Munkásmozgalom

a kapitalista

országokban

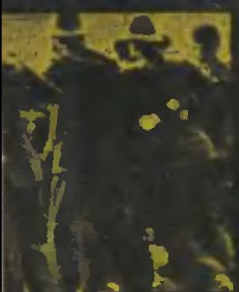

MUNKÁSMOZGALOM
A KAPITALISTA ORSZÁGOKBAN
(1959—1961)

MUNKÁSMOZGALOM A KAPITALISTA ORSZÁGOKBAN

(1959—1961)

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ
1962

Az orosz eredeti címe:

РАБОЧЕЕ ДВИЖЕНИЕ
В КАПИТАЛИСТИЧЕСКИХ СТРАНАХ
(1959—1961)

ГОСПОЛИТИЗДАТ 1961

Fordították:

FAZEKAS ERZSÉBET

HOLLÓS ALFRÉD

SZÉKELY BÉLA

SZEPESY GYULA

Felelős kiadó a Kossuth Könyvkiadó igazgatója

A cikkgyűjtemény a jelzett eredeti kiadás alapján készült, csupán a „Kommunista pártok" c. fejezetet dolgoztuk át a legújabb helyzetnek megfelelően, valamint a munkásmozgalom és a felszabadító mozgalom krónikáját egészítettük ki az 1961. évnek és az 1962. év első felének fontosabb eseményeivel. A kötet ezen utolsó részét T. I. Klimova, V. N. Malov, illetőleg Betlen Oszkár állította össze.

A KIADÓ

ELŐSZÓ

Ennek az időszakosan megjelenő tanulmánysorozatnak, amelyet a Szovjet Tudományos Akadémia Világgazdasági Intézete ad ki, az a célja, hogy marxista—leninista szempontból megvilágítsa és elemezze a kapitalista országok jelenlegi kommunista és munkásmozgalmában megfigyelt legfontosabb eseményeket, folyamatokat és tendenciákat. Az olvasók figyelmébe ajánlott könyv a tanulmánysorozat első kötete. Általában az 1959—1960. évi eseményeket tárgyalja, de kiterjed az 1961. év eseményeinek egy részére is. A Szovjet Tudományos Akadémia Világgazdasági Intézete a jövőben rendszeresen szándékozik kiadni ilyen tanulmányokat a következő évek munkásmozgalmának fejlődéséről.

A nemzetközi kommunista és munkásmozgalomra vonatkozó adatok rendszeres összegyűjtése és tudományos feldolgozása kétségkívül szükséges.

Lenin nemegyszer nyomatékosan hangsúlyozta. hogy a forradalmi marxistáknak sohasem szabad megfeledkezniük erről a munkáról. „Az öntudatos munkásoknak — írta — nincs fontosabb feladatuk, mint hogy *megismerjék* osztályuk mozgalmát, e mozgalom lényegét, célját és feladatait, feltételeit és gyakorlati formáit." Lenin ezután megállapítja, hogy évről évre több *objektív* adat gyűlik össze a munkásmozgalom különféle áramlatainak erejéről, majd így folytatja: „Amennyire csak erőnkből telik, gyűjtenünk, ellenőriznünk és tanulmányoznunk kell ezeket az objektív adatokat, amelyek nem egyes személyek és csoportok, hanem a *tömegek* magatartására és hangulatára vonatkoznak, különféle

ellenséges újságokból származnak, és bármely írni-olvasni tudó ember által ellenőrizhetők." Lenin határozottan leszögezte: „Csakis ilyen adatok alapján tanulhatunk, és tanulmányozhatjuk osztályunk mozgalmát."[1]

A könyv sajtó alá rendezése során a Szovjet Tudományos Akadémia Világgazdasági Intézete azzal a kéréssel fordult számos nemzetközi, regionális és nemzeti munkásszervezethez, hogy küldjenek anyagot tevékenységükről, és közöljenek adatokat arról, hogy mennyire haladt előre a munkásmozgalom a világ országaiban és területein. A kapott adatokat felhasználtuk könyvünkben. A szerkesztő bizottság köszönetet mond mindazoknak a szervezeteknek, amelyek eleget tettek az intézet kérésének.

A könyv szerzői természetesen nem törekedtek teljességre, nem tűzték ki azt a célt, hogy megvilágítsák minden ország munkásmozgalmának minden eseményét. A fő figyelmet azokra a legfontosabb általános folyamatokra fordították, amelyek meghatározzák a tőkésországokban a kapitalizmus általános válságának új szakaszában folyó osztályharc feltételeinek, menetének és eredményeinek sajátosságát. A munkásmozgalom egyes fontos problémáit, amelyeket ebben a könyvben figyelmen kívül hagytunk vagy csak futólag érintettünk, a következő kiadványokban tárgyaljuk majd részletesebben.

A könyv első fejezete — „A mai nemzetközi kommunista mozgalom fő problémái" — ismerteti a nemzetközi kommunista mozgalom legjelentősebb osztagainak tevékenységét.

A dolgozók tömegharcának, elsősorban a proletariátus osztályharcának fejlődésével foglalkozik a „Munkásmozgalom a kapitalista világban a kapitalizmus általános válságának új szakaszában" című fejezet. Ezt a fejezetet a Világgazdasági Intézet nemzetközi kommunista és munkásmozgalommal foglalkozó részlegének tudományos munkatársai írták.

A könyv áttekintő anyagokat közöl arról, hogyan fejlődik a forradalmi és munkásmozgalom a világ különféle részein, így például Nyugat-Európában, a latin-amerikai országokban, az afrikai országokban, Délkelet-Ázsiában. Ezenkívül külön cikkek foglalkoznak a kubai forradalommal a japán dolgozók harcával, az Egyesült Államok munkásosztályának harcával.

Tájékoztató és statisztikai jellegű anyagot közlünk a kommu-

[1] *Lenin* Művei. 20. köt. Szikra 1955. 391—392. old.

nista pártokról, a tőkésországok proletariátusának sztrájkmozgalmáról, a nemzetközi szakszervezeti szervezetek és a Szocialista Internacionálé összetételéről és tevékenységéről. Külön cikkek adnak áttekintést a dolgozók szociális jogairól és vívmányairól, a tőkésországokban uralkodó munkanélküliségről.

A könyv befejező része „A munkásmozgalom és a felszabadító mozgalom krónikája 1959—1960".

A kiadványt a Világgazdasági Intézet nemzetközi kommunista és munkásmozgalommal foglalkozó részlegének munkatársai rendezték sajtó alá, név szerint: K. L. Majdanyik, a történettudományok kandidátusa, V. Sz. Kiszljakov, a történettudományok kandidátusa, I. M. Petranovics, a közgazdasági tudományok kandidátusa, V. V. Peszcsanszkij, a történettudományok kandidátusa, A. J. Uszvjacov, a közgazdasági tudományok kandidátusa, K. G. Holodkovszkij, F. E. Burdzsalov, E. D. Vilhovcsenko, V. N. Malov, Z. A. Petrova.

A gyűjtemény összeállítása során a szerzők több nehézségbe ütköztek részben az anyag hiányossága miatt, részben azért, mert még nem alakult ki véglegesen az új kiadvány típusa. Figyelembe kell venni, hogy hasonló jellegű összefoglaló marxista kiadványok több mint három évtizeddel ezelőtt jelentek meg.

A szerkesztő bizottság hálás lesz, ha az olvasók bíráló megjegyzéseikkel és javaslataikkal segítséget nyújtanak a következő kiadványok elkészítéséhez.

B. N. Ponomarjov

A MAI NEMZETKÖZI KOMMUNISTA MOZGALOM FŐ PROBLÉMÁI[1]

Az emberiség a mélyreható társadalmi átalakulások korszakát éli. Példátlan méretekben és példátlan ütemben folyik a világ forradalmi megújulása. A forradalmi mozgalom ma már valóban az egész világra kiterjed.

A munkásosztály kommunista élcsapatán kívül, a marxista—leninista ideológián kívül nincs a világon más erő, más eszme, amely választ adhatna az emberi társadalom további fejlődésének összes kérdéseire. A kapitalizmus ideológusai nem mernek bepillantani a jövőbe, és nem tudnak meghirdetni olyan pozitív programot, amelyet nagy néptömegek követnének. A marxista—leninista elmélet és a vele fölfegyverzett kommunista pártok világítják meg az emberiségnek a jövő útját.

I. A MARXISTA—LENINISTA PÁRTOK HARCOS AKCIÓPROGRAMJA

A marxista—leninista gondolat fejlődésében, a kommunista világmozgalom fejlődésében új fontos mérföldkő a kommunista és munkáspártok képviselőinek 1960 novemberében tartott moszkvai értekezlete.

A marxizmus—leninizmus örök életű alkotó tanítás, amely állandóan fejlődik, új tapasztalatokkal, új következtetésekkel gazdagodik, és hathatósan segíti a munkásosztályt a győzelmek kivívásában. Marx és Engels a „Kommunista Párt kiáltványá"-ban

[1]Beszámoló az előadók és a propagandisták országos értekezletén (1961 január).

több mint száz évvel ezelőtt proklamálta a tudományos szocializmus nagy eszméit, és felhívta a dolgozókat, hogy egyesüljenek a kifejtett eszmék zászlaja alatt. A tudományos szocializmus megalapítói műveik egész sorában tovább fejlesztették és szilárdan megalapozták ezeket az eszméket.

Lenin új viszonyok között fejlesztette tovább Marx és Engels tanítását, és zseniális műveiben megmutatta a kizsákmányoló rendszer megdöntésének útjait, bebizonyította, hogy a szocializmus győzhet egy országban is, új gondolatokkal gazdagította a szocialista világforradalom és a proletárdiktatúra elméletét, kidolgozta a szocialista társadalom felépítésének útjairól szóló tanítást és a tudományos kommunizmus más kérdéseit.

Két és fél évtizeden át csak a Szovjetunióban épült a szocializmus. A hitleri Németország és a militarista Japán szétzúzásával új szakasz kezdődött a szocializmusért vívott harcban. A szocializmus útjára léptek sok európai és ázsiai ország népei; létrejött a szocialista világrendszer. A szocializmus erői egyre növekvő befolyást gyakorolnak a nemzetközi fejlődés alakulására. Egyre erőteljesebben bontakozik ki mindenütt a munkásosztály harca, a gyarmati és függő országok népeinek felszabadító mozgalma. Ezek a világtörténelmi jelentőségű változások sok új problémát vetnek fel a marxisták—leninisták előtt.

A kommunista és munkáspártok képviselőinek 1957-ben tartott értekezlete összegezte a szocializmus háború utáni győzelmeit és eredményeit, elfogadta a békéről szóló nyilatkozatot és kiáltványt, amelyek marxista—leninista szemszögből elemezték a nemzetközi küzdőtéren a háború után végbement változásokat, kidolgozta a nemzetközi kommunista mozgalom számos fontos problémáját.

A kommunista és munkáspártok képviselőinek 1960. évi értekezlete hangsúlyozta, hogy a békéről szóló nyilatkozat és kiáltvány a nemzetközi kommunista mozgalom harci zászlaja és vezérfonala, s minden vonatkozásban tovább fejlesztette a bennük kifejtett eszméket. Az eszmék mélységét, napjaink létfontosságú kérdéseinek elméleti kidolgozását és a világszerte kibontakozó forradalmi folyamatok beható elemzését tekintve az 1960 novemberi értekezleten elfogadott nyilatkozat egy sorba helyezhető a marxizmus—leninizmus legjelentősebb dokumentumaival.

Az értekezlet nagy jelentősége abban rejlik, hogy még jobban egybeforrasztotta, ideológiailag még jobban fölfegyverezte és megerősítette a nemzetközi kommunista mozgalmat. „Az értekezlet

legfontosabb eredménye — állapította meg N. Sz. Hruscsov, az SZKP Központi Bizottságának első titkára — a kommunista világmozgalom egységének megszilárdítása, a nemzetközi kommunista frontnak a marxizmus—leninizmus alapján történt még nagyobb mérvű konszolidálása. A kommunisták újabb ideológiai és politikai győzelme ez, nagy történelmi jelentőségű győzelem... Minden alapunk megvan rá, hogy határozottan kijelentsük: a kommunista világmozgalom egysége — amelytől az imperialista reakció úgy fél, mint a tűztől — most még jobban megszilárdult. Közös ügyünk nagy sikere ez."[2]

Az összes kommunisták, munkások, dolgozók és haladó gondolkodású emberek lelkesen fogadták az értekezlet dokumentumait: a nyilatkozatot és a világ népeihez intézett kiáltványt.

Szahib Szingh Szokhej, kiváló indiai békeharcos kijelentette: „A világ népeihez intézett kiáltvány, amelyet a kommunista és munkáspártok nemrég tettek közzé Moszkvában, világítótorony a békéért harcoló erők számára." A „Tribune" angol hetilap, a baloldali labouristák szócsöve, „a béke biztosításához való nagyszerű hozzájárulásnak" nevezte a moszkvai értekezlet eredményeit.

Még a kommunizmus ellenségei is kénytelenek voltak elismerni az értekezlet eredményeiről írt kommentárjaikban, hogy a kommunista mozgalom bomlásához fűzött reményeik összeomlottak, hogy a kommunista mozgalom még jobban összekovácsolódott, s hogy a kommunisták az eddiginél is magabiztosabban tekintenek előre. „Ennek a dokumentumnak az a legszembetűnőbb ténye — írta a „New York Times" —, hogy a kommunisták szilárdabban bíznak a jövőben, mint valaha."[3] Hasonló hangnemben ír a „Stampa" nevű olasz polgári újság is: „A kommunista pártok képviselőinek értekezletén elfogadott kiáltvány a legjelentősebb kihívás, amellyel a nyugati demokrácia a második világháború óta találkozott."

Az értekezlet dokumentumai választ adnak a különféle országok kommunistáit, munkásosztályát, dolgozóit, az egész emberiséget érdeklő legégetőbb időszerű kérdésekre. A világ kommunista pártjainak képviselői meghatározták és az emberiség elé tárták, hogy milyen célokat követnek, milyen nézeteket, harci elveket vallanak a társadalom fejlődésének jelenlegi viszonyai között.

[2] *N. Sz. Hruscsov:* A kommunista világmozgalom újabb győzelmeiért. „Béke és szocializmus" 1961. 1. sz. 5. old.

[3] „New York Times", 7. XII. 1960.

Az értekezlet dokumentumai példátlan meggyőző erővel tárják fel az igazságot a kommunizmusról, a kommunizmus céljairól. A néptömegek látják, hogy a szocializmus az a lebírhatatlan erő, amely megóvja az emberiséget a pusztító rakéta- és atomháborútól. A szocializmus biztosítja a demokráciát, a szabadságot, a termelőerők rohamos fejlődését, a kultúra, a tudomány virágzását, az életszínvonal emelkedését, a teljes értékű életet és a boldogságot. A kommunisták következetesen síkraszállnak a szégyenletes gyarmati rendszer megsemmisítéséért, a felszabadult országok fejlődéséért, társadalmi haladásáért. A kommunisták harcba viszik a kapitalista országok népeit létérdekeikért, a monopóliumok mindenhatósága ellen, a demokrácia fenntartásáért és fejlesztéséért, a szocializmusért. A kommunizmus békét, szabadságot, boldog életet hoz minden embernek.

Az értekezlet ismételten bebizonyította, hogy a kommunisták állhatatosan és következetesen védik a béke ügyét. Ez döntő csapást mér a háborús gyújtogatók ideológiájára. A moszkvai értekezlet újból megcáfolta azt a legfőbb érvet, amelynek segítségével a fegyverkezési hajsza hívei félrevezetik a néptömegeket: a kommunisták állítólagos agresszivitásának érvét. Még a burzsoá sajtó is kénytelen volt elismerni ezt a tényt.

A San Franciscóban megjelenő „Chronicle" burzsoá lap ezt írta az értekezleten elfogadott kiáltványról: „A kiáltvány nagy mozgósító erővel és kétségkívül őszintén felhívja az embereket a béke megvédésére, és ezt nevezi a mérhetetlen pusztításokkal fenyegető hidrogénháború egyetlen alternatívájának." „Feltehető — ismerte be a „Tribune de Genève" —, hogy a békés egymás mellett élés tétele teljesen őszinte."

Figyelemre méltó elvi jelentőségű az a meghatározás, amelyet a nyilatkozat a mai kor jellegéről ad. Lenin tanítása szerint „csak akkor építhetjük fel taktikánkat helyesen, ha figyelembe vesszük a különböző »korszakok« fő, megkülönböztető vonásait, és csak az adott korszak alapvonásainak ismerete szolgálhat alapul arra, hogy egyik vagy másik ország részletesebb sajátosságait számba vehessük".[4] Egy másik helyen Lenin ezt írja: „Az élenhaladó osztály taktikája csak akkor lehet helyes, ha arra támaszkodik, hogy objektív módon számba veszi az adott társadalom kivétel nélkül valamennyi osztályának kölcsönös viszonyait egész összességük-

[4] *Lenin* Művei. 21. köt. Szikra 1951. 138. old.

ben, tehát ha számba veszi ennek a társadalomnak objektív fejlődési fokát és e társadalomnak más társadalmakhoz való kölcsönös viszonyát is. Emellett minden osztályt és minden országot nem sztatikus, hanem dinamikus, vagyis nem mozdulatlan állapotában, hanem mozgásában kell vizsgálni (mely mozgásnak törvényei minden osztály gazdasági létfeltételeiből következnek). A mozgást viszont nemcsak a múlt, hanem a jövő szempontjából is kell vizsgálni, mégpedig nem az »evolucionisták« sekélyes felfogása szerint, akik csak lassú változásokat látnak, hanem dialektikusan: »A nagy történelmi események fejlődésében 20 év nem több egy napnál — írta Marx Engelsnek —, noha utóbb jöhetnek napok, amelyekben 20 év összpontosul.«"[5]

Az értekezlet szem előtt tartva Leninnek azt a tanítását, hogy a munkásmozgalom feladatainak meghatározásában a társadalmi fejlődés konkrét elemzéséből kell kiindulni, a következőképpen határozta meg a mai kort: „Korunk — amelynek fő tartalma a Nagy Októberi Szocialista Forradalommal elkezdődött átmenet a kapitalizmusból a szocializmusba — a két ellentétes társadalmi rendszer harcának korszaka, szocialista és nemzeti felszabadító forradalmak korszaka, az imperializmus összeomlásának és a gyarmati rendszer felszámolásának, egyre több nép szocialista útra térésének, a szocializmus és a kommunizmus világméretű diadalának korszaka."[6]

Az értekezlet ezzel a meghatározással tömören összefoglalta a nemzetközi küzdőtéren végbemenő világtörténelmi jelentőségű nagy változásokat, megmutatta, hogy melyek korunkban az emberi társadalom történelmi haladásának fő irányai.

A korszak jellegének helyes meghatározása kiindulópontul szolgál a kommunista világmozgalom stratégiájának és taktikájának kidolgozásához, a nemzetközi munkásosztály összes osztagainak, valamennyi kommunista pártnak a munkájához.

A nyilatkozat mélyrehatóan, sokoldalúan elemzi a két társadalmi rendszer — a szocializmus és a kapitalizmus — fejlődését. Az értekezlet hangsúlyozta e két társadalmi rendszer ellentétes eredményeit, ellentétes perspektíváit. A szocialista rendszer szüntelenül és gyorsan halad előre; a kapitalista világrendszer egyre növekvő nehézségekkel küzd, a végső hanyatlás időszakát éli.

[5] Ugyanott, 64. old.

[6] A békéért, a nemzeti függetlenségért, a demokráciáért, a szocializmusért. Kossuth Könyvkiadó 1960. 13. old.

A kapitalizmus általános válságában, állapította meg a nyilatkozat, új szakasz következett be. Milyen jelenségek tették lehetővé a marxista—leninista pártoknak, hogy levonják ezt a következtetést? Elsősorban az, hogy az erőviszonyok lényegesen megváltoztak a nemzetközi küzdőtéren a szocializmus javára annak következtében, hogy az európai és ázsiai országok nagy csoportjában a szocializmus jutott diadalra, hogy a szocializmus egyre inkább a társadalmi fejlődés döntő tényezőjévé válik, hogy jelentősen megnövekedtek a szocializmusért harcoló erők, és szüntelenül gyengülnek az imperializmus pozíciói a szocializmussal folyó gazdasági versenyben. Továbbá, az imperializmus gyarmati rendszerének összeomlása a nemzeti felszabadító harc fellendülése következtében, ami még jobban összeszűkíti az imperialista uralom és kizsákmányolás hatókörét, még jobban megrendíti a kapitalista világgazdaság rendszerét. Figyelembe veszik a kommunisták azokat a folyamatokat is, amelyek az egész kapitalista rendszer növekvő labilitását, antagonizmusainak kiéleződését jelzik, nevezetesen a monopóliumok és a nemzeti érdekek közötti ellentétek elmélyülését; a burzsoá demokrácia korlátozását, a kapitalizmus erőinek gyengüléséről tanúskodó önkényuralmi kormányzási módszerek bevezetésének tendenciáját; a burzsoá politika és ideológia válságának kiéleződésére vezető folyamatokat.

A kapitalizmus általános válságának új szakaszát az jellemzi, hogy nem a világháborúval kapcsolatban, hanem a két rendszer versenye és harca következtében alakult ki, az idézte elő, hogy mindinkább megváltoznak az erőviszonyok a szocializmus javára, rohamosan kiéleződnek az imperializmus összes ellentmondásai, s a néptömegek egyre elszántabban harcolnak a demokráciáért, a nemzeti felszabadulásért és a szocializmusért. Olyan körülmények között alakult ki, amikor a békeszerető erőknek a békés egymás mellett élés megvalósításáért és megszilárdításáért vívott sikeres harca meggátolta, hogy az imperialisták agresszív cselekedeteikkel megbontsák az általános békét.

Nemzetközi méretekben egyre erőteljesebben bontakozik ki a munka és a tőke, a demokrácia és a reakció, a szabadság és a kolonializmus harca. Az összes forradalmi erők — a szocializmust és a kommunizmust építő népek, a kapitalista országok munkásosztályának forradalmi mozgalma, az elnyomott népek nemzeti felszabadító harca — egy közös áradatban egyesülnek, amely aláássa és megingatja az imperialista világrendszert.

Az 1960. évi moszkvai értekezlet nagy vonásokban meghatározta, hogy milyen irányban tevékenykedjenek a kommunista világmozgalom egyes osztagai: a szocialista tábor országainak kommunista pártjai, a fejlett kapitalista országok kommunista pártjai és azoknak az országoknak kommunista pártjai, amelyek nemrég vívták ki nemzeti függetlenségüket, vagy most harcolnak érte.

Az értekezleten elfogadott nyilatkozat segít a kommunistáknak megtalálni, mint Lenin tanította, a legfontosabb láncszemet azoknak a feladatoknak a láncolatában, amelyeket a munkásosztálynak és szervezeteinek meg kell oldaniuk a világ különféle részein. A szocialista országok kommunista pártjai számára a legfontosabbak a gazdasági építéssel, a szocializmus és a kommunizmus útján való további előrehaladásukkal kapcsolatos kérdések. A fejlett kapitalista országok kommunista pártjainak elsősorban az a feladatuk, hogy harcoljanak a monopoltőke ellen, szembeszálljanak a monopoltőkések háborús politikájával. Az ázsiai, afrikai és latin-amerikai országok kommunista pártjainak legfőbb feladata, hogy harcoljanak a teljes nemzeti — politikai és gazdasági — függetlenségért, az imperializmus és a kolonializmus ellen, igyekezzenek előmozdítani országaik fejlődését a nemzeti demokrácia és a társadalmi haladás útján.

A nemzetközi kommunista mozgalom valamennyi osztagának közös feladata a jelenlegi időszakban az, hogy harcoljanak a világháború elhárításáért, a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élésének biztosításáért, az emberiség jobb jövőjéért.

A nemzetközi kommunista mozgalom állandóan növekszik és erősödik. Új harcosok milliói csatlakoznak e mozgalomhoz, korunk legnagyobb, legbefolyásosabb politikai erejéhez.

Az alábbi táblázat szemléltetően mutatja a nemzetközi kommunista mozgalom sorainak gyarapodását (L. 18. old.).

A kommunisták világhadseregének létszáma továbbra is növekszik, és ma már 40 millió körül van.

A nemzetközi kommunista mozgalom legszámottevőbb osztaga — mintegy 34,5 millió fővel — a szocialista tábor országainak 12 kommunista és munkáspártja. Ez az osztag képviseli a döntő erőt a béke megvédésében és a társadalmi haladásért folyó sikeres harcban. De ez a 12 párt nemcsak a legszámottevőbb osztaga a nem-

zetközi kommunista mozgalomnak, hanem élenjáró csapata is, amelynek vezetésével gyakorlatilag már a megvalósulás stádiumába jutott az új társadalom felépítéséről szóló marxista—leninista tanítás. A Szovjetunióban, Kínában, a szocialista tábor minden országában a termelőerők példátlan fellendülését tapasztalhatjuk, virágzik a tudomány és a kultúra. A kapitalizmus lemarad a szocializmussal folyó gazdasági versenyben. A szocialista országok gazdasága 3—4-szer olyan gyorsan fejlődik, mint a kapitalista világrendszer gazdasága. Az ipari termelés volume 1960-ban a háború előtti időszakhoz képest a szocialista tábor országaiban összesen majdnem 7-szeresére, a kapitalista országokban pedig alig 2,5-szeresére növekedett. A szocialista országokban az emberi ész, az emberi géniusz, a technika minden vívmánya az emberek javát, anyagi és kulturális színvonaluk emelését, a béke ügyét szolgálja.

A nemzetközi kommunista mozgalom növekedése

	1928	1935	1957	1961
A kommunista pártok száma	46	61	75	87
A kommunisták száma	1 680 000	3 141 000	33 000 000	kb. 38 000 000
Ebből a tőkésországokban	443 000	785 000	kb. 4 600 000	5 300 000

Az 1960. évi moszkvai értekezlet a következőket jelölte meg a szocialista tábor kommunista pártjainak fő feladatául: teljes mértékben használják ki a szocialista rendszer összes előnyeit és valamennyi ország belső tartalékait, hogy közös erővel és a legrövidebb időn belül megoldják a történelmi feladatot — túlszárnyalják a kapitalista világrendszert az ipari és a mezőgazdasági termelés abszolút volumene tekintetében, majd pedig túlszárnyalják a gazdaságilag legfejlettebb kapitalista országokat az egy főre eső termelés és az életszínvonal tekintetében.

Azok az eredmények, amelyeket a szocialista országok a gazdasági építésben elértek, történelmi vonatkozásban döntő jelentőségűek a proletár világforradalom fejlődése szempontjából. A néptömegek, hangsúlyozta nemegyszer N. Sz. Hruscsov, végső soron azt a társadalmi rendszert fogják választani, amely a termelés gyorsabb ütemét, magasabb színvonalát, a munka nagyobb ter-

melékenységét, a lakosság magasabb életszínvonalát tudja felmutatni. Amíg nem voltak szocialista államok a világon, addig a munkásosztály forradalmi harca főképpen a szocialista elméletből, a kapitalista rendszer marxista bírálatából, a jobb, igazságosabb társadalom felépítésének programjából merítette erejét. Amióta létrejött az első szocialista állam, de különösen amióta kialakult a szocialista államok világrendszere, a tudományos szocializmus elméletét szinte naponta alátámasztják az egész szocialista tábor és minden egyes szocialista ország gyakorlati gazdasági eredményei.

Lenin hangsúlyozta, hogy a szocializmus országai elsősorban gazdasági építésükkel hatnak a világforradalomra. „Gyakorlatilag. példán kell megmutatnunk a kommunizmus jelentőségét"[7] — írta.

Az értekezlet felhívta a szocialista országok kommunista pártjainak figyelmét, hogy még eredményesebb gazdasági építésre van szükség, több fontos következtetéssel gyarapította a szocializmus és a kommunizmus építéséről szóló marxista—leninista elméletet. Az 1957-es nyilatkozat megfogalmazta a szocialista forradalomnak és a szocialista építésnek azokat a legfőbb törvényszerűségeit, amelyek a szocializmus útján haladó minden egyes országot jellemzik. Az 1960-as nyilatkozat az egész szocialista világrendszer fejlődésének törvényszerűségeit fogalmazta meg.

A szocialista világrendszer valamennyi országában megvannak az objektív feltételek a termelőerők még rohamosabb fejlesztésére. E lehetőségek kihasználása a kommunista pártok politikai és szervezési munkájától függ. Az értekezlet nagy figyelmet fordított a gazdasági tevékenység megjavítására, az összes erőforrások és lehetőségek kihasználására, hogy a szocializmus és a kommunizmus ügye minden országban, az egész szocialista táborban gyors ütemben haladjon előre.

A szocialista világrendszer megszilárdítása, gazdasági erejének rohamos növekedése, katonai fölényének biztosítása, vezető szerepe az emberiség tudományos és technikai haladásában, a tömegek életszínvonalának gyors emelése, a szocialista demokratizmus további elmélyítése — ez az oka annak. hogy a szocialista tábor egyre nagyobb hatást gyakorol a történelem menetére. A fentieknek sok esetben döntő szerepük van a korunkban végbemenő nagy

[7] *Lenin* Művei. 31. köt. Szikra 1951. 470—471. old.

átalakulásokban, gyengítik és megingatják a világkapitalizmus alapjait.

A szocialista rendszer megszilárdulásának és további fejlődésének egyik legfontosabb következménye a kapitalizmus hatókörének, a kapitalizmusban érvényesülő törvények hatókörének összeszűkülése. A kapitalizmusnak már nincs domináló befolyása a világtörténelmi folyamat menetére. Létrejöttek az objektív feltételek és a reális lehetőségek ahhoz, hogy az emberiség gátat vessen az imperializmus legreakciósabb — antidemokratikus, agresszív, gyarmatosító — törekvéseinek.

A szocialista rendszer haditechnikai tőlénye, gazdasági fejlettségének magas színvonala kedvező feltételeket teremtett ahhoz, hogy a népek kivívják igazi nemzeti függetlenségüket és gyökeres forradalmi átalakításokat hajtsanak végre. Sorra omlanak össze az úgynevezett „földrajzi fatalizmus" elméletei, amelyek a történelmi kilátástalanság hangulatát keltették a hatalmas imperialista államok közvetlen közelében fekvő országokban. Kuba lelkesítő példája azt mutatja, hogy manapság még a legnagyobb és legreakciósabb imperialista hatalom szomszédságában fekvő kis ország is rátérhet a mélyreható és következetes forradalmi átalakítások útjára, ha a világ haladó erőinek segítségére támaszkodik.

Továbbá, a gyorsan növekvő szocialista rendszer minőségileg új történelmi hátteret teremt a kapitalista országok proletariátusának osztályharcához. A szocialista rendszer puszta léte és sikeres fejlődése sok esetben igen fontos politikai tényező, amely arra készteti a burzsoáziát, hogy bizonyos engedményeket tegyen a munkásosztálynak.

Azt is figyelembe kell venni, hogy a Szovjetunió tudományos és technikai téren kivívott elsősége valóban forradalmi változásokat idézett elő a kapitalista világ széles köreinek tudatában. Ez volt egyik legfőbb indítóoka annak, hogy az emberek kezdték bíráló szemmel nézni a kapitalista rendszert, aminek igen fontos szerepe van annak az ideológiai, politikai és társadalmi bázisnak az összeszűkülésében, amelyre a monopolista burzsoázia uralma épült. A szocialista országok gyors sikerei és óriási eredményei elősegítik a kapitalista országokban a társadalmi átalakulások objektív feltételeinek megérlelődését. A szocializmus sikerei az emberek millióit lelkesítik a társadalmi haladásért való harcra, még eltökéltebbé teszik azt a szándékukat, hogy nem hagyják abba a

küzdelmet egészen a győzelemig. A világszocializmus sikerei a társadalmi katalizátor szerepét töltik be, s ez a szerep állandóan növekedni fog, közelebb hozza a szocializmus teljes győzelmének óráját minden országban.

A szocialista tábor a nemzetközi munkásosztály legnagyobb, legfontosabb vívmánya. A szocialista tábor egységének és összeforrottságának erősödése előmozdítja az egész nemzetközi kommunista és munkásmozgalom erősödését is, hozzájárul a szocializmus újabb győzelmeihez.

* * *

A nemzetközi kommunista mozgalom másik nagy osztagához tartoznak azoknak a *gazdaságilag elmaradott országoknak kommunista és munkáspártjai, amelyek még harcolnak a nemzeti felszabadulásért vagy már kivívták a politikai függetlenséget.*

Ezekben az országokban jelenleg *48 marxista—leninista párt* működik. Az utóbbi évek folyamán sok ázsiai, latin-amerikai és afrikai országban igen gyorsan növekedett a kommunisták befolyása a tömegek között. Szemléltetően mutatják ezt a következő adatok:

A kommunisták száma a kapitalista országokban
(hozzávetőleges adatok)

	1939	1957	1960
Európa	500 000*	2 500 000	2 500 000
Ázsia	20 000*	1 700 000	2 500 000
Amerika	180 000	215 000	250 000
Ebből a latin-amerikai országokban	90 000	200 000	235 000
Afrika	5 000	20 000	50 000
Ausztrália és Óceánia	5 000	6 500	7 500

* Nem számítva azokat az országokat, amelyek ma már a szocialista rendszerhez tartoznak.

A legtöbb ázsiai, latin-amerikai és afrikai országban később alakultak meg a kommunista pártok, mint Európában. 1919-ben ezeken a világrészeken csak egy kommunista párt volt — Argentínában. A latin-amerikai, ázsiai és afrikai kommunista pártok többsége a 30-as és a 40-es években alakult.

Az utóbbi évtizedben a világnak ezen a részén újabb 10 kommunista párt keletkezett vagy éledt újjá. Manapság tanúi vagyunk

annak a folyamatnak, melynek során a marxisták számos felszabadult afrikai országban kommunista pártokba tömörülnek.

A világnak ezeken a vidékein a kommunista pártoknak az a fő stratégiai feladatuk, hogy elősegítsék az imperializmus gyarmati rendszerének végleges megdöntését, a politikai függetlenségen kívül a gazdasági függetlenség kivívását, népeik fejlődésének, társadalmi előrehaladásának biztosítását. Ez nehéz és bonyolult feladat. A gyarmatosítók évszázadokon át akadályozták ezeknek az országoknak a fejlődését, gazdasági és kulturális elmaradottságot, írástudatlanságot hagytak örökségül. Az „Ethiopian Herald" ezzel kapcsolatban 1960-ban így írt: „Az európaiaknak Afrikában példátlan lehetőségük volt arra, hogy a földrész fejlesztésének ürügyén elrabolják a természeti kincseket."[8] A Dél-afrikai Unióban 1956-ban a földterület 89 százaléka, Dél-Rhodesiában 54 százaléka volt a gyarmatosítók tulajdonában.[9] Ahol az angol, francia, belga és portugál gyarmatosítók megvetették a lábukat, ott a börtönök és a gyűjtőtáborok száma felülmúlta az iskolákét és a kórházakét, a felnőtt lakosság 75—80 százaléka analfabéta maradt. A gyarmati elnyomás időszakában Belga Kongó lakossága 20 millióról 13,5 millióra csökkent.

Ezekben az országokban a kommunisták, az összes haladó gondolkodású emberek állhatatosan harcolnak a nemzeti felszabadulásért, az imperialisták és a gyarmatosítók ellen küzdő nemzeti erők összefogásáért.

A nemzeti felszabadító mozgalom a világforradalmi folyamatnak igen fontos alkotórésze. Azok a népek, amelyek évszázadokon át szenvedtek a gyarmatosítók igája alatt, most elindulnak a történelmi alkotás széles útján. Az, hogy a gyarmati rabság összeomlott a nemzeti felszabadító mozgalom súlya alatt, történelmi jelentőségét tekintve a második legfontosabb jelenség a szocialista világrendszer kialakulása után.

A háborút követő 15 év folyamán Ázsiában és Afrikában mintegy 40 új szuverén állam alakult. 1945-ben az összes gyarmatok területe 36,8 millió négyzetkilométer volt, most a gyarmati terület 13.2 millió négyzetkilométerre csökkent. Ennek következtében jelentősen módosult a világ politikai térképe, az erők megoszlása a nemzetközi küzdőtéren. Gyökeresen megváltozott Ázsia arculata. Ezen a földrészen hatalmas független államok keletkeztek, több-

[8] „Ethiopian Herald", 23. II. 1960.
[9] „The Economic Weekly", Calcutta January 1960. p. 259.

bek közt India, Indonézia, Burma stb., s most fontos szerepet visznek a békeharcban. Felébredt Afrika, amely a legtöbbet szenvedett a gyarmatosítás igájától. 1960-ban Afrikában még csak 10 független állam volt, 1961 elején már 27, köztük Guinea, Ghana, az Egyesült Arab Köztársaság, Nigéria, Mali stb. Az algériai nép harca különösen világosan mutatja Afrika népeinek azt az eltökélt szándékát, hogy lerázzák magukról a kolonializmus bilincseit.

Felbecsülhetetlen jelentőségű a kubai forradalom győzelme, amely arra ösztönzi a latin-amerikai és más országok népeit, hogy harcoljanak a teljes politikai és gazdasági felszabadulásért.

A gyarmatosítás összes nyomainak eltüntetése igen bonyolult folyamat. A gyarmatosítók igyekeznek megtartani gazdasági pozícióikat a felszabadult országokban. Ázsiába és Afrikába behatolt a rabló szándékú amerikai tőke. Az imperialista államok most minden erejüket arra összpontosítják, hogy olyan új eszközöket találjanak, amelyekkel megtarthatják pozícióikat a volt gyarmatokon. Nagy figyelmet fordítanak a népek ideológiai megdolgozására, fokozottan támogatják a reakciós szervezetek és a katolikus egyház tevékenységét, nagy összegeket költenek ezekben az országokban a mindenre kapható elemek megvásárlására.

A kommunista pártok képviselőinek 1960. évi moszkvai értekezletén elfogadott nyilatkozat megjelölte azokat az utakat, melyeken a felszabadult országoknak a teljes nemzeti függetlenségért küzdő összes demokratikus és hazafias erői egyesíthetők. Ezeknek az erőknek a magva a munkásosztály és a parasztság szövetsége. A gyarmati és a függő országokban azonban az imperialista körökkel nem kapcsolatos nemzeti burzsoáziának is objektíve érdeke az antiimperialista, antifeudális forradalom fő feladatainak megvalósítása. Ilyen értelemben a nemzeti burzsoázia haladó, pozitív szerepet tölthet be a forradalom bizonyos szakaszaiban.

Ugyanakkor nem szabad megfeledkezni arról, hogy a nemzeti burzsoázia hajlamos az imperializmussal és a feudalizmussal való egyezkedésre. Ebből a kettősségből következik, hogy a nemzeti burzsoázia nem minden országban vesz egyformán részt a forradalomban. Ez attól függ, hogy milyenek a konkrét körülmények, mennyire változtak meg az osztály-erőviszonyok, milyen élesek az ellentétek az imperializmus vagy a feudalizmus és a néptömegek között, illetve az imperializmus és a nemzeti burzsoázia kö-

zött. A kommunisták ebben a helyzetben rugalmas taktikát követnek, igyekeznek kitapogatni a nemzeti élet érverését, figyelemmel kísérik a nemzeti burzsoázia politikájában észlelhető ingadozásokat és fordulatokat, hogy kellő időben azután arra kényszeríthessék a burzsoáziát, hogy a néptömegek nyomására határozottan forduljon szembe az imperializmussal az ország teljes szuverenitásának eléréséért.

A kommunisták nézete szerint ezt a feladatot csak akkor lehet megoldani, ha a munkásosztály szilárd szövetségre lép a parasztság zömével, hiszen ezekben az országokban a parasztság képezi a lakosság túlnyomó részét. A felszabadult országokban a munkásosztály és a parasztság szövetsége az összes haladó elemek összefogásának az alapja, a legnagyobb erő, amely biztosítani tudja az illető országok társadalmi előrehaladását.

Ezeknek az országoknak a népei most sokkal kedvezőbb feltételek között vehetik fel a harcot az imperializmus ellen, biztosíthatják társadalmi haladásukat. Ez a megállapítás magának az életnek a tényeire, a reális valóságra támaszkodik.

Azoknak az országoknak, amelyek a második világháború előtt vívták ki nemzeti függetlenségüket, akkoriban nem voltak kedvező lehetőségeik ahhoz, hogy nem kapitalista úton fejlődjenek. Ezt elsősorban a kedvezőtlen nemzetközi feltételekkel lehet magyarázni. Aránylag nem is olyan régen még ilyenek voltak a feltételek. Most egészen más a helyzet.

A béke, a demokrácia és a szocializmus tábora ma már sokkal erősebb az imperialista tábornál. A szocialista tábor, a világszocializmus erejének növekedése most reális lehetőségeket teremtett a független fejlődés útjára tért országokban az ellenforradalom exportjának megakadályozására. Ilyen körülmények között vált lehetségessé a forradalom győzelme és fejlődése Kubában, amely a szocialista tábor országainak hathatós támogatását élvezi. „... A mi kis népünk — mondotta Fidel Castro kubai miniszterelnök —, katonailag gyenge országunk agresszió esetén nem lesz kénytelen magára hagyatva, egyedül a saját gazdasági erőforrásaira támaszkodva háborút viselni."[10]

Miben nyilvánulnak meg a nemzetközi küzdőtéren végbement legfőbb változások, amelyek sokkal kedvezőbb feltételeket teremtettek ahhoz, hogy a felszabadult országok népei tovább fejlődjenek a társadalmi haladás útján.

[10] *Фидель Кастро:* Речи и выступления. М., ИЛ 1960. стр. 532—533.

Először, ezek a népek abban az időszakban nyerték el politikai függetlenségüket, amikor már végbement a gyökeres fordulat a világ fejlődésében, vagyis amikor a szocialista világrendszer a történelmi fejlődés döntő tényezője lett, amikor sok nép tapasztalatai bizonyítják a fejlődés nem kapitalista útjának realitását és előnyeit. A cári Oroszország annak idején elmaradott határvidékeinek, a mai szovjetköztársaságoknak a példája, valamint más szocialista országok tapasztalata azt bizonyítja, hogy a szocialista fejlődés útján történelmileg rövid idő alatt fel lehet számolni a kolonializmus súlyos örökségét, magas fokra lehet fejleszteni a népgazdaságot, a kultúrát és a dolgozók életszínvonalát.

Másodszor, a kapitalizmus lejáratta magát a népek szemében, népellenes jellege, a kizsákmányolást és az elnyomást biztosító rabló törvényei teljes visszataszító meztelenségükben mutatkoztak meg a gyarmatokon és a függő országokban. Ezen országok dolgozóinak tudatában a gyarmati rendszer, a jogfosztottság, az éhség és a nyomorúság egyet jelent a kapitalizmussal.

Harmadszor, a politikailag függetlenné vált népeknek módjukban van igénybe venni a szocialista államok sokoldalú és egyre növekvő támogatását, s erélyesen szembeszállni az imperialistáknak azokkal a kísérleteivel, hogy újból leigázzák őket. A szocialista országok ma már a gazdasági fejlődésnek olyan színvonalára jutottak, hogy az erkölcsi és politikai támogatáson kívül számottevő anyagi és műszaki segítséget is nyújthatnak a felszabadult népeknek. Ebben a tekintetben a felszabadult államok főleg a Szovjetunióra számíthatnak. A Szovjetuniótól és a többi iparilag fejlett szocialista országoktól kedvező feltételek mellett kaphatnak létfontosságú ipari berendezéseket, amelyeket a kapitalista monopóliumok gyakran megtagadnak tőlük, mert arra törekednek, hogy fenntartsák a volt gyarmatokon a gazdaság gyarmati struktúráját és akadályozzák az iparosítást.

Negyedszer, a felszabadult országok ama lehetőségek alapján térhetnek a nem kapitalista fejlődés útjára, amelyek az illető országokon belüli objektív feltételekben rejlenek. A legtöbb felszabadult országban még nem hajtották végre a mezőgazdasági átalakulásokat, erősen tartják magukat a feudalizmus maradványai, számos gazdasági ágban a külföldi monopóliumok uralkodnak, nem történnek intézkedések a lakosság életszínvonalának emelésére. Ebből következik, hogy ezekben az országokban tovább érlelődnek az antiimperialista, nemzeti felszabadító forradalmak,

és érzékeny csapásokat mérnek a külföldi tőkések és a velük szövetkezett belső reakciós körök pozícióira. A nemzeti felszabadító mozgalom logikájánál fogva végső soron szembekerül a kapitalizmussal és az imperializmussal. Ez már sok országban bekövetkezett, és még több országban fog majd bekövetkezni.

Ötödször, a felszabadult országokban növekednek azok a belső erők, amelyek a fejlődés nem kapitalista útja mellett törnek lándzsát. Kialakul és erősödik a fiatal munkásosztály, amely megszervezi, sőt sok országban már meg is szervezte kommunista élcsapatát. Ez az élcsapat a nemzeti felszabadulásért folytatott harcban megedződött és tapasztalatokat szerzett. Az a törekvése, hogy megszilárdítsa a parasztsággal kötött szövetséget, tömörítse az összes haladó erőket és teljes győzelemre vigye az antiimperialista, nemzeti forradalmat, megfelel a nemzet létérdekeinek.

A felszabadult országok fejlődésének nem kapitalista útja tehát teljesen reális. De ezt a kérdést csak annak az éles harcnak a kimenetele oldhatja meg, amely az egyes országokon belül és a nemzetközi küzdőtéren a szocializmus és a kapitalizmus közt folyik. Az értekezleten elfogadott nyilatkozat fontos irányelveket adott a nemzeti felszabadító mozgalom fejlődésének főbb kérdéseiben, meghatározta azokat a feladatokat, amelyek megvalósításáért a kommunista pártok harcolnak, leszögezte a különféle osztályokkal és társadalmi csoportokkal kapcsolatos álláspontjukat. A nyilatkozat azt a nézetet képviseli, hogy maximálisan ki kell használni az egyes osztályok és társadalmi rétegek forradalmi lehetőségeit, mindenkit be kell vonni az imperializmus elleni harcba, még a következetlen, állhatatlan, ingadozó szövetségeseket is.

Az értekezlet meghatározta a nemzeti felszabadító mozgalom további fejlődésének útjait, és megfogalmazta a nemzeti demokratikus állam tételét.

Ez a tétel alkotóan tovább fejleszti azt a lenini tanítást, amely szerint az elmaradott országokban a felszabadító forradalmak rendkívül változatos sajátosságaival fogunk találkozni. „A mi európai nyárspolgáraink — írta Lenin — még csak nem is sejtik, hogy a további forradalmak a Kelet országaiban, amelyek mérhetetlenül nagyobb népességűek, s amelyeket a társadalmi viszonyok mérhetetlenül nagyobb változatossága jellemez, kétségkívül még több sajátszerűséget fognak elébük tárni, mint az orosz forradalom."[11]

[11] *Lenin* Művei. 33. köt. Szikra 1953. 480. old.

A nemzeti demokráciáról szóló tételnek az a lényege, hogy világosan megjelöli az antiimperialista, nemzeti felszabadító forradalmak céljait, kifejti, hogy milyen körülmények között lehet biztosítani a gyarmati rabságból kiszabadult országok és népek valóban független fejlődését. A nemzeti demokratikus állam megalakulása lehetővé teszi az illető országoknak, hogy végrehajtsák elsőrendű feladataikat és széles körű nemzeti frontot hozzanak létre az imperializmussal szemben, felszámolják a külföldi tőke uralmának súlyos következményeit, és elinduljanak a társadalmi haladás útján. Ennek a tételnek igen nagy jelentősége van. mert a felszabadult országok előtt teljes súlyával felmerül a probléma: milyen úton haladjanak. hogy minél gyorsabban felszámolják a gyarmatosítás következményeit, megvédjék és megszilárdítsák politikai és gazdasági függetlenségüket, biztosítsák a társadalmi haladást A nemzeti demokratikus államról szóló tétel választ ad ezekre a kérdésekre.

Melyek a független nemzeti demokratikus állam jellemző vonásai?

Először, ez az állam következetesen védelmezi politikai és gazdasági függetlenségét, elszántan harcol az imperializmus és katonai tömbjei ellen. szembehelyezkedik azzal a törekvéssel, hogy területén idegen katonai támaszpontokat létesítsenek.

Másodszor, ez az állam küzd a gyarmatosítás új formái és az imperialista tőke behatolása ellen. Ebben az államban elsősorban az egyesíti a nemzetet, hogy mérhetetlenül gyűlöli az imperialista elnyomókat, következetesen harcol az imperialista merényletek ellen, síkraszáll a teljes bel- és külpolitikai önállóságért, a fejlődés független útjáért.

Harmadszor, ez az állam elutasítja a diktátori és a zsarnoki kormányzási módszereket. Biztosítja a nép széles körű demokratikus szabadságjogait: a szólás-, a sajtó- és a gyülekezési szabadságot, a tüntetés jogát. a politikai pártok és a társadalmi szervezetek alakításának jogát.

Negyedszer, ebben az államban megvan a lehetőség a földreform végrehajtásának kiharcolására, valamint arra, hogy a nép kivívja egyéb követeléseinek teljesítését a demokratikus és a szocialista átalakítások területén, és részt vegyen az állami politika meghatározásában. A nemzetgazdaság építésébe bevonják a lakosság tömegeit, amelyek elutasítják az idegen gyámkodást, törhetetlen akarattal igyekeznek leküzdeni az évszázados elmaradottságot.

A nemzeti demokratikus államok megalakulása és megszilárdulása biztosítja számukra azt a lehetőséget, hogy gyorsan haladjanak a társadalmi fejlődés útján, aktív szerepet töltsenek be abban a harcban, amelyet a népek a békéért, az imperialista tábor agresszív politikája ellen és a gyarmati elnyomás teljes felszámolásáért folytatnak.

A volt gyarmati országok népeinek egyik része fegyveres harc útján, másik része békés úton vívta ki függetlenségét. A függetlenség kivívása azonban minden esetben antiimperialista, antifeudális, demokratikus, nemzeti felszabadító harc eredménye volt. Ezt a harcot az illető országok alapvető osztályai és társadalmi csoportjai folytatták, nevezetesen a munkások, a parasztok, az értelmiségiek, a kisiparosok, a nemzeti burzsoázia.

A nemzeti demokratikus állam jelentősége és szerepe éppen abban rejlik, hogy, mivel a nemzeti felszabadító forradalom fejlődése és elmélyülése során jött létre, erősítenie és fejlesztenie kell e forradalom győzelmének eredményeit.

Igen fontos, hogy a nemzeti demokratikus állam szorosan összekapcsolja a nemzeti függetlenséget és a demokráciát. Ebben az államban a haladó nemzeti erők képviselőinek kell gyakorolniuk a hatalmat, azoknak, akik kezükbe veszik a nemzeti függetlenség zászlaját, és biztosítják az ország fejlődését a szociális haladás útján. Azokban a felszabadult országokban pedig, ahol a nép még nem élvezheti a demokratikus szabadságjogokat, a nemzeti demokratikus állam megalakításáért folyó harc lehetővé teszi a haladó erőknek, hogy kisöpörjék a gyarmati közigazgatás maradványait, megfosszák a hatalomtól az imperializmus szolgálatában álló nemzetárulókat, és a saját kezükbe vegyék az ország sorsát.

A nemzeti demokratikus állam megteremti az elmaradottság sikeres leküzdésének, a nemzet konszolidációjának, a demokratikus erők megszilárdításának a feltételeit.

Magától értetődik, hogy az antiimperialista forradalom elmélyülésének folyamata elkerülhetetlenné teszi az osztályerők bizonyos elhatárolódását. A felszabadulásért, a gyarmati iga lerázásáért folyó harc időszakában a nemzet összes hazafias erői egyesülnek. Ebben a harcban részt vesz a nemzeti burzsoázia is, a földbirtokosok jelentős része is, a munkásosztály, a parasztság és az értelmiség is. Később elkülönülés következik be: a munkások a munkanap megrövidítéséért, a bérek emeléséért küzdenek, a parasztok földet követelnek, és saját maguk akarják élvezni mun-

kájuk gyümölcseit. A munkások, a parasztok és az értelmiségiek demokratikus szabadságjogokért harcolnak. A tőkések nagyobb profitra törekednek, a földesurak továbbra is meg akarják tartani a földet. Más szóval, a haladó erők reményei, a társadalmi haladás biztosítására, a nemzeti függetlenség megszilárdítására irányuló törekvései a külföldi imperialistákra támaszkodó reakciós körök ellenállásába ütköznek.

Mit jelent gyakorlatilag a felszabadult országoknak a fejlődés kapitalista útja? Azt jelenti, hogy az imperialista monopóliumok, a helyi reakciós burzsoázia és a földesurak felső rétegével együttműködésben, továbbra is és az eddiginél fokozottabban kizsákmányolják a néptömegeket, hogy megmarad a gazdasági és a kulturális elmaradottság. Ezen az úton nem lehet a néptömegek érdekeinek megfelelően megoldani az időszerű társadalmi problémákat, nem lehet biztosítani a nemzeti függetlenséget. A kapitalista út nem vág egybe a felszabadult országokban élő lakosság abszolút többségének érdekeivel. A munkásoknak csak súlyosabb kizsákmányolást és elnyomorodást hozhat. A parasztoknak újabb adókat és tönkrejutást: a föld, amelyért harcoltak, a hatalmas monopóliumok kezébe kerülne. Az értelmiségnek a munkanélküliség megannyi szenvedése és kínja jutna osztályrészül, vagy a monopolisták további meggazdagodását szolgáló sivár robot. Az egész országot pedig az a veszély fenyegetné, hogy az imperialista rablók uralma alá kerül. A társadalmi fejlődés törvényei is ellenzik a kapitalista út választását. A fiatal nemzeti államok olyan időszakban vívták ki függetlenségüket, amikor a kapitalizmus hanyatlóban, a bomlás és az elhalás stádiumában van. A kapitalizmus általános válságában új szakasz következett be, s ez a kapitalista világrendszer további gyengüléséről és hanyatlásáról tanúskodik. A kapitalizmus történelmileg túlélte magát, szenvedéseken kívül már semmit sem tud adni az emberiségnek.

Jellemző, hogy sok felszabadult ország neves közéleti személyiségei hogyan nyilatkoznak a szocializmusról. Természetesen a felszabadult országok polgári vagy kispolgári vezetőinek képzeletében élő szocializmus nem azonos, sőt gyakran szöges ellentétben van a szocializmus marxista—leninista fogalmával. De már az is jellemző, hogy napjainkban a nép rokonszenvének elnyerésére pályázó politikus nem utasíthatja el a szocializmust, nem tagadhatja, hogy a szocializmus biztosítja az ország nemzeti függetlenségét, a nemzet boldogulását. Ez az idők jele.

Nem kétséges, hogy a nemzeti demokratikus állam lehetővé teszi, hogy az illető ország belátható időpontban áttérjen egy magasabb típusú társadalmi rendszerre, az objektív és szubjektív előfeltételek kialakulásához mérten, népeinek harcától függően. A szocialista rendszer megteremtéséhez bizonyos formájú forradalmi átalakulásokra van szükség. Nem lehetetlen azonban, hogy egyes országokban a fejlődés nem kapitalista útja a nemzeti demokratikus államon keresztül fog vezetni. Ez az állam biztosítani tudja az illető országnak a mélyreható társadalmi és gazdasági átalakulásokat, a fejlődés minőségileg új szakaszára való áttérést.

A nemzeti demokratikus állam nem a proletárdiktatúra állama. De ha a kommunista és munkáspártok helyes politikát folytatnak, ha az összes haladó nemzeti erők a munkásosztály és a parasztság szövetsége körül tömörülnek, akkor ez az állam biztosíthatja a szocialista átalakuláshoz szükséges politikai előfeltételeket.

A nemzeti demokratikus államok megalakulása, az a körülmény, hogy ezek az államok sikeresen oldják meg az imperialista monopóliumok uralmának megszüntetésével kapcsolatos feladatokat, hogy elindultak-a társadalmi haladás és a demokrácia útján, hogy aktív harcot folytatnak a békéért — mind egy-egy súlyos csapás a gyarmattartó hatalmakra és az egész imperialista rendszerre. A marxizmus—leninizmus azt tanítja, hogy minden nép eljut a szocializmushoz. Az átmenet útjait azonban minden nép maga választja meg.

A nemzeti demokratikus államról szóló új elméleti tétel azért olyan nagy jelentőségű, mert lehetővé teszi a kommunistáknak, hogy felemeljék a nemzeti függetlenség zászlaját. növeljék tekintélyüket, az igazi nemzeti erőt megillető tekintélyt, a bonyolult viszonyok között is biztosítsák országuk előrehaladását a társadalmi fejlődés útján. Az a tény, hogy a kommunisták vetették fel a nemzeti demokratikus állam megalakításának gondolatát, újból csak azt bizonyítja, hogy a kommunisták a nemzeti érdekek leglángolóbb védelmezői, hazájuk legodaadóbb fiai.

Az elmaradott országok kommunista pártjai három kontinensen, különböző nemzeti hagyományok feltételei közt végzik munkájukat. Éppen ezért a közös feladatokon kívül van rengeteg sajátos feladatuk is.

Ezekben az országokban a legnagyobb kommunista párt az *Indonéz Kommunista Párt.* Kétmillió tagja és tagjelöltje van. A kommunista párt irányításа mellett működnek az ország legna-

gyobb szakszervezetei, női, ifjusági és egyéb társadalmi szervezetei, amelyek mintegy kilencmillió embert egyesítenek soraikban. Az Indonéz Kommunista Párt nagy népszerűségéről tanúskodnak többek között a körülbelül két évvel ezelőtt tartott községi választások eredményei. A kommunisták a választásokon több mint 8 millió szavazatot kaptak, vagyis többet, mint az ország bármelyik más pártja.

A kommunista párt képviselői részt vesznek a parlament és a legfőbb államhatalmi szervek munkájában. Az elnök mellett működő legfelső tanácsadó bizottságnak 9 kommunista tagja van, élükön D. N. Aidittal, a párt Központi Bizottságának elnökével, aki egyúttal az Ideiglenes Népi Konzultatív Kongresszusnak, az ország legfelsőbb hatalmi szervének az elnökhelyettese. Sok kommunista tagja van az Indonéz Nemzeti Front Végrehajtó Bizottságának és a Nemzeti Tervbizottságnak.

Az 1959 szeptemberében tartott VI. pártkongresszus bebizonyította, hogy az Indonéz Kommunista Párt népszerűsége és befolyása egyre növekszik az ország politikai életében. A kongresszuson felszólaló Sukarno elnök megállapította, hogy a kommunisták állhatatosan harcolnak az imperializmus ellen, Indonézia szabadságáért, védelmezik az ország függetlenségét, hogy az Indonéz Kommunista Párt egyike azoknak az erőknek, amelyek következetesen támogatják az 1945-ös alkotmányhoz való visszatérés gondolatát, támogatják és minden erejükkel igyekeznek megvalósítani a nemzeti egységet. Ezzel kapcsolatban Sukarno köszönetet mondott az Indonéz Kommunista Pártnak.[12]

A VI. kongresszus megfogalmazta a párt legfontosabb stratégiai irányelveit, leszögezte, hogy a párt harcának célja a jelenlegi szakaszban egy olyan egységes nemzeti frontot képviselő kormány megalakítása, amely a munkásosztály és a parasztság szövetségén alapul a munkásosztály vezető szerepének biztosításával.

Az Indonéz Kommunista Párt lehetségesnek és kívánatosnak tartja ezeknek a céloknak békés úton való elérését azzal a feltétellel, hogy sikerül biztosítani a haladó erők túlsúlyát az imperialistákkal, a feudális birtokosokkal és a komprádorokkal szemben. Ha az erőfölény a nép oldalán lesz, az imperialisták, a feudális birtokosok és a komprádorok minden erőlködésük ellenére sem tudják majd megakadályozni, hogy a nép békés úton átvegye a

[12] Lásd *Sukarno:* Speech at the closing reception of the Sixth National Congress of the CPI. Djakarta 1959. p. 16.

hatalmat. Ezzel kapcsolatban, állapítja meg a program, a kommunistáknak az a fő feladatuk, hogy állandó éberséget tanúsítsanak, és minden tekintetben előkészítsék a néptömegeket. A kommunisták által ilyen módon mozgósított és szervezett tömegek meg tudják majd hiúsítani a reakciósok mesterkedéseit, lehetővé teszik, hogy érvényre jusson a nép többségének törekvése, s békés úton valósuljanak meg a gyökeres társadalmi átalakulások. Csak akkor lehet sikeresen leküzdeni a reakciósok valószínű ellenállását, ha az erők túlsúlya a nép oldalán, a tömegek vezetése pedig szilárdan a többi demokratikus párttal szövetséges kommunista párt kezében lesz.

Az Indonéz Kommunista Párt VI. kongresszusa, ezekből az irányelvekből kiindulva, a párt egyik legfontosabb feladatául tűzte ki, hogy erősítse az egységes nemzeti antiimperialista frontot, amelynek alapja a munkásosztály és a parasztság antifeudális szövetsége a munkásosztály vezetésével. A kommunista párt irányvonala a kormánnyal kapcsolatban a következő: az „irányított demokrácia" haladó jellegű megnyilvánulásainak (elsősorban az antiimperializmusnak és az antikolonializmusnak) teljes támogatása és a dolgozó tömegek érdekeit csorbító kormányintézkedések bírálata.

Ugyanakkor, amint az Indiai Kommunista Párt megállapította, körei nem tették le a fegyvert. Nem akarnak beletörődni abba, hogy az ország antiimperialista, demokratikus úton fejlődik. Az Indonéz Kommunista Pártnak és az ország összes haladó erőinek még sok nehézséggel kell megküzdeniük, de ennek tudatában is készek bármilyen formában folytatni a harcot a nép érdekeiért.

Az *Indiai Kommunista Pártnak* is növekszik a befolyása a tömegek között. Indiában a kommunisták az összes haladó, hazafias erők egyesítéséért küzdenek, hogy együtt semmisítsék meg a feudalizmus és az imperialista uralom maradványait, biztosítsák az indiai nép szociális és kulturális előrehaladását.

Az Indiai Kommunista Párt jól tudja, hogy a nemzeti burzsoázia kész kompromisszumokat kötni a belső és a nemzetközi reakcióval, de azt is látja, hogy az imperializmus és a feudalizmus egyre erősebb összeütközésbe és ellentmondásba kerül a gazdasági fejlődés szükségleteivel, s ez ki is fejeződött abban, hogy mindinkább kiéleződnek a konfliktusok és az ellentétek az indiai kormány és az imperialisták között.

Éppen az imperializmus és az egész indiai nép (beleszámítva a

nemzeti burzsoáziát is) ellentéteinek kiéleződése segítette elő, hogy India függetlensége ma szilárdabb alapra támaszkodik, mint azelőtt. Kibővültek a gazdasági kapcsolatok a szocialista országokkal, elsősorban a Szovjetunióval, s ez igen fontos tényező India nemzeti függetlenségének megszilárdítása szempontjából.

Ugyanakkor, amint az Indiai Kommunista Párt megállapította, van India gazdasági életében sok negatív vonás is, s ezek erősen nyugtalanítják a hazafias érzésű embereket.

A függetlenség kivívása óta valamelyest fejlődött az ipar. Fontos iparágak keletkeztek, de az ország szükségleteit és a nép érdekeit tekintve az ipari fejlődés mérete és színvonala korántsem kielégítő.

Noha az állami szektor ma már számottevő tényező az ország gazdasági életében, mégis a monopóliumok nagyarányú növekedése figyelhető meg. Ennek következtében a gazdasági hatalom a dúsgazdag magnások kezében összpontosul, s erősödik az indiai nagyburzsoázia és a külföldi tőke kapcsolata.

A falusi feudális viszonyokat korlátozták, a végrehajtott földreformból mégis elsősorban a gazdag parasztok kis rétege húz hasznot. A földbirtokosok továbbra is szilárdan tartják pozícióikat. Ennek folytán a lakosság több mint 70%-át foglalkoztató mezőgazdaság továbbra is szinte egy helyben topog. A kommunista párt, hogy felszámolja a múltnak ezt az örökségét, radikális földreformot javasol.

Az indiai dolgozók, akik az ország gazdagságát munkájukkal megteremtik, kénytelenek nyomorban és nélkülözések közepette élni. Bár a függetlenné vált országban a munka termelékenysége számottevően megnövekedett, a munkások reálbére az árak szüntelen emelkedése miatt még mindig nem haladta meg az 1939. évi színvonalat. Jelentősen fokozódott a munkanélküliség. Ezért, mint az Indiai Kommunista Párt hangsúlyozza, az imperializmus és India ellentéteinek kiéleződése mellett erősen növekednek az ellentétek a kormány és a néptömegek között is.

A kommunista párt támogatja az ország iparosításának politikáját, de ellenzi, hogy az iparosítást főképpen a néptömegek megrövidítése árán valósítsák meg.

Külpolitikai téren a kommunista párt, noha határozottan szembehelyezkedik az Indiai Nemzeti Kongresszus párt politikájának népellenes és antidemokratikus tendenciáival, figyelembe veszi azt a tényt, hogy az ország vezető körei, amelyek nem idegenked-

nek a feudális reakcióval és az imperializmussal köthető kompromisszumtól, rendszerint a békeszerető erők mellett foglalnak állást. A kommunista párt mindent elkövet, hogy India független, békeszerető politikát folytasson. Legfontosabb feladatának azt tekinti, hogy Indiát a béke álláspontján, az agresszív blokkoktól (NATO, SEATO) távol tartsa.

Az IKP meggyőződése szerint az országban nagy lehetőségek vannak a békéért és a kolonializmus ellen szervezkedő tömegmozgalom kiszélesítésére. s ez igen fontos előfeltétele a sikernek a következetes békeszerető külpolitikáért folytatott harcban.

Az Indiai Kommunista Párt figyelemmel kíséri azokat a veszélyes tendenciákat, amelyek az utóbbi időben az ország politikai eseményeinek alakulása során világosan megmutatkoztak. Rámutat arra, hogy az Indiai Nemzeti Kongresszus pártban és a kormányban fokozódik a jobboldal nyomása, hogy a kormány sok kérdésben jobbra tolódott el, növekednek a bomlasztó erők (kasztirányzat, provincializmus stb.), intenzívebbé vált a szélsőjobboldali elemek tevékenysége (így például megalakult a reakciós „Swatantra" párt). Az Indiai Nemzeti Kongresszus párt politikája növekvő csalódást és elégedetlenséget kelt.

Ugyanakkor fennáll a reakciós erők növekedésének a veszélye. Ezek az egyre aktívabbá váló erők azon mesterkednek, hogy közelebb vigyék Indiát az agresszív tömbökhöz, meghiúsítsák az országban a demokratikus fejlődést, bomlasszák a népi mozgalmat, és reakciós rendszert hozzanak létre. Ezért az Indiai Kommunista Párt arra szólítja fel az összes demokratikus és hazafias pártokat, szervezeteket, csoportokat és polgárokat, hogy együtt harcolva, őrizzék meg a nemzeti egység hagyományait, amelyek még a szabadságharc idején alakultak ki. A kommunista párt demokratikus reformokat tartalmazó programot dolgozott ki a nemzeti forradalom maradéktalan megvalósítása céljából. A program főbb pontjai: az angol konszernek államosítása, a föld átadása azoknak, akik megművelik, a monopóliumok korlátozása, a nemzeti ipar fejlesztése, a bérminimum megállapítása, a demokrácia kiszélesítése minden területen, békeszerető, független külpolitika folytatása. Ezt csak nemzeti demokratikus front megteremtése útján lehet elérni. Ebbe a frontba, mint az IKP hangsúlyozza, a munkásosztályon és a parasztságon kívül be kell vonni a nemzeti burzsoáziának azokat a rétegeit is, amelyeknek érdekük, hogy az ország tovább fejlődjön a gazdasági és a szociális haladás útján.

A sokmilliós dolgozó tömegek érdekeiért vívott következetes harc eredményeképpen az Indiai Kommunista Párt oly nagy politikai erővé vált az országban, hogy ebben a tekintetben csak a Nemzeti Kongresszus, India kormányzó pártja előzi meg. A kommunista pártnak mintegy 300 000 tagja van, de ezenkívül az indiai dolgozók millióinak a támogatását élvezi.

Az Indiai Kommunista Párt az 1957-es év elején tartott általános választásokon több mint 12 millió szavazatot kapott, s ennek megfelelően 29 mandátumot a Nép Házában (központi parlament) és 207 mandátumot az államok törvényhozó testületeiben. Kerala államban a kommunisták megszerezték a törvényhozó testület mandátumainak többségét, és 28 hónapig álltak a keralai kormány élén.

A keralai kormány voltaképpen a dolgozók — munkások, parasztok, értelmiségiek — szövetsége volt, élén a munkásosztállyal és élcsapatával, a kommunista párttal. Sajátos helyzet alakult ki: a kormány a burzsoá alkotmány keretei között végezte tevékenységét, nem ellenőrizhette ténylegesen az államhatalmi szerveket. Más szóval: a dolgozók kormánya volt, korlátozott hatalommal. A korlátozások ellenére számos intézkedést tett a dolgozók érdekében, s ezek az intézkedések nagy hatással voltak az indiaiak millióira az ország minden részében, mert a dolgozók látták, hogy a kommunisták valóban meg tudják védeni az egyszerű nép érdekeit és jogait. Éppen ezért az összes reakciós és ellenzéki erők összefogtak a keralai kormány ellen.

A kommunisták vezette kormány feloszlatása 1959 júliusában az indiai alkotmány megsértésével történt, s azt bizonyította, hogy növekszik a reakciós erők befolyása az országban és a kormányzó pártban, az Indiai Nemzeti Kongresszusban. Az országszerte végigvonuló tiltakozási hullám viszont azt mutatta, hogy a demokratikus erők elszántan szembeszállnak a reakció támadásával.

A keralai kommunista kormány feloszlatása és a reakciós erők szövetkezése ellenére az 1960 elején tartott keralai rendkívüli választásokon a kommunisták 1.2 millió szavazattal többet kaptak, mint 1957-ben. Az Indiai Kommunista Párt a már elért eredményekre támaszkodva fokozott energiával harcol a békeszerető külpolitikáért, az ország függetlenségének megszilárdításáért, a demokráciáért és a szociális haladásért.

Az utóbbi időben befolyásos kommunista párt lett Irak, Ceylon, és több más ország kommunista pártja is.

Az antiimperialista forradalomban kimagasló szerepet betöltő Iraki Kommunista Párt a kezdeményezője annak a gondolatnak, hogy létre kell hozni és meg kell szilárdítani az összes antiimperialista és antifeudális erők széles nemzeti frontját a nemzeti burzsoázia különféle rétegeinek bevonásával. A nemzeti burzsoázia különféle rétegeivel kötött szövetség abban a harcban és abban az együttműködésben valósul meg, melynek célja a burzsoázia ingadozásának megszüntetése és a dolgozó néppel való összefogásának biztosítása. Az Iraki Kommunista Párt hangsúlyozza, hogy a legfőbb ellenség az imperializmus, hogy nem szabad a nemzeti burzsoáziát a fő ellenségnek tekinteni. A kommunisták meg akarják tartani a burzsoáziát a nemzeti mozgalom táborában.

A kommunista párt támogat minden olyan intézkedést, amely haladást jelent az országnak. De ugyanakkor továbbra is leleplezi az uralkodó körök politikájának reakciós oldalait, védi a néptömegek létérdekeit, és irányítja azt a harcot, melyet a demokráciáért, a gazdasági függetlenségért, a földreformért, Irak és a szocialista tábor kapcsolatainak megszilárdításáért, a júliusi forradalom céljainak megvalósításáért folytatnak.

Azokban az országokban, ahol a néptömegek szembefordulnak az imperializmussal, a kommunisták mindig a nemzeti függetlenség harcosainak első soraiban küzdenek. Több ezer kommunista halt hősi halált a kolonializmus elleni harcban.

Ennek ellenére a felszabadult országok többségében a kommunista pártok még ma is illegalitásban vannak. Indokolt ez? Semmiképpen sem. A kommunisták a munkásosztály és a parasztttömegek érdekeit, a nemzet létérdekeit fejezik ki. A kommunista pártok betiltása gyakorlatilag egyet jelent azzal a törekvéssel, melynek célja megtiltani a munkásoknak, a parasztoknak, az egész népnek, hogy harcoljanak jogaikért. De semmiféle drákói intézkedésekkel sem lehet megbénítani a néptömegeknek ezt a harcát. Akik demokráciaellenes irányvonalat követnek, megtiltják a haladó pártok és szervezetek tevékenységét, azok súlyosan veszélyeztetik nemzetük létérdekeit, akarva, nem akarva előmozdítják az összes vívmányok elvesztését, és olyan feltételeket teremthetnek, amelyek lehetővé teszik a külföldi imperialisták uralmának visszaállítását.

Az utóbbi időben erősen fejlődött a kommunista mozgalom *Afrikában*. Az afrikai országokban a második világháború előtt csak 5000 volt a kommunisták száma, jelenleg pedig 50 000.

Növekszik és erősödik a kommunista mozgalom *Latin-Amerika országaiban.* A világnak ezen a részén ma már minden államban van kommunista párt. Közülük sok az utóbbi években vívta ki a legális működés lehetőségét. Ezekhez tartozik a kubai Népi Szocialista Párt, Chile, Bolívia, Kolumbia, Brazília, Venezuela kommunista pártjai, Costa Rica Nemzeti Élcsapata.

Az *Argentin Kommunista Párt* ez idő szerint illegalitásban van. Ennek ellenére növekszik a befolyása az országban. A pártnak 1956 januárban 41 000, 1957 júliusban 70 000 tagja volt. Jelenleg 100 000 a párttagok száma.

Erősen megnövekedett a tömegek körében a *Chilei Kommunista Párt* tekintélye. A párt irányítja a szakszervezeti mozgalmat a Chilei Dolgozók Egységes Szakszervezeti Központja révén, amelynek több mint 400 000 tagja van. A kommunista párt kezdeményezésére 1956-ban megalakult a Népi Akció Frontja, amely a kommunista és a szocialista párt akcióegységén alapszik. A Népi Akció Frontjának nemzeti antiimperialista programját a chilei dolgozók nagy tömegei támogatják.

A Népi Akció Frontja a legutóbbi parlamenti választásokon nagy sikert ért el: minden harmadik választó a Front jelöltjeire szavazott. Lendületesen tört előre a kommunista párt, amely a szavazatok több mint 12%-át szerezte meg, és 19 képviselőt küldött a parlamentbe. A chilei munkásmozgalom fejlődése szemléltetően mutatja a kommunisták és a szocialisták akcióegységének lehetőségét és hatékonyságát.

Számottevő sikereket ért el az *Uruguayi Kommunista Párt.* Az 1955-ben tartott XVI. pártkongresszus óta a taglétszám megsokszorozódott, és jelenleg meghaladja a 10 000 főt. A párt vezető szerepet tölt be a legnagyobb uruguayi szakszervezetekben. A munkásosztály túlnyomó részét egyesítő Egységes Szakszervezeti Központ 17 tagú ideiglenes vezetőségében 12 kommunista foglal helyet.

Nagy erőt képvisel a *Venezuelai Kommunista Párt.* Három év alatt (1958—1960), az amerikabarát Pérez Jiménez diktatúrájának megdöntése óta a Venezuelai Kommunista Párt jelentős sikereket ért el. Az illegalitás időszakában (1957 végén) a pártnak alig 500 tagja volt, ma körülbelül 35 000 a tagok száma. A párt irányítása mellett működik Latin-Amerika legnagyobb kommunista ifjúsági szervezete, amelynek mintegy 30 000 tagja van.

Nagy változások mentek végbe a *Kolumbiai Kommunista Párt*

tevékenységében. Rojas Pinilla diktatúrájának megdöntése óta (1957) a párt ismét legálisan működik. Felszámolta a szektás irányzatokat, s most arra törekszik, hogy a hagyományos szakszervezeteken belül megnyerje a munkásosztály tömegeit. Megnövekedett a befolyása a városokban. A párt tagjainak száma három év alatt, a diktatúra megdöntése óta, elérte a 10 000-et.

Latin-Amerika egyik legharcosabb, legbefolyásosabb marxista—leninista pártja a kubai *Népi Szocialista Párt.* (1962 elején a Népi Szocialista Pártból és a Július 26-a Mozgalomból megalakult az Egyesült Forradalmi Szervezetek, a jövőben megalakítandó egységes marxista—leninista párt alapja. — Szerk.)

1960 második felében lényegében befejeződött Kubában a népi forradalom első szakasza, amelynek két fő feladata volt: a földreform végrehajtása és az ország felszabadítása az imperializmus elleni harcban. Kuba tovább halad előre a társadalmi fejlődés utján, kiváló vezetőjének, Fidel Castrónak az irányításával. Kuba önálló bel- és külpolitikát folytat. Felszámolta az amerikai monopóliumok és a velük kapcsolatban álló kubai nagyburzsoázia gazdasági uralmát. Államosította az összes fontos iparágakat. A földet átadták a parasztoknak és a mezőgazdasági munkásoknak, akik közül sokan különféle típusú szövetkezetekbe tömörültek. Az egész ipari termelésnek több mint 80%-a az állami szektorhoz tartozik, a föld 50%-a állami és szövetkezeti tulajdon. A forradalom éveiben az ipari termelés volumene több mint 35%-kal emelkedett; növekszik a mezőgazdasági termékek termelése; 25 000 új lakás épült. A forradalmi kormány 20 hónap alatt 10 000 új iskolát nyitott meg, vagyis kétszer annyit, mint amennyit az előző kormányok 50 év alatt. Kuba az első latin-amerikai ország, amely teljes mértékben kielégíti az iskola-szükségletet, s amely nagyszabású szociális átalakításokat hajt végre.

A kubai forradalom mozgató erői elsősorban a munkások, a legszegényebb parasztok, továbbá a városi kispolgárság radikális rétegei. A forradalom, mint Blas Roca a Népi Szocialista Párt VIII. kongresszusán megállapította, a proletariátus harcának tapasztalataiból vette át azokat a módszereket, amelyeket történelmi feladatainak megvalósítása során alkalmaz. Ezek a módszerek forradalmi jellegűek. A fiatal kubai forradalmi állam alapja a munkások és a parasztok szövetsége. A Batista-rezsim elleni fegyveres felkelés kezdeményezője a „Július 26-a Mozgalom" volt. Ez a politikai szervezet, amelynek vezetője Fidel Castro, tekintélyes

szerepet visz ma a forradalmi kormányban. Szoros szövetséget tart vele a Népi Szocialista Párt, amelynek tapasztalt káderei vannak az ország minden részében, s amely rendszeresen jelentet meg időszaki kiadványokat, gazdag tapasztalatok alapján végzi agitációs tömegnevelő és szervező munkáját. A pártnak nagy tekintélye, egyre növekvő befolyása van a szakszervezetekben és más társadalmi tömegszervezetekben. Az országban kialakult a hazafias erők hatékony nemzeti frontja.

1960 augusztusban Havannában tartották a Népi Szocialista Párt VIII. kongresszusát. A kongresszus leszögezte, hogy a kubai dolgozók fő feladata továbbra is a forradalom megvédése és továbbfejlesztése. E feladat teljesítésének biztosítása céljából a kongresszus határozatot hozott, amely szerint négy alapvető jelszót kell előtérbe helyezni: egység, termelékenység, honvédelem és forradalmi öntudat.

A kubai forradalom fejlődésének tapasztalatai rendkívül nagy jelentőségűek valamennyi latin-amerikai ország kommunista pártja és népe számára. A kubai forradalom új szakaszt jelent a forradalmi világmozgalom fejlődésében, elsősorban a latin-amerikai országok fejlődésében. Ennek az új szakasznak a jelentősége és lényege az a harc, amelyet Kuba azért vívott, hogy teljesen függetlenítse magát az imperialista államoktól, s hogy az ország minden kincse valóban a nép kezébe kerüljön. A forradalmi Kuba például szolgál a latin-amerikai országoknak, és megmutatja az amerikai imperializmus elleni harc konkrét útjait és formáit.

„A kubai forradalom... sajátossága az — mondotta Blas Roca —, hogy a harc fő formája a falvakban folyó fegyveres harc volt, míg a választások bojkottálása, a sztrájkok, valamint a városi munkások és néptömegek egyéb akciói, habár nagy jelentőségűek voltak, mégiscsak kisegítő szerepet játszottak."

„A forradalom partizánosztagok akcióiból fejlődött ki, amelyek forradalmi felkelő hadsereggé szerveződve szétverték a hivatásos imperialistabarát, reakciós hadsereget... Korunk viszonyai között még az olyan kis latin-amerikai országban is, mint Kuba, bizonyos körülmények között lehetséges volt partizánharcot kezdeni és hadműveletekkel kivívni az imperializmus kreatúráinak bukását és egy nemzeti, demokratikus, önálló kormány megalakulását."[13]

[13] „Béke és szocializmus", 1959. 8. sz. 22. old.

Kuba példát mutat arra, hogyan kell megalkuvás nélkül harcolni a teljes nemzeti felszabadulásért, a szocialista országokkal, az összes békeszerető népekkel való barátság megszilárdításáért. Éppen ezért a forradalmi Kuba megvédésének a jelenlegi körülmények között különleges jelentősége van. Az egész világ kommunistái, munkásai és demokratái szolidaritást vállalnak a forradalmi Kubával, s kijelentik, hogy eltökélt szándékuk minden erejükkel elősegíteni a kubai forradalom sikerét, és megvédeni Kubát az amerikai imperializmus merényleteivel szemben.

A nemzeti felszabadító mozgalom, a szocialista világforradalom szerves alkotórésze, most új, magasabb színvonalra emelkedik. A nemzeti felszabadító forradalmak napjainkban egyre radikálisabb jelleget öltenek.

* * *

A nemzetközi kommunista mozgalom harmadik nagy osztagába az *iparilag fejlett kapitalista országok kommunista és munkáspártjai* tartoznak. Ezekben az országokban 26 marxista—leninista párt működik.

Ezek a kommunista pártok — melyek közül sok több mint 40 éves múltra tekinthet vissza — gazdag tapasztalatokat szereztek a politikai és az elméleti tevékenység, a tömegek közt végzett munka területén.

Ezekben az országokban a kommunistáknak igen nehéz körülmények között kell tevékenykedniük, hiszen a leggazdagabb, legszervezettebb, legtapasztaltabb burzsoáziával állnak szemben. Másrészt viszont ezekben az országokban a legerősebbek a munkásosztály osztagai. Ezekben az országokban 160 millió munkás és alkalmazott él, az egész nem szocialista világban élő munkások és alkalmazottak háromötöde.[14] A fejlett kapitalista országok munkásosztálya hatalmas forradalmi erő, nemcsak azért, mert nagy a létszáma, hanem elsősorban azért, mert kitűnően szervezett. Ezekben az országokban már évtizedek óta működnek pártok, szakszervezetek és szövetkezeti szervezetek, tagjaik száma jelenleg több millióra tehető. Ugyanakkor azonban vannak erős szociáldemokrata pártok is, amelyek élén rendszerint régi jobboldali vezetők állnak. Az antikommunizmussal megfertőzött jobboldali szocialisták az engesztelhetetlen osztályharc helyett a burzsoáziával való osztály-

[14] Lásd *N. Sz. Hruscsov:* A kommunista világmozgalom újabb győzelmeiért. „Béke és szocializmus", 1961. 1. sz. 41. old.

együttműködés antimarxista nézeteit hirdetik, s ezzel az uralkodó burzsoázia malmára hajtják a vizet.

A fejlett kapitalista országok kommunista és munkáspártjainak fő feladata, hogy harcoljanak a monopóliumok egyeduralma ellen, hogy országuk fejlődését a béke, a demokrácia és a szocializmus útjára tereljék.

Miért szállnak szembe a fejlett kapitalista országok kommunista pártjai a jelenlegi körülmények között elsősorban a monopóliumokkal és a monopóliumok érdekeit védő kapitalista államokkal?

Azért, mert ma a monopolista oligarchia a legreakciósabb, legagresszívebb nemzetellenes erő, a fasizmus különféle formáinak és válfajainak a forrása, amely elutasítja a demokráciát, arra törekszik, hogy minden más osztályt és társadalmi csoportot megfosszon politikai jogaitól és demokratikus szabadságjogaitól, nyílt diktatórikus rendszert teremtsen. Uralmának fenntartása és a lehető legnagyobb profit biztosítása céljából a militarizmus útjára lépett, a fegyverkezési hajsza és a hidegháború politikáját folytatja, fel akarja lobbantani a harmadik világháború tüzét. A monopolista oligarchia nemzetellenes erő, mert természeténél és érdekeinél fogva kozmopolita, teljesen közömbös országának érdekeivel szemben.

A monopolista oligarchia érdekei összeegyeztethetetlenek a lakosság többségének érdekeivel. Ez kedvező lehetőségeket teremt ahhoz, hogy valamennyi nemzeti erő egybefogásával széles körű antimonopolista front alakuljon a monopolista oligarchia ellen. „Mi széles körű egységfrontot akarunk szervezni minden szinten, és részt akarunk abban venni ezer módon, tízezer helyen, százezer problémával..."[15] — mondotta Gus Hall, az Egyesült Államok Kommunista Pártjának főtitkára a párt XVII. kongresszusán.

Az összes antimonopolista erők valóban szilárd egységének megteremtése s ennek alapján az ipari és pénzoligarchia elszigetelése, a monopóliumok egyeduralmának megszüntetése csak akkor lehetséges, ha a munkásosztály és marxista—leninista élcsapata helyes politikát folytat, ha tömöríteni és mozgósítani tudja a dolgozó tömegeket, a monopoltőkétől szenvedő embereket.

A kommunista pártok politikájának és taktikájának, a progresszív fejlődés távlatainak meghatározásakor, a jelenlegi viszo-

[15] «XVII. Национальный съезд Коммунистической партии США». М., Госполитиздат 1961. стр. 16.

nyok között több új momentumot kell figyelembe vennünk. A Japánban, Olaszországban, Franciaországban, Dél-Koreában, Törökországban és másutt legutóbb lezajlott események azt mutatják, hogy manapság politikai, főleg a demokráciával kapcsolatos problémák vannak előtérben, nevezetesen a demokratikus szabadságjogok védelme, a hidegháború megszüntetése, a rakéta- és atomháború veszélyének elhárítása stb. E problémák megoldása a nemzet összes erőinek mozgósítását követeli meg. Azért van olyan nagy jelentősége a tömegek közt végzett munkának. Erre a munkára irányítják tagjaikat a kommunista pártok.

„Az egész pártnak el kell sajátítania azt a képességet — szögezte le például a Svéd Kommunista Párt XVIII. kongresszusa —, hogy vezetni tudja a tömegeket, ennek a nehéz feladatnak legfőbb követelményei pedig: *felfigyelni* a tömegek hangjára, megismerni szükségleteiket, gondjaikat, vágyaikat, reményeiket, törekvéseiket."[16]

A monopóliumok ellen, a demokráciáért vívott harc szerves része a szocializmusért vívott harcnak. A kommunista pártok ebben a harcban kovácsolják ki politikai hadseregüket, és értetik meg vele a szocialista forradalom megvalósításának szükségességét.

„Korunkban — mondotta a Francia Kommunista Párt 1959 júniusában tartott XV. kongresszusán Maurice Thorez — nincs többé hosszú történelmi időköz a demokratikus és a szocialista átalakulások között. Az a napjainkban teljesen nyilvánvaló körülmény, hogy a nép politikai harcát a munkásosztály irányítja, e két szakasz közeledését és összeolvadását eredményezi. A szüntelenül fejlődő demokrácia a szocializmusban találja meg a betetőzését."[17]

A szocializmusba való átmenet útjai a jelenlegi körülmények között lehetnek békések és nem békések. Az egész nemzetközi kommunista mozgalom magáévá tette az SZKP XX. kongresszusának azokat a tételeit, amelyek szerint napjainkban számos országban megvalósulhat a szocialista forradalom békés fejlődés útján. Fenntartás nélkül helyeselte ezeket a tételeket az 1957. évi és az 1960. évi moszkvai értekezlet nyilatkozata.

[16] «XVIII съезд Коммунистической партии Швеции». М., Госполитиздат 1959. стр. 79.

[17] XVe Congrès du Parti Communiste Français. Numéro spécial des „Cahiers du Communisme", juillet-août 1959. p. 60.

A kapitalizmusból a szocializmusba való békés átmenet kérdését már Marx felvetette. Lenin azt tanította, hogy a szocialista forradalom békés fejlődésének lehetősége „rendkívül ritka", de „igen értékes"[18]. Lenin 1917-ben fejtette ki ezt a nézetét, s azóta a világban nagy változások mentek végbe. Az SZKP XX. kongresszusa éppen azért oly nagy jelentőségű, mert a marxizmus—leninizmus útmutatása alapján figyelmesen megvizsgálta a nemzetközi küzdőtéren bekövetkezett változásokat, és új elméleti következtetéseket vont le az új történelmi helyzetnek megfelelően. A kongresszus hangsúlyozta, hogy azokban az országokban, ahol a kapitalizmus még erős, ahol a kapitalisták nagy katonai és rendőri apparátussal rendelkeznek, ott a szocializmusba való átmenet során elkerülhetetlen lesz az éles osztályharc.

N. Sz. Hruscsov a kommunista és munkáspártok 1960 novemberi értekezletének eredményeiről tartott előadásában részletesen megvilágította az SZKP XX. kongresszusának ezeket a tételeit, s rámutatott arra, hogy ezek a tételek azért is nagy jelentőségűek, mert alkotó módon gazdagítják a marxizmus—leninizmus elméletét. Többek között ezeket mondta: „Számunkra, szovjet kommunisták számára, az Októberi Forradalom fiai számára sarkigazság, axióma a kapitalista társadalom szocialista társadalommá való forradalmi átalakításának szükségessége. A szocializmushoz a proletárdiktatúra megteremtésén keresztül vezet az út. Ami a szocializmusba való átmenet formáit illeti, ezek — amint az SZKP XX. kongresszusa megállapította — egyre változatosabbak lesznek. A szocializmusba való átmenet megvalósítása nem mindenütt és nem mindig fog feltétlenül együtt járni fegyveres felkeléssel és polgárháborúval. A marxizmus—leninizmus abból indul ki, hogy a szocializmusba való átmenetnek lehetnek békés és nem békés formái. A munkásosztály érdekeinek, a néptömegek érdekeinek a forradalom békés úton történő végrehajtása felel meg. De ha az uralkodó osztályok erőszakkal válaszolnak a forradalomra, és nem hajlandók alávetni magukat a nép akaratának, a proletariátusnak meg kell törnie az uralkodó osztályok ellenállását, vállalnia kell az elszánt polgárháborút."[19]

A kapitalista országok kommunista pártjai teljes mértékben figyelembe veszik a szocializmusért folytatott harc során kínálkozó

[18] *Lenin* Művei. 25. köt. Szikra 1952. 330. old.

[19] *N. Sz. Hruscsov:* A kommunista világmozgalom újabb győzelmeiért. „Béke és szocializmus", 1961. 1. sz. 39. old.

újabb lehetőségeket. Maurice Thorez 1960 decemberében a Francia Kommunista Párt Központi Bizottságának plénumán így nyilatkozott: „A franciaországi osztályharc fejlődése és a nemzetközi erőviszonyok alakulása új helyzetet, kedvező feltételeket teremt a munkásosztály harcához."[20]

John Gollan, Nagy-Britannia Kommunista Pártjának főtitkára kijelentette. hogy a szocializmusba való békés átmenet kérdése „a kommunizmus politikai jövőjének egyik legfontosabb kérdése nemcsak Nagy-Britanniában, hanem Franciaországban, Olaszországban és más kapitalista országokban is".[21] Luigi Longo, az Olasz Kommunista Párt főtitkárhelyettese a moszkvai értekezlet eredményeiről tartott beszámolójában ezt mondta: „Erről a kérdésről szólva kijelentettük, hogy tapasztalataink tökéletesen igazolják a XX. kongresszuson és az 1957. évi nyilatkozatban levont következtetéseket."[22]

A kommunisták arra törekednek, hogy tömörítsék a munkásosztályt, a nép többségét, megtanulják alkalmazni a harc minden formáját — békés és nem békés, parlamenti és nem parlamenti formáját. Nem szabad megfeledkezni arról, hogy a burzsoázia fegyveresen szembeszállhat a nép túlnyomó többségének akaratával, s ezért a kommunista pártoknak is készen kell állniuk arra, hogy igénybe vegyék a legkülönbözőbb formákat. beleértve a fegyveres harcot is.

A moszkvai értekezlet alkotóan megvilágította a szocialista forradalom lenini elméletének számos problémáját. *„A kommunista pártok a marxista—leninista tanítás alapján mindig ellenezték a forradalom exportját* — olvassuk a nyilatkozatban. — *Egyszersmind erélyesen harcolnak az ellenforradalom imperialista exportja ellen. Internacionalista kötelességüknek tartják, hogy felhívják a világ népeit: tömörítsék, mozgósítsák összes belső erőiket, tevékenyen lépjenek fel, és a szocialista világrendszer erejére támaszkodva hárítsák el vagy határozottan verjék vissza az imperialisták beavatkozását bármely ország forradalomra kelt népének ügyeibe."*[23]

[20] „L'Humanité", 16. XII. 1960.

[21] *John Gollan:* Report to the Executive Committee of the Communist Party. „Marxism Today", January 1961. p. 10.

[22] „L'Unità", 19. XII. 1960.

[23] A békéért, a nemzeti függetlenségért, a demokráciáért, a szocializmusért. 70. old.

A szocialista forradalom fejlődésének formái és útjai egy-egy országban a konkrét osztály-erőviszonyoktól, a munkásosztálynak és élcsapatának szervezettségétől és érettségétől, az uralkodó osztályok ellenállásának fokától fognak függni. Bármilyen formában valósul is meg a proletariátus diktatúrája, ez a diktatúra mindig a demokrácia kiszélesítését, a formális burzsoá demokráciáról az igazi demokráciára, a dolgozók demokráciájára való áttérést fogja jelenteni.

Az értekezlet résztvevői leszögezték, hogy a pártok maguk határozzák meg, milyen utat választanak a szocialista forradalom megvalósításához. Ezt az utat senki sem diktálja, senki sem írja elő valamilyen központból, mint ahogy a burzsoá ideológusok állítják. Ezt az utat maga a munkásosztály és kommunista élcsapata állapítja meg, az illető országban kialakult történelmi helyzettől függően. A nyilatkozatnak ez a tétele megcáfolja a kommunizmus ellenségeinek azokat a hazug állításait, hogy a kommunisták Moszkvától függnek, s hogy a kommunista pártok nem nemzeti politikát folytatnak. Az értekezlet dokumentumai és a kommunista pártok mindennapi tevékenysége azt mutatják, hogy a kommunisták igazi nemzeti erőként lépnek fel akkor is, amikor harcolnak a nemzeti felszabadulásért, a kizsákmányoló rendszer megdöntéséért, és akkor is, amikor vezetésükkel a munkásosztály győzelmeket ér el, a szocializmus útjára lép.

* * *

Igen nagy jelentőségű az a körülmény, hogy az értekezleten elfogadott nyilatkozat kimerítő és világos választ ad a forradalmi világmozgalom további fejlődési útjainak kérdésére, s a legfontosabb időszerű problémával — a háború és a béke problémájával — szoros összefüggésben, korunk sajátosságaival teljes összhangban világítja meg ezt a kérdést.

A kapitalista rendszer a második világháború utáni időszakban egyszer sem tudott még részleges és rövid ideig tartó stabilitást sem biztosítani magának. Ez elsősorban azzal magyarázható, hogy az európai és az ázsiai szocialista forradalmak, az ázsiai, afrikai, latin-amerikai nemzeti felszabadító forradalmak egyesült erőinek csapásai alatt a kapitalista rendszer általános sebezhetősége fokozódott, ellenállóképessége jelentősen csökkent.

A kommunizmus ellenségei azt a rágalmat terjesztik, hogy a kommunista pártoknak érdekük a háború. A kapitalizmus általá-

nos válságának sajátosan új szakasza ismét csak azt bizonyítja, hogy a történelemnek nincs szüksége „háborús lökésekre", hogy a történelem malmai biztosan őrölnek, s a kapitalizmus kérlelhetetlenül halad a pusztulás felé.

Az értekezleten elfogadott dokumentumok azért is nagy jelentőségűek, mert rámutatnak arra, hogy reális lehetőségek vannak a kapitalista országokban élő dolgozók érdekeinek megvédésére, mélyreható társadalmi átalakulások megvalósítására és a szocialista világforradalom folyamatának továbbfejlesztésére a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élésének viszonyai között.

A nyilatkozat világosan kimondja, hogy jelenleg az összes békeszerető erők mozgósítása esetén elkerülhető egy új világháború. A békés egymás mellett élés körülményei között sikeresen fejlődhet a forradalmi mozgalom. „... A szocialista forradalom — írta Lenin — nem csupán és nem főképpen az egyes országok forradalmi proletárjainak a saját burzsoáziájuk ellen vívott harca lesz. Nem. A szocialista forradalom az imperializmus által elnyomott valamennyi gyarmatnak és országnak, valamennyi függő országnak harca lesz a nemzetközi imperializmus ellen."[24] A jelenlegi helyzet fényesen igazolja Lenin előrelátását: a világforradalmi folyamat további fejlődését az jellemzi, hogy a szocializmusért küzdő proletármozgalom egyre jobban összefonódik a nemzeti felszabadító, antiimperialista mozgalommal és más háborúellenes, demokratikus irányú mozgalmakkal, amelyek végső fokon az imperializmus összeomlására vezetnek. A békés egymás mellett élés viszonyai közt minden lehetőség megvan a szocialista világforradalom kibontakozására a Lenin által megjósolt irányban.

Egy újabb világháború a kapitalizmus végét jelenti, mutatott rá a kommunista és munkáspártok 1960-as értekezletének nyilatkozata. Ez komoly figyelmeztetés a tőkésországok kormányköreinek. De a munkásosztály háború nélkül is felszámolhatja a kapitalizmust, ha kihasználja a tőkésországokban végbemenő folyamatokat, a kapitalista társadalomra jellemző ellentétek kifejlődését és kiéleződését, ha fokozza az osztályharcot a kizsákmányolók, elsősorban a kapitalista monopóliumok ellen, ha összekovácsolja a dolgozó tömegeket.

Napjainkban a szocializmus és a kommunizmus győzelméért, a

[24] *Lenin* Művei. 30. köt. 146. old. Szikra 1953.

kapitalizmus ellen folyó harc elsősorban a szocialista világrendszer fejlesztését és megerősítését, pozícióinak megszilárdítását jelenti. Minél erősebb lesz a szocialista rendszer, annál nagyobb lesz befolyása a tőkésországok dolgozóira, annál jobban növekszik a szocialista eszmék vonzóereje. A kapitalista országok dolgozói számára jelenleg a múlthoz képest nagy előnyt jelent az, hogy a kizsákmányoló rendszer elleni harc során felhasználhatják a szocialista rend összes történelmi vívmányait, hiszen a szocialista rend nap nap után tanúbizonyságát adja, hogy minden téren fölényben van a kapitalista kizsákmányoló rendszerrel szemben. A szocialista világrendszer léte, a kommunizmus felé magabiztosan haladó hatalmas Szovjetunió léte nagymértékben megkönnyíti, hogy a kapitalista országokban újabb híveket toborozzunk a szocializmus eszméinek.

A kapitalista világrendszerben az ellentétek fokozódnak, és sokféleképpen nyilvánulnak meg: ellentétek vannak egyfelől az imperialista országok, másfelől a nemzeti felszabadulásukért harcoló vagy már függetlenné vált országok között; éles konkurenciaharc folyik a világpiacon; végül mindennél kirívóbbak a szociális ellentétek, vagyis a munkásosztály és a kizsákmányolók közti ellentétek.

A két társadalmi világrendszer további harcában és versenyében a szocialista rendszer előnyei egyre növekedni, a kapitalista rendszer ellentétei pedig éleződni fognak. Egyre világosabban kiütköznek majd a tőkés rendszer gyengeségei és bűnei, s egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy a szocialista világrendszer diadalmaskodni fog a kapitalista rendszeren. Ugyanakkor magában a kapitalista rendszerben is erősödik a harc a munkásosztály érdekeiért, a szocializmusért. Ezek a folyamatok elkerülhetetlenné teszik a kapitalista rendszer teljes összeomlását.

A fejlett kapitalista országok kommunista pártjainak stratégiai feladatait különböző körülmények határozzák meg. Ezért a kommunista pártok taktikájában lényeges különbségek mutatkoznak.

A fejlett kapitalista országok egyik legnagyobb kommunista pártja az *Olasz Kommunista Párt,* amely 1961 januárban ünnepelte megalakulásának 40. évfordulóját. Az Olasz Kommunista Pártnak körülbelül 1 800 000 tagja van. Az olasz kommunisták nagy jelentőséget tulajdonítanak annak a munkának, amelyet a párt a munkásosztály és az összes dolgozók érdekeinek védelmében végez anélkül, hogy elhalasztaná a dolgot a kapitalizmus fel-

számolásáig. A kommunista párt lehetségesnek tartja a parlament felhasználását is. de ehhez először az szükséges, hogy a munkásosztálynak és a dolgozóknak olyan képviseletük legyen a parlamentben, amely megfelel az egész lakossághoz viszonyított reális részaránynak; másodszor a kommunista párt nem elégedhet meg azzal, hogy leleplezi a reakció mesterkedéseit, hanem mind a parlamentben, mind a parlamenten kívül pozitív politikát kell folytatnia, olyan javaslatokat kell előterjesztenie, amelyek tükrözik a dolgozók érdekeit. A kommunista párt hangsúlyozza, hogy „nem éri be »a múltat elátkozó és a távoli jövőről ábrándokat szövő« propagandisták szerepével, nem elégszik meg puszta agitációval és a reakciós burzsoá politika következményeinek leleplezésével, hanem mint az új vezető osztály tudatos képviselője, minden adott esetben javaslatot tesz az olasz társadalom reális problémáinak megoldására, síkraszáll ezért a megoldásért, harcra mozgósítja a tömegeket".[25] Az olasz elvtársak véleménye szerint a harmadik és legfontosabb feltétel az, hogy a kommunista párt parlamenti tevékenysége a dolgozó tömegek aktív osztályharcának szerves része legyen. „A ... demokratikus gazdasági fejlődéshez — mondotta Palmiro Togliatti az OKP IX. kongresszusán — azonban sokrétű akció szükséges, amely különféle irányokban fejlődik, különböző eszközöket alkalmaz, de elsősorban a dolgozó tömegek mozgalmára, a lakosság egész csoportjaira, egész kategóriákra, városokra és vidékekre támaszkodik."[26]

1960 nyarának eseményei megmutatták ennek a pártvonalnak a hatékonyságát. A kormányzó Kereszténydemokrata Pártnak azt a kísérletét, hogy hivatalosan szövetségre lépjen a fasisztákkal, és reakciós diktatúrát kényszerítsen az országra, az olasz dolgozók viharos ellenzéssel fogadták, kivonultak az utcákra, hogy kimutassák haragjukat és felháborodásukat a kereszténydemokrata kormány politikájával szemben. Az antifasiszta tüntetések során újjászületett a volt partizánoknak és azoknak a politikai pártoknak az akcióegysége, amelyek részt vettek a nemzeti felszabadító háborúban. Az 1960 júniusi—júliusi hatalmas tömegtüntetések és a római, genovai, Reggio nell' Emilia-i és palermói rendőrséggel támadt összeütközések elsöpörték Tambroni kormányát. A Tamb-

[25] Documenti politici e direttive del Partito Communista Italiano dall' VIII al IX Congresso. Roma 1960. p. 70.

[26] Az Olasz Kommunista Párt IX. kongresszusa. Kossuth Könyvkiadó 1960. 37. old.

roni-kormány távozása a kommunisták vezette baloldali erők nagy politikai győzelme volt. Ezt a győzelmet egyrészt a nép harci elszántsága, másrészt az a körülmény tette lehetővé, hogy a közös harc egyesítette az összes antifasiszta politikai és szakszervezeti szervezetek és irányzatok képviselőit, a fasizmus összes ellenségeit társadalmi hovatartozásuktól függetlenül. A demokratikus megmozdulások együtt járnak a gazdasági követelések hangoztatásával. A gazdasági és politikai akcióknak az aktív harccal való összekapcsolása lehetővé tette a dolgozóknak, hogy bizonyos béremelést érjenek el, kivívják a férfiak és a nők fizetése közti különbség, valamint az egyes gazdasági körzetek dolgozóinak fizetése közti különbség csökkentését.

Az 1960. november 6—7-i olaszországi községi választások eredményei a kommunista párt tekintélyének állandó növekedéséről tanúskodnak. A tartományi tanácsválasztásokon minden negyedik választó a kommunista párt jelöltjeire szavazott. A kommunistákra és a szocialistákra szavazott 1960-ban a választók 38,9%-a,[27] vagyis csaknem 1,5 millió választóval több, mint az előző községi választásokon.[28] A legutóbbi, az 1958. évi parlamenti választásokon a kommunisták jelentős sikereket értek el, s mintegy 200 mandátumot kaptak a képviselőházban és a szenátusban. Az 1960-as községi választásokon 100 000-rel több szavazatot kaptak, ami az összes választók 1,5%-ának felel meg.[29] Kommunisták és szocialisták állnak a helyi önkormányzat élén több nagy városban: Bolognában, Livornóban, Modenában, Parmában, Reggio nell' Emiliában stb. Siena tartományban a kommunisták a szavazatok 50%-át kapták. Valle d' Aosta autonóm területen a kommunisták részt vesznek a terület kormányzásában.

Önfeláldozó harcot folytat népének érdekeiért a *Francia Kommunista Párt*, amely 1960-ban ünnepelte 40 éves fennállását.

Az 1957. évi moszkvai értekezletet követő három évben a Francia Kommunista Párt igen bonyolult és nehéz körülmények közt vívta harcát. Az 1958-as események — az algériai fasiszta ultrakolonialista elemek lázadása, de Gaulle hatalomra jutása, az új reakciós alkotmány kihirdetése — rendkívüli módon megnehezítették a kommunista párt munkáját. A kommunista párttal való együttműködést elutasító szocialista pártvezérek árulása miatt a

[27] „L'Unità" 9. XI. 1960.
[28] „Rinascità", No 12. 1960.
[29] „L'Unità", 9. XI. 1960.

demokratikus erők szétforgácsolódtak. Olyan körülmények között, amikor a munkásosztály és a francia nép egy része annak az illúziónak a rabja lett, hogy de Gaulle meg tudja oldani Franciaország bonyolult problémáit, a Francia Kommunista Párt volt az egyetlen politikai párt, amely tisztán látta az országban kialakult helyzetet, és határozottan szembeszállt a reakció támadásával.

Fontos szakaszt jelentettek a Francia Kommunista Párt tevékenységében a XV. pártkongresszus (1959) határozatai. A kongresszus újból leszögezte, hogy a párt célja a szocializmus megvalósítása. Ennek a célnak az eléréséhez vezető úton a kongresszus megállapítása szerint a legfontosabb feladat: egyesíteni a munkásokat és a demokratikus erőket a demokrácia visszaállításáért és megújításáért folytatott harcban.

„A marxisták — mondotta a kongresszuson Maurice Thorez, a Francia Kommunista Párt főtitkára — mindig elítélték azt a szektás és teljesen helytelen felfogást, hogy a demokratikus követelések megfogalmazásával mi »illúziókat« keltünk a tömegekben. Ellenkezőleg, harcunk a demokráciáért, amelyet a nagyburzsoázia elárult és megtagadott, növeli a proletariátus tekintélyét és erejét, lehetővé teszi a proletariátusnak, hogy egyesítse a nép többségét, maga köré tömörítse a tömegeket."[30]

A kongresszus megállapítása szerint ahhoz, hogy a tömegeket harcba lehessen vinni a demokrácia helyreállításáért és megújításáért, elsősorban meg kell erősíteni a munkásosztály sorait, biztosítani kell a munkásosztály egységét. A munkásosztály, a dolgozó parasztság, az értelmiség és a városi középrétegek egyesítésének platformjául a kongresszus egy programot javasolt, amely a dolgozók különféle rétegeinek érdekeit szolgáló demokratikus követeléseket tartalmazott: alkotmányozó nemzetgyűlési választások; a gazdaság fejlesztését szolgáló tervek végrehajtása; több monopólium és iparág (kőolaj, atom stb.) államosítása; iskolák, kórházak létesítése; olcsó lakások építése a dolgozóknak; a kultúra, a tudomány és a technika fejlesztése.

„A munkásosztály — mondotta Thorez —, amely korlátozni akarja a monopóliumoknak a termelőerők és a természeti kincsek fölött gyakorolt uralmát, s amely ezzel nemcsak a saját érdekeit védi, hanem a kizsákmányoló nagytőkével szembehelyezkedő parasztság, értelmiség és középrétegek érdekeit is, egyre méltóbb-

[30] XVe Congrès du Parti Communiste Français. p. 59.

nak bizonyul arra, hogy Franciaország anyagi és szellemi vagyonának örököse legyen."[31]

Az utóbbi idők gyakorlati tapasztalatai és eseményei mindenben igazolják a Francia Kommunista Párt fő irányvonalának helyességét. Mint ahogy a párt előre látta, sok francia de Gaulle hatalomra jutása után hamarosan felismerte a tekintélyuralmi rendszer reakciós jellegét. A tömegek fokozatosan öntudatra ébredtek. Az 1959 márciusi községi választásokon a kommunista pártra leadott szavazatok száma jelentősen megnövekedett. A kommunista párt 12 franciaországi nagyvárosban 26%-át, Párizsban pedig 30%-át kapta az összes szavazatoknak.

Hosszú ideig a kommunista párt lényegében egyedül támogatta Franciaországban az algériai Nemzeti Felszabadító Frontot, az algériai nép önrendelkezési jogát. A kommunisták türelmes és aktív tevékenysége, tömegfelvilágosító munkája következtében azonban bizonyos mértékig megváltoztak az erőviszonyok a mai Franciaország legégetőbb problémájával, az algériai kérdéssel kapcsolatban. 1960. február 1-én 10 millió francia dolgozó vett részt az algériai béke megkötésének jelszavával szervezett sztrájkban, s meghiúsította az újabb fasiszta katonai államcsínyt. Ezzel a politikai sztrájkkal a dolgozók 90%-a vállalt szolidaritást, s a Francia Kommunista Párt megállapítása szerint ez a sztrájk lelkesedésben és szervezettségben felülmúlt minden hasonló háború utáni megmozdulást. Október 27-én, a kormány algériai politikája elleni harc nemzeti napján, a tüntetésekben és a sztrájkokban a munkások milliói, a legkülönbözőbb szakszervezetek tagjai vettek részt. Ugyanilyen fényesen bizonyították a párt befolyásának és tekintélyének növekedését a vállalati szakszervezeti küldöttválasztások és az üzemi tanácsválasztások. Ezeken a választásokon a Francia Kommunista Párt befolyása alatt álló Általános Munkásszövetség képviselői példátlan sikereket értek el: egyes vállalatoknál megszerezték a szavazatok 70—75%-át.

Még a legreakciósabb francia politikusok is kénytelenek elismerni a Francia Kommunista Párt térhódítását és befolyásának növekedését. Így például Roger *Duchet*, az egyik legreakciósabb franciaországi pártnak, a „Független Parasztok Országos Központjá"-nak a főtitkára kijelentette: „Azt ígérték nekünk, hogy az új rendszer teljesen felszámolja a kommunista veszélyt. Ezzel

[31] Ugyanott, 60. old.

szemben Thorez pártja visszahódította összes elvesztett pozícióit, s jelenleg mind szakszervezeti, mind politikai síkon az akcióegység és a népfront létrehozását készíti elő."

A nyugat-európai munkásosztály aktivitásának növekedéséről tanúskodnak a *belgiumi* események is, amelyek sok tekintetben igen tanulságosak.

A belga dolgozók életszínvonala a legmagasabbak közt van Nyugat-Európában. Ez annak az eredménye, hogy a belga munkások és alkalmazottak szívósan harcoltak jogaikért. A monopóliumok engedményeket tettek a dolgozóknak, mert a kongói hitbizomány mesés extraprofitot biztosított számukra. A szocialista pártban működő jobboldali reformisták arra igyekeztek felhasználni a dolgozóknak ezt a viszonylagos jólétét, hogy az „osztálybéke" jelszavának hangoztatásával félrevezessék őket.

Kongó gyarmati kizsákmányolásának élősdi jellege szembetűnően megnyilvánult abban, hogy bénítólag hatott magának Belgiumnak a gazdasági életére is: csigalassúsággal növekedett a termelés, elavultak a berendezések a legfontosabb iparágakban, aránylag magasra emelkedett a munkanélküliek százaléka. Ilyen körülmények között Belgium összes baloldali erői magukévá tették a „strukturális reformok" jelszavát, vagyis követelték a legfontosabb iparágak államosítását, a magánberuházások ellenőrzését stb., egyszóval a válság leküzdését a nagymonopóliumok rovására.

A kongói gyarmati kaland, az imperialisták félelme, hogy elveszítik extraprofitjukat, még jobban elmélyítette a konfliktust az anyaországban. Ilyen körülmények között látott napvilágot az Eyskens-kormány „adóegységesítési törvénye", amelynek az volt a célja, hogy a kormány gyökeres reformok nélkül oldja meg a gazdasági nehézségeket.

A törvénytervezet az 1961. évi állami adók 6,6 milliárd belga frankkal való emelését, a hitelek 11,4 milliárd belga frankkal való csökkentését és három új kommunális adó bevezetését irányozta elő. A tervezetben szerepelt még a nyugdíjkorhatár felemelése 65 évre és a dolgozók öregségi járulékainak jelentős felemelése (1960 — 6%, 1961 — 6,5%, 1962 — 7,5%).

A dolgozók tömeges sztrájkkal válaszoltak erre a törvénytervezetre. A sztrájkban részt vettek kommunisták, szocialisták és pártonkívüliek, nemcsak a szocialista, hanem sok esetben a keresztény szakszervezetek tagjai is. A tömegek elemi erővel feltörő

nyomására megindított sztrájk szervezői az Általános Belga Munkásszövetség helyi szakszervezeti szervezetei voltak. A Belga Szocialista Párt és az Általános Munkásszövetség jobboldali vezetői, akiket villámcsapásként ért a mozgalom, kénytelenek voltak legalább szóban támogatni a sztrájkot.

Ugyanakkor mindent megtettek, hogy fékezzék a sztrájk lendületét. A szocialista pártban és az Általános Munkásszövetségben elkeseredett harc indult meg: a balszárny határozott fellépést követelt a jobboldali vezetőktől. A kommunisták a mozgalom első soraiban küzdöttek. A kommunista párt leleplezte a jobboldali szocialisták gyáva, opportunista politikáját, s a sztrájk jobb megszervezésére, országos arányú kiterjesztésére, a mozgalom vezetésének demokratizálására törekedett. Széles körben terjesztette a tömegek között az antimonopolista átalakulások jelszavát. Ez az önfeláldozó harc még jobban növelte a kommunista párt tekintélyét a dolgozók körében. Erről tanúskodik az a tény is, hogy a „Drapeau Rouge" példányszáma a sztrájk idején háromszorosára növekedett.

A harc élességét mutatják többek között a France Presse sajtóügynökség következő adatai az összeütközések áldozatairól: meghalt 5 ember, megsebesült mintegy 100 csendőr, 75 rendőr és több mint 200 tüntető. A belga hatóságok több száz sztrájkolót tartóztattak le. A termelési veszteségeket 10 milliárd belga frankra becsülik. Ez az óriási összeg több mint a fele annak a „megtakarításnak", amelyet az „adóegységesítési törvénnyel" akartak biztosítani.

A belga dolgozók harca nem fejeződött be a sztrájk beszüntetésével. A dolgozók most már sokkal jobban látják, mint azelőtt, hogy az országnak gyökeres antimonopolista átalakulásokra van szüksége. A belga dolgozók törhetetlen harci szelleme, amely a sztrájkban is megnyilvánult, záloga további sikereiknek.

A belga dolgozók példája azt mutatja, hogy a fejlett kapitalista országok uralkodó köreinek lába alatt ég a talaj, s a „nyugalmasnak" tartott Európa nyugtalanná, az éles osztályharcok küzdőterévé válik.

Más fejlett kapitalista országok kommunista pártjainak stratégiájához és taktikájához viszonyítva bizonyos sajátosságok jellemzik a *Japán Kommunista Pártot.* A japán kommunisták az ország jelenlegi helyzetét értékelve úgy vélik, hogy noha a mai Japán a monopolkapitalizmus fejlődésének magas színvonalán álló

ipari kapitalista ország, mégsem teljesen független állam. Gazdasági, politikai és katonai téren Japán továbbra is erősebben függ az amerikai imperializmustól, mint az Egyesült Államokkal szövetséges többi kapitalista ország.

A Japán Kommunista Párt programtervezetének megállapítása szerint a San Franciscó-i békeszerződés megkötése óta (1951) „az amerikai imperializmus nyílt megszálló uralmát leplezett megszálló rendszer váltotta fel". „Japánt ma lényegében az amerikai imperializmus és az alárendelt szövetséges szerepét betöltő japán monopoltőke kormányozza — olvassuk továbbá a programtervezetben. — Országunk bár igen fejlett kapitalista állam, valójában mégis függő országgá vált, amely lényegében az amerikai imperializmus megszállása alatt áll."[32]

Az ország helyzetének ebből az értékeléséből a kommunista párt azt a következtetést vonja le, hogy a párt elsőrendű feladata továbbra is az, hogy harcoljon Japán teljes nemzeti függetlenségének és szuverenitásának eléréséért, az amerikai imperializmus uralma alól való felszabadulásáért. Emellett a párt harcol a japán monopoltőke, a belső reakció támasza, ama nemzetellenes politika sugalmazója és támogatója ellen, mely alárendeli Japánt az amerikai imperializmus agresszív terveinek.

A japán kommunisták nézete szerint Japánban a jelenlegi körülmények között elsősorban az amerikai imperializmus uralmával és a monopoltőke vezetése alatt álló belső reakcióval szemben kell felvenni a harcot. A Japán Kommunista Párt programtervezete meghatározza a Japánban megvalósítandó forradalom jellegét: „... ez kezdetben népi demokratikus típusú forradalom lesz, amely a függetlenség kivívását és a demokrácia megteremtését tűzi ki fő feladatul, majd folyamatosan szocialista forradalommá alakul át." E feladatok megvalósítása céljából a párt arra törekszik, hogy a munkások és parasztok szövetsége alapján létrehozzon egy széles körű egységes nemzeti demokratikus frontot a városi dolgozók, az értelmiségiek, a kis- és középvállalkozók és a kereskedők részvételével.

Az ország haladó erői ebben a harcban jelentős eredményeket értek el. Erről tanúskodik a japán történelemben példátlanul álló lendületes nemzeti demokratikus mozgalom és szervezett tömegharc, amely 1960 tavaszán és nyarán érte el tetőpontját, amikor a

[32] «VII съезд Коммунистической партии Японии». М., Госполитиздат 1959. стр. 423.

japán dolgozók tüntettek az Egyesült Államokkal tervezett újabb katonai egyezmény megkötése ellen, meghiúsították Eisenhower látogatását, és megbuktatták a reakciós Kisi-kormányt. Az országban létrejött az alap az egységfront megszervezésére, nevezetesen az Egyesült Államokkal kötött újabb katonai egyezmény ratifikálása ellen küzdő Nemzeti Tanács, amelyben részt vesznek a szocialista párt, a kommunista párt, a szakszervezetek és más tömegszervezetek. Ebben a harcban a kommunista párt tekintélye számottevően megerősödött, amiről a párt sorainak gyarapodása is tanúskodik. A taglétszám rövid idő alatt megkétszereződött: az 1958. évi 50 000-ről 1960-ban 100 000-re növekedett. Növekszik a kommunistákra leadott szavazatok száma is. A legutóbbi parlamenti választásokon a kommunista párt jelöltjei 1 150 000 szavazatot kaptak az előző választásokon kapott 1 000 000 szavazattal szemben, s az alsóházi kommunista mandátumok száma 1-ről 3-ra emelkedett. A kommunista párt magabiztosan harcol a nép érdekeiért, az idegen imperializmus és a belső reakció ellen, s egyre nagyobb befolyást szerez a tömegek körében.

Különleges körülmények között működnek az európai országok *illegális* kommunista pártjai: Nyugat-Németország, Spanyolország, Portugália és Görögország kommunista pártjai. Ezek a pártok a kegyetlen üldözések ellenére fáradhatatlanul harcolnak a nép érdekeiért.

Az illegálisan működő *Német Kommunista Párt* az 1960 februári pártkonferencia határozatait tartja szem előtt. „A Német Kommunista Párt — hangzik a határozat — történelmi kötelességének, jelenlegi egyetlen feladatának tartja, hogy a munkásosztállyal, a szociáldemokratákkal, a szakszervezetek tagjaival, az összes békeszerető városi és falusi lakosokkal együtt olyan *fordulatot* valósítson meg *Nyugat-Németország politikájában,* amely biztosítja az egész lakosság békés, demokratikus jövőjét és növekvő jólétét. Ez a feladat határozza meg pártunk útját és célját... Célunk egy olyan parlamentáris demokratikus rendszer megteremtése, amelyben döntő szerepe van a nép többségének, a munkásoknak, valamennyi békeszerető demokratikus polgárral együtt... Mi kommunisták demokratikus úton, a militarizmus megfékezésével és parlamentáris-demokratikus feltételek megteremtésével akarjuk megvalósítani Nyugat-Németország politikájában a fordulatot."

A Német Kommunista Párt ezekből a célokból és feladatokból

indult ki, amikor kidolgozta „A béke, a demokrácia és a szociális jólét biztosításának akcióprogramját". A német kommunisták programjuknak megfelelően tevékenységük központjába a békeharcot, az újjáéledő német militarizmus és revansizmus elleni harcot állítják. 1958-ban és 1959 elején tevékenyen részt vettek az „atomhalál" ellen indított mozgalomban. A Német Kommunista Párt küzd azellen, hogy a Bundeswehrt atomfegyverekkel lássák el, hogy rakétafegyvereket helyezzenek el a városok közelében, hogy az ifjúságot besorozzák a hadseregbe. 1960-ban mozgósította a dolgozókat, hogy tiltakozzanak Nyugat-Németország atomfegyverkezése ellen. A német dolgozók 1960 márciusától májusáig sok városban tartottak gyűléseket, amelyeken küldöttségeket választottak, hogy azok adják át a dolgozók követeléseit a Párizsban tanácskozó kormányfőknek. Az egyik ilyen küldöttséget, a nürnbergi munkások küldöttségét, fogadta N. Sz. Hruscsov 1960. május 18-án Párizsban.

A Német Kommunista Párt támogatja a békéért, a militarizmus és a revansizmus ellen vívott harcukban az antimilitarista társadalmi (női, ifjúsági, szakszervezeti, vallási stb.) szervezeteket, amelyek a lakosság különböző rétegeit egyesítik. A kommunisták tevékenyen részt vesznek a sztrájkharcban. Aktív munkát folytatnak a Ruhr-vidéki bányászok között is, harcra mozgósítják őket életfeltételeik és munkakörülményeik megjavításáért. A nyugatnémet dolgozók 1960-ban széles körű mozgalmat szerveztek a kórházi betegbiztosításra vonatkozó törvénytervezet ellen.

A munkások, látva, hogy a kommunisták következetesen és bátran síkraszállnak a nép érdekeiért, bizalommal választják be őket a szakszervezetek és az üzemi tanácsok vezető szerveibe. A nyugatnémet uralkodó körök a kommunisták elbocsátásával és letartóztatásával igyekeznek gyöngíteni a kommunista párt befolyását a vállalatoknál. De a kommunisták minden nehézség ellenére is tartani tudják pozícióikat az üzemi tanácsokban, sőt számos Ruhr-vidéki vállalatnál több szavazatot kaptak, mint a kommunista párt betiltása előtt.

Az illegalitásban is megjelenik a Német Kommunista Párt központi lapja, a „Freies Volk", sok tartományi és városi s több mint 200 üzemi újság. 1960 nyarán újabb újságokat adtak ki Freiburg, Duisburg és más városok gyáraiban.

Az utóbbi időben a Német Kommunista Párt egyre jobban kezdi kihasználni munkájában a legális lehetőségeket, különösen

a Landtagok, a városi törvényhatósági szervek és a Bundestag választásai idején.

Eredményes munkát folytat a *Spanyol Kommunista Párt*, amely már hosszú évek óta illegalitásban van, és állja a fasiszta reakció súlyos csapásait. Az 1958-tól 1960-ig terjedő időszak a Spanyol Kommunista Párt fellendülésének és fokozódó befolyásának az időszaka volt. Különösen gyorsan növekszik befolyása az ifjúság körében és az ország déli mezőgazdasági vidékein. A munkásosztály körében, a földért, a földbirtokosok és a kapitalista kizsákmányolás ellen harcoló parasztok között egyre terjednek a kommunizmus eszméi. Franco diktátor nemegyszer kijelentette, hogy „kiirtotta a kommunizmust" Spanyolországban, de a Spanyol Kommunista Pártot nem lehet megsemmisíteni. A kommunisták egyre nagyobb befolyásra tesznek szert a dolgozók között, amit fényesen bizonyít az 1959 júniusi országos sztrájk és a spanyol dolgozók több más nagyszabású megmozdulása.

Növekszik más illegális európai kommunista pártok befolyása is. Az illegalitás nehéz körülményei közt is hősiesen harcolnak a portugál kommunisták. A kommunista párt szervezte meg a 11 évig börtönben sínylődő Alvaro Cunhalnak, a Központi Bizottság főtitkárának és 14 más kommunista pártfunkcionáriusnak a szökését. A Portugál Kommunista Párt kiváló vezetőinek kiszabadulása és csatasorba állása újabb lehetőségeket nyújt az eredményes munkához.

Nehéz helyzetben folytatja harcát a *Görög Kommunista Párt*. Több ezer aktivistája, sok vezetője sínylődik börtönben vagy koncentrációs táborban. A „kémkedés" hamis vádjával egyre újabb hazafiakat börtönöznek be. De a reakció mégsem tudja elszigetelni a kommunistákat a tömegektől. Az összes haladó nemzeti erők egységéért harcoló kommunisták az Egyesült Demokratikus Baloldali Pártot (EDA) támogatják, amelynek programja: függetlenség, béke, demokrácia és a nép jóléte. Ez a párt, amelynek mintegy 20 000 tagja van, a legutóbbi parlamenti választásokon nagy sikert ért el: a szavazatoknak csaknem 25 százalékát kapta meg, és 79 képviselőt küldött be a parlamentbe (az összes képviselők száma 300). A nagyobb városokban és a fontosabb ipari központokban a választóknak több mint 40 százaléka szavazott az EDA jelöltjeire.

A kommunista pártok a kapitalista világ minden részében tevékenykednek és harcolnak. A kommunisták mindenütt aktív mun-

kát folytatnak, következetesen harcolnak a nép érdekeiért, a békéért, a demokráciáért és a szocializmusért. Ez magyarázza meg, hogy állandóan növekszik a kommunisták befolyása a tömegek körében.

III. A NEMZETKÖZI PROLETARIÁTUSNAK ÉS MARXISTA—LENINISTA ÉLCSAPATÁNAK NAGY TÖRTÉNELMI KÜLDETÉSE: A HÁBORÚK KIKÜSZÖBÖLÉSE A TÁRSADALOM ÉLETÉBŐL

Bár a nemzetközi kommunista mozgalom három fő osztagának stratégiai feladatai sokban különböznek egymástól, az egész nemzetközi kommunista mozgalomnak elsőrendű közös feladata: a békéért, a nukleáris háború katasztrófájának elhárításáért folytatott harc.

A kommunista és munkáspártok képviselőinek 1960 novemberi értekezlete még magasabbra emelte a békéért, a háborús veszély ellen vívott harc zászlaját.

„A kommunisták történelmi küldetésüket nemcsak abban látják, hogy világméretekben megszüntessék a kizsákmányolást és a nyomort, és örökre kizárják az emberi társadalom életéből bármilyen háború lehetőségét, hanem abban is, hogy már a mi korunkban megszabadítsák az emberiséget az új háború rémétől. A világ kommunista pártjai minden erejüket és energiájukat e nagy történelmi küldetés megvalósításának szentelik."[33]

A marxizmus—leninizmus mindig nagy jelentőséget tulajdonított a háború és a béke kérdéseinek. A marxista—leninista tanítás megmagyarázta a háborúk keletkezésének okait, és megmutatta azokat a feltételeket, melyek között nem lehet háború. A kommunisták figyelmesen tanulmányozzák a háborúk jellegét, figyelemmel kísérik a fegyverzet fejlődését, hogy minden újabb lehetőséget felhasználjanak az imperialista háborúk megakadályozására.

Az SZKP XX. kongresszusa alkotóan tovább fejlesztette, s a jelenlegi körülményekre alkalmazta a háború és a béke kérdéseiről szóló marxista—leninista tanítást. A kongresszus elfogadta és megalapozta azt a tételt, hogy a világ küzdőterén kialakult jelenlegi erőviszonyok mellett, a Szovjetunió és az egész szocialista tábor nagymérvű megerősödése, a békeszerető erők gyarapodása következtében nem végzetszerűen elkerülhetetlen a világháború, hogy

[33] A békéért, a nemzeti függetlenségért, a demokráciáért, a szocializmusért. 49—50. old.

a népek aktív fellépése megakadályozhatja a háborút. Ezt a következtetést az egész nemzetközi kommunista mozgalom magáévá tette.

Nem kétséges, hogy az atom- és hidrogénfegyverek példátlanul pusztító jellegűvé tették a háborút. A borzalmas tömegpusztító eszközök romhalmazzá változtathatják a világ legnagyobb termelési és kulturális központjait, halált és szenvedést hozhatnak az emberek százmillióinak.

A kommunisták reálisan értékelik a jelenlegi nemzetközi helyzetet. Figyelmeztetik a népeket, hogy még nem hárult el az újabb világháború veszélye. A háborús fenyegetés hordozója az imperializmus, elsősorban annak fő ereje — az amerikai imperializmus. Az amerikai imperializmus — a nyugatnémet, az angol és a francia imperialisták közreműködésével — az antikommunizmus zászlaja alatt katonai tömbökbe szervezett számos országot, és a szocialista országok ellen irányuló katonai támaszpontok hálózatával vette körül a Földet. Az amerikai imperializmus újjáéleszti a nyugatnémet militarizmust, rakéta- és atomfegyverekkel s egyéb új tömegpusztító eszközökkel szereli fel a Wehrmachtot. Az amerikai imperialisták felélesztik a háborús tűzfészket a Távol-Keleten is. Új katonai szerződést kényszerítettek Japánra, lábbal tiporva a japán nép nemzeti függetlenségét. Az amerikai szoldateszka megszállva tartja Tajvan kínai szigetet, Dél-Koreát, egyre erőszakosabban avatkozik bele Dél-Vietnam ügyeibe, sorozatos provokációkat követ el a forradalmi Kubával szemben.

Ezek és más tények azt mutatják, hogy az imperializmus agresszív természete semmit sem változott. A megsebzett ragadozó még nem leterített fenevad. Haláltusájában még sok keserűséget és szenvedést okozhat az embereknek.

De már elmúlt az az idő, amikor az imperialisták kényük-kedvük szerint dönthettek arról, hogy legyen, vagy ne legyen háború.

A Szovjetunió ereje, katonai és technikai fölénye a kapitalista világgal szemben, a hatalmas szocialista tábor léte, a békeszerető erők aktivitása — mindezek olyan tényezők, amelyek lehetővé teszik a háború elhárítását, az imperializmus agresszív terveinek meghiúsítását.

Mint N. Sz. Hruscsov megállapította, a háborúk három kategóriáját kell megkülönböztetni: világháborúk; helyi háborúk; felszabadító háborúk — népi felkelések.

A kommunisták nemcsak a világháborúk elhárításáért folytat-

nak harcot, hanem az államok közötti helyi háborúk megakadályozásáért is. Ma megvan a lehetőség mindkét fajta háború elhárítására.

Ami a felszabadító háborúkat illeti, ezek nem államok közti háborúk, hanem államokon vagy gyarmatbirodalmakon belüli forradalmi háborúk. Az ilyen háborúk nemcsak megengedhetők, hanem néha elkerülhetetlenek is, mivel a gyarmatosítók nem adják meg önként a népeknek a függetlenséget. Ezért a népek csak harc útján, sokszor csak fegyveres harc útján vívhatják ki szabadságukat és függetlenségüket. A kommunisták minden erővel támogatják az ilyen hazafias, progresszív háborúkat, s felszabadító harcot folytató népük első soraiban küzdenek.

Volt idő, amikor a forradalmi marxista pártok, a háború elhárításának reális lehetősége hiányában, megfelelő stratégiát és taktikát dolgoztak ki háború esetére, feladatul tűzték ki, hogy az imperialista háborút polgárháborúvá változtassák. Most azonban egyrészt a mai haditechnika szinte elképzelhetetlen romboló jellege, másrészt a háború elhárításának reális lehetősége új taktikát követel a békeharcban. A kommunista és munkáspártok képviselőinek értekezletén elfogadott nyilatkozat nyomatékosan hangsúlyozta, hogy a háború elleni küzdelmet nem szabad a háború kitöréséig halogatni, mert előfordulhat, hogy akkor már a világ sok népe számára késő lesz. Az új világháború veszélye elleni harcot most kell kibontakoztatni, nem szabad várni addig, amikor már hullanak az atom- és hidrogénbombák. Ezt a harcot most kell megvívni, napról napra fokozva az erőfeszítéseket. A fő feladat az, hogy idejében megfékezzük az agresszorokat, elhárítsuk a háborút, elejét vegyük kitörésének.

Ennek a tételnek óriási mozgósító ereje van. Aktív fellépésre, a háborús gyújtogatók elleni elszánt harcra, összefogásra, széles körű háborúellenes front megteremtésére hívja fel a népeket. Harcolni a békéért ma annyit jelent, mint megőrizni a maximális éberséget, fáradhatatlanul leleplezni az imperializmus politikáját, éberen figyelni a háborús uszítók mesterkedéseit, szítani a népek szent haragját azok ellen, akik háborúra törekszenek, fokozni az összes békeszerető erők szervezettségét, szakadatlanul erősíteni a tömegeknek a béke megvédésére irányuló tevékenységét, szilárdítani az együttműködést mindazokkal az államokkal, amelyeknek nem érdekük egy új háború.

A szocialista országok külpolitikájának fő irányvonala, mint

az értekezlet is leszögezte, továbbra is a békés egymás mellett élés. A békés egymás mellett élés megszilárdításának konkrét útja az általános és teljes leszerelésnek a Szovjetunió által javasolt programja. A békés egymás mellett élés és az általános leszerelés politikája megfelel valamennyi ország, mind a szocialista, mind a kapitalista országok, mind pedig a nemzeti függetlenségükért harcoló népek érdekeinek.

Az értekezlet és dokumentumai behatóan megvilágították a békés egymás mellett élés viszonyai között küzdő munkásosztály forradalmi harcának legfontosabb kérdéseit. E kérdéseket négy fő tézisben foglalhatjuk össze:

1. A békés egymás mellett élés nem gyengíti, hanem erősíti a proletariátus osztályharcát;

2. a békés egymás mellett élés nem gyengíti, hanem erősíti a nemzeti függetlenség harcosainak pozícióit;

3. a békés egymás mellett élés nem jelenti az imperializmus elleni harc beszüntetését, ellenkezőleg, feltételezi és elősegíti az imperializmus elleni ideológiai, politikai és gazdasági harc erősödését, azt jelenti, hogy a szocializmus korunknak megfelelő sajátos formában folytatja az osztályharcot az imperializmus ellen;

4. a békés egymás mellett élés viszonyai között reális lehetőségek vannak a szocialista forradalomnak és a forradalmi mozgalom bármely formájának fejlesztésére. Az értekezlet egyhangúlag helyeselte azt a tételt, amelyet a marxisták mindig is hirdettek, hogy *a szocializmus győzelméhez nincs szükség háborúra.* A kommunista pártok most kidolgozzák azt a taktikát, amellyel a munkásosztály megszerezheti a hatalmat olyan viszonyok között, amikor megvan a lehetőség a világháború elhárítására.

Tehát a békés egymás mellett élés politikája, amely erősíti a nemzetközi kommunista mozgalom valamennyi osztagának pozícióit, nem késlelteti, hanem meggyorsítja a munkásosztály győzelmét egyre újabb országokban.

A kommunista és munkáspártok moszkvai értekezletének nyilatkozata rámutatott arra, hogy az agresszió és a háború fő ereje az amerikai imperializmus. Az amerikai imperializmus a legnagyobb nemzetközi kizsákmányoló. Az amerikai imperializmus a világreakció fő támasza, nemzetközi zsandár, a világ minden népének ellensége. Ebből következik, hogy a kommunista pártok és a nemzetközi munkásosztály harca során a tüzet a fő ellenség, vagyis az amerikai imperializmus ellen kell összpontosítani.

Természetesen minden ország kommunista pártja harcol a saját országában — Franciaországban, Japánban, Indiában, Olaszországban, Argentínában, Brazíliában, Nyugat-Németországban — az uralkodó monopolista körök és politikájuk ellen, de ugyanakkor harcol az amerikai imperializmus ellen, annak káros, népellenes tevékenysége ellen is.

Az emberi társadalom történelmi fejlődése megteremtette a feltételeket mindazoknak az erőknek az *aktivizálására,* amelyek síkraszállnak a békéért, a nemzeti függetlenségért, a munkásosztály és az összes dolgozók érdekeiért, a szocializmusért és a kommunizmusért. Fontos feladatként hárul az erőknek ez az aktivizálása a szocialista társadalmat építő és erősítő kommunista pártokra is, a kapitalista országok kommunistáira is és azoknak az országoknak kommunista pártjaira is, amelyek nemrég vívták ki nemzeti függetlenségüket, vagy most harcolnak a nemzeti felszabadulásért.

A kommunisták újabb győzelmekkel viszik előre a béke és a szocializmus ügyét azáltal, hogy aktivizálják erőiket, szilárd egységbe tömörítik a néptömegeket, a nyilatkozatban és a kiáltványban tárgyalt nagyszerű eszmék zászlaja alatt.

A kapitalizmus gyengülése és a kapitalizmus általános válságában az új szakasz bekövetkezése elkerülhetetlenül maga után vonja a kapitalizmus összes szociális ellentéteinek elmélyülését, elkeseredett osztályharcokhoz vezet. A kapitalista világrendszerben szemmel láthatóan egyre több lesz a sebezhető pont, az egyes országokon belül egyre világosabban mutatkoznak meg a kapitalizmus gyengéi. Elkerülhetetlen az uralkodó monopolista oligarchia és a nép közötti ellentétek további kiéleződése.

Mindez megnyitja azt a perspektívát, hogy a munkásosztály sikeres *támadó* harcot vívhat a monopóliumok, az imperializmus ellen. A munkásosztály feladata, hogy megszervezze és irányítsa azt a széles körű antimonopolista koalíciót, amely egyesíti a nemzet összes életképes erőit, szembeszáll a fináncoligarchia bűnös politikájával mind a nemzetközi küzdőtéren, mind a kapitalista országokon belül.

A jelenlegi viszonyok között, amikor a kommunista mozgalom napjaink legbefolyásosabb politikai tényezőjévé vált, s a szocializmus eszméi egyre szélesebb körben terjednek el a világ minden részében, rendkívül nagy jelentőségűvé lesz a kommunista pártok ideológiai munkája, arra irányuló tevékenységük, hogy az eddiginél is hathatósabban terjesszék a marxista—leninista eszméket a tömegek között.

Napjainkban még a szocializmus legádázabb ellenségei is kénytelenek elismerni a kommunizmus, a marxista—leninista ideológia erejét.

Az amerikai szenátus külügyi bizottságának jelentése például így szól: „Ipari századunkban a műveltség terjedése és a szociális törekvések hatókörének kiszélesedése újabb tömegméreteket kölcsönöztek a politikai folyamatoknak, fokozták azoknak a politikai eszméknek a szerepét, amelyek a közvéleményt a bel- és külpolitikai állami kezdeményezések támogatására mozgósítják. Az ideológia tehát jelentős tényező lett a nemzetközi kapcsolatokban. A politikai eszmék jellege, célja és arculata hatással van az államok közötti kapcsolatokra; az eszmék magát a konfliktus vagy az ellenségeskedés, a megértés vagy az együttműködés alapját érintik... A gazdasági fejlődés útján elindult új országokban és Latin-Amerikában általános tendencia, hogy vonzódnak a szocializmus valamilyen formájához, mert olyan módszert látnak benne, amellyel gyors és tervszerű fejlesztés útján szociális és gazdasági javulást lehet elérni."[34]

A kapitalista világ közismert képviselői elismerik, hogy a kapitalizmus visszavonhatatlanul lejáratta magát a tömegek előtt, s ezért arról beszélnek. hogy a „kapitalizmus" szót teljesen ki kell küszöbölni.

Ezekből a beismerésekből az következik, hogy a marxizmus—leninizmust mindenki a leghaladóbb ideológiának tartja, amely magával ragadja a tömegeket, megmutatja nekik a társadalom igazságos szociális berendezéséhez, a békéhez vezető helyes utat. Az ilyen beismerések a burzsoá ideológia olyan mértékű hanyatlá-

[34] Ideology and Foreign Affairs, Study prepared at the request of the Committee of Foreign Relations. „United States Senate", No. 10. Washington, 17. January 1960. pp. 1., 3.

sát mutatják, hogy még hívei sem képesek megfoltozni, megújítani ezt az ideológiát.

A burzsoá ideológusok e számukra vigasztalan tények láttán úgy akarják a dolgozókat távol tartani a kommunizmustól, hogy sorompóként az antikommunizmus szóval jelölt eszmék és nézetek egész rendszerét dolgozták ki.

Napjainkban, amikor a kommunizmus annyi fényes győzelmet aratott, és testet öltött a szocialista tábor országainak hatalmas eredményeiben, különösen kedvező feltételek alakultak ki az antikommunizmus teljes leleplezéséhez.

A marxista—leninista pártok döntő jellegű, támadó harcot folytatnak az ideológiai fronton. Arra törekednek, hogy kiragadják a néptömegeket a burzsoá ideológia minden formájának, többek között a jobboldali szocialista ideológiának a befolyása alól. A kommunisták a társadalmi fejlődést biztosító haladó eszméket, a tudományos kommunizmus eszméit terjesztik a tömegek között.

A kommunisták síkraszállnak a szociáldemokratákkal való együttműködés megteremtéséért, a munkásosztály sorait gyengítő szakadás megszüntetéséért. „Bátran állíthatjuk — mutatott rá a kommunista és munkáspártok képviselőinek novemberi értekezlete —, hogy *sok kapitalista ország munkásosztálya súlyos csapást mérhetne a tőkésországok uralkodó köreinek politikájára, és a háborús előkészületek beszüntetésére kényszeríthetné őket, visszaverhetné a monopoltőke támadását, biztosíthatná saját életkörülményeivel kapcsolatos és demokratikus követeléseinek teljesítését, ha megszüntetné sorainak megosztottságát, ha megvalósítaná minden csapatának akcióegységét.*"[35]

Csakis a kizsákmányoló osztályoknak, a jobboldali szociáldemokrata vezéreknek és reakciós szakszervezeti vezetőknek érdekük, hogy mind nemzeti, mind nemzetközi viszonylatban fenntartsák a proletariátus megosztottságát. Egyes jobboldali szociáldemokrata vezérek nyíltan átálltak az imperializmushoz, védelmezik a kapitalista rendszert. A jobboldali vezetőség több országban elérte, hogy a szociáldemokrata pártok olyan programokat fogadtak el, amelyekben a vezetőség nyíltan szakított a marxizmussal, az osztályharccal, a hagyományos szocialista jelszavakkal.

Ezért a kommunisták szükségesnek tartják folytatni a szociáldemokrácia ideológiai pozícióinak és jobboldali, opportunista gya-

[35] A békéért, a nemzeti függetlenségért, a demokráciáért, a szocializmusért. 68—69. old.

korlatának bírálását. Arra serkentik a szociáldemokrata tömegeket, hogy térjenek át a kapitalizmus ellen, a szocializmusért folytatott következetes osztályharc álláspontjára.

A kommunista pártok sorainak gyarapodása, szervezeti megerősödése, a kommunista pártok győzelmének biztosítása az elhajlások elleni harcban, a személyi kultusz káros következményeinek leküzdése, a nemzetközi kommunista mozgalom befolyásának növekedése új távlatokat nyit a kommunista pártokra háruló feladatok sikeres megoldásához. A marxista—leninista pártok munkásságuk örök törvényének tartják a pártélet lenini normáinak következetes megtartását a demokratikus centralizmus elve alapján, elengedhetetlenül szükségesnek tartják, hogy megőrizzék és erősítsék a párt egységét, szigorúan betartsák a pártdemokrácia és a kollektív vezetés elvét, szakadatlanul gondoskodjanak a párttagokkal és a dolgozók nagy tömegeivel teremtett kapcsolataik erősítéséről, ne tűrjék a személyi kultuszt, amely béklyóba veri az alkotó gondolkodást és a kommunisták kezdeményező készségének fejlődését, minden eszközzel fejlesszék a kommunisták aktivitását, fejlesszék saját soraikon belül a bírálatot és az önbírálatot.

A kommunista mozgalomnak az utóbbi években elért egyik legnagyobb eredménye, hogy eszmeileg szétzúzta a revizionistákat. A kommunista pártok egyöntetűen elítélték a nemzetközi opportunizmus jugoszláv válfaját, amely a mai revizionisták „elméleteinek" tömény kifejezője. A revizionizmus és a jobboldali opportunizmus elleni harcban ideológiailag és szervezetileg minden egyes kommunista párt és az egész nemzetközi kommunista mozgalom tovább erősödött. Az imperialisták abban reménykedtek, hogy a revizionisták olyan erőt képviselnek, amely alá tudja ásni a kommunista mozgalom egységét és szervezettségét. Ez a számításuk kudarcot vallott ugyan, de a revizionizmus elleni harcot mégsem lehet befejezettnek tekinteni, mert amíg fennáll a burzsoá rendszer, addig mindig lesz táptalajuk a különféle opportunista irányzatoknak.

A kommunista és munkásmozgalom további fejlődésének érdekei megkövetelik, hogy határozott harcot folytassunk két fronton — a revizionizmus ellen, amely a fő veszély marad, továbbá a dogmatizmus és a szektásság ellen.

A revizionizmus eltorzítja a marxizmus—leninizmust, kiirtja forradalmi szellemét, megbénítja a munkásosztály forradalmi akaratát. A revizionizmus lefegyverzi és leszereli a munkásokat, a

dolgozó tömegeket abban a harcban, melyet az imperialista elnyomás és a kizsákmányolók ellen, a békéért, a demokráciáért, a nemzeti felszabadulásért, a szocializmus diadaláért folytatnak.

A dogmatizmus és a szektásság megfosztja a forradalmi pártokat attól a képességtől, hogy tudományos elemzés alapján fejlesszék és alkotó szellemben a konkrét adottságoknak megfelelően alkalmazzák a marxizmus—leninizmust. Ez pedig elszigetelheti a kommunistákat a dolgozók széles rétegeitől, tétlen várakozásra vagy baloldaliaskodó, kalandor cselekedetekre kárhoztathatja őket, megakadályozhatja, hogy idejében és helyesen értékeljék a változó helyzetet és az új tapasztalatokat, s így nem tudják kihasználni az összes lehetőségeket a munkásosztály és a demokratikus erők győzelme érdekében. A dogmatizmus és a szektásság veszélyét semmiképpen sem szabad lebecsülni. Ha nem harcolunk következetesen ellene, szintén fő veszéllyé válhat egyes pártok fejlődésének egyik vagy másik szakaszában.

Az 1960. évi moszkvai értekezlet magasra emelte a nemzetközi kommunista mozgalom további tömörítésének zászlaját. A nyilatkozat leszögezi, hogy az egység és az összeforrottság megtízszerezi a kommunista mozgalom erejét, és megbízható garanciát nyújt arra, hogy a kommunizmus nagy ügye győzelemről győzelemre haladjon előre.

A kommunista mozgalom további megerősödése szempontjából elvi jelentőségű, hogy a kommunisták az egyes országok marxista—leninista pártjai közötti kölcsönös kapcsolatoknak olyan elveit és szervezeti formáit dolgozták ki, amelyek megfelelnek a jelenlegi feltételeknek. Napjainkban a nemzetközi kommunista mozgalomnak nincsen olyan központosított szervezete, amilyen például 1919-től 1943-ig a Kommunista Internacionálé volt. De természetesen a mai körülmények között is feltétlenül szükséges valamenynyi marxista—leninista párt számára, hogy kapcsolatot tartsanak egymással, megvizsgálják és megvitassák a közös ellenség — az imperializmus — elleni harc általános kérdéseit, közös álláspontot dolgozzanak ki, hogy minél nagyobb sikert érjenek el ebben a harcban.

A kommunista és munkáspártok 1957. és 1960. évi értekezletének nagy érdeme, hogy a jelenlegi viszonyokra vonatkozólag meghatározta a marxista—leninista pártok kölcsönös kapcsolatainak elveit.

N. Sz. Hruscsov kifejtette, hogy milyen jelentősége van ennek

a kérdésnek a világfejlődés mai szakaszában, és a következőket mondta: „Egyrészről a kommunista és az összes népi erők, másrészről az imperializmus erői közötti küzdelem új szakaszába lép. Ilyen körülmények között elsőrendű jelentőségűvé válik a szocialista tábor, az egész nemzetközi kommunista mozgalom sorainak összeforrottsága. A marxizmus—leninizmus, a proletár nemzetköziség elvei alapján való összeforrottságunk fő feltétele annak, hogy a munkásosztály legyőzze az imperializmust. Szentül megfogadtuk, amit a nagy Lenin meghagyott nekünk: egymás kezét szorosan fogva haladunk előre. Soraink egysége megtízszerezi a kommunizmus erejét. Összeforrottság, összeforrottság és megint csak összeforrottság — ez a nemzetközi kommunista mozgalom törvénye."[36]

Lenin azt tanította, hogy a kommunista párt ereje az akarat egységében és a cselekvés egységében rejlik. „Büszkék vagyunk arra — írta —, hogy a munkások felszabadulásukért folytatott harcának nagy kérdéseit úgy oldjuk meg, hogy alávetjük magunkat a forradalmi proletariátus nemzetközi fegyelmének, számításba vesszük a különböző országok munkásainak tapasztalatait, számolunk tudásukkal, akaratukkal, és ilyenformán a gyakorlatban (nem pedig szóban, mint a Rennerek, Fritz Adlerek és Otto Bauerek) valósítjuk meg a világkommunizmusért folytatott munkás osztályharc egységét."[37]

A marxista—leninista pártok ezeket az eszméket szem előtt tartva hangsúlyozzák, hogy a kommunista mozgalom érdekei megkövetelik, hogy minden kommunista párt tartsa magát a testvérpártok értekezletein közösen kidolgozott értékelésekhez és következtetésekhez, melyek az imperializmus ellen, a békéért, a demokráciáért és a szocializmusért folyó harc közös feladatait érintik. A nemzetközi kommunista mozgalom egységének határozott megvédése a marxizmus—leninizmus, a proletár internacionalizmus elvei alapján, minden olyan akció megakadályozása, amely ezt az egységet aláásható — ezek a győzelem kötelező feltételei a nemzeti függetlenségért, a demokráciáért, és a békéért, a szocialista forradalomból, a szocializmus és a kommunizmus építéséből adódó feladatok sikeres megoldásáért folytatott harcban. Az egyes országok munkásosztálya ügyének sikere megköveteli valamennyi mar-

[36] *N. Sz. Hruscsov:* A kommunista világmozgalom újabb győzelmeiért. „Béke és szocializmus", 1961. 1. sz. 43. old.

[37] *Lenin* Művei. 31. köt. 270—271. old.

xista—leninista párt nemzetközi szolidaritását. Minden marxista—leninista párt legfőbb internacionalista kötelessége gondoskodni a nemzetközi kommunista mozgalom egységének állandó erősítéséről.

A kommunista és munkáspártok képviselőinek 1960. évi értekezlete egyhangúlag kijelentette, hogy a kommunista világmozgalom általánosan elismert élcsapata a Szovjetunió Kommunista Pártja volt és marad a továbbiakban is, mint a nemzetközi kommunista mozgalom legtapasztaltabb és legedzettebb csapata.

Az egyes országok marxista—leninista pártjai hangsúlyozzák, hogy az SZKP XX. kongresszusának történelmi jelentőségű határozatai nemcsak az SZKP és a Szovjetunióban folyó kommunista építés szempontjából nagyfontosságúak, hanem azért is, mert kezdetét jelentették egy új szakasznak a nemzetközi kommunista mozgalomban, elősegítették a mozgalom továbbfejlődését a marxizmus—leninizmus alapján.

„Az egész kommunista mozgalom szempontjából — mondotta Gheorghiu-Dej elvtárs a Román Munkáspárt III. kongresszusán — óriási elméleti és gyakorlati jelentősége van a kommunista építés fő kérdéseire, a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet formáira, a szocialista világrendszer és a békeharc fejlődésére vonatkozó tételeknek, amelyeket a Szovjetunió Kommunista Pártja, a kommunizmus győzelmes építésének szervezője dolgozott ki, az a párt, amely mindig magasra emelte és emeli a lenini zászlót, s amely nagy tekintélynek és testvéri szeretetnek örvend a kommunista világmozgalomban."[38]

Az a nagy tekintély, amelyet az SZKP a nemzetközi kommunista mozgalomban szerzett, pártunk tapasztalatainak történelmi fontosságából következik. Nemcsak arról van szó, hogy a marxista—leninista pártok közül az SZKP valósította meg először a győztes szocialista forradalmat, noha ennek a ténynek is nagy világtörténelmi jelentősége van. Az a legfontosabb, hogy az SZKP olyan párt, amely fennállása óta mindig alkotó módon járul hozzá a forradalmi elmélet továbbfejlesztéséhez, nagy segítséget nyújt a testvérpártoknak, hogy helyesen tájékozódjanak a nemzetközi kommunista mozgalom stratégiájának és taktikájának sarkalatos kérdéseiben.

„Sohasem feledjük el — jelentette ki Palmiro Togliatti az Olasz Kommunista Párt IX. kongresszusán tartott beszámolójában —.

[38] «III съезд Румынской рабочей партии». М., Госполитиздат 1961. стр. 93.

hogy szovjet elvtársaink értünk is, a mi munkásosztályunk felszabadításáért és az olasz nemzet szabadságáért is harcoltak, szenvedtek és győztek. Azok a tapasztalatok, amelyeket küzdelmeikben szereztek, a mi tapasztalataink is, ez az egész nemzetközi munkás- és kommunista mozgalom értékes tőkéje."[39]

A kommunista és munkáspártok egész munkájukban a marxizmus—leninizmus eszméit követik. A marxista—leninista elmélet az egész világ kommunistáinak vezérlő csillaga. A kommunista és munkáspártok a marxizmus—leninizmus zászlaja alatt érnek el újabb győzelmeket a békéért, a demokráciáért, a nemzeti függetlenségért és a szocializmusért folyó harcban.

A kommunista és munkáspártok 1960-ban tartott moszkvai értekezlete a nemzetközi kommunista mozgalom óriási sikere volt. Megmutatta, hogy a jelenlegi körülmények között az ilyen értekezletek hatékony formái a vélemények és tapasztalatok kicserélésének, a marxista—leninista elmélet közös erővel való gazdagításának és a közös célokért folyó harcban elfoglalandó egységes álláspont kidolgozásának.

A kommunista és munkáspártok moszkvai értekezlete olyan munkát végzett, amelynek jelentőségét nem lehet eléggé értékelni. Meghatározta a nemzetközi kommunista mozgalom valamennyi osztaga számára a tevékenység fő irányait, megjelölte a kommunista pártok legfontosabb feladatait, még jobban egybeforrasztotta és megszilárdította a kommunista világmozgalmat. Megvetette a további sikerek alapját a munkásosztály nagy felszabadító eszményeinek megvalósításáért, a békéért, a kommunizmus ügyének világméretű diadaláért folyó harcban.

A nemzetközi munkásosztálynak, Marx—Engels—Lenin halhatatlan tanításának győzelmi himnuszaként hangzanak a nyilatkozat szavai: „Az emberi társadalom történelmi fejlődésének fő tartalmát, fő irányvonalát és fő sajátosságait korunkban a szocialista világrendszer, azok az erők határozzák meg, amelyek az imperializmus ellen, a társadalom szocialista átalakításáért harcolnak. Az imperializmus semmiféle erőlködése sem állíthatja meg a történelem előrehaladását. Létrejöttek a szocializmus további döntő győzelmének szilárd előfeltételei. A szocializmus teljes győzelmét nem lehet feltartóztatni."

[39] Az Olasz Kommunista Párt IX. kongresszusa. 14—15. old.

T. T. Tyimofejev, A. B. Veber, K. G. Holodkovszkij, K. L. Majdanyik

MUNKÁSMOZGALOM A KAPITALISTA VILÁGBAN, A KAPITALIZMUS ÁLTALÁNOS VÁLSÁGÁNAK ÚJ SZAKASZÁBAN

A kapitalizmus általános válságának új szakasza, amely az 50-es évek második felében kezdődött, új szakasz a nemzetközi forradalmi felszabadító mozgalom fejlődésében is.

Ez az új szakasz, mint a kommunista és munkáspártok 1960. évi moszkvai értekezlete megállapította, olyan viszonyok között alakult ki, „amikor fellendülőben van a néptömegek harca a demokráciáért, a nemzeti felszabadulásért és a szocializmusért". A népek egyre elszántabban harcolnak az imperializmus ellen. Nagyarányú küzdelem bontakozik ki a munka és a tőke, a demokrácia és a reakció, a szabadság és a kolonializmus erői között.

Az imperializmus ellen vívott népi felszabadító harc általános áradatában központi helyet foglal el a nemzetközi munkásmozgalom. Mint korunk vezető forradalmi ereje, a munkásosztály határozza meg a világméretű forradalmi-felszabadító folyamat fő irányát — a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenetet.

A nemzetközi munkásmozgalomban nagy szerepe van a kapitalista országok proletariátusának, amely a dolgozók és az elnyomottak széles rétegeit egyesíti maga körül, s évről évre fokozza a reakciós imperialista táborra mért csapásainak erejét.

A munka és a tőke közti osztályharcok az utóbbi években, különösen 1959 és 1961 között, olyan méretűek, olyan elkeseredettek és politikailag olyan kiélezettek voltak, amilyenek csak a munkásmozgalom fejlődésének fordulópontjain szoktak lenni.

A tények azt mutatják, hogy a nemzetközi munkásmozgalom új szakaszba lépett.

A tömegek harcának fellendülése Japánban és Olaszországban: a proletariátus nagyarányú gazdasági és politikai küzdelmei Belgiumban, Franciaországban, Argentínában, Brazíliában, Chilében és sok más országban; az amerikai vasmunkások félmilliós seregének sztrájkja — az utóbbi évek legnagyobb ilyen jellegű megmozdulása az Egyesült Államokban; az angol munkásosztály balratolódásának nyilvánvaló jelei; a kubai népi forradalom nagy sikerei; az antiimperialista, nemzeti felszabadító mozgalom fejlődése Afrika, Ázsia, Latin-Amerika sok országában; a tömegek szembefordulása a bábkormányokkal Dél-Koreában, Törökországban, Dél-Vietnamban; a lakosság széles rétegeinek fokozódó ellenállása a fasiszta diktatúra és a reakciós uralom ellen Spanyolországban, Portugáliában, Görögországban, több latin-amerikai államban — mindez azt mutatja, hogy az az eredményes harc, amelyet a békeszerető erők a nemzetközi feszültség enyhüléséért, a békéért és a békés egymás mellett élésért folytatnak, kedvező lehetőségeket teremt a forradalmi erőknek, elsősorban a munkásosztálynak és élcsapatának — a marxista—leninista pártoknak — aktivizálódásához és további sikeres működéséhez.

A kommunista és munkáspártok képviselőinek 1960-ban megtartott értekezlete rámutatott arra, hogy „az imperialistaellenes, a nemzeti felszabadító, a háborúellenes küzdelem és az osztályharc hullámai mind magasabbra csapnak", és hangsúlyozta, hogy „e harc közben végbemegy a tömegek előkészítése, és létrejönnek a kapitalizmus megdöntésére, a szocialista forradalom győzelmére vezető döntő csaták feltételei".[1]

A novemberi értekezlet nagy figyelmet fordított a jelenlegi történelmi helyzet konkrét sajátosságainak meghatározására és a nemzetközi küzdőtéren, valamint a kapitalista országokban kialakult osztály-erőviszonyok elemzésére. Ezen az alapon számos következtetést vont le, amelyek rendkívül nagy jelentőségűek a kommunista és munkásmozgalom stratégiája és taktikája szempontjából a kapitalizmus általános válságának új szakaszában.

A kapitalizmus általános válságában bekövetkezett új szakasznak és, következésképpen, a tőkésországokban folyó osztályharc új fázisának sajátosságait többek között a következő tényezők határozzák meg:

1. a forradalmi mozgalom fejlődésének új nemzetközi feltételei,

[1] A békéért, a nemzeti függetlenségért, a demokráciáért, a szocializmusért. Kossuth Könyvkiadó 1960. 21., 60. old.

amelyek annak következtében alakultak ki, hogy a nemzetközi küzdőtéren az erőviszonyok gyökeresen megváltoztak a szocializmus javára;

2. az osztályok erőviszonyainak és az osztályerők megoszlásának bizonyos változásai a kapitalista államokban;

3. a kapitalizmus ellentmondásainak további kiéleződése és az osztályharc újabb fellendülése a tőkésországokban;

4. a munkásmozgalom szubjektív tényezőjében bekövetkezett változások: a kommunista pártok befolyásának növekedése; a szociálreformizmus ideológiai és politikai válságának elmélyülése; a dolgozók akcióegységéért folyó harc sikerei stb.

A következőkben a felsorolt problémák néhány oldalát világítjuk meg.

AZ ERŐVISZONYOK MEGVÁLTOZÁSA A NEMZETKÖZI KÜZDŐTÉREN ÉS A FORRADALMI MOZGALOM

A kapitalizmus általános válságának minden egyes új szakasza egyúttal minőségi szempontból is új fázist jelent a nemzetközi szocialista forradalom fejlődésében, a világszerte terebélyesedő forradalmi folyamat fejlődésében.

Ebben az értelemben az egyes új szakaszokat a következők jellemzik: a jelenkor alapvető ellentmondásának — a szocializmus és a kapitalizmus közti ellentmondásnak — további fejlődése és a nemzetközi erőviszonyok egyre növekvő ütemű változása a szocializmus javára; az imperializmus hatalmi körének további összezsugorodása és az imperialista világrendszer bomlási folyamatának meggyorsulása; a forradalom szociális bázisának kiszélesedése; az általános demokratikus követelésekért küzdő tömegek harcának egyre szorosabb összefonódása a szocializmusért küzdő proletariátus harcával; az összeszűkülő imperialista front gyengítéséhez és áttöréséhez vezető új utak és módszerek kialakulásának lehetősége; a forradalmi fejlődés formáinak növekvő sokrétűsége és ütemének gyorsulása stb.

Mint tudjuk, a szocialista világforradalom folyamata egyenlőtlenül fejlődik. A kapitalista világgazdaság egysége az imperializmus korszakában, a munkásosztály nemzetközi jellege, a társadalmi haladás azon törvényeinek hatása, amelyek elkerülhetetlenül oda vezetnek, hogy a kapitalista termelési módot felváltja a szocialista termelési mód — ezek azok a tényezők, amelyek meg-

határozzák a proletárforradalom *nemzetközi* jellegét. Annak következtében viszont, hogy a kapitalista országok gazdasági és politikai fejlődése az imperializmus korszakában egyenlőtlen, a szocialista forradalom a világ különböző országaiban és területein *más és más időben* arat győzelmet. Lenin, még a Nagy Októberi Szocialista Forradalom előtt — miután leszögezte, hogy az emberiség elérte „a szocialista forradalom előestéjét" — kijelentette: „Valószínű, hogy a forradalom évekig tartó csatákból fog állni, több rohamszakaszból, amelyek a burzsoá társadalom ellenforradalmi, görcsös vonaglásaival váltakoznak."[2]

De a nemzetközi szocialista forradalom kibontakozásának minden egyenlőtlensége ellenére, a forradalom apályainak és dagályainak váltakozása ellenére, minden nehézség és akadály ellenére, utat tör magának a társadalom fejlődésének haladó irányú feltartóztathatatlan történelmi tendenciája, a forradalmi folyamat *gyorsulásának* tendenciája.

A kommunizmus ellenségei a világ legkülönbözőbb részein fellángoló forradalmi mozgalom sikereit provokációs célzattal nemegyszer „Moszkva kezének", a „nemzetközi kommunizmus cselszövéseinek" tulajdonítják. Magától értetődik, hogy ezek a koholmányok nem felelnek meg a valóságnak. A marxista—leninista pártok mindenkor ellenezték és ma is ellenzik a forradalom exportját. A kommunisták azt vallják, hogy a szocialista forradalom egy népre sem erőszakolható rá kívülről, az csakis az illető ország belső fejlődésének eredménye lehet, a kapitalizmus társadalmi, gazdasági és politikai ellentmondásainak végső kiéleződéséből fakadhat.

Éppen ezeknek az objektív tényezőknek és a történelmi fejlődés törvényszerűségeinek a következménye az, hogy a társadalmi előrehaladás üteme a világtörténelemben még sohasem volt olyan rohamos, mint a jelenlegi időszakban, a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet időszakában.

Az a forradalmi világfolyamat, melynek során a kapitalizmust felváltja a szocializmus, többszakaszos fejlődés útján megy végbe.

A proletár világforradalom *első* szakaszában (1917—1939) a nemzetközi munkásosztály legfőbb vívmányai a következők voltak: a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme, a szocializmus felépítése a Szovjetunióban, új típusú forradalmi proletár

[2] *Lenin* Művei. 21. köt. Szikra 1951. 407. old.

pártok megalakulása és megerősödése a világ több mint 40 országában. A kapitalizmus általános válságának első szakaszában az Októberi Forradalom hatására, az imperialista világrendszer gyengülése, az osztályellentétek és az osztályharc rendkívüli kiéleződése következtében számos más forradalom, nemzeti-forradalmi, antiimperialista, antifasiszta háború, munkásfelkelés, elszánt tömegmegmozdulás is lezajlott, így 1918 és 1923 között Finnországban, Németországban, Magyarországon, Bulgáriában és más országokban, a húszas és harmincas években Kínában, a harmincas években Spanyolországban, Ausztriában, Franciaországban.

A kapitalizmus általános válságának első szakaszában azonban az imperialista lánc csak leggyengébb láncszeménél — Oroszországban szakadt el. „A forradalmi átalakulás első próbálkozásai, amelyek a kapitalizmus súlyos válságának talajából nőttek ki... — állapította meg a Kommunista Internacionálé — azzal végződtek, hogy a Szovjetunióban győzelmet aratott és megszilárdult a proletárdiktatúra, és sok országban vereséget szenvedett a proletariátus."[3] Az utóbbi, vagyis a proletariátus sok országban elszenvedett veresége, részben abból a legtöbb kapitalista országban kialakult helyzetből adódott, amelyet a munkásmozgalom szubjektív tényezői határoztak meg (a szociálreformista „vezérek" árulása; az a körülmény, hogy a kommunistáknak abban az időben még nem sikerült megnyerniük a munkásosztály többségét), *továbbá az akkori nemzetközi helyzetből, a szocializmus és a kapitalizmus világszerte kialakult reális erőviszonyaiból.*

A nemzetközi szocialista forradalom fejlődésének *második* szakaszában (amelynek nagyobbik része a 40-es évekre esik) a nemzetközi erőviszonyok lényegesen megváltoztak a szocializmus javára. Azok a legfontosabb folyamatok és események, amelyek a kapitalizmus általános válságának második szakaszában a kapitalista világrendszer további gyengülését idézték elő, a következők voltak: a második világháború következtében megsemmisült a fasizmus, a nemzetközi imperializmus rohamosztaga; annak eredményeképpen, hogy a népi demokratikus forradalmak győzelmet arattak Kínában, Közép- és Délkelet-Európa több országában, Észak-Koreában, Észak-Vietnamban, számos újabb láncszem szakadt ki az imperializmus láncából, és kialakult a szocialista világrendszer; sikereket ért el a nemzeti felszabadító, antiimperialista

[3] «Программа и устав Коммунистического Интернационала». М., Партиздат 1936. стр. 43.

mozgalom a gyarmati és félgyarmati országokban; a második világháború után fellendült a kommunista, munkás- és demokratikus mozgalom a kapitalista országokban. Ebben az időszakban a marxista—leninista pártok, amelyek ekkor már a világ több mint 70 országában működtek, jelentősen megnövelték létszámukat, és kiszélesítették kapcsolataikat a tömegekkel.

A nemzetközi proletariátus vitathatatlanul óriási sikereket és győzelmeket ért el a kapitalizmus általános válságának második szakaszában. A szocializmus tábora azonban, amely a Szovjetunióhoz területileg közel fekvő sok európai és ázsiai népi demokratikus ország népeit meg tudta óvni az imperialista intervenció veszélyétől, akkoriban még nem volt olyan erőfölényben az imperialista táborral szemben, hogy megakadályozhatta volna az ellenforradalomnak más. a Föld *területileg távolabb fekvő* vidékeire való imperialista exportját.

Ismeretes, hogy a 40-es évek közepén, közvetlenül a második világháború befejezése után, a fasizmus szétzúzásának, a demokratikus mozgalom és a munkásmozgalom növekedésének eredményeképpen sok európai és ázsiai országban kedvező *belpolitikai* helyzet alakult ki gyökeres forradalmi — társadalmi, gazdasági és politikai — átalakítások megvalósítására. Ez nemcsak azokra az államokra vonatkozik, amelyek később népi demokratikus államok lettek, hanem több más országra is.

1944 és 1947 között a kommunisták 12 kapitalista országban jutottak be a kormányba: Olaszországban, Franciaországban, Norvégiában, Finnországban, Dániában, Ausztriában, Belgiumban, Luxemburgban, Izlandban, Iránban, Kubában és Chilében. Olaszországban, Franciaországban és Görögországban a háború végén és a háborút követő első években megvoltak a forradalmi helyzet ismérvei.

Így például Olaszországban közvetlenül a háború befejezése után olyan helyzet alakult ki, amelyben a kommunistáknak, mint később Palmiro Togliatti megállapította, „könnyű lett volna magukhoz ragadniuk a hatalmat és hozzáfogniuk a szocialista társadalom építéséhez. Valószínűleg a lakosság nagy része követett volna bennünket."[4] De figyelembe véve különféle tényezőket — elsősorban a nemzetközi feltételeket, a világ küzdőterén akkoriban uralkodó erőviszonyokat —, a kommunisták Olaszországban,

[4] „Rinascità", XI. 1959. p. 757.

Franciaországban és más nyugat-európai országokban úgy vélték, nem időszerű az a politikai célkitűzés, hogy a munkásosztály és annak forradalmi élcsapata ragadja magához a hatalmat. Az ország akkori politikai helyzetét jellemezve Togliatti a következőket írta: „Olaszországot az angol és az amerikai imperialisták fegyveres erői tartották megszállás alatt — mégpedig szilárdan. Következésképpen a materiális erők túlsúlya nem a mi oldalunkon volt. Ha fegyveres harc indult volna a kommunisták vezetésével az angol—amerikai csapatok ellen, az tragikus következményekkel járhatott volna az olaszországi és a nemzetközi helyzet szempontjából egyaránt, hiszen akkoriban az imperialisták csak ürügyet kerestek, hogy elfojtsanak minden kísérletet, mely az olaszországi demokrácia visszaállítására irányul — akárcsak Görögországban tették —, s hogy szélesebb fronton provokáljanak ki erőpróbát."[5]

A kapitalizmus általános válságának az 50-es évek második felében kezdődő *új* szakasza olyan körülmények között keletkezett, amikor a nemzetközi küzdőtéren már mások voltak az erőviszonyok. A jelenlegi időszakot az jellemzi, hogy a szocialista világrendszer támadása minden fronton kibontakozott a kapitalista rendszer ellen: a *gazdasági* versenyben, a *politikai* és az *ideológiai* harcban, a *tudomány, a technika és a hadászat* terén stb. A szocialista tábor mindenben egyre inkább fölébe kerekedik az imperialista tábornak. A világszocializmusnak ezek a sokoldalú sikerei, továbbá a gyarmati rendszer összeomlása és az imperializmus alapvető ellentmondásainak nagymérvű kiéleződése — ezek azok a tényezők, amelyek következtében a kapitalizmus általános válsága újból kiéleződött, mégpedig világháború nélkül, a két rendszer békés versenyének és harcának körülményei között.

Beszélhetünk-e arról, hogy bekövetkezett a kapitalizmus általános válságának új szakasza és ezzel együtt a nemzetközi forradalmi és felszabadító mozgalom fejlődésének új fázisa, ha ennek az új szakasznak a kezdete nem járt azzal, hogy újabb láncszemek estek ki az imperializmus láncából?

Mindenekelőtt figyelembe kell venni, hogy az „imperialista lánc" fogalma a jelenlegi körülmények között módosul. Hiszen a kapitalista világrendszer már nem az, ami volt, hanem jelentősen legyöngült, megnyirbált rendszer. Az imperializmus elvesztette egykori uralmát *az emberiség legnagyobb része fölött.* „Azelőtt

[5] *Пальмиро Тольятти:* Речи в Учредительном собрании. М., ИЛ 1959. стр. 6.

még arról beszéltek, hogy az imperializmus láncának egy vagy több láncszemét áttörték, most már valójában nincs is az imperializmusnak átfogó lánca."[6]

Figyelembe kell venni továbbá, milyen új elemet hoz a kapitalizmus általános válságának folyamatába a gyarmati rendszer összeomlása. Napjainkban az összeszűkült kapitalista világrendszer további gyengítésében és bomlasztásában nemcsak a proletár szocialista forradalmaknak van minden eddiginél nagyobb szerepe, hanem az ázsiai, afrikai, latin-amerikai országok nemzeti felszabadító, antiimperialista mozgalmainak is. Manapság a szocialista országokon kívül a függetlenné vált, semleges politikát folytató államok is egyre gyakrabban szállnak síkra a nemzetközi küzdőtéren a Szovjetunió politikája mellett a háború és béke kérdésében, a kolonializmus és az imperializmus elleni harc kérdéseiben. Ezekben a kérdésekben a fent említett országok a nemzetközi proletariátus szövetségesei. A világimperializmus többé már nem használhatja fel a saját céljaira emberállományukat, anyagi, katonai és stratégiai erőforrásaikat. Helytelen volna ezeket az államokat az imperialista hatalmak politikai és hadi tartalékainak tekinteni.

Nem szabad elfelejteni azt sem, hogy — szigorúan véve — a kapitalizmus általános válságának előző szakaszai sem az imperializmus valamelyik láncszemének kiszakadásával *kezdődtek,* hanem előbb a kapitalista rendszer válságának erős kiéleződése következett be, s éppen ennek eredményeképpen vált lehetővé valamelyik láncszemnek, vagy a láncszemek egész sorának leválása. A különbség az, hogy az általános válság első két szakaszában az összes ellentmondások erős kiéleződésének feltételei a világháborúk következményeképpen jöttek létre, a jelenlegi szakaszban pedig ezek a feltételek *a világviszonylatban is döntő tényezővé váló szocialista rendszer különféle sikereinek eredményeképpen* alakultak ki és fejlődnek tovább. A kapitalizmus általános válságának új szakaszát éppen az jellemzi, hogy a két rendszer békés versenyének és harcának feltételei közepette keletkezett, nem pedig világháborúk következtében. De ilyen feltételek mellett is *elkerülhetetlen* újabb országok elszakadása az egyre gyengülő kapitalista rendszertől. Nyilvánvaló bizonyítékot szolgáltatnak erre a kubai forradalom sikerei. Ez az első győzelmes, valóban népi forrada-

[6] *N. Sz. Hruscsov:* A kommunista világmozgalom újabb győzelmeiért. „Béke és szocializmus", 1961. 1. sz. 8—9. old.

lom, amely a kapitalizmus általános válságának új szakaszában bontakozott ki. „A mi forradalmunk — mondta 1961 áprilisában Blas Roca elvtárs, a kubai Népi Szocialista Párt főtitkára — nemcsak hazafias és demokratikus forradalom, hanem egyben szocialista forradalom is."[7] A kubai forradalom fejlődése azt mutatja, hogy a jelenlegi helyzetben a dolgozók forradalmi harcában a nemzeti felszabadító és a szociális elemek szorosan összefonódnak.

A nemzetközi erőviszonyok gyökeres megváltozásával az általános demokratikus követelések rendkívül gyorsan válnak következetesen antiimperialista, antikapitalista követelésekké.

Az új nemzetközi helyzet egyes országokban jobban kedvez az imperialista világrendszerre egyre újabb csapásokat mérő forradalmi mozgalom sikereinek, mint valaha.

Végül tekintetbe kell venni azt is, hogy a két rendszer gazdasági versenyének jelenlegi döntő szakaszában azok a hatalmas vívmányok, amelyeket a szocialista tábor az emberi tevékenység *legfőbb* területén — az anyagi termelés területén — elért, nemzetközi következményeiket tekintve semmivel sem kisebb jelentőségűek a kapitalista világrendszer pozícióinak további gyengülése szempontjából, mint mondjuk, az imperialista front egyes láncszemeinek kiesése. Ezek a vívmányok ugyanis nemcsak mennyiségi. hanem számottevő *minőségi* változásokat is előidéznek a szocializmus és a kommunizmus erőinek viszonyában és — következésképpen — a nemzetközi forradalmi folyamat fejlődésében.

Nem véletlen, hogy a szocialista tábornak éppen gazdasági, továbbá tudományos és műszaki sikersorozata, s e sikereknek a világ dolgozóira gyakorolt hatása nyugtalanítja és idegesíti olyan rendkívüli módon a burzsoá és a szociálreformista államférfiakat. Ezzel mintegy elismerik, hogy a kapitalista világ ellen folytatott küzdelemben a szocialista világrendszer fő fegyvere az anyagi javak termelésének gyors üteme és a szocialista országok népeinek életszínvonal-emelkedése.

Például az Egyesült Államokban a Nemzeti Célokat Vizsgáló Bizottság elé terjesztett jelentésben H. Stein és F. Denison (mindkettő a Gazdaságfejlesztési Bizottság tagja) a következőket állapítja meg: „.... annak a ténynek általános elismerése, hogy a szovjet gazdaság gyorsabban fejlődik, mint a miénk, messzeható következményekkel járhat. Ez nagymértékben erősíti az oroszoknak

[7] „Daily Worker", 22. IV. 1961.

rendszerük felsőbbrendűségébe vetett hitét, növeli a kommunista rendszer vonzerejét a gazdaságilag elmaradott, független országok népeinek szemében, nyugtalanítja szövetségeseinket... és gyengíti saját erkölcsi alapjainkat."[8]

A nyugat-európai szocialista pártok jobboldali vezetői is a kommunizmusnak azok közé az ellenségei közé tartoznak, akiket az utóbbi időben igen nagy aggodalom fogott el ebből kifolyólag. Például Jules Moch, a francia jobboldali szocialisták egyik „teoretikusa" azt írja, hogy a szocialista országok „két fronton igyekeznek fölébe kerekedni a kapitalizmusnak: először az iparosítás gyorsításával, majd az életszínvonal emelésével... Különösképpen fontos megjegyezni, hogy a kapitalista termelés növekedésének aránya jóval alacsonyabb a szocialista termelés növekedésének arányánál... Ha a Szovjetunió eléri az amerikai életszínvonalat... azok a látogatók, akiket azért hívtak meg, hogy nézzék meg, mi a helyzet a Szovjetunióban... visszatértük után a bolsevik rendszer propagandistái lesznek. Ez számunkra a fő veszély."[9]

Az a körülmény, hogy a szocialista világrendszer az emberi társadalom fejlődésének *döntő* tényezőjévé vált, jelentős hatást gyakorol a nemzetközi forradalmi és felszabadító mozgalomra, a tőkésországok munkásosztályának harcára.

Annak a kérdésnek a vizsgálata során, hogy a szocialista világrendszer milyen befolyást gyakorol a forradalmi világfolyamat fejlődésére, a tőkésországokban küzdő munkásosztály harcának menetére és eredményeire, a marxisták—leninisták elutasítják a két végletet, a két téves tendenciát.

Az egyik ilyen véglet a revizionista tendencia. Ennek a tendenciának a követői a nemzetközi erőviszonyoknak a szocializmus javára történt megváltozását és a kapitalizmusban érvényesülő törvények hatókörének összeszűkülését úgy tekintik, mint a kapitalista rendszer természetének megváltozását. Az ilyen nézetek propagálói (mint például a Browder- és Bittelman-féle amerikai revizionisták vagy a Kardelj-tipusú jugoszláv revizionisták) lényegében úgy tüntetik fel a dolgot, mintha a kapitalista termelési mód alaptörvényeinek hatását meg lehetne semmisiteni, még a társadalom forradalmi, szocialista átalakítása előtt.

A másik véglet a dogmatikus tendencia. Ez abban fejeződik ki,

[8] „Goals for Americans" comprising the Report of the Commission of National Goals. 1960. p. 175.

[9] „La Revue Socialiste", dècembre 1960. p. 452—454.

hogy ennek hívei lényegében nem akarják elismerni a világ fejlődésében és a mai kapitalizmus fennállásának objektív feltételeiben érvényesülő új tényezőket, elsősorban a hatalmas szocialista világrendszer kialakulását, a kapitalizmus általános válságának újabb nagymérvű kiéleződését, hatókörének összeszűkülését és a szocialista tábornak az egész világra, ezen belül a kapitalista országokra gyakorolt egyre fokozódó befolyását.

Marx és Engels, mint tudjuk, mindenkor elítélte a vulgáris ökonomizmust, a spontán gazdasági törvények fetisizálását. A marxizmus—leninizmus tanításai szerint a kapitalizmus törvényeit „sokféle körülmény"[10] módosíthatja, így többek között bizonyos ellentétes tényezők: a munkásosztály harca és más szociális, politikai, ideológiai és egyéb ellentétes irányban ható tényezők.

Korunk gazdasági és politikai folyamatait nem lehet helyesen értékelni, ha csak a kapitalizmus törvényeiből indulunk ki. Figyelembe kell venni *az új, haladó, szocialista társadalmi és gazdasági alakulatnak* a világ küzdőterén, valamint az idejét múlt kapitalista alakulaton belül végbemenő folyamatokra gyakorolt, *egyre fokozódó hatását.*

A kapitalista termelési mód egyes törvényeinek spontán érvényesülési köre és különféle megnyilvánulási formái nem maradhatnak változatlanok akkor, amikor megváltoznak a kapitalizmus objektív létezési feltételei, amikor egyre újabb láncszemek esnek ki az imperializmus láncából, s amikor megváltoznak az erőviszonyok a nemzetközi porondon.

Mindezt figyelembe kell vennünk, amikor elemezzük, milyen hatást gyakorolnak a fejlődés imperialista szakaszára a kapitalista társadalomnak azok a törvényei, amelyek a háborúk alapját képezik, illetőleg a kapitalizmus viszonyai között élő munkásosztály gazdasági helyzetére és szociális vívmányaira ható mai folyamatokat meghatározzák.

Ha mindezeket a jelenségeket csupán a kapitalizmus gazdasági törvényszerűségeinek szempontjából vizsgálnánk, akkor el kellene ismernünk, hogy mindaddig, amíg imperializmus létezik, a háborúk elkerülhetetlenek, hogy amíg a kapitalizmus fennáll, a kapitalista országok proletariátusa nem harcolhat ki magának semmiféle számottevő gazdasági vagy szociális eredményt. A marxista —leninista pártok ma másképpen közelítik meg ezeket a kérdése-

[10] *Marx:* A tőke. I. köt. Budapest 1961. 598. old.

ket. A gazdasági tényezők mellett figyelembe veszik a politikai, ideológiai és egyéb tényezőket is. Figyelembe veszik továbbá, hogy a nemzetközi erőviszonyok gyökeresen megváltoztak a szocializmus javára. Számolnak azzal, hogy *az új szocialista alakulat törvényei jelenleg növekvő mértékben hatnak a világon végbemenő folyamatokra, többek között a szocialista tábor határain túl végbemenő folyamatokra is.*

Elvesztették-e vajon érvényüket a kapitalizmusnak azok a törvényei, amelyeknél fogva az imperialista monopóliumok háborúra, a gyarmatok kirablására, a munkásosztály életszínvonala elleni támadásra törekszenek. Megváltozott-e a kapitalizmus lényege, átalakult-e a kapitalizmus természete? Szó sincs róla. De megváltoztak a világon az objektív feltételek. A szocialista világrendszer a társadalmi fejlődés döntő tényezője lett. Ez szükségképpen a kapitalista társadalomban érvényesülő egyes törvények hatókörének bizonyos korlátozásához vezet.

A szocialista világrendszer növekvő túlsúlya kedvezően befolyásolja a kapitalista országok munkásosztályának harcát minden fontos területen — az ideológia, a politika és a gazdaság területén —, mind a hatalom átvétele előtt, mind a forradalom megvalósításának és továbbfejlesztésének időszakában.

Nézzük meg például a kapitalista országokban folyó osztályharc egyik irányát, a munkásosztály közvetlen gazdasági követeléseiért vívott harcot. A szocialista világrendszer sikerei arra kényszerítik a burzsoáziát, hogy bizonyos engedményeket tegyen a munkásosztálynak.

Lenin már az Októberi Forradalmat követő első években ezt írta: „Az oroszországi proletárforradalom és ennek a forradalomnak nemzetközi méretekben aratott, a burzsoázia és a nyárspolgárok számára váratlan győzelmei után megváltozott az egész világ, megváltozott mindenütt a burzsoázia is. Megrémült a »bolsevizmustól«..."[11] Napjainkban, amikor a szocializmus világrendszerré lett, a világ még inkább megváltozott, a burzsoáziát most még jobban aggasztják a kommunizmus sikerei. Ezért még gyakrabban kényszerül arra, hogy gazdasági és társadalmi mesterkedésekhez folyamodjon. Ilyen körülmények között a munkásosztály és szervezetei tömegharcukban számottevőbb gazdasági és szociális jellegű engedményeket tudnak kicsikarni a monopóliumoktól.

[11] *Lenin* Művei. 31. köt. 92. old. Szikra 1951.

Marx, amikor a kapitalizmusban élő dolgozók életszínvonalának csökkenését okozó gazdasági törvényekről szólt, rámutatott a csökkenéssel ellentétes irányban ható tendenciára is, amely elsősorban a proletariátus osztályharcában fejeződik ki. Marx feltette azt a kérdést, hogy „mennyiben számíthat a munka sikerre a közte és a tőke között szakadatlanul dúló harcban", és megállapította: „A kérdést tehát visszavezethetjük a harcos felek viszonylagos erőinek kérdésére."[12]

A proletariátus és a burzsoázia osztályharca a jelenlegi viszonyok között már nem a régi méretekben és formákban folyik. Ma az osztályharc legfontosabb formája a két világrendszer versenye. A harcban álló felek erőviszonyai egyre kedvezőbben alakulnak a munkásosztály számára.

A szocializmus javára alakult új nemzetközi erőviszonyok a kapitalista országok munkásosztályának nemcsak gazdasági, hanem politikai harcára is hatást gyakorolnak.

A szocialista világrendszer egyre növekvő, sokoldalú sikerei folytán a munkásosztály már a szocialista forradalom győzelme előtt rá tud kényszeríteni a burzsoáziára olyan alkotmányt, olyan törvényeket, olyan társadalmi és gazdasági reformprogramokat, amelyek nincsenek ínyére a burzsoáziának. Az ilyen törvények, alkotmányok és programok megvalósítása természetesen dühödt ellenállást vált ki az imperialista államok uralkodó monopolista köreiből. Példaként hozhatjuk fel azokat az éles politikai küzdelmeket, amelyek a háborút követő években Olaszországban, Franciaországban, Japánban és más országokban az ilyen törvények körül lezajlottak.

Mint ismeretes, a kommunista és munkáspártok 1960 novemberi értekezlete nagy figyelmet szentelt annak a kérdésnek, lehetséges és szükséges-e, hogy a tőkésországok munkásosztálya és annak marxista—leninista élcsapata az újabban kialakult kedvező nemzetközi helyzetet felhasználja arra, hogy már most, a kapitalista rendszer viszonyai között, újabb fontos vívmányokat biztosítson magának a gazdasági, szociális és politikai jogokért folytatott harcban. „A kommunista pártok — hangsúlyozza az értekezleten elfogadott nyilatkozat —, ... önfeláldozóan harcolnak azért, hogy már a jelenlegi körülmények között mindent megtegyenek a munkásosztály és a néptömegek érdekeinek megvédéséért, élet-

[12] *Marx—Engels:* Válogatott Művek. I. köt. Szikra 1949. 421., 423. old.

körülményeik megjavításáért, a nép demokratikus szabadságjogainak kiszélesítéséért, s nem halasztják mindezt a szocializmus győzelméig."[13]

A kapitalizmus általános válságának új szakaszában a munkásmozgalom fejlődése szempontjából nagy jelentősége van annak a sikeres harcnak, amelyet a békeszerető erők, élükön a kommunista pártok vezette munkásosztállyal *a háború elhárításáért,* a nemzetközi feszültség enyhítéséért vívnak. Ez, többek között, az imperialista reakció erőinek további gyengüléséhez vezethet.

Amikor a szocializmus erői még nem törekedhettek sikeresen arra, hogy kiküszöböljék a háborúkat a társadalom életéből, az imperialista hatalmak uralkodó körei leginkább úgy próbáltak ideiglenes megoldást találni az egyre inkább elmélyülő kapitalista ellentétekre (amelyek különösen világosan fejeződtek ki a gazdasági válságokban, a társadalmi konfliktusok kiéleződésében stb.), hogy helyi és világháborúkat készítettek elő vagy robbantottak ki. A fegyverkezés és a háború, az egyéb tényezők mellett, azelőtt valami sajátságos „szelep" volt, melynek segítségével a monopoltőke igyekezett legalább részben kiutat találni a kapitalizmus ellentmondásai folytán keletkezett nehézségekből. Ma a szocializmus erői, minthogy világszerte megnövekedtek és egyre nagyobb befolyást gyakorolnak a nemzetközi fejlődés alakulására, meg tudják hiúsítani a háború kirobbantására irányuló imperialista kísérleteket, s ezzel megfosztják a kapitalista rendszert ettől a „szeleptől".

Ennek következtében az imperializmus alapvető ellentmondásai, minthogy a régi úton már nem lehet őket ideiglenesen megoldani, felgyülemlenek, mindinkább elmélyülnek és kiéleződnek. Az imperializmus, Palmiro Togliatti szavai szerint, napjainkban olyan helyzetbe került, „amelyből nem kerülhet ki többé az erőszak és a tömeggyilkos háború régi módszerével. Ez újabb mély, döntő ellentmondást szül az imperializmuson belül."[14]

Egyéb tényezők mellett ez az oka annak, hogy a jelenlegi szakaszban fokozódik a kapitalista országok gazdasági és politikai fejlődésének egyenlőtlensége. Tanúi vagyunk annak, miképpen megy végbe a tőkés újratermelés ellentmondásainak elmélyülése,

[13] A békéért, a nemzeti függetlenségért, a demokráciáért, a szocializmusért 60. old.

[14] Az Olasz Kommunista Párt IX. kongresszusa. Kossuth Könyvkiadó. 1960. 16. old.

a piacok problémájának kiéleződése és az ipari kapacitás kihasználásának csökkenése, a túltermelési válságok és a gazdasági visszaesések sűrűsödése, a munkanélküliség fokozódása a főbb kapitalista országokban; a munka és a tőke közti ellentétek elmélyülése.

Ennek folytán az imperialista hatalmak uralkodó körei úgy próbálnak kiutat keresni, hogy nagyobb mértékben alkalmazzák az állami beavatkozást a gazdasági életbe, és néhány felemás reformot vezetnek be felülről.

Vajon közömbös-e a munkásosztály számára, hogy sok országban a burzsoázia kénytelen ezt az utat választani? Semmi esetre sem. Hiszen az ilyen intézkedések körül *elkerülhetetlenül heves osztályharc lángol fel, és a jövőben még tovább fokozódik.* Míg a monopolista burzsoázia a kapitalizmus megmentése és saját osztályhelyzetének megerősítése céljából ilyen intézkedésekhez folyamodik, addig a proletariátus és osztályszervezetei arra törekednek, hogy a burzsoáziának ezeket a kényszerintézkedéseit az ellenkező célra használják ki — arra, hogy a tömegeket mozgósítsák, tömörítsék, és harcba vigyék a monopóliumok mindenhatósága ellen, s hogy az állami szabályozásnak és reformoknak a kapitalisták elképzeléseivel homlokegyenest ellenkező jelleget adjanak.

Az osztályharc kimenetele annak egyes területein mindenekelőtt attól függ, hogy milyenek az illető kapitalista országban az osztályok konkrét erőviszonyai, s hogy a munkásosztály élcsapata milyen taktikát folytat, milyen kapcsolatot tart a tömegekkel. Az olyan országokban, mint például Olaszország és Franciaország, ahol a marxista—leninista pártok erősek és nagy befolyást gyakorolnak a népre, már most sok lehetőség nyílik arra, hogy a burzsoáziától engedményeket csikarjanak ki és ezeket az engedményeket a monopóliumok hatalmának aláásására használják fel. De a forradalmi mozgalom más országokban, többek között Angliában, az Egyesült Államokban, Svédországban sem hanyagolja el a fent említett lehetőségeket, tartja magát a lenini útmutatásokhoz: „Mi semmiképpen sem vagyunk ellene a reformokért folytatott harcnak... Az opportunisták csak örülnének annak, ha teljesen átengednők nekik a reformokért folytatott harcot."[15] A marxista—leninista pártok igyekeznek a reformokért folytatott harcot a forradalmi munkásmozgalom érdekeinek szolgálatába állítani.

Ha a proletariátusnak megvan a lehetősége arra, hogy nagy-

[15] *Lenin* Művei. 23. köt. Szikra 1951. 83—84. old.

szabású, nyílt politikai és gazdasági harcban igyekezzen engedményeket, reformokat és más intézkedéseket kicsikarni a burzsoá államtól a dolgozók és a középrétegek javára, akkor ez kedvezőbb feltételeket teremt a dolgozók osztályöntudatának növekedéséhez, a munkásmozgalom és a demokratikus mozgalom sikereihez, mint, mondjuk, egy olyan helyzet, amelyben a munkásszervezetek illegális vagy féllegális tevékenységet folytatnak a fasizmus, a maccarthyzmus, vagy más, nyíltan reakciós tekintélyuralmi rendszer viszonyai közt. Ezt a következtetést lehet leszűrni többek között a francia munkásmozgalomnak a Népfront időszakában szerzett tapasztalataiból. Ugyanerről tanúskodik az amerikai munkásmozgalom megélénkülése és számos sikere a 30-as években, a Roosevelt-féle New Deal idején. Még meggyőzőbben támasztják ezt alá a háború utáni évek során Olaszországban, Japánban és más kapitalista országokban szerzett munkásmozgalmi tapasztalatok.

A kapitalista országokban a munkásmozgalomnak napjainkban egyre újabb lehetőségei nyílnak a sikerre a munkásosztály vezette néptömegek általános demokratikus, *háborúellenes* harcának hatalmas fellendülése következtében. Az utóbbi évek folyamán az események menete a kapitalista országokban egyre meggyőzőbben bizonyítja, hogy *a béke a munkásmozgalom és általában a forradalmi mozgalom szövetségese*. Hiszen békés viszonyok között kedvezőbb külpolitikai feltételek alakulnak ki ahhoz, hogy a munkásosztály sikeresen harcoljon legközelebbi és végső céljaiért: a militarizmus, az atom- és hidegháborús szakadék szélén való táncolás veszélyes agresszív politikája ellen irányuló tömeges megmozdulások a jelenlegi körülmények közt elősegítik a hadi monopóliumoknak, az imperialista burzsoázia legreakciósabb frakciójának elszigetelését. Ez pedig gyengíti a monopoltőke pozícióit, és — végső soron — erősíti a proletariátus harcát a szocializmusért.

Az utóbbi években mind gyakoribbá válnak a dolgozók erőteljes háborúellenes tömegakciói (az 1960-as események Japánban, a tömegek békeharcának aktivizálódása, az amerikai katonai támaszpontok elleni küzdelem megélénkülése Angliában, Olaszországban, Norvégiában, a Német Szövetségi Köztársaságban és több más államban). Az ilyen jelszavak mellett folyó tömegharc, sok más tényezővel párosulva, a tőkésországokban súlyos politikai válság érlelődéséhez vezethet, ami végső soron megteremti a forradalmi megrázkódtatások előfeltételeit.

A békeharc tehát rendkívül fontos tényező, amely számos kapitalista országban elősegíti a forradalmi helyzet elemeinek kifejlődését a kapitalizmus általános válságának új szakaszában.

A marxisták—leninisták abból indulnak ki, hogy forradalmi válság és forradalmi helyzet háború nélkül is kialakulhat. A politikai jellegű tömegakciók igen gyorsan megérlelik ezt a helyzetet. Különösen nagy jelentősége van a tömegek aktív békeharcának — mint Lenin írta — „a háború megakadályozását célzó harcnak".[16] Ez az egyik olyan tényező, amely elősegítheti a forradalmi válság gyors kifejlődését.

Különösen megnövekszik a proletariátus és a lakosság más rétegei által szervezett határozott, háborúellenes megmozdulások szerepe a jelenlegi körülmények között, amikor egyrészt a megváltozott nemzetközi erőviszonyok lehetővé teszik az újabb világháborúk elhárítását, másrészt az emberek megértették, milyen romboló erejük van a legújabb atomfegyvereknek, s ez óriási hatással van a tömegekre, mozgósítja őket „a háború megakadályozását célzó harcra". A háborúellenes harc, amely elkerülhetetlenül az imperializmus ellen irányuló harccá alakul át (mint ezt például a Japánban nemrég végbement események mutatják), ilyen hatalmas fellendülés mellett az egész politikai helyzet kiéleződéséhez vezet, és messzemenő forradalmi következményeket vonhat maga után.

Lenin más olyan lehetőségekre is rámutatott, amelyek forradalmi helyzet kialakulásához vezethetnek. „A szocialista forradalom és a nemzetek önrendelkezési joga" című tézisekben hangsúlyozta, hogy a szocialista forradalom nemcsak valamely katonai felkelésből vagy nagy sztrájkból, utcai tüntetésből, éhséglázadásból vagy gyarmati zendülésből kifolyólag lángolhat fel, „hanem bármely politikai válsággal kapcsolatban..."[17] A forradalmi helyzet bekövetkezéséhez vezető okok közé tartozik a tömegek nemzeti érzésének felkavarása, a nemzeti elnyomás elleni megmozdulások. Ma igen sok országban a nemzeti érzést az Egyesült Államok részéről megnyilvánuló imperialista elnyomás elleni tiltakozások kavarják fel. Az ilyen politikai válság kialakulásának egyik tényezője továbbá a tömegek harca a demokratikus szabadságjogok megvédéséért, a fasizmus vagy neofasizmus ellen, a burzsoá uralkodó körök politikájában megnyilvánuló reakciós, autok-

[16] *Lenin* Művei. 23. köt. 84. old.
[17] *Lenin* Művei. 22. köt. Szikra 1951. 148. old.

ratikus tendenciák ellen (például: az 1960 június—júliusi harcok és más antifasiszta tömegmegmozdulások Olaszországban). Még nagyobb mértékben vonatkozik ez azokra az országokra, ahol fokozódik a lakosság széles rétegeinek harca a fennálló fasiszta jellegű totalitárius rendszerekkel szemben (Spanyolország, Portugália).

A reakciós Batista-kormány ellen, az elnyomó amerikai imperializmus ellen bontakozott ki az 50-es években a kubai forradalmi erők sikeres harca.

A szocialista országok gazdasági ereje, a szocialista világtábor tudományos-technikai és katonai fölénye a kapitalista táborral szemben, a kapitalizmus általános válságának jelenlegi szakaszában kedvező külpolitikai feltételeket teremt a munkásosztály és a néptömegek sikeres harcához akkor is, amikor a forradalmi erők megszerzik a hatalmat. Elsősorban *az ellenforradalom imperialista exportjának megelőzéséről, illetőleg megszüntetéséről van szó* azokat az országokat illetően. amelyekben forradalom megy végbe (vagy várható); ezeknek az országoknak földrajzi fekvése ma már nem olyan nagy jelentőségű, mint a kapitalizmus általános válságának első vagy második szakaszában, a 40-es években, sőt még az 50-es évek első felében is volt.

Például az, amit az amerikai imperializmus 1954-ben Guatemalában még meg tudott valósítani (az amerikai monopóliumok bérencei megdöntötték a nép választotta demokratikus kormányt; véres terrort alkalmaztak, és elnyomták a haladó szervezeteket), a 60-as évek kezdetén már szilárd ellenállásba ütközött Kubában.

A világ küzdőterén kialakult új erőviszonyok elősegítik *a forradalmi átalakulások ütemének jelentős meggyorsulását* is, ha már valamely országban sikeresen megindult és kibontakozott a forradalom. Így sokkal gyorsabban meg lehet javítani a dolgozók életkörülményeit.

Ebben a vonatkozásban is jellemzők a kubai forradalom tapasztalatai. A mostani kubai forradalom egyike a történelem ama kevés népi forradalmának, amely gyorsan, a gyökeres forradalmi átalakulásokkal *egyidejűleg* érezhetően megjavította a néptömegek helyzetét nemcsak politikai és társadalmi, hanem gazdasági téren is.

Mint ismeretes, 1959-ben és 1960-ban, vagyis a Fidel Castro forradalmi kormányának uralomra jutását követő két évben, Kubában mélyreható átalakulások mentek végbe a termelési viszonyokban. Ez alatt az idő alatt a kubai forradalom már túljutott

első szakaszán, a nemzeti függetlenségért, a feudalizmus ellen vívott harc szakaszán, és a társadalmi fejlődés új, magasabb időszakába, a szocializmus időszakába lépett. Az országban az össznépi tulajdon óriási mértékben megnövekedett, a kapitalista termelési viszonyok vitathatatlanul, határozottan háttérbe szorultak. A termelési viszonyok már nem kapitalista, hanem szocialista termelési viszonyok.

Jellemző, hogy Kubában 1959 és 1960 folyamán az ipari termelés globálisan 30 százalékkal növekedett. Ugyanebben a két évben a mezőgazdasági termelés 20 százalékkal emelkedett, a létfenntartási költségek 20—25 százalékkal csökkentek, a lakosság fogyasztása az alapvető élelmezési cikkekben 35 százalékkal növekedett.

Más szóval, Kubában a termelés és a fogyasztás nem csökkent, mint a forradalom első éveiben sok országban, ahol a népi hatalom kedvezőtlenebb kül- és belpolitikai helyzetben jött létre a kapitalizmus általános válságának első szakaszaiban. *A jelenlegi szakaszban a forradalmi átalakulások azokban az országokban, amelyek a forradalom útjára lépnek, sokkal gyorsabban vezethetnek gazdasági fellendüléshez, a néptömegek életszínvonalának emelkedéséhez, mint azelőtt.*

Ez a jelenség a nemzetközi erőviszonyok megváltozásának egyik konkrét eredménye, a szocialista tábor által Kubának és más országoknak nyújtott hathatós, önzetlen segítség következménye.

Rodney Arismendi, az Uruguayi Kommunista Párt első titkára, a kubai Népi Szocialista Párt VIII. kongresszusán (1960 augusztus) elhangzott felszólalásában a kubai népi forradalom kiemelkedő jelentőségét méltatva a következőket mondta: „A kubai forradalom, jellegét tekintve, korunk lényegét fejezi ki. Ez a kor a kapitalizmusból a szocializmusba való világméretű átmenet korszaka, a hatalmas szocialista rendszer fennállásának kora ... Kuba győzelme része annak a nagy, nemzetközi küzdelemnek, amely korunkban folyik ... abban a korban, amikor a háborúk többé már nem elkerülhetetlenek."[18]

A kubai forradalom tanulságait nemcsak a latin-amerikai országokban élő kommunisták veszik figyelembe, hanem a kapitalista világ más országainak kommunistái is. Például az „Unità" című napilap 1961 elején cikket közölt Kubáról a következő cím-

[18] „Noticias de Hoy", 22. VIII. 1960.

mel: *„Ma sokkal könnyebb új társadalmat építeni, mint 10 évvel ezelőtt."* A cikk szerzője a forradalmi folyamat fejlődésének azokat az új feltételeit és új vonásait elemzi, amelyek világosan megmutatkoznak a kubai forradalom lefolyásában és eredményeiben. „Az a 43 esztendő — írja —, amely elválaszt bennünket a Vörös Októbertől, nem múlt el nyomtalanul... A kubai forradalom — ki-ki nevezze, aminek akarja — a szocialista tábor hatalmas fejlődésének törvényszerű következménye, annak a nagy minőségi ugrásnak az eredménye, amelyet a szocialista rend századunk második felében megvalósított. A kubai népnek nem kellett olyan hősi áldozatokat vállalnia, mint a szovjet népnek, azokat a nélkülözéseket, azokat az éles harcokat, amelyek az Októberi Forradalmat jellemezték, a kubai népnek sikerült elkerülnie. Csak a »jenki« imperializmus nyílt támadása, vagyis a világháború kitörése fordíthatja más irányba az esemenyeket, idézhet elő drámai és véres fordulatot. A szovjet emberek, a kínaiak, a magyarok, a lengyelek és a csehek már megfizették vérükkel és könnyeikkel a kubai forradalom árát. Ezzel korántsem akarom kisebbíteni a kubaiak érdemeit, hiszen a kubai nép több mint 20 000 embert veszített a Batista elleni polgárháborúban, és most nagy lendülettel, harci energiával és bátorsággal építi új életét. Csak az igazságot szeretném hangsúlyozni, mert azt világosan és érthetően meg kell fogalmazni, mint azt különben maguk a kubaiak is teszik — méghozzá elsőként. A kommunistákra ez igen mély benyomást gyakorol. Kuba nemcsak a többi latin-amerikai nép számára szolgál példaképül, reménnyel tölti el a föld valamennyi népét. A kubai tapasztalatok azt mutatják nekünk, hogy *ma* sokkal könnyebb új társadalmat építeni, mint harminc vagy akár tíz, öt vagy három évvel ezelőtt. Kuba hangja cselekvésre ösztönöz, hitet kelt, és ez a felhívás nekünk, olasz kommunistáknak is szól."[19]

Számos iparilag fejlett kapitalista ország marxista—leninista pártja említi meg program-dokumentumaiban a demokratikus mozgalom és a forradalmi munkásmozgalom fejlődésének azokat az új, kedvező lehetőségeit, amelyek a nemzetközi erőviszonyok gyökeres megváltozása következtében jöttek létre.

A világ küzdőterén kialakult új erőviszonyokból fontos következtetéseket vont le az Olasz Kommunista Párt a VIII. és a IX. pártkongresszuson (1956 és 1960). „... mindenkor rámutatunk —

[19] „L'Unità", 30. I. 1960.

hangsúlyozta Palmiro Togliatti az OKP IX. kongresszusán elmondott beszámolójában —, hogy a mai nemzetközi és hazai helyzetben, békés együttélés esetén, ha külső erők nem avatkoznak be belügyeinkbe, békés úton haladhatunk az új társadalmi rend felé, s építhetjük fel a szocializmust."[20]

Nagy-Britannia Kommunista Pártja szintén megállapítja, hogy „a világ erőviszonyaiban új szakasz kezdődött". Az új körülmények között a monopóliumok ellen, a szocializmusért folytatandó további harc perspektíváiról szólva az angol kommunisták kijelentették: „A társadalmi átalakulásért vívott harc a munkásmozgalom feladata minden országban. A nemzetközi erőviszonyokban bekövetkezett hatalmas változások még kedvezőbb feltételeket teremtettek a szocializmus felé való előrehaladás számára, beleértve azt a lehetőséget is, hogy ez az átalakulás több országban polgárháború nélkül valósul meg."[21]

A marxista—leninista pártok mindig kívánatosnak tartották, hogy a legkisebb áldozatok árán, a társadalom termelőerőinek elpusztítása nélkül vívják ki a forradalom győzelmét.

A marxizmus—leninizmus klasszikusai elfogadták elméletileg ezt a lehetőséget. Utalunk ezzel kapcsolatban például Marxnak arra a megjegyzésére, hogy a proletariátus szívesebben venné, ha a termelőerők elpusztítása nélkül vehetné át a hatalmat; vagy arra, hogy a munkásosztálynak bizonyos körülmények között az volna a „legolcsóbb" és a legcélszerűbb, ha „az egész bandát kifizethetné", vagyis megváltaná a burzsoáziától és a földbirtokosoktól a fő termelési eszközöket. Marxnak ezeket a szavait idézve Engels ezt írja: „Hogy ez a kisajátítás kártérítéssel, vagy anélkül történik-e, ez nagyrészt nem tőlünk fog függeni, hanem azoktól a körülményektől, amelyek között a hatalom birtokába jutunk..."[22] Lenin ezzel kapcsolatban szintén megjegyezte, hogy Marxnak „mélységesen igaza volt, amikor arra tanította a munkásokat, hogy... teljesen megengedhető az a gondolat, hogy *jókora összeget fizessünk a tőkéseknek,* kifizessük őket, ha... úgy alakulnak a körülmények, hogy a kapitalisták kénytelenek békésen alárendelni magukat és kulturáltan, szervezetten áttérni a szocializmusra azzal a feltétellel, hogy kifizetik őket"[23].

[20] Az Olasz Kommunista Párt IX. kongresszusa. 49. old.
[21] „27-th Communist Party Congress Report". London 1961. pp. 42., 57.
[22] *Marx—Engels:* Válogatott Művek, II. kot. Szikra 1949, 436—437. old.
[23] *Lenin* Művei. 32. köt. Szikra 1953. 361. old.

Ez az út azonban, melynek elméleti lehetőségéről a marxizmus—leninizmus alapítói is beszéltek, a kapitalizmus általános válságának első szakaszaiban általában, gyakorlatilag még megvalósíthatatlan volt. A marxisták—leninisták számot vetettek azzal, hogy az akkori konkrét erőviszonyok között a munkásosztály azokban az országokban, ahol megvalósul a forradalom, nem tudja elkerülni a polgárháborút, és bizonyos ideig nem tudja megakadályozni a nemzetközi ellenforradalom fegyveres támadásait. Ebből kiindulva Lenin annak idején azt mondta, hogy a forradalom békés fejlődése „a forradalmak történetében rendkívül ritkán előforduló lehetőség"[24].

Lenin a nemzetközi imperializmusnak a fiatal szovjetköztársasághoz való viszonyát fejtegetve 1918 márciusában a következőket mondta: „Itt az összeütközés elkerülhetetlen."[25] Hangsúlyozta, hogy az oroszországi polgárháború összefonódik „a háborúk egész sorával", s hogy a jelenlegi időszakban „a legkülönfélébb háborúk, imperialista háborúk, országon belüli polgárháborúk fogják követni egymást, ezek egybefonódnak egymással, nemzeti háborúk törnek ki, felszabadulnak azok a nemzetiségek, amelyeket elnyomtak az imperialisták... Ez a korszak — a gigászi erejű összeomlások, a tömeges katonai erőszakos döntések, a válságok korszaka — megkezdődött..."[26]

Akkor tehát a szocialista világrendszer kialakulása előtt, a konkrét nemzetközi erőviszonyok nem tették lehetővé, hogy a proletariátus az imperializmus törvényeinek hatóerejét olyan mértékben korlátozza, hogy ezzel véget vethessen a világháborúknak, és meggátolhassa az imperialista intervenciókat.

Az imperialisták által kirobbantott háborúk óriási áldozatokat követeltek az emberiségtől. Az első és a második világháborúban *több mint 40 millió ember vesztette életét, a sebesültek és a rokkantak száma pedig meghaladta az 50 milliót.*

Bár a polgárháborúk és a nemzeti felszabadító háborúk összes veszteségei jóval kisebbek voltak, mint az államok közti háborúk veszteségei[27], a világon végbemenő forradalmi folyamat *első* fázi-

[24] *Lenin* Művei. 26. köt. 52. old.

[25] *Lenin* Művei. 27. köt. 78. old.

[26] *Lenin* Művei. 27. köt. 118—119. old.

[27] Bizonyos számítások szerint a XX. században (1939-ig, vagyis a második világháború kezdetéig) a háborúk okozta emberveszteség 86,9%-a esett az államok közti háborúkra és csak 12,7%-a a polgárháborúkra és a nemzeti felszabadító háborúkra. (Lásd *Б. Ц. Урланис:* Войны и народонаселение Европы. М., Соцэкгиз 1960. стр. 479.)

saiban a felszabadító harc igen súlyos áldozatokba került a nemzetközi proletariátusnak.

Abban az időben sok dolgozó pusztult el a polgárháborúk frontjain a külföldi intervenciósok ellen folytatott küzdelemben, az ellenforradalmi terror következtében. A kapitalizmus általános válságának első és második szakaszában a legvéresebb forradalmi osztályharcok (főleg az imperialista intervenciósok beavatkozása következtében) a következők voltak: a Szovjet-Oroszországban 1918—1920-ban lezajlott polgárháború, a spanyol nép nemzeti forradalmi háborúja (1936—1939) és a kínai forradalmi polgárháborúk (a 20-as, a 30-as és a 40-es években).

A jelenlegi körülmények között a forradalmi mozgalom sok országban úgy fejlődhet, hogy a dolgozóknak nem kell ilyen veszteségeket elszenvedniük. *Azoknak a népeknek súlyos áldozatai, amelyek először szakították meg az imperializmus láncát, ma biztosítják azt a lehetőséget, hogy a forradalom viszonylag fájdalommentes formák között fejlődjön.* Ezt a legkülönbözőbb körülmények segítik elő, elsősorban az, hogy a szocialista világrendszer a nemzetközi fejlődés döntő tényezője lett. A marxista—leninista pártok főleg erre — a nemzetközi erőviszonyok megváltozására — alapozzák azt a következtetésüket, hogy a jelenlegi körülmények között a háború nem végzetszerűen elkerülhetetlen. „A szocialista világtábor létrejötte előtt a munkásosztálynak nem volt lehetősége arra, hogy meghatározó befolyást gyakoroljon annak a kérdésnek eldöntésére, legyen-e világháború, vagy ne legyen ... A mi korunkban más körülmények alakultak ki."[28]

Ezek az új körülmények nagyobb lehetőségeket nyújtanak a forradalom viszonylag békés fejlődéséhez azokban az országokban, amelyekben erre a jövőben sor fog kerülni. Ez a — Lenin szavaival élve — igen értékes, a „történelemben igen ritka"[29] lehetőség gyakoribbá fog válni.

Így például a Spanyol Kommunista Párt VI. kongresszusán (1960) elfogadott pártprogram megállapítja, hogy a szocialista rendszer fölénye alapján és „annak következtében, hogy a kapitalizmus és a szocializmus között világszerte döntő módon megváltoztak az erőviszonyok a szocializmus javára ..., most biztosítani lehet a békét, és meg lehet akadályozni, hogy az imperializ-

[28] *N. Sz. Hruscsov:* A kommunista világmozgalom újabb győzelmeiért, „Béke és szocializmus", 1961. 1. sz. 22. old.

[29] *Lenin* Művei, 25. köt. Szikra 1952. 330. old.

mus tűzbe és vérbe fojtsa az ország nemzeti és demokratikus fejlődését, mint annak idején a Spanyol Köztársasággal tette. Az új spanyol demokrácia erre az új nemzeti helyzetre támaszkodhat."[30] A spanyol kommunisták új programjukban rámutatnak arra, hogy a jelenlegi körülmények között a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet időszakában „kevésbé fájdalmas formákat" lehet alkalmazni, „mint más országokban"; megvan a lehetősége annak, hogy „a társadalom tagjainak többségét átformáljuk az új szocialista rendnek megfelelően, nagyobb összecsapások és fájdalmas konfliktusok nélkül . . ."[31]

Más kapitalista országok marxista—leninista pártjainak programdokumentumai is abból indulnak ki, hogy a jelenlegi erőviszonyok mellett a dolgozók bizonyos körülmények között magukhoz ragadhatják a hatalmat fegyveres felkelés és polgárháború nélkül, békés úton is.

A marxisták—leninisták emellett azzal is számolnak, hogy a harc békés formái csak azzal a feltétellel juttathatják a nép kezébe a hatalmat, ha a dolgozók tömegjellegű, forradalmi mozgalmára épülnek, s e mozgalmat a proletariátus és annak marxista—leninista élcsapata irányítja. A kérdés minden másfajta kezelése opportunista, reformista állásponthoz vezet.

A kommunisták, bár arra törekednek, hogy békés úton valósítsák meg a szocialista forradalmat, lehetségesnek tartják a hatalom megszerzésének más formáit is. Annak a kérdésnek az eldöntése, hogy békés vagy nem békés úton történjen-e a hatalom megszerzése, igen sok tényezőtől függ, így többek között attól, hogy az illető országban a burzsoázia milyen erős katonai és rendőri apparátussal rendelkezik, hogy a reakciós osztályok milyen mértékben hajlandók lemondani a néptömegek akaratával szemben az erőszak alkalmazásáról, hogy a megdöntött kizsákmányoló osztályok az ellenállás milyen formáit és módszereit választják az új, népi hatalommal szemben stb.

Meg kell jegyezni, hogy a forradalom békés fejlődésének lehetőségéről szóló tétel arra mozgósítja a dolgozókat, hogy világszerte fokozzák a tömegharcot már jelenlegi szakaszában is, s ne várják be a forradalmi helyzet bekövetkezését. Így például az Osztrák Kommunista Párt „Ausztria útja a szocializmus felé"

[30] «Программные документы коммунистических и рабочих партий капиталистических стран Европы». М., Госполитиздат 1960. стр. 224.

[31] Ugyanott, 226. old.

című program-dokumentumának téziseiben erről a kérdésről a következőket mondja: „Az a kérdés, hogy Ausztria áttérhet-e békés úton a szocializmusra, nem annak a társadalmi válságnak a pillanatában fog eldőlni, amely lehetővé teszi és megköveteli a szocializmusért folyó közvetlen harcot, hanem már sokkal előbb, mégpedig napjaink és a közeljövő osztályharcai során. Ha a burzsoáziának most is sikerül lépésről lépésre felszámolnia a munkásosztály és a dolgozó nép politikai és szociális vívmányait, ha most is sikerül az államapparátust teljesen a maga engedelmes eszközévé tennie és felhasználnia a nép erőszakos elnyomására, mint a két világháború között, akkor uralmát nem lehet békés úton megdönteni. De ha a munkásosztály meg tudja őrizni demokratikus jogait, szociális és politikai vívmányait, ha sikerül megszilárdítania és kiszélesítenie őket, akkor a döntő pillanat elérkeztekor elég ereje lesz ahhoz, hogy békés úton térjen át a szocializmusra."[32] Hasonló tételt tartalmaz sok más kapitalista ország kommunista pártjának programja is.

A kapitalista országokban a munkásosztály és forradalmi szervezetei abból indulnak ki, hogy a nemzetközi helyzetben a szocialista tábor sikerei folytán bekövetkezett változások önmagukban — spontán, automatikusan — nem viszik győzelemre a munkásmozgalmat a közvetlen és a végső célokért folytatott harcban. Ezek a célok a jelenlegi körülmények között még inkább, mint valaha, csakis akkor érhetők el, ha a kapitalista országokban a marxista—leninista pártok vezette tömegek fokozzák harcukat.

A MUNKÁSOSZTÁLY NÖVEKEDÉSE ÉS STRUKTURÁLIS VÁLTOZÁSAI

A kommunista és munkáspártok politikájukat a társadalomban működő összes osztályerők egymáshoz való viszonyának és megoszlásának gondos figyelembevételével alakítják ki. A munkásosztály élcsapatának szerepét betöltő kommunisták természetesen a munkásosztályra helyezik a fő súlyt. Éppen ezért a munkásosztály a történelmi fejlődés vezető ereje, és korunk eseményeinek középpontjában áll.

Marxnak és Engelsnek a proletariátus világtörténelmi szerepéről szóló tanítása abból indul ki, hogy a proletariátus, a leghaladóbb, az egyetlen következetesen forradalmi osztály, egyben növekvő

[32] «Программные документы коммунистических и рабочих партий капиталистических стран Европы.» стр. 18.

osztály is, és hogy a kapitalizmusban a termelőerők — elsősorban a gépi nagyipar — fejlődése elkerülhetetlenül oda vezet, hogy a bérmunkások száma és az egész lakossághoz viszonyított részaránya növekedik.

Lenin a tudományos szocializmus elméletének ezt az oldalát igen fontosnak tartotta, és ezzel kapcsolatban a következőket írta: „A proletariátus fejlődésétől való általános félelemmel ellentétben Marx és Engels minden reményüket a proletariátus szakadatlan gyarapodásába vetették. Minél több a proletár, annál nagyobb a proletariátusnak mint forradalmi osztálynak az ereje, annál közelebb van és annál inkább lehetséges a szocializmus."[33]

A bérmunkások osztályának számbeli növekedése a kapitalizmus fejlődésének egyik törvényszerűsége. A tőke nem létezhet anélkül, hogy ne termelné újra, állandóan növekvő méretekben, a kapitalista viszonyokat: „... több tőkést vagy nagyobbakat az egyik oldalon, több bérmunkást a másikon ... *A tőke felhalmozása tehát a proletariátus szaporítása.*"[34]

A marxizmusnak ez a tétele nemcsak egyes kapitalista országokra vonatkozik, hanem a kapitalista világ egészére is. Érvényes mind a monopóliumok előtti kapitalizmus, mind az imperializmus korszakára. A kapitalizmus rothadása az imperializmus korszakában vezethet ugyan a proletariátus termelésben foglalkoztatott részének viszonylagos, sőt abszolút csökkenéséhez is, ez azonban elkerülhetetlenül együtt jár annak a résznek nagyarányú növekedésével, amelyet a tőke nem produktív módon használ fel, vagy — hosszabb-rövidebb időre — a munka tartalékseregébe taszít, munkanélküliségre kárhoztat. Marx szavai szerint „a nagyipar területein rendkívülien megnövekedett termelőerő — amelyet rendszerint a munkaerő intenzív és extenzív módon fokozott kizsákmányolása kísér *valamennyi* többi termelési területen — megengedi, hogy a munkásosztálynak mind nagyobb részét *improduktívan* alkalmazzák ..."[35]

A proletariátus társadalmi súlyát elsősorban a kapitalista termelési viszonyok rendszerében elfoglalt helyzete határozza meg. Lenin hangsúlyozta, hogy a proletariátus ereje a történelem folyamatában mérhetetlenül nagyobb, mint az egész lakossághoz

[33] *Lenin* Művei. 2. köt. Szikra 1951. 6. old.
[34] *Marx:* A tőke, I. kot. 568—569. old.
[35] Ugyanott, 416. old.

viszonyított számaránya.[36] A proletariátus, bár kisebbsége a lakosságnak, a túlnyomó többség érdekeit fejezi ki, mert csakis a proletariátus törekszik mindenféle kizsákmányolás felszámolására, csakis a proletariátus lehet mindvégig következetes irányítója az összes dolgozók, az összes elnyomottak harcának.

A proletariátus már csak azért is joggal léphet föl az összes dolgozók nevében, mert a proletariátus életkörülményei mutatják, milyen jövő vár a dolgozókra a kapitalizmusban. A proletariátus a lakosság valamennyi rétegéből rekrutálódik, mindenekelőtt azonban a tönkrement parasztok, a kisiparosok, a kézművesek, a kiskereskedők és más társadalmi csoportok köréből. A kapitalizmus fejlődésével párhuzamosan a kistulajdonosok többsége fokozatosan proletarizálódik. Ott, ahol a proletariátus ma kisebbséget képvisel, holnap feltétlenül többségben lesz. A proletariátus számbeli növekedése a társadalmi fejlődés egyik fontos tényezője, a proletariátusban a kapitalizmus sírásóját felfedező marxista elmélet nagy igazságának tanúbizonysága.

Nem véletlen, hogy a marxista elméletnek ezeket a tételeit, amelyek a kapitalista valóság elemzésére épülnek, állandóan támadják a revizionisták és a reformisták. Volt idő, amikor az opportunisták, így például Kautsky is, azt állították, hogy azokban az országokban, ahol a munkásosztály a lakosság kisebbségét alkotja, proletárforradalom nem lehetséges. Az élet megdöntötte ezt az opportunista dogmát, amely a marxizmus megvédésének ürügyével eltorzította a marxizmust. Most, amikor a proletariátus több iparilag fejlett nyugati országban többségbe került, a jobboldali szociáldemokrácia ideológusai taktikát változtattak. Crosland, Philip, Eichler és más ma élő szociálreformisták azt bizonygatják, hogy a munkásosztály tovább nem növekszik, aránya az összlakossághoz viszonyítva csökkent, megindul a „deproletarizálódás" folyamata. Ebből arra a következtetésre jutnak, hogy a munkásosztály érdekei nem azonosak a társadalom többségének érdekeivel, és ezért a munkásosztálynak nincs joga az egész nép nevében fellépni.

Azelőtt azt a dogmát, hogy a proletártöbbség a szocialista forradalom elengedhetetlen feltétele, a reformisták a forradalom eszméjéről való gyáva lemondásnak fedezésére használták fel, most e dogma „újabb" változatával azt igyekeznek leplezni, hogy meg-

[36] Lásd *Lenin* Művei 3. kot.. 14. old.

tagadják magát a szocializmust, és a kapitalista rend szolgálatába szegődnek.

A valóság rácáfol a marxizmus ellenségeinek revizionista nézeteire. A proletariátus számszerű csökkenését és különálló csoportokra való „bomlását" hirdető szociáldemokrata elmélet nyomban összeomlik, mihelyt találkozik a tényekkel.

Azokban az években, amikor Marx és Engels megalkották a proletariátus világtörténelmi szerepéről szóló tanításukat, teljesen kialakult munkásosztály tulajdonképpen csak Angliában volt, az egyetlen olyan országban, amely akkor már az ipari forradalomnak valamennyi fő fokozatán keresztülment. Franciaországban és Németországban a gyáripar kezdetleges állapotban volt, az ipari munkásosztály pedig csak akkor kezdett kialakulni.

A többi európai országban akkor valójában még nem volt kialakult munkásosztály. Európa határain túl az Amerikai Egyesült Államok volt az egyetlen olyan ország, ahol a XIX. század közepén a proletariátus már nagy létszámú osztály volt. De akkoriban még azoknak az országoknak az ipari munkásosztálya is (Anglia kivételével), amelyek már rátértek a kapitalista fejlődés útjára, még viszonylag csak jelentéktelen kisebbséget képviselt az egész lakossághoz képest.

A XIX. század második felét Európában és az Egyesült Államokban a proletariátus rohamos növekedése jellemezte, míg más országokban ekkor kezdett kialakulni, illetőleg ekkor indult fejlődésnek a proletariátus. Ebben az időben kezd kibontakozni Indiában és Kínában is az ipari munkásosztály. „Az öntudatos európai munkásnak már Ázsiában is vannak társai, s ezeknek a száma nem is napról napra, hanem óráról órára fog növekedni."[37]

A következő évtizedek, melyek során a korszerű kapitalista ipar tovább fejlődött, és a világ egyre újabb területeire hatoltak be a kapitalista viszonyok, teljes mértékben igazolták ezt a prognózist.

Nézzük meg, hogyan növekedett egyes kapitalista országokban a XX. század első felében a munkások száma.[38]

[37] *Lenin* Művei. 15. köt. 182. old.

[38] Egyesült Államok: *D. L. Kaplan, M. C. Casey:* Occupational Trends in the United States 1900 to 1950. Washington 1958. p 6.; „Monthly Labor Review", 1961. vol. 84. N° 1. p. 13.; Németország: „Statistik der Bundesrepublik Deutschland", Bd. 199. S. 31.; Japán: «Рабочий класс Японии» (пер. с яп.). М. 1959. стр. 245., 249.; India: *Т. С. Покатаева:* Положение рабочего класса Индии. М. 1960. стр. 7.

A munkások számának változása a XX. század első felében

Ország	A munkások száma (ezerben)		Növekedés
Egyesült Államok* .	*1900-ban*	*1960-ban*	
	10 401	24 280	2,3-szeres
Németország.....	*1895-ben*	*1939-ben*	
	11 326	17 545	1,5-szeres
Japán**	*1903-ban*	*1938-ban*	
	484	3 215	6,6-szeres
India**	*1914-ben*	*1957-ben*	
	951	2 810	3-szoros

* **Mezőgazdasági munkások nélkül.**
** **Gyári munkások.**

A fizikai munkások mindenütt a munkásosztály legfőbb és állandóan növekvő részét képezik. A technika fejlődése és az egyre nagyobb arányú társadalmi munkamegosztás folytán azonban a legutóbbi évtizedekben különösen gyors növekedést mutat azoknak a bérmunkásoknak a száma, akik nem végeznek fizikai munkát, de többségükben mégis a proletariátushoz tartoznak, illetőleg egészen közel állnak hozzá. Más szóval, a munkásosztályon belül (elsősorban a fejlett kapitalista országokban) olyan változások mennek végbe, amelyek figyelembevétele nélkül nem érthetjük meg a proletariátus növekedésének valódi méreteit.

Vonatkozik ez többek között közvetlenül az *ipari* munkásosztályra. A gépesítés és az automatizálás különféle eszközeinek alkalmazásával párosult futószalagos termelés térhódítása egyre inkább szükségessé teszi az egyetlen, aránylag egyszerű műveletet végző félig képzett munkások munkájának és a termeléssel kapcsolatos technikai és szervezési teendőket ellátó műszaki szakemberek munkájának kombinálását. Így például az Egyesült Államokban 1900-tól 1950-ig a termelésben részt vevő személyek egyes csoportjai a következőképpen növekedtek:[39]

Mérnökök, művezetők, műszaki rajzolók.....	7-szeresen
Félig képzett munkások	3,2-szeresen
Szakképzett munkások	2,6-szorosan
Segédmunkások (a nem mezőgazdasági ágakban)	7,3 %-kal

[39] *D. L. Kaplan, M. C. Casey* Id. mű. 6., 10., 12. old.

A nem fizikai munkát végző dolgozók számának és arányának növekedését a termelésnek nemcsak a technológiájában és szervezetében, hanem az ágazatok szerinti struktúrájában bekövetkezett változások is okozzák. Míg a kapitalista ipari fejlődés első szakaszaiban az ipari munkások túlnyomó része a textiliparban és általában a könnyűiparban összpontosult, most a munkások többsége fokozatosan átkerül a termelési eszközöket gyártó iparba. A termelési eszközöket gyártó fő iparágakból új iparágak válnak ki, és különösen gyors ütemben fejlődnek (gépkocsigyártás, elektrotechnika, rádióelektronika stb.). Ezekben az új iparágakban különösen magas arányszámot képviselnek egyrészt a félig képzett munkások, másrészt mérnökök, technikusok és tudományos-műszaki szakemberek. A társadalmi munkamegosztás további fejlődésével együtt jár az is, hogy egyes háztartási funkciók (élelmezés, javítás, tisztítás stb.) a tőkés ipar önálló ágazataivá lesznek, melyek a munkásosztály jelentős részét felszívják.

A kapitalista iparosítás és a monopóliumok növekedése hatalmas lökést adott a közlekedés, a híradás, a kereskedelem, a hitel, a biztosítás és más gazdasági ágak fejlődésének. A tőkés termelési mód anarchiája és mélyreható ellentmondásai a forgalom körének példátlan kiszélesedésére vezettek az imperialista országokban. Ez a körülmény a kereskedelmi és különösen az irodai alkalmazottak számának gyors növekedését idézte elő.[40]

A kereskedelmi és irodai dolgozók számának változásai az Egyesült Államokban
(ezerben)

	1900	1950	Növekedés
Kereskedelmi dolgozók ...	1 307	4 133	3,2-szeres
Irodai dolgozók	877	7 232	8-szoros

Meg kell jegyezni, hogy a munkásosztály egyik fontos osztagát képező irodai és kereskedelmi proletariátus számának növekedése elsősorban annak a következménye, hogy egyre nagyobb mértékben alkalmaznak női munkát a forgalom körében.[41]

A munkásosztály sohasem volt teljesen homogén tömeg, mindig tapasztalható benne bizonyos differenciálódás, mindig észlelhe-

[40] Ugyanott, 6. old.
[41] Ugyanott, 6., 9. old.

A nők száma a munkásosztályon belül az Amerikai Egyesült Államokban

	1900-ban		1950-ben		Növekedés
	ezer fő	az összlétszám %-ában	ezer fő	az összlétszám %-ában	
A fizikai munkások közül .	1 477	14,2	3685	15,2	2,5-szeres
A kereskedelmi dolgozók közül	228	17,4	1418	34,3	6,2-szeres
Az irodai alkalmazottak közül.....	212	24,2	4502	62,3	21-szeres

tők bizonyos különbségek a szakmai és iparági csoportok, a szakképzett és nem szakképzett kategóriák, a magas fizetésű (innen rekrutálódik a munkásarisztokrácia) és az alacsony fizetésű rétegek között. De a fejlett kapitalista országokban az utóbbi évtizedek folyamán egyre világosabban nyilvánul meg a nivellálódás tendenciája a proletariátus különféle csoportjainak munkafeltételei és életkörülményei között, ami elsősorban a különböző képzettségű és különböző gazdasági ágakban foglalkoztatott munkások bérszínvonalának, továbbá a munkások és az alkalmazottak bérszínvonalának közeledésében jut kifejezésre. Ez vitathatatlanul megcáfolja a reformistáknak és a revizionistáknak azt a légből kapott állítását, hogy a munkásosztály fokozatosan teljesen heterogén elemekre „bomlik".[42]

Az 1929—1933. évekre vonatkozó becslések szerint a társadalom osztálystruktúrája néhány főbb kapitalista országban akkor a következő volt (százalékban):[43]

Országok	Proletariátus	Középrétegek	Nagyburzsoázia
Egyesült Államok	65—66	33—35	1,5
Anglia.....	80	15—18	2—5
Németország.....	68—71	28—30	1—2

[42] Már Lenin kigúnyolta Marx úgynevezett „kritikusait", Bernsteint és Bulgakovot azért, mert összekeverték a szakmák közötti és az osztályok közötti különbségeket, a mindennapi életben mutatkozó különbségeket azzal a különbséggel, amely az osztályoknak a társadalmi termelés rendszerében elfoglalt helyzetét jellemzi. (Lásd *Lenin* Művei. 5. köt. 194. old.)

[43] «Положение рабочего класса в капиталистических странах за 20 лет (1917—1937)». М. 1938. стр. 82.

A tőkésországokban feltartóztathatatlanul folytatódik a tömegek proletarizálódása. Ezt a tényt olykor még egyes burzsoá politikusok is kénytelenek elismerni. 1958-ban a nyugat-németországi Kereszténydemokrata Unió egyik vezetője, Arnold, kijelentette: „Mi most olyan társadalmi és gazdasági fejlődés folyamatának vagyunk tanúi, amely szinte kényszerítő módon csökkenti az önálló vállalkozók számát, és növeli a nem önálló dolgozók számát. Ennek következtében ingataggá vált a társadalom alapja."[44]

Ma már alig van olyan hely a Földön, ahol egyáltalán nincs munkásosztály. Mekkora a proletariátus összlétszáma a kapitalista rendszerhez tartozó országokban?

Erre a kérdésre nem könnyű válaszolni. Sok ázsiai es a legtöbb afrikai országban vagy semmiféle, vagy csak nagyon hézagos hozzávetőleges statisztikai adatok állnak rendelkezésünkre a lakosság összetételére vonatkozólag. Ezenkívül a burzsoá statisztika nem ad, és — természeténél fogva — nem is adhat objektív képet a proletariátus számáról. A burzsoá statisztika ugyanis a „bérért dolgozók" rovatába sorolja az államapparátus tagjait (a függő országokban a gyarmati közigazgatást), a tőkésvállalatok irányítóit és ügyvezetőit, az úgynevezett „szabad foglalkozást" űzőket, vagyis a proletariátushoz nem tartozó csoportokat.

Ezért a nemzetközi munkásosztály létszámára vonatkozó alábbi számításokat[45] *(Lásd 102. old.)* nem lehet tökéletesen pontosnak tekinteni. Mindamellett hozzávetőleges képet adnak az egész nemzetközi munkásosztály növekedéséről, a Föld egyes vidékein élő munkásság fejlettségi fokáról, mivel a kapitalista világnak csaknem egész lakosságára kiterjednek. (Csak néhány egészen ritkán lakott terület és sziget maradt ki.)

A táblázatból láthatjuk, hogy a XX. század közepén a nem szocialista országokban összesen körülbelül 300 millió volt a munkások és az alkalmazottak száma. Ez csaknem fele a kapitalista világ önálló kereső tevékenységet folytató lakosságának. Ezen belül az ipari proletariátus létszáma több mint 110 millió, vagyis az egész önálló keresettel bíró lakosságnak körülbelül egyhatod része. A mezőgazdasági proletariátus létszáma 90 millió, vagyis az önálló keresetűek egyheted része.

A táblázat adatai nemcsak a nemzetközi munkásosztály nagy-

[44] „Das Parlament", 5. II. 1958.

[45] A számításokra vonatkozólag lásd *A. Вебер:* Рост рабочего класса в капиталистическом мире. «Мировая экономика и международные отношения», № 5. 1961 г.

*A bérmunkát végzők megoszlása a kapitalista világ területei és a fő gazdasági ágak szerint a XX. század közepén**

Területek és országok	Önálló kereső tevékenységet folytató lakosság (millió fő)	A munkások és alkalmazottak száma			Százalékban		
		összesen	az iparban	a mezőgazdaságban	összesen	az iparban	a mezőgazdaságban
FEJLETT KAPITALISTA ORSZÁGOK							
USA és Kanada...	65,3	53,4	26,3	2,3	81,3	40.0	3,5
Nyugat-Európa ..	124.8	86,0	47,2	10,8	68,9	37,8	8,7
Japán	39.9	17,8	9,4	1,0	44,7	23,7	2,5
Ausztrália és Új-Zéland	4,5	3,6	2,0	0,2	79,9	43,9	4,4
A fejlett kapitalista országok összesen	234,6	160,8	84,8	14,2	68,5	36,2	6,1
GAZDASÁGILAG ELMARADOTT ORSZÁGOK							
Latin-Amerika							
Azok az országok, melyekre vonatkozólag teljes adataink vannak**	51,3	26,9	8,2	9,7	52,5	16,1	18,9
Egyéb országok, ..	(3,8)	(2,0)	(0,6)	(0,7)			
Összesen ...	55,1	28,9	8,8	10,4	(52,5)	(16,1)	(18,9)
Ázsia							
Azok az országok, melyekre vonatkozólag teljes adataink vannak***	69,7	14,8	3,6	5,2	21,2	5,1	7,5
India	139,7	68,0	5,9	48,5			
Indonézia.....	(30,0)	(6,0)	1.1	1,8			
Egyéb országok...	(38,0)	(8—12)	(3—4)	(3—4)			
Összesen ...	277	kb. 93	kb. 14	kb. 60	(33,6)	(5,1)	(21,7)

Területek és országok	Önálló kereső tevékenységet folytató lakosság (millió fő)	A munkások és alkalmazottak száma			Százalékban		
		összesen	az iparban	a mezőgazdaságban	összesen	az iparban	a mezőgazdaságban
Afrika							
Észak-Afrika	14,2	5,5	1,3	2,6	38,5	9,2	18,3
A Szaharától délre:							
Azok az országok, melyekre vonatkozólag vannak adataink[0]	?	8,1	3,2	2,2			
Egyéb országok...	?	(1—2)					
Összesen.....	(80,0)	kb. 15	4,5	4,8	(18,8)	(5,6)	(6,0)
Gazdaságilag elmaradott országok összesen	413	137	27	75	33,1	6,6	18,2
Összesen.....	647	298	112	90	46,0	17,3	13,8
Ebből:							
fejlett országok (%)	36,3	54,0	75,6	16,1			
elmaradott országok (%)	63,7	46,0	24,4	83,9			

* Mivel a nyilvánosságra hozott legutóbbi országos népszámlálások többségét az 50-es évek elején vagy közepén tartották, ezért az összehasonlíthatóság céljából azokat az éveket vettük figyelembe, amelyek legközelebb esnek 1950-hez. A becslés alapján közölt számadatokat zárójelbe tettük.

** Argentina, Barbados, Bolívia, Brazília, Brit Guyana, Brit Honduras, Venezuela, Haiti, Honduras, Kolumbia, Costa Rica, Kuba, Mexiko, Nicaragua, Panama, Peru, Puerto-Rico, Salvador, Trinidad, Chile, Ecuador.

*** Aden, Izrael, Ciprus, Maláj föld, Pakisztán, Ryu-Kyu (szigetek), Szingapur, Thaiföld, Törökország, Fülöp-szigetek, Ceylon, Dél-Korea, Tajvan.

° Angola, Ghana, Kongó (volt belga gyarmat), Kenya, Madagaszkár, Moçambique, Nigéria, Nyaszaföld, Ruanda-Urundi, Észak-Rhodesia, Sierra Leone, Tanganyika, Uganda, volt Francia Nyugat-Afrika, Francia Kamerun, Francia Togó, volt Francia Egyenlítői Afrika, Dél-Rhodesia.

mérvű növekedését mutatják, hanem azt is, hogy a munkásosztály rendkívül egyenlőtlenül oszlik meg a kapitalista világ különféle területein. A legfejlettebb országokban a bérmunka részaránya az egész kereső tevékenységben általában eléri a 70—80 százalékot, az ipari proletariátus részaránya mintegy 40 százalék, a mezőgazdasági proletariátusé átlag 6 százalék (lényeges ingadozásokkal az egyes országok szerint). Latin-Amerikában az önálló kereset-

tel bíró lakosságnak mintegy a fele végez bérmunkát, de ennek csak 16 százaléka tartozik az ipari proletariátushoz és 19 százaléka a mezőgazdasági proletariátushoz. Még alacsonyabb a bérmunka, különösen az ipari munkásosztály részaránya az ázsiai és az afrikai országokban, melyek közül egyesekben az önálló kereső tevékenységet folytató lakosságnak mintegy kétötöd része végez bérmunkát, legtöbbjükben azonban alig egyötöd része, ezen belül az iparban mindössze 5—6 százaléka.

Tehát a kapitalista világban a munkások és az alkalmazottak nagy része a régi kapitalista országokban, az imperialista rendszer gazdasági központjában összpontosul. Noha ezekben az országokban a kapitalista világ önálló keresettel bíró lakosságának csak alig több mint egyharmad része él, rájuk jut a munkások és az alkalmazottak összlétszámának több mint a fele (több mint 160 millió) és az ipari proletariátus háromnegyed része (mintegy 85 millió). A fejlett kapitalista országok munkásosztálya, amely a korszerű nagyipar sok évtizedes fejlődése következtében alakult ki, óriási erőt képvisel, akár létszámát, akár szervezettségének színvonalát, akár az osztályharcban szerzett tapasztalatait tekintjük.

A proletariátus a társadalom egyik legnagyobb vezető ereje lett a gazdaságilag elmaradott országokban is, amelyek a közelmúltban az imperializmus gyarmati perifériájához tartoztak, most pedig a teljes politikai és gazdasági függetlenségért harcolnak. Mint a fenti számítások mutatják Latin-Amerikában, a kapitalista Ázsiában (Japán nélkül) és Afrikában a bérért dolgozók száma a XX. század közepén csaknem 140 millió volt, vagyis a kereső tevékenységet folytató lakosság egyharmad része. Csakhogy az ipari és a mezőgazdasági proletariátus közötti arány itt éppen az ellenkezője az imperialista országokra jellemző aránynak. A gazdaságilag elmaradott országokban, amelyek évtizedeken át a monopolista gazdaság agrárfüggvényének szerepét töltötték be, a munkásosztályon belül a mezőgazdasági proletariátus van túlsúlyban. A mezőgazdasági proletariátus létszáma. hozzávetőleges számítások szerint, a vizsgált időszakban 75 millió fő volt, holott az összes iparágakra csak körülbelül 27 millió fő jutott. Ebben a tekintetben kivétel csak Fekete-Afrika és a Közel-Kelet néhány országa, ahol a mezőgazdasági bérmunka aránylag kevésbé terjedt el, mivel falun a kapitalista viszonyok aránylag még fejletlenek.

Természetes tehát, hogy a kapitalista világ mezőgazdasági munkásainak túlnyomó többsége (több mint 80 százalék) a gazdasági-

lag elmaradott országokra esik. Emellett itt, az iparilag fejlett országokkal ellentétben, tovább növekszik a mezőgazdasági proletariátus abszolút száma. Az agrárországok mezőgazdasági proletariátusának jelentős részét az ültetvényeken dolgozó munkások képezik, akiket a külföldi monopóliumok kíméletlenül kizsákmányolnak. A gazdaságilag elmaradott országokban a mezőgazdasági proletariátus legszervezettebb és legharcosabb osztaga az ültetvények mezőgazdasági munkássága, amely aktív szerepet visz ezeknek az országoknak munkásmozgalmában.

Különösen érdekes vizsgálni a gyári és a bányaipari proletariátus létszámának és megoszlásának kérdését, mivel ez a munkásosztály magva, legfejlettebb, legszervezettebb és legharcosabb része.

A gyári és a bányaipari proletariátus a kapitalista világban
(a XX. század közepén)

Területek és országok	A munkások és az alkalmazottak száma (millió fő)			Az önálló keresettel bíró lakosság %-ában	
	feldolgozó ipar	kitermelő ipar	összesen	feldolgozó ipar	kitermelő és feldolgozó ipar
Fejlett kapitalista országok					
USA, Kanada	16,6	1,0	17,7	25,4	27,1
Nyugat-Európa	30,0	2,6	32,6	24,1	26,1
Japán	5,7	0,5	6,2	14,3	15,5
Ausztrália, Új-Zéland	1,1	0,1	1,2	24,4	26,7
Összesen	53,4	4,2	57,7	22,8	24,6
Gazdaságilag elmaradott országok					
Latin-Amerika	4.9	0,5	5,4	8,9	9,8
Ázsia (a szocialista országok és Japán nélkül)	6,8	0,9	7,7	(2,5)	(2,8)
Afrika	1,8	1,0	2,8	(2,3)	(3,5)
Összesen	13,5	2,4	15,9	3,3	3,9
Összesen	66,9	6,6	73,6	10,4	11,9
Ebből					
fejlett országok (%)	79,9	63,6	78,4		
elmaradott országok (%)	20,1	36,4	21,6		

Megjegyzés: Zárójelben közöljük azokat a százalékokat, amelyek kiszámításának alapjául az önálló keresettel bíró lakosság összlétszámának csupán becslése szolgál.

Mint a táblázatbol látjuk, a gyári és a bányaipari proletariátus a kapitalista világ különféle területein még egyenlőtlenebbül oszlik meg, mint az egész ipari proletariátus. A fő imperialista országokra esik a gyári proletariátus négyötöd része és feltehetően a munkásosztálynak az a része csaknem teljes egészében, amely a termelési eszközök termelésével foglalkozik. Ezekben az országokban a feldolgozó iparban foglalkoztatott munkások és alkalmazottak részaránya átlag mintegy 23 százaléka, a kitermelő iparral együtt majdnem 25 százaléka a kereső tevékenységet folytató lakosságnak.

Más a helyzet a gazdaságilag elmaradott országokban. Ezekben az országokban él a kapitalista világ lakosságának majdnem kétharmad része, de a gyári proletariátus létszáma csak egyötöd része a gyári proletariátus összlétszámának. Az önálló keresettel bíró lakossághoz viszonyított részaránya átlag nem haladja meg a 3—4 százalékot: aránylag a legmagasabb Latin-Amerikában (kb. 9 százalék), s egyelőre még egészen jelentéktelen Ázsiában és Afrikában (2—3 százalék).

A gazdaságilag elmaradott országok ipari munkásosztályának struktúráját egy sereg lényeges sajátosság jellemzi, amelyek közül legfontosabbak a következők:

1. Túlsúlyban vannak a munkásosztálynak a könnyűiparban — az élelmiszeriparban, a textiliparban stb. — dolgozó osztagai Aránylag magas a bányaipari proletariátus részaránya (különösen Afrikában).

2. Alacsony a voltaképpeni, a törzsökös proletariátus részaránya (helyenként egyáltalában nincs is ilyen). Az ipari munkások még elég szilárd kapcsolatban vannak a faluval, a földdel; igen elterjedt az idénymunka.

3. Egészében alacsony az ipari munkásosztály koncentrációja (néhány kivételtől eltekintve), magas a kézműipari műhelyekben és a kisiparban foglalkoztatott munkások részaránya.

4. Aránylag alacsony a legtöbb ipari munkás szakmai és általános képzettségének színvonala; túlsúlyban vannak a nem szakképzett munkaerők.

5. Rendkívül magas a munkásosztályon belül a kíméletlenül kizsákmányolt nők, fiatalok és gyermekek részaránya.

6. Az általában igen alacsony munkabérek mellett óriási különbségek vannak (az imperialista országoktól eltérően) a legmagasabb és a legalacsonyabb fizetések között.

7. Mélyreható nemzeti, etnikai és vallási különbségek állnak fenn, és erősen megnehezítik az osztályöntudat kialakulását.

Magától értetődik, hogy ezek a sajátosságok számottevően befolyásolják a munkásmozgalom fejlődését sok gazdaságilag elmaradott országban. Ugyanakkor azonban a világnak ezen a részén élő proletariátus aktív részvétele a felszabadító harcban és az imperialista elnyomástól felszabadult országok új életének építésében ennek a proletariátusnak nagy forradalmi lehetőségeiről tanúskodik, és azt mutatja, hogy ez a proletariátus egyre inkább betölti az élcsapat szerepét abban a harcban, amelyet a néptömegek a függetlenségért és a társadalmi haladásért folytatnak.

Meg kell jegyezni továbbá, hogy a fejlett és elmaradott országokra való felosztás, a munkásosztály struktúrájára alkalmazva, kissé erőltetett. A munkásosztály helyzete a fejlett országokhoz sorolt számos országban (Görögország, Spanyolország, Portugália, részben Olaszország és Japán) még sok közös vonást mutat a fejlődés közepes, sőt alacsony színvonalán álló országok proletariátusának helyzetével. Ezzel szemben Argentína, Brazília és részben a Dél-afrikai Köztársaság munkásosztályának struktúráját már olyan vonások jellemzik, amelyek ezeknek az országoknak a munkásosztályát a fejlett országok munkásosztályához teszik hasonlóvá.

A fent említett abszolút számok és strukturális sajátosságok korántsem megmerevedettek, állandók. Folytonosan változnak, és a jövőben is változni fognak, mivel a nemzetközi munkásosztály tovább nő és fejlődik, s éppen a gazdaságilag elmaradott országokban rendkívül gyors ez a fejlődés. Például Fekete-Afrika 19 országában a munkásosztály létszáma nem egészen 20 év alatt (1938-tól 1955-ig) átlag 2-szeresére — 2,22 millióról 4,43 millióra —, egyes országokban pedig (Ghana, Uganda stb.) 3—4-szeresére növekedett.[46]

Indonéziában a hivatalos statisztika által nyilvántartott ipari és mezőgazdasági munkások száma csupán 1954-től 1958-ig 2 304 700-ról 2 975 900-ra, vagyis 29 százalékkal növekedett.[47]

Indiában a munkásosztály növekedését (1947-től 1957-ig) a következő adatok jellemzik (ezerben):[48]

[46] „African Labour Survey", Geneva 1958. p. 666.

[47] „Statistical Pocket Book of Indonesia", Djakarta 1959. pp. 240., 241.

[48] *T. C. Покатаева :* Положение рабочего класса Индии. М. 1960. стр. 7. „Digest of Indian Labour Statistics", Delhi, 1959. p. 28.

	1947	1957	az 1957. év az 1947. év %-ában
Gyáripar	2275	2810	123,5
Kitermelő ipar	407,3	651,3	118,6

India gazdaságfejlesztési tervei az ipari munkásosztály még gyorsabb ütemű növekedését irányozzák elő. Az előirányzat szerint 1975—1976-ban a mezőgazdaságban foglalkoztatottak részaránya 70 százalékról 60 százalékra csökken, az iparban foglalkoztatottak száma pedig a legközelebbi 20 év folyamán körülbelül négyszeresére növekszik.[49]

Három latin-amerikai országban (Mexikó, Ecuador, Puerto Rico) az 1958—1960. években közölt hivatalos adatok szerint a bérmunkások száma az 50-es évek folyamán 24,5 százalékkal, ezen belül az iparban 26,4 százalékkal növekedett.

A volt gyarmati és félig függő országokban a proletariátus növekedésének gyors üteme tovább tart. Ázsiában, Afrikában és Latin-Amerikában a falu bőségesen szállítja az ott feleslegessé váló munkaerőt. Ugyanakkor a gazdasági függetlenségre való törekvés arra indítja a legtöbb elmaradott ország kormányát, hogy segítse elő a nemzetgazdaság fejlesztését, a nagyipar megteremtését. Tehát megvannak ezekben az országokban a munkásosztály további növekedésének feltételei. Ennek folytán részaránya a nemzetközi munkásosztályhoz viszonyítva, valamint szerepe a nemzetközi munkásmozgalomban szüntelenül növekedni fog.

A legfejlettebb kapitalista országokban, ahol a munkásosztály részaránya már most is igen magas, a növekedés aránylag lassúbb ütemű (bár az abszolút növekedés itt is jelentős). A Német Szövetségi Köztársaságban, Olaszországban, Spanyolországban és Kanadában együttvéve a munkások és az alkalmazottak száma az 50-es években átlag 16 százalékkal, ezen belül az iparban 17,4 százalékkal növekedett.

Tehát a társadalmi fejlődés elháríthatatlan törvényeinek hatására valamennyi világrészben folytonosan növekednek az emberiség jobb jövőjéért küzdő proletariátusnak, a burzsoázia sírásójának sorai. „A tőkésországokban gyarapodnak és izmosodnak azok a belső erők, amelyek arra hivatottak, hogy megvédjék a

[49] Lasd *T. C. Покатаева :* Положение рабочего класса Индии. М. 1960. стр. 10.

békét és a nemzeti függetlenséget, biztosítsák a demokrácia diadalát, a szocializmus győzelmét."[50]

Ugyanezek a törvények teszik elkerülhetetlenné a kapitalizmus kibékíthetetlen ellentmondásainak kiéleződését és a proletariátus győzelmét.

A KAPITALIZMUS ELLENTMONDÁSAINAK KIÉLEZŐDÉSE ÉS AZ OSZTÁLYHARC ÚJABB FELLENDÜLÉSE A KAPITALISTA ORSZÁGOKBAN

A burzsoá társadalom belső ellentmondásainak további nagyfokú kiéleződése az egyik legfontosabb jellemző vonása a kapitalizmusnak az általános válság új időszakában. A tudományos és technikai haladás, amely valóságos technikai-forradalommá nőtt, még jobban kiélezte a kapitalizmus alapvető ellentmondását — a termelés társadalmi jellege és az elsajátítás magántulajdonosi formája közti ellentmondást. „A kapitalista világban még sohasem volt ennyire éles a termelőerők és a termelési viszonyok összeütközése."[51]

A termelőerők növekedése, amely a tőkésországokban a munka óriási arányú társadalmasítását idézte elő, sürgetően követeli a szocializmusra való áttérést, az ország gazdaságának tudományosan megalapozott központi irányítását. A monopóliumok erre az objektív tendenciára úgy reagálnak, hogy *kifejlesztik az állammonopolista kapitalizmust.* Az imperialista állam aktívan beleavatkozik a gazdasági életbe, ellenőrizni, szabályozni igyekszik a termelés, a forgalom és az elosztás folyamatát a monopóliumok érdekében, a dolgozók rovására.

Növekednek az állam kiadásai, főleg az improduktív hadikiadások következtében. Az állami költségvetés a teljes nemzeti jövedelemhez viszonyítva az Egyesült Államokban 25,2 százalék, Angliában 29,2 százalék, Franciaországban 31,1 százalék, Nyugat-Németországban 32,5 százalék.[52]

Sok országban elterjedt gyakorlattá vált egyes vállalatok vagy egész gazdasági ágak közvetlen államosítása is. Angliában az ipar-

[50] A békéért, a nemzeti függetlenségért, a demokráciáért, a szocializmusért. 15. old.

[51] Ugyanott, 15—16. old.

[52] Lásd *E. Varga:* Капитализм двадцатого века. «Мировая экономика и международные отношения», № 1. 1960 г.

nak mintegy 20 százaléka van állami tulajdonban, Nyugat-Németországban a részvénytőkének legalább 18 százaléka van állami tulajdonban vagy állami ellenőrzés alatt. Az állami és a vegyesvállalatok száma Olaszországban eléri a 25—30 százalékot. Ausztriában az állami vállalatok adják az ipari termelésnek körülbelül egyharmad részét és így tovább.

Az állammonopolista kapitalizmus azonban nem tudja megoldani a kapitalizmus antagonisztikus ellentmondásait. Amikor a monopóliumok összenőnek a burzsoá állammal, ez az állam nem avatkozhat be másképpen az újratermelés folyamatába, csakis a monopoltőke érdekében. Ezek az intézkedések hozzásegítik a monopóliumokat, hogy fokozott nyomást gyakoroljanak a munkásosztályra, újra felosszák a nemzeti jövedelmet a saját javukra. Ebből végső fokon nem az osztályellentétek enyhülése, hanem kiéleződése következik. A dolgozók egyre világosabban látják, hogy ebből a helyzetből az egyetlen kivezető út a szocializmus.

Ugyanerre a következtetésre juttatja őket a munkásosztály fokozott kizsákmányolása. Noha a tömegek harcukkal számos kapitalista országban ki tudták vívni a munkabérek bizonyos mérvű emelését, mégis állandóan mélyül az a szakadék, amely a termelékenység és a nyereség növekedését a munkabér színvonalától elválasztja. Így például Olaszországban 1953-tól 1959-ig a munka termelékenységének 40 százalékos növekedése mellett a munkabér csak 6,4 százalékkal emelkedett.[53] Nyugat-Németországban az 50-es évek folyamán a nominális munkabér 82 százalékkal emelkedett, holott ugyanezen idő alatt az osztalékok átlagos mennyisége ötszörösére, az évi osztalékok együttes összege pedig tízszeresére növekedett.

A monopóliumokban a termelés technikai átszervezése, automatizálása és „racionalizálása" a munka intenzitásának növeléséhez, a kizsákmányoló rendszer tökéletesítéséhez, a kimerítő termelési ütem bevezetéséhez vezet. Ugyanakkor ezek a folyamatok óriási mértékben növelik a tömeges és krónikus munkanélküliséget, amely már régen ostora a munkásosztálynak sok burzsoá államban. Különösen számottevő jelenleg a munkanélküliség a vezető kapitalista országban: az Amerikai Egyesült Államokban. Az AFL—CIO adatai szerint az Egyesült Államokban 1961 tavaszán az egész bérmunkaerőnek mintegy 7 százaléka volt teljesen munka

[53] Lásd Az Olasz Kommunista Párt IX. kongresszusa. 30. old.

nélkül.[54] Növekszik a munkanélküliség Kanadában, Angliában és több más országban is.

A kapitalista országokban tehát *tovább élesednek az ellentétek a proletariátus és a monopolista burzsoázia között.*

Ezzel a legfőbb osztályellentéttel együtt *növekszik a másik ellentét is: a monopóliumok és az egész nép között.* A monopoltőke fokozódó térhódítása, az állammonopolista beavatkozás a gazdasági életbe a „legversenyképesebb", vagyis a legnagyobb gazdaságok érdekében — mindez elkerülhetetlenné teszi a kistulajdonosok — parasztok, kézművesek, kisiparosok, kiskereskedők stb. — tömeges elnyomorodását és kiszorítását. Ennek folytán a kispolgárság részaránya a lakossághoz viszonyítva csökken. Az Egyesült Államokban az úgynevezett „önállók" részaranya 1910-ben 27,1 százalék volt, 1954-ben csak 13,3 százalék.[55] Nyugat-Németországban az önálló vállalkozók száma, a dolgozó családtagokat is beleszámítva, az 1907. évi 33,8 százalékról (egész Németországra vonatkoztatva) 1956-ig 24,5 százalékra csökkent.[56]

Különösen erősen fokozódott a kispolgárság elnyomorodása a nyugat-európai országokban annak következtében, hogy működésbe lépett a „közös piac" és több más új, nemzetek feletti gazdasági egyesülés. Ezek az egyesülések — az állammonopolista kapitalizmus fejlődési formái — nagymértékben növelték a kapitalista konkurrenciát, és elősegítették a nyugat-európai országok kisgazdaságainak megfojtását. Ez a folyamat csupán Olaszországban 1 millió parasztot szorított ki a mezőgazdasági termelés köréből.[57]

Természetesen a kapitalizmust egy másik tendencia is jellemzi: megőriz számos régi és felszínre hoz sok újfajta kis- és törpevállalkozást, különösen a kereskedelemben és a szolgáltatások területén. Az új kistulajdon képződésének lehetősége azonban egyre korlátozottabb lesz.

A középrétegek jelenlegi helyzetét az jellemzi, hogy a monopóliumok, a nekik alárendelt államgépezet segítségével, nemcsak a parasztságot és a városi kispolgárságot zsákmányolják ki, hanem a vagyonosabb középvállalkozókat is. A monopolárak, a ma-

[54] „The Worker", 5. III. 1961.

[55] „Transactions of the Third Congress of Sociology", vol. III. London 1956. p. 70.

[56] „Statistik der Bundesrepublik Deutschland", Bd. 199, S. 31.

[57] *А. Новелла:* Боевые будни рабочих Италии. М., Профиздат, 1961. стр. 21.

gas hitelkamatok, az óriási adók súlyos teherként nehezednek a középrétegek valamennyi csoportjára, ha nem is egyenlő mértékben. A kisvállalkozók híres „önállósága" egyre illuzórikusabbá, a monopóliumoktól való függőségük pedig egyre végzetesebbé válik.

A monopoltőke ellenségeinek tábora tehát jelentősen bővül. A kis- és középvállalkozók, a kereskedők, a parasztok, a kézművesek, az értelmiségiek — valamennyien választ előtt állnak: vagy behódolnak a monopóliumoknak, s ezzel tengődésre, tönkremenésre, a kapitalista rablók kiszolgálására ítélik magukat, vagy támogatják a proletariátus harcát a monopóliumokkal szemben. *Kialakul a talaj ahhoz, hogy a nemzet túlnyomó többsége egységes, antimonopolista szövetségbe tömörüljön.*

Az állammonopolista kapitalizmus fejlődése egyre gyakrabban állítja szembe a dolgozó és elnyomott tömegeket a burzsoázia politikai hatalmával, megmutatja nekik a mai kapitalista állam szűk körű osztályjellegét, előmozdítja a nép politikai aktivitásának növekedését.

Figyelembe kell venni azt is, hogy a fasizmus szétzúzása következtében — ami a második világháború eredménye volt — mindenütt megszilárdultak az antifasiszta és demokratikus erők, megnőtt a tömegek szervezettsége és öntudata.

Jelentősen emelkedett a proletariátus *szakmai* szervezettségének színvonala. Így például az Egyesült Államokban 1939-től 1957-ig a szakszervezeti tagok száma 2,3-szeresére növekedett, Angliában a Brit Szakszervezeti Szövetség taglétszáma 1939 és 1955 között csaknem kétszeresére emelkedett.

Az egész nem szocialista világban összesen körülbelül 70 millió szakszervezeti tag van. Túlnyomó többségük a fő kapitalista országokra esik. Az Egyesült Államok szakszervezeteinek kereken 18 millió tagjuk van (ebből 12,5 millió az AFL—CIO-hoz tartozik), Nagy-Britanniában a szakszervezeti tagok száma körülbelül 10 millió (ebből a Brit Szakszervezeti Szövetséghez tartozik 8 millió), Nyugat-Németországban pedig 7,4 millió (ebből a Német Szakszervezeti Szövetség tagja 6,3 millió). Olaszországban a szakszervezetek mintegy 6,8 millió embert egyesítenek; ebből körülbelül 4 millióan az osztályharc álláspontján levő Olasz Általános Munkásszövetséghez tartoznak, míg a többiek a reformista és a katolikus szakszervezetek tagjai. Franciaországban a szakszervezeteknek több mint 2,5 millió tagjuk van, ebből 1,7 millió a kommunisták vezette Általános Munkásszövetséghez tartozik.

A kapitalista országok dolgozóinak milliói tömörülnek különféle más (női, ifjúsági stb.) tömegszervezetekbe.

A szervezett munkásosztály élcsapatának szerepét a több mint 70 kapitalista országban működő kommunista pártok töltik be. Abban a 30 tőkésországban, ahol a kommunista pártok legálisan tevékenykednek és részt vesznek a választásokon, összesen több mint 35 millió választó adja rájuk szavazatát (1960-as adatok szerint).

Ilyen körülmények között az imperialista uralkodó körök egyre inkább félnek a demokráciától. Noha közvetlenül a második világháború után a kapitalista országok a tömegek nyomására formálisan kiterjesztették a demokratikus szabadságjogokat, folytatódik a parlamentáris demokrácia megnyirbálásának folyamata, mert a fináncoligarchia a parlamentáris demokráciát egyre kevésbé tartja a maga számára megfelelő uralmi formának.

Sok kapitalista országban észlelhetők valamilyen formában reakciós, tekintélyuralmi tendenciák a politikai életben. Természetesen a jelenlegi körülmények között a burzsoázia már nem használhatja fel olyan könnyen a nyílt fasiszta uralmi módszereket a maguk náci formájában. A fasizmus túlságosan lejáratta magát a tömegek szemében. A világ közvéleményét viharos tiltakozásra készteti, hogy Spanyolország és Portugália továbbra is fenntartja a fasiszta rendszert. Ezt szem előtt tartva, a reakciós burzsoá politikusok ma már inkább kissé módosított módszereket alkalmaznak. Arra törekszenek, hogy a végrehajtó hatalom szerepét megerősítsék, tekintélyuralmi jelleget kölcsönözzenek neki, a parlamentet viszont gyengítsék, korlátozzák funkcióit, és olyan választási rendszereket vezessenek be, amelyek lehetővé teszik a választók akaratának meghamisítását. A tekintélyuralmi módszereknek és a parlamentarizmus látszatának szintézisére irányuló kísérletekről van szó. Ilyenféle uralom van Nyugat-Németországban, Franciaországban, Görögországban, Japánban. Hasonló tendenciák figyelhetők meg néhány más imperialista országban is.

Ezek a tendenciák azonban egyre erőteljesebb ellenállásba ütköznek a tömegek köreben. Ez is egyik oka annak, hogy elmélyül a konfliktus az imperialista vezető felső réteg és a nép között, s hogy *tömegméretű antiimperialista mozgalmak bontakoznak ki a lakosság különböző osztályainak és rétegeinek részvételével.*

A tőkések a kapitalista rendszer megoldhatatlan ellentéteinek kiélezódése esetén mindig imperialista háborúkban próbáltak ki-

utat találni, ha ideiglenesen is. Most azonban *a békeharcosok minden győzelme egyre szűkíti azt a teret, ahol a kapitalisták manőverezhetnek,* súlyos csapást mér a szoldateszkára és más ultrareakciós erőkre, megtisztítja a politikai légkört, gyengíti a belpolitikai életben a háborús hisztéria és a hidegháború — a demokratikus erők megosztására használt e két fontos eszköz — hatását.

Ilyen körülmények között a monopolista burzsoázia bizonyos körei más módszerhez folyamodhatnak: kisebb engedményeket tesznek, részleges reformokat valósítanak meg, hogy legalább elodázzák az elkerülhetetlen véget. A kapitalisták már csak azért is kénytelenek erre az útra térni, mert a kapitalista országok dolgozói igen élénken reagálnak a szocialista tábor népeinek társadalmi és politikai vívmányaira.

A burzsoá reformizmus útja azonban szintén veszélyes a kapitalizmus számára. Azokban az országokban, ahol nagy a proletariátus és a dolgozók szervezettsége, ahol erős a kommunista pártok befolyása, ott *a néptömegek magukhoz ragadhatják a kezdeményezést, s az uralkodó osztály részleges engedményeit támpontul használhatják fel újabb, mélyrehatóbb átalakulásokhoz, a hatalomért való harchoz.*

A kapitalizmus ellentmondásai tehát a végsőkig kiéleződtek, azok az eszközök pedig, amelyekkel a burzsoázia ki akarja küszöbölni ezeket az ellentmondásokat, egyre kilátástalanabbak lettek.

* * *

A kapitalista társadalom osztályellentéteinek kiéleződése az utóbbi évek folyamán a proletariátus osztályharcának újabb hatalmas fellendülését idézte elő. E fellendülés közvetlen kifejeződése elsősorban a sztrájkmozgalom erőteljes kibontakozása.

A sztrájkharc színvonala már 1957—1958-ban jelentősen felülmúlta az előző évek színvonalát: hozzávetőleges adatok szerint az egész kapitalista világban 1956-ban 13,9 millió ember sztrájkolt, 1957-ben már 23 millió, 1958-ban pedig 22,4 millió.[58] De még ennél is jóval nagyobb volt a sztrájkolók száma a következő években, az 1959—1961-es időszak fokozódó sztrájkharcaiban.

Ezekben az években az eddiginél világosabban mutatkoztak meg az új folyamatok a munkásmozgalomban, ellenállhatatlanul tör-

[58] A sztrájkharcra vonatkozó részletesebb adatokat lásd „A proletariátus sztrájkharca" c. fejezetben.

tek felszínre a lappangva érlelődő erők, viharos megmozdulásokban csúcsosodtak ki a kapitalista világban szüntelenül növekvő társadalmi ellentétek.

1959-ben kezdődött a *francia* és az *olasz* munkások harcának újabb fellendülése. Éles harcot indított a *japán* proletariátus az életfeltételek és a munkakörülmények megjavításáért, még keményebben küzdött az ellen, hogy az országot alávessék az amerikai imperializmusnak. Az *amerikai* munkásosztály növekvő harckészségéről tanúskodott a félmillió acélöntő munkás 4 hónapos sztrájkja. Forrongó kontinenssé változott *Latin-Amerika*, népeire óriási hatást gyakoroltak a győzelmes kubai forradalom sikerei.

1960 elejétől kezdve egymást érték a kapitalista országokban a munkásosztály viharos megmozdulásai. *Franciaországban* az 1960. február 1-én szervezett általános sztrájk során a proletárok millioi haragosan tiltakoztak az algériai reakciós kolonialista klikk lázadása ellen, s annak a szilárd elhatározásnak adtak kifejezést, hogy gátat vetnek a fasizmusnak. Ugyanennek az évnek a tavaszán és nyár elején hatalmas gazdasági sztrájkok hulláma söpört végig az országon, s a burzsoá lapok aggodalommal írtak a szociális ellentétek kiéleződéséről. 1960 júniusában hatalmas méreteket öltött a *japán* munkásoknak és demokratáknak az amerikai—japán katonai szerződés ellen vívott hősies harca, mely az ország történetében példátlanul álló óriási erejű és lendületű tömegmegmozdulásokban robbant ki.

Még el sem csendesedtek ezek az események, amikor június végén — július elején az egységesen fellépő *olasz* munkásosztály viharos antifasiszta mozgalmat indított, meghiúsította azt a tervet, hogy Olaszországban reakciós klerikális, rendőri diktatúrát vezessenek be. 1960 őszén újabb tömeges megmozdulások voltak Franciaországban: október 27-én nagy sikerrel zajlott le az algériai békéért folytatott harc nemzeti napja. November elején különösen nagy lendületet vett a harc *Latin-Amerikában: Argentínában* és *Chilében* általános sztrájk tört ki; tömeges, harcos jellegű sztrájkok voltak *Brazíliában*, utcai harcokra került sor *Venezuelában*. Egyre élesebb és makacsabb lett az év vége felé a sztrájkharc Olaszországban: elszántan indultak küzdelembe jogaikért az elektromechanikai vállalatok munkásai, a kohászok és a vasutasok. Végül az év legvégén kezdődött és 1961 januárban fejeződött be a belga proletariátus példátlanul álló hősi sztrájkja.

A proletariátus harcának lendülete és élessége 1961-ben sem gyengült. 1961 márciusában újra kezdődött a *japán* munkások hatalmas mozgalma a gazdasági követelések teljesítéséért. A hagyományos „tavaszi támadás" első napján a sztrájkokban, a gyűléseken és a tüntetéseken mintegy 5,5 millió ember vett részt. Ugyanebben a hónapban, márciusban, folyt le egymillió állami alkalmazottnak egész *Franciaországra* kiterjedő sztrájkja. 12 millió francia munkás vett részt az algériai újabb fasiszta lázadás elleni tiltakozó sztrájkban. *Olaszországban* folytatódott a dolgozó tömegek harca a munkabérek emeléséért.

Az 1959—1961-es időszakot az jellemezte, hogy egyre nagyobb számban robbantak ki a munkásosztály hatalmas osztagainak erőteljes megmozdulásai, fokozódott a munkásosztály harcának tömegjellege.

Latin-Amerikában 1959-ben körülbelül 12,5 millió dolgozó sztrájkolt (1956-tól 1958-ig évente átlag 6,3 millió). Két franciaországi sztrájkban (1960 és 1961) 22 millió dolgozó vett részt. Olaszországban 1960 nyarán 2,5 millió ember tüntetett a fasisztabarát Tambroni-kormány ellen. A kis Belgiumban az 1960 végén és 1961 elején lezajlott sztrájkokban és tüntetésekben több mint 1 millió dolgozó vett részt: az egész lakosságnak körülbelül egynyolcad része!

Példátlanul nagyméretűek voltak az 1960—1961-es japáni megmozdulások is: ezek közül egyesekben több mint 5 millió, sőt némelyikben több mint 6 millió ember vett részt. 2 milliónál is több munkás és alkalmazott sztrájkolt 1959—1960—1961-ben Indiában.

Fokozódott a sztrájkharc tömegjellege más országokban — köztük kis országokban — is. Így például Hollandiában 1960 tavaszán 200 000 építőmunkás sztrájkolt, Görögországban 1960-ban csaknem 400 000 volt a sztrájkolók száma. Dániában 1961 tavaszán zajlott le a dán munkásmozgalom történetének egyik legnagyobb sztrájkja, amelyben 150 000 szállítómunkás, tengerész és kohász vett részt.

Az egész kapitalista világban, előzetes és nem teljes adatok szerint, 1960-ban 53,6 millió ember sztrájkolt, szemben az 1958. évi 22,4 millióval és az 1959. évi 40,7 millióval. (Lásd a túloldalon.)

1956-hoz viszonyítva a sztrájkolók száma 1959-ben kis híján 3-szorosára, 1960-ban csaknem 4-szeresére növekedett. Eszerint tehát a munkásmozgalomban nem csupán fellendülésről van szó, hanem ugrásszerű előrehaladásról, amely arról tanúskodik, hogy

A sztrájkolók száma a kapitalista világban

Évek	A sztrájkolók száma (millióban)	Az 1956. év %-ában
1956	13,9	100
1957	23,0	165
1958	22,4	161
1959	40,7	293
1960	53,6	383

új szakasz következett be a proletariátus osztályharcának fejlődésében.

A proletariátus harcának az utóbbi években nemcsak a tömegjelleg a sajátossága, hanem az is, hogy új momentumok jelentkeznek a tömeges munkásmozgalom tartalmában és jelszavaiban.

Elsősorban megváltozott a gazdasági és a politikai harc egymás közti aránya. *1959—1961-ben, az előző évektől eltérően, a munkásosztály nagy megmozdulásainak többsége vagy közvetlenül politikai jelszavak jegyében folyt le, vagy fontos politikai jelentőségre tett szert.*

Az utóbbi években a politikai jelszavak keltették a legnagyobb visszhangot a dolgozók körében, s lelkesítették harcra az emberek százezreit és millióit.

Az alábbi táblázatban közölt számadatok szemléltetően mutatják a politikai akciók növekvő arányát a dolgozó tömegek közös harcában.

A dolgozók politikai harca a kapitalista országokban

Év	A sztrájkolók száma (ezer fő)			
	Európa	Latin-Amerika	Ázsia	Összesen
1958		4 200	5 000	9 200
1959		6 500	15 500	22 000
1960	13 600	5 500	22 000	41 100
Összesen	13 600	16 200	42 500	72 300

Míg tehát 1958-ban, hozzávetőleges számítások szerint, a kapitalista világban mintegy 10 millió ember — az összes sztrájkolók 43 százaléka —, 1959-ben pedig körülbelül 23 millió ember — 56 százalék — vett részt a politikai sztrájkokban, addig 1960-ban már

több mint 41 millió volt a politikai sztrájkokban résztvevők száma — az összes sztrájkolók mintegy 77 százaléka.

A politikai sztrájkok térhódítása arról tanúskodik, hogy a munkásmozgalom a nagy fellendülés időszakába lépett. Lenin tanítása szerint a politikai sztrájkoknak igen nagy jelentőségük van a proletariátusnak a népi mozgalomban betöltött vezető szerepe szempontjából. ..A munkásosztály — írta Lenin — a politikai sztrájkban az egész nép élenjáró osztályaként lép fel. A proletariátus ilyen esetekben nem egyszerűen a polgári társadalom egyik osztályának szerepét, hanem a hegemón, vagyis a vezető, az élharcos, a vezér szerepét játssza. Azok a politikai eszmék, amelyek a mozgalomban megnyilvánulnak, az egész nép eszméi, vagyis az egész ország politikai életének legfontosabb, legmélyebben gyökerező feltételeit érintik."[59]

A politikai követeléseknek ez a nagymérvű térhódítása tehát azt mutatja, hogy a munkásmozgalom magasabb színvonalra emelkedett, jelentősen fokozódott a proletariátus politikai érettsége. A proletariátus, amely mindinkább tudatára ébred annak, hogy érdekei szöges ellentétben állnak a monopolisták maroknyi csoportjának érdekeivel, egyre gyakrabban lép fel az egész nép érdekeinek kifejezőjeként.

A proletariátus politikai harcának középpontjában most olyan követelések állnak, amelyeknek általános demokratikus és általános nemzeti jelentőségük van. Egyre gyakrabban *kerülnek napirendre a békeharc kérdései.* Az 1959—1961-es évek háborúellenes tüntetéseinek sorozata nem általános, elvont megmozdulás a béke mellett, hanem konkrét, hatékony harc: az atomfegyverkísérletek betiltásáért, az algériai gyarmati háború megszüntetéséért, az agresszív amerikai—japán szerződés hatálytalanításáért stb. Ez a harc mindig szoros kapcsolatban volt azzal a küzdelemmel, amely valamely ország politikai helyzetének általános rendezéséért folyt, és gyakran az erőviszonyok megváltozását eredményezte.

Japánban 1959—1961-ben a dolgozók milliós tömegei tüntettek az amerikai imperializmussal kötött katonai szövetség ellen. A különféle tömegmozgalmak, elsősorban politikai sztrájkok és tüntetések eredményeképpen sikerült megakadályozni Eisenhower látogatását, megdönteni a Kisi-kormányt, rákényszeríteni az ural-

[59] *Lenin* Művei. 18. köt. Szikra 1955. 73. old.

kodó köröket, hogy új választásokat tartsanak, amelyek nagy sikert hoztak a baloldali erőknek.

Hatalmas erejű kampány bontakozott ki Franciaországban az algériai gyarmati háború megszüntetéséért. Még néhány évvel ezelőtt csak a Francia Kommunista Párt lépett fel ilyen követeléssel, most pedig a baloldali szocialisták, a diákszervezetek, a katolikus szakszervezetek és a burzsoá értelmiség neves képviselői is támogatják ezt a követelést. A dolgozó tömegek nyomására de Gaulle kormánya kénytelen volt tárgyalásokat kezdeni az Algériai Köztársaság ideiglenes kormányával.

Angliában az utóbbi években egyre nagyobb tömegek ébredtek öntudatra, s folytatnak aktív harcot a békéért és a leszerelésért. Ha ez a törekvés még nem is mutatkozott meg ugyan sztrájkmozgalomban, az atomfegyverek elleni kampányok sikerei (Aldermaston), továbbá a skót munkások sztrájkjai és tüntetései, melyekkel az amerikai atom-tengeralattjárók érkezése ellen tiltakoztak, azt mutatják, hogy a békemozgalom Angliában is mindinkább tömegjelleget ölt.

A munkásosztály aktív megmozdulásai, a nem proletár tömegek által is támogatott akciói szoros kapcsolatban vannak azzal a harccal, amelyet a nép a fasiszta és totalitárius rendszerek ellen vagy a reakció részéről fenyegetett demokratikus szabadságjogok védelmében folytat.

Ismeretes, hogy milyen élénk visszhangra találnak a spanyol nép körében a kommunista párt felhívásai, amelyek a nemzeti összefogást sürgetik a fasiszta diktatúra elleni harc érdekében. Ezzel a jelszóval zajlott le az 1959. június 18-i békés országos sztrájk és a Franco-rezsim ellen küzdő spanyol nép sok más megmozdulása.

Az olaszországi dolgozók elemi erejű sztrájkjai és tüntetései 1960 nyarán meghiúsították a Tambroni-kormánynak azt a tervét, hogy a fasiszták támogatásával klerikális-rendőri diktatúrát hozzon létre. A reakció kénytelen-kelletlen meghátrált, beletörődött a Tambroni-kormány bukásába, és egyelőre lemondott a kormányzó párt és a neofasizmus politikai szövetségéről.

Az algériai gyarmatosítók fasiszta lázadásait elítélő francia munkások szervezett ellenállása, amely nagyméretű országos sztrájkokban tört ki, nemcsak a lázadásokat fullasztotta kudarcba, hanem a fasiszta „ultrák" befolyását is meggyengítette.

Hogy a politikai követelések milyen élénk visszhangot keltenek

a tömegekben, azt bizonyítja az is, hogy a dolgozók százezreinek, sőt millióinak hatalmas sztrájkjai és tüntetései szinte kizárólag politikai jelszavak jegyében zajlottak le.

Tisztán politikai jellege volt az 1960 februári és az 1961 áprilisi sztrájknak Franciaországban, a katonai szerződés ellen irányuló 1959—1960. évi tüntetéseknek Japánban, az antifasiszta megmozdulásnak Olaszországban, az 1959. június 18-i országos sztrájknak Spanyolországban stb.

De az utóbbi évek története arra is sok példát mutat, hogy a munkásosztály megmozdulásaiban egybefonódnak a gazdasági és a politikai jelszavak. Az ilyen egybefonódás kiszélesíti a harcosok köreit, fokozza az ellenségre mért ütés erejét. Lenin is hangsúlyozta, hogy milyen nagy jelentőségük van a gazdasági jelszavaknak a politikai harcban. „A politikai és a gazdasági sztrájk... kölcsönösen támogatja egymást, egyik a másiknak erőforrása. A sztrájk e két fajtájának szoros kapcsolata nélkül nem lehetséges valóban széles körű, valóban tömeges, és emellett *az egész nép számára* jelentős mozgalom."[60]

Az 1959—1960-ban lezajlott argentínai, brazíliai, chilei sztrájkok, bár gazdasági jelszavak jegyében indultak meg, kifejezetten politikai jelleget öltöttek. A sztrájkolók elítélték a kormány reakciós politikáját, tiltakoztak az ellen. hogy az amerikai monopóliumok leigázzák az országot és újabb terhekkel nyomorítsák meg a dolgozókat. Ugyanilyen politikai színezetű megmozdulás keretében fordultak szembe a burzsoá állammal az állami alkalmazottak 1960 júniusában Indiában, az építőmunkások ugyanezen év decemberében Görögországban.

Különösen jellemzők ebben a tekintetben a belga proletariátus osztályharcai, amelyeket a „nyomortörvény" elleni tiltakozás robbantott ki. A belga monopóliumok ezzel a törvénnyel akarták áthárítani a dolgozókra a nemzetközi piacokon dúló konkurrencia kiéleződésével és a gyalázatos kongói kalanddal kapcsolatos gazdasági nehézségekből származó terheket, velük akarták megfizettetni a gyarmati profit csökkenése miatt mutatkozó veszteséget. A gazdasági mozgalom azonban hamarosan politikai jelleget öltött. A dolgozók tüntettek Eyskens reakciós kormánya, a monopóliumok gazdasági és politikai térhódítása ellen, antimonopolista jellegű jelszavakat hangoztattak. Bár a dolgozók nem tudtak

[60] *Lenin* Művei. 18. köt. 72. old.

győzni, s egy hónapig tartó sztrájk után a munka újrafelvételére kényszerültek, a mozgalom mégis jelentősen megváltoztatta az egész belpolitikai helyzetet, megbuktatta az Eyskens-kormányt, kivívta a parlament feloszlatását és az új választások kiírását.

Még az Egyesült Államokban is fokozódott az utóbbi években a munkásosztály politikai aktivitása, pedig ott a legerősebb a proletariátusra gyakorolt burzsoá befolyás.

Az amerikai szakszervezeti tagok egyre gyakrabban és szervezettebben lépnek fel a munkásellenes törvények ellen, a társadalombiztosítás rendszerének kibővítéséért; olyan törvényeket követelnek, amelyek biztosítják az életkörülmények és a munkafeltételek megjavítását. A szakszervezetek 1960-ban az eddiginél tevékenyebben vettek részt a választási kampányban. Az utóbbi hónapokban az Egyesült Államokban észrevehetően erősödött a munkásosztály tömegpártjának megteremtésére irányuló törekvés. Ezt követelik nemcsak az Egyesült Államok Kommunista Pártja és a haladó jellegű független szakszervezetek (a nyugati kikötők rakodómunkásainak szakszervezete, a villamosipari munkások egyesült szakszervezete stb.), hanem az AFL—CIO egyesült szakszervezeti központhoz tartozó más szakszervezetek is: a szállítómunkások, a gépipari munkások. a ruhaipari munkások, a tengerészek stb. szakszervezete. Az amerikai munkások olyan határozottan sürgetik egy harmadik párt létrehozását, hogy még az AFL—CIO elnöke, G. Meany is kénytelen volt elismerni, hogy bizonyos körülmények között szükséges lehet egy ilyen párt megalakítása.

Az amerikai munkások zömének politikai aktivitása természetesen még nem jutott túl a trade-unionista politika keretein. De a tömegjellegű munkáspárt létrehozásának követelése a mai kapitalizmus fellegvárában az amerikai munkások osztályöntudatának határozott növekedéséről tanúskodik. Ez a jövőben bizonyos körülmények között megingathatja a burzsoá pártok korlátlan uralmát az Egyesült Államok politikai küzdőterén.

Ma, amikor a monopóliumok a lehető legszorosabban egybefonódnak a burzsoá állami apparátussal, a munkások gazdasági követelései kétségkívül érzékenyen érintik a tőkésosztályt képviselő állam érdekeit. A gazdasági és szociális jogokat védelmező dolgozók elkerülhetetlenül összeütközésbe kerülnek a monopolisták érdekeit szolgáló bürokratikus államgépezettel.

A gazdasági és politikai harc kölcsönhatása azonban nem nyil-

vánul meg okvetlenül ugyanannak az akciónak a keretei között. A *gazdasági* harc fellendülése sok esetben előkészíti a talajt a proletariátus *politikai* megmozdulásaihoz, a *politikai megmozdulások kiszélesedése* viszont elősegíti a *gazdasági* harc aktivizálódását. Franciaországban a gazdasági harc erősödése 1959 második felében jelentősen megszilárdította a dolgozók akcióegységét, és megteremtette az 1960. február 1-i antifasiszta sztrájk feltételeit. Másrészt a francia munkások éppen a februári politikai sztrájk sikere után folytattak egész sereg nagyszabású gazdasági sztrájkot. Az olasz munkások legnagyobb gazdasági sztrájkjai hamarosan nyomon követték annak az antifasiszta mozgalomnak a fellendülését, amely távozásra kényszerítette Tambroni kormányát. A japán munkások a harc új formáját — „az egységes akciók napját" — a politikai harc területéről a gazdasági harc területére vitték át (így szervezték meg az 1960 októberi mozgalmat).

Végül, a politikai harc egyes országokban észrevehetően *megváltoztatja a gazdasági harc jellegét.* A munkások közül egyre többen értik meg, hogy csak akkor lehet elérni számottevő életszínvonal-emelkedést, ha a *proletariátus és szervezetei az eddiginél sokkal több jogot vívnak ki maguknak a vállalatoknál és országos viszonylatban is.*

Olaszországban az elektrotechnikai, kohóipari és más iparági munkások sztrájkjai olyan követelésekért folytak, amelyek teljesítése a szakszervezetek vállalati jogkörének kiterjesztését és a tulajdonosok önkényének korlátozását jelentette volna. A kommunisták ügyes taktikával elérték, hogy ezek az akciók összefonódtak azzal a harccal, amelyet az olasz nép a monopóliumok demokratikus ellenőrzéséért folytat. Ezek a sztrájkok, melyek a munkások részleges győzelmével végződtek, újabb előrehaladást jelentettek az ország mélyreható demokratikus átalakulásának útján, közelebb vitték a megvalósításhoz a monopóliumok hatalmának korlátozását, a monopolizált gazdasági ágak államosítását, az általános földreformot stb.

Új momentumok jelentkeznek az észak-amerikai munkásmozgalomban is. Észak-Amerikában a munkások sztrájkharca már nem mindig korlátozódik a béremelés és más, gazdasági jellegű engedmények követelésére. Az amerikai dolgozók harcában egyre nagyobb jelentőségűvé válik néhány fontos kérdés: a szakszervezetek jogai, a szakszervezetek részvétele a munkakörülmények, a teljesítménynormák, a szakképzettség meghatározásában stb.

Az utóbbi években az amerikai munkások egyik legjelentősebb megmozdulása, mint már említettük, a kohászok 1959-es sztrájkja volt. A 116 napig sztrájkoló 506 000 acélöntő munkás kitartó harcát hatékonyan támogatta az amerikai proletariátus más osztagainak osztályszolidaritása. A kohászok visszaverték a szakszervezeti mozgalom ellen általános támadást tervező amerikai monopóliumok rohamát, s ezenkívül érvényt szereztek számos követelésüknek is, és megerősítették szakszervezetüket. E sztrájk tanulságai igen jelentősek az amerikai munkásmozgalom további fejlődése szempontjából. Az amerikai munkások 1960-as sztrájkjait is törhetetlen lendület és kitartás jellemezte: a Bethlehem Steel Corporation 17 000 hajógyári munkásának sztrájkja 5 hónapig, a portlandi nyomdászok sztrájkja 8 hónapig tartott.

Belgiumban is azt tapasztaljuk, hogy a kezdetben közvetlen, tisztán gazdasági követelésekért harcoló sztrájkolók később szociális és gazdasági reformokat tűznek ki célul. A sztrájk első napjaiban a munkások csak a „nyomortörvény" hatálytalanítását követelték (ami egyébként már önmagában is kihívást jelentett a monopolistákkal szemben), később azonban már tömegesen hangoztatták az államosításra, a monopóliumok ellenőrzésére és bizonyos politikai reformokra vonatkozó jelszavakat.

A latin-amerikai országokban az utóbbi időben a munkásosztály gazdasági megmozdulásai során is harcolt az Egyesült Államok uralma alatt álló nemzetgazdaság felszabadításáért, a társadalom elmaradott szociális és gazdasági struktúrájának gyökeres átalakításáért, a kormánypolitika jellegének megváltoztatásáért.

Sok latin-amerikai országban a dolgozók a gazdasági követelések teljesítéséért folyó harcukkal összekapcsolják azt a követelést, hogy a kormány ne fogadja el a Nemzetközi Valuta Alap úgynevezett „segélyét", amely az amerikai tőke uralmának eszköze ezekben az országokban. A Nemzetközi Valuta Alap a következő feltételekkel nyújt kölcsönt: a munkabérek befagyasztása, szigorú takarékosság, nagy lehetőségek biztosítása a külföldi tőkének. 1959—1960-ban a dolgozók több országban tartottak tiltakozó gyűléseket, s követelték a Valuta Alap „segítségének" elutasítását, a munkabérek emelését és a tömegek életszínvonalának emelését előmozdító egyéb intézkedések foganatosítását. Brazíliában és Chilében a kormány a közvélemény nyomására kénytelen volt visszautasítani a Valuta Alap kölcsönét.

A munkásosztály tehát számos országban kiterjeszti gazdasági

követeléseit, áttér kisebb engedmények követeléséről a gyökeres átalakulásokért, a monopóliumok térhódításának és hatalmának korlátozásáért való harcra. A gazdasági harc mindinkább egybefonódik a politikai harccal.

* * *

A burzsoá „próféták" nemegyszer állították, hogy a proletariátus osztályöntudata, forradalmi szelleme kialvóban van: az életszínvonal állítólagos emelkedése folytán a fejlett kapitalista országok munkásai egyre kevésbé szánják rá magukat kitartó osztályharcra, az ifjúság állítólag nem törődik a politikával, a társadalmi eszményekkel, a bérmunkások között állandóan növekszik az alkalmazottak, a burzsoáziához húzó, a „romboló" eszméktől idegenkedő „fehérgalléros proletárok" részaránya. Az 1960—1961-es osztályharcok eloszlatták a kapitalistáknak ezeket az illúzióit.

Jellemző, hogy a szociális és gazdasági reformokért folyó harccal kapcsolatban az utóbbi időben gyakran a munkásosztálynak éppen azok a rétegei és osztagai támasztják a legradikálisabb követeléseket, amelyek a munkabér színvonalát tekintve korántsem a legrosszabb helyzetben vannak. A milánói munkások, akik vezető szerepet vittek az elektrotechnikai vállalatok dolgozóinak 1960-as sztrájkjában, a legjobban kereső munkások közé tartoznak Olaszországban. A belga munkások átlag sokkal magasabb bért kapnak, mint a legtöbb nyugat-európai ország munkásai (többet, mint például a szomszédos Franciaország, Nyugat-Németország és Hollandia munkásai). Belgium határain belül pedig Valloniában — a sztrájk központjában — magasabbak a bérek, mint Flandriában. Sőt, a sztrájk kezdeményezői a fémmunkások, a villamosipari munkások és a vasutasok, vagyis a munkások legjobban fizetett kategóriái voltak.

Hasonló jelenséget figyelhetünk meg több más országban is. Az amerikai acélolvasztárok, a francia gépipari munkások az utóbbi évek osztályharcaiban a proletárhadsereg élcsapatában haladtak.

E munkásosztagok hősi harca szétfoszlatta a virágzó „neokapitalista paradicsom" legendáját, azt a mesét, hogy az aránylag jól kereső munkások megbékéltek a kapitalizmussal. Kiderült, hogy hűtőszekrényekkel és robogókkal nem lehet megszüntetni az osztályharcot, nem lehet eltüntetni a kirívó társadalmi ellentéteket.

A belgiumi és milánói tanulságok igen nagy jelentőségűek a munkásmozgalom további fejlődése szempontjából. Azt mutatják,

hogy a munka és a tőke közötti ellentmondások kiéleződését, a gazdasági és a politikai harc aktivizálódását korántsem csak a munkásosztály abszolút elnyomorodása idézi elő.

A proletariátus vívmányai nem csillapítják az osztályharc tüzét, sőt, ellenkezőleg, ösztönzőleg hathatnak és hatnak is a monopoltőke elleni további támadásra.

Az utóbbi évek osztályharcai megingatták a kapitalista országok uralkodó köreinek azt a reményét is, hogy szembe tudják állítani a fizikai munkásokat az alkalmazottakkal, akiknek száma az utóbbi időben valóban megnövekedett.

Az alkalmazottak szociális szempontból kiváltságos helyzetének látszata, amellyel az uralkodó osztály leplezni akarja az alkalmazottak kíméletlen kizsákmányolásának tényét, nem tudta meggátolni, hogy a dolgozóknak ez a rétege csatlakozzon a proletariátus általános harcához.

Japánban. Olaszországban, Belgiumban, Franciaországban és Latin-Amerikában az alkalmazottak a gyári munkásokkal vállvetve tevékenyen részt vettek az osztályharcokban. A belgiumi általános sztrájkban az alkalmazottaknak sok olyan csoportja vett részt, amely már évek óta nem sztrájkolt (például az állami alkalmazottak); a harc legaktívabb résztvevői, kezdeményezői közt kell megemlítenünk a szakszervezetbe tömörült pedagógusokat és városi alkalmazottakat. Valloniában még a banktisztviselők is sztrájkoltak.

India politikai életének egyik legnagyobb eseménye volt a félmillió állami alkalmazott 1960 júniusi elemi erejű sztrájkja. Egymillió állami alkalmazott — köztük valamennyi állami pedagógus és egészségügyi dolgozó — sztrájkolt 1961 márciusában Franciaországban. Nagyszabású sztrájkokat szerveztek az alkalmazottak az utóbbi évek folyamán Olaszországban, Görögországban, Argentínában, Brazíliában és más országokban.

Az ifjúság is meghiúsította a kapitalisták reményeit. Hiába akarták beleoltani a munkások mai fiatal nemzedékébe a passzivitást, a politika és a pártélet iránti közömbösséget, hiába akarták az ifjúságot amerikanizálni és arra nevelni, hogy csak az élvezeteket, az élet örömeit, az egyéni boldogságot hajszolják, az 1960-as események azt mutatták, hogy a japán, az olasz és a belga proletariátus akcióinak éppen a fiatal nemzedék aktivitása kölcsönzött olyan viharos harci jelleget. Az ifjúság lendülete leküzdötte a szociáldemokrata és reformista szakszervezeti vezetők határozatlan-

ságát és ingadozását, elszántsága és energiája visszaverte a rendőrök és a fasiszta ifjoncok dühös támadásait. Az elesettek, a sebesültek és a letartóztatottak túlnyomó többsége 16—30 éves fiatal ember. *A munkások fiatal nemzedéke is bekapcsolódott az osztályharcba.*

Ez azért is fontos, mert az utóbbi években erősen megnövekedett a termelésben részt vevő fiatal munkások szerepe és részaránya. A vállalatok korszerűsítése, új gépi berendezéssel való felszerelése során a vállalkozók a régi munkások jelentős részét fiatalokkal váltották fel. Például Olaszországban a termelésben foglalkoztatott munkásoknak körülbelül a fele 25 éven alul van. Az új munkásnemzedéknek még nincsenek meg azok a tapasztalatai az osztályharcban, amelyek sok országban edzetté tették a régi proletár káderekét. Az ifjúság törekvései elszántak, de még nem eléggé meghatározottak, politikai nézetei radikálisak, de még gyakran rendszertelenek. Az ifjúság erős oldala a harci elszántságon kívül még az is, hogy szívvel-lélekkel az egységre törekszik, nem törődik azokkal a régi válaszfalakkal, amelyekkel a reformista szakadárok megosztották a munkásmozgalmat.

Az utóbbi idők eseményei bebizonyították, hogy *a munkásosztály egyre gyakrabban köt harci szövetséget a dolgozók és az elnyomottak más rétegeivel.* Japánban a munkásokon és a parasztokon kívül a városi középrétegek és az értelmiségiek is tüntettek az Egyesült Államokkal kötött agresszív szerződés ellen. 1960-ban az olasz dolgozók nyári megmozdulásai nyomán spontán kialakult az antifasiszta egység. A kommunistákkal és a szocialistákkal együtt tüntettek a középrétegekre támaszkodó pártok képviselői: szociáldemokraták, republikánusok, radikálisok. A belgiumi sztrájk idején sok kereskedő zárta be üzletét a szolidaritás jeléül. Még Liège, Charleroi és Seraing alsópapsága is kifejezte együttérzését a sztrájkoló munkásokkal. Latin-Amerikában megszilárdult a munkásosztály pártjainak és a többi haladó erőknek a kapcsolata: erről tanúskodik, hogy Chilében megalakult és sikereket ér el a Népi Akció Frontja, hogy Venezuelában a Republikánus Demokrata Unió, Kolumbiában a liberálisok balszárnya, Brazíliában pedig a Munkáspárt balszárnya együttműködik a kommunistákkal. Mexikóban 1961 márciusában latin-amerikai konferenciát hívtak össze a nemzeti szuverenitás, a gazdasági felszabadulás és a béke jegyében.

1959—1961-ben a nem proletár rétegek közül különösen tevé-

kenyen vette ki részét a politikai harcból az értelmiség, elsősorban a diákifjúság. A főiskolások Japánban is, Olaszországban is együtt küzdöttek a munkásokkal a tömegméretű harc első soraiban. Franciaországban az értelmiség jelentős része aktívan szembehelyezkedik a fasizmussal és az algériai háborúval. A Főiskolások Országos Szövetsége a Francia Kommunista Párttal és az Egyesült Szocialista Párttal közösen szervezte meg az 1960. október 27-i tiltakozást. A véres algériai gyarmati háború beszüntetése mellett tüntettek az olasz főiskolások is Debré francia köztársasági elnök olaszországi látogatása idején. Nemcsak a kommunista és a szocialista, hanem minden haladó gondolkodású olasz diák szolidaritást vállalt a jogaikért harcoló vállalati munkásokkal. Venezuelában a diákok a munkásokkal együtt harcoltak a barikádokon 1960 novemberében. Törökországban és Dél-Koreában a diákok igen aktív részt vettek az 1960. évi heves politikai harcokban. *A diákság és az értelmiség fokozódó aktivitása* és a proletár harcosokkal való együttműködése egészen törvényszerű jelenség. Nem utolsósorban azzal magyarázható, hogy az utóbbi időben a munkásmozgalomban egyre nagyobb jelentőségűvé váltak olyan *politikai* célkitűzések — a demokratikus szabadságjogok, a nemzeti függetlenség megvédése —, amelyekre különösen érzékenyen reagál a demokratikus értelmiség.

A középrétegek egyre nagyobb csoportjainak bekapcsolódása a politikai harcba, a munkásosztály harcos együttműködése és szövetsége ezekkel a rétegekkel, a kommunista pártok növekvő befolyása a proletár és a nem proletár tömegekre egyaránt — mindez arról tanúskodik, hogy számos országban nemcsak a lehetőségek vannak meg egy széles körű antimonopolista szövetség megteremtésére, hanem már megvalósulóban van az a szövetség, amely szembe tud szállni a nagytőke koncentrált erejével.

* * *

Az utóbbi években sok kapitalista országban fokozódott a munkásmozgalom tömegjellege, és minőségi változások következtek be az osztályharcban. Ezzel szorosan összefügg a harc *formáinak* megváltozása és újszerű összekapcsolása is.

Elsősorban kell megemlíteni az osztályharcok *fokozódó élességét*. Az utóbbi évek, különösen az 1960—1961-es évek osztályharcainak hatalmas lendülete és vészjósló jellege félelmet keltett Japán, Olaszország és Belgium monopolista uraiban. A monopolisták be-

folyására az illető országok kormányai minden erőt mozgósítottak a megmozdulás elfojtására, s időnként valóságos katonai táborrá változtatták az országot. Az olasz rendőrök és csendőrök provokációi 1960 nyarán rendkívül feszült helyzetet teremtettek, a végsőkig felháborították a tömegeket, amelyek végül kőzáporral válaszoltak a „rend őreinek" lövéseire. Véres úttestek, betört ablakok, könnyfakasztó-gázfelhők, felborított, égő autók — ilyen volt sok olasz város képe azokban a napokban, amikor a hatóságok erőszakos intézkedéseikkel hajszál híján polgárháborúba sodorták az országot. Hasonló képet lehetett látni ugyanekkor Japánban és fél évvel később Belgiumban.

Az olaszországi nyári összecsapások során 13 munkás halt meg. Belgiumban 5 munkás vesztette életét, több száz munkás megsebesült, 1960. december 1-én Görögországban a sztrájkoló építőmunkásokra irányított sortűz barikádharcokra vezetett. Több mint 100 munkás sebesült meg. Noha Olaszország egyes helyein (Nápoly. Monfalcone, Cagliari) 1961 elején aránylag csak kisebb méretű tüntetések voltak, mégis igen éles összetűzésekre került sor a munkások és a burzsoá állam fegyveres ereje között. A rendőrök brutális fellépése sok áldozatot követelt.

Az országos méretű vagy egyes vidékekre korlátozódó általános sztrájkok rendszerint rövid ideig tartanak, mert a munkásoktól nagy erőfeszítéseket. súlyos áldozatokat követelnek. Ennek ellenére a nagy belgiumi sztrájk, amely az ország nagy területére — Valloniára és Flandria jelentős részére — terjedt ki, egy álló hónapig tartott. Ez a munkások növekvő harci szelleméről és a harc elkeseredettségéről tanúskodik.

A monopóliumok és a burzsoá kormányok egyesült erejével szemben folytatott súlyos harc arra kényszeríti a munkásosztályt és szervezeteit, hogy rugalmas taktikát dolgozzanak ki, *tökéletesítsék a sztrájkharc fegyvereit.* A hosszas sztrájkok mellett egyre gyakrabban alkalmazzák a rövid ideig tartó, sok esetben ismétlődő sztrájkokat (például Olaszországban a villamosipari munkások harca idején 1960 végén és 1961 elején). Ez növeli a tömegmozgalom mozgékonyságát. Ugyanezt a célt szolgálják az úgynevezett „sakk-sztrájkok" vagy „gördülő" sztrájkok (például Franciaországban). Ezek meghatározott sorrendben egymás után bénítják meg egy vállalat üzemrészeit vagy egy iparág vállalatait, valójában magát az egész termelési folyamatot, a munkásoknak viszont lehetővé teszik a jelentősebb anyagi veszteségek elke-

rülését. Sok országban „fordított sztrájkokat" is alkalmaztak, azaz akkor is folytatták a munkát, amikor a tulajdonos leállította a vállalatot vagy valamelyik üzemrészét. Japánban az állami alkalmazottak, akiknek a törvény tiltja a sztrájkot, úgy játsszák ki ezt a törvényt, hogy gyűléseket tartanak munkaidőben, vagy tömegesen mennek szabadságra. Általános jelenség lett a sztrájkok különféle formáinak kombinációja.

A proletariátus tömegharcának formái között mindinkább *előtérbe kerülnek az utcai tüntetések.* A munkások már nem elégszenek meg a munka beszüntetésével, aktívabb harcot kezdenek, arra törekednek, hogy tömeggyűlések, tüntetések, sztrájkőrségek útján kinyilvánítsák követeléseiket, figyelmet és rokonszenvet ébresszenek a dolgozó lakosság többi rétegeiben, engedményre kényszerítsék az uralkodó köröket. 1960-ban a sztrájkok nemcsak a proletariátus nagyszabású, országos megmozdulásai alkalmából fonódtak össze szervesen a tömegtüntetésekkel. Ugyanezt a jelenséget figyelhettük meg Milánóban a villamosipari munkások sztrájkja idején. Franciaországban a 40 órás munkahétért és az elbocsátások ellen folytatott harcban. Az angol munkások nagy számban vettek részt a békéért és az atomfegyverek megsemmisítéséért szervezett tüntetésekben. Venezuelában 1960 novemberében tíz napig tartottak a tüntetések, amelyeket azután barikádharcok követtek. Latin-Amerika más országaiban — Chilében, Brazíliában, Panamában, Peruban, Ecuadorban — igen sok tüntetést és gyűlést szerveztek tiltakozásul az amerikai imperialisták akciói ellen és a harcoló Kuba iránti szolidaritás jeléül.

A harc legkülönbözőbb formáinak alkalmazása is a tömegmozgalom fellendülését, a proletariátus öntudatának növekedését bizonyítja. Lenin hangsúlyozta, hogy a különféle harci formák összekapcsolása rendkívül fontos a munka és a tőke közötti döntő összecsapásokra való felkészülés szempontjából. „A marxista taktikának az a lényege — mutatott rá Lenin —, hogy egyesíti, s ügyesen váltogatja a *különböző* harci módszereket, állandóan fejleszti a tömegek öntudatát, és kiterjeszti a tömegek kollektív akcióit, amelyek külön-külön lehetnek hol támadó, hol védekező jellegűek, de amelyek együtt mégis mind élesebb és mind elszántabb összecsapás felé vezetnek."[61]

Amikor megállapítjuk, hogy mindenütt fokozódik a munkás-

[61] *Lenin* Művei. 20. köt. Szikra 1955. 210. old.

mozgalom tömegjellege és harcossága, különösen három országot kell kiemelnünk, ahol *a legnagyobb megmozdulások zajlottak le, nemcsak az 1960—1961-es harcokat tekintve, hanem beleszámítva az utóbbi évek összes hasonló akcióit is. Ez a három ország: Japán, Olaszország (1960 június—július) és Belgium. Ilyen nagyszabású megmozdulások az ötvenes években nem fordultak elő a fejlett kapitalista országokban.* Ezek voltaképpen már nem is sztrájkok, nem is tüntetések voltak, hanem hatalmas, koncentrált többször megismétlődő támadások a dolgozók legfőbb ellensége, az imperializmus ellen. Ezekben a kombinált támadásokban a dolgozók különféle harci formákat alkalmaztak: különböző méretű és időtartamú sztrájkokat, tömeggyűléseket, népes tüntetéseket, utcai harcokat a rendőrséggel és a katonasággal. A szóban forgó megmozdulások az egész népre kiterjedtek. „Az egész nép mozgalmának — írta Lenin — az olyan mozgalmat nevezzük, amely az egész ország objektív szükségleteit fejezi ki, és súlyos csapásait az ország fejlődését gátló ellenség központi erőire zúdítja. Az egész nép mozgalma az olyan mozgalom, amelyet a lakosság óriási többségének rokonszenve támogat."[62] A proletariátus ebben a harcban a maga oldalára állítja a lakosság többi rétegeihez tartozó dolgozók számottevő osztagait, maga köré tömöríti az összes demokratákat. Arra kényszeríti a reakciót, hogy minden erejét megfeszítse a munkásosztály rohamának visszaveréséhez.

Ez történt például Belgiumban az 1960—1961-es események idején, amikor a kormány kénytelen volt az ország egész katonai és rendőri erejének mozgósításán kívül még 6000 katonát hazarendelni németországi megszálló csapatainak állományából is. E megmozdulások során két tábor ütközött meg: az egyik oldalon a régi társadalom, a másik oldalon a jövőt építő erők.

A dolgozók 1959—1961-ben vívott harcai szétfoszlatták azt a legendát, hogy a fejlett kapitalista országokban lejárt a nagy társadalmi megrázkódtatások ideje, s hogy a gazdasági fellendülés és a „neokapitalista virágzás" megszüntette az osztálykonfliktusokat. A kapitalista országok uralkodó osztályai most már nem ülhetnek nyugodtan, joggal tarthatnak attól, hogy az osztályharc hasonló összeütközésekben robban ki.

Tehát 1960-ban és 1961-ben *tíz vezető imperialista állam közül legalább háromban zajlottak le olyan tömeges megmozdulások a munkásosztály vezetésével, amelyek súlyos belpolitikai válságot*

[62] *Lenin* Művei. 18. köt. 477—478. old.

okoztak, s óriási jelentőségűek voltak nemcsak országos, hanem nemzetközi viszonylatban is.

Ez azt mutatja, hogy a kapitalista világban nem szűnt meg a munkásosztály és a dolgozó tömegek forradalmasodásának folyamata, fel-felvillannak a közelgő felszabadító viharok villámai, a világforradalmi folyamat további rohamos fejlődésének előhírnökei.

Különleges hely illeti meg ennek a folyamatnak a fejlődésében a forradalmi Kubát, amely óriási forradalmasító hatást gyakorol sok ország demokratikus és munkásmozgalmára. A kubai forradalom ellenállhatatlanul fejlődik és mélyül. 1960-ban Kubában befejeződött az amerikai monopóliumok tulajdonának kisajátítása, a nagy- és középvállalatok államosítása, erőteljes fejlődésnek indultak falun a különféle típusú szövetkezetek és az állami gazdaságok. Megalakult a forradalmi rendőrség; megkezdődött az új, forradalmi államgépezet szervezése. Visszaverték az amerikai imperializmus első támadását. Megerősödött a barátság Kuba és a szocialista tábor országai között. A kubai események fejlődésében vezető szerepe van a munkásosztálynak, a népi hatalom legfőbb támaszának. A haza és a forradalom sorsa a munkásosztály kezében van — mondta egyik beszédében Fidel Castro.

A kubai forradalom tapasztalatai szerint napjainkban a proletariátus vezette néptömegeknek minden lehetőségük megvan arra, hogy a nemzetközi események valamilyen rendkívüli fordulatának bevárása nélkül egy-egy országon belül döntő túlsúlyt biztosítsanak a népi erőknek, s ezen az alapon teljes győzelmet arassanak a belső reakció és az imperializmus fölött.

Mindez azt bizonyítja, hogy megkezdődött a nemzetközi munkásmozgalom újabb fellendülésének, új, magasabb fokra emelkedésének időszaka. Ezzel együtt tovább fokozódik és mélyül a kapitalizmus általános válsága, ami sok kapitalista országban új, döntő osztályharcok kirobbanásához vezet.

A SZOCIÁLREFORMIZMUS VÁLSÁGA ÉS A MUNKÁSMOZGALOM EGYSÉGÉNEK SIKEREI

A tőkésországokban folyó osztályharc rohamos fellendülése egyrészt új sikereket hoz a munkásmozgalom forradalmi erőinek, másrészt tovább mélyíti a szociálreformizmus válságát.

A kapitalizmus általános válságának új szakaszában a legtöbb

tőkésországban törvényszerű jelenség a kommunista mozgalom erősödése, konszolidálódása, befolyásának növekedése.

Az utóbbi évek osztályharcai újabb erőt adtak a kommunistáknak, újabb lehetőségeket tártak fel előttük, megacélozták akaratukat, megszilárdították az igaz ügy győzelmébe vetett hitüket. Ezek a harcok igazolták a kommunisták politikájának helyességét, megmutatták, hogy a kommunisták helyesen értékelték a mai kapitalizmust és a nemzetközi forradalmi mozgalom távlatait.

A tőkésországokban folyó osztályharcok során a kommunisták mindenütt az élcsapat, a vezető és egyesítő erő szerepét töltik be. Ők kezdeményezték a sztrájkokat, ők fejezték ki és támogatták a legkövetkezetesebben a dolgozók követeléseit és érdekeit, ők haladtak a tüntetők első soraiban, szervezték meg a védelmet és a harcot a rendőri provokációkkal szemben.

Azokban az országokban, amelyekben reakciós-fasiszta típusú diktatúra uralkodik, a kommunista pártok mély illegalitásban, az osztályellenség dühödt támadásai közepette vezetik a harcot a reakciós rendszerek megdöntéséért. Ázsia és Afrika számos országában (például Algériában) a kommunisták fegyverrel védik népük függetlenségét. Sok kommunista esett el az osztályellenséggel vívott harcban. Harcuk alakulása azonban egyre jobban növeli a kommunizmus eszméinek vonzóerejét a világ minden részében.

A kommunista mozgalom erősödése és eredményes tevékenysége, a forradalmi harc és az osztályharc hatalmas fellendülése arról tanúskodik, hogy a tőkésországokban mérhetetlenül megnövekedett a nemzetközi munkásosztály forradalmi élcsapatának történelmi felelőssége.

Ugyanakkor a munkásmozgalom fellendülése és rohamos előrehaladása szükségképpen kiélezte a szociáldemokrata mozgalom válságát.

Jelenleg nem egészen 40 országban működnek szociáldemokrata és szocialista pártok. Kevés eredménnyel jártak a szociálreformistáknak azok a kísérletei, hogy kiterjesszék befolyásukat az afrikai, ázsiai és latin-amerikai országokban.[63] A jobboldali szociáldemokrata vezetők politikája elszigetelte a szociáldemokráciát a nemzeti felszabadító mozgalomtól (ez egyik legfontosabb oka a szo-

[63] Ezekben az országokban nem egészen 20 szocialista párt működik, s még ezeknek a fele is kívül van a nemzetközi szociáldemokrata egyesüléseken. Ezzel szemben meg kell jegyeznünk, hogy kommunista pártok Ázsia, Afrika és Latin-Amerika 48 országában működnek.

ciáldemokrácia válságának). Ennek ellenére a szociáldemokrata pártok és a vezetésük alatt álló tömegszervezetek fontos tényezők a fejlett kapitalista országok politikai életében, és még inkább munkásmozgalmában.

A szociáldemokrata és a szocialista pártoknak összesen mintegy 13 millió tagjuk van. Körülbelül 75 millió választó szavaz rájuk a választásokon. Sok európai kapitalista országban, továbbá Japánban, Kanadában, Ausztráliában, Új-Zélandban a szervezett proletariátus többsége a szociáldemokrata és a szocialista pártok befolyása alatt áll. Ezekben az országokban a szociáldemokratákat támogató tömegek nélkül nem lehet eredményesen harcolni a monopóliumok ellen, a békéért, a demokráciáért, a szocializmusért.

Ezért olyan nagy jelentőségűek a kapitalista országok demokratikus és munkásmozgalma szempontjából a szociáldemokrácia soraiban kibontakozó folyamatok.

A szociáldemokratizmus válsága, mint ismeretes, a kapitalizmus általános válságának jelentkezésével együtt kezdődött. Ennek az általános válságnak minden újabb kiéleződése elmélyítette a szociáldemokrácia egész ideológiájának és politikájának a válságát. Ez történt az első imperialista világháború idején és az 1917-es Októberi Forradalom után. Ez történt a 30-as és a 40-es években is.

A szociálreformizmus válságának újabb elmélyülése, amely az 50-es évek végén kezdődött, a kapitalizmus általános válságának újabb szakaszában megy végbe.

A szociálreformizmus fokozódó válságának tünetei és megnyilvánulásai: a szociáldemokraták választási kudarcai több nyugateurópai országban, elsősorban az angol Munkáspártnak 1959 októberében elszenvedett, sorrendben immár harmadik veresége, a legtöbb szociáldemokrata párt vezetőinek nyílt lemondása a szocialista célokról és programokról, sőt gyakran az önálló pártpolitikáról is; az elkeseredett belső ideológiai és politikai harc, amely Hollandiában (1957), Argentínában és Franciaországban (1958), Finnországban, Olaszországban, Japánban (1959) a szociáldemokrata pártok szakadására, Nyugat-Németországban (1960) és Norvégiában (1961) pedig független baloldali szocialista szervezetek megalakulására vezetett. „A szocialista munkásmozgalomban nyugtalanság, bizonytalanság, határozatlanság uralkodik"[64] — ismerte el 1960 elején az Osztrák Szocialista Párt egyik fő teoretikusa: K. Czernitz.

[64] „Socialism Today and Tomorrow", 1960. p. 5.

Melyek a legfőbb okai annak, hogy a jelenlegi szakaszban tovább mélyül a szociáldemokratizmus válsága?

A kapitalizmus ellentmondásainak kiéleződése, a burzsoázia politikájában megnyilvánuló reakciós egyeduralmi tendenciák fokozódása, a szocializmus és a kommunizmus sikeres építése a szocialista országokban, a forradalmi demokratikus és munkásmozgalom fellendülése a kapitalista országokban — egy-egy újabb leleplezése az „osztályegyüttműködést" hirdető ideológia és politika tarthatatlanságának, cáfolata a „harmadik erő" hírhedt elméleteinek.

A szociáldemokrácia hivatalos ideológiája a második világháború után abból indult ki, hogy a „nyugati világban" spontán evolúciós folyamat játszódik le, amelynek során a kapitalizmus az úgynevezett „általános jóléti társadalmon" keresztül „demokratikus szocializmussá" változik. A jobboldali szocialista teoretikusok úgy vélték, hogy ez a folyamat biztosítja a „neokapitalizmus" viszonyai között a szociáldemokrácia vezető szerepét, győzelmét a kommunizmussal szemben.

A valóság alaposan rácáfolt ezekre a prognózisokra. Először is meghiúsult a szociáldemokrata vezetőknek az a reménye, hogy növelni tudják befolyásukat a kommunista mozgalom rovására. Ennek éppen az ellenkezője történt. A nemzetközi munkásmozgalomban állandóan a kommunisták javára tolódnak el az erőviszonyok.

	1928	1961
A kommunisták száma az egész világon (millió fő)	1,6	kb. 38
A szocialisták száma az egész világon (millió fő)..	6,5	kb. 13

Ezek szerint, míg három évtizeddel ezelőtt a szociáldemokraták négyszer annyian voltak, mint a kommunisták, addig most a kommunisták száma majdnem háromszorosa a szociáldemokratákénak.

Mérhetetlen és egyre növekvő hatással vannak az egyszerű szociáldemokraták tömegeire a szocialista világrendszer sikerei, a kommunisták harcos, antimonopolista politikája, továbbá a nyugat-európai országok társadalmi és politikai életében végbemenő újabb folyamatok, amelyek az utóbbi években különösen szembetűnően nyilvánultak meg: a monopóliumok támadása a demokrácia ellen, a néptömegek létérdekei ellen, a dolgozók ellentáma-

dása, a háborúellenes mozgalom fellendülése, a kapitalista automatizálás következményei, az osztályharc általános kiéleződése. Ezek a folyamatok és események megsemmisítő csapást mérnek a reformista ideológia pilléreire, igazolják a proletár tömegek előtt a munkásmozgalom szocialista céljainak életképességét, új utakat mutatnak nekik e célok elérésére.

A háború utáni években a szociáldemokrata pártok vezetői abban reménykedtek, hogy biztosítani tudják maguknak Nyugat-Európában a politikai hegemóniát, a kormányban való állandó részvételt stb. Ezek a remények összeomlottak. A monopolista burzsoázia a saját politikai és gazdasági érdekeinek megvalósítására használta ki azt, hogy a háború utáni első, számára különösen nehéz években a szociáldemokrata pártok hatalmon voltak. Akkoriban a szociáldemokrácia képviselői 12 nyugat-európai országban, ezenkívül Ausztráliában és Új-Zélandban voltak tagjai a kormánynak. Amikor azután a nagyburzsoázia eléggé megerősítette és kiterjesztette pártjait és egyéb szervezeteit, mindenütt harcot indított, hogy közvetlenül a saját kezében összpontosítsa az egész kormányhatalmat. A burzsoázia nem vette tekintetbe a szociáldemokrata vezetők hűséges alattvalói politikáját, amellyel 1945 és 1948 között ismét megmentették a nyugat-európai kapitalizmust.

Ma a szociáldemokrácia majdnem mindenütt, így a legnagyobb nyugat-európai országokban is, kiszorult a hatalomból. Kivétel csak a három skandináv ország, továbbá Ausztria és Belgium.

Hét nyugat-európai országban (Francjaország, Belgium, Izland, Finnország, Svájc, Svédország, Dánia) csökkent a szociáldemokrata pártok befolyása a két világháború közti időszakhoz viszonyítva, két országban (Nagy-Britannia és Olaszország) pedig a háború utáni első évekhez viszonyítva is. Ez abban mutatkozott meg, hogy gyengültek pozícióik a parlamentben, és sok esetben taglétszámuk is megfogyatkozott.[65] A szociáldemokrata pártok reális ereje, vagyis az a képességük, hogy aktívan befolyásolják az események menetét, rendszerint még nagyobb arányban csökkent. A szociáldemokrata pártok a legutóbbi években újabb kudarcokat vallottak a választási harcokban. Két év alatt — 1957-től 1959-ig — két-

[65] A Francia Szocialista Párt taglétszáma, hivatalos adatok szerint 1946-tól 1960-ig 354 000-ről 79 000-re csokkent, a Német Szociáldemokrata Párté 875 000-ről (1947) 652 000-re (1960), a Norvég Munkáspárté 191 000-ről (1941) 163 000-re (1957).

millióval csökkent a szociáldemokratákra adott szavazatok száma. Legnagyobb vágyuk a szavazatok 51 százalékának megszerzése — egyre reménytelenebbé válik. Pedig, mint köztudomású, a legtöbb szociáldemokrata vezető szemében az a párt sikerének és erejének kritériuma, ha a választásokon a szavazatok minél nagyobb százalékát szerzi meg, és részt vehet a kormányban; ez legfőbb politikai céljuk.

A szociáldemokraták régi szavazóinak egy része sok kapitalista országban átment a burzsoá pártok táborába. Ez bizonyos mértékben az 1950-es évek viszonylag kedvezőbb gazdasági konjunktúrájával, egyes dolgozó rétegek helyzetének megjavulásával, a munkanélküliség csökkenésével, a bérmunkaerő struktúrájában végbement változásokkal stb. magyarázható. Fontos szerepe volt természetesen a hidegháborús légkörnek, amely nyilvánvalóan elősegítette a politikai életben a reakciós pártok előretörését, továbbá a burzsoá pártoknak, amelyek sok jelszót és szervezési módszert átvettek a szociáldemokratáktól. Ezek a pártok egyfelől támadásokat intéztek a dolgozók létérdekei és politikai jogai ellen, másfelől bizonyos gazdasági engedményeket tettek, szociális reformokat vezettek be stb.

De a szociáldemokrácia vereségének fő oka a vezetők kommunistaellenes politikája volt. A második világháború után a szociáldemokrata vezetők a kapitalizmus erősítése és a kommunizmus elleni harc érdekében szoros szövetségre léptek a burzsoá pártokkal. Megbontották a munkásmozgalom egységét, lemondtak arról, hogy gyökeres szociális átalakításokat hajtsanak végre azokban az országokban, ahol hatalmon voltak, kereszteshadjáratot hirdettek a szocializmus tábora ellen.

A jobboldali szocialisták minden tőlük telhetőt megtettek, hogy tompítsák a proletariátus osztályöntudatát. Minden kérdésben alárendelték a munkásosztály érdekeit a burzsoázia érdekeinek, magasztalták a „neokapitalizmus" előnyeit, elkenték a kapitalista rendszer kirívó ellentmondásait és fogyatékosságait, diszkreditálták a „forradalom", a „kommunizmus", az „osztály" szavakat, megfosztották igazi tartalmuktól a szocialista jelszavakat.

A szociáldemokrata vezetőknek ez a politikája súlyosan ártott a szociáldemokrata pártok presztizsének, amelyeket a dolgozó tömegek egy része a hagyományok alapján szocialista és osztálypártoknak tekintett.

A szociáldemokrata vezetők antikommunizmusa sajátos bume-

rángként magukra a szociáldemokrata pártokra hullott vissza. A politikailag ingadozó, a szociáldemokraták antiszocialista politikájától és propagandájától tévútra vitt dolgozó rétegek a választásokon a burzsoá pártokra szavaztak.

A választási és egyéb politikai vereségek, a belső harc kiéleződése *mélyreható ideológiai válságot* idézett elő a szociáldemokrata mozgalomban. Ez a válság legszembetűnőbben a szociáldemokrata mozgalom „céljainak válságában" mutatkozik meg, vagyis abban, hogy a szociáldemokrácia nem tűzött ki magának hosszabb időre szóló pozitív programot.

Világosan látjuk ezt, ha elemezzük a szociáldemokraták új programjait, Ausztriában 1958-ban, Luxemburgban, a Német Szövetségi Köztársaságban, Hollandiában, Svájcban 1959-ben, Svédországban 1960-ban fogadtak el új programot. 1961-ben új programdokumentumokat dolgoztak ki és vitattak meg Franciaország, Izland, Dánia, Finnország szocialista pártjai is.

Ezeket a programokat, bizonyos különbségektől eltekintve, egyaránt az jellemzi, hogy az eddiginél sokkal nyíltabban fordulnak el a marxizmustól, általában a szocialista eszményektől.

Míg a szociálreformisták azelőtt azt a benyomást igyekeztek kelteni, hogy a forradalmi marxizmussal való nézeteltéréseik nem annyira a munkásmozgalom végső célját, mint inkább a cél elérésének formáit és eszközeit érintik, addig most kertelés nélkül lemondanak a szocializmusról mint végső célról — egy kissé megreformált kapitalizmus javára. Világosan megnyilvánul ez abban, hogy a szociáldemokrata vezetők lemondanak a termelési eszközök társadalmasításának követeléséről. Míg azelőtt elismerték az osztályharc szükségességét, bár a proletárdiktatúrát elutasították, most már azt is tagadják, hogy vannak antagonisztikus osztályok. Különösen botrányos hírnevet szerzett a Német Szociáldemokrata Párt új, nyíltan antiszocialista programja, amely leszögezte, hogy a szociáldemokraták célja „olyan társadalmi rendszer, amely *biztosítja a verseny maximális szabadságát*, és a tervezést csak minimális mértékben írja elő".

„A szociáldemokrácia a szabad versenyt és a vállalkozó szabad kezdeményezését a modern gazdaság nélkülözhetetlen elemeinek tekinti. A szociáldemokraták elvetik az általános, mindenre kiterjedő tervezést. A liberális szocializmus tiszteletben tartja a konzervatív és liberális erőket, mert maga is átvett bizonyos liberális elveket és konzervatív elemeket." A Német Szociáldemokrata

Párt új programjának ezt az értékelését nem kisebb személyiség adta, mint W. Brandt, a párt jelenlegi vezetője.

„A szocialista gazdasági rendszerben — állapítják meg a Luxemburgi Szociáldemokrata Párt új programjának szerzői — a tőke és a munka egyenjogú partner a gazdaság irányításában."

A szociáldemokrácia új programjait bármely liberális-burzsoá politikus elfogadhatja, hiszen nincs bennük semmilyen sajátos szocialista elem. E programok voltaképpen igazolják a kapitalista rendszert, szükségesnek látják a kapitalizmus fenntartását és megszilárdítását abban a formában, ahogy Angliában, Svédországban. a Német Szövetségi Köztársaságban kialakult.

Miért tagadják meg a jobboldali szocialista vezetők oly nyíltan pártjuk régebbi hivatalos ideológiáját?

Ennek oka elsősorban az, hogy félnek a világszocializmus és a nemzetközi kommunista mozgalom növekvő erőitől. Ez az antikommunizmust erősítő félelem lett most a jobboldali szociáldemokrácia ideológiai programjának a magva, politikai tevékenységének fő tartalma.

A Szovjetuniónak a fasizmuson aratott győzelme, a szocialista világrendszer kialakulása, a mesterséges égitestek felbocsátása óriási mértékben megnövelte a szocializmus vonzóerejét a kapitalista országok néptömegeinek szemében. Óriási jelentőségű az a tény is, hogy a kapitalista országokban még inkább, mint négy évtizeddel ezelőtt, a szocializmus „a modern kapitalizmus valamennyi ablakán át ránktekint, a szocializmus körvonalai közvetlenül, a *gyakorlatban* bontakoznak ki minden olyan nagyméretű rendszabályban, amely ennek a legmodernebb kapitalizmusnak alapján egy lépést jelent előre".[66] A szocializmus egyre nagyobb tömegek számára válik látható, sürgető szükségszerűséggé.

Ilyen körülmények között a reformistáknak egyre nehezebb esküdözniük, hogy hűek a szocializmushoz, ahhoz a rendszerhez, amelynek alapja a termelési eszközök társadalmi tulajdona, s ugyanakkor élesen tiltakozniuk minden olyan reális lépés ellen, amely közelebb visz a szocializmushoz. Egyre kockázatosabb lett szocialista jelszavakat hangoztatni, valójában pedig kommunistaellenes célokra törekedni. Felül kellett vizsgálni tehát a programokat, hogy a szociáldemokratizmus elmélete jobban megfeleljen a jobboldali szociáldemokrata vezetők antiszocialista és antikommunista gyakorlatának.

[66] *Lenin* Művei. 25. köt. 386. old.

A jobboldali szociáldemokraták nem állhattak meg az ideológia területén. Miután elméletileg is legalizálták eddigi antiszocialista gyakorlatukat, máris újabb gyakorlati lépést tettek a dolgozók érdekeinek elárulása útján. Az antikommunizmus ürügyén megtagadják a harcot a békéért, a demokráciáért, a mélyreható szociális reformokért ugyanúgy, ahogy elődeik annak idején megtagadták a harcot a szociális forradalomért. A jobboldali szocialista vezetők egy része az antikommunizmus közös platformján lepaktál a legreakciósabb burzsoá körökkel, aktívan támogatja bel- és külpolitikájukat.

Ennek az irányvonalnak legszembetűnőbb példája volt 1956—1958-ban a Francia Szocialista Párt vezetőségének soviniszta, antidemokratikus tevékenysége. A párt vezetői tudatosan egyengették Franciaországban az egyeduralmi rendszer megteremtésének útját. A Francia Szocialista Párt jobboldali vezetőinek közismerten szégyenletes szerepük volt a francia monopoltőke imperialista terveinek megvalósításában (az Egyiptom elleni agresszió, az algériai háború). „A Francia Szocialista Párt nagyobb felelősséget vállalt magára az algériai háborúért, mint amit a szocialisták és a francia munkások nézetei megengedheltek"[67] — ismerte el kénytelen-kelletlen meg a kommunistaellenességéről ismert O. Pollak, osztrák jobboldali szocialista is, a szocialista internacionálé hamburgi kongresszusán.

A legutóbbi időben ez a tendencia legteljesebben és legvilágosabban a Német Szociáldemokrata Párt tevékenységében nyilvánult meg.

A Német Szociáldemokrata Párt vezetői még a többi jobboldali szocialista vezető közül is kitűnnek dühödt antikommunizmusukkal (ebben a tekintetben csak Guy Mollet franciaországi és Saragat olaszországi klikkje versenyezhet velük). A Német Szociáldemokrata Párt sajátos antikommunista „krédójának" tekinthetjük az 1960. február 1-én nyilvánosságra hozott dokumentumot, amely hivatalosan a kommunizmus elleni harcot minősítette a szociáldomokraták fő feladatának. Az antikommunizmus, amely az 1961-es választási kampányban a Német Szociáldemokrata Párt jelszava lett, törvényszerűen oda juttatta a pártot, hogy teljesen behódolt a nyugat-németországi monopoltőkének. Mint R. Crossman, az angol Munkáspárt (Labour Party) végrehajtó bizottságá-

[67] „Socialist International Information", 1960. No. 1—2. p. 7.

nak elnöke megállapította, „a Német Szociáldemokrata Párt, amely minden kapcsolatot megtagadott a keletnémet kommunizmussal, elkerülhetetlenül eljutott a szocializmus tagadásáig".[68] A Német Szociáldemokrata Párt vezetői, akik a Bad Godesberg-i kongresszuson (1959 november) új programot fogadtak el, ideológiai alapot teremtettek új politikájukhoz, helyesebben az önálló pártpolitikáról való lemondásukhoz (nem is beszélve az osztálypolitikáról). Ez az irányvonal a gyakorlatban is megvalósul. A párt vezetői 1960. június 30-án felhívásban szálltak síkra azért, hogy a Német Szocialista Párt és Adenauer Kereszténydemokrata Uniója működjenek együtt minden „létfontosságú kérdésben". Nyilvánosan lemondtak minden önálló külpolitikáról, teljes szolidaritást vállaltak Adenauer és a mögötte álló újra éledő fasiszták revansista, militarista külpolitikájával és háborús politikájával, azzal a politikával, amelyet ők maguk nemrég olyan élesen bíráltak. A Német Szociáldemokrata Párt vezetője feltétlen hűséget esküdött a NATO-nak, visszautasította Németország semlegességének gondolatát és azt a tervet, hogy Németország váljon „fegyvermentes övezetté", elfogadta az általános katonai kötelezettségről szóló törvényt, és valójában azt sem ellenzi, hogy atomfegyverekkel szereljék fel a Bundeswehrt. A Szociáldemokrata Párt vezetői elvben a Kereszténydemokrata Uniónak azt a leplezetlenül antidemokratikus javaslatát is elfogadták, hogy szükség esetén bevezethessék az úgynevezett „rendkívüli törvényhozást", amely eltörli az alkotmányos biztosítékokat.

Ugyanakkor a Német Szociáldemokrata Párt vezetői dühödt kommunistaellenes kampányt folytatnak, még a Kereszténydemokrata Uniót is igyekeznek felülmúlni ezen a téren. „Az a célunk — így jellemezte a párt elnökségének egyik tagja ezt az »új irányvonalat« —, hogy a lehető legnagyobb mértékben összeegyeztessük politikánkat a Kereszténydemokrata Unió politikájával. Ezért támogatjuk a szabad vállalkozást, ezért mondtunk le a társadalmi tulajdon kiterjesztésének mindenféle követeléséről, ezért nem támadjuk Adenauer külpolitikáját."[69]

Ezt a politikát a Német Szociáldemokrata Párt hannoveri kongresszusán (1960. november 14—25.) hagyták jóvá és „szabályozták". A jelenlevők egybehangzó tanúsága szerint ez a kongresszus

[68] „New Statesman and Nation", 3. XII. 1960. p. 865.
[69] Ugyanott.

a külsőségeket, a felszólalások hangját és a jelszavakat tekintve, a legkevésbé sem különbözött az amerikai Demokrata Párt kongresszusától. Mint R. Crossman írta, W. Brandtnak, akit a Német Szociáldemokrata Párt kongresszusán kancellárnak jelöltek, programbeszédével az volt a célja, hogy „megnyugtassa a választókat: a Német Szociáldemokrata Párt voltaképpen szakított szocialista múltjával". „A párt választási felhívása pedig — állapítja meg a labourista vezető politikus — egyetlen olyan mondatot sem tartalmazott, amelyet a Kereszténydemokrata Unió ne támogatna." A Német Szociáldemokrata Párt egyetlen „önálló" jelszava az volt, hogy meg kell „fiatalítani" a kormányhatalmat (Brandt negyven évvel fiatalabb Adenauernál).

Együttműködés a burzsoáziával és antikommunizmus, lemondás a szocializmusról és a mélyreható szociális reformokról, a béke és a demokrácia ügyének elárulása, a Német Szociáldemokrata Pártnak burzsoá párttá való átalakítása — ez volt a Német Szociáldemokrata Párt vezetőinek az útja.

A Német Szociáldemokrata Párt vezetői valójában nem tettek egyebet, mint a legtökéletesebben és a legnagyobb következetességgel valósították meg azt a tendenciát, amely a mai nemzetközi szociáldemokrácia jobboldali irányzatának politikáját jellemzi.

Vonatkozik ez elsősorban az olyan szélsőjobboldali, kommunistaellenes szemfényvesztők politikájára, mint Guy Mollet, Tanner stb., akik Franciaország, Finnország, Hollandia szocialista pártjait, továbbá Japán, Ausztrália, Argentína szakadár jobboldali szocialista pártjait vezetik. A francia szocialisták vezetői a kormányból való kiválásuk után is (1959 január) támogatták de Gaulle népellenes antidemokratikus politikáját, különösen azt a politikát, amely visszautasította az algériai kérdés igazságos, békés rendezését. Japánban a „demokratikus szocializmus" pártja valójában minden tőle telhetőt megtett, hogy megnehezítse a japán nép demokratikus békeharcát, a japán—amerikai „biztonsági szerződés" ellen folytatott küzdelmét. A Finn Szociáldemokrata Párt élén álló tannerista a burzsoázia ultrareakciós köreivel szoros szövetségben jobbról támadják a liberális-burzsoá kormány külpolitikáját.

Ugyanerre az útra taszítja az antikommunizmus a Brit Birodalom, a skandináv országok, Ausztria és más országok szociáldemokrata pártjainak vezetőit is, bár ezek a béke, a demokrácia védelmét s részben a burzsoá pártokkal való kapcsolatokat te-

kintve kissé más álláspontot foglalnak el, mint például a Német Szociáldemokrata Párt és a Francia Szocialista Párt.

A jobboldali szocialisták azzal próbálják magyarázni és igazolni a szocialista jelszavakról, az önálló politikáról való lemondást, hogy ez a párt érdeke, amely megköveteli a szavazatok abszolút többségének (legalább 51 százalékának) megszerzését és a demokrácia védelmét. Ezek az érvek azonban nem bírják el a kritikát. Először is, a közelmúlt tanulságai, napjaink eseményei elég meggyőzően megmutatták, hogy az imperializmus időszakában csak a szocialista átalakulásokért folyó harcban lehet megvédeni a demokratikus vívmányokat, jogokat és szabadságjogokat. A fejlett kapitalista országok munkáspártjainak lemondása a szocializmusért folytatott harcról, végső soron már önmagában is feltétlenül aláássa a demokrácia pilléreit az illető országban.

Ezzel egyes reformisták is számolnak. „Ilyen körülmények között — írta 1960-ban W. Abendroth, német szociáldemokrata a párt vezetőségének politikájáról — a demokráciát sem fogják tudni megvédeni. Annak megvédése ugyanis éppen attól függ, hogy a dolgozók milyen harckészséget és demokratikus öntudatot tanúsítanak a nagymértékben koncentrált tőkével és a központosított államgépezettel vívott harcban. Egy erős, szilárd politikai öntudattól áthatott párt jobban meg tudja védeni a demokráciát, mint egy olyan párt, amely tagja a kormánykoalíciónak, és nincs saját politikai programja, amely nemcsak hogy nem növeli a tömegek harckészségét és demokratikus energiáját, hanem éppen ellenkezőleg ... *elősegíti* ezeknek a tulajdonságoknak a kiveszését."[70]

A szociáldemokrata pártok ideológiájában és politikájában nyugatnémet mintára végbement változások azt jelentik, hogy ezek a pártok feladják korábbi céljaikat, hagyományaikat, elvesztik sajátos politikai arculatukat (a szociáldemokrácia és a szociális reformok pártjának arculatát). „Ha a szocializmus — jelentette ki M. B. de Baal, belga szociáldemokrata — kimerül a nyugati társadalomban általánosan elfogadott értékekben (szabadság, egyenlőség, igazság stb.), és ha eszközei semmivel sem sajátságosabbak, mint céljai, akkor nyugodtan kétségbe lehet vonni az ilyen szocializmus létjogosultságát."[71]

[70] „Critica Sociale", 5. XII. 1960. p. 587.
[71] „Socialisme", No. 42. 1960. p. 716.

Ha a szociáldemokrácia elveszíti politikai arculatát, és mind leplezetlenebbül vedlik át a szociális konzerválás pártjává, akkor egyre kisebb vonzerőt képvisel az elégedetlenek, a változásokra törekvők (még ha a kapitalizmus keretein belül maradó változásokra is), elsősorban az ifjúság szemében.

Valóban, vajon sok embert vonzhat-e az az „akcióprogram", amelyet a jobboldali reformisták lapja, a „Socialist Commentary" javasolt az angol labouristáknak a szocializmusért vívott harc helyett:

„1. Az elhanyagolt városok átalakítása, a falusi tájak szépségének megőrzése, az utak rendbehozása, a közlekedési balesetek elleni harc.

2. A társadalombiztosítási rendszer kiterjesztése.

3. A társadalom megvetett tagjainak (gyengeelméjűek, beteges hajlamú egyének, bűnözők) humánusabb kezelése stb."[72]

A munkás- és demokratikus tömegmozgalom újabb fellendülése kihúzza a talajt a jobboldali szocialisták kapituláns politikája alól. Ha folytatják ezt a politikát, akkor *sokkal többet kockáztatnak a balszárnyon, mint amennyit a jobbszárnyon nyernek.* Különösen áll ez azokra az országokra, ahol erős kommunista pártok működnek, vagy ahol a szociáldemokrácia soraiban dúló harc szakadásra és baloldali szocialista pártok kialakulására vezetett.

„Az európai szociáldemokrata pártok vereségei mindaddig állandóan ismétlődhetnek, amíg csak a szociáldemokraták végleg le nem szorulnak a politikai küzdőtérről annak folytán, hogy képtelenek a gyökeres átalakítások programja alapján nyíltan szembeszállni a monopóliumokkal" — állapította meg 1959-ben az Olasz Szociáldemokrata Párt kongresszusán a párt egyik tekintélyes vezetője.

A szociáldemokráciának a súlyos vereségek egész sorozatát kellett elszenvednie azért, mert politikájában a proletariátus érdekeit alárendelte a monopóliumok érdekeinek. 1960-ban elsősorban ez a politika okozta az új-zélandi Munkáspárt, valamint a Japán Szocialista Demokrata Párt választási vereségét. (Ez utóbbi arra számított, hogy 80 mandátumot tud elérni az addigi 40-nel szemben, és meg kellett elégednie 17-tel.)

A világszocializmus erőinek sikersorozata és a kapitalista országokban folyó osztályharc elmélyülése egyre jobban kiélezi a szociáldemokrata mozgalom alapvető ellentmondását: a mozgalom

[72] „Socialist Commentary", No. 8. 1960. p. 3.

proletár tömegbázisa és a vezetőség kapitalistabarát politikája közti ellentmondást. A szociáldemokrata mozgalom, melynek vezetősége sorsát a kapitalizmus sorsához kötötte, a nemzetközi proletárforradalom fejlődésével, a kommunista világmozgalom előrehaladásával párhuzamosan szükségképpen egyre újabb veresége-ket fog szenvedni. Ugyanakkor mint proletár tömegbázissal rendelkező és a „demokratikus reformizmus" hagyományait őrző mozgalom, egyre-másra érik a csapások a burzsoá reakció részéről is, melynek erősödését maga is előmozdítja.

A szociáldemokrata mozgalom jelenlegi válságának alapvető, mélyen gyökerező oka, amely közvetlenül vagy közvetve minden nehézségre és sikertelensegre is magyarázatot ad, a kommunista-ellenes politikában keresendő. „Mivel a szocialisták hadjáratot indítottak a kommunizmus ellen, kapcsolatba kerültek a kapitalizmussal, elsosorban az amerikai kapitalizmussal. Ez igen megnehezítette a szocializmusért folyó harcot mind a nyugati, mind az elmaradott országokban" — állapította meg D. Cole, az angol Munkáspárt egyik ismert politikusa.

A dolgozók érdekeiért, a demokráciáért és a békéért harcoló szocialisták egyre világosabban látják vezetőik jobboldali irányvonalának végzetes következményeit. Egy másik utat mutat nekik a munkásmozgalom fellendülése, a szocialista világtábor sikersorozata, a kommunisták aktív harca az egységért, s az a mód, ahogyan a társadalom szocialista átalakításának problémáit kidolgozzák. A szociáldemokrata mozgalom sajátos jelensége az utóbbi időben, hogy gyors ütemben erősödik a szociáldemokrácia baloldali irányzata.

Az 50-es évek elején, a hidegháború tetőpontján, a baloldali szocialista csoportok még gyengék és szervezetlenek voltak. Nem álltak kapcsolatban szakszervezetekkel, és lényegében csak az értelmiség egyes rétegeire támaszkodtak.[73] Később, különösen az 50-es évek közepétől fogva, a szociáldemokrácia baloldali irányzata erősödni kezdett. Szervezettsége, belső egysége, a tömegekre gyakorolt befolyása nem egészen töretlenül, de fokozatosan növekedett. A baloldali szocialista mozgalom két áramlata — egyfelől a baloldali értelmiség számos csoportja, másfelől a baloldali szakszervezeti vezetők irányítása alatt álló proletár tömegek mozgalma — közeledett egymáshoz. Ez a folyamat, amely 1958 óta

[73] Olaszország és Japán kivételével.

érezhetően meggyorsult, különböző formákban valósult meg az egyes országokban.

Angliában, Japánban, a latin-amerikai országokban, részben Belgiumban, Finnországban és Ausztráliában a szakszervezetek lettek a baloldali szocialisták támogatói. Franciaországban, Hollandiában, Norvégiában a baloldali szocialisták befolyása főleg az értelmiségre és a főiskolásokra terjedt ki, de nem tudott mélyen behatolni a proletariátus soraiba. Azokban az országokban, ahol a szociáldemokrata pártokat szélsőjobboldali elemek vezetik (Franciaország, Hollandia, Finnország, Német Szövetségi Köztársaság), a baloldali szocialisták kénytelenek voltak otthagyni ezeket a pártokat és önálló szervezeteket alakítani. Más országokban harcot folytatnak a szociáldemokrata pártokon belül. Végül vannak olyan pártok, amelyek élén baloldali-centrista vezetők állnak, s amelyekből a szélsőjobboldali szocialista csoportok kiléptek (Japán, Argentína, Ausztrália).

Ideológiai és politikai nézeteiket tekintve a baloldali szocialisták korántsem egyöntetűek. Vannak köztük olyanok, akik közel állnak a marxizmushoz, szorgalmazzák a kommunistákkal való szoros együttműködést, határozottan szembehelyezkednek a kapitalizmussal; vannak ingadozó, következetlen emberek, akik a revizionizmus hatása alatt állnak; vannak szektás csoportok és baloldali szociálreformisták, akik gyakran erős előítéletet táplálnak a kommunistákkal szemben.

Valamilyen formában mindnyájan kiutat keresnek abból a zsákutcából, amelybe a szociáldemokrácia jutott. Ezt a kiutat a *balratolódásban*, a monopoltőke reakciós és agresszív tendenciái elleni harcban próbálják megtalálni. A baloldali szocialisták síkraszállnak a békés egymás mellett élésért, a leszerelésért, a mélyreható szociális és gazdasági reformokért, a szakszervezeti egységért, szembefordulnak a kolonializmussal és a monopóliumok antidemokratikus politikájával. Rendszerint követelik, hogy országuk lépjen ki az agresszív tömbökből, támogatják a semlegesség és a Szovjetunióval való barátság politikáját. A szocializmushoz vezető utat és magát a szocializmust is többnyire másképpen képzelik el, mint a kommunisták. De a társadalmi átalakításoknak az a programja, amelyért a baloldali szocialisták síkraszállnak (államosítás, az államapparátusnak és az állami gazdaságt ágak igazgatásának demokratizálása, a vállalati munkásszervezetek jogainak kibővítése stb.) sok tekintetben közel áll azoknak a demokratikus

antimonopolista követeléseknek a programjához, amelyeket a kommunisták támasztanak a jelenlegi időszakban.

Valószínű, hogy sok országban éppen a baloldali szociáldemokraták számának növekedése, a baloldali szocialisták és a kommunisták egységakciójának megerősödése útján fognak a szociáldemokrata tömegek mindinkább közeledni az osztálypolitikához.

Ezzel kapcsolatban nagy figyelmet keltettek azok a folyamatok, amelyek az utóbbi időben a legnagyobb és legbefolyásosabb szociáldemokrata pártban, az angol Munkáspártban bontakoztak ki.

1959 novemberében, amikor a nyugatnémet és a holland szociáldemokrata párt elfogadta azt a programot, amely határozottan megtagadja a szocializmus elveit, a jobboldali labourista vezetők a párt szervezeti szabályzatának antiszocialista revízióját követelték: a termelési eszközök társadalmasítására vonatkozó 4. pont törlését. A jobboldali labouristák táplálhattak vérmes reményeket tervük gyors és teljes sikerét illetően, hiszen a kontinens számos szociáldemokrata pártjának sikerült végrehajtania ezt a műveletet. Csakhogy az egyszerű párttagok, a párt és különösen a szakszervezetek aktivistáinak többsége, a pártban az utóbbi években alakult baloldali csoportok erélyesen szembefordultak Gaitskellnek és környezetének terveivel. A szakszervezetek — a Munkáspárt kollektív tagjai — tiltakoztak a 4. pont törlése ellen. Ennek következtében Gaitskell még a párt rendes évi kongresszusa előtt kénytelen volt visszavonni javaslatát.[74]

Ugyanakkor a labouristák jobboldali vezetősége a külpolitikai és a hadügyi kérdésekben is éles bírálatot kapott, mert támogatta az atomfegyverkezést és az „atlanti" vonalat. A párttagok többsége azt követeli, hogy Anglia egyoldalúan hajtsa végre az atomleszerelést, s hogy számolják fel az amerikai támaszpontokat az ország területén.[75] A labouristák egy része még tovább megy, síkraszáll az ország semlegességéért, követeli, hogy Anglia lépjen ki a NATO-ból, amelyet Cousins, a baloldal vezetője „agresszív tömbnek" nevezett.

A Munkáspárt 1960 októberében tartott scarborough-i konferenciája felszínre hozta ezeket az angol munkásmozgalomban végbement változásokat. A labourizmus történetében először for-

[74] Az angol Munkáspártban folyó harc ilyen alakulásának okait lásd a kötet 199—221. oldalán.

[75] A „Times" 1960 májusában azt írta, hogy „lavinaként" indult meg a szakszervezetek állásfoglalása az egyoldalú atomleszerelés mellett.

dult elő, hogy a párt vezetősége a konferencián vereséget szenvedett és az ellenzéki baloldal győzelmet aratott. A küldöttek többsége támogatta az egyoldalú atomleszerelés követelését, elutasította Gaitskell javaslatát: a párt szervezeti szabályzatának antiszocialista revízióját.

A Munkáspártban folyó harc nem fejeződött be a scarborough-i kongresszussal, sőt utána még inkább kiéleződött. Gaitskell és hívei nem fogadták el a kongresszus határozatait, s kijelentették, hogy „harcolni, harcolni és megint csak harcolni" fognak ellenük. A jobboldaliak befolyásuk alatt tartják a párt vezető szerveit és a Brit Szakszervezeti Szövetség Főtanácsát, s azzal fenyegetőznek, hogy szakadást idéznek elő a pártban. Mindazonáltal a harc megmutatta, hogy a világ szocialistáinak csaknem a felét egyesítő hatalmas szociáldemokrata pártban a tagok többsége szocialista eszméket vall, támogatja az atomháború veszélye elleni harcot, hogy le lehet győzni a párt jobboldali vezetőségét.

Az utóbbi években a baloldali szocialisták (és a baloldali-centrista csoportok) más országokban is növelték aktivitásukat.

Franciaországban 1960 áprilisában különféle csoportosulásokból megalakult az Egyesült Szocialista Párt, amely harcol az algériai békéért, de Gaulle reakciós politikája és a kormányt támogató jobboldali szocialisták ellen. Az új pártnak az értelmiség, a diákok és az alkalmazottak között van befolyása. A párt programja célul tűzi ki a legfontosabb gazdasági ágak államosítását, a demokratikus tervezést, a vállalati bizottságok jogainak kibővítését, strukturális reformok bevezetését a mezőgazdaságban és az elosztás rendszerében, Franciaország kilépését a NATO-ból. Bár az Egyesült Szocialista Párt sem mentes bizonyos kommunistaellenes előítéletektől, mégis kívánatosnak tartja, hogy esetenként, konkrét célok érdekében közös akciókat hajtsanak végre a kommunistákkal, s úgy véli, hogy „ezek a közös akciók a jövőben igazi szövetség megkötéséhez vezethetnek".[76]

Finnországban a „Szociáldemokrata Munkás- és Kisparasztszövetség", amely valójában önálló baloldali szocialista pártként működik és a munkások tízezreinek támogatását élvezi, tovább harcol a tanneristák bomlasztó tevékenysége és szovjetellenes politikája ellen.

A Német Szövetségi Köztársaságban a Német Szociáldemokrata

[76] „Tribune Socialiste", 21. I. 1960.

Pártból kizárt baloldali szocialisták 1960 novemberében megalakították a Független Szocialisták Szövetségét. Az új szervezet „Mentsétek meg a békét, védjétek meg a demokráciát!" jelszóval harcol a Német Szociáldemokrata Párt godesbergi—hannoveri irányyonala ellen, és a Német Szocialista Diákszövetségre támaszkodik, mely szakított a szociáldemokrata párt vezetőségével. „A német Saragatoknak, Mollet-knek és Gaitskelleknek nem lesz könnyebb a helyzetük, mint külföldi barátaiknak" — jelentette ki nemrég Gleisberg, a szervezet elnöke.

Háborúellenes, NATO-ellenes jelszavakkal fejtenek ki fokozott tevékenységet a baloldali szocialista csoportok Norvégiában és Dániában. 1960 augusztusában a kanadai szocialisták kongresszusa a baloldaliak nyomására fogadta el azt a határozatot, mely követeli, hogy Kanada lépjen ki a NATO-ból.

Elszántan küzd az amerikai imperializmus ellen, a demokráciáért és a nemzeti függetlenségért a latin-amerikai szocialista pártok többsége. Baloldali szocialisták állnak a chilei és az ecuadori szocialista párt élén, baloldali-centrista vezetők irányítják az uruguayi és az argentínai szocialista pártot. Az Uruguayi Szocialista Párt szakított a szocialista internacionáléval.

Az ausztráliai munkáspártiak zöme visszaverte a reakciónak és az úgynevezett „Demokratikus Munkáspártnak"[77] azt a próbálkozását, hogy a pártot az önálló politikáról való lemondásnak és a haladó gondolkozású elemek üldözésének útjára térítsék.

A nemzetközi szociáldemokrácia baloldali irányzata, a „Tribune" folyóirat szavai szerint „ma már nemcsak tiltakozik, hanem jelentős erőt is képvisel". A baloldali és a baloldali-centrista csoportokat támogatja az angol, az ausztraliai, a japán és az olasz szocialista pártok tagjainak csaknem a fele. Japánban és Ausztráliában baloldali vezetők irányítják az ország legnagyobb szakszervezeti központjait.

Sok országban különösen az ifjúsági szocialista szervezetekben jelentős a baloldaliak befolyása.

Jól rávilágít a baloldali irányzatok megerősödésére és az egyszerű szocialisták osztályöntudatának növekedésére az a körülmény, hogy a *munkásmozgalom különféle osztagai*, elsősorban a baloldali szocialisták és a kommunisták *kétségtelen haladást értek el az akcióegység megvalósításában.*

[77] Ennek a pártnak azelőtt őszintébb neve volt: „Antikommunista Munkáspárt".

Rendkívül tanulságos, hogy az utóbbi időben valamennyi nagyobb osztályösszecsapás során — Olaszországban, Japánban, Belgiumban stb. — kialakult az akcióegység a kommunisták és a szocialisták között. A kommunistákkal és a pártonkívüliekkel karöltve vettek részt a szocialisták a sztrájkokban és az utcai tüntetésekben, együtt harcoltak a rendőrség és a fasiszta bandák ellen.

Japánban a szocialista párt kivette a részét az amerikai—japán biztonsági szerződés elleni küzdelemből. Éppen ennek köszönheti az 1960 novemberi választásokon elért sikereit. Az amerikai—japán biztonsági szerződés ellen küzdő japán dolgozók — kommunisták és szocialisták — akcióegysége a népi harc rohamos fejlődésének fő feltétele volt. Most a kommunisták a Japán Szocialista Párt balszárnyával együtt továbbra is arra törekednek, hogy erősítsék a munkásosztály egységét, fokozzák és szélesítsék a harcot az amerikai imperializmus ellen.

Az 1960 nyarán *Olaszországban* lezajlott antifasiszta küzdelmekben a kommunistákkal együtt a szocialisták — az Olasz Szocialista Párt tagjai — is részt vettek. Ez a párt két évtizeden át a balszárnyat képviselte a nemzetközi szocialista mozgalomban és a szociáldemokratákhoz tartozott. Ma a párt balszárnya — a legkövetkezetesebb baloldali csoportok egyike — elszántan harcol a párt eddigi osztályálláspontjának és egyesítő törekvéseinek fenntartásáért. Az utóbbi hónapokban jelentősen megnövekedett a szocialista párton belül a baloldal befolyása. Az Olasz Szocialista Párt legutóbbi kongresszusának eredményei azt mutatták, hogy a párt mögött áll az olasz szocialisták 42 százaléka.

Az olasz kommunisták és szocialisták, egyes szocialista pártvezérek manőverei ellenére, továbbra is együtt harcolnak a szakszervezetekben, a városi törvényhatóságokban, a dolgozók valamennyi jelentősebb megmozdulásában, s ez az együttműködés az Olaszországban kibontakozó széles demokratikus koalíció alapjául szolgál. A három szakszervezeti szövetség tagjainak közös akciói már valósággal hagyományossá váltak, és legfontosabb tényezői ama sikereknek, amelyeket az utóbbi időben az olasz munkások a béremelésért és jogaik megvédéséért folytatott harcukban elértek.

Az 1960 nyarán kibontakozott antifasiszta mozgalom különös erővel mutatta meg, hogy az országban széles körű demokratikus és antimonopolista koalíció van kialakulóban, s egyben meg is gyorsította ezt a folyamatot. Az 1960-as nyári mozgalom idején

a szociáldemokrata vezetőket, akárcsak az Olasz Republikánus Párt vezetőit, az alulról jövő nyomás arra kényszerítette, hogy antikommunizmusuk ellenére is szentesítsék pártjuk csatlakozását a közös harchoz.

Belgiumban a tömegek harcos szelleme abban nyilvánult meg, hogy az 1960—1961-es általános sztrájk során a mozgalom átcsapott a reformista vezetők feje fölött. A belgiumi sztrájk voltaképpen a reformista szakszervezeti vezetők többségének akarata ellenére kezdődött. Az Általános Belga Munkásszövetség Országos Bizottsága 1960. december 1-én a sztrájk ellen szavazott. A szociáldemokrata vezetőség még a sztrájk kitörése előtt 10 nappal is negatív álláspontot foglalt el. De a tömegek nyomására a reformista vezetők egymás után kénytelenek voltak csatlakozni a mozgalomhoz. A munkások sok helyen még a hivatalosan kitűzött időpont előtt, sőt itt-ott a sztrájkot elhatározó hivatalos döntés bevárása nélkül, sztrájkba léptek. Ezek a sztrájkharcok nagy tekintélyt szereztek a Belga Kommunista Pártnak, amely igen nagy szerepet játszott ezekben az eseményekben. A kommunista párt hangoztatta elsőnek az általános sztrájk jelszavát, agitációjával segített megfogalmazni a dolgozóknak követeléseiket. A belga szocialista munkások a sztrájk során határozottan szembeszálltak vezetőiknek azzal a törekvésével, hogy egyenetlenséget szítsanak a szocialisták és a kommunisták között.

Franciaországban az utóbbi évek osztályharcainak tüze nemegyszer forrasztotta szoros egységbe a reformisták által részekre szakított proletariátust. Ez megsokszorozta a proletariátus ütőerejét. Jellemző, hogy mind a kétszer — 1960 februárban és 1961 áprilisban —, amikor az ország szakszervezeti központjai együttesen szálltak szembe a fasiszta provokációkkal, nemcsak a körülbelül 3 millió szakszervezeti tag helyeselte egyhangúlag a meghirdetett általános politikai sztrájkot, hanem több mint 9 millió szervezetlen munkás és alkalmazott is a sztrájk mellett tört lándzsát. Csak ezek a hatalmas együttes megmozdulások tették lehetővé az ultrák és a fasiszta katonai összeesküvők terveinek meghiúsítását. A keresztény szakszervezetek és a „Force Ouvrière" tagjai nemegyszer kényszerítették vezetőiket közös fellépésre az Általános Munkásszövetséggel az algériai háború ellen.

Finnország, Izland, Spanyolország és más országok szakszervezeti központjaiban is sikeresen valósul meg a kommunisták és a baloldali szocialisták akcióegysége.

Különösen nagy sikereket tapasztalhatunk ezen a téren Latin-Amerikában. A chilei kommunisták és szocialisták együttműködése értékes tanulságokat szolgáltatott, és ösztönzőleg hatott a kontinens többi országának munkásmozgalmára; az 1960—1961-es osztályharcok során Ecuadorban, Uruguayban, Argentínában és Brazíliában is megvalósult valamilyen formában a kommunisták és a szocialisták akcióegysége.

Újabb lendületet adott az egységért folyó harc fokozásához a kommunista és munkáspártok képviselőinek 1960. évi értekezlete. A nemzetközi szociáldemokrácia balszárnyának számos ismert vezetője sietett üdvözölni az értekezlet eredményeit. Különösen élénk visszhangot keltett a szocialisták között az értekezletnek az a felhívása, hogy fokozni kell a harcot a békéért, a békés egymás mellett élésért.

* * *

A fentieket összegezve megállapíthatjuk, hogy a kapitalizmus általános válságának új szakaszában a következő új momentumok jellemzik a nemzetközi munkásmozgalmat:

I. Jelentősen megváltoztak a proletariátus harcának nemzetközi feltételei. A szocialista világrendszer növekvő fölénye és a társadalom fejlődésének döntő tényezőjévé válása a proletariátus javára változtatja meg a munkásmozgalom kibontakozásának gazdasági és politikai feltételeit. Ennek folytán a proletariátus gazdasági és politikai harca egyre hatásosabb lesz, új engedményekre kényszeríti a burzsoáziát, s ez kedvezőbb feltételeket teremt a munkásosztály további előrehaladásához. Ugyanakkor a szocialista tábor ereje egyre gyakrabban teszi lehetetlenné az egyes országok kapitalistáinak, hogy segítsék egymást a forradalmi és munkásmozgalom elleni harcban, egyre inkább korlátozza az ellenforradalom imperialista exportjának lehetőségeit. A világon kialakult új erőviszonyok számottevően megkönnyítik a már kibontakozott népi forradalmak további fejlődését, előrehaladását a szocializmus útján.

II. Megváltoztak a munkásosztály harcának belső objektív feltételei is. Jelentősen gyarapodtak a proletariátus sorai az imperialista országokban. Ezzel párhuzamosan az utóbbi időben gyors ütemben alakultak ki és léptek az aktív politikai harc útjára a nemzetközi munkásosztály újabb osztagai a Földnek azokon a területein, amelyekre kiterjed a hatalmas erejű nemzeti felszaba-

dító mozgalom. Ugyanakkor — a technika fejlődése, az állammonopolista kapitalizmus térhódítása és a monopóliumok hatalmának növekedése következtében — tovább éleződtek a kapitalizmus megoldhatatlan szociális és gazdasági ellentmondásai. Ez az 50-es évek végén a proletariátus tömegharcának újabb nagyarányú fellendüléséhez vezetett. A tőkésországokban folyó osztályharc új szakaszának jellemző vonásai a következők: az aktív harcosok számának gyarapodása, a munkásosztály politikai öntudatának jelentős növekedése, a dolgozók új nemzedékének csatasorba állása. a harc élesebb formáinak alkalmazása, a proletariátus számos tömegakciójának átalakulása országos és nemzetközi jelentőségű politikai eseménnyé.

III. A nemzetközi helyzet megváltozása és a tömegharc sikerei, a *politikai* erők megoszlását tekintve, lényeges eltolódásokat idéztek elő a munkásmozgalomban. Növekszik a kommunista pártok ereje, fokozódik befolyásuk a tömegek között. Ugyanakkor szemmel láthatóan kiütközött a szociáldemokrácia újabb ideológiai és politikai válsága. A jobboldali szociáldemokrata vezetők úgy akarnak kikecmeregni ebből a válságból, hogy teljesen lemondanak a szocialista eszményekről és nyíltan hajbókolnak a monopóliumok előtt, de ezzel csak zsákutcába juttatják pártjaikat. A szociáldemokrata mozgalom növekvő baloldali erői viszont egyre határozottabban foglalnak állást a monopóliumok elleni aktív harc, a munkásosztály egysége, a béke, a demokrácia, a gyökeres társadalmi reformok mellett. Az utóbbi évek osztályharcai során számos kapitalista országban létrejött a kommunisták és a szocialisták harcos akcióegységének, az egész munkásosztály egységének alapja.

Ezek a legjellemzőbb sajátosságai a tőkésországokban folyó osztályharc új szakaszának. Tehát ezekben az országokban a békés egymás mellett élés viszonyai között már most létrejönnek egy széles körű antimonopolista szövetség alapjai a munkásosztály kipróbált élcsapatának, a kommunista pártnak a vezetésével. Ezzel kialakulnak a feltételei azoknak az újabb lendületes forradalmi megmozdulásoknak, amelyek szükségszerűen a nemzetközi munkásmozgalom további sikereihez, az imperializmus hatalmi körének további szűküléséhez vezetnek.

MUNKÁSMOZGALOM A VILÁG EGYES ORSZÁGAIBAN ÉS TERÜLETEIN

K. G. Holodkovszkij, J. I. Rubinszkij, V. N. Malov

A LEGNAGYOBB NYUGAT-EURÓPAI OSZTÁLYHARCOK 1959—1961-BEN

A nyugat-európai proletariátus a világ munkahadseregének legnagyobb osztagaihoz tartozik. Ez a proletariátus indított először harcot a tőkések osztálya ellen, ez ajándékozta meg a világot az angol chartisták és a párizsi kommünárok nagyszerű forradalmi hagyományaival. Ennek a proletariátusnak az osztályharcban szerzett tapasztalataira támaszkodott Marx és Engels, s alkotta meg a tudományos szocializmus elméletét. A nyugat-európai munkásosztály által megtett történelmi út oltotta be a munkásosztályba a szervezettség és a fegyelmezettség készségét. A Földnek ezen a részén már régóta működnek nagy tömegeket egyesítő szakszervezetek és munkáspártok.

De bármilyen hősiesen küzdött, bármilyen sok áldozatot hozott is a nyugat-európai proletariátus, mégsem ért el egyetlen országban sem döntő győzelmet a kapitalizmussal szemben. Ezt azokkal a sajátos, súlyos nehézségekkel magyarázhatjuk, amelyek ennek az öntudatos élcsapatnak útjában állnak. Lenin annak idején rámutatott, hogy „Nyugat-Európának a szocialista forradalmat megkezdenie nehezebb, mint nekünk".[1] A nyugat-európai munkásosztállyal az orosz burzsoáziánál tapasztaltabb, rugalmasabb ellenség áll szemben. A nyugat-európai burzsoázia évtizedeken, sőt évszázadokon át sokkal mélyebben tudott meggyökerezni ezekben az országokban, a tömegek zsarolásának, becsapásának és félrevezetésének különféle módszereit dolgozta ki, egész sereg segédeszközt

[1] *Lenin* Művei. 31. köt. Szikra 1951. 53. old.

használt fel uralma fenntartására. Ily módon nagy lehetősége volt a manőverezésre, és nem csupán az állam nyers katonai és rendőri erejére támaszkodott. A segédeszközökhöz tartozik a jobboldali szociáldemokrácia, amely még mindig jelentős befolyást gyakorol a dolgozó tömegekre, az egyház és szervezetei, a szerteágazó propagandahálózat stb.

A kapitalista országokban újabban egyre inkább alkalmazzák a tömegek félrevezetésének és a kizsákmányolás fokozásának olyan módszereit, mint a „paternalizmus", „az emberi kapcsolatok", „a szociális partnerség" stb. A paternalista módszereket alkalmazó vállalkozók kis adományokat, kiváltságokat, kedvezményeket juttatnak azoknak a munkásoknak, akik „lojálisan" viselkednek, nem sztrájkolnak, nem harcolnak. Ezek a módszerek, amelyek az „engedetlenek" hátrányos megkülönböztetésével, megfélemlítésével, elbocsátásával párosulnak, sok vállalatnál bizonyos eredménnyel járnak, segítenek a tőkéseknek abban, hogy egy sajátos „elit réteget" alakítsanak ki a munkások között, hogy a proletariátus egyes osztagait, ha csak egy időre is, kivonják az osztályszervezetek és a szocialista eszmék befolyása alól, és a burzsoá ideológia szolgálatába állítsák. Sok országban a tőkések azt igyekeznek elhitetni a munkásokkal, hogy megszűnt a kapitalista kizsákmányolás, hogy ehelyett „emberi kapcsolatok" alakultak ki a vállalkozók („irányítók") és a munkások között, hogy a tőkés és a proletár egyenjogú „partnerek" a termelésben. Ezzel összefüggésben különféle módszereket alkalmaznak: látszatra „humánusan" bánnak a munkásokkal, ügyes mesterkedésekkel azt a hitet akarják kelteni, hogy a dolgozók részt vesznek a vállalat igazgatásában, részesülnek a nyereségből. Mindez a kapitalizmus védelmi jellegű reakciója a szocialista eszmék és a szocialista országok dolgozóinak vívmányairól szóló hírek terjedésére. A szociális demagógiának ez a rafinált formája, ha nem is tudja megmenteni a kapitalizmust a pusztulástól, meg tudja nehezíteni a proletariátus harcát.

De a nyugat-európai országokban is egyre ingatagabbá válik a kapitalizmus uralma: a fejlett tőkésországokban, többek között a nyugat-európai országokban, kialakult belső objektív feltételek is elősegítik a proletariátus harcának fejlődését.

A fejlődő tudományos és technikai forradalom a tőkésországokban a munkaintenzitás nagymérvű növeléséhez vezet, tovább mélyíti a monopóliumok és a dolgozók közötti ellentéteket, még job-

ban kidomborítja a mérhetetlen profit és az alacsony munkabérek közti különbséget, fokozza a kapitalizmusra jellemző kirívó szociális egyenlőtlenséget. A monopóliumok térhódítása következtében az automatizálás a dolgozóknak a munkanélküliség újabb növekedését hozó rettegett réme lesz. A tudományos és technikai haladás, a termelési folyamatok technológiájának megváltozása itt is, ott is aláássa a munkások eddigi képesítésének alapjait. A tőkések sietnek mindezt kihasználni, önkényesen új fizetési kategóriákat, bértételeket állapítanak meg, igyekeznek alacsonyabb szakképzettségi kategóriába sorolni a munkásokat, kijátszani az országos viszonylatban kötött munkaegyezményeket.

A termelés- és tőkekoncentráció folyamatának megerősödése, az állammonopolista kapitalizmus további fejlődése, így például különféle nemzetközi gazdasági egyesülések létrehozása azt eredményezte, hogy a nyugat-európai országok gazdasági életében óriási mértékben kiterjedt a monopóliumok hatalma és befolyása.

„Az állammonopolista kapitalizmus erősítve a monopóliumoknak a nemzet élete feletti hatalmát, a monopóliumok és az állam erejét egységes mechanizmussá egyesíti abból a célból, hogy megmentse a tőkés rendszert, és maximálisan növelje az imperialista burzsoázia profitját a munkásosztály kizsákmányolása és a lakosság széles rétegeinek kifosztása útján."[2] A burzsoá állam egyre gyakrabban avatkozik bele a munkakonfliktusokba és a kapitalistákat támogatja a tömegek jogos követeléseivel szemben, néha a „pártatlan bíró" szerepében, többnyire azonban a rendőrök gumibotja révén.

A monopóliumok növekvő térhódítása nemcsak a munkásokat, hanem a parasztok, kisiparosok, kisvállalkozók millióit is súlyosan érintette. „A nagy monopóliumok minden vonalon támadják a munkásosztály, a széles néptömegek érdekeit."[3]

A monopolárak rendszere, a magas hitelkamatok és a súlyos adók nemcsak a kispolgárságot terhelik, hanem a nem monopolista középburzsoáziát is. A fő osztályellentét — a munka és a tőke közti ellentét — mellett egyre mélyül a másik ellentét is: a monopóliumok és az egész nép ellentéte.

A monopóliumok támadása azonban ellenállást idéz elő. A munka és a tőke ellentéteinek kiéleződése a burzsoá propaganda

[2] A békéért, a nemzeti függetlenségért, a demokráciáért, a szocializmusért. Kossuth Könyvkiadó 1960. 15. old.

[3] Ugyanott, 61. old.

minden mesterkedése ellenére felébreszti a munkások osztályöntudatát, harcra lelkesíti őket. Ugyanazok az objektív folyamatok, amelyek fokozzák a monopóliumok térhódítását a tőkésországokban, elősegítik az ilyen térhódítás ellen küzdő harcosok seregének növekedését és megerősödését. Így például a munkásosztály struktúrájában a technika fejlődése folytán bekövetkezett változások azt eredményezik, hogy fokozatosan elmosódnak a határok a munka egyes fajtái között, csökkennek a különbségek a munkabér színvonala tekintetében, nivellálódnak a bérmunkások életkörülményei és érdekei. Ezáltal szélesebb alapon lehet törekedni a proletariátus további tömörítésére, megerősödnek azok az objektív előfeltételek, amelyek megkönnyítik a proletariátus részekre szakadásának leküzdését. Ugyanakkor az állammonopolista kapitalizmus fejlődése egyre világosabban megmutatja a munkásoknak a tőkésosztály szükségtelenségét és haszontalanságát, egyre gyakrabban kényszeríti a proletariátust, hogy megütközzön a burzsoá állam ellenforradalmi erejével, politikai jelleget kölcsönöz a munkásosztály gazdasági jellegű megmozdulásainak, sürgetően veti fel az állami politika megváltoztatásának, a hatalom átvételének kérdését. Végül, a monopóliumok és az egész nép közötti ellentétek elmélyülése lehetővé teszi a munkásosztálynak, hogy újabb szövetségeseket találjon a monopoltőke ellen, objektív feltételül szolgál ahhoz, hogy ezekben az országokban széles körű demokratikus koalíciót lehessen kiépíteni a munkásosztály vezetésével, a munkásosztály marxista—leninista élcsapatának irányításával.

Ugyanilyen irányban hat a nyugat-európai országok belpolitikai helyzetének fejlődése is. Azoktól a veszélyektől való félelmükben, amelyeket a politikai demokrácia és szabadság rejthet számukra, a monopóliumok egyre gyakrabban nyilvánítják rokonszenvüket az önkényuralmi és fasisztabarát rendszerek iránt. De a monopolisták maroknyi klikkjének ezek a reakciós törekvései egyre élesebben állnak szemben a tömegek demokratikus és antifasiszta hangulatával. A demokratikus szabadságjogok és intézmények megvédése, a fasizmus és a reakció elleni küzdelem, a békéért és a leszerelésért folyó harc szükségessége olyan alapul szolgál, amely lehetővé teszi a munkásosztálynak, hogy maga köré tömörítse a néptömegeket.

Az új nemzetközi helyzet, amely kedvező feltételeket teremt a munkásosztálynak és szövetségeseinek harcához, nagy befolyást gyakorol a tőkésországokban az osztályerők megoszlására.

Ezek a kedvező feltételek máris kezdenek közvetlenül megmutatkozni a nyugat-európai munkásmozgalom fejlődésében. Nem véletlen, hogy az 50-es évek végén és a 60-as évek elején újból fellendült a proletariátus harca számos nyugat-európai országban.

Ez a cikk azt világítja meg, hogyan fejlődik a proletariátus harca azokban a nyugat-európai országokban, amelyekben a munkásosztály és a dolgozó tömegek az utóbbi évek folyamán különösen nagyszabású akciókat kezdeményeztek.

AZ ANTIMONOPOLISTA ÉS AZ ANTIFASISZTA HARC FELLENDÜLÉSE OLASZORSZÁGBAN

Olaszországban a társadalmi és gazdasági ellentmondások már hosszú idő óta rendkívül élesen jelentkeznek. Ez a körülmény elsősorban azzal magyarázható, hogy amikor az olasz kapitalizmus a XIX. században győzelmet aratott, nem szakított gyökeresen az országban fennálló társadalmi viszonyokkal, hanem kompromisszumot kötött a feudális erőkkel. Ez okozta, hogy a kapitalizmus legújabb formái mellett sokáig megmaradtak a kapitalizmus előtti rend lényeges elemei: a lakosság rendkívül alacsony életszínvonala, kirívó ellentét a fejlett Észak és a sajátságos belső gyarmattá tett, elmaradott Dél között. Ugyanakkor az aránylag gyönge olasz burzsoázia nem tudta kialakítani a munkásarisztokráciának valamennyire is jelentős rétegét. Éppen ezért az olasz munkásmozgalomban az opportunizmus befolyása aránylag mindig kisebb volt, mint más nyugat-európai országokban. Az olasz munkásosztály, amely átélte a fasiszta diktatúra és a fasizmus ellen szervezett fegyveres ellenállás időszakának kemény megpróbáltatásait, kellőképpen megedződött, rendkívül értékes tapasztalatokat szerzett, tekintélyt vívott ki magának, mint a néptömegek vezetője.

Az olasz burzsoázia mégis meg tudta tartani a hatalmat, mert az angol—amerikai imperialisták beavatkoztak az olaszországi belső harcba a „nagy demokratikus forradalom" időszakában (így nevezte az Olasz Kommunista Párt IX. kongresszusa az 1943—1945-ös ellenállási mozgalmat). 1947—1948-ban a forradalom fejlődése megakadt, de ennek a befejezetlen forradalomnak nyomai mind a mai napig fennmaradtak Olaszországban.

Ezt mutatja elsősorban a munkásosztály és a dolgozók magas fokú öntudatossága és szervezettsége. Az Olasz Kommunista Párt a Nyugat legnagyobb létszámú kommunista pártja. A választók

negyed részét, a szocialista párttal — az európai kapitalista országok legbaloldalibb szocialista pártjával — együtt pedig a választók mintegy 40 százalékát irányítja. A munkásosztálynak hatalmas haladó szakszervezeti szervezete van: a 3 745 000 tagot számláló Olasz Általános Munkásszövetség, amely a munkásosztály többségének támogatását élvezi (1960-ban a vállalati munkásképviselet szerveinek — „a belső bizottságoknak" — választásain az Olasz Általános Munkásszövetség kapta a szavazatok több mint 50 százalékát).[4] A kommunisták és a szocialisták vezetnek sok városi törvényhatóságot, különösen Emiliában, Toscanában és Umbriában. A munkásosztály pártjait erősen támogatják a falvakban is: erről tanúskodnak a választások eredményei, ezt mutatja az Általános Munkásszövetséghez tartozó földmunkás és felesbérlő szakszervezetek, valamint az Országos Parasztszövetség nagy létszáma. A kommunisták és a szocialisták más tömegszervezeteket is irányítanak (Olasz Nőszövetség, Nemzeti Szövetkezeti Liga stb.).

Az ellenállási mozgalom másik következménye, hogy az országban a fasizmus elleni harcnak és az egységnek mélyen gyökerező hagyományai vannak. A szocialista pártnak erős balszárnya van, amely határozottan síkraszáll a kommunisták és a szocialisták hagyományos akcióegységéért, szembefordul a Nenni vezette jobboldali többség irányvonalával, amely ennek az egységnek a megbontására törekszik. A pártban egyre erősödik a baloldaliak befolyása: az Olasz Szocialista Párt 1961 márciusi, 34. kongresszusán a baloldalt képviselte a küldöttek 42 százaléka, míg az előző kongresszuson 40 százalék volt a baloldaliak aránya. A kommunista és a szocialista párt továbbra is együttműködnek a városi törvényhatóságokban, az Olasz Általános Munkásszövetségben, az összes tömegakciókban. A tömegek olyan erősen törekednek az egységre, hogy többnyire még a katolikus és a reformista szakszervezetek is kénytelenek egységfrontba tömörülni a haladó szakszervezetekkel a sztrájkmozgalomban. Az országban ma is működnek és jelentős szerepet visznek a közös harcban azok a szervek, amelyek az ellenállási időszak antifasiszta népi egységét testesítik meg: az Országos Ellenállási Tanács, az Országos Partizánszövetség.

A demokratikus forradalom nyomai az olasz alkotmányban, az európai tőkésországok leghaladóbb alkotmányában is megmutatkoznak. A baloldali erők nyomására annak idején a következő fon-

[4] Lásd „Rassegna sindicale", No. 37. 1961.

tos rendelkezéseket vették be az alkotmányba: a földtulajdon nagyságának korlátozása; bizonyos vállalatok kisajátításának lehetősége (kártalanítás ellenében); a dolgozók részvétele a vállalatok igazgatásában; területi autonómia stb. Ezek a pontok a dolgozók zászlói a gyökeres társadalmi, gazdasági és politikai átalakulásokért folyó harcban. Noha az uralkodó körök ezeket a cikkelyeket üres szólamokká változtatták, létezésük mégis jelentősen erősíti a munkásosztály pozícióit, mert a munkásosztály ilyenformán nemcsak a demokráciáért és a szabadságjogokért küzd, hanem az alkotmányért és a törvényességért is, s az alkotmány keretében támaszthat határozott követeléseket.

Végül, a be nem fejezett demokratikus forradalom hatása abban is megnyilvánul, hogy Olaszországban az uralkodó osztályoknak a háború után nem sikerült teljesen stabilizálni a helyzetet, lecsillapítani a lakosság legkülönbözőbb rétegeiben egyre fokozódó elégedetlenséget, a dolgozók nagyszabású megmozdulásainak fő forrását.

Az olasz munkásosztály az utóbbi évtizedben nemcsak ellenállt a monopóliumok és a reakció támadásainak, de jelentős sikereket is ért el. A kommunisták vezette olasz proletariátus ügyesen kapcsolta össze a parlamenti akciókat a parlamenten kívüli tömegharccal, s ilyen módon többek között a következő eredményeket érte el: a munkabérek bizonyos fokú emelését, a társadalombiztosítás megjavítását, a férfiak és a nők munkájának díjazása közötti különbség csökkentését, a munkaszerződések törvényerejű megerősítését. Ugyanakkor a munkások és a parasztok szövetségének eredményeképpen a dolgozók részleges földreformot vívtak ki, amely minden korlátozottsága ellenére is fontos lépést jelentett a nagybirtokok felszámolásának útján.

A parlamenti választásokon a kormányzó Kereszténydemokrata Pártnak minden erőfeszítése ellenére sem sikerült megszereznie az abszolút többséget. Az a próbálkozása, hogy a saját érdekében módosítsa a választási törvényt, hajótörést szenvedett a tömegek ellenállásán. Ezzel szemben a baloldali pártokra leadott szavazatok száma állandóan növekszik: 1948-tól 1960-ig több mint 25 százalékkal növekedett.

A Kereszténydemokrata Pártban nincs szilárd egység. Kádereinek egy része a párt bázisát alkotó, elsősorban paraszti tömegek nyomására gyakran szembefordul a vezetőség reakciós irányvonalával. Különösen erőteljesen lángoltak fel az ellentétek 1958-ban

és 1959-ben. Később aztán a „baloldali" keresztény demokraták ingadozó magatartása, csalárd politikája, majd kifejezett kapitulálása lehetővé tette, hogy a pártvezetőség legalábbis látszólag helyreállítsa az egységet. Szicíliában azonban a Keresztény demokrata Párt válsága a párt kettészakadásához vezetett, és megalakult egy második katolikus párt — a Keresztény Szociális Unió, amely számos kérdésben azonos álláspontot foglal el a demokratikus erők tömbjével.

Az 50-es évek végén rendkívüli módon kiéleződött a háború óta lappangó krónikus társadalmi és politikai válság. Ez főleg a gazdasági fellendülés következményeivel függött össze.

Ebben az időszakban a gazdasági élet meglehetősen gyors fejlődése, a monopóliumok uralmának viszonyai között végbemenő számottevő tudományos és technikai haladás a tőkés mágnások szűk rétegének kedvezett, és hozzájárult az olasz kapitalizmus már amúgy is éles ellentmondásainak további kiéleződéséhez. Míg a munka termelékenységének növekedése az iparban 1953-tól 1959-ig 53 százalékot ért el, addig a tényleges munkabér csak 10 százalékkal emelkedett,[5] s még ez is csak a munkásosztály harcának következtében. Ugyanakkor 1959-ben az olasz részvénytársaságoknak csak beismert nyereségei több mint 15 százalékos növekedést mutatnak, a 10 legnagyobb vállalat nyereségei pedig 19,4 százalékos növekedést értek el. Az olasz munkás bére továbbra is a legalacsonyabb munkabérek közé tartozik Nyugat-Európában. Így az olaszországi elektromechanikai iparban az átlagos órabér 1959-ben 37 százalékkal volt alacsonyabb, mint Angliában, 39 százalékkal alacsonyabb, mint Belgiumban és 44 százalékkal alacsonyabb, mint Svájcban.[6] Tovább csökken a munkásosztály részesedése a nemzeti jövedelemben, a munkanélküliek száma meghaladja az 1,5 milliót.

Emellett a monopóliumok növekvő térhódítása az ország gazdasági életében, különösen azután, hogy Olaszország csatlakozott az európai „közös piachoz", a parasztok, kézművesek, kisiparosok helyzetének nagymérvű rosszabbodását idézte elő. Néhány év leforgása alatt több mint 1 millió paraszt kényszerült arra, hogy otthagyja a falut.

Mindez hozzájárult a monopóliumok politikájával szemben

[5] *A. Новелла:* Боевые будни рабочих Италии. стр. 43.

[6] Lásd. *G. Amendola:* Aumentare i salari. Discorso pronunciato alla Camera dei Deputati il 7. giugno 1960. Roma 1960. p. 10.

megnyilvánuló elégedetlenség növekedéséhez, fokozta a tömegeknek az országban uralkodó társadalmi, gazdasági és politikai viszonyok megváltoztatására irányuló törekvéseit.

Az olasz monopóliumok és politikai ügynökeik szemfényvesztő propagandával igyekeznek elfojtani a tömegek elégedetlenségét: „gazdasági csodának" tüntetik fel az olaszországi termelés növekedését és a monopóliumok meggazdagodását. Szerintük ez a „gazdasági csoda" Olaszországot virágzó országgá teszi. Ezenkívül előszeretettel alkalmazzák a paternalizmus politikáját, amely leginkább az ország iparilag fejlett északi részén terjedt el: a FIAT autókonszern gyáraiban, az Olivetti cég gépgyáraiban stb. A „buzgóságért" és „hűségért" nyújtott anyagi ösztönzés, különféle alamizsnaszerű „szociális előnyök" juttatása, a vállalati dolgozóknak speciális üzemi újságok és egyéb propagandaeszközök segítségével történő ideológiai befolyásolása azzal párosul, hogy a munkásokat bekényszerítik a vállalkozók érdekeit szolgáló szakszervezetekbe, kíméletlenül üldözik (hatósági segítséggel) a haladó gondolkozású proletárokat. Ezek a módszerek jelentős károkat okoztak a munkásmozgalomnak. Ennek folytán az 50-es évek közepén bizonyos hanyatlás következett be a munkásmozgalomban, gyengült az Olasz Általános Munkásszövetség befolyása a FIAT gyáraiban és több más vállalatnál. Emellett az Általános Munkásszövetséghez tartozó szakszervezetek követeléseik támasztása és harci programjuk kidolgozása során nem mindig vették elég gyorsan figyelembe a termelés korszerűsítése és a vállalkozók politikája következtében megváltozott feltételeket. Pedig éppen ekkor, 1956—1957-ben, újabb féktelen támadás indult a kommunista mozgalom ellen, feléledt a munkásmozgalomban a revizionizmus.

Ezek a nehézségek azonban nem tudtak gátat vetni a tömegek növekvő elégedetlenségének, nem tudták lényegesen megváltoztatni az erőviszonyokat a reakció javára. Az Olasz Kommunista Párt szétzúzta a soraiban jelentkező revizionizmust, részletes és következetes harci programot dolgozott ki, amely gondosan figyelembe vette az új nemzetközi és belpolitikai helyzetet. Mindez elősegítette a munkásosztály helyes orientációját, megkönnyítette a monopóliumok elleni újabb támadását, lehetővé tette, hogy rámérje az első csapásokat a paternalizmus politikájára. Az olasz tőkések paternalista bástyái már repedeztek. Erről tanúskodnak azok a sikerek, amelyeket az Olasz Általános Munkásszövetség a

FIAT-gyárak „belső bizottságainak" választásain (1960) elért, az 1961 elején kitört sztrájkok a FIAT-gyárak egyes üzemeiben, az Olivetti cég lemondása bizonyos „rosszul sikerült" paternalista módszerekről.

Természetesen az olasz munkásosztály harca most is nagy nehézségekbe ütközik. Elegendő megemlíteni, hogy Olaszország az egyik olyan ország, ahol legerősebben nyilvánul meg a katolikus egyház befolyása, amely kihat a tömegekre, így a munkásosztály egy részére is. Az egyház nemcsak a Kereszténydemokrata Pártot használja fel e befolyás érvényesítésére, hanem a katolikus szakszervezeteket, az Olasz Keresztény Dolgozók Szövetségét és más szervezeteket is. A szakszervezeti mozgalom az egységtörekvések sikerei ellenére is részekre szakadva működik. Végül, az osztályharcok során a dolgozók egyre gyakrabban kerülnek szembe a hatóságokkal, amelyek közvetlen beavatkozásukkal nyíltan a vállalkozókat támogatják. Mindazonáltal az olasz munkásmozgalom ma olyan erőt képvisel, hogy le tudja küzdeni ezeket a nehézségeket, sőt újabb sikerek elérésére is képes.

Az 50-es évek végén kialakult belpolitikai helyzet és a jelenlegi nemzetközi helyzet — amelyet az jellemez, hogy a szocialista világrendszer a társadalmi fejlődés döntő tényezője lett — kedvezőbb feltételeket teremt az olasz munkásosztály számára a békéért, a demokráciáért és a szocializmusért folyó harcban. Az Olasz Kommunista Párt ennek tudatában részletes programot dolgozott ki a demokratikus és szocialista átalakítások megvalósítására. Ennek a programnak alapjait még 1956 decemberében fektették le az Olasz Kommunista Párt VIII. kongresszusán. A IX. kongresszus (1960. január 30—február 4.) tovább fejlesztette, elmélyítette és konkretizálta a VIII. kongresszus politikai irányvonalát.

Az Olasz Kommunista Párt VIII. kongresszusa kijelentette, hogy „az olasz társadalom legmaradibb és legnyomasztóbb jelenségeinek kiküszöbölését, demokratikus és szocialista szellemben való átalakításuk megkezdését semmiképpen sem szabad addig halogatni, amíg a munkásosztály és szövetségesei átveszik a hatalmat Ezek teljesen konkrét célok, amelyeket feltétlenül el lehet érni a dolgozók gazdasági és politikai harca során."[7]

A kommunista párt egy széles körű antimonopolista szövetség, egy olyan demokratikus koalíció létrehozását tűzte ki feladatul,

[7] «Материалы VIII съезда Итальянской коммунистической партии». М., Госполитиздат 1957. стр. 177.

amely nemcsak a munkásosztályt és a szegényparasztságot foglalja magában, hanem a középrétegek tömegeit is. A kommunista párt az ellenállási mozgalom ideje óta nagy befolyást gyakorol ezekre a rétegekre, s ez a befolyás napjainkban is növekszik. Ezt mutatja az elmaradott vidékek gazdasági fejlesztéséért, a cukor, a benzin és a villamos energia árának csökkentéséért, számos vállalat államosításáért és községesítéséért folytatott sikeres harc, amelyben tevékenyen részt vettek a kisiparosok, a kiskereskedők és a középrétegek más képviselői. A kereszténydemokrata, a republikánus párt és más pártok politikusai közül sokan támogatták ezeket a követeléseket, s a kommunistákkal és a szocialistákkal együtt részt vettek a különféle tüntetésekben. A kommunista párt javasolta, hogy bővítsék ki, tegyék állandóvá ezt a szövetséget, mert a középrétegek létérdekei a monopóliumok túlsúlyának megsemmisítését követelik, és egyre jobban közelednek a munkásosztály érdekeihez.

A szicíliai új katolikus párt megalakulása arról tanúskodik, hogy a tömegek harca bizonyos pillanatban kiragadhatja a monopóliumok befolyása alól és a munkásosztály szövetségesévé teheti a lakosságnak azokat a rétegeit, amelyek addig a jelenleg is reakciós politikát folytató pártokat és szervezeteket támogatták.

Az Olasz Kommunista Párt legutóbbi kongresszusainak határozatai megállapították, hogy egy széles körű demokratikus koalíció — amely magában foglalja a középrétegeket és a velük kapcsolatos pártokat, s amelyet a munkásosztály irányít élcsapatának, a kommunista pártnak vezetésével — fennmaradhat a szocialista forradalom győzelme után is, az olaszországi szocializmus építésének egész időszakában. Ebben az időszakban megmaradhat a többpártrendszer, s azok a pártok, amelyek a középrétegek érdekeit fejezik ki és megszabadultak a reakciós vezetők befolyásától, továbbra is részt vehetnek az állam igazgatásában, bekapcsolódhatnak a proletárdiktatúra rendszerébe.

A széles körű demokratikus koalíció platformjaként az olasz kommunisták olyan programot javasolnak, amely a kiterjedt dolgozó rétegek érdekeinek megfelelő, nyilvánvalóan megérett társadalmi, gazdasági és politikai átalakulásokat — „strukturális reformokat" irányoz elő. Ezek közt elsőrendűen fontos intézkedés például a monopóliumok részleges államosítása és demokratikus ellenőrzése, az általános földreform és a széles körű területi autonómia megvalósítása.

A monopóliumok demokratikus ellenőrzése a monopoltőke ellen irányuló különféle rendszabályokat követel. Ilyen rendszabályok: a vállalatok részleges államosítása és községesítése, az ipari állami szektor igazgatásának demokratizálása, a hitelnyújtás és a tőkebefektetés parlamenti ellenőrzése, a gazdasági élet fejlesztését szolgáló területi tervek kidolgozása és megvalósítása a demokratikus szervezetek ellenőrzése alatt. A dolgozó tömegek már nagyrészt magukévá tették és egyre nagyobb mértékben magukévá teszik ezeket a követeléseket.

A kommunista párt felveti az általános földreform jelszavát is, követeli, hogy adják át a földet azoknak, akik megművelik. Harcol a földreformot intéző szervek demokratizálásáért, küzd azért, hogy ezeket a szerveket olyan központokká alakítsák át, amelyek útján az állam vetőmagvakkal, felszereléssel, hitellel segíti a parasztokat, szorgalmazza a szövetkezeti mozgalom továbbfejlesztését. A fogyasztási és értékesítési szövetkezetek már most is meglehetősen elterjedtek Olaszországban, és szép számmal vannak termelőszövetkezetek is. Ezek a szövetkezetek segítik a parasztokat a monopóliumok elleni harcban.

Igen nagy jelentőségű a területi autonómia követelése. Ez a mozgalom, amelynek Olaszországban régi gyökerei vannak, voltaképpen védekezés az északi vidékek nagytőkéseinek önző érdekeit előtérbe helyező burzsoá kormányok durva centralista politikájával szemben. A területi autonómiáért indított mozgalom szoros kapcsolatban van azzal a követeléssel, hogy gazdaságilag magasabb színvonalra emeljék a déli területeket és a többi elmaradt vidékeket. Ez a mozgalom lehetővé teszi a kommunistáknak, hogy aktív antimonopolista harcra mozgósítsák a kispolgárság széles köreit, sőt a nem monopolista nagyburzsoázia egyes csoportjait is. Az ország egyes területein és tartományaiban már sikerült megvalósítani ezt a széles körű egységfrontot.

Ugyanakkor Szicíliában, ahol bizonyos ideig demokratikus területi kormány működött, Valle d'Aostában, ahol a kommunisták most is részt vesznek a kormányban, Emiliában, Toscanában, Umbriában, ahol a kommunistáknak és a szocialistáknak erős többségük van a városi önkormányzatokban, a tapasztalatok azt mutatják, hogy a helyi önkormányzati szervek bizonyos körülmények között a monopóliumok hatalmával szembeszálló helyi politikai szervekké válhatnak. Ez a kérdés összefügg az ország általános demokratizálásáért, a parlament, a szakszervezetek és más demokratikus

szervezetek jogainak kiszélesítéséért folyó harccal, azoknak a formáknak a kialakításával, amelyek lehetővé teszik, hogy a dolgozók szervezeteik révén, közvetlenül részt vegyenek a politikai és gazdasági élet legfontosabb kérdéseinek megoldásában.

Ezeket a demokratikus átalakításokat az Olasz Kommunista Párt véleménye szerint meg lehet valósítani, ha a dolgozók a kommunista párt vezetésével széles fronton tömegméretű harcot folytatnak, ha körültekintően összekapcsolják a parlamenti harcot a parlamenten kívüli harccal. Már a jelenlegi helyzetben meg lehet kezdeni a strukturális reformok programjának megvalósítását. A strukturális reformokért folyó harc elősegíti, hogy egyre újabb társadalmi rétegek lépjenek szövetségre a munkásosztállyal. „Ez a harc a hatalomért folyik, mert az a célja, hogy új erőkre bízza a társadalom vezetését; ez a harc a burzsoázia legreakciósabb csoportjainak hatalmát akarja megdönteni."[8]

„Nagyon jól tudjuk — mondotta Togliatti elvtárs az Olasz Kommunista Párt IX. kongresszusán —, hogy az államosítás, a gazdaság ésszerű fejlesztését, a politikai autonómia kiterjesztését és a dolgozók nagyobb jólétét szolgáló állami beavatkozás még nem változtatja meg annak a rendszernek és társadalomnak a jellegét, amelyben élünk. Mégis változást jelent, sőt sok mindent megváltoztathat, ha kibontakozik a dolgozó tömegek harca a jólétért, az emberhez méltó életért, a társadalmi élet irányításában való részvételért, tehát a munkásság, a néptömegek és a kizsákmányoló osztályok erőviszonyának megváltoztatásáért. Ezt az előrehaladást, az ebben elért sikereket nevezzük haladásnak a szocializmus felé. A rendszer csak akkor fog gyökeresen megváltozni, ha majd sikerül más osztályokkal felváltani a társadalom és az állam uralkodó osztályait."[9]

Ilyen módon az olasz munkásosztály, fokozatosan előrehaladva és egyik pozíciót a másik után hódítva meg, eljut arra a pontra, amikor erejének túlsúlyával, a nemzet túlnyomó többségének akaratára támaszkodva megfosztja a hatalomtól az elszigetelt és meggyengült monopolista csoportosulásokat, megvalósítja a minőségi forradalmi ugrást, gyökeresen megváltoztatja a társadalom és az állam jellegét.

[8] *P. Togliatti:* Az OKP Központi Bizottságának 1959. november 5-i plénumán mondott beszéd. („L'Unità", 6. XI. 1959.)

[9] Az Olasz Kommunista Párt IX. kongresszusa. Kossuth Könyvkiadó 1960. 47. old.

Ennek az átmenetnek békés vagy nem békés jellege a konkrét helyzettől, az uralkodó osztály ellenállásának erejétől és élességétől függ. Az Olasz Kommunista Párt kijelenti, hogy minden erejével a forradalom békés fejlődésének biztosítására törekszik, de rámutat arra, hogy ezt a békés perspektívát meghiúsíthatja a reakciós erők fegyveres ellenállása, s ekkor a dolgozó tömegek kénytelenek lesznek az erőszakra erőszakkal válaszolni. Mindenesetre, minél nagyobb többségre támaszkodik a proletár élcsapat, annál inkább túlsúlyba kerülnek a forradalmi erők a reakciós erőkkel szemben, annál reálisabb a forradalom békés fejlődésének lehetősége.

Nagy vonásokban ez az Olasz Kommunista Párt stratégiai irányvonala, amelyet a VIII. kongresszus dolgozott ki és a IX. kongresszus fejlesztett tovább. Ez a világos és következetes irányvonal új távlatokat nyitott az olasz munkásosztály előtt, ez lelkesítette a munkásosztályt a harc nehéz óráiban, ez volt az egyik tényező, amely elősegítette a munkásmozgalom újabb fellendülését.

A munkásmozgalom fellendülése 1958 őszén kezdődött. A dolgozó tömegek harca 1959-ben már hatalmas lendületet vett. Az egyes gazdasági ágak munkásainak és alkalmazottainak megmozdulásai főleg azzal függtek össze, hogy lejárt a kollektív szerződések határideje. A dolgozók helyzetük jelentős megjavítását követelték. Elsősorban lényegesen magasabb munkabért követeltek, mert a bérek korántsem feleltek meg a termelékenység és a munkaintenzitás növekedésének. Különösen az acélipari, a gépipari és a textilipari munkások, a tengerészek, a banktisztviselők, a mezőgazdasági munkások és a felesbérlők kezdtek nagyszabású sztrájkokat. Rendkívül elkeseredett harc folyt egyes vállalatok leépítése ellen, ami sok esetben annak a következménye volt, hogy Olaszország csatlakozott az európai közös piachoz. A firenzei Galileo gyárban, a pertusolai (Szárdínia) bányákban odáig ment a dolog, hogy a munkások el is foglalták a vállalatokat. A rendőrök sok helyen (Torre del Greco, Marigliano) aktívan beavatkoztak a tulajdonosok mellett, és kíméletlenül elbántak a sztrájkolókkal.

1959-ben 5,5 millió ember sztrájkolt.[10] A sztrájkórák számát tekintve (hivatalos adatok szerint több mint 73 millió) az 1959-es sztrájkmozgalom volt a háború utáni időszak egyik legnagyobb méretű sztrájkmozgalma. Emellett egyike volt a legeredményeseb-

[10] „L'Unità", 3. II. 1960.

beknek: az új kollektív szerződésekben több millió dolgozónak sikerült magasabb munkabért biztosítani.

Az 1959-es tömegmozgalom a politikai helyzet egyik legfontosabb tényezője lett. A munkásosztály aktivizálódása, a közvélemény folytatódó balratolódása, amely a középrétegekre támaszkodó pártokban végbemenő, már említett eltolódásokban fejeződött ki, nehéz helyzetbe hozta a reakciót. Ez a kereszténydemokrata jobbszárny és a neofasisták blokkjának megteremtésével, nyílt klerikális rendőri diktatúra bevezetésével próbált kilábalni nehéz helyzetéből.

Az 1960 áprilisában alakított kereszténydemokrata Tambroni-kormány volt a háború után az első olyan kormány, amely nyíltan a fasisztákra támaszkodott. De a reakció elszámította magát. Az olasz néptömegek harcot indítottak, hogy elhárítsák az olasz demokráciát fenyegető veszélyt, megakadályozzák, hogy a neofasiszta párt gyakorlatilag a kormányzó pártok egyike legyen. Az Olasz Kommunista Párt felbecsülhetetlen érdeme, hogy idejében észrevette és megmutatta a népnek a veszélyt, az első sorokban küzdött a demokrácia megvédéséért, s ebben a válságos időben maga köré tömörítette Olaszország összes antifasiszta erőit.

1960. június 30-án százezres tömeg tüntetett Genovában. Ez a tüntetés keresztülhúzta a fasiszták számításait, nem engedte, hogy az ellenállási mozgalomban való részvételért aranyéremmel kitüntetett Genovában kongresszust tartsanak.

Július elején a reakciósok, akiknek politikai képviselője Tambroni volt, revánsot akartak venni a vereségért, és brutális rendőri beavatkozáshoz folyamodtak. 13 embert megöltek és több százat megsebesítettek az antifasiszta tüntetések résztvevői közül (Rómában, Reggio nell'Emiliában, Palermóban és más városokban). Ezek a brutalitások féktelen haragra lobbantották a népet, amely ekkor már nemcsak a fasiszták ellen fordult, hanem a demokráciát megcsúfoló egész kereszténydemokrata rendszer ellen, a rendőri önkényuralom, a diszkrimináció és a korrupció ellen is. A rendőrterror ellen tiltakozó általános sztrájk az egész országra kiterjedt. Bár a katolikus szakszervezetek vezetői nem voltak hajlandók kiadni a sztrájkra szóló felhívást, e szakszervezetek tagjai mindenütt aktívan részt vettek a sztrájkban. A fontosabb központokban mindenütt hatalmas tüntetések zajlottak le. Az utcákon heves összetűzések voltak a rendőrséggel. A reakció provokációja a polgárháború szélére sodorta az országot.

Az Olasz Kommunista Párt az élen haladt az antifasiszta mozgalomban, az egység, az összefogás, a fegyelem és a kitartás szellemével töltötte meg a mozgalmat.

Hivatalos antikommunizmusuk ellenére a szociáldemokraták, a republikánusok és a radikálisok is kénytelenek voltak csatlakozni a tiltakozó mozgalomhoz (néhány kereszténydemokrata politikussal együtt), és a kommunistákkal, a szocialistákkal, a pártonkívüli munkásoknak, alkalmazottaknak és a kultúra művelőinek ezreivel vállvetve részt venni a népi tüntetésekben. 1947 óta ekkor sikerült először egy időre helyreállítani az antifasiszta egységet. Újjáéledtek a helyi ellenállási szervezetek, ennek az egységnek a kifejezői. A reakciósok kártyáit teljesen összezavarta ez a júliusi széles körű demokratikus koalíció, amely egységesnek bizonyult a harcban, a tiltakozó mozgalomban, s azokon az oly nagyszabású tömegtüntetéseken és gyűléseken, amilyeneket 1948 óta nem látott Olaszország.

A mozgalom új és igen fontos momentuma volt, hogy nagy számban vett részt benne az ifjúság, az az ifjúság, amelyről éveken át azt állították, hogy nem érdeklődik a politika iránt. 17—22 éves fiatalok gyakran az idősebbeknél is aktívabb szerepet vittek a rendőri önkény és a fasizmus elleni megmozdulásokban.

A júliusi sztrájkokban, gyűléseken és tüntetéseken összesen 2,5 millió ember vett részt. Ez a mozgalom 1960-ban Olaszországban központi esemény volt. Megmutatta, hogy milyen számottevő harci potenciál rejlik a tömegekben, milyen erősek az országban az antifasiszta tradíciók, milyen mély szakadék tátong a reakció tervei és a nép törekvései között. Ennek láttán a „harmadik erő" pártjai is elismerték, hogy a reakciós diktatúra létrehozásának közvetlen veszélye esetén egyesíteni kell az ország összes antifasiszta erőit. Az uralkodó körök végül is kénytelenek voltak meghátrálni, és feláldozni a kudarcot vallott Tambroni-kormányt. A háború óta először fordult elő, hogy közvetlenül a nép megmozdulása okozta a kormány bukását.

Az uralkodó körök kénytelenek voltak taktikát változtatni, ideiglenesen elejteni a klerikális-fasiszta diktatúra megteremtésének tervét, lemondani a Kereszténydemokrata Párt és a fasiszta mozgalom nyílt szövetségéről.

Ugyanakkor a népi erők 1960 júliusában elért sikere arra ösztönözte a dolgozókat, hogy újult erővel harcoljanak gazdasági követeléseik teljesítéséért,

1960 első hónapjait a sztrájkmozgalom bizonyos fokú lanyhulása jellemezte. Ezt elsősorban az okozta, hogy a gazdasági ágak túlnyomó többségében nemrég kötötték meg az országos kollektív szerződéseket az 1959-es elkeseredett tömegmozgalmak eredményeképpen. De az antifasiszta mozgalom győzelme után 1960 nyarán a sztrájkmozgalom ismét erőteljesen fellendült. Míg 1960 január—márciusában a sztrájkórák száma mindössze 32 százaléka volt az 1959 azonos évnegyedében nyilvántartott sztrájkóráknak, április—júniusban pedig ez az arány 19,4 százalékra csökkent, addig a következő negyedévben a sztrájkórák száma 1959 azonos időszakához képest csaknem 1,5-szeresére növekedett, s az utolsó hónapokban már legalább 4-szeresen múlta felül az 1959. év azonos időszakának sztrájkóráit.[11]

Megjegyzendő, hogy az 1960. évi gazdasági harc jelszavai különböztek az előző évek megmozdulásainak jelszavaitól.

E harc egyik legfontosabb célja az volt, hogy az országos kollektív szerződések kiegészítéseképpen az egyes vállalatoknál vagy iparágakban is kössenek kollektív szerződéseket. A munkások ezzel kinyilvánították: nem hajlandók tűrni tovább, hogy a vállalkozók az egyes vállalatok termelési jellegének különbségére hivatkozva önkényesen dönthessék el a munkakörülményekkel, az alkalmaztatással kapcsolatos kérdéseket, papíregyezményekké változtassák az országos kollektív szerződéseket. A proletariátus az olasz nagytőke újabb erődjét vette ostrom alá.

Ugyanakkor a munkások követelték, hogy a szakszervezetek kapjanak több jogot a vállalatoknál, az egyes iparágakban. Elsősorban azt követelték, hogy a szakszervezetek köthessenek olyan kollektív szerződéseket, amelyek kiterjednek a munkások és a tőkések közti viszony minden kérdésére. Ilyen szerződések azelőtt nem voltak; a szerződésben feltüntették például a munkás alapbérét, de a különféle „prémiumok" összege kizárólag a vállalkozótól függött, aki ezt a lehetőséget arra használta fel, hogy növelje „paternalista" tekintélyét a munkások előtt. A vállalatok korszerűsítése és technikai átszervezése sok új problémát vetett föl a szakképzettség megváltozásával, a szakmai oktatással, a munkaidő csökkentésével kapcsolatban stb. A kollektív szerződések ezekkel a problémákkal sem foglalkoznak, s megoldásuk a vállalkozók tetszésétől függ.

[11] Lásd „Rassegna sindicale" No 37. 1961.

A szakszervezetek jogainak kiterjesztéséért folyó harc — többek között a kollektív szerződésekkel kapcsolatban — szorosan összefügg a munkásosztálynak azzal a törekvésével, hogy demokratikus ellenőrzés alá helyezzék a vállalatokat, korlátozzák befolyásukat és hatalmukat, jelentős társadalmi és gazdasági átalakításokat valósítsanak meg az országban.

Körülbelül négy hónapig (1960 októbertől 1961 januárig) tartott a villamosenergetikai vállalatok 100 000 munkásának a harca, amelyet a kohászok, a szállítómunkások és más gazdasági ágak dolgozói is támogattak. A sztrájkolók határozott követelései heves ellenállásra késztették a vállalkozókat, de a dolgozók mégis kivívták, hogy a szakszervezetek szélesebb körű jogokat kapjanak a vállalatoknál.

Jellemző, hogy ezeket a határozott követeléseket az olasz munkásosztálynak egyik legjobban fizetett osztaga vetette fel. Meghiúsult tehát a reakciónak az a reménye, hogy burzsoá befolyás alá vonja a munkásosztálynak ezt a részét, s ezzel szakadást idéz elő a munkásmozgalomban.

A munkások a sztrájk idején rugalmas, manőverező taktikát alkalmaztak. A teljes munkabeszüntetést részleges, félműszakos sztrájkokkal váltogatták. Ez lehetővé tette nekik, hogy valamit keressenek, és így tovább bírják a sztrájkot. Októbertől fogva a munkások összesen több mint 12 millió órát sztrájkoltak, vagyis átlag 120 sztrájkóra esett minden sztrájkolóra. A sztrájkot nagy tömegtüntetésekkel kapcsolták össze.

Számos vállalatnál, főleg az állami vállalatoknál, az elektrotechnikai és az acélipari munkásoknak sikerült elfogadtatniuk követeléseiket. Ezzel újabb fontos rést ütöttek a vállalkozók egységes frontján.

A gazdasági harcot gyakran politikai jelszavakért folyó harc kísérte. Így például 1960 novemberében, Debré francia miniszterelnök római látogatása idején, a munkások és a főiskolások tüntetéseket rendeztek, s a véres algériai háború megszüntetését követelték.

Az elkeseredett sztrájkharc 1961-ben sem szünetel. A munkások széles körű mozgalmat indítottak az országos kollektív szerződéseket kiegészítő szerződések megkötéséért. A rendőrök több helyen (Nápoly, Monfalcone, Marsala) kíméletlenül elbántak a dolgozókkal.

Aktívan kapcsolódott be a harcba 1,5 millió mezőgazdasági mun-

kás. A felesbérlők sem maradtak tétlenek, és egyre határozottabban követelik a középkori felesbérleti rendszer felszámolását.

Folytatódnak a tömegek politikai megmozdulásai. Például szolgálhatnak a fasiszta provokációk ellen Firenzében és Modenában rendezett hatalmas tüntetések és a Lumumba bestiális meggyilkolása ellen tiltakozó felvonulások.

Az 1959—1961. évi olaszországi sztrájkokat általában a harcos szellem, a támadó kezdeményezés és a három legnagyobb szakszervezeti szövetség akcióegysége jellemezte. Az olasz munkásosztály megalkuvás nélkül harcolva halad előre. Ebben a harcban egyre növekszik a dolgozók élcsapatának, a kommunista pártnak a tekintélye és befolyása. Ezt bizonyítja többek között az is, hogy a párt nagy sikert ért el az 1960. november 6—7-i községi választásokon.

A párt következetes harca a nép érdekeinek védelmében, a párt ragyogó perspektívával biztató programja, kiemelkedő szerepe a június—júliusi eseményekben, politikájának rugalmassága, a dolgozók és az elnyomottak legkülönbözőbb rétegeinek érdekeivel való összeegyeztetése — mindez azt eredményezte, hogy a tömegek elismeréssel adóznak a párt tevékenységének. Míg a kormányzó Kereszténydemokrata Párt majdnem egymillió szavazatot vesztett, addig az Olasz Kommunista Párt az összes szavazatoknak csaknem negyed részét (24,5 százalék az 1958-as parlamenti választásokon elért 23 százalékkal szemben), sok tartományban 30—40 százalékát szerezte meg. Siena tartományban (Toscana), valamint Crotone város (Calabria) községi választásain a kommunisták megkapták a szavazatok abszolút többségét.

A kommunista pártot jelenleg 77 tartományi tanácsban 576 küldött képviseli (az 1956. évi 496-tal szemben), 82 tartományi központ városi törvényhatóságában pedig 831 küldött (az 1956. évi 809-cel szemben).[12]

Külön kell megemlékezni arról a nagy sikerről, amelyet a kommunista párt a legfőbb iparvidékeken — a munkásosztály koncentrálódásának központjaiban — elsősorban Északon és a központi területeken elért. Ez megcáfolta a burzsoá propagandistáknak azt a légből kapott állítását, hogy a kommunista pártnak csak az elmaradott vidékeken, a legalsó társadalmi rétegek legszegényebb és legelkeseredettebb képviselői között van befolyása. Be-

[12] Lásd „L'Unità", 9. XI. 1960.

igazolódott, hogy a dolgozók harc árán kivívott életszínvonalemelkedése nem gyengíti a kommunista párt befolyását, sőt még inkább növeli tekintélyét, mert a tömegek tudják, hogy a kommunista párt irányítása mellett érték el sikereiket. A választások újabb balratolódást hoztak az osztályerők megoszlásában, s ez az 1959—1960. évi tömegharcok eredménye volt.

Az 1959—1961-es osztályharcok igen fontos szakaszt jelentettek az olasz munkásosztály harcának fejlődésében. A kommunista párt vezetésével sikerült bizonyos eredményeket elérni a célul kitűzött széles körű demokratikus koalíció megalakításában. Kezd megvalósulni az Olasz Kommunista Párt VIII. és IX. kongresszusának stratégiai irányvonala.

Az olasz munkásosztály értékes történelmi tapasztalatokkal gazdagodva, harci programmal felfegyverezve lép át a XX. század új évtizedének küszöbén. Ezt a programot az utóbbi évek folyamán dolgozta ki az Olasz Kommunista Párt, amely magabiztosan vezeti az olasz népnek a mélyreható társadalmi, gazdasági és politikai átalakításokért indított erőteljes mozgalmát.

A FRANCIA DOLGOZÓK HARCA AZ ALGÉRIAI HÁBORÚ ÉS A REAKCIÓ ERŐI ELLEN

A munkásmozgalomban végbement legutóbbi mélyreható változások Franciaországban is megmutatkoztak. Franciaországban 1961-ben rendkívül éles politikai ellentétek merültek föl: az egyik oldalon állt a személyi hatalomhoz kötött, tekintélyuralmi rendszer, a bürokráciára, a hadseregre és az egyházra támaszkodó fináncoligarchia diktatúrájának különleges formája, a másik oldalon az egybeforrott, nagylétszámú kommunista párt, Franciaországnak a szakszervezetekkel szorosan kapcsolatos legbefolyásosabb pártja.

A francia imperializmus, amely a második világháború után elvesztette régebbi uzsoralehetőségeit és részben gyarmati profitforrásait is, arra kényszerült, hogy aránylag rövid idő alatt behozza számottevő lemaradását, és utolérje versenytársait az ipari termelés volumene, a technikai felszereltség és a versenyképesség tekintetében. Ennek következménye volt a francia nemzetgazdaság struktúrájának gyökeres megváltoztatása, amely az erősített ütemű iparosításban fejeződött ki. Mindezt rendkívül megnehezítette a fegyverkezési hajsza és súlyosan hátráltatták a gyarmati

háborúk, amelyek a végsőkig feszítették az ország gazdasági szervezetének teherbírását. Számítani lehetett tehát arra, hogy a teherviselés megosztásának kérdésében előbb-utóbb a pattanásig kiéleződnek az ellentétek az egyes osztályok és társadalmi rétegek között.

Ezeknek az összetűzéseknek politikai jellegét még inkább fokozta az, hogy a burzsoá állam egyre nagyobb mértékben avatkozik be a francia gazdasági életbe. A parlamentben — ahol a mandátumok negyedrésze a kommunistáké — a pártharcok erősen korlátozták a fináncoligarchia manőverezési lehetőségeit. Az állami apparátussal elválaszthatatlanul összeforrott monopóliumok éppen ezért mindent elkövettek, hogy dezorganizálják, diszkreditálják, és alkalmas pillanatban tekintélyuralmi rendszerrel helyettesítsék a számukra terhessé vált parlamenti rendszert.

Ilyen alkalmas pillanatot látott a reakció 1958 tavaszán.

A francia gyarmatbirodalom széthullása, különösen az algériai háború, kedvező feltételeket teremtett a nacionalista légkör kialakulásához, s az nemcsak a kispolgári tömegeket ragadta magával, hanem a munkásosztály egyes, politikailag éretlen osztagait is. Az elhúzódó algériai háború miatt kialakult soviniszta hangulat kedvező talajnak bizonyult a hivatásos tisztikar egy részével szoros kapcsolatot tartó neofasiszta színezetű reakciós elemeknek az összeesküvésre. A burzsoázia fasiszta érzelmű tagjai és az algériai kolonialisták szövetségre léptek a szoldateszka legreakciósabb részével, s ez a szövetség 1958 májusában faltörő kosként rombolta le a negyedik köztársaság belülről aláásott, régóta omladozó parlamentáris rendszerét.

A munkások és a demokratikus erők közti szakadás, a Guy Mollet irányította Francia Szocialista Párt jobboldali vezetőségének áruló politikája volt a két legfőbb tényező, amely lehetővé tette a reakciónak, hogy aránylag rövid idő alatt megvalósítsa terveit. Ehhez járult még az, hogy a parlament — tekintélyének tervszerű rombolása és a kommunisták hátrányos megkülönböztetése következtében — nem tudott a francia nép többségének megfelelő politikát folytatni.

Ezt bizonyos mértékben a munkásosztály helyzetében és struktúrájában végbement változások is elősegítették. A francia ipar gyors növekedése jelentősen „felhígította" a munkásosztályt, amely a tönkrement parasztoknak, kisiparosoknak, kereskedőknek és a nyárspolgári illúziók terhét magukkal cipelő egyéb kis-

polgári rétegek képviselőinek százezreivel gyarapodott. Az alkalmazottak erősen megnövekedett hadserege a burzsoá állam ideológiai és politikai befolyása alatt áll. A termelésnek 1954—1957-ben történt rohamos növekedése a munkásosztály és az alkalmazottak „új" rétegeiben reformista koncepciókat terjesztett el. A jobboldali szocialista vezetők buzgón táplálták a reformista nézeteket, amelyek hozzájárultak a proletariátus soraiban bekövetkezett szakadás elmélyüléséhez.

Amikor a népszavazásra bocsátott tekintélyuralmi alkotmányt 1958. szeptember 28-án elfogadták, a burzsoá sajtó, rádió és televízió példátlan méretű propagandakampányt indított. Arról akarta meggyőzni a tömegeket, hogy az új rendszer véget vet a francia belpolitika krónikus ingatagságának, gyorsan békét köt Algériában, biztosítja Franciaország függetlenségét és nemzetközi nagyhatalmi pozícióját, végül, enyhíteni fogja az ország társadalmi ellentéteit oly módon, hogy de Gaulle tábornok „erős és tiszta" égisze alatt megvalósítja a tőke és a munka „együttműködését". „Talán még sohasem volt ilyen zajos reklámkampány Franciaországban"[13] — állapította meg Philip Williams, angol burzsoá szociológus.

Ez a demagógia az első időkben sikerrel járt: a hangos propagandától félrevezetett, a negyedik köztársaság egymást szüntelenül váltogató kormányainak politikájában csalódott tömegek — kispolgárok, parasztok, alkalmazottak, sőt a munkások egy része is — a népszavazáson és az 1958 novemberi választásokon a de Gaulle-t támogató burzsoá és reformista pártokra szavaztak.

A Francia Kommunista Pártnak egy ideig az árral szemben kellett úsznia. A reakciónak az 1958. évi májusi válság idején, a szeptember 28-i népszavazás és a novemberi választásokon aratott győzelme következtében a párt elvesztette szavazói legkevésbé állhatatos részének szavazatát. De a munkásosztály ügyéért folytatott harcban megedzett, negyvenéves tapasztalattal rendelkező francia kommunisták nem rettentek meg, nem vesztették el a fejüket, nem mentek a kapitulánsok, a revizionisták után. Határozottan leleplezték az ötödik köztársaság reakciós, népellenes osztályjellegét, s az új köztársaság első napjaitól fogva a demokratikus ellenzék vezető erői voltak.

[13] *Philip Williams* and *Martin Harrison:* De Gaulle's Republic. London 1960. p. 93.

A Francia Kommunista Párt 1959. június 24—28-án tartott XV. kongresszusán egyhangúlag elfogadott tézisek hangsúlyozzák:

„A jelenlegi helyzetben Franciaországban minden további előrehaladás első feltétele a monopóliumokkal összeforrott tekintélyuralmi rendszer megszüntetése. A szocializmusért folyó harc, amelynek döntő kérdése a munkásosztálynak és szövetségeseinek hatalomra jutása, szorosan összefügg a demokráciáért folyó harccal."[14] A kongresszus rámutatott arra, hogy meg kell teremteni az összes haladó erők, elsősorban az egész munkásosztály szilárd akcióegységét a dolgozók gazdasági érdekeiért, az algériai békéért, a nemzetközi feszültség enyhítéséért, a demokrácia visszaállításáért és megújításáért vívott harcban.

Az események hamarosan meggyőzték a tömegeket a Francia Kommunista Párt elvi álláspontjának igazságáról. A monopóliumok, a de Gaulle-i ötödik köztársaság tekintélyuralmi jellegét kihasználva, frontális támadást intéztek a dolgozók életszínvonala ellen. Az osztályharc az országban egyre leplezetlenebb formában nyilvánult meg, a lakosság különböző kategóriái éles összetűzések közepette szálltak szembe a bürokratikus államapparátussal, amely engedelmesen végrehajtotta a monopóliumok utasításait. Franciaországban 1959—1961-ben a politikai erőviszonyok lényegesen módosultak, a dolgozók tömegszervezetei észrevehetően balra tolódtak.

A reakciós alkotmány elfogadása (1958) csak első lépése volt az új rendszernek. Ezt követték 1958 decemberében sorozatosan azok a népellenes rendelkezések, amelyek megvetették az ötödik köztársaság szociális és gazdasági politikájának alapjait: leértékelték a frankot, új adókat vezettek be, megszüntettek bizonyos kedvezményeket a társadalombiztosítással kapcsolatban stb. Az 1957-től 1959-ig terjedő időszakban a megélhetési költségek 30 százalékkal, ezzel szemben a bérek csak 18—20 százalékkal emelkedtek. A dolgozók vásárlóképessége tehát 12 százalékkal csökkent. Ezenkívül a közös piac megalakulásának következménye, a külföldi konkurrencia fokozódása sok fontos iparágban maga után vonta a munkások tömeges elbocsátását (szénbányák, a Fives-Lille-Cail gépgyárak, a Renault autógyárak stb.).

A francia munkásosztály a monopóliumok támadására hatalmas

[14] XVe Congrès du Parti Communiste Français. Numéro spécial des „Cahiers du Communisme", juillet-août 1959. p. 536.

sztrájkmozgalmakkal válaszolt, amelyek 1959-ben, 1960-ban és 1961-ben az egész országra és az összes alapvető iparágakra — a kohászatra, a gépgyártásra, a közlekedésre, a szolgáltatásokra — kiterjedtek. Míg 1958-ban a munkaügyi minisztérium hivatalos statisztikai adatai szerint 854 munkakonfliktus volt 850 000 munkás és alkalmazott részvételével és 1 138 000 munkaóra-kieséssel, addig 1959-ben 1512 volt a munkakonfliktusok és 1 938 000 az elveszett munkaórák száma.[15] A vállalkozók sok esetben kénytelenek voltak meghátrálni, és néhány százalékkal emelni a béreket. A kormány a tömegek nyomására elrendelte az 1958 decemberében eltörölt betegségi segélyek kifizetését (3000 régi frank értékig). Ez a munkásosztály nagy sikere volt.

Hogy a tekintélyuralmi rendszer a monopóliumok készséges eszköze, a napnál is világosabban megmutatkozott 1959 júniusában, amikor 325 000 vasutas egynapos általános sztrájkkal támasztotta alá a nagyon alacsony fizetések emelésére vonatkozó követeléseit. Nemcsak a fő szakszervezeti központok csatlakoztak ehhez a mozgalomhoz, hanem még a műszakiak legkonzervatívabb szervezetei is. A de Gaulle—Debré-kormány ennek ellenére a leghatározottabban megtiltotta a sztrájkot az 1959. január 7-i rendeletre hivatkozva, amely lehetővé teszi, hogy a kormány bármely pillanatban kötelező katonai szolgálatra hívja be az egész lakosságot, büntetőjogi felelősségre vonás terhe mellett. 1961 tavaszán Debré miniszterelnök levelet intézett a Francia Vállalkozók Országos Tanácsához, s azt „tanácsolta", hogy semmi esetre se emeljék a magánszektorban évi 4 százaléknál többel a munkabéreket. A Vállalkozók Tanácsa miheztartás végett minden tagjával közölte a levél tartalmát.

A sztrájkharc során lelepleződtek az uralkodó köröknek azok a próbálkozásai, hogy a monopóliumokkal szövetkezve belülről bomlasszák a munkásmozgalmat olyan képmutató jelszavak segítségével, mint „a munkások érdekeltsége a vállalkozók munkájának eredményeiben", „a munkások társadalmi emelkedése" stb. Ezeket az Egyesült Államokból importált jelszavakat különösen nagy igyekezettel terjesztették de Gaulle pártjának („Szövetség az Új Köztársaságért") egyes képviselői. A de Gaulle-isták az úgynevezett „független szakszervezetekre", vagyis a neofasiszta típusú kis sztrájktörő szervezetekre próbáltak támaszkodni, ame-

[15] Lásd „Les Échos", 27. IX. 1960.

lyek teljesen a vállalkozóktól és a rendőrségtől kapott pénzből tartják fenn magukat. Ez nem járt sikerrel, mert a „függetlenek" nem tudták számottevően kiterjeszteni befolyásukat; tagjaik számát tízezrekben lehet meghatározni.

A francia munkásmozgalmat mindig a forradalmiság, az aktív harci szellem jellemezte. Gyenge oldala volt azonban mindig a felaprózottság, a sokféle ideológiai és politikai irányzat, a szervezett proletariátus alacsony részaránya az egész munkásosztályhoz viszonyítva (a munkásoknak mindössze 20—25 százaléka volt tagja a szakszervezeteknek).

Az ország legnagyobb szakszervezete ma az 1 722 000 tagot számláló Általános Munkásszövetség, amely elsősorban a legfőbb iparágak — a kohászat, a gépgyártás, a vegyipar, az építkezés stb. — munkásaira támaszkodik. Az Általános Munkásszövetség mellett két reformista szakszervezeti központ működik: Az Általános Munkásszövetségből 1947-ben kivált jobboldali szocialista szervezet, a Force Ouvrière, és a Francia Keresztény Dolgozók Szövetsége. A Force Ouvrière-nek körülbelül 250—300 000 tagja van, akik többnyire az államosított szektor alkalmazottaiból, a posta és a távíró dolgozóiból, valamint az északkeleti megyékben dolgozó vasutasok és bányászok közül kerülnek ki. A Francia Keresztény Dolgozók Szövetségének 350—400 000 tagja van, közöttük az alkalmazottakon kívül jelentős számban szerepelnek munkások is (főleg az ország keleti részén). Vannak végül autonóm szakszervezetek, amelyekhez elsősorban pedagógusok tartoznak, itt kell megemlíteni a 100—150 000 taglétszámú Általános Szakmai Szövetséget, amely a vállalatok műszaki személyzetének felső és középrétegét, továbbá a magasabb beosztású alkalmazottakat tömöríti.

Az utóbbi évek sztrájkharcainak rendkívül fontos eredménye volt az, hogy megnövekedett az Általános Munkásszövetség tekintélye, fokozódott a reformista szakszervezeti központok egyszerű tagjainak az akcióegységre irányuló törekvése. Az 1959—1960-as üzemi bizottsági választásokon az Általános Munkásszövetség az eddigiekhez képest 3—10 százalékkal több szavazatot szerzett; országos átlagban a szavazatok 70—80 százalékát kapta. Az Általános Munkásszövetség és a Francia Keresztény Dolgozók Szövetsége között 1959 júliusáig 81 megyei szövetségben és 18 ipari szövetségben jött létre akcióegységre vonatkozó megállapodás, az Általános Munkásszövetség és a Force Ouvrière között a meg-

felelő számok: 38 és 11. 48 megyében csatlakoztak az akcióegységhez a Közoktatási Szövetségbe tömörült pedagógusok is. „A dolgozók maguk döntik le azokat a korlátokat, amelyeket a szakadárok továbbra is fenn akarnak tartani. Ez a jelenség olyan erős volt, hogy az Állami Villanyerőműveknél több hónapos habozás és sikertelenség után helyreállították az összes országos szövetségek egységét. A vasutasok közös gyűlésükön alulról kiinduló kezdeményezésre kiküszöbölték azokat a nehézségeket, amelyeket a Francia Keresztény Dolgozók Szövetségének és az autonóm szakszervezeteknek a gazdasági követelések programjával kapcsolatos ellenvetései okoztak, és létrejött az egység az Általános Munkásszövetség és a Force Ouvrière programja alapján. A dolgozók megelégelték a széthúzást. Ez elsősorban az ifjúságra vonatkozik, amely nem fogadja el a Force Ouvrière és a Francia Keresztény Dolgozók Szövetsége vezetőinek álláspontját, és még akkor is bekapcsolódik a harcba, amikor azt csak az Általános Munkásszövetség vezeti"[16] — írta Georges Frischmann, az Általános Munkásszövetség egyik ismert funkcionáriusa.

A francia munkásosztály taktikája bizonyos változásokon ment át a tekintélyuralmi rendszer viszonyai között. Így például a legutóbbi idők sztrájkmozgalmának egyik jellemző sajátossága az, hogy a dolgozók egyre inkább folyamodnak az úgynevezett váltakozó sztrájkokhoz; ezek rövid ideig tartó, egynapos vagy akár 2—3 órás munkamegszakítások egyes műhelyekben, vállalatoknál, termelési ágakban, vidékeken. A gyakorlatban ilyen sztrájkokkal sikerült megbénítani az illető műhelyekkel vagy vállalatokkal kapcsolatos termelési ágak munkáját, és hatásos nyomást gyakorolni a vállalkozókra.

Válasszunk ki találomra egy napot, például 1961. március 9-ét. A Sud Aviation állami repülőgépgyár fémmunkásai Toulouse-ban, Marignane-ban, Rochefort-ban és más városokban két hét óta e napon tartottak harmadszor 1 órás sztrájkot a munkabérek emelésének és a munkavédelmi feltételek megjavításának követelése jegyében. 24 órás sztrájkot tartottak a Saint Nazaire-i hajógyár alkalmazottai: a váltakozó sztrájkban egy hónap alatt több mint 2000 hajóépítő vett részt. Tarbes-ban, az Alsthome tröszt elektrotechnikai üzemeiben, a nyomorúságos munkabérek kifizetése után gyűléseket, rövid ideig tartó sztrájkokat rendeztek. Lille-ben, a

[16] „France Nouvelle", No. 798. 1961.

Fives-Lille-Cail gépgyárak munkásainak 95 százaléka sztrájkolt. Váltakozó sztrájkok bénították meg az országos tudományos kutatóközpont laboratóriumainak, a dijoni telefonközpontnak és a párizsi televízió egy részének munkáját stb.

Az utóbbi évek sztrájkharcának másik jellemző vonása az államosított szektor irányító szerepe. Az állam a mai Franciaország legnagyobb kapitalista vállalkozója, amely mint közvetlen munkaadó több mint egymillió munkást és egymillió alkalmazottat zsákmányol ki. 1946-ban, a vasutak, szénbányák, villamos erőművek, gázgyárak, sok letéti bank, a légiforgalmi társaságok államosításának pillanatában a dolgozóknak viszonylag kedvező munkabérfeltételeket és társadalombiztosítási feltételeket állapítottak meg. Ez — többek között — azzal magyarázható, hogy a kormányban egészen 1947 májusáig részt vettek a kommunista párt képviselői, és általában gazdasági pozíciókat töltöttek be.

Az azóta eltelt 15 év alatt azonban a rohamos infláció értéktelenné tette ezeket a vívmányokat, és az állami szektor dolgozói még rosszabb helyzetbe kerültek, mint a magánvállalatok dolgozói. Az államosított termelési ágak vezetői hallani sem akartak semmiféle bérkövetelésről, mert az állami bérkategóriák kölcsönösen összefüggnek egymással, és minden változás láncreakcióként újabb követeléseket von maga után. Ezenkívül a monopóliumoknak adott nagy kedvezmények (kedvezményes villamosenergia-szolgáltatási, szállítási díjszabás stb.) miatt a legtöbb államosított vállalat krónikus deficittel küszködött. Ez csökkentette a vállalatok igazgatóságának manőverezési lehetőségeit, annál is inkább, mivel az állam pénzügyi helyzetét az általános túlterhelés jellemezte.

Nem lehet csodálni tehát, hogy az államosított szektor dolgozói, akik összefogtak a közös osztályellenség, az állam ellen, a sztrájkmozgalom első soraiban haladtak. A sztrájkhullám rendszerint a közlekedési, a villamosipari, a gázgyári és a fegyvergyári munkásoktól indult ki, az ő példájukat követték azután az azonos vagy rokon magán termelési ág dolgozói. Az Általános Munkásszövetség egyik legfontosabb feladata, hogy kiegyenlítse az állami és a magánvállalatoknál szervezett mozgalom színvonala között levő bizonyos különbséget.

A szakszervezeti aktivisták erőfeszítései már jelentős sikerekre vezettek ebben az irányban.

1959—1961-ben rendkívül aktív szerepet vittek a dolgozók köz-

vetlen érdekeiért vívott harcban az állami alkalmazottak (banktisztviselők stb.). Szakszervezeteik két ízben szerveztek általános egynapos tiltakozó sztrájkokat, mindkét alkalommal körülbelül egymillió embernek, vagyis az összes alkalmazottak csaknem 90 százalékának részvételével.[17] Azzal, hogy az alkalmazottak is bekapcsolódtak az osztályharcba, súlyos csapás érte nemcsak a tekintélyuralmi rendszer bürokratikus gépezetét, hanem a reformista szakszervezeti központok ama vezetőinek bomlasztó tevékenységét is, akik mindig elsősorban az állami intézmények alkalmazottaira és az államosított iparágak dolgozóira támaszkodtak (ez különösen a Force Ouvrière-re vonatkozik). A jobboldali szocialista és a keresztény szakszervezeti központok vezetőinek utasításai, amelyek akadályozták az Általános Munkásszövetséggel való akcióegységet, egyre gyakrabban ütköztek az alsóbb szakszervezeti szervek ellenállásába.

Az 1959—1961-es időszakot nemcsak a francia dolgozók gazdasági harcának fellendülése jellemezte, hanem az is, hogy ez a harc egyre szorosabban összefonódott a politikával. A munkások, az alkalmazottak és a kispolgárok mindinkább meggyőződtek arról, hogy életszínvonaluk süllyedésének fő oka és a neofasiszta elemek melegágya az algériai gyarmati háború.

1960. január 24-én az ultrakolonialistáknak nevezett algériai franciák, kihasználva az ejtőernyős csapatok tisztjeinek nyilvánvaló rokonszenvét és támogatását, fegyveres lázadást szerveztek. A lázadók tiltakoztak az ellen, hogy az algériai népnek megadják az önrendelkezési jogot, és követelték, hogy tartsák fenn Algériában a francia gyarmatosítók uralmát. A dolgozók azonban határozottan szembeszálltak a lázadók terveivel: február elsején az anyaországban általános egyórás sztrájkot tartottak tiltakozásul a fasiszta ultrák kalandja ellen. A sztrájkban több mint 10 millió ember vett részt, vagyis az egész ipari proletariátus és az alkalmazottak jelentős része. A lázadók végül is kénytelenek voltak letenni a fegyvert.

Néhány hónap múlva, 1960. június 30-án, amikor a Párizs környéki Melun városkában — hat év alatt első ízben — előzetes tárgyalások kezdődtek Franciaország hivatalos képviselői és az Algériai Köztársaság ideiglenes kormánya között, az Általános Munkásszövetség, a Francia Keresztény Dolgozók Szövetsége, a Köz-

[17] Az állami alkalmazottak fizetésének átlagos színvonala Franciaországban alacsonyabb a munkások bérénél.

oktatási Szövetség és a Főiskolások Országos Szövetsége közös felhívást intéztek az ultrákhoz, melyben figyelmeztették őket, hogy a demokratikus erők határozottan szembeszállnak minden olyan törekvéssel, amely a békekötés megakadályozására irányul.

A Force Ouvrière és a Francia Keresztény Dolgozók Szövetsége vezetői elutasították az Általános Munkásszövetség ügyintéző bizottságának azt a javaslatát, hogy alakítsanak egységes szakszervezeti frontot az algériai béke érdekében. Mindazonáltal a szakszervezeti alapszervezetek növekvő elégedetlensége 1961 elején fontos lépésre kényszerítette őket: az algériai szakszervezetekkel együtt közös nyilatkozatot írtak alá az algériai háború folytatása ellen.

A meluni első tárgyalások kudarccal végződtek, mivel az ötödik köztársaság uralkodó körei láthatólag nem siettek reális biztosítékokat adni az algériaiaknak az önrendelkezési jog gyakorlására. A francia monopóliumok makacsul igyekeztek előre kialkudni, hogy továbbra is ellenőrzésük alatt tartsák az Algériai Köztársaság gazdasági életét, különösen a Szahara rendkívül gazdag kőolajlelőhelyeit. Ezért Franciaország demokratikus közvéleménye egyre erőteljesebb nyomást gyakorolt a kormányra, hogy az ígéreteket tettekre váltsa fel. Fontos határkő volt ebben a harcban 1960. október 27., amikor az ország sok városában tartottak tömeggyűléseket, s követelték a közvetlen tárgyalásokat az Algériai Köztársaság ideiglenes kormányával az önrendelkezés és a tűzszünet biztosítékairól. Az az egység és határozottság, amellyel a francia dolgozók 1961 áprilisában, az újabb algériai fasiszta katonai puccs napjaiban felléptek, s amely meghiúsította az összeesküvők terveit, arról tanúskodik, hogy a francia munkásosztály növekvő politikai aktivitással kíséri az eseményeket, s eltökélt szándéka, hogy kivívja az algériai probléma békés rendezését.

A francia munkásmozgalom fejlődésének jelentős tényezője volt 1958 után a jobboldali szociáldemokrácia fokozódó válsága. A Guy Mollet irányította Francia Szocialista Párt vezetői, akik aktívan segítették de Gaulle tábornok hatalomra jutását, a tömegek nyomására csakhamar kénytelenek voltak látszólagos „ellenzékbe" vonulni, amelyet azonban mégis „konstruktívnak" neveztek. „A párt, bár semmiképpen sem mond le szabadságáról és függetlenségéről, mégis helyeslését fejezi ki, amikor megfelelőnek találja a hozott intézkedéseket" — szögezte le a Francia Szocialista Párt 52. kongresszusának határozata. 1960 vége óta makacsul tartja

magát az országban az a hír, hogy Guy Mollet hamarosan visszatér a kormányba.

Az egyszerű szocialisták annyira elégedetlenek voltak a Francia Szocialista Párt vezetőségének politikájával, hogy elégedetlenségük már 1958 szeptemberében pártszakadáshoz vezetett. A Francia Szocialista Pártból kilépett, különféle ellenzéki irányzatokat képviselő politikusok — Edouard Depreux, Daniel Mayer, Alain Savary stb. — új pártot alakítottak, az Autonóm Szocialista Pártot, amely hamarosan egybeolvadt a Baloldali Szocialista Unió egyik csoportjával, és felvette az Egyesült Szocialista Párt nevet. Az Egyesült Szocialista Párthoz csatlakozott a baloldali radikálisok egyik csoportja is Pierre Mendès-France vezetésével. Noha az Egyesült Szocialista Párt programdokumentumainak számos elméleti tétele reformista jellegű, a párt megalakulása mégis a francia munkásosztály és a szociáldemokraták befolyása alatt álló városi „középrétegek" egy részének általános balratolódásáról tanúskodik.

A dolgozók közvetlen érdekeiért, az algériai békéért, a tekintélyuralmi rendszer által eltiport demokratikus szabadságjogok visszaállításáért és a klerikális elemek tobzódása ellen indított mozgalom lelkesítője mind a mai napig a Francia Kommunista Párt. A kommunista párt már az 1959 márciusi községi választásokon visszaszerezte szavazóit, akiket az 1958 novemberi parlamenti választások idején ideiglenesen elveszített: a nagyvárosokban a kommunisták a szavazatoknak több mint 27 százalékát, a fővárost magában foglaló Szajna megyében pedig 29,9 százalékát szerezték meg. A választások második fordulója előtt 75 városban — hosszú idő óta először — egységes listán indult a kommunistákat, a szocialistákat és a radikálisokat tömörítő Népfront.

1961 áprilisában Algériában az ultrakolonialista elemek újabb fasiszta puccsot kíséreltek meg, immár harmadízben. Challe, Jouhaud, Salan és Zeller tábornokok, az idegenlégió nagyrészt Nyugat-Németországban toborzott német ejtőernyős-ezredeire támaszkodva, elfoglalták Algír városának valamennyi középületét, és „direktóriumot" alakítottak. Komolyan fenyegetett az a veszély, hogy ejtőernyős csapatok szállják meg az anyaországot, elsősorban Párizs körzetét.

Ebben a válságos órában ismét a kommunista párt vezette francia munkásosztály, a francia dolgozók keltek a köztársaság és a demokrácia védelmére. Az Általános Munkásszövetség, a Francia

Keresztény Dolgozók Szövetsége, a Közoktatási Szövetség, a Főiskolások Országos Szövetsége, valamint a „Force Ouvrière"-hez tartozó szervezetek felhívására április 24-én 12 millió ember szüntette be a munkát a lázadás elleni tiltakozás jeléül. A demokratikus erők mindenütt antifasiszta bizottságokat alakítottak, népi milíciát szerveztek, fegyvereket követeltek. Magában Algériában a szolgálati idejüket töltő és a néptömegek hangulatát kifejező egyszerű katonák százezrei tagadták meg az engedelmességet a lázadóknak. A dolgozó tömegek bátor fellépésének eredménye hamarosan megmutatkozott: a lázadás vezetői már a harmadik napon teljesen elszigetelődtek, elvesztették a siker minden reményét, és kénytelenek voltak vagy elmenekülni, vagy megadni magukat a rendőrségnek.

Az áprilisi puccs a fasiszta veszéllyel terhes algériai gyarmati háború elhúzódásának egyenes következménye volt. Az ötödik köztársaság vezetői, akik kézzel-lábbal igyekeztek ezt a köztársaságot „erős államnak" feltüntetni, képtelenek voltak megakadályozni a tábornokok lázadását, hiszen a tekintélyuralmi rendszer éppen a reakciós szoldateszkának köszönhette létezését. A hatóságok a végsőkig ingadozó, elnéző magatartást tanúsítottak az összeesküvők iránt. Ugyanakkor azt a rendkívüli hatalmat, amellyel de Gaulle tábornok a lázadás elfojtásának ürügyével (az 1958-as alkotmány 16. cikkelye alapján) felruházta magát, főképpen a haladó erők, elsősorban a munkásosztály ellen használták fel.

Igen fontos esemény volt a francia munkásmozgalomban a Francia Kommunista Párt XVI. kongresszusa, amelyet a Párizs környéki Saint-Denis-ben tartottak május 11—14-én. Waldeck Rochet beszámolója, Maurice Thorez záróbeszéde, a küldöttek felszólalásai és a kongresszus határozatai mélyrehatóan elemezték az országban kialakult politikai helyzetet, világos programot adtak az algériai békéért, a demokrácia helyreállításáért és megújításáért, a monopóliumok uralmát koncentráltan kifejező tekintélyuralmi rendszer ellen vívott harcra vonatkozólag. A kongresszus elítélte a Servin, Casanova, Kriegel—Valrimont-csoport nézeteit, amelyek, mint a határozat hangsúlyozta, objektíve a reakció ellen küzdő dolgozók demobilizálására, az osztályellenség erejének túlértékelésére és a demokratikus erők lebecsülésére vezettek. „Meggyőződésünk — jelentette ki Waldeck Rochet elvtárs —, hogy hazánk, amely gazdag demokratikus hagyományokban, hamarosan

kivívja az igazi demokratikus rendszer visszaállítását, ami lehetővé teszi majd Franciaország számára, hogy békésen haladjon tovább a jövő és az igazi nemzeti nagyság útján."[18]

A BELGIUMI NAGY SZTRÁJK

A belga dolgozók általános sztrájkja az egyik legnagyobb osztályütközet volt a kapitalizmus általános válságának új szakaszában. A vihar ezúttal azon az országon vonult végig, amely életszínvonal tekintetében az elsők közt van Nyugat-Európában, amelyben a munkások és az alkalmazottak a kereső lakosság 73 százalékát képezik és 65 százalékban szakszervezeti tagok. A néptömegek nyomására a belgiumi monopolista burzsoázia kénytelen volt teljesíteni a dolgozók számos gazdasági követelését. Igaz, hogy a kongói természeti kincsek birtoklása megkönnyítette a burzsoáziának a manőverezést.

Míg a monopóliumok egyfelől ilyen engedményeket tettek, másfelől sikerült kitérniük mindenféle gyökeres szociális reformok végrehajtása elől. A legfontosabb belga iparágak — köztük a szénipar — magánosok tulajdonában vannak, s a magán-tőkebefektetések kívül állnak minden ellenőrzésen. Ezért a Société Generale-féle hatalmas monopóliumok uralma a legnyíltabb, leglepleztelenebb formában nyilvánul meg. Ellenőrzés nélküli önző gazdálkodásuk pangásra ítélte a belga gazdasági életet. Belgium ennek következtében olyan országgá vált, ahol a termelés igen kis mértékben növekszik, ahol nagy a munkanélküliség, s ahol a munkanélküliek száma még az aránylag kedvező években sem süllyed a bérmunkaerő 5 százaléka alá.

Belgium gazdasági életének alapja az elmaradott berendezéssel működő szénipar, textilipar és még néhány más régi iparág. A belga bányász egy műszakban 29 százalékkal kevesebb szenet termel, mint a bányászok átlagosan a Német Szövetségi Köztársaságban, Franciaországban és Hollandiában.[19] A gazdaság technikai átszerelése igen lassan halad; a belga monopóliumok inkább külföldre viszik tőkéjüket, mint hogy a hazai befektetésekkel járó kockázatot vállalják.

[18] A Francia Kommunista Párt XVI. kongresszusa. Kossuth Könyvkiadó 1961. 94. old.

[19] „Times", 7. III. 1960.

A mértéktelen katonai kiadások végzetesen tükröződnek az ország pénzügyi helyzetén. A hadikiadások 1960-ban 21,4 milliárd frankra növekedtek az 1949. évi 7,65 milliárddal szemben. Belgium költségvetése az utóbbi években mindig deficittel zárult; 1959-ben a 105,4 milliárd frank bevétellel szemben 135 milliárd frank kiadás mutatkozott. Ennek megfelelően az államadósság az 1950. évi 250 milliárdról 1960-ban 370 milliárdra emelkedett.[20] Ez a körülmény egyre jobban kiszolgáltatta az államot a nagy monopoltőkések maroknyi csoportjának. Az államadósság évi törlesztésére 1960-ban több mint 21 milliárd frankot kell kifizetni.

Az ország gazdasági nehézségei 1959—1960-ban tovább fokozódtak. Ehhez jelentősen hozzájárult, hogy az „európai integrációs" folyamat és az egyre élesedő külföldi konkurrencia következtében súlyos válságba került a szénbányászat, Belgium energetikájának alapja. Az Európai Szén- és Acélközösség szerveinek határozata alapján a belga kormány példátlanul álló tervet fogadott el szénbányászatának visszafejlesztésére. Ennek megfelelően az előirányzat szerint 1963-ban körülbelül 100 000 bányászt fognak elbocsátani.

1959 január óta új tényező határozza meg a belgiumi események alakulását: a kongói nemzeti felszabadító mozgalom fellendülése. A belga monopóliumoknak a durva katonai beavatkozás eredményeképpen egyelőre sikerült ugyan megmenteniük Kongóban vagyonuk nagy részét, de ez a beavatkozás mintegy 6 milliárd belga frank katonai kiadással járt, s ez még inkább növelte a pénzügyi nehézségeket.

Ilyen módon a nagy monopóliumok gazdasági, bel- és külpolitikai basáskodása súlyos válságba sodorta Belgiumot.

A baloldali erők ekkor részletes programot dolgoztak ki, amelynek megvalósítása lehetővé tette volna, hogy Belgium leküzdje a különféle nehézségeket. A programpontok között főképpen antimonopolista jellegű „strukturális reformok" szerepeltek: a legfontosabb iparágak államosítása, a termelés demokratikus ellenőrzésének megteremtése stb. A „strukturális reformok" jelszavának népszerűségét mutatja az a tény, hogy nemcsak a kommunista párt fogadta el a javaslatot, hanem az Általános Belga Munkásszövetség és a Belga Szocialista Párt is. Meg kell azonban állapítani, hogy csak a kommunisták hangsúlyozzák következetesen és

[20] „Le Drapeau Rouge", 4. II. 1960.

határozottan ennek a jelszónak harcos jellegét és antimonopolista irányát.

A Belga Kommunista Párt XII. (1957 április) és XIII. (1960 április) kongresszusa kidolgozta a monopóliumok elleni harc részletes programját. Ez a program a következő intézkedéseket irányozza elő: az energetika, a bankok, a holdingok, a biztosító társaságok államosítása, a fő gazdasági szektorok és a tőkebefektetések demokratikus ellenőrzése.

A külpolitika terén a Belga Kommunista Párt azt követeli, hogy Belgium aktívan járuljon hozzá a nemzetközi feszültség csökkentéséhez: lépjen ki a NATO-ból, 10 milliárd frankkal, vagyis 50 százalékkal csökkentse a katonai kiadásokat, állítsa át békés termelésre a hadiipart, lépjen ki a közös piacból és az Európai Atomenergia Szövetségből.

Ezt a programot a belga kommunisták elgondolása szerint olyan antimonopolista kormánynak kell megvalósítania, amely „a munkásosztály, a földművelők és a városi középosztályok harci szövetségének" eredményeképpen jut hatalomra. „Az általunk javasolt szövetséget, vagyis a munkásosztály és a középosztályok harci szövetségét, amelyhez még a kisvállalkozók is csatlakozhatnak — mondotta Ernest Burnelle, a Belga Kommunista Párt vezetője a XIII. kongresszuson — közös harc útján meg lehet valósítani. E harc résztvevői: a Belga Kommunista Párt, amelynek növelnie kell befolyását, a Belga Szocialista Párt, amelynek határozottan balra kell fordulnia, és a kereszténydemokraták, miután szakítottak a Keresztényszociális Párttal."[21]

A Belga Kommunista Párt Központi Bizottságának 1961 januári plénuma konkretizálta a párt követeléseit. Javasolta, hogy haladéktalanul foglaljanak le 20 milliárd frankot a nagytőkések profitjából, s kényszerítsék őket, hogy a legközelebbi négy évben 50 milliárd frankot ruházzanak be Belgiumban.

Az Eyskens-kormány kormányzásának éveit (1958—1961) az osztályharc fokozódása jellemezte. A bányászok az első pillanattól fogva elszántan szembeszálltak a szénipari munkások elbocsátásával. Az 1959 februári bányászsztrájk, amely Borinage-ban kezdődött, gyorsan kiterjedt egész Belgiumra, és több déli városban általános jelleget öltött, csaknem 300 000 ember vett részt benne. Ezt a harcos megmozdulást — a hősi december—januári sztrájk

[21] „Le Drapeau Rouge", 19. IV. 1960.

előhírnökét — azonban elárulták a jobboldali szakszervezeti vezetők, akik beérték a megrémült tulajdonosok és a kormány jelentéktelen engedményeivel.

Általános tiltakozást váltott ki 1959 őszén számos közvetett adó emelése, amelyet a kormány a tetemesen megnövekedett katonai kiadások fedezése céljából rendelt el. Részt vettek a tiltakozásban a lakosság középrétegei is. A szocialista pártban ebben az időben bizonyos balratolódás megy végbe. A párt rendkívüli kongresszusa 1959 szeptemberében elfogadja azt az akcióprogramot, amely magáévá teszi a „strukturális reformok" jelszavát. Igen eredményesen zajlott le az 1960. január 29-i általános sztrájk, amelyet az Általános Belga Munkásszövetség szervezett tiltakozásul, mert a kormány nem volt hajlandó országos értekezletet összehívni a gazdasági és szociálpolitikai kérdések megtárgyalására. Ez a sztrájk a belga dolgozók szilárd összefogásáról és harckészségéről tanúskodott.

1960. november 7-én a monopóliumoknak vakon engedelmeskedő Eyskens-kormány előterjesztette a parlamentben az úgynevezett „adóegységesítési törvényt", amelynek az volt a célja, hogy a dolgozók rovására javítsa meg az ország pénzügyi helyzetét, nevezetesen, hogy a dolgozókra hárítsa a monopolisták kongói kalandjával kapcsolatos költségeket és veszteségeket.

Az „adóegységesítési törvény" tervezete 6,6 milliárd frankos adóemelést[22] (főleg a közvetett adók emelését), a dolgozók terhére történő egész sereg „takarékossági" intézkedést irányzott elő: a nyugdíjkorhatár felemelését, a munkabérek „befagyasztását", a munkanélküli-segélyhez való jog korlátozását stb. Az „adóegységesítési törvény" azt a célt szolgálta, hogy a kormány a dolgozók életszínvonalának csökkentése révén, a monopóliumok érdekeinek kímélésével oldja meg a válságot. Természetes, hogy ez a próbálkozás szükségszerűen a néptömegek heves ellenállásába ütközött.

A kormány nacionalista demagógiája, a „nemzeti összefogásra" szóló felhívása, a kongói válság követelte „áldozatok" szükségességének hangoztatása — mindez nem tudta elhárítani az elégedetlenség kirobbanását. 1960 novemberében és decemberében a kommunista párt országszerte tömegmegmozdulásokat szervezett, amelyeken a dolgozók tiltakoztak az „adóegységesítési törvény" ellen; külön meg kell említeni november 21-ét, a Liège tartományi

[22] „Agence Economique et Financière", Bruxelles 6. XI. 1960.

dolgozók harcának napját és december 14-ét, a harc országos napját. Érlelődött a végső összecsapás.

Az 1960. december 20-án kirobbant általános sztrájk egyáltalában nem az Általános Belga Munkásszövetség központi vezetőségének utasítására kezdődött. A szervezet jobboldali vezetői nem akartak túlságosan messzire menni. Az Általános Munkásszövetség országos bizottsága december 16-án még elutasította balszárnyának az általános sztrájkra irányuló javaslatát, csupán arra szorítkozott, hogy felhívást adott ki még egy „harci nap" megtartására, de ennek sem határozta meg az időpontját. Egyébként az Általános Munkásszövetség baloldali szocialista szárnya is csak január végére tervezte az általános sztrájkot, pedig akkorra az „adóegységesítési törvényt" már keresztülerőszakolhatták volna a parlamentben. Csak a kommunista párt követelte, hogy december 20-án, a parlamenti viták kezdetének napján indítsák meg az általános sztrájkot. Az események tökéletesen igazolták a kommunisták álláspontjának helyességét.

A sztrájkot a közüzemeknek az Általános Belga Munkásszövetséghez tartozó munkásai és alkalmazottai kezdték; ugyanazon a napon, december 20-án léptek sztrájkba Liège és Charleroi fémipari munkásai, Hainaut vasutasai stb. A sztrájk gyorsan terjedt, a munkások sok helyen maguk határozták el a sztrájkot, nem várták meg szakszervezeti központjuk döntését. December 22-én az ország vallon nemzetiségű részének nagyvárosaiban — Liègeben, Charleroi-ban stb. — gyakorlatilag általános lett a sztrájk. A mozgalom egyenes vonalban haladt fölfelé egészen január első hetéig, s a dolgozók egyre újabb osztagai kapcsolódtak be. Ekkor érte el a harc a tetőpontját; a sztrájkolók és a katonaság között összeütközések zajlottak le Brüsszelben (december 30), Antwerpenben (január 3), Liège-ben (január 6), Mons-ban (január 9). A Belga Szocialista Párt és az Általános Belga Munkásszövetség jobboldali vezetői, akiket aggasztott ez a megmozdulás, a nyílt árulás útjára léptek. Január 10-én a szocialista párt egyik vezetője, A. van Acker, volt miniszterelnök, a képviselőházban sztrájktörő beszédet mondott, felhívta a kormányt, hogy tegyen jelentéktelen módosításokat az „adóegységesítési törvényen", és ezen az alapon kössön kompromisszumot. Ez a felszólalás, amelyet a Belga Szocialista Párt vezetősége fenntartás nélkül támogatott, árulás volt a dolgozókkal szemben, akik az egész „adóegységesítési törvény" elvetését követelték. A reakció felbátorodott. A mozga-

lomban csak január 14-én kezdett jelentkezni az apály. Ekkor, az „adóegységesítési törvény" képviselőházi elfogadását követő napon az Általános Munkásszövetség antwerpeni és genti szervezetének jobboldali vezetősége a sztrájkolók megkérdezése nélkül elhatározta, hogy beszünteti a sztrájkot. Ezután a sztrájk Valloniára lokalizálódott, ahol a fokozatos lanyhulás jegyében még egy teljes hétig tartott, majd január 23-án befejeződött.

A mozgalom tömegméreteit (több mint egymillió ember sztrájkolt), a harc időtartamát és elszántságát tekintve, az „adóegységesítési törvény" ellen kirobbant általános sztrájk példátlanul áll a belga munkásmozgalom történetében. Számos sajátossága után ítélve ez a sztrájk a kapitalizmus világválságának új szakaszára jellemző jelenség volt.

Mindenekelőtt a sztrájk során a gazdasági jelszavak (az „adóegységesítési törvény" hatálytalanítása) szervesen egybeolvadtak a tisztán politikai jelszavakkal: a kormány távozásának, a parlament feloszlatásának a követelésével. Ez nem volt meg például az 1959 februári bányászsztrájkban. Igen jellemző volt az a kommunista párt által támogatott politikai, sőt szűkebb értelemben „parlamenti" természetű követelés, hogy a szocialista és a kommunista képviselők mondjanak le kollektíve.

Igen jellemző jelenség volt továbbá az alkalmazottak aktív részvétele a mozgalomban. Aktivitásukban nem maradtak el a sztrájkolók többi osztagai mögött. Az állami és a városi alkalmazottak, akárcsak a pedagógusok, a sztrájkolók első soraiban haladtak a bányászokkal és a fémipari munkásokkal együtt.

Még inkább elsőrendű politikai jelentőségű eseménnyé tette a sztrájkot lendülete, mérete, a sztrájkolók kitartása. Ez a megmozdulás az ország számára kétségtelenül komoly erőpróba volt. A tömegek elszánt magatartása miatt megrémült nagyburzsoázia összefogott, és az Eyskens-kormány köré tömörült. A rendőri brutalitások és provokációk példátlan méreteket öltöttek. Tehát a jobboldali reformisták minden elmélete ellenére Belgiumban éles osztályharc alakult ki.

Végül, nagy jelentőségű az a tény, hogy a sztrájk során mind a szocialista pártban, mind az Általános Munkásszövetségben elhatárolódtak egymástól a jobboldali és a baloldali erők. E szervezetek jobboldali vezetőit diszkreditálta opportunista taktikájuk a sztrájk aktív résztvevői szemében. A sztrájkoló tömegek és a baloldali vezetők egyaránt élesen és határozottan elítélték A. van

Acker képviselőházi beszédét. Sőt, mi több, a jobboldali vezetők védekezésbe kényszerültek amikor a baloldali szocialisták és a kommunisták a szocialista képviselők kollektív lemondását követelték a parlament azonnali feloszlatása végett. Január 10-én az Általános Munkásszövetség vallon szervezeteinek koordinációs bizottsága ezzel a javaslattal fordult a Belga Szocialista Párthoz, és felszólította, hogy ilyen módon „nyissa meg a második frontot". Már maga az a tény is nagy jelentőségű volt, hogy kívülről vetették fel ezt a követelést, hiszen a hagyományok szerint minden ilyen kérdés a Belga Szocialista Párt belső ügye volt. Ez azt mutatja, hogy a harc aktív résztvevői még ilyen kérdésekben is nyíltan nyomást gyakoroltak a szocialista párt vezetőségére. A „második front" jelszavának elfogadása azt jelentette volna, hogy a Belga Szocialista Párt jobboldali vezetői nem köthetnek parlamenti talajon kompromisszumot a kormánnyal, megingatta volna a kormányzó pártok pozícióit, újabb lökést adott volna a mozgalomnak. A szocialista párt vezetői azonban nem voltak hajlandók erre a lépésre, és január 14-én hivatalosan is elutasították a jelszó elfogadását.

A belga dolgozók általános sztrájkja sok nehézségbe ütközött. Az első nehézség a munkásmozgalom kettészakítottsága volt, vagyis az a körülmény, hogy Belgiumban két nagy, csaknem egyenlő létszámú szakszervezeti központ működik: az Általános Belga Munkásszövetség és a Keresztény Szakszervezetek Szövetsége. Teljes biztonsággal állíthatjuk, hogy a dolgozók gyors győzelmet arattak volna, ha az utóbbi csatlakozott volna a sztrájkhoz. Ez azonban nem történt meg, noha a mozgalomban nagyszámú katolikus dolgozó vett részt. „Flandriában a Keresztény Szakszervezetek Szövetségéhez tartozó munkások ezrei adták át tagsági könyveiket az Általános Belga Munkásszövetség helyi szervezeteinek" — írta december 29-én a „France Observateur" francia hetilap, a „Standaard" belga újság pedig december 27-én így írt: „A keresztény vezetőknek nem mindig sikerül kézben tartaniuk osztagaikat." A harc első napjaiban — december 20—21-én — a Keresztény Szakszervezetek Szövetségének több szervezete csatlakozott a sztrájkhoz: az antwerpeni dokkmunkások, a charleroi-i fémipari munkások, a borinage-i vasutasok stb. Mindez semmit sem tudott változtatni a nyílt sztrájktörés útjára tért vezetők merev elutasító álláspontján. Ez azzal a negatív következménnyel járt, hogy a harc sokáig elhúzódott. Ezenkívül a keresztény szak-

szervezetek ellenséges állásfoglalása akadályozta a mozgalom széles körű terjedését Flandriában, ahol túlsúlyban van a Keresztény Szakszervezetek Szövetségének befolyása, táplálta a nacionalista érzelmeket, kiélezte a nemzetiségi ellentétet a flamandok és a vallonok között, amit a burzsoázia ki is használt a maga céljaira.

Kétségtelen, hogy jobb szervezés esetén a sztrájk sokkal nagyobb hatással lett volna az egyszerű katolikusokra. Sokat ártott, hogy a mozgalomnak nem volt gondosan kidolgozott, hivatalosan nyilvánosságra hozott programja az „adóegységesítési törvény" ellensúlyozására. A szocialista párt, amely az „adóegységesítési törvény" elleni harcban elsősorban választási propagandalehetőséget látott, nem javasolt konkrét programot a gazdasági és pénzügyi válság megoldására a demokratikus „strukturális reformok" jelszava alapján. A szocialista vezetők figyelmen kívül hagyták azokat a javaslatokat, amelyeket a Belga Kommunista Párt december 14-én juttatott el a szocialista parlamenti képviselőkhöz azzal, hogy dolgozzanak ki ellentervet a takarékosságra azon az alapon, hogy 10 milliárd frankkal csökkentsék a katonai kiadásokat és 10 milliárd frankot kobozzanak el a monopolisták nyereségéből.[23] A jobboldali szocialista vezetők magatartása okozta, hogy a kommunista párt által javasolt konkrét intézkedések jelszava nem lett hivatalosan elfogadott jelszó a sztrájkmozgalomban. A szocialisták ehelyett vagy a kormány távozásának és a parlament feloszlatásának negatív jelszavait, vagy Vallonia autonómiájának jelszavát helyezték előtérbe. A kormány kihasználta ezt a helyzetet, és demagógiával vádolta ellenfeleit. Egy részletes program kétségtelenül sokkal jobban befolyásolta volna a katolikus dolgozókat és a lakosság középrétegeit.

A sztrájk kibontakozásának nagy akadálya volt még az egységes operatív vezetés hiánya, mert az Általános Munkásszövetség jobboldali szocialisták vezette irodája nem vállalta ezt a szerepet. Sem a kommunisták, sem a saját balszárnya sürgetésére nem adta ki az utasítást az egyidejű általános sztrájkra. A gyakorlatban minden az Általános Munkásszövetség helyi szervezeteinek álláspontjától függött, s ez lehetővé tette a jobbszárnynak, hogy a felkészültség hiányának ürügyével halogassa a befolyása alatt álló szervezetek csatlakozását. Ennek következtében a munkásosztály egyes osztagai különböző időkben léptek akcióba. Elhúzódott az erők

[23] Lásd „Le Drapeau Rouge", 14. XII. 1960.

mozgósítása Antwerpenben. Elmulasztották azt a lehetőséget, hogy január 3-án, a kommunista párt által javasolt napon kezdjék meg az általános sztrájkot, amikor a parlament folytatta munkáját. „Általános sztrájknál meg kell akadályozni, hogy mesterségesen provinciális, területi jelleget adjanak neki" — írta december 31-én a „Drapeau Rouge", a Belga Kommunista Párt központi lapja. Márpedig itt erről volt szó. Míg az Általános Munkásszövetség valloniai központjának koordinációs bizottsága körültekintően megszervezte a mozgalmat, addig Flandriában a sztrájkolók nem tartottak ilyen szervezett kapcsolatot sem egymás között, sem a vallon szakszervezetekkel.

A Belga Kommunista Párt világosan látta ezt a fogyatékosságot, és törekedett a megszüntetésére. A Belga Kommunista Párt Politikai Irodája január 4-én azt javasolta, hogy alakítsanak egy „országos koordinációs bizottságot, amelyben a sztrájkot irányító és a sztrájkban részt vevő összes erők képviseltetik magukat".[24] A kommunista párt szervezési terve a demokratikus centralizmus elvein alapult. A terv úgy szólt, hogy a mozgalom pillérei a sztrájkolók alsó fokú szakmaközi gyűlései legyenek; csak ezeknek legyen joguk dönteni a sztrájk kihirdetésével vagy beszüntetésével kapcsolatos kérdésekben. A mozgalom demokratikus megszervezésének ezek a csírái a harc során jöttek létre. Sok helyen a kommunisták aktív részvételével sztrájkbizottságokat szerveztek, amelyek az összes szakmák képviselőit egyesítették, szoros kapcsolatot tartottak egymással, gyűléseket, sztrájkőrségeket szerveztek, kölcsönösen segítséget nyújtottak egymásnak, egyszóval a sztrájk szervezésének nyers munkáját végezték. A mozgalom demokratikus jellegű vezetése különösen azért volt fontos, mert lehetővé tette volna a jobboldali szocialisták és a szakszervezeti bürokrácia opportunizmusának ellensúlyozását.

Csakis ez a szervezési terv vihette volna a sztrájkot teljes győzelemre, megvalósítását azonban akadályozta az, hogy a nemzetiségi kérdés bonyolult helyzetet teremtett a mozgalomban. Az Általános Belga Munkásszövetségnek az a baloldali szocialista szárnya, amely Valloniában a mozgalmat irányította André Renardral az élén, ahelyett, hogy a sztrájk országos méretű jobb megszervezésének biztosítására használta volna fel a vallon dolgozók szervezettségét, Vallonia autonómiájának és Belgium föderatív

[24] „Le Drapeau Rouge", 4. I. 1961.

államma alakításának jelszavát tolta előtérbe. Ez a jelszó január első napjaiban, a sztrájk tetőpontján vetődött fel, amikor teljesen időszerűtlen volt. A „Drapeau Rouge" január 6-án ezt írta: „Vannak regionális problémák, de ezeket nem most kell megoldani; először a lényeget, azután a részleteket." Ne feledjük el, hogy Belgiumban a reakciónak mindig kedvenc fegyvere volt a nemzetiségi viszály szítása. „Flandria nem engedi, hogy Vallonia lázadásba rántsa" — írta december 29-én, még az autonomista jelszavak felvetése előtt a „Standaard". Vallonia autonómiájának jelszava akkor csak a kormánynak kedvezhetett, és valóban annak is kedvezett. Aláásta a munkásmozgalom egységét, elhomályosította a radikális antimonopolista átalakításokért indított harc igazi értelmét.

A föderalista jelszavak hangoztatása nem az egyetlen hiba volt, amit a baloldali szocialista vezetők elkövettek. A Belga Kommunista Párt 1961. január 28-i plénuma más hibákra is rámutatott, nevezetesen a sztrájkbizottságok szerepének lebecsülésére, a nagyszámú „középrétegek" problémájának semmibe vevésére stb. Renard-nak és társainak többször megismételt fenyegetése, hogy kioltják a kohókat, minden hangzatossága mellett valójában teljesen hatástalannak bizonyult, hiszen a fenyegetés beváltása növelte volna a munkanélküliséget, rontotta volna a dolgozók helyzetét. Ez a jelszó káros illúziókat keltett, s ugyanakkor elvonta a figyelmet a tömegharc megszervezésének legfontosabb feladatairól. Ártottak a mozgalomnak azok a szabotázs-akciók is, amelyeket a sztrájkolók a baloldali szakszervezeti vezetők felhívására elkövettek. Az események megmutatták, hogy a baloldali vezetők nem állhatatosak, hogy hajlandók kompromisszumot kötni a jobboldali vezetőkkel. Meggyőzően bizonyítja ezt például az, hogy helyeselték a Belga Szocialista Párt és az Általános Munkásszövetség január 15-i kapituláns memorandumát, mely beleegyezett a közvetett adók jelentős emelésébe, elfogadta a szocialista párt 1961 márciusi kongresszusán kidolgozott, szántszándékkal homályosan és általánosságban megfogalmazott választási programot.

Mindamellett természetesen nem lehet összehasonlítani a baloldal hibáit a jobboldali szocialisták áruló magatartásával, amely mérhetetlen kárt okozott a mozgalomnak. E. Burnelle, a Belga Kommunista Párt vezetője, a Központi Bizottság plénumán kijelentette, hogy „a szociáldemokrácia baloldali irányzata azt a baloldali politikára való reális törekvést tükrözi, amely a munkás-

osztályon belül megnyilvánul, és ez a kommunisták sikereiről tanúskodik. Nekünk meg kell valósítanunk az akcióegységet ezzel a baloldali csoporttal, meg kell teremtenünk azokat a feltételeket, amelyek mindkét félnek lehetővé teszik az előrehaladást."[25] Ami a jobboldaliakat illeti, a sztrájk lendületének növelésére alkalmas intézkedések rendszeres szabotálása, a kormánnyal folytatott kulisszák mögötti tárgyalások, A. van Acker sztrájktörő beszéde, az Általános Munkásszövetség antwerpeni és genti vezetőinek dezertálása, a bomlasztó január 15-i memorandum — mindez világosan mutatja, hogy a Belga Szocialista Párt és az Általános Belga Munkásszövetség vezetői a sztrájk idején egyik árulást a másik után követték el.

A sztrájk vége nem jelentette a harc beszüntetését. Alaptalannak bizonyult a reakciónak az a számítása, hogy a nép akarata ellenére elfogadott „adóegységesítési törvény" demoralizálni fogja ellenzőit. A belga dolgozók harci szellemét nem sikerült megtörni. Erről tanúskodik az a tény, hogy a munkahelyükre visszatért dolgozók elszántan és sok esetben sikerrel harcolnak azok ellen a megtorlások ellen, amelyekkel a sztrájk aktív résztvevőit sújtani akarják.

Az első sorokban küzdő kommunisták aktív tevékenysége számottevően növelte a kommunista párt befolyását a tömegek között. Ez a sztrájk egyik nagy eredménye. Ezt kénytelen-kelletlen még azoknak a burzsoá köröknek is el kellett ismerniük, amelyek addig a kommunista párt politikai megsemmisüléséről fecsegtek. A „Cité", a keresztény szakszervezetek lapja még a választások előtt, március 8-án ezt írta: „Vitathatatlan, hogy ... a Belga Kommunista Párt ismét szerzett magának bizonyos számú követőt a szociáldemokraták közül."

Az általános sztrájk halálos csapást mért az Eyskens-kormányra, és erősen megtépázta a kormányzó Keresztényszociális Párt presztizsét. A sztrájk logikus következménye volt, hogy feloszlatták a parlamentet, és új választásokat tűztek ki március 26-ra. Ezek a választások súlyos vereséget hoztak a Keresztényszociális Pártnak, amely a választási kampány idején azt hangoztatta, hogy meg kell védeni a „rendet" a „lázadók tevékenységétől". A pártra leadott szavazatok száma százalékban (41.6 százalék az 1958. évi 46,49 százalékkal szemben) és abszolút számban (283 000-rel) egy-

[25] „Le Drapeau Rouge" 14. IV. 1961.

arányt csökkent. A visszaesés valamennyi tartományra vonatkozik. A párt 8 mandátumot vesztett a képviselőházban, 6 mandátumot — és ezzel együtt az abszolút többséget — a szenátusban, 27 mandátumot a tartományi tanácsokban. Ezzel szemben nagy sikert ért el a választásokon a december—januárban hősiesen harcoló kommunista párt: 2-ről 5-re növelte képviselőházi mandátumainak számát. A kommunistákra leadott szavazatok száma az 1958. évi 100 145-ről 162 238-ra emelkedett. Csaknem valamennyi tartományban növekedést mutat a kommunistákra leadott szavazatok százalékaránya 1958-hoz képest. Összesen 1,89 százalékról 3,08 százalékra növekedett. Különösen ki kell emelni a kommunisták sikerét Hainaut tartományban, amelynek dolgozói élen jártak a sztrájkharcban. A kommunisták 6 mandátumot szereztek Hainaut tartományi tanácsában, ahol addig egy mandátumuk sem volt. Ugyanakkor a szocialista párt 5 mandátumot vesztett; így fizetett meg vezetésének opportunizmusáért. Hainaut tartományban 3 új képviselőházi mandátumot is szereztek a kommunisták.

Ugyanakkor a szocialistákra leadott szavazatok százalékaránya gyakorlatilag változatlan maradt (36,73 százalék az 1958. évi 37,11 százalékkal szemben). Az az opportunista taktika, amelyet jobboldali vezetősége kényszerített rá a Belga Szocialista Pártra, sok helyen súlyos veszteségeket okozott a pártnak a választásokon.

A belga dolgozókra még hosszú és elkeseredett harc vár. Mindenesetre az általános sztrájk világosan megmutatta — és éppen ebben áll rendkívüli jelentősége —, hogy hiábavaló a monopóliumoknak minden arra irányuló kísérlete, hogy a régi gazdasági struktúra fenntartásával kerüljenek ki a válságból. A parlamentben formálisan elfogadott „adóegységesítési törvényt" gyakorlatilag maga a sztrájk ténye meghiúsította. A sztrájk okozta károk ugyanis olyan tetemesek voltak (a hivatalos becslés szerint 9 milliárd frank), hogy ennek ellensúlyozására a kormánynak újabb „adóegységesítési törvényre" lenne szüksége.

A belgiumi általános sztrájknak nagy nemzetközi jelentősége van. Súlyos csapást mért a jobboldali reformisták széltében-hosszában hirdetett elméleteire, amelyek szerint az osztályharc automatikusan megszűnik, sőt — az anyagi jólét növekedése folytán — az osztályok fogalma is eltűnik. A sztrájk tanulságai kétségkívül mély benyomást fognak gyakorolni valamennyi nyugateurópai országban a munkásosztály harcára.

* * *

Az előbbiekben vizsgált események és folyamatok azt mutatják, hogy egyes nyugat-európai országokban (Olaszország, Franciaország, Belgium) az 50-es évek végén újabb jelentős fellendülés következett be a munkásmozgalomban. Erről tanúskodik a harc tömegméretűségének nagyarányú növekedése, a proletariátus politikai öntudatának és aktivitásának erősödése és a kommunista pártok befolyásának ezzel kapcsolatos fokozódása. Ugyanakkor a munkásosztály és élcsapata — a kommunista pártok — újabb sikereket értek el a lakosság nem proletár rétegeivel való szövetség kiszélesítésében.

Az elmondottak nem azt jelentik, hogy a nyugat-európai munkásmozgalomban történt változások az említett három ország területére korlátozódnak, csupán ezekben az országokban nyilvánulnak meg legvilágosabban. A tömegméretű proletárharc fellendülése és a munkásosztály balratolódásának folyamata bizonyos mértékben más nyugat-európai államokra is kiterjedt. Gondoljunk csak arra az egyre fokozódó harcra, amelyet az angol proletariátus a békéért, az atomháború ellen, a Munkáspárt, a Szocialista Internacionáléhoz tartozó egyik legnagyobb párt politikájának megváltoztatásáért folytat; az 1959. június 18-i spanyolországi békés országos sztrájkra és a Franco-diktatúra ellen küzdő hős spanyol nép erősödő harcának egyéb megnyilvánulásaira; a portugál nép antifasiszta harcának fokozódására; az 1960. december 1-i görögországi barikádharcokra, a haladó személyiségek és szervezetek üldözése elleni tiltakozó mozgalomra; 250 000 holland építőmunkás 1960 tavaszi nagy sztrájkjára, a holland munkások legnagyobb háború utáni sztrájkjára; az izlandi proletariátusnak a vállalkozók támadása elleni elszánt harcára; a norvégiai és dániai háborúellenes mozgalom fellendülésére; a finn és a svéd kommunisták választási sikereire.

Ehhez hozzá kell fűzni, hogy azok az események, amelyek egyes nyugat-európai országok munkásmozgalmában ebben az időszakban végbementek, jelentőségüket tekintve rendszerint messze túlnőttek az illető ország határain, nemzetközi jelentőségűvé lettek. Így például a belgiumi és az észak-olaszországi munkások harcos megmozdulásai szertefoszlatták a burzsoá propagandának azt a kitalálását, hogy a „virágzó" neokapitalista Európában az éles társadalmi konfliktusok a múltba tűntek. Ezek a megmozdulások megértették az európai tőkésországok uralkodó osztályaival, hogy csak látszólagos nyugalom uralkodik a kapitalista világnak azon

a részén, ahol bekövetkezett a hírhedt „gazdasági csoda". Ugyanakkor erősítették a proletariátus öntudatát, megmutatták, hogy milyen nagy lehetőségei és tartalékai vannak a munkásmozgalomnak.

Azok a jelenségek és folyamatok tehát, amelyek a munkásmozgalom figyelemre méltó változásairól tanúskodnak, bizonyos mértékig azonosak egész Nyugat-Európában. Minden jel arra mutat, hogy új szakasz kezdődik a nyugat-európai munkásosztály harcában, s ez egyben előreveti az árnyékát annak, hogy újabb szakaszához közeledik és tovább mélyül a kapitalizmus általános válsága.

Azok a munkásosztály harcának kedvező lehetőségek, melyek a nemzetközi helyzetben történt nagyarányú változás és a kapitalizmus belső ellentmondásainak fokozódása folytán kialakultak, kezdenek realizálódni.

A proletariátus egyre gyakrabban áll a dolgozó tömegek élére mint a nép közös érdekeinek elismert kifejezője, mint a társadalom új vezető osztálya. A kommunista pártok körültekintő, türelmes munkája és a tömegek növekvő egységtörekvése következtében a nép legkülönbözőbb rétegei egyre gyakrabban tömörülnek a munkásosztály körül, hogy vállvetve szálljanak szembe a közös ellenséggel, a béke, a demokrácia és a szocializmus legfőbb ellenségével: a monopóliumokkal. Ez biztosítja a nyugat-európai dolgozók újabb nagy sikereit az elkövetkező osztályharcokban.

V. V. Peszcsanszkij

ERŐELTOLÓDÁS AZ ANGOL MUNKÁSMOZGALOMBAN

1960 őszén a jobboldali angol „munkásvezérek" nagy vereséget szenvedtek a szakszervezetek kongresszusán, s különösen a Munkáspárt (Labour Party) kongresszusán.

Ahhoz, hogy megértsük ennek a vereségnek az okait és a további fejlődés perspektíváját, mindenekelőtt át kell tekintenünk az utóbbi évek eseményeit.

Az angol munkásmozgalomban évtizedeken át a jobboldali szociálreformisták rendelkeztek a legnagyobb, mondhatni kizárólagos befolyással, vagyis azok, akik ma is a szakszervezetek többségének és a Munkáspártnak az élén állnak. A kommunista párt és az ország munkásmozgalmának más baloldali erői szívós harcot folytattak a jobboldali vezérekkel, helyenként sikereket értek el, de a jobboldali vezetés a legutóbbi időkig fölöttébb szilárdan ült a nyeregben.

A háború előtt az angol Munkáspárt a nemzetközi szociáldemokrácia élén állt, s jobbszárnyához tartozott. A háború után a Munkáspárt és a labourista kormány nemcsak az egész nemzetközi szociáldemokrácia bálványa volt, hanem az az erő is, amely aktívan hozzájárult más országok munkásmozgalmának szakadásához azzal, hogy mindenütt a jobboldalt és az egység ellenfeleit támogatta.

Az angol jobboldali labourizmus azért vállalhatta a nemzetközi szociáldemokrácia támaszának szerepét, mert azoknak a reformista illúzióknak és hagyományoknak a szilárd bázisára támaszkodott, amelyek a XIX. század közepe óta élnek az angol munkásosztály zömében.

Ám a 40-es évek végétől kezdve, még abban az időben, amikor a labouristák hatalmon voltak, a helyi labourista pártszervezetekben és a szakszervezetekben egyaránt mindinkább érezhetővé vált, hogy a tömegek csalódtak a jobboldali vezetők opportunista politikájában. Eleinte a kormány amerikabarát és szovjetellenes külpolitikája keltett elégedetlenséget, majd a végrehajtott reformok felemás, elégtelen mivolta is. A továbbiakban ez az elégedetlenség fokozódott. Az 50-es évek közepe táján jelentős és stabil baloldali kisebbség kezdett kialakulni a Munkáspártban és a Brit Szakszervezeti Szövetségben (TUC).

1956-ban, a szakszervezetek évi kongresszusán szereztek a baloldaliak először többséget, s tudták keresztülvinni határozataikat több fontos kérdésben. A következő években a baloldali szakszervezeti mozgalom előretört. Ebben az időszakban több esetben a centrum is csatlakozott a TUC balszárnyához.

Ámde az a körülmény, hogy a szakszervezetek kongresszusain az erőviszonyok megváltoztak, nem hozott változást a TUC vezetésében. A Központi Tanács továbbra is lényegében jobboldali szakszervezeti vezetőkből áll.[1]

A TUC kongresszusain bekövetkezett balratolódás néhány éven át (1956-tól 1959-ig) nem volt lényeges befolyással a Munkáspárt erőviszonyaira. A jobboldali labourista vezető rétegnek még a pártkonferenciákon is — ahol pedig a szakszervezeteknek mint a Munkáspárt kollektív tagjainak nagy szavazattöbbségük van — mindig sikerült keresztülvinnie a számára és az uralkodó osztály számára kedvező belpolitikai határozatokat, s biztosítania külpolitikai irányvonalának — az Észak-Atlanti Szövetség és az Egyesült Államokkal való szövetség irányvonalának — támogatását.

A jobboldal akkori sikereinek alapja az volt, hogy az alsó rétegekben, a szakszervezetek és a Munkáspárt tömegei körében nem volt még olyan erős és széles körű mozgalom, amely arra serkentette volna a baloldali szakszervezeti vezetőket, hogy szilárd álláspontra helyezkedjenek. Ám ez a mozgalom egyre nőtt. Világ-

[1] A Központi Tanács megválasztása a nagyobb szakszervezetek vezetői közötti megegyezés alapján megy végbe. Ezek a vezetők többségükben a régiek. Óriási szerepük van a már kialakult hagyományoknak, többek között annak a hagyománynak, hogy a Központi Tanácsba egyszer már beválasztott személyek elmozdíthatatlanok. Ezenkívül a baloldaliak még túlságosan gyengék és szervezetlenek voltak a TUC kongresszusain ahhoz, hogy támadást indíthattak volna a jobboldali vezetés ellen.

gos volt, hogy a labourista mozgalomban fölöttébb ingatag helyzet van kialakulóban. A jobboldali vezetés válságának közvetlen oka az 1959-es választások eredménye volt.

A LABOURISTÁK VERESÉGE

A Munkáspártnak az 1959. október 8-i parlamenti választásokon elszenvedett veresége erősen éreztette hatását az ország munkásmozgalmában és külföldön is. A legutóbbi vereség igen súlyos volt, a labouristák 60 mandátumot veszítettek a parlamentben.

S mindez azután történt, hogy a konzervatív kormány lejáratta magát a szuezi kalanddal és az 1958—1959. évi munkanélküliséggel és válsággal. Érthető az egész nyugat-európai szociáldemokrácia szinte pánikszerű nyugtalansága, amikor legerősebb osztaga, „támasza és reménysége", páratlan vereséget szenved.

A labouristák 1959-es választási kudarcának okait röviden a következőképpen foglalhatjuk össze:

1959 októberében a Munkáspártnak nem volt szocialista programja, sőt még olyan platformja sem, amely legalább a főbb kérdésekben különbözött volna a kormányzó párt programjától. A jobboldali labourista vezetés nem szállt szembe a konzervatívokkal napjaink legéletbevágóbb kérdésében, a háború és a béke kérdésében. Nem leplezte le a Macmillan-kormány imperialista külpolitikáját, nem mutatott rá arra az óriási veszélyre, amelyet e politika folytatása Anglia és az angol nép számára jelent. A jobboldali labourista vezetés nem tárt a választók elé olyan külpolitikai irányvonalat, amely a béke megszilárdítására irányul. Általában, mint John Gollan hangsúlyozta, „a legfőbb kérdésekben, így a hidegháború, a hidrogénfegyver kérdésében, a társadalmi rend és az általános gazdaságpolitika megválasztásának problémájában a Munkáspárt hivatalos álláspontja alig különbözött a konzervatívok politikájától".[2]

A választási vereség erősen kiélezte és napvilágra hozta a labourista mozgalom bajait. A válság ezután már nyilvánvalóvá vált. Ámde a Munkáspárt 58. konferenciáján, amelyet 1959 végén nyomban a választások után tartottak meg Brightonban, a jobboldaliaknak több cselfogás segítségével sikerült elkerülniük az őket kudarccal fenyegető nyílt összecsapást. Mi több, a párt jobbszárnya úgy döntött, hogy a választási vereséget ürügyül használja fel

[2] *Джон Голлан:* Что же дальше? М., Госполитиздат 1960. стр. 7.

a további jobbratolódásra. Azt javasolták, hogy semmiféle említés se legyen a pártprogramban szocializmusról, s fosszák meg a pártot „munkásjellegétől", mert ez gátolja, hogy a párt megkapja a „gyorsan fejlődő középosztály" szavazatait. Gaitskell azt javasolta, hogy hagyják ki a Munkáspárt szervezeti szabályzatának 4. fejezetéből a programtételeket tartalmazó 4. pontot, töröljék el azt a fogalmazást, amely szerint a labouristák küzdenek a „termelési, az elosztási és a csereeszközök társadalmi tulajdonáért".

Ilyenformán 1959 októbere után a jobboldal nyílt hadjáratba kezdett a szocializmus eszméi ellen.

Ugyanakkor az 1959-es vereség természetszerűleg fokozta a labourista mozgalom baloldali erőinek aktivitását. Világos volt, hogy a választók elutasították a jobboldal által kidolgozott, rájuk kényszerített és fokozottan érvényesített politikai vonalat.

BRIGHTONTÓL SCARBOROUGH-IG

Az 1959-es konferencia semmit sem oldott meg. A jobb- és a baloldal egyaránt megkezdte az előkészületeket a következő évi konferenciára, amelyet 1960 októberére Scarborough-ba hívtak össze.

1960 tavaszáig titkos készülődés folyt a „scarborough-i csatára", ahogy a sajtó már jó előre elkeresztelte. A harc a labouristák választási vereségét előidéző okok elemzésével kezdődött. A jobboldal azt állította, hogy a legfőbb ok a „munkásosztály felvirágzása" volt, továbbá az, hogy a labouristák „szocialista" programja (különösen az a követelés, hogy újra államosítsák az acélipart és a gépjármű-közlekedést) nem felel meg a lakosság hangulatának. Ezt hangoztatva a jobboldaliak rohamot indítottak az államosítás jelszava és általában a társadalmi tulajdon megteremtésének követelése ellen. Ez irányú propagandahadjáratuk fórumául szolgált minden nyilvánosan elhangzott beszéd, felszólalás, a labourista és még inkább a burzsoá sajtó. Segítségükre sietett az egész tőkés propagandagépezet.

Ugyanakkor a jobboldal továbbra is támogatta a NATO-t, az Egyesült Államokkal való szövetséget és a „Kelet felől fenyegető veszély" elhárítására szolgáló „nukleáris megfékező eszközök" stratégiáját.

A baloldali erők egészen másképpen értékelték a választások tanulságait; védelmükbe vették a labourista mozgalom szocialista

eszményeit, és szembeszálltak a jobboldal külpolitikai irányvonalával. A baloldali erők a Munkáspárt helyi szervezeteiben tömörültek, különösen a szakszervezeti sejtekben és a vállalatoknál.

A vitákban, a nézetek kialakításában, a határozatok kidolgozásában tevékenyen részt vettek a kommunisták, a műhelybizalmiak és más élenjáró munkások. Éppen ebben a parlamenti választások utáni félévben kristályosodott ki a szakszervezetek és a Munkáspárt tagságának zömében bekövetkezett hangulatváltozás, amely azután tavasszal és nyáron, az évi szakszervezeti konferenciákon megnyilvánult.

Az évi szakszervezeti konferenciákat, amelyek áprilisban kezdődtek, példátlan aktivitás és politikai lendület jellemezte. A konferenciák figyelmének középpontjában politikai problémák álltak: először a „kérdések kérdése", azaz a háború és a béke, a külpolitika kérdése, másodszor a Munkáspárt szocialista céljainak kérdése. A legfontosabb szakszervezetek többsége mindkét problémában a jobbszárny irányvonala ellen foglalt állást. A szakszervezetek újólag leszögezték, hogy hűek az angol munkásmozgalom szocialista eszményeihez. A konferenciák határozatban javasolták, hogy Anglia mondjon le az atomfegyverrel való fenyegetőzésen alapuló külpolitikáról, szüntesse meg a területén levő amerikai támaszpontokat stb. A konferenciákon gyakran rendkívül kiélezett volt a harc, a határozatok több esetben a szakszervezeti vezetés akarata ellenére születtek meg.

Különösen viharosak voltak a Gépipari Munkások Egyesült Szövetsége Országos Bizottságának ülései. Ez a szövetség — a második legnagyobb angol szakszervezet (létszáma 1960-ban elérte az egymilliót) — mindig igen fontos szerepet tölt be az ország munkásmozgalmában. Tagjait harcos, baloldali nézetek jellemzik. Igen erős és aktív a műhelybizalmiak hálózata. Az Országos Bizottság 1960. évi ülésszakán a jobboldaliak szinte valamennyi megvitatott kérdésben egyik vereséget a másik után szenvedték. A bizottság megerősítette a szakszervezetnek a szocialista elvekhez való hűségét, állást foglalt az államosítás kiterjesztése mellett, elhatározta, hogy a Munkáspárt konferenciáján határozati javaslatot terjeszt elő, amelyben felhívja az ország vezetőit, hogy egyoldalúan szüntessék meg a nukleáris fegyverkezést.[3]

Már a nyáron nyilvánvalóvá vált, hogy a szakszervezetek aktí-

[3] Scarborough-ban elfogadták ezt a határozati javaslatot.

van bekapcsolódnak a Munkáspártban folyó politikai harcba, mégpedig a baloldali, haladó erők oldalán. A burzsoá sajtó a legnagyobb ijedelemmel kezdett írni erről.

A szakszervezeteknek ez az új, baloldali állásfoglalása, amely igen fontos tényező a mai angol politikai életben, előre meghatározta a szakszervezetek douglasi kongresszusának és a Munkáspárt scarborough-i konferenciájának a kimenetelét.

A BALOLDAL SIKERE

Douglasben és Scarborough-ban a jobboldali labourista vezetés nyilvánvaló vereséget szenvedett az egész munkásmozgalom figyelmének középpontjában álló főbb kérdésekben. Ilyen vereséget még nem értek meg az angol opportunista „munkásvezérek" a Munkáspárt fennállásának 60 esztendeje alatt.

A legérzékenyebb csapás a jobboldal számára az volt, hogy először a szakszervezeti kongresszus, majd a Munkáspárt konferenciája olyan határozatokat hozott, amelyek elutasítják a nukleáris fegyverekre épülő angol külpolitika alapjait. A labourista konferencia állást foglalt a mellett, hogy Anglia egyoldalúan mondjon le a nukleáris fegyverekről, szüntesse meg területén az amerikai támaszpontokat stb. Szótöbbséggel elvetették a Munkáspárt végrehajtó bizottságának és a TUC Központi Tanácsának közös nyilatkozatát, amely támogatta az „atlanti" politika és stratégia alapjait. Ugyanígy nem szavazták meg a famunkások szakszervezetének határozati javaslatát sem, amely hűséget fogadott a NATO-nak.

A második súlyos vereséget a labourista mozgalom szocialista céljai és az államosítások kérdésében szenvedték el Gaitskell és barátai. Már a tavaszi és a nyári szakszervezeti konferenciák eredményei megmutatták a jobboldalnak, hogy teljes kudarcra van ítélve az a kísérlete, amely arra irányul, hogy töröljék a Munkáspárt szervezeti szabályzatából a termelési eszközök társadalmi tulajdonáról szóló programpontot (4. pont). A jobboldalnak le kellett mondania erről a kísérletről, s ezzel elismerte vereségét. Az a körülmény, hogy a TUC kongresszusa, majd a Munkáspárt konferenciája is olyan határozatokat hozott, amelyek megerősítik a 4. pontot és az államosítás kiterjesztése mellett foglalnak állást, újabb súlyos csapást jelentett a vezetésre.

Ezek a határozatok, mint John Gollan hangsúlyozta, megerősí-

tették a munkásosztálynak „a szocialista Britannia felépítésére"[4] irányuló törekvését.

Ugyancsak fontos határozatot hozott a Munkáspárt konferenciája arról, hogy az évi konferencia a párt legfelsőbb szerve, s meghatározza a párt egész politikáját, így a parlamenti frakció politikáját is. Ezzel a baloldal nemcsak taktikai, hanem elvi síkon is győzelmet aratott, mivel a parlamenti frakció függetlensége mindig egyik alapelve volt a jobboldali szociáldemokrácia gyakorlati tevékenységének.

Egészében a szakszervezetek kongresszusának és különösen a Munkáspárt konferenciájának eredményei — a pártkonferencián a jobboldaliak veresége nyilvánvalóbb és kézzelfoghatóbb volt — fontos lépést jelentettek az angol munkásmozgalom fejlődésében és harcában. „A baloldali erők — írta J. Gollan — impozáns győzelmet arattak Scarborough-ban."[5]

A BALRATOLÓDÁS OKAI

Melyek hát azok a mélyreható okok, amelyek oda vezettek, hogy a jobboldali vezetés a pártkongresszuson a legsúlyosabb vereséget szenvedte el a Munkáspárt története során?

A legáltalánosabb ok a szociáldemokratizmus válságának kiéleződése a kapitalizmus általános válságának új szakaszában, a szocialista világrendszer óriási sikerei közepette. Ez az általános tényező a végbement balratolódás számos — éppen a mai Angliára jellemző — konkrét okában fejeződött ki.

Több ilyen okot találunk: az angol labourista mozgalom sajátos struktúrája; a reformizmus ideológiai, politikai válsága és az angol munkásosztály szocialista hagyományai; az utóbbi évek demokratikus békemozgalmának nagy lendülete; a gazdasági harc kiéleződése, ami elősegítette a szakszervezetek balratolódását; a kommunisták önfeláldozó munkája és a baloldali erőknek az utóbbi időben kialakult bizonyos akcióegysége.

Vizsgáljuk meg egyenként részletesebben ezeket a mozzanatokat. A Munkáspárt történelmi okoknál fogva nemcsak szoros kap-

[4] *John Gollan:* Gaitskell or Socialism. London 1960. p. 4.

[5] Ugyanott, 3. old. Noha a jobboldalnak mind a szocialista céloknak, mind a konferencia felsőbbségének kérdésében cselfogásokkal sikerült néhány engedményt kicsikarnia a meghozott határozatok rovására — a határozatok általános iránya elég világos.

csolatban van a szakszervezetekkel, de szervesen össze is fonódik velük. A Munkáspárt tagjainak öthatod része szakszervezeti tag, aki a kollektív tagság alapján tartozik a párthoz.[6] Az angol munkások többsége szemében a szakszervezet a fő szervezet, míg a Munkáspártnak már csak másodlagos jelentősége van.

A Munkáspárt és a Brit Szakszervezeti Szövetség az angol labourista mozgalom két, egymással szoros kapcsolatban levő egyenrangú tényezője. Ez egyrészt igen nagy tömegbázist biztosít a Munkáspártnak (amilyenről például a Francia Szocialista Párt csak ábrándozhat). Ugyanakkor ennek folytán az angol Munkáspárt más szociáldemokrata pártoknál jobban tükrözi az ország munkásmozgalmának jellemző vonásait, előnyeit és hátrányait.

Az angol munkásmozgalom kettős jellegével függ össze még két sajátosság; ezeknek nagy szerepük volt a legutóbbi eseményekben.

Az első sajátosság, hogy a Munkáspártban (a francia, a német párttól és a Szocialista Internacionálé több más pártjától eltérően) nem a függetlenített apparátus, hanem az önkéntes aktíva tölt be kiemelkedő szerepet. A Munkáspártnak persze van olyan emberekből álló apparátusa, akik lélekben közel állnak a jobboldali vezetőkhöz, s ami a fő, feltétlenül engedelmeskednek nekik. Ez az apparátus azonban igen kis létszámú és nem olyan erős, mint más jobboldali szocialista pártokban. Ennek az az oka, hogy a Munkáspárt történelmileg a munkásszervezetek szövetségeként alakult ki, amelynek eleinte sem saját tagsága, sem saját apparátusa nem volt.

A Munkáspárt gerince nem az apparátus, hanem az igen nagy létszámú, tízezrekből álló, főképpen a helyi szervezetekben működő aktíva. Ez az aktíva végzi a Munkáspártban a munka dandárját a választások idején és két választás között is. Az aktíva többnyire olyan egyénekből áll, akik őszintén hisznek a szocialista eszményekben, s önként áldozzák idejüket és erejüket a közös ügyre. A jobboldali vezető réteg politikájával való elégedetlenségüket fejezi ki az a sok baloldali határozati javaslat, amelyeket a

[6] A Munkáspárt 1960. évi konferenciáján bejelentették, hogy a párt tagságának összetétele : 87 szakszervezet 5 564 000 tagja, 848 000 egyéni tag, továbbá szocialista és szövetkezeti szervezetek 25 000 tagja. Az előző években is körülbelül ezek a számadatok voltak érvényesek. Ilyenformán a szavazásokban a szakszervezetek döntő szótöbbséggel rendelkeznek (az országos végrehajtó bizottság egy részének megválasztása kivételével).

helyi pártszervezetek évről évre a Munkáspárt konferenciája elé terjesztenek.

Ami a Munkáspárthoz tartozó szakszervezetek apparátusát illeti, először, viszonylag ez is kicsi, másodszor, nem mindegyik szakszervezet vezetősége támogatja Gaitskell irányvonalát, harmadszor pedig a függetlenített szakszervezeti funkcionáriusok egy részét az egyszerű szakszervezeti tagok választják, s ezek között sok a haladó gondolkodású.

A szakszervezeteknek van saját aktívahálózatuk, s az jelentős mértékben egybefonódik a labourista aktívával. A szakszervezeti aktívában jelentős szerepük van az üzemi megbízottaknak (shop-steward), akik harcosságukról közismertek.

Az üzemi megbízottak és más szakszervezeti aktivisták körében is fejtenek ki tevékenységet az angol kommunisták, s van is befolyásuk, méghozzá helyenként elég számottevő. Nagy-Britannia Kommunista Pártjának tagjai szakszervezeteik révén jelentős részben, sőt talán nagyobbrészt tagjai a Munkáspártnak. Ez a Munkáspártnak a labourista mozgalom kettős jellegéből adódó második sajátossága.

Mindezek folytán a szociáldemokrata pártok alapvető ellentmondása — a hozzájuk tartozó munkások osztályérdekei és jobboldali vezetőségük tőkésbarát politikája közötti ellentmondás — a Munkáspártban potenciálisan élesebb, mint bárhol másutt. Ezt az ellentmondást a legutóbbi időkig tompították az angol dolgozók erős reformista és opportunista illúziói, most azonban, a kapitalizmus általános válságának további éleződése idején, ez az ellentmondás egyre jobban jelentkezik Angliában. Az a nagyfokú és meglehetősen hosszú idő alatt felgyülemlett elégedetlenség, amely a haladó angol munkások, köztük a labourista mozgalom aktivistáinak többsége részéről a vezetőség szocialistaellenes politikájával szemben megnyilvánult, végül is „aktíva-lázadásban" csúcsosodott ki, s jelentős részben éppen ez vezetett Scarborough-hoz. Az utolsó csepp, amely már kicsordult a haladó párttagok türelmének poharából, a választási vereség és a további jobbratolódás kísérlete volt.[7]

* * *

[7] A labourista mozgalom — a szakszervezetek és a Munkáspárt — aktívahálózata magában foglalja a haladó brit munkások nagyobb részét. Kisebb és öntudatosabb részük a kommunista pártot követi, de mint fentebb említettük, a kommunisták jelentős része a labourista mozgalom aktívahálózatában dolgozik. John Gollan ezt írta: „A politikailag aktív munkások többsége a Munkáspárt soraiban található." *(Джон Голлан:* По какому пути должны пойти социалисты? М., Госполитиздат 1959. стр. 3.

A másik ok, amely a jobboldal scarborough-i vereségét és az 1960 óta e fürdőhely nevével fémjelzett balratolódást előidézte, a „szocialista" reformizmus válságában rejlik.

A nagy angol munkástömegek a XIX. század vége óta eltelt évtizedek hosszú során át szívták magukba a szocialista eszméket. A nemzetközi események — mindenekelőtt a Nagy Októberi Szocialista Forradalom és a szovjet munkáshatalom sikerei — közelebb hozták az angol munkásokat a szocializmushoz. Ez a szocializmus alapjában véve még reformista szocializmus volt, hiszen a XIX. század második felétől örökölt opportunista nézetek és az opportunista vezetők még elég erősek voltak ahhoz, hogy megakadályozzák az angol munkások többségének marxizmussal való „megfertőzését". Mindazonáltal a szocialista eszmények, ha homályos, zavaros formában is, de már hagyománnyá váltak a brit proletariátus zömében.

A labourista vezetők ebből kiindulva mindig olyan programot hirdettek, amelyet kisebb-nagyobb mértékben a „szocialista" reformizmus eszméi hatottak át.

Ámde az a körülmény, hogy a nemzetközi erőviszonyok lényegesen megváltoztak a szocializmus javára, jelentős mértékben csökkenti a burzsoázia reformista mesterkedéseinek lehetőségét. A mai erőviszonyok mellett a demokrácia kiterjesztésére, további államosításra vagy a szociális ellátás jelentős megjavítására irányuló lényeges reformok mindinkább veszélyeztetik a kapitalizmus szilárdságát. Különösen nehéz helyzetben van a burzsoázia Angliában, ahol mindig szívesebben alkalmazta uralmának fenntartására a liberális módszereket, a reformok módszerét, mint bárhol másutt.

Még nehezebb a jobboldali opportunisták helyzete. Ezeknek hagyományos szokásuk, hogy a reformok útját ajánlják a munkásosztálynak, szembeállítva a reformokat a forradalommal. Most viszont, amikor az uralkodó osztály mindinkább eltávolodik a reformpolitikától, a jobboldali reformisták zsákutcába kerültek. Bezárult előttük az előrehaladás útja, mert nem hajlandók a határozott szociális változások forradalmi útjára lépni, lemondtak a kapitalizmusnak a szocializmussal való felváltásáról. A reformizmusnak és az opportunizmusnak ezt a zsákutcáját jelzi az, hogy az angol labourista vezetés lemond az államosítás jelszaváról, és nem képes valamennyire is jelentős reformokat tartalmazó program meghirdetésére. A jobboldalnak az a javaslata, hogy töröljék

a Munkáspárt szervezeti szabályzatából a társadalmi tulajdon megteremtéséről szóló 4. pontot, kísérlet volt a labourizmus programjának tönkresilányítására.

Gaitskellnek és környezetének a szocialista program-elvek elleni támadása és az e körül támadt nagyarányú viták olyan eredményre vezettek, amelyet a jobboldal a legkevésbé várt: megélénkült „a szocialista gondolkozás"[8] az angol munkások körében, egyre jobban felismerik osztályérdekeiket.

Az angol munkások szocialista meggyőződésének legfontosabb forrásai azok a sikerek, amelyeket a szocializmus a Szovjetunióban, a Kínai Népköztársaságban és a többi népi demokratikus országban elér. Ezek a sikerek nem szavakban, hanem a gyakorlatban mutatják meg a munkásoknak a szocializmust, bizalmat plántálnak beléjük a szocialista elvek iránt, s fokozzák ellenállásukat a szocialista elvek elvetésére irányuló revizionista kísérletekkel szemben.

Ilyenformán Angliában meghiúsultak azok a kísérletek, amelyek a reformizmus válságának jobbratolódás útján való megoldását célozták. Megtörtek azon a szocialista hangulaton, amely az angol társadalmi és politikai élet sajátosságainak megfelelően immár hagyományossá vált a munkások között, s amelyet csak fokoznak a szocializmusnak nemzetközi méretekben elért sikerei.

* * *

Vajon miért éppen a munkásmozgalom külpolitikai programja körüli harcban szenvedte el a jobboldali labourista vezetés a legnagyobb vereséget? Amikor erre magyarázatot adunk, figyelembe kell vennünk az egész nemzetközi fejlődés hatását. A világ népei ma világosabban látják a háború és a nukleáris katasztrófa fenyegető veszélyét, jobban megértik, hogy az imperialista kormányok politikája növeli ezt a veszélyt. Anglia sem kivétel ebben a tekintetben. A legutóbbi esztendőkben az angolok körében erősen fokozódott a háborús veszélynek és e veszély elleni harc szükségességének felismerése.

Kétségtelenül hatása van a Szovjetunió békeszerető külpolitikájának. Minél kevésbé hisznek Angliában a „szovjet veszélyben", annál ingatagabb helyzetbe kerül a jobboldali labourista vezetőség, amely a szovjetellenességet nemzetközi politikai irányvona-

[8] „Marxism Today, XI." 1960. p. 330

lának egyik alapjává tette. A szovjet külpolitika egyre nagyobb megértésre talál Angliában.

Az utóbbi évekig Angliában a munkások leghaladóbb, viszonylag kis része és az értelmiség legbaloldalibb, szintén nagyon kis létszámú elemei vettek részt a békemozgalomban. Élükön az Angol Békebizottság állt (és áll). Párhuzamosan és szinte önállóan működtek egyes vallásos és értelmiségi pacifista szervezetek. Az angol nép zöme, a legnagyobb munkásszervezetek is jelentős mértékben passzív álláspontra helyezkedtek a békeharccal szemben.

Igaz, a munkásmozgalomban olykor harc indult meg a legégetőbb külpolitikai kérdésekben (például az 50-es évek elején a koreai háború, s különösen 1954-ben a nyugatnémet újrafelfegyverzés kapcsán). De a dolog rendszerint kimerült abban, hogy határozatokat hoztak, amelyeket azután a labourista vezetők elsikkasztottak. Tömegméretű békemozgalom nem volt.

Ámde a helyzet, a hangulat megváltozott Angliában. Ez az Atomfegyver-leszerelési Mozgalom elnevezésű új szervezet rohamos fejlődésében fejeződött ki. Ez a mozgalom 1958 elején a kultúra néhány tekintélyes művelőjének kezdeményezésére alakult meg azzal a jelszóval, hogy Anglia egyoldalúan mondjon le a nukleáris fegyverekről.

Az Atomfegyver-leszerelési Mozgalom tevékenysége nagy visszhangra talált Angliában. Eleinte a mozgalom az értelmiség jelentős részét és a labourista baloldal egy részét ölelte fel. Különösen nagy támogatást kapott ez a szervezet a tanulóifjúságtól.

Ez idő tájt a szakszervezetek egyre aktívabb álláspontra helyezkedtek a háború és a béke kérdésében. Eleinte ez csak abban fejeződött ki, hogy egyes szakszervezetek — köztük a legnagyobb, a Szállító- és Segédmunkások Szakszervezete — meglehetősen általános jellegű határozatokat hoztak a háborús veszély ellen. Később kezdtek sokkal konkrétabban állást foglalni: síkraszálltak a katonai támaszpontok, a katonai tömbök, általában az angol kormány külpolitikája ellen.

A Segédmunkások és Városgazdálkodási Dolgozók Országos Szövetsége 1959 nyarán tartott konferenciáján váratlanul olyan határozatot hozott, amely követelte, hogy Anglia mondjon le egyoldalúan a nukleáris fegyverekről. Később a szakszervezeti boncoknak sikerült ugyan elérniük ennek a határozatnak az érvénytelenítését, de az a tény, hogy az ország harmadik legnagyobb szakszervezete — amelyet mindig az elmaradott szakszervezetek közé

számítottak, s amely évtizedekig a jobbszárny támasza volt — vezetőinek akarata ellenére ilyen álláspontra helyezkedett, arról tanúskodik, hogy már 1959-ben nagy változás ment végbe az angol munkások tudatában.

Az Atomfegyver-leszerelési Mozgalom fejlődése nagy hatással volt az egyszerű szakszervezeti tagokra és a szakszervezeti vezetés haladóbb részére egyaránt. Ezt már a segédmunkás szövetség konferenciája is megmutatta. Erről tanúskodott az is, hogy mind népesebbek lettek az úgynevezett „aldermastoni békemenetek",[9] amelyeket ez a mozgalom szervezett, s amelyekben részt vettek egyes szakszervezeti vezetők (F. Cousins, R. Willis, majd mások is), s amelyeket egész sereg szakszervezet támogatott.

Végül, 1960 tavaszán és nyarán a legfontosabb szakszervezetek többsége az évi konferenciákon határozatban szólította fel a kormányt, hogy Anglia egyoldalúan mondjon le a nukleáris fegyverekről. Egyszersmind a szakszervezetek síkraszálltak valamennyi ország általános leszerelése mellett.

1958 és 1960 között egyre több baloldali labourista (parlamenti képviselők és helyi szervezetek vezetői) csatlakozott a mozgalomhoz.

Nagyrészt e változások eredményeként változott meg magának az említett mozgalomnak a jellege is. Az eredetileg „osztályfeletti" és „politikamentes"[10] szervezetként megalakult mozgalom fokozatosan lemondott „apolitikusságáról", egyre világosabb és konkrétabb célokat tűzött ki a békeharcban, mindinkább szembeszállt nemcsak „általában" a nukleáris fegyverkezéssel, de a NATO-politikával, az Angliában létesített amerikai támaszpontokkal stb. is.

Az Atomfegyver-leszerelési Mozgalom és a szervezett munkásmozgalom egymáshoz való közeledése, „összefonódása", fokozott ütemben folytatódik. A jobboldali labourista vezetőknek a külpolitikai kérdésekben elszenvedett douglasi és scarborough-i veresége az angol békemozgalom nagy lendületének egyik első eredménye volt.

* * *

[9] Az első ilyen békemenet 1958 tavaszán indult Londonból az aldermastoni katonai atomkutató központhoz, és Anglia egyoldalú nukleáris leszerelésének jelszavát hangoztatta.

[10] J. Campbell, Nagy-Britannia Kommunista Pártjának egyik funkcionáriusa megjegyezte, hogy a mozgalom „számos olyan egyént tömörített (főleg fiatalokat), akinek egyetlen politikai párttal sincs kapcsolata".

Az angol munkásmozgalom balratolódásának legfontosabb hajtóerői a Munkáspárthoz tartozó szakszervezetek.

Balratolódásuk a fentieken kívül azzal is magyarázható, hogy Angliában az utóbbi években kiéleződött a gazdasági harc. „Az iparban folyó csata — hangsúlyozza Nagy-Britannia Kommunista Pártja XXVII. kongresszusának határozata — a politikai kérdésekben folyó csatával egyidejűleg fokozódik."

A vállalkozók és a kormány már 1956—1957-ben kezdtek merevebb álláspontra helyezkedni a munkásosztállyal és a szakszervezetekkel szemben. Ennek következtében néhány olyan sztrájk tört ki, amelyek a legnagyobb sztrájkok voltak Anglia háború utáni történetében. Növekszik a kisebb sztrájkok száma is. Az utóbbi éveket a gazdasági helyzet ingadozása jellemzi: a pangást válság követi, majd az ezt követő élénkülést újabb pangás váltja fel. Hol itt, hol ott bocsátanak el munkásokat, s ebből kifolyólag éles harc lángol fel. A tőkések fokozzák a szakszervezeti aktivisták, elsősorban az üzemi megbízottak üldözését.

Ezzel párhuzamosan a kormány és a tőkésosztály támadást intéz a munkásosztály szociális vívmányai ellen.

Mindez élezi a gazdasági harcot, fokozza a szakszervezetekbe tömörült munkások harci szellemét, és befolyásolja a szakszervezetek álláspontját.

* * *

A balratolódás egyik legfontosabb oka az volt, hogy a kommunisták fáradhatatlan munkájának eredményeként a munkás- és a demokratikus mozgalomban akcióegység kezdett kialakulni a kommunisták és a többi baloldali, haladó erő között.

A szakszervezetekben a kommunisták rávilágítottak a jobboldali labourista külpolitikai irányvonal igazi jellegére. Ezzel igyekeztek tömöríteni az őszintén békére törekvő szakszervezeti tagokat, hogy vereséget mérjenek erre az irányvonalra.

A kommunisták az angol munkásmozgalom szocialista eszményeit védelmezők első soraiban haladnak. Nagy szerepe volt annak, hogy az angol kommunisták sok éves propagandát folytattak a szocializmus mellett, s hogy leleplezték a jobboldaliakat. A kommunisták sokat tettek azért, hogy az 1960-as szakszervezeti konferenciákon kialakuljon az a baloldali többség, amely meghiúsította a jobboldali labourista szocialistaellenes cselfogását. E többség soraiban vállvetve működtek együtt a Munkáspárt sok becsületes, szocialista érzelmű tagjával.

Jelentős fokot ért el az egység a békemozgalomban. Az Atomfegyver-leszerelési Mozgalomhoz és az Angol Békebizottsághoz csatlakozó, valamint az egyéb szervezetek mind gyakrabban lépnek fel együttesen. Kommunisták és nem kommunisták, elsősorban munkáspártiak, karöltve tevékenykednek. Különösen az ifjúsági szervezetek szervezték meg sikeresen az akcióegységet.

„A scarborough-i győzelmeket — írta J. Gollan — a munkásmozgalomban működő szocialisták, kommunisták és szakszervezeti aktivisták, valamint a békemozgalomban tevékenykedő nagy tömegek együttes erőfeszítése eredményezte."[11]

A HARC ÉLEZŐDIK

Scarborough után az egész labourista mozgalomban, az egyszerű tagságtól a legfelsőbb vezetésig, újult erővel lángolt fel a harc. A jobboldali vezetők belátták, hogy olyan komoly kérdésekben szenvedtek vereséget, hogy a kompromisszum és a „fékezés" módszere, amely a múltban annyiszor kisegítette őket, ezúttal nem célravezető. Az, ami Scarborough-ban történt, nyílt harcra kényszerítette őket.

Gaitskellnek az a kijelentése, hogy „harcolni, harcolni és megint csak harcolni" fog a scarborough-i határozatok felülvizsgálásáért, a jobboldal jelszava lett.

A jobboldal arra törekszik, hogy helyreállítsa és a jövőre vonatkozólag biztosítsa a labourista mozgalom feletti, 1960-ban megrendült uralmát. Szeretné a Munkáspárt szervezeti szabályzatát is megváltoztatni, hogy a parlamenti frakciót és az általa megválasztott vezetőt nyíltan a párt fölé helyezze. A jobboldaliak azt is szeretnék valamilyen módon elérni, hogy a baloldali szakszervezeti erők ne befolyásolhassák a Munkáspárt politikáját. Ez nem könnyű feladat, hiszen ahhoz, hogy valahogy összehozzák a többséget a TUC, illetve a Munkáspárt 1961. évi kongresszusán, éppen azoknak a szakszervezeteknek a szavazataira lenne szükségük, amelyek 1960-ban a labourista mozgalom balratolódásának legfőbb erői voltak.

Egyelőre Gaitskellnek és társainak, akik szilárdan megvetették a lábukat a Munkáspárt veztésében, eszük ágában sincs alávetni magukat a legfelsőbb pártszerv — a konferencia — határozatai-

[11] *John Gollan:* Gaitskell or Socialism. p. 5.

nak. Ellenkezőleg, a határozatok nyílt szabotálásának útjára léptek, s folytatják a konferencia által elítélt régi bel- és külpolitikát.

Az elmúlt hónapok megmutatták, milyen szervezeti támaszaik vannak a gaitskellistáknak a labourista mozgalomban: a jobboldali többségű parlamenti frakció, a jobboldalnak engedelmeskedő pártapparátus, a Gaitskellt támogató jobboldali szakszervezeti vezetők hatalma.

A legnagyobb támogatást Gaitskell a Munkáspárt parlamenti frakciójától kapta. A parlamentben ülő labouristák lényegesen jobbra vannak a Munkáspárt tagságának tömegétől.

A jobboldal elérte, hogy Gaitskellt ismét megválasztották a parlamenti frakció elnökévé, azaz a Munkáspárt vezetőjévé. Gaitskellre 166 szavazatot adtak le. Ellenfele, H. Wilson, akit a baloldal és a centrum egy része támogatott, 81 szavazatot kapott. A parlamenti bizottságban (az úgynevezett „árnyékkormányban"), amelyet a munkáspárti frakció saját köréből választ meg, a gaitskellisták szintén megerősítették pozícióikat (a 12 hely közül 10-et foglaltak el).

Ugyanakkor a munkáspárti képviselők egyharmada szavazott a jobboldali vezetés ellen fellépő jelöltre, s csaknem ugyanennyien tartózkodtak a szavazástól annak a külpolitikai határozatnak a megszavazásakor, amelyet a gaitskellisták a parlament elé terjesztettek. Ezek a tények azt mutatják, hogy a munkásmozgalomban folyó politikai harc a parlamentben is visszhangra talál.

Gaitskell nyomban a konferencia után országos körútra indult. A labourista pártapparátus gyűléseket szervezett számára, ahol találkozhatott labourista és szakszervezeti aktivistákkal. E gyűléseken és találkozásokon, valamint egyes körzeti szervezetek konferenciáin Gaitskell agitációt fejtett ki saját (a konferencia által elvetett) politikai irányvonala mellett, s támadta az elfogadott határozatokat.

Ezeket a beszédeket a burzsoá sajtó, rádió és televízió széles körben reklámozta és magyarázta. Ugyanakkor Gaitskell ellenfeleinek beszédeit agyonhallgatták vagy elferdítették. A baloldali labouristákat felháborodással töltötte el, hogy nem fejthették ki ezeken a gyűléseken a konferencia által jóváhagyott hivatalos politikai irányvonalat.

A jobboldali vezetőknek, minthogy többséggel rendelkeznek a parlamenti frakcióban, a Munkáspárt végrehajtó bizottságában és

a TUC Központi Tanácsában, sikerült elfogadtatniuk 1961 februárjában egy újabb „védelmi nyilatkozatot", amelynek főbb pontjai merőben ellentétesek a scarborough-i határozatokkal. Mint Frank Cousins, a Szállító- és Segédmunkások Szakszervezetének főtitkára megjegyezte, az új nyilatkozat „még kevésbé elfogadható", mint a Munkáspárt konferenciája által 1960-ban elvetett nyilatkozat, mert még „nyíltabban helyesli az Angliában levő külföldi rakétatámaszpontokat".

Az új nyilatkozat még abban különbözik az előző évitől, hogy megfogalmazása valamivel homályosabb, s hogy üres frázisokat tartalmaz egy „békekormány" kívánatosságáról és így tovább.

A gaitskellisták el akarják hitetni erről a „nyilatkozatról", hogy az kompromisszum és „lépés az egység felé", így szeretnék megváltoztatni a szakszervezetek és a helyi labourista pártszervezetek álláspontját, s ezzel megbontani Scarborough híveinek sorait. Ugyanezt a célt szolgálja objektíve Crossman és Peadley centrista funcionáriusok „kompromisszumos változata" is; amely a legfőbb kérdésekben — a NATO-hoz és az Angliában levő amerikai támaszpontokhoz való viszony kérdésében — tulajdonképpen nem sokban különbözik a gaitskellista okmánytól.

A gaitskellisták elérték, hogy a Munkáspárt balszárnyának öt funkcionáriusát, köztük M. Footot és S. Silvermant kizárták a párt parlamenti frakciójából, mert nem szavazták meg a kormány hadikiadásait. Az a zűrzavar, amelyet a gaitskellistáknak a munkáspárti és a szakszervezeti vezetésben alkalmazott mesterkedése, valamint Crossman és a többi centrista „kompromisszumos" vonala a munkásmozgalomban előidézett, megmutatkozott az 1961 tavaszán és nyarán megtartott szakszervezeti konferenciákon. A jobboldaliaknak és szövetségeseiknek egyes fontosabb szakszervezetek konferenciáján sikerült elérniük azoknak a határozati javaslatoknak az elvetését, amelyek állást foglaltak amellett, hogy Anglia egyoldalúan mondjon le a nukleáris fegyverekről. Ugyanakkor a szakszervezeti mozgalomban mind nagyobb támogatásra talál az a már eddig is erőteljes követelés, hogy számolják fel az amerikai támaszpontokat, s akadályozzák meg német támaszpontok létesítését angol területen.

A szakszervezetek ellentmondó határozatai és a szakszervezeti tömegek ingadozásai azt a törekvést tükrözik, hogy ha törik, ha szakad, még elvi engedmények árán is fenntartsák a jobboldali

vezetőkkel való egység látszatát. Ezt a törekvést (amely azzal magyarázható, hogy egyes angol munkásrétegek osztályöntudatának színvonala még nem elég magas) a jobboldal minden eszközzel a maga javára igyekszik kihasználni.

Tudjuk, hogy a jobboldali opportunistákat nem annyira saját erejük tartja felszínen, mint inkább a hatalmon levő és a munkásosztály befolyásolásához temérdek eszközzel rendelkező imperialista burzsoázia támogatása. Az angol monopoltőke sokoldalú támogatása most arra irányul, hogy Gaitskellt és barátait a Munkáspárt kormánykerekénél tartsa.

Az egész burzsoá sajtó pártkülönbség nélkül — a konzervatív lapok (többségük) csakúgy, mint az úgynevezett liberális „Guardian", valamint a „labouristákhoz közel álló" „Daily Herald" és „Daily Mirror" — nagyszabású hadjáratot indított, magasztalja Gaitskellt, rágalmazza ellenfeleit, és ahol csak lehet, elferdíti a labourista mozgalmon belüli harc tényeit. A Munkáspárt 1931. évi szakadása alkalmából Ramsay MacDonaldot magasztaló dicshimnuszok óta labourista vezér nem részesült ilyen erőteljes támogatásban a labourista-ellenesnek számító burzsoá propagandaszervek részéről. Vonatkozik ez a sajtóra csakúgy, mint a rádióra és a televízióra.

Az utóbbi években a konzervatívoknak sikerült a Munkáspárthoz tartozó szakszervezeteken belül megalakítaniuk a maguk szervezeteit, a „konzervatív trade-unionisták szövetségeit". 1960-ban ezeket a szövetségeket bevetették a bajba jutott labourista vezetők megmentésére. A konzervatívok központi vezetősége félmillió példányban röplapot bocsátott ki az „egyoldalú leszerelés" hívei (Gaitskell ellenfelei) ellen. Ezt a röplapot buzgón terjesztették a szakszervezetekben.

Sir John Brown, a szakszervezetekben dolgozó aktív konzervatívok egyike és az 1960. évi pártkonferencia elnöke egy interjúban kijelentette: „Ahol csak nekünk, konzervatívoknak valami befolyásunk van, arra törekszünk, hogy a szakszervezetek Mr. Gaitskellt támogassák."

Az angol munkásmozgalom jobbszárnya nemcsak a burzsoá sajtó közvetlen támogatására és a konzervatív párt segítségére támaszkodik, hanem — ami még fontosabb — arra a szovjetellenes, kommunistaellenes és tőkésbarát propagandára is, amely napról napra terjed Angliában, valamint azokra az előítéletekre, amelyeket ez a propaganda a dolgozók körében kivált.

A labourista mozgalom baloldali erőinek, amelyek a jobboldali vezető réteggel szemben állnak, több előnyük van a most folyó harcban.

A baloldali erők mellett szól az események fejlődése: a szocializmus sikerei, a békeharc terebélyesedése és a nemzetközi feszültség bizonyos fokú enyhülése — mindez segíti a dolgozókat abban, hogy jobban felismerjék osztályérdekeiket, ami végső fokon döntően nyom a latban.

A baloldalnak tömegbázisa van számos szakszervezetben, nagyszámú, osztályához hű munkásaktivistára — az üzemi megbízottakra, az alsóbb funkcionáriusokra — támaszkodhat. Ezek között jelentős szerepük van a kommunistáknak, a szocializmus legkövetkezetesebb harcosainak. A kommunisták és a baloldali labouristák fokozatosan kialakuló akcióegysége bázisul szolgál a labourista mozgalom baloldali áramlatának fejlődéséhez.

Nagy-Britannia Kommunista Pártjának XXVII. kongresszusa, amely 1961. március 31. és április 3. között ülésezett, ezzel a jelszóval zajlott le: egyesíteni az angol munkásmozgalom baloldali erőit az elmúlt év őszén elért sikerek megszilárdítása és továbbfejlesztése végett. John Gollan, a párt főtitkára megjegyezte, hogy „a baloldali erők nem hivatalos egysége" már fennáll, s hogy tovább kell menni. A kongresszus hangsúlyozta, hogy szükség van azoknak a tilalmaknak a megszüntetésére, amelyek akadályozzák, hogy a kommunisták teljes jogú résztvevőként dolgozzanak valamennyi munkásszervezetben.

Ezenkívül a labourista mozgalom baloldali áramlata az országban mindjobban kibontakozó, demokratikus jellegű békeharcra támaszkodik. Tovább fejlődik az Atomfegyver-leszerelési Mozgalom — amellyel a baloldali labouristák Scarborough óta egyre szorosabbra fűzik kapcsolatukat —, fokozódik aktivitása, programja világosabb antiimperialista jelleget ölt.[12] Ez nagy befolyással van a munkásmozgalomban folyó harcra.

Végül, a baloldali áramlat az ifjúságra támaszkodik. Az „Ifjú-szocialisták" nevű labourista szervezet növekedése és sorainak

[12] A mozgalom 1961 márciusában lezajlott évi konferenciája határozatot hozott, amely kimondja: „Nem érthetünk egyet azzal, hogy Nagy-Britannia továbbra is a nukleáris fegyverekkel felszerelt NATO tagja legyen, sem azzal, hogy Nagy-Britanniában akár a legrövidebb ideig is fennmaradjanak az amerikai támaszpontok..." A határozat elveti a védelmi politikáról szóló új labourista nyilatkozatot és Crossman „kompromisszumát".

harcos szelleme[13], az angol kommunista ifjúsági szövetség kezdődő fejlődése, az ifjúmunkások gazdasági harcának fokozódása (többek között a fiatal gépipari munkások példátlan méretű sztrájkja 1960-ban), az ifjúság tömeges részvétele a békemozgalomban, a kommunistaellenes előítéletek hiánya az ifjúság jelentős részében (ami lehetővé teszi az akcióegység megteremtését) — mindez megcáfolja az angol dolgozók új nemzedékének „apolitikusságáról" és „individualizmusáról" szóló, a burzsoá és a jobboldali reformista sajtóban olyannyira elterjedt állításokat.

Az elmondottak arról tanúskodnak, hogy a „scarborough-i csata" kimenetele nem volt véletlen, hogy a baloldali erők növekedése az angol (és a nemzetközi) munkás- és demokratikus mozgalomban végbemenő mélyreható folyamatokra épül. A jobboldali elemek ellentámadásai és a baloldal átmeneti balsikerei fékezhetik és egyenetlenné tehetik ezt a folyamatot, de világosan kirajzolódott általános irányán már nem változtathatnak.

Ugyanakkor az angol labourista mozgalom baloldali áramlatának egyes vonásai csökkentik a baloldal lehetőségeit.

A baloldali labouristák körében ösztönös vonzódás észlelhető a szocializmushoz és a békéhez, s ez arra készteti őket, hogy felléphjenek a jobboldali vezetés ellen, de nem értik világosan az angol munkásmozgalom előtt álló problémák lényegét. Meglátszik, hogy a marxizmus kevéssé terjedt el Angliában. Ezenkívül a baloldal egy részében még kisebb-nagyobb mértékben él a kommunistaellenes és szovjetellenes beállítottság, s ez nagymértékben akadályozza a baloldaliakat a helyes elvi álláspontok kialakításában.

A labourista mozgalom balszárnyának másik igen gyenge pontja szétforgácsoltságában rejlik. A baloldalnak jelenleg nincs sem vezetője, sem vezető központja vagy magva. „A szocializmus győzelméért" nevű csoport főképpen a parlamentben működik, míg a helyi szervezetekben folytatott tevékenysége jelentéktelen. (A jobboldali vezetés annak idején megtiltotta „A szocializmus győzelméért" nevű csoport helyi szekcióinak megalakítását.) Bizonyos mértékben a „Tribune" című hetilap tölti be a baloldali labouristák szervező központjának szerepét. Csak a kommunistáknak van

[13] Az „Ifjúszocialisták" 1961 tavaszán lezajlott első évi konferenciája szótöbbséggel olyan határozatokat hozott, amelyek támogatják a scarborough-i irányvonalat és követelik Gaitskell távozását a Munkáspárt vezetőjének posztjáról.

a munkásmozgalom baloldali erőinek egyesítésére szolgáló egységes országos szervezetük és napilapjuk. Ennek hatékonyságát korlátozza a baloldali labouristák jelentős részének az a törekvése, hogy mindenáron elhatárolja magát a kommunista párttól.

Ámde a jobbszárnnyal vívott harc fejlődése során a baloldal fokozatosan kigyógyul egyes gyengeségeiből.

A Scarborough utáni időszakban a baloldali erők felvették a harcot a jobboldal ellentámadásával. Több szakszervezeti sejtben, kerületi és körzeti bizottságban hoztak az évi konferenciákon olyan határozatokat, amelyek támogatják a scarborough-i irányvonalat és elítélik a jobboldali vezetés egységbontó lépéseit.

A helyi labourista pártszervezetekben kampányokat indítottak a haladó irányvonal védelmében. Megalakították a „Felhívás az egységre" nevű csoportot, majd decemberben a „Scarborough-i Konferencia Mozgalmá"-t. Ez a mozgalom gyűléseket szervezett az ország különböző részeiben, és baloldali labourista parlamenti képviselőket kért fel egy-egy beszéd elmondására.

Egyidejűleg a békemozgalom is terebélyesedik Angliában. A béke híveinek különféle szervezetei tömeggyűléseket tartanak, tüntetéseket rendeznek, aláírásokat gyűjtenek azokra a petíciókra, amelyekben tiltakoznak az atomfegyverkezési hajsza, az Angliában létesített amerikai támaszpontok,[14] a német militarizmus növekedése és az ellen, hogy kiképzési területeket bocsássanak a hitleri Wehrmacht utódjának rendelkezésére. „Ezeknek a nukleáris fegyverek és katonai támaszpontok elleni tömegakcióknak — hangsúlyozta John Gollan — az ad különös jelentőséget, hogy a labouristák és a szakszervezeti tagok nagy része nem szorítkozik a szervezeteik által elfogadott határozatok puszta támogatására, hanem a kommunistákkal és más demokratákkal vállvetve közvetlenül részt vesz a békéért folyó politikai tömegakciókban, és ezzel szilárdítja a munkásmozgalomban a baloldali erők növekedésének bázisát."[15]

Mint Nagy-Britannia Kommunista Pártjának XXVII. kongresszusa megállapította, a munkások már annak a követelésnek ad-

[14] 1961 tavaszán különösen nagyméretű tiltakozó mozgalom indult meg Skóciában, valamint Angliában is az ellen, hogy a Holy Loch öbölben (Glasgow mellett) támaszpontot létesítenek atomtöltetű „Polaris" rakétákkal ellátott amerikai tengeralattjárók számára. A tiltakozó mozgalomban a lakosság legkülönbözőbb csoportjai vettek részt.

[15] „Béke és szocializmus", 1961, 3. sz. 41. old.

nak hangot, hogy a békeharc közvetlenül az üzemekben is megindul jon, vagyis politikai sztrájkokat követelnek. Ez új jelenség Angliában.

* * *

Sok akadály áll az angol munkásmozgalomban működő baloldali szocialista erők fejlődésének útjában. A baloldal a világ legravaszabb és legfurfangosabb szociáldemokrata vezetésével áll szemben, amely évszázados opportunista hagyományokra és az angol imperialista burzsoázia sokoldalú segítségére támaszkodik.

Lehetséges, hogy a jelenlegi labourista vezetőség egy ideig még kivívja politikai irányvonalának jóváhagyását. Ámde az a kétéves megfeszített belső harc, amely az 1959-es parlamenti választások után dúlt az angol munkásmozgalomban, s amelynek jelképe a scarborough-i konferencián aratott baloldali győzelem, eltüntethetetlen nyomot hagyott az angol munkásmozgalomban. A nemzetközi események és a munkásszervezetekben lezajlott csaták jelentős mértékben felrázták a szakszervezetekben tömörülő nagy munkástömegeket a politikai passzivitás állapotából. Ilyen értelemben különös jelentősége van az ifjúság politikai ébredésének. Szélesebb angol munkásrétegek kezdték megérteni, hogy siker csakis az opportunista, jobboldali reformista vezetők elleni harcban érhető el.

Az angol munkásmozgalomban bekövetkezett erőeltolódás és a csalódás a régi reformista vezetőkben törvényszerűen egybeesett Nagy-Britannia Kommunista Pártja sorainak növekedésével. A párt létszáma 1960 folyamán és 1961 elején 2700 fővel, vagyis több mint 10 százalékkal növekedett, s ez csak az első fecske. Az új tagok belépése egyik elismerése annak a szerepnek, amelyet a párt a lezajlott ütközetekben betöltött. Mindjobban kialakul, s az 1960-as győzelmekben már meg is hozta gyümölcsét a munkásmozgalom baloldali erőinek akcióegysége, amelyért a kommunisták mindig harcoltak. Az első egységes akciók és a segítségükkel elért sikerek tapasztalatai is ama vívmányok közé tartoznak, amelyeket az angol munkásmozgalom az utóbbi két esztendőben elért.

Scarborough óta a labourista mozgalom baloldala már egészen másképp látja harcának perspektíváit. A vereségek hosszú évei után végre megízlelte az első jelentős győzelmet. Ez új hitet és erőt önt a béke és a szocializmus valamennyi angol hívébe.

Egyszóval — mint azt Nagy-Britannia Kommunista Pártja XXVII. kongresszusának politikai határozata hangsúlyozza — „Scarborough után új szakasz kezdődött az angol munkásmozgalom fejlődésében... A baloldali erők scarborough-i győzelmei és az a harc, amelyet ezt követőleg a jobboldali vezetés a konferencia határozatainak mellőzéséért folytatott, a labourista mozgalom legújabb kori történetének legfontosabb harcára vezettek a politika és a vezetés kérdésében. Ez a csata döntő jelentőségű a Munkáspárt jövője és Nagy-Britannia politikája szempontjából."

A. I. Kalinyin:

A MUNKÁSOSZTÁLY ÉS A KUBAI FORRADALOM

Az 1959-es esztendő Kuba felszabadulásának éve. 1959 januárja fordulóponttá vált ennek a kis latin-amerikai államnak a fejlődésében. Az amerikabarát Batista elleni partizánháború, amely 1956 végén indult meg Kubában, ízig-vérig népi forradalommá fejlődött, „az egyszerű emberek forradalmává, amelyet egyszerű emberek hajtanak végre egyszerű emberek számára", ahogyan Fidel Castro, a forradalmi Kuba vezére és nemzeti hőse mondta. A kubai nép a nemzeti függetlenségért és a demokratikus fejlődésért folytatott sokéves harcának döntő időszakába lépett. Ezen időszak feladatainak megvalósításában a dolgozó tömegek töltik be a vezető szerepet.

A kubai népi felkelés, s az ezt követő politikai, társadalmi és gazdasági átalakítások eredményeként eltávolították a hatalomból a kizsákmányoló osztályokat. Radikális földreformot hajtottak végre. A legfontosabb ipari és kereskedelmi vállalatok a nép kezébe kerültek. Sikeresen oldják meg az életszínvonal-emelés, a lakásépítés, a népművelés problémáját. Forradalmi népi milícia alakult, amely több százezer harcost számlál, és éberen őrködik a forradalom vívmányain.

1960 végén a kubai forradalom fejlődésének új szakaszába lépett. Erre az időre Kubában nagyjából már felszámolták a nagybirtokrendszert és a félfeudális maradványokat. Az ország igazán függetlenné vált. A nép az imperialista monopóliumok kiűzése után visszahódította szuverén jogait és nemzeti kincseit. Ilyenformán Kuba a forradalom fejlődésének két esztendeje után nem ki-

zsákmányolt ország többé, s szilárdan az új, haladó társadalom építésének útjára lépett. Kubában „forradalmi, felszabadító, imperialistaellenes demokrácia"[1] jutott diadalra.

Ennek az új kubai rendszernek és hatalomnak a jellegzetes ismérveit elsősorban a kubai forradalom ama legfőbb sajátosságai határozták meg, amelyek a forradalom szakadatlan előrehaladásának gyors ütemét, ízig-vérig népi jellegét magyarázzák. A Népi Szocialista Párt VIII. kongresszusa a forradalom hat sajátosságára mutatott rá.[2]

1. A kubai forradalom győzelmét fegyveres népi tömegakció eredményezte, amelynek középpontjában a Sierra-Maestra hegységben Fidel Castro vezetésével megalakult felkelő hadsereg állott.

2. A forradalom szétzúzta a félgyarmati, zsarnoki államgépezetet, s ennek helyén forradalmi állam alakult. Ez a munkásoknak, a parasztoknak, a városi kispolgárságnak és a nemzeti burzsoázia ama rétegeinek érdekeit képviseli, amelyek hajlandók harcolni az ország teljes függetlenségéért, és elismerik a dolgozók társadalmi, gazdasági és politikai jogait.

3. A forradalom megdöntötte a hatalmon levő reakciós osztályokat, s hatalomra juttatta a néptömegeket, a kubai nép forradalmi beállítottságú rétegeit.

4. Mindez meghatározza a kubai forradalom még egy sajátosságát: azt, hogy Kuba teljesen megszabadult az imperializmus gazdasági és politikai igájától. A forradalmi kormány helyreállította és következetesen védelmezi a nemzeti szuverenitást.

5. A kubai forradalom olyan korszakban érlelődött meg és ment végbe, amikor az erőviszonyok a nemzetközi küzdőtéren a szocializmus, a nemzeti felszabadulás és a béke erői javára tolódtak el. A szocialista tábor síkraszáll az imperialista agresszió ellen, és szilárd biztosítéka a kubai forradalomnak.

6. Végül, a kubai forradalom legfontosabb sajátossága a Fidel Castro vezette forradalmi kormány köré tömörült forradalmi erők egysége. Kubában mindjobban erősödik az a meggyőződés, hogy

[1] *Blas Roca:* Informe en la reunion del Comitè Nacional del PSP el 25 de enero de 1961. „Noticias de Hoy", 2. de febrero de 1961.

[2] Lásd Partido Socialista Popular, VIII. Asamblea Nacional. La Habana 1960. p. 424—427.

„amíg a forradalmi erők megőrzik egységüket, a forradalom legyőzhetetlen"[3].

Ennek az egységnek az alapja a kubai munkásosztály és parasztság erősödő szövetsége, amelyben a vezető szerep a proletariátusé. Ez a vezető szerep a forradalom további mélyülésével és terjedésével párhuzamosan egyre nagyobb jelentőségű lesz „... A haza és a forradalom sorsa a munkásosztály kezében van"[4] — hangsúlyozta Fidel Castro a kubai szakszervezetek X. kongresszusán. Ugyanebben a beszédében megállapította, hogy a kubai forradalom főképpen azon áll vagy bukik, mennyire érti meg a munkásosztály a felelősségét és a szerepét, mennyire ismeri fel a forradalmi parasztsággal való együttes akciók lehetőségét.

A KUBAI PROLETARIÁTUS ÉS MUNKÁSMOZGALOM A FORRADALOM ELŐTT

A munkásosztálynak és ideológiájának növekvő szerepe a kubai forradalomban teljesen törvényszerű. Objektíve azzal függ össze, hogy a munkásosztálynak állandóan növekszik a befolyása Kuba társadalmi és gazdasági életében. Az 1959-es forradalom előtt az ország 2,5 milliónyi önálló keresetű lakosából valamivel több mint 1 millió volt a városi és a falusi munkás.

A kubai munkásosztály gerincét a cukortermeléssel foglalkozók alkották: mintegy 160 000 ipari munkás és több mint 350 000 — a cukornád betakarításában foglalkoztatott — mezőgazdasági munkás. Nehéz volt éles határt vonni a cukoripari munkások túlnyomó többsége és a cukorközpontok (így nevezték Kubában a forradalom előtt a cukornád-ültetvények mellett fenntartott cukorfeldolgozó üzemeket) napszámosai között. A proletariátus e két osztagának sorsa sok mindenben egyezett. Egyenlő mértékben zsákmányolták ki őket ugyanazok a gazdák, egyformán szenvedtek a munkanélküliségtől a „holt idényben", együtt tanulták meg gyűlölni az amerikai monopóliumokat, a legnagyobb cukorközpontok tulajdonosait, s együtt tanultak meg harcolni a monopolisták ellen.

A cukormunkások zöme Oriente (140 000 munkás), Camagüey (120 000) és Las Villas (110 000) tartományban dolgozott. Itt működtek a legnagyobb amerikai központok. Ugyanezeken a vidéke-

[3] *Blas Roca:* A kubai Népi Szocialista Párt VIII. országos kongresszusa. „Béke és szocializmus", 1960. 11. sz. 74. old.

[4] „Unidad Obrera", No 4. 1954. p. 4.

ken alakult ki a kubai forradalom legfőbb tűzfészke. Oriente tartomány, a United Fruit Company volt hitbizománya lett a forradalom központja.

S vajon történhetett-e ez másképp? Gondoljunk arra, hogy a kubai közgazdászok számításai szerint a forradalom előtt több mint 650 000 munkanélküli volt Kubában.[5] Ez a számadat mindenekelőtt a cukormunkásokra, a cukorközpontok vidékeire vonatkozott.

A kubai városokban a legnagyobb aktivitást mindig a szállító- és a kikötőmunkások tanúsították. A munkásosztálynak ez a csaknem 200 000 főnyi osztaga az imperialistaellenes harc nagy politikai iskoláját járta végig, a kikötők és a vasutak amerikai és angol tulajdonosaival, valamint a gépkocsi-közlekedési társaságok élén álló Batista-bérencekkel folytatott csatákban.

Mintegy 200 000 munkást foglalkoztat a kubai dohányipar, az ország legrégibb gazdasági ága. Az országban több mint 1000 dohánygyár működik. Igaz, hogy ezek közül 700 gyárban 25-nél kevesebb munkás dolgozik, és csak 25 gyár foglalkoztat 100-nál több állandó munkást. A legnagyobb dohánygyárak Havannában vannak. A dohánygyári munkásokat mindig fenyegette a munkanélküliség veszélye. A munkásoknak csaknem a fele 6 hónapnál kevesebbet dolgozott egy évben. A dohányipari munkások körében már a XIX. század vége óta erősek a forradalmi hagyományok.

Súlyos helyzetben voltak a forradalom előtt az építőmunkások, a textilesek (90 gyár 10 000 munkással), a ruhaipari munkások (mintegy 30 000, főleg nők), a cipőipari munkások és számos egyéb munkásréteg.

A bányászok, a közüzemi munkások, a vegyi és a fémipari üzemek munkásai, a sörgyári és a szeszipari munkások a dolgozók többi kategóriáihoz képest kevesebbet szenvedtek a munkanélküliségtől, őket viszont különösen kegyetlenül zsákmányolták ki a vállalkozók, arra hivatkozva, hogy nem versenyképesek a megfelelő amerikai vállalatokkal. Mégis kialakult ezekben az ágakban valami munkásarisztokrácia-féle, s erre építettek Batista szakszervezeti gengszterei.

A proletariátusnak ez a struktúrája nagy befolyással volt és van

[5] Lásd *Carlos R. Rodriguez:* La clase obrera y la revolucion. La Habana 1960. p. 28.

a munkásmozgalom fejlődésére és a forradalom menetére. A volt cukorközpontok a forradalom támaszaivá váltak, mivel a forradalom a cukormunkások életkörülményeinek ugrásszerű javulását, a munkanélküliség fokozatos megszűnését, a szövetkezetek megalakulását eredményezte. Hatalmas forradalmi fellendülés figyelhető meg a dohánygyáriak, a textilmunkások, az építők, a szállító- és a kikötőmunkások körülményeiben. A forradalom sorsa iránt felelősségét egyre jobban felismerő többi munkásréteg is aktívan belekapcsolódik a politikai életbe. S ebben van nagy érdemük a proletariátus forradalmi szervezeteinek, amelyek a kubai munkásmozgalom legjobb hagyományait testesítik meg.

A kubai munkásmozgalom kialakulása már a XIX. század első felében megkezdődött. Az első proletárszervezetek 1866-ban keletkeztek, ekkor alakult meg a Havannai Dohányipari Munkások Szövetsége. Csakhamar megjelentek a munkáslapok, végül 1887-ben megtartották az első munkáskongresszust, amelyen csaknem valamennyi tartomány munkásközpontjainak küldöttei jelen voltak. Ezen a kongresszuson az anarchista álláspont diadalmaskodott. Ám ugyanebben az évben megjelentek lapok, amelyek már marxista nézeteket hirdettek, ha kezdetleges formában is. Az 1892-es Regionális Munkáskongresszus nyíltan leszögezte: „A kongresszus megállapítja, hogy a munkásosztály nem szabadulhat fel mindaddig, amíg el nem sajátítja a modern szocializmus eszméit."[6] Ettől a pillanattól kezdve — mint Blas Roca, a Népi Szocialista Párt főtitkára „A szocializmus alapjai Kubában" című könyvében megállapítja — a munkásosztály a szocializmusért való harcot tekinti céljának elválaszthatatlan összefüggésben a nemzeti függetlenségért folyó harccal.

A proletariátus tevékeny részt vett a XIX. század végi spanyol uralom elleni forradalmi csatákban. S a spanyol gyarmatosítók már abban az időben, később pedig az amerikai intervenciósok is megismerték a kubai mezőgazdasági proletariátusnak, a cukorközpontok munkásainak erejét.

Óriási szerepe volt a munkásosztálynak a Machado-féle diktatúra elleni harcban. Ezt a diktatúrát 1933-ban döntötte meg a kubai dolgozók forradalmi sztrájkja. Ez volt a mintaképe a Batista zsarnoksága ellen szervezett 1959 januári sztrájknak.

A kubai munkások már rég megtanulták, mit ér az egység ereje.

[6] „Manual de capacitacion civica", La Habana 1960. p. 224.

Nagy szerepet töltött be ebben a Kubai Munkásszövetség tevékenysége; ennek az egységes szervezetnek az élén hosszú éveken át (különösen 1935 és 1947 között) tapasztalt forradalmár szervezők álltak. Az imperialistabarát diktatúra sem tudta kiirtani a kubai szakszervezeti mozgalomból a harcos hagyományokat, jóllehet sikerült nagy kárt okoznia a mozgalomnak.

1947—1948-ban a Mujal-csoport rendőri segítséggel kezébe ragadta és egészen a Batista-diktatúra megdöntéséig meg is tartotta a Kubai Munkásszövetség vezetését. Ez a csoport a proletariátus egyes rétegeinek juttatott kisebb gazdasági könyöradományokkal igyekezett aláásni az ország munkásmozgalmát. Ugyanezt a taktikát követték egyes külföldi monopóliumok is. Ámde Mujalnak és a monopolisták többi lakájának a befolyása az üzemek adminisztratív dolgozóira és egy kis munkásarisztokrata rétegre korlátozódott. A kubai proletariátus túlnyomó többsége — különösen falun — szilárdan az osztályharc és az antiimperialista harc álláspontját képviselte. A dolgozók politikai nevelésében óriási szerepük volt a kommunistáknak, akik mindig a kubai munkás- és nemzeti felszabadító mozgalom élén jártak.

A Kubai Kommunista Párt 1925. augusztus 16-án alakult. A kubai kommunisták pártjának bölcsőjénél volt Carlos Baliño, José Martí egyik legközelebbi harcostársa és Julio Antonio Mella, akiknek nevéhez a kubai forradalmi ifjúsági és munkásmozgalom történetének legfényesebb lapjai fűződnek. 1944-ben a párt felvette a Népi Szocialista Párt nevet. „Harmincöt éves fennállása alatt — írja Blas Roca — a kubai munkásosztály marxista—leninista pártja aratott győzelmeket és szenvedett vereségeket, követett helyes irányvonalat és beleesett nem egy hibába, harcolt három zsarnokság ellen, két ízben hosszú időre illegalitásba szorult (összesen 19 esztendőre), része volt kegyetlen és véres üldöztetésekben, dolgozott legálisan és folytatott parlamenti harcot, küzdött két forradalomban, elvesztette a harcokban számos népszerű vezetőjét és sok kommunista párttagját, s ugyanakkor kinevelt egy szilárd gárdát harcedzett és képzett, hűséges és kipróbált vezetőkből és aktivistákból, akik a párt alapelvei, programja és irányvonala alapján szoros egységbe forrtak össze."[7] Mindezek a történelmi mérföldkövek nagy jelentőségűek abból a szempontból, hogy megérthessük az ország mai helyzetét, s értékelni tudjuk

[7] „Béke és szocializmus", 1960. 11. sz. 66. old.

a munkásosztálynak és élcsapatának a forradalomban betöltött szerepét.

A Batista-diktatúra időszakában a burzsoá pártok és csoportosulások úgy vélték, hogy a Batista-uralomról vissza kell térniük az előző amerikabarát „alkotmányos rendhez". Más volt a munkásosztály haladó erőinek véleménye. Ezek abból indultak ki, hogy az ország mélyreható gazdasági, politikai és társadalmi válságot él át. A Népi Szocialista Párt nyomban a Batistát hatalomra segítő fordulat után leszögezte, hogy a diktatúra csakis radikális változások, a régi társadalmi és gazdasági struktúra felszámolása, vagyis igazi szociális forradalom útján szüntethető meg. Erre a megállapításra jutottak fokozatosan Kuba összes hazafias és demokratikus erői, s éppen ez biztosította végső fokon a forradalom győzelmét.

A MUNKÁSOSZTÁLY SZEREPE A KUBAI FORRADALOM ELSŐ SZAKASZÁBAN

A kubai forradalom annál jobban növelte és szilárdította sikereit, minél határozottabban alkalmazta a forradalmi proletariátus elméletét, politikáját és módszereit, amelyek jelentős mértékben élcsapatának, a Népi Szocialista Pártnak hatására alakultak ki.

Fidel Castro 1961 elején az „Unità" című lap tudósítójával folytatott beszélgetése során kijelentette, hogy a Népi Szocialista Párt „az egyetlen kubai párt, amely mindig világosan és egyértelműen hirdette a fennálló rend gyökeres megváltoztatásának, a társadalmi viszonyok megváltoztatásának szükségességét".[8] A kubai forradalom nem fejlődhetett volna a jelenlegi formájában a marxizmus—leninizmus terjesztése és az imperializmusról, a nagybirtokosokról, a munkásosztályról stb. kialakított proletárálláspont megszilárdítása terén végzett sokéves munka nélkül. Ezt a munkát a kommunisták végezték el Kubában. A forradalom során nemcsak a kommunisták érvényesítették és védelmezték a munkásosztály élcsapata által hirdetett társadalmi és gazdasági elveket, s nem is csak azok, akik mint pártonkívüliek marxista—leninista nézeteket vallottak a forradalom alapvető problémáiról, hanem ugyanezt tette tudatosan vagy nem tudatosan minden becsületes forradalmár hazafi (még az is, aki átmenetileg bizonyos fokig a kommunistaellenes propaganda befolyása alá került).

[8] «Правда», 2. февраля 1961 г.

A kubai forradalom előkészítésének és véghezvitelének történetét még nem írták meg. De már most megállapíthatjuk, hogy kezdettől fogva a munkásosztály ideológiája határozta meg a kubai forradalmi folyamat legfőbb irányát. Igaz, a kubai forradalom számos vezetőjénél a szocialista ideológia elfogadásának folyamata spontán ment végbe. Ebben az időszakban ők lényegében még kispolgári forradalmárok voltak, akik csak tapogatóztak a harc helyes útjai és céljai után. „... A kommunisták eleinte nem bíztak bennem, s általában bennünk, felkelőkben — jegyezte meg Fidel Castro az idézett interjúban. — Indokolt bizalmatlanság volt ez, teljesen helyes álláspont ideológiai és politikai tekintetben egyaránt. A kommunistáknak megvolt az okuk rá, hogy ne bízzanak bennünk, mert mi, a felkelők és a partizánok vezetői, noha olvastunk marxista műveket, mégis tele voltunk még kispolgári előítéletekkel és ingadozással..."[9] A felkelő mozgalom vezetői azonban leküzdötték ezeket az előítéleteket és ingadozásokat, s fokozatosan eljutottak a forradalom jellegére és hajtóerőire vonatkozó helyes, a proletár szervezetek nézeteivel egybehangzó nézetekhez.

A Batista elleni földalatti és partizánharc éveiben (1953—1958) a kubai lakosság forradalmi beállítottságú középrétegei a maguk módján értelmezték a forradalmat, s ezt az értelmezést próbálták terjeszteni a felkelő hadsereg zömét alkotó parasztok és diákok között. Előtérbe helyezték az „osztály feletti felszabadító forradalom" jelszavát. Szinte vezető szerepet tulajdonítottak a középrétegeknek a társadalmi fejlődésben. A harc első éveiben széles körben terjedtek egyes kispolgári forradalmi vezetők nézetei, amelyek szerint Kubának az „imperializmus és a kommunizmus között" valami sajátos középúton kell haladnia. Egy részük behódolt az imperializmus kommunistaellenes propagandájának. Egyesek közülük még olyan reményeket is tápláltak, hogy az Egyesült Államok segíti őket a véres kezű diktátor elleni harcban.

Ámde a megfeszített forradalmi harc során ezek a nézetek és hangulatok az aktív forradalmárok többségében fokozatosan eltűntek. Átadták helyüket annak az ideológiának, amelyet a kubai dolgozóknak és az ország összes hazafias erőinek a demokratikus és független Kubáért, az egyszerű emberek igazi hazájáért vívott harca, e harc történelmi tapasztalatai alakítottak ki.

[9] Ugyanott.

A kubai forradalom vezetői előtt fokozatosan világossá vált, hogy az igazi forradalom csakis a nép többségének forradalma lehet a többség számára, hogy ilyen forradalom nélkül a legnagyobb imperialista monopóliumok erejére támaszkodó Batista nem dönthető meg. Fidel Castro és társai arra a következtetésre jutottak, hogy a nagy néptömegeket, a falusi és városi dolgozókat be kell vonni a forradalmi mozgalomba. Arra a következtetésre jutottak, hogy a szociális forradalom Kubában elkerülhetetlen, s ezt a történelmi szükségszerűséget teljes felelősséggel fogták fel.

A kubai forradalom hajtóerői a munkások, a parasztok, a forradalmi középrétegek, elsősorban értelmiségiek, lettek. Ez utóbbiak a partizánháború és a forradalom folyamán kikerültek a konzervatív burzsoázia befolyása alól, míg a kispolgárság opportunista jobbszárnya megijedt a harc nehézségeitől, s kívül rekedt a forradalmárok sorain. A jobbszárny teljesen lelepleződött a nép előtt, s 1959-ben már nem tudta visszahódítani elvesztett pozícióit. Ilyenformán Kubában érdekes dolog történt. A burzsoázia, amely kispolgári politikai csoportosulások útján befolyásolja a tömegeket, a forradalom előkészítése és véghezvitele során elvesztette ezt a támaszát. A kispolgárság baloldali és centrista csoportjai a hegyi partizánháború folyamán összefogtak a dolgozó tömegekkel. A kispolgárság jobbszárnya nem tudott döntő hatással lenni a tömegekre.

Ennek folytán a megalkuvó burzsoáziát — amely arról ábrándozott, hogy csak Batistát döntik meg, utána pedig majd megegyeznek az amerikai monopóliumokkal — a forradalom során sikerült semlegesíteni. A burzsoázia nem tudta megragadni a politikai hatalmat 1959 januárjában. Noha egyes képviselői 1959 januártól júliusig tagjai voltak a forradalmi kormánynak, a megalkuvó elemek nem tudtak nagy befolyással lenni a forradalom menetére.

A januári győzelem csak kezdete volt annak az időszaknak, amely még nehezebb volt a diktátori uralom elleni harc időszakánál, mert a forradalom célja Fidel Castro szavai szerint „a gyökerek kitépése, nem pedig csupán felületi vagdosás, amely után ismét megjelennek a rossz hajtások". A forradalomnak ebben a szakaszában igen nagy jelentősége volt a cél világosságának, a feladatok megértésének és a feladatok megoldására képes erők felmérésének. Ebből ered annak az éles politikai harcnak a törvényszerűsége, amely 1959-ben bontakozott ki Kubában a forra-

dalmat tovább vinni és elmélyíteni akarók s azok között, akik a kommunistaellenesség zászlaja alatt megpróbálták fékezni a forradalom fejlődését, szétforgácsolni erőit, megakadályozni a proletariátus hegemóniájának megvalósítását.

A forradalommal szemben álló elemek megpróbáltak éket verni a kommunisták és a partizánmozgalom vezetői közé, s igyekeztek szembeállítani a városi munkásosztályt a falusi proletariátussal és a parasztsággal. Ezek a próbálkozások nem jártak sikerrel.

A kubai partizánháború valóban a legfőbb eszköze volt az imperialistabarát diktatúra megdöntéséért és a forradalmi néphatalom megteremtéséért vívott harcnak. Részt vett benne sok munkás, különösen mezőgazdasági munkás, köztük sok kommunista is. Ezenkívül azonban a partizánmozgalom elválaszthatatlanul összefüggött a dolgozók forradalmi harcának más hathatós formáival. Ilyenek voltak a forradalmi agitáció, a tömegtüntetések, a munkás- és a diáksztrájkok, valamint az egész nép sztrájkjai, a kitelepítések elleni paraszt-akciók, szabotázsok, a választások bojkottja és a nemzetközi szolidaritási kampány. E harci formák közül sok specifikusan proletár jellegű. Végül: „Éppen az általános sztrájkokat végrehajtó munkásosztály és a felkelő hadsereg húzta keresztül a reakció terveit, amikor az az utolsó pillanatban ki akarta ragadni a nép kezéből a győzelmet, mint az már azelőtt nemegyszer megtörtént... az általános sztrájk a forradalom kezébe adta a hatalmat."[10]

Az 1959 januárja után kialakult bonyolult körülmények között a Népi Szocialista Párt világos, elvi álláspontra helyezkedett. „Egyfelől — írta abban az időben Blas Roca, a Népi Szocialista Párt főtitkára — a pártnak a legnagyobb gonddal figyelembe kell vennie a kubai forradalom reális nehézségeit, és harcolnia kell minden szélsőség ellen. Másfelől elejét kell vennie minden olyan kísérletnek, amely a forradalom feladatainak leszűkítésére, fejlődésének akadályozására és megállítására irányul."[11]

A havannai amerikai követség rágalomhadjáratot indított a Népi Szocialista Párt ellen. Azzal vádolta a pártot, hogy titkolja céljait a nép elől. A reakció méltó választ kapott. „A kommunisták semmit sem titkolnak" című brosúrában Blas Roca kimutatta, hogy a párt mindig őszinte a néphez, hogy a pártnak világos

[10] *Фидель Кастро:* Речи и выступления. стр. 162.

[11] *Blas Roca:* A kubai forradalom. „Béke és szocializmus", 1959. 8. sz. 27. old.

irányvonala volt és lesz az országban kibontakozó folyamatok tekintetében. „A Népi Szocialista Párt elvárja — hangsúlyozza a többi között a brosúra —, hogy a kormány kiegészítse és megjavítsa összetételét, hogy tagjai között meglegyen a munkások, a parasztok, a néger tömegek és az összes forradalmi erők közvetlen képviselete, s ezzel a kormány a legnagyobb mértékben biztosítsa óriási történelmi feladatának teljesítését."[12] Ezt a gondolatot tovább fejlesztve Blas Roca így írt: „A forradalom a zsarnokság megdöntése után igen kedvező feltételeket teremtett ahhoz, hogy demokratikus eszközök felhasználásával jussunk el a szocializmushoz. Maga a forradalmi kormány Fidel Castróval az élén és az ő vezetésével képes arra, hogy a munkásosztály bevonásával ebben az irányban fejlődjön."[13] Elvi mérföldkövek voltak ezek a munkásosztály élcsapatának stratégiai és taktikai irányvonalában, s ez tette lehetővé, hogy a Népi Szocialista Párt megfelelő helyet foglaljon el a Fidel Castro vezette kormány köré tömörült forradalmi szervezetek között. A pártnak ez az álláspontja nagy jelentőségű volt a forradalom első napjaiban, amikor az a közvetlen veszély ütötte fel a fejét, hogy a burzsoázia megalkuvó szárnya kezébe ragadja az ország vezetését. Ha a proletariátus élcsapata — a kommunista párt — megfeledkezett volna a munkásosztály önálló szerepéről abban az időszakban, amikor külsőleg teljes egyetértés uralkodott, ez helyrehozhatatlan kárt okozhatott volna a forradalomnak. „Kissé megsózzuk ezt az általános lelki összhangot — így fejezte ki képletesen Blas Roca a Népi Szocialista Párt akkori politikájának lényegét —, s azt kiáltjuk: »Ki a plattistákkal,[14] a múlt maradványaival a kormányból!«, »A forradalom balszárnyát a hatalomra!« S ez az álláspont jelentős mértékben megszilárdította a forradalmi erőket."[15]

A munkásosztály taktikája oda vezetett, hogy a jobboldaliak kiszorultak a kormányból. 1959 közepén végleg megszűnt az év elején létrejött sajátságos „kettős hatalom", amelyben a következetesen forradalmi erők a felkelő hadsereg nevében léptek fel, míg a megalkuvók az államapparátust használták fel. Kialakult az egységes forradalmi hatalom, élén Fidel Castróval és a felkelő

[12] *Blas Roca:* Los comunistas no ocultan nada. La Habana 1959. p. 10.
[13] Ugyanott, 12. old.
[14] Plattisták — ebben az összefüggésben az amerikai imperialistákkal kapcsolatban álló elemek.
[15] „Noticias de Hoy", 28. VIII. 1960.

mozgalom más vezetőivel. Az új kormányban a vezető szerepet mindinkább a városi kispolgárság radikális szárnya vette át, szoros szövetségben a proletariátussal. Ez lehetővé tette a demokratikus, antiimperialista és agrárforradalom legfontosabb intézkedéseinek gyors életbe léptetését.

A kubai forradalom vezetői megkezdték a forradalom népi elveinek határozott gyakorlati érvényesítését, miközben a dolgozó tömegekre támaszkodtak, amelyek pártállásuktól függetlenül a forradalmi kormány köré tömörültek. Kubában elég gyorsan ment végbe a forradalom és az ellenforradalom híveinek elhatárolódása, az osztályerők polarizálódása.

Fidel Castro egyik akkori beszédében hangsúlyozta, hogy a forradalom új szakasza nem mindenkinek tetszik azok közül, akik az első hónapokban „Éljen Fidel!" feliratú plakátokkal kivonultak az utcára, mivel akkoriban „egyesek igazi forradalomra gondoltak, mások viszont azt remélték, hogy csak álforradalom lesz..." Egyesek — folytatta Castro — olyan földreformról ábrándoztak, amelyben a meghagyott földterület 30 000 caballeria[16] lesz, a kormány pedig 30 caballeriában állapította meg a normát. „Ha a forradalmi kormány négy nullát tett volna a megállapított minimumhoz, akkor azok közül, akiknek földjük volt, sokan (különösen a külföldi társaságok) azt mondták volna, hogy ez a legdemokratikusabb, legigazságosabb és leghumánusabb forradalom. De pusztán a nullákból, abból, hogy négy helyett csak egyet engedélyeztünk, azt állapították meg, hogy ez a világ legkommunistább földreformja... Ez nem ideológiai probléma, nem a hazafiság problémája, nem elvi probléma, hanem a nullák problémája volt." Hasonló álláspontra helyezkedtek a nagy háztulajdonosok és mindazok, akiket a forradalmi törvények érintettek. „Ezért — folytatta Castro — azok közül, akik a forradalom mellett álltak januárban, többen nem állnak mellette decemberben... Azokban a napokban mindenki saját vágyainak megfelelően óhajtotta a forradalmat, vagyis egyesek álforradalmat akartak, amilyen általában lenni szokott, míg mások igazi forradalmat akartak, amilyen még sohasem volt!"

Így hát a harc során porrá omlottak az osztály feletti antiimperialista politikáról, a „harmadik útról" szóló elméletek. Az élet meggyőzte a kubai nép legjobb fiait arról, hogy a munkások és

[16] 1 caballeria = 13,42 hektár. — *Szerk.*

a parasztok tartós szövetsége nélkül nem érhető el igazi siker a nemzeti felszabadító harcban. A kubai forradalom vezetői helyes álláspontra helyezkedtek a forradalom főbb kérdéseiben, teljesen tudatosan tették magukévá a dolgozó nép ideológiáját, s keltek a nép érdekeinek és jogainak védelmére.

Dr. Fidel Castro, a kubai forradalmi kormány elnöke Hubert Matosnak, a forradalom árulójának 1959. december 15-i bírósági tárgyalásán ezeket mondotta: „... kijelentem itt, s jogom van ehhez a kijelentéshez, hogy a forradalom lényegében a nincstelenek tevékenységének gyümölcse volt... mi több, ha nem a nincstelenek csinálták volna a forradalmat, akkor is az ő érdekükben ment volna végbe, ellenkező esetben nem beszélhetünk forradalomról."[17]

Az álszenteskedő politikusok és azok a szervezetek, amelyek a forradalommal „együttérző" „harmadik erő" álarcában léptek fel, nem találtak támogatásra Kubában, mint ahogy az ismert latinamerikai szakadár, a kommunistaellenes J. Figueres és cimborái sem találtak támogatásra. „Aki a harmadik erő álláspontjára vagy hasonló álláspontra helyezkedik, a szélsőséges reakció kezére játszik — mondotta Fidel Castro —, mert ha egyszer a hatalom nem a forradalmárok kezében lesz, akkor a legszennyesebb gonosztevők legszennyesebb kezébe kerül, mivel ilyen események idején nincs középút; a történelem is erre tanít bennünket."[18] A reakciósok és az ellenforradalmi összeesküvők olyan felhívásokat tettek közzé, hogy űzzék ki a forradalmárok soraiból a baloldali elemeket, köztük a kommunistákat. Ezekre a felhívásokra válaszolva Fidel Castro felháborodással jelentette ki a Matos-perben: „Más szavakkal, azt akarják, hogy kidobjuk azokat, akik bajtársaink voltak a legsúlyosabb napokban..., azokat a bajtársakat, akikre szükségünk lesz, amikor üt az újabb csata órája, azokat a bajtársakat, akikről tudjuk, hogy nem árulnak el bennünket és nem adják meg magukat, akikről tudjuk, hogy nem egy napig, hanem egész életükben forradalmárok."

Ilyenformán 1959 végére a szakadár és megalkuvó elemek elszigetelődtek. Növekedett a proletariátus vezette dolgozók aktivitása, s az ország forradalmi vezetése mind hívebben tükrözte a dolgozók várakozásait és érdekeit. Ennek folytán jelentősen meg-

[17] „Fundamentos", No 160. 1960. p. 29.
[18] „Unidad Obrera", No 4. 1959, p. 60.

szilárdultak a munkásosztály pozíciói, s ez már előre meghatározta, miként oldódnak majd meg a forradalom legfőbb politikai, társadalmi és gazdasági problémái a következő időszakban.

AZ OSZTÁLY-ERŐVISZONYOK ÉS A MUNKÁSOSZTÁLY SZEREPE A KUBAI FORRADALOM MAI SZAKASZÁBAN

A kubai forradalom jelenlegi, 1960 végén kezdődött szakaszát az jellemzi, hogy a dolgozók, élükön a munkásosztállyal, egyre nagyobb szerepet töltenek be az ország közigazgatásában. „Tudják-e önök, miért kell elsősorban harcolnia munkásosztályunknak, mi a legfőbb harci feladata napjainkban? — tette fel a kérdést Fidel Castro 1960. december 6-án a villamosipari munkások konferenciáján. — Munkásosztályunknak a politikai hatalom kivívásáért kell harcolnia!"

Kubában a hatalom jelenleg a munkásoknak, a parasztoknak és a városi kispolgárság forradalmi rétegeinek kezében van. Ezek együttesen oldják meg annak az új, progresszív társadalomnak a felépítését, ahol a kizsákmányolás teljesen megszűnik.

A földreform, valamint az imperialista és nagytőkés tulajdon államosítása gyökeresen megváltoztatta Kubában a társadalmi rendet és a dolgozók helyzetét. Sikeresen hajtották végre az 1959. május 17-i földreform-törvényt. A föld azé lett, aki megműveli. A volt napszámosok többsége állami birtokon dolgozik, vagy mezőgazdasági termelőszövetkezetbe lépett. Számos kisparaszt is tagja lett a szövetkezeteknek. A forradalmi kormány arra törekszik, hogy az agrárfronton végbemenő átalakulások minden kubai parasztot érintsenek, hogy megóvja a parasztokat a nyomortól. A falvakban tömeges lakásépítés folyik, klubokat, kórházakat, iskolákat építenek. A mai kubai falut már nem a nyomorgó zsellérek és a nem kevésbé nyomorgó parasztok jellemzik, hanem a rohamosan fejlődő állami birtokok munkásai és a mezőgazdasági szövetkezetek tagjai, vagyis az ország gazdái, a forradalom és a népi hatalom támaszai. Az állami birtokok és a termelőszövetkezetek megteremtése meghatározza a kubai mezőgazdaság legfőbb fejlődési irányát, s megváltoztatja a kubai társadalom társadalmi és gazdasági arculatát.

A mezőgazdasági átalakulásokkal egybekötötték az imperialista tulajdon és a helyi tőkések tulajdonában levő mintegy 500 nagyüzem államosítását (1960 nyarán és őszén). Ma a munkásoknak

több mint 80 százaléka köztulajdonban levő vállalatoknál dolgozik. Ezzel egyszersmind érvényesítik az 1960. évi havannai nyilatkozatot, amely kimondta a kizsákmányolás megszüntetését. Mint Fidel Castro 1961. február 12-én a munkás- és műszaki tanácsok országos konferenciáján kijelentette, Kuba gazdaságának az a része, amely nem az állam birtokában van, „főképpen kisvállalkozók kezén van, ezek pedig alkalmasak arra, hogy a munkásosztállyal együtt haladjanak a forradalom nagy céljainak elérése felé".

Kubában új viszony van kialakulóban a város és a falu között. Ezt a viszonyt a kölcsönös testvéri segítségnyújtás jellemzi, amely kézzelfoghatóan megnyilvánult abban, hogy a városi munkások pénzt gyűjtöttek mezőgazdasági gépek vásárlására, az 1961-es termés betakarítására önkéntes zászlóaljakat, továbbá népfelkelő zászlóaljakat szerveztek, kampányt indítottak az írástudatlanság megszüntetésére és így tovább.

Kuba nagy előnye továbbra is, hogy a cukorgyári munkások erős proletármagvat alkotnak a falun. Ezek a munkások, mint az ország munkásosztályának egyik vezető osztaga, óriási forradalmasító hatással vannak a falusi félproletár és nem proletár tömegekre.

* * *

Az elmúlt hónapok világosan meghatározták a kubai forradalommal szemben álló erőket is. Mindenekelőtt a nagybirtokosokról, az ország mezőgazdasággal foglalkozó lakosságának mindössze 1,5 százalékáról van szó. Nagyrészt az ő tulajdonukban voltak a cukorfeldolgozó vállalatok is, amelyeknek érdekei fűződtek az amerikai cukorpiachoz. A nagybirtokosok az imperialista propaganda hatására reménykednek a régi rend visszatérésében. Hozzájuk csatlakoznak az uzsorás falusi kereskedők, akiknek a „népboltok" létesítése következtében kicsúszott a talaj a lábuk alól. Az uzsorások a mai Kuba legveszedelmesebb reakciós erői. Minthogy van bizonyos befolyásuk a közép- és a kisbirtokosokra, ijesztgetik őket a földreformmal és a szövetkezettel.

A kubai városokban a reakció a volt nagytőkések, nagykereskedők, hivatalnokok és Batista-tisztek köré tömörül. Főképpen a külföldi monopóliumok támogatására számít.

A kubai tapasztalatok ismét megmutatták, hogy a katolikus egyház mindig a reakció szerves része. Az egyház a forradalom-

nak, az ország haladó erőinek ravasz, veszedelmes, nagy ellenforradalmi gyakorlattal rendelkező ellensége. A kubai egyház régóta igyekszik kihasználni a munkás- és parasztmozgalom gyengéit. Még külön iskolái és egyetemei is voltak, munkástagozatokkal. A katolikus hierarchia azonban mindenekelőtt a középrétegekre számít. E rétegek ingadozása, ideológiai állhatatlansága mindig az egyház figyelmének középpontjában áll. Az egyház, minthogy nincs támasza a tömegekben, igyekszik fokozni az ideológiai zűrzavart az értelmiség, a kereskedők és a tanulóifjúság körében. Tevékenységének legfőbb módszere, hogy a középrétegeket és a parasztokat a „kommunista diktatúra veszélyével" ijesztgeti. Ügynökeit a korrupt burzsoá újságírók, ügyvédek, Batista-féle hivatalok volt tisztviselői, elbocsátott rendőrök és a régi hadsereg volt tisztjei köréből toborozza.

Ezek a megszokott kerékvágásukból kizökkentett elemek gyűlölik a forradalmat, és igyekeznek akadályozni a társadalmi, gazdasági és politikai átalakulásokat. Megpróbálják a „Kubai Autentikus Forradalmi Párt" („Partido Auténtico Revolucionario Cubano") hangzatos, de a valóságtól távol álló elnevezéssel újjáteremteni a megbukott burzsoá pártot, s reakciós emigráns szervezeteket alakítanak az Egyesült Államokban és egyes közép-amerikai országokban.

A kubai forradalom újabb győzelmeinek döntő feltétele továbbra is a nép tömörítése az imperializmus és ügynökei elleni következetes harcra, a dolgozók egységének megszilárdítása. Ennek nélkülözhetetlen előfeltétele pedig az ország forradalmi szervezeteinek növekvő egysége.

„Pártunk — mondotta Blas Roca a Népi Szocialista Párt VIII. kongresszusán — a kubai forradalom egyik szervezett ereje, amelyet világosan és félreérthetetlenül a marxizmus—leninizmus vezérel. Természetesen nem pártunk a kubai forradalom egyetlen szervezett ereje. A kubai forradalom másik ilyen szervezett ereje a »Július 26-a Mozgalom«, amely Fidel Castro vezetésével megkezdte a fegyveres akciót, s döntő szerepet tölt be a forradalmi kormányban. A kubai forradalom további szervezett ereje a »Március 13-i Forradalmi Direktórium«. Ma mindezek az erők, forradalmunk szeretett és tisztelt vezérével, Fidel Castróval az élükön, szoros összhangban működnek együtt. Ez a kubai forradalom egyik legnagyobb előnye, erejének egyik forrása . . .

Úgy véljük — folytatta Blas Roca, nagyszerű előrelátásról téve

tanúságot —, hogy a forradalom fejlődésével és előrehaladásával, ha a forradalmi erők koordinációja és együttműködése egyre szorosabbá válik, egy bizonyos időpontban elérhetjük és el is kell érnünk a teljes egységet, mindezeknek az erőknek egy egységes mozgalomban való fúzióját."[19]

A forradalmi Kubában növekszik a szakszervezetek jelentősége. A Kubai Munkásszövetséghez jelenleg több mint 1,5 millió munkást és alkalmazottat egyesítő, több mint 30 szakmai szervezet tartozik. A szakszervezetekben maradt Batista-cinkosokkal folytatott több hónapos heves harc során a Munkásszövetség a városi és a falusi dolgozók erős és hathatós szervezetévé vált. A Kubai Munkásszövetség gyümölcsözően működik együtt az ország többi forradalmi szervezetével.

Nagy szerepet töltenek be a forradalmi erők egyesítésében az 1960-ban megalakult egységes ifjúsági és női szervezetek, továbbá a „Faji megkülönböztetés elleni mozgalom", valamint a haladó értelmiség különféle egyesületei és szövetségei.

Ezek a mai Kuba politikai és osztály-erőviszonyainak főbb vonásai. A kubai nép túlnyomó többsége aktívan támogatja a forradalmat, s a bátor és eléggé tapasztalt proletár élcsapat vezetésével részt vesz a forradalom minden lépésében.

A kubai munkásosztály mai vezető pozíciója mindenekelőtt abban nyilvánul meg, hogy a munkásosztály áll az összes forradalmi erők egységének további szilárdítását célzó mozgalom élén, az ifjúsági mozgalomban és a szakszervezetekben csakúgy, mint a „Faji megkülönböztetés elleni mozgalom"-ban. A munkások alkotják a gerincét számos állami intézménynek. A munkás-önkéntesek a népi milícia első soraiban menetelnek. Ugyancsak a munkások kezdeményeztek pénzgyűjtést, hogy fegyvert vásároljanak a forradalom fegyveres erői számára.

A munkásosztály abban is kitűnik, hogy élcsapata világosan látja a kubai forradalom fejlődésének perspektíváit. „Védelmezzük és fejlesszük tovább a forradalmat!" — az öntudatos proletariátusnak ezt a jelszavát az ország összes haladó erői magukévá teszik.

A kubai forradalom sikeres fejlődése szempontjából rendkívül fontos, hogy a munkásosztály ne szaladjon túlságosan előre, ne

[19] *Blas Roca:* A kubai forradalom. Beszámoló a kubai Népi Szocialista Párt VIII. országos kongresszusán. Kossuth Könyvkiadó 1961. 132. old.

essen végletekbe az egyes kérdések megoldása során. Ebben a tekintetben is nagy szerepe van a munkásosztály élcsapatának, amely kiadta a jelszót: „Mindig úgy győzzük meg a tömegeket, hogy a gyakorlatban lássák meg, mit tettünk értük!" A Népi Szocialista Párt állandóan arra tanítja a forradalmi erőket, hogy nem elég egyszer meggyőzni valamiről a tömegeket, hanem szüntelen és egyre magasabb színvonalú munkára van szükség közöttük. Éppen ez tette lehetővé a földreform megvalósítása, az új munkatörvény megalkotása, az iparosítás stb. során felmerült sok nehézség leküzdését. Ebben az irányban nagy munkára van szükség a munkásosztály ama köreiben is, amelyek a múltban a Mujalféle szakszervezeti gengszterek befolyása alatt állottak, s amelyben erősen eluralkodott az „ökonomista" beállítottság.

A kubai proletariátus egyre érettebbé válik, s öntudatosan tölti be vezető szerepét a forradalomban. Ezt tanúsítja az is, hogy bármilyen áldozatra hajlandó a forradalom győzelméért.

A kubai forradalom fejlődése szempontjából óriási jelentősége van annak, hogy a munkásosztály helyesen világítsa meg az ország gazdasági problémáit. E problémák megoldása 1959-ben és 1960-ban fontos próbaköve volt a kubai proletariátus — különösen a városi proletariátus — politikai érettségének és forradalmi öntudatának. Ugyanakkor próbaköve volt a Népi Szocialista Párt, valamint a többi forradalmi szervezet erejének és érettségének is.

1959 januárja után a kubai munkásosztály helyzete súlyos volt. Az óriási munkanélküliség, a munkabércsökkenés határozott intézkedéseket követelt. A mezőgazdasági proletariátus és a szegényparasztság igen nyomorúságosan tengődött. Még rosszabb volt azonban az ország általános gazdasági helyzete.

Az ország nehéz probléma előtt állt: mivel kezdjék? A dolgozók égető szükségleteinek kielégítésével-e — ami gazdaságilag nem volt biztosítható —, vagy pedig az ország gazdasági bázisának megszilárdításával, hogy aztán már ennek alapján javítsanak a dolgozók helyzetén? Meg kell jegyeznünk, hogy mielőtt még a kérdés így felvetődött volna — mindjárt a forradalom első hónapjaiban —, a forradalmi kormány nyomban kielégítette a nép legégetőbb szükségleteit. A kormány intézkedéseket tett a munkanélküliség növekedésének megállítására, csökkentette a lakbért, a villany, a telefon és a gáz díjszabását. Több alacsony fizetésű kategóriában emelte a munkabért. Fidel Castro már 1959-ben rendeletet adott ki, hogy az átmenetileg bezárt iparvállalatok

munkásai számára segélyt folyósítsanak. A kormány intézkedett a munkanélküliek munkába állításáról.

Egyes munkások nem gondoltak a forradalom fejlődésének perspektíváira, nem értették meg az előző, burzsoá kormányok és a forradalmi népi kormány közti elvi különbséget, s ezért ragaszkodtak gazdasági helyzetük gyors megjavításához. Ezt a hangulatot azok a mujalista elemek szították, amelyek megvetették a lábukat néhány szakszervezetben. Ezek kezdettől fogva remélték, hogy ily módon alááshatják az ország gazdasági helyzetét és a Castro-kormány tekintélyét.

Ilyen körülmények között nagy jelentőségű volt Fidel Castrónak a cukormunkások kongresszusán elmondott beszéde, amelyben a forradalom vezére nyíltan kijelentette, hogy az ország nem teljesítheti azonnal a nép minden követelését. Sőt, mi több — jelentette ki Castro —, a proletariátusnak mint a forradalom vezető osztályának készen kell állnia „arra, hogy újabb nélkülözéseket és megszorításokat vállaljon a közös ügy diadaláért". Fidel Castro beszéde fordulópontot jelentett a forradalom fejlődésében, mert világosan kifejtette a forradalom ízig-vérig népi jellegét, s megmagyarázta, hogy a népnek szívügyeként kell kezelnie a forradalom minden intézkedését. „A forradalom vezetői csakis ebben az esetben engedhetik meg maguknak azt a fényűzést, hogy megmondják az igazat a dolgozóknak, hogy nyíltan szembenézzenek azzal az igazsággal, amelybe a forradalmi folyamat ütközik."[20]

S a kubai munkásosztály vállalta a súlyos áldozatokat a forradalomért. Az ország történetében először fordult elő, hogy azok a munkások, akik havi 100 pesónál kevesebb bért kapnak — márpedig ez az ország munkásainak a többsége —, 3 százalékos jövedelemadót fizetnek. Ugyanakkor a munkások kezdeményezték, hogy bérük 4 százalékát vonják le az ország iparosításának céljaira.

Ezekre az összegekre a forradalmi államnak azért volt szüksége, hogy határozott intézkedéseket tehessen valamennyi dolgozó, különösen a mezőgazdasági munkások helyzetének megjavítására; a Batista-kormányzat több mint 600 000 munkanélkülit hagyott örökségül a forradalomnak, ennek mintegy felét a falvakban.

A forradalmi kormány már az első évben mintegy 150 000 munkanélkülit vont be a termelésbe, oly módon, hogy fejlesztette a

[20] *Carlos R. Rodriguez:* La clase obrera y la revolucion. La Habana 1960. p. 22.

szövetkezetek és a népi birtokok hálózatát, s új iparvállalatokat helyezett üzembe. Ezzel az 1960-ban kifizetett munkabér összege 1107 millió pesó volt, a legnagyobb évi munkabérösszeg az ország történetében.

Maguk a dolgozók leplezték le határozottan a reakciós elemeknek azokat a kísérleteit, hogy egyes munkásokat újabb követelések támasztására provokáljanak. A leleplezésekben nagy szerepet töltöttek be a kommunisták és a forradalom vezetői, élükön Fidel Castróval.

„Valahányszor áldozatokat kellett hoznunk a forradalom érdekeiért — tehát a munkásosztály érdekeiért is —, a munkásokhoz fordultunk... S létfontosságú dolog, hogy a munkásosztály megértse, hogy a haza jövője az ő kezében van" — mondotta Fidel Castro a Kubai Munkásszövetség X. kongresszusán. „Nagyszerű a munkásosztályunk, nyomban felajánlotta munkabérének 4 százalékát az ország iparosításának céljaira... — folytatta Castro. — Ez azt bizonyítja, hogy a munkások megértették forradalmunkat. A munkások tudják, hogy a jelenlegi problémák nem a tegnapi nap problémái. Tudják, hogy a mai problémák korántsem azonosak azokkal a problémákkal, amelyek a vállalkozók szolgálatában álló kormányok idején fennállottak, amikor a munkások saját magukra voltak utalva. A munkások tudják, hogy jelenleg saját kormányuk áll a nemzet élén. Tudják, hogy ez az ő kormányuk, s ha a kormány nem old meg tüstént valamilyen konfliktust, ennek csak az az oka, hogy nem tudja megoldani; s ha a kormány nem ad meg valamilyen kedvezményt a munkásoknak, ennek csakis az az oka, hogy fizikailag képtelen rá."[21]

A legfontosabb intézkedéseket Kubában a tömegek jóváhagyásával hajtják végre. Az országban hagyományosakká váltak a tömeggyűlések, amelyek során a forradalom vezetői felvetik a sarkalatos politikai és gazdasági kérdéseket. Így döntötték el Urrutiának és a többi jobboldali elemnek a kormányból való kizárását, így döntötték el az Egyesült Államokkal való kölcsönös viszonynak, a kubai forradalom perspektíváinak, az ország gazdasági fejlődésének kérdését.

A társadalmi szervezetek, a szakszervezetek és a politikai pártok állandóan magyarázzák a dolgozóknak, hogy ők az ország urai, s mint ilyeneknek nemcsak a mai napra, hanem Kuba jövő-

[21] *Фидель Кастро:* Речи и выступления. стр. 163., 190—191.

jére is gondolniuk kell. Ez a jövő pedig az infláció ellen, a tőke „menekülése" (a közszükségleti cikkek növekvő importjának következménye) ellen folyó jelenlegi harccal kezdődik, ezek a jelenségek ugyanis veszélyesekké válhatnak, ha helytelenül közelítik meg az ország gazdasági fejlődésének problémáit. Az árak és a bérek szabályozásának szükségessége, az ország áruellátásának kérdései — ezek a mai Kuba legégetőbb problémái. Ezekre a problémákra irányul az ország összes forradalmi erőinek figyelme.

Ezeknek a problémáknak a megoldásában nagy szerepre hivatott az ország iparosítási terve és a földreform eredményeinek megszilárdítása. Az ipar, a kereskedelem és a mezőgazdaság állami szektora a termelékenység, a gazdaságosság és a jövedelmezőség növekedése alapján fejlődik. Ezek új célok a kubai dolgozók körében, s e célok csakis a végbement mélyreható társadalmi és gazdasági átalakulások eredményeként jelenhettek meg. A megvalósításukért folytatott harc már kezdi meghozni az első nagy eredményeket, különösen a mezőgazdaságban. 1961 márciusában a forradalmi kormány határozatot hozott, hogy 300 jövedelmező nagyüzemi állami gazdaságot kell létesíteni, amelyek majd folyamatosan ellátják az országot mezőgazdasági nyersanyaggal és élelmiszerrel. Fejlődik az iparvállalatok munkásainak mozgalma, amelynek jelszava: termelj többet és jobbat, s áldozd fel ezért ma egyes magánérdekeidet!

Az átalakulások folytán a munkások és a parasztok kezükbe veszik a termelés és az elosztás irányítását. Az államosított vállalatok munkásai mind gyakrabban bizonyítják be, hogy nem rosszabbul, hanem jobban gazdálkodnak a vállalkozóknál. Ugyanez vonatkozik az állami birtokokra és a mezőgazdasági szövetkezetekre is.

A kubai munkásosztály tehát aktívan és önfeláldozóan vesz részt a népi Kuba egészséges és virágzó gazdaságának építésében. Ez az új fontos folyamat a kubai forradalom második szakaszát jellemzi, és mindjobban növeli a munkásosztály tekintélyét az országban.

A KUBAI FORRADALOM A LATIN-AMERIKAI NÉPEK FÁKLYÁJA

A munkásosztály tekintélyének növekedése elválaszthatatlanul összefügg a szolidaritási mozgalom fejlődésével is.

A kubai néppel vállalt szolidaritás mozgalma elsősorban a nem-

zetközi munkásmozgalomra terjedt ki. A munkásosztály haladó szervezetei előtt most is — akárcsak az oroszországi szocialista forradalom emlékezetes napjaiban vagy a köztársasági Spanyolország antifasiszta harca idején — az a kérdés vetődött fel, milyen formában érvényesítsék a proletár nemzetköziség elvét Kuba tekintetében.

1960. július 19-én Caracasban kölcsönös segítségről szóló megegyezés jött létre a Kubai Munkásszövetség és a mintegy egymillió munkást, parasztot és tisztviselőt tömörítő Venezuelai Munkásszövetség között. A megállapodás leszögezi, hogy ha belső vagy külső erők fenyegetnék Kuba vagy Venezuela szuverenitását, a két szervezet közös akciókba kezd. Ezek az akciók magukban foglalják az általános sztrájk kihirdetését, önkéntesek küldését, az agressziót elkövető országgal való kereskedelem bojkottját. A venezuelai és a kubai munkások felhívtak minden latin-amerikai dolgozót, hogy csatlakozzék közös akcióikhoz. Ez a felhívás nem maradt válasz nélkül. A felhívást támogatták Chile, Argentína, Brazília, Mexikó, Ecuador és más latin-amerikai országok munkásai. A szakszervezeti egységért küzdő több millió argentin dolgozót tömörítő mozgalom a Kubai Munkásszövetséghez küldött üzenetében a következőképpen fejezi ki szolidaritását: „Fidel Castro haladó politikája az ország vagyonának államosításán és olyan földreform végrehajtásán alapul, amely a földet annak juttatja, aki megműveli. Ezt a haladó politikát szívvel-lélekkel támogatják a latin-amerikai dolgozók, akik Kuba ügyét a saját ügyüknek tekintik, mert Kuba arra az útra lépett, amely biztosítja az igazi nemzeti függetlenséget és a néptömegek életszínvonalának emelkedését."[22]

Erélyesen támogatják a kubai forradalmat a chilei dolgozók. Az ország valamennyi városában szolidaritási bizottságokat alakítanak. Mint Clothario Blest, a Chilei Dolgozók Egységes Szakszervezeti Központjának elnöke kijelentette, ezek a bizottságok „hajlandók lesznek konkrét intézkedésekre, ha az amerikai imperialisták agressziót követnének el Kubával szemben. Az Egyesült Államok egyetlen kilogramm chilei rezet sem fog kapni." 1960 augusztus elején a Kubai Munkásszövetség és a Chilei Dolgozók Egységes Szakszervezeti Központja a kubai—venezuelai megállapodáshoz hasonlóan kölcsönös szolidaritási egyezményt írt alá Havannában.

[22] «Правда», 18. июля 1960 г.

Terjed a szolidaritási mozgalom a brazíl dolgozók körében is. A Tengerészek Országos Szövetsége képviselőinek tanácsa, amely 43 — összesen több mint 100 000 dolgozót magában foglaló — szakszervezetet egyesit, a brazil kikötő- és rakodómunkásokkal együtt olyan akciók tervének elkészítését határozta el, amelyeknek célja, hogy megakadályozzák a brazil cukor kivitelét az Egyesült Államokba, mert ez ártana Kuba gazdasági érdekeinek. „A testvéri Kuba rablógazdasági agresszió áldozata lett — mondja az a tájékoztató, amelyet a Kuba védelme jegyében São Paulóban megtartott gyűlésen terjesztettek. — Ma Kuba az agresszió áldozata, holnap mi lehetünk azzá. Egyesüljünk Kuba védelmére, és ne engedjük, hogy a mi cukrunk eljusson az Egyesült Államokba."

Nagyszerű szolidaritási tüntetés lett abból a találkozóból, amely 1960 augusztusában a havannai Dolgozók Palotájában zajlott le a kubai munkások és az első latin-amerikai ifjúsági kongresszus küldöttei között.

A találkozón a chilei, a venezuelai, az uruguayi és a kubai szakszervezeti központ közös deklarációt tett közzé, amely hangsúlyozza, hogy a kubai forradalom, amelynek révén Kuba felszabadult az imperialista elnyomás alól, példaként szolgál minden latin-amerikai nép számára, s az egész Latin-Amerika felszabadításáért való harc diadalmas kezdetét jelenti. A deklaráció a továbbiakban kifejti, hogy míg Kubában a dolgozók és a kormány együtt küzdenek a nép vágyainak teljesüléséért, egész Latin-Amerikában terjed a sztrájkmozgalom. Mindenütt növekszik a szakszervezeti egység helyreállítására irányuló törekvés. Ezzel kapcsolatban a deklarációt aláíró szakszervezeti központok leszögezik, hogy a legrövidebb időn belül össze kell hívni a latin-amerikai szakszervezetek konferenciáját.

Ilyenformán a szolidaritási mozgalom nemcsak hogy megszilárdította Kuba pozícióit, de egész Latin-Amerika felszabadító erőinek kétségtelen konszolidálódására is vezetett. Mint a kommunista és munkáspártok képviselőinek 1960 végén tartott értekezlete megállapította, „a mélységesen népi kubai forradalom győzelme nagyszerű példává vált a latin-amerikai népek számára". A kubai forradalom tekintélye tovább növekszik, s befolyása egyre nagyobb latin-amerikai néptömegekre terjed ki.

Ebben a vonatkozásban jellemző a latin-amerikai szocialista pártok álláspontja. A kubai forradalom annak elismerésére kényszerítette a pártok vezetőit — nem is szólva az egyszerű tagokról

—, hogy a tömegek ma azokat követik, akik a szavakról tettekre térnek át. Latin-Amerika együtt kezdi leküzdeni a társadalmi fejlődésnek azt a „rothadási" állapotát, amelyről Lenin annak idején oly találóan és képletesen a következőket mondotta: „A forradalom megérhet, s meglehet, hogy a forradalmi alkotó erők nem elégségesek ennek megvalósításához — ilyenkor a társadalom rothadásnak indul, s ez a rothadás néha évtizedekig elhúzódik."[23]

A latin-amerikai politikai életnek a kubai események hatására fokozódó érveréséről tanúskodik az a tény is, hogy Latin-Amerikában jelenleg a kubaihoz hasonló intézkedések és reformok állnak a figyelem középpontjában. A legnagyobb népszerűségnek azok a vezetők örvendenek, akik pozitív véleményt mondanak a kubai forradalomról. A nacionalista latin-amerikai körök az Egyesült Államok szüntelen Kuba-ellenes, antikommunista kampánya ellenére is elismerték, hogy a kubai forradalom rövid hetek és hónapok alatt sok olyan problémát oldott meg, amely évekig vagy évtizedekig érlelődött. Különösen a mai Latin-Amerika ifjúsága tette ezt lelkesen magáévá. Ez a hangulat élénken tükröződik számos politikai ténykedésben.

A Kubával vállalt szolidaritás mozgalmának kibontakozása során Latin-Amerika a politikai fejlődés nagy iskoláját járja végig. A kubai forradalom tanulságai mélyen behatoltak számos latin-amerikai tudatába. A legfőbb e tanulságok közül az a következtetés, hogy a hazafias és demokratikus erők egységét meg kell szilárdítani. Az Egyesült Államoknak az a törekvése, hogy kommunistaellenes hadjáratot élesszen Kuba körül, megtört azon, hogy ma már nemcsak a kubai, hanem a többi latin-amerikai nép is egyre jobban megérti az események lényegét. Csúfos kudarcba fulladtak az amerikai kormányzó körök ama kísérletei is, hogy elferdítsék a Kuba és általában Latin-Amerika irányában folytatott szovjet politika lényegét.

Mint tudjuk, a Szovjetunió határozottan kijelentette, hogy rokonszenvez a latin-amerikai népek felszabadító harcával, és baráti érzések fűzik a Kubai Köztársasághoz. A Szovjetunió nem első ízben száll síkra a szabadságukért és függetlenségükért küzdő népek igazságos érdekeinek védelmében. S a győzelmes szocializmus országa nem követ semmiféle öncélt, nem tart igényt sem gazda-

[23] *Lenin* Művei. 9. köt. Szikra 1954. 374. old.

sági előnyökre, sem arra, hogy katonai támaszpontot létesítsen más ország területén.

A Szovjetunió Kuba mellé állt, amikor az Egyesült Államok fokozta politikájának agresszivitását e szabadságszerető országgal szemben. Mint Hruscsov, szovjet kormányfő megjegyezte, „ha az amerikai imperialisták agresszív akciókat indítanak a nemzeti függetlenségét védelmező kubai nép ellen, mi támogatni fogjuk a kubai népet". A Szovjetunió nem marad tétlen, ha fegyveres intervencióra kerül sor. Már ma is hathatós támogatást nyújt a kubai népnek az Egyesült Államok által meghirdetett gazdasági blokád elleni harcban. Mostanában minden latin-amerikai nép előtt világossá válik, hogy elmúltak azok az idők, amikor az imperialisták gátlástalanul leszámolhattak a nemzeti függetlenségükért harcoló népekkel. Ez is egyik igen jelentős tanulsága a kubai eseményeknek, s óriási hatással van a mai nemzeti felszabadító mozgalomra.

Az amerikai imperializmus fegyveres behatolást szervezett Kuba ellen. De a hős kubai nép szétzúzta a zsoldos bandákat. A Szovjetuniónak és a többi szocialista országnak az Egyesült Államokhoz intézett figyelmeztetése megtette a magáét, és segítette a kubai hazafiakat az intervenciósok elleni harcukban.

Az amerikai imperialisták újra a kommunizmushoz való ragaszkodás „vádját" zúdították Kubára. Fidel Castro, a kubai nép kiváló vezére hangsúlyozta, hogy az imperializmus és a reakció érvek hiányában szavakkal próbálja ijesztgetni a népet, és a kommunizmus bélyegét süti a földreformra, a monopóliumok államosítására, a népművelés fejlesztésére stb. Nos hát — mondotta Fidel Castro —, ha ez kommunizmus, akkor mi egyetértünk a kommunizmussal. „Dolgozóink már nem sínylődnek semmilyen kizsákmányoló osztály uralma alatt; az ország munkásainak már nem kell összeütközésbe kerülniük a kizsákmányoló osztályok érdekeit szolgáló kormánnyal — mondotta Fidel Castro a május 1-i gyűlésen. — A munkások tudják, hogy mindannak, amit a forradalom és a forradalmi kormány tesz vagy tehet, csakis egyetlen célja van: az, hogy segítse őket, segítse az egész népet."

A kubai forradalom tovább fejlődik és mélyül, s Amerikában elsőnek lát hozzá az új, a kizsákmányolástól mentes társadalmi rendszer megteremtéséhez. A kubai dolgozók, mint Dorticos államelnök megjegyezte, teljes tudatában vannak annak, hogy „politikai erőt képviselnek, a kormányzó osztály szerepét töltik be".

A kubai forradalom egyre nyilvánvalóbb szocialista jelleget ölt. Kuba a kapitalizmusból a szocializmusba való fokozatos átmenet időszakába lép. Mint a kubai forradalmi erők vezetői hangsúlyozzák, ez „elég hosszú időszak" lesz, s különféle körülményektől fog függeni, különösen a forradalom ellenségeinek nyomásától, valamint a nagy néptömegek aktivitásának és összetartásának fokától. A kubai forradalom fejlődésében továbbra is nagy szerepet fog betölteni a forradalom „külső pajzsa": annak a szolidaritásnak a növekvő, sokrétű mozgalma, amelyet a világ haladó erői a kubai néppel vállaltak.

A kubai nép és a kormány bizonyos igazában és végső győzelmében. Ez a munkásosztálynak, a kubai forradalom vezető tényezőjének nagy érdeme.

I. V. Danyilevics

A LATIN-AMERIKAI PROLETARIÁTUS A NEMZETI FELSZABADÍTÓ MOZGALOMBAN

Az utóbbi esztendőkben jelentős mértékben megélénkült az a harc, amelyet a latin-amerikai népek folytatnak, hogy országaikat kiszabadítsák az amerikai imperializmus jármából.

Az imperialista monopóliumok gazdasági túlsúlya ellen és a dolgozók helyzetének megjavításáért megindult nagyszabású sztrájkmozgalom, a reakciós kormányzatok elleni fegyveres felkelések, a parasztok harca a földért, az önálló bel- és külpolitikáért folyó demokratikus mozgalom 1955 és 1960 között gyökeresen megváltoztatta a helyzetet a földkerekségnek ezen a részén. Latin-Amerika, amely hosszú ideig az amerikai imperializmus megbízható hátországa volt, csatatérré vált, s erősen befolyásolja a mai nemzetközi helyzet fejlődését.

A kommunista és munkáspártok 1960. évi értekezletének eredményeiről tartott előadásában Hruscsov a latin-amerikai nemzeti felszabadító mozgalomról többek között a következőket mondta: „A nemzeti felszabadító mozgalom erőit óriási mértékben gyarapítja, hogy az utóbbi években az amerikai imperializmus ellen vívott aktív harc újabb frontja alakult ki. Ez a front: Latin-Amerika. Ezt a hatalmas világrészt még nem is olyan régen azonosították Amerika fogalmával. És ez az elnevezés jelentős mértékben meg is felelt a valóságnak: Latin-Amerikát a jenki imperializmus teljesen gúzsba kötötte. A latin-amerikai népek most megmutatják harcukkal, hogy az amerikai kontinens nem hitbizománya az

Egyesült Államoknak. Latin-Amerika ma egy működésben levő vulkánra emlékeztet."[1]

A latin-amerikai országokban megindult nemzeti felszabadító harc nemzetközi jelentősége különösen fényesen nyilvánult meg a kubai forradalom győzelmében, amely fordulópont volt a latin-amerikai népek nemzeti felszabadító mozgalmának fejlődésében.

A latin-amerikai kommunista és munkáspártoknak a kubai Népi Szocialista Párt VIII. kongresszusán 1960 augusztusában összegyűlt képviselői közös nyilatkozatukban kifejtették, hogy a kubai forradalom győzelme megkönnyíti a többi országnak a függetlenség kiharcolását és megőrzését, hiszen a jenki imperialisták most nehezebben tudják rájuk kényszeríteni akaratukat. Kuba valamennyi latin-amerikai nép hazafias és demokratikus törekvéseit testesíti meg azzal, hogy csapásokat mér az imperialista monopóliumokra, önálló békeszerető külpolitikát folytat, leszámolt a nagybirtokrendszerrel és a feudális maradványokkal, s ilyenformán véghezvitte a „nincstelenek forradalmát a nincstelenek számára", vagyis igazi demokráciát valósított meg.

A kubai forradalom győzelme feltárta a latin-amerikai népek nemzeti felszabadító mozgalmának több sajátosságát és specifikus vonását, melyek megkülönböztetik a többi kontinens népeinek függetlenségi harcától. A latin-amerikai országok formailag szuverén országok, ezért az igazi politikai és gazdasági függetlenség elérése a legtöbb országban nem követel előzetes harcot önálló állam alakításáért. A latin-amerikai nemzeti felszabadító forradalom legfőbb tartalma az amerikai imperializmus igájának és a félfeudális viszonyoknak a felszámolása, a politikai, a társadalmi és a gazdasági struktúra gyökeres megváltoztatása, a hatalom átadása a népnek, földreform végrehajtása, a külföldi monopóliumok tulajdonának államosítása, a dolgozó tömegek helyzetének gyökeres megjavítása.

A legnagyobb latin-amerikai országok, amelyek a kontinens nemzeti felszabadító mozgalmának jellegét és tendenciáit meghatározzák, gazdaságilag és politikailag fejlettebbek a többi kontinens elmaradott országainál. Az amerikai imperializmus és a latin-amerikai népek közötti alapvető ellentmondás itt egybefonódik a munka és a tőke közötti rendkívül éles ellentmondással.

Ez utóbbi ellentmondás a dolgozók életkörülményeinek meg-

[1] *Hruscsov:* A kommunista világmozgalom újabb győzelmeiért. „Béke és szocializmus", 1961. 1. sz. 32. old.

javításáért folytatott harcban, az osztályok közötti ideológiai és politikai összetűzésekben, az antiimperialista és antifeudális tömegmozgalom vezetéséért folytatott harcban nyilvánul meg.

Valamennyi latin-amerikai népnek egyetlen közös ellensége van: az amerikai imperializmus. A latin-amerikai országok gazdasága alá van rendelve az amerikai monopóliumok érdekeinek és az amerikai külügyminisztérium agresszív politikájának. A latin-amerikai országok kormányzó köreit pénzügyi, kereskedelmi, politikai és katonai kötelezettségek kötik az amerikai monopóliumokhoz, az Egyesült Államok állami és ideológiai intézményeihez.

A belső reakció és az amerikai imperializmus érdekeinek egybefonódása gyakran vezet arra, hogy a függetlenségi harc polgárháborúvá fejlődik. A hazafias, antiimperialista, antifeudális forradalom csak abban az esetben valósulhat meg, ha egységes demokratikus nemzeti felszabadító front alakul ki, azaz olyan nagyméretű tömegmozgalom, amely egyesíti az imperializmus elleni harcra hajlandó összes erőket. E front magva a munkásosztály és a parasztság tartós szövetsége lehet, a munkásosztály hegemóniájával.

A nemzeti felszabadító mozgalom feltételeinek és feladatainak ezek a sajátosságai határozzák meg a nemzeti felszabadító mozgalom ízig-vérig forradalmi jellegét, továbbá azt, hogy a nemzetek előtt álló problémák a dolgozókra nézve kedvezően oldhatók meg, hogy az antiimperialista, antifeudális forradalom olyan új típusú forradalommá fejlődhet, amelynek eredménye „nem a kapitalizmus, hanem a szocializmus lesz".[2]

* * *

A latin-amerikai országok munkásosztálya kegyetlen osztályharcokban megedződött több milliós sereg.

A munkásosztály mintegy 25 millió mezőgazdasági és ipari munkást számlál. Létszáma sok országban több mint kétszeresére emelkedett,[3] noha az ipar a második világháború után viszonylag

[1] „Tribuna Popular", 4. XI. 1960.

[2] Az ipari proletariátus létszámának növekedése:

Argentína: 1914 — 365 000, 1937 — 555 000, 1948 — 876 000, 1954 — 1 007 000, 1958—1 700 000.

Brazília: 1920 — 275 000, 1939 — 669 000, 1950 — 1 280 000 1956 — 2 000 000.

Mexikó: 1937 — 260 000, 1945 — 379 000, 1951 — 781 000, 1958 — 1 000 000.

lassan fejlődött. Nemcsak a munkások abszolút száma emelkedik, hanem a kontinens lakosságán belül a százalékarányuk is. Ha az 1960. évi mexikói és argentínai népszámlálás korántsem teljes adatait vesszük alapul, a munkásosztály ezekben az országokban gyarapodott, s a lakosság egyhatod-egyheted részét alkotja. Az 1950—1952-es népszámlálások adatai szerint az összes munkások 12, az ipari munkások pedig (a közlekedési és az építőipari munkásokat is beleszámítva) valamivel több mint 5 százalékát alkotják a lakosságnak. Az ipari munkások egyetlen latin-amerikai országban sem haladják meg a lakosság 11 százalékát. Argentínában és Uruguayban a lakosság 10 százaléka, Chilében 7, Brazíliában 5, Haitiban 0,8, Hondurasban 1,6, Paraguayban 1,8 százalék az ipari munkás.[4]

A feldolgozó ipar munkaerejének jelentős része kézműipari kisüzemekben dolgozik. A statisztika az 5-nél kevesebb munkást foglalkoztató műhelyeket számítja ezekhez a kisüzemekhez.

Az 5 főnél többet foglalkoztató vállalatoknál dolgozó gyári munkások száma Argentínában 59, Chilében 49, Mexikóban 56, Venezuelában 64, Brazíliában 52, Ecuadorban 15, Haitiban 18, Nicaraguában 19 százaléka a feldolgozó iparban foglalkoztatott összes munkások számának. A gyári proletariátus túlsúlya Mexikóban, Brazíliában, Argentínában és Venezuelában azzal magyarázható, hogy Latin-Amerika legnagyobb országaiban az utóbbi évtizedekben sok munkást foglalkoztató modern nagyipari üzemek épültek.

Tehát Brazília, Mexikó, Argentína, Venezuela és egyes más országok feldolgozó iparában a gyári munkások vannak túlsúlyban. Az iparilag elmaradottabb országokban az ipar nagyrészt kézműves jellegű.

Az 5-nél kevesebb munkást foglalkoztató kisüzemekben a munka zömét a vállalat tulajdonosának munkabérben nem részesülő családtagjai látják el, valamint maguk a tulajdonosok, akik szintén termelőmunkát végeznek. Sok kisüzemben egyáltalán nincs bérmunka, más üzemekben 2—3, ritkábban 5 bérmunkást (sok esetben tanulókat) foglalkoztatnak.

A legtöbb országra az a jellemző, hogy az ipar és a munkásosztály igen egyenlőtlenül oszlik meg az egyes vidékek között. A mun-

[4] „Economic Bulletin for Latin America", Chile No 1. 1957. pp. 33—34 ; „Demographic Yearbook", 1956. pp. 396—407., 462—483.; „Yearbook of Labour Statistics, 1957". p. 18—19 ; 1958, p. 22—23.; „Estudio sobre la mano de obra en America Latina", La Paz 1957.

kásosztály legfontosabb osztagai csaknem minden országban — Argentína, Uruguay és Brazília kivételével — távol esnek a kulturális és politikai központoktól. Így például Chilében a bányászok az ország nehezen hozzáférhető északi és déli vidékein élnek. Venezuelában az olajmunkások az ország két végében, szintén a politikai központtól, a fővárostól távol összpontosulnak. Ugyanez a helyzet Peruban, Kolumbiában és több más országban is.

A nagy iparvállalatok proletariátusa a munkásosztály legszervezettebb élenjáró osztaga. Különösen öntudatosak és harcosak az állami vállalatok és a vasutak munkásai, s nekik van a legnagyobb tapasztalatuk is a nemzeti érdekekért folytatott harcban. Az olajipari, a kohászati, a húsipari és más állami üzemekre épül a nemzetgazdaság, s ezek az üzemek a legerősebb versenytársai a külföldi monopóliumoknak. Éppen ezek a vállalatok érzik az amerikai tőke állandó nyomását. Az állami vállalatok munkásai ügyesen kapcsolják össze az osztályérdekeikért vívott harcot a nemzeti függetlenségért folyó harccal.

A mezőgazdasági proletariátus 57 százaléka az egész latin-amerikai munkásosztálynak. A proletariátusnak ez a része lényegében még kevéssé megszervezett tömeg, amelynek követelései sok helyütt egybeesnek a parasztok követeléseivel. Ugyanakkor a kubai tapasztalatok megmutatták, hogy az erők egyesítése esetén és helyes vezetéssel a latin-amerikai országok rövid idő alatt áttérhetnek a mezőgazdaságban a társadalmi termelés új, haladó formáira.

A latin-amerikai mezőgazdasági proletariátus struktúrájának az a sajátossága, hogy a mezőgazdasági munkások jelentős része még a legelmaradottabb országokban is (Honduras, Guatemala, Panama) a nagy ültetvényeken, tehát kapitalista típusú gazdaságokban összpontosul.

A mezőgazdasági proletariátus — akárcsak a parasztság — szenved a mezőgazdaságban levő feudális maradványoktól. (A munka természetbeni bérezése, a földparcella használatának ledolgozása, a családtagok ingyenes szolgálatai. A mezőgazdasági munkások kötelesek ellátni magukat felszereléssel, állatokkal stb.)

Argentína, Uruguay, Brazília és egyes más országok ipari proletariátusának kialakulására hatással voltak az európai emigránsok, a spanyol, az olasz, a portugál kivándoroltak vagy leszármazottaik. Jelentős szerepük volt azoknak, akik a délkelet-európai országokból vándoroltak ki. Ezek a munkások igen gyakran fenntartják a kapcsolatot országukkal, megtartják nyelvüket, szokásai-

kat. Sokuknak vannak politikai és szakszervezeti harci tapasztalataik.

Ami a bolíviai, a kolumbiai, a perui, s jelentős mértékben a venezuelai és a mexikói munkásosztályt illeti, az főképpen indiánokból és meszticekből áll.

A mezőgazdasági munkások többségükben a kontinens bennszülött lakosságának leszármazottai. Közép-Amerikában (valamint Kubában, Brazíliában és más országokban is) a mezőgazdasági lakosság nagy százaléka néger. Haitiban négerek alkotják a lakosságnak mintegy 95 százalékát.

A külföldi monopóliumok arra használják fel a munkásosztály tarka nemzeti összetételét, hogy fokozzák a kizsákmányolást és fenntartsák a proletariátus sorainak széttagoltságát. Számos országban megvan a faji és nemzetiségi megkülönböztetés, főleg az amerikai vállalatoknál. Így például a Panama-csatorna-övezetben az amerikai gépkocsivezetők órabére 2,35 dollár, a panamaiaké 0,37 dollár.[5]

A latin-amerikai országok gazdaságának a nemzetközi konjunktúrától, az imperialista monopóliumoktól való függése értékesítési válságokat, pangást idéz elő az egyes gazdasági ágakban, s eltorzítja a gazdasági fejlődést. Mindez súlyos gazdasági helyzetbe hozza a latin-amerikai munkásosztályt.

A munkásosztály kizsákmányolása óriási hasznot hoz a külföldi monopóliumoknak és a helyi nemzeti burzsoáziának. A latin-amerikai olajkitermelő, ércbányászati és egyéb vállalatok sokkal több profitot hoznak, mint az Egyesült Államok hasonló vállalatai. Ez jelentős mértékben azzal magyarázható, hogy a latin-amerikai munkások ötöd-, hatod-, sőt néha csak tizedrészét kapják az északamerikai ipari munkások bérének.

Hivatalos adatok szerint az argentin munkásosztály munkabére 1958-ban a rendkívül szűkös létminimumnak mindössze 59 százalékát fedezte. Uruguayban, Brazíliában és több más országban sem jobb a helyzet.

Még alacsonyabb a mezőgazdasági proletariátus bérének színvonala. A mezőgazdasági munkás Chilében 20—40, Argentínában 40, Brazíliában 25 százalékát kapja az iparban foglalkoztatott munkás bérének.[6] Az amúgy is alacsony reálbér-színvonal állandóan süllyed a növekvő infláció miatt. Argentínában és Uruguay-

[5] „El Sol", 15. I. 1960.
[6] „Labour Daily", 26. II. 1957.

ban az utóbbi két esztendőben (1959—1960) 2—2,5-szeresére, Brazíliában és Chilében 1,5—2-szeresére, Bolíviában csaknem 1,5-szeresére nőttek a megélhetési költségek.[7] 1960 végén számos országban ugrásszerűen emelkedett több fontos élelmicikk ára. Így a kenyér ára Argentínában 18 százalékkal, Uruguayban csaknem kétszeresére emelkedett.

A viszonylagos mezőgazdasági túlnépesedés, továbbá az ipar lassú fejlődése, amely az évi népszaporodás viszonylag magas százalékával párosul, állandó munkanélküliséget von maga után.

Argentínában a termelés 1959-ben 4 százalékkal csökkent 1958-hoz képest. Ennek következtében 1960 januárjáig 5 százalékkal csökkent az iparban foglalkoztatottak száma.

Évenként mintegy 400—500 mexikói megy idénymunkára az Egyesült Államok déli államaiba. Az utóbbi esztendőkben minden egyes latin-amerikai országban több gazdasági ág a pangás állapotában van; a legtöbb mezőgazdasági munkásnak az év nagyobb részében nincs munkája, a munkanélküliség csak a termésbegyűjtésnek és a mezőgazdasági termékek feldolgozásának időszakában enyhül valamelyest.

1960 júniusában az uruguayi gyapjúipari munkások 90 százalékának nem volt munkája. 1960 elején Mexikóban 70 cukoripari vállalatot zártak be, s 100 000 munkás maradt munka nélkül. Sok millió munkásnak nincs állandó munkája a latin-amerikai országokban. Így például Brazíliában a mezőgazdasági munkások száma 1950-ben 3 700 000 volt, s közülük mindössze 1 400 000-nek volt állandó munkája.

A lakásviszonyok sem különbek. A latin-amerikai országokban korántsem teljes adatok szerint 19,5 millió ház lebontására és újjáépítésére van szükség, mert a házak az emberi lakással szemben támasztott legcsekélyebb igényeknek sem felelnek meg.

Súlyos a munkások helyzete a legtöbb külföldi vállalatnál, különösen a kitermelő iparban és a mezőgazdaságban. A külföldi koncessziók — megannyi sajátszerű „államok az államban" — nem vetik alá magukat az ország törvényeinek. Maguk állapítanak meg szabályokat és törvényeket a koncessziók területén, meghatározzák a munkarendet, törvényt ülnek és büntetnek.

A törvény szerint a munkásoknak csaknem valamennyi latin-amerikai országban megvannak a szokásos „szabadságjogaik",

[7] „International Financial Statistics", No 11. 1960.

köztük a költözködési szabadság is. Ám sok olaj- és szénbányában olyan rendszer van hatályban, hogy a munkások nem hagyhatják el az üzem körzetét az igazgatóság írásbeli engedélye nélkül. Olyan eltávozási engedély szükséges, amelyen fel van tüntetve az eltávozás célja és időtartama.

Jellemző példa az amerikai United Fruit Company, ahol a munkásnak tilos szakszervezetbe lépnie, gyűléseket tartania és általában részt vennie az ország politikai életében. A társaság saját pénzt (bonokat) bocsát ki, saját rendőrséget tart. A chilei rézbányák munkásai külön engedély nélkül nem vehetik igénybe az amerikai monopóliumok tulajdonában levő vasutakat.

Ilyen sivár a latin-amerikai munkásosztály helyzete, s ez egyik oka annak, hogy az osztályharc fokozódott a kontinens országaiban.

* * *

Az a körülmény, hogy a munkásosztály 1959—1960-ban erősen fokozta harcát jogaiért, a legfontosabb tényezője lett a kontinens politikai és gazdasági életének.

A sztrájkmozgalom állandó növekedéséről az alábbi — korántsem teljes — számadatok tanúskodnak: 1957-ben Latin-Amerikában 9 millió fő sztrájkolt, 1958-ban ez a szám 11 millióra, 1959-ben 20 millióra emelkedett. A latin-amerikai sajtó adatai szerint csupán 1960 utolsó két hónapjában legalább 10 millió fő sztrájkolt. Több országban (Argentína, Chile) általános sztrájkok zajlottak le. Ezenkívül Brazíliában, Uruguayban, Panamában és Mexikóban voltak egyes iparágakra kiterjedt általános sztrájkok.

A sztrájkmozgalom legfőbb követelése 1959-ben és 1960-ban a munkabér emelése, a drágaság növekedésének megfékezése, a dolgozók általános gazdasági helyzetének megjavítása. Különösen nagy sztrájkok zajlottak le Argentínában, Brazíliában, Chilében, Panamában és Costa Ricában.

1960 október végén az argentin kongresszus a dolgozó tömegek nyomására módosította az úgynevezett „elbocsátási törvényt". Az elbocsátásokról érvényben levő törvény előírja, hogy az elbocsátott munkásnak a ledolgozott évek számának és az évi munkabér átlagos szintjének megfelelő heti segély jár. Csakhogy az évi munkabér átlagos szintjét évekkel ezelőtt állapították meg, s ez az átlagos szint nemhogy megfelelne a létminimumnak, de az átlagos nominálbértől is messze elmarad. A kongresszus megfelelő módo-

sításokat eszközölt e törvényen, de Frondizi elnök vétót emelt a módosítások ellen. Amikor ez köztudomásúvá vált, több mint húsz szakszervezet határozta el, hogy általános sztrájkba lép, tiltakozásul az ellen, hogy a kormány hatálytalanította a kongresszus által elfogadott változtatásokat. A dolgozókhoz intézett felhívást, amelyet október 29-én tettek közzé, a „62 szakszervezet szövetsége", a „32 szakszervezet szövetsége", „A szakszervezetek egységéért és koordinálásáért küzdő mozgalom", tehát a legfontosabb szakszervezeti szövetségek írták alá.

A sztrájkolók követelték a szóban forgó kérdésben hozott határozat felülvizsgálását. Válaszul Alsogaray gazdasági és munkaügyi miniszter — nem számítva arra, hogy a sztrájk grandiózus tiltakozó tüntetéssé fejlődik és a kormány kénytelen lesz visszavonulni — kijelentette, hogy az elnök meg fogja vizsgálni a kérdést, de „ez semmiképpen sem jelenti majd az elvetett módosítások elfogadását, különösen nem a sztrájk fenyegető nyomására"[8].

November 7-én évek óta először mozdultak meg egyszerre a peronista, a kommunista és a szocialista párt befolyása alatt álló különböző irányzatú szakszervezetek. A sorok egysége megmaradt a sztrájk végéig. Ezen a napon zárva voltak az iparvállalatok, az éttermek, az üzletek, szünetelt a városi közlekedés, nem dolgoztak a bankok, az állami hivatalok, nem jelentek meg a lapok, nem rakták ki a hajókat. Csaknem 3 millió ember sztrájkolt, az ország bérmunkásainak több mint a fele. Az argentin dolgozók általános sztrájkját több politikai párt támogatta. Ezek a pártok az igazságtalan és esztelen kormányálláspont törvényszerű reakciójának tekintették ezt a sztrájkot. A kormány minden erővel igyekezett viszályt szítani a sztrájkolók között. A sztrájk eredményeként a kormány kénytelen volt 1000 pesóról 5000-re emelni az elbocsátás alkalmával fizetendő térítés összegét.[9]

Aktív harc indult meg a munkabér emeléséért Chilében, Brazíliában, Uruguayban és Panamában. Sikeresen folyt le az uruguayi textilmunkások, építőipari munkások és közüzemi munkások sztrájkja. 1960 decemberében győzelemmel fejeződött be a panamai banánültetvények munkásainak sztrájkja. A panamai és a Costa Rica-i sztrájkok a United Fruit Company ültetvényein zajlottak le. A munkások az ültetvények államosítását követelték a kormánytól arra az esetre, ha a társaság nem hajlandó enged-

[8] „La Prensa", 3. XI. 1960.
[9] Lásd „Noticias de Hoy", 9. XI. 1960.

ményekre. A sztrájkolók meghátrálásra kényszerítették a United Fruit Companyt.

1960 novemberében példátlan méreteket öltött a sztrájkmozgalom Brazíliában. A sztrájkolók — akárcsak a többi országban — kifejezték, hogy nem hajlandók belenyugodni az egyre rosszabbodó anyagi és politikai helyzetbe és a kormány népellenes politikájába.

1960. október 31-én kezdődött meg az 50 százalékos béremelést követelő 250 000 São Pauló-i fémmunkás sztrájkja.

November 8-ától 10-ig tartott a brazil szállítómunkások általános sztrájkja. A brazil kikötőmunkások és vasúti szállítómunkások (a kikötők és a vasutak állami tulajdonban vannak) követelték, hogy a munkabért a katonák fizetésének szintjére emeljék. A sztrájkolók száma a letartóztatások, a megtorlások és az ostromállapottal való fenyegetőzés ellenére is elérte az egymilliót. A kormány kénytelen volt rendeletet kiadni a munkabéremelésről.

A sztrájkok politikai jellege még jobban fokozza a latin-amerikai munkásosztály akcióinak jelentőségét. A munkásosztály egyre világosabban látja, hogy a kormányok bel- és külpolitikájának változása nélkül nem javulhatnak meg a munkások életkörülményei. Az argentin, a chilei és a brazil kormány a Nemzetközi Valuta Alap kölcsönei és segélyei révén szeretne kijutni a súlyos gazdasági válságból. Ez a pénzügyi intézmény, amely mögött az amerikai monopolisták állnak, olyan súlyos feltételeket diktál, amelyeknek elfogadása felháborítja a munkásosztályt. Ezek a feltételek a következők: „takarékossági rendszer" bevezetése, a munkabér „befagyasztása", a foglalkoztatottság csökkentése, a természeti kincsek átadása a külföldi tőkének. 1958-ban amerikai monopóliumok koncessziókat kaptak az olajvállalatok üzemben tartására, s ez az argentin dolgozók életszínvonalának süllyedésére vezetett. Ezért a sztrájkolók millióinak legfőbb követelése a Nemzetközi Valuta Alap kölcsöneiről való lemondás, az ostromállapot megszüntetése, a munkabérek emelése volt. Ezzel kapcsolatban a „Vanguardia", az argentin szocialisták lapja megállapítja, hogy a sztrájkmozgalomnak politikai jellege van, s méltán szögezi le, hogy „a munkások a nemzeti öntudat magas fokáról tettek tanúságot".

1959-ben a brazil dolgozók arra kényszerítették a kormányt, hogy mondjon le a Nemzetközi Valuta Alap kölcsöneiről. A Nemzetközi Valuta Alap ugyanis a kölcsönök fejében jogot követelt

a kémkedéshez és monopóliumot a külföldi társaságok számára a brazil olaj kiaknázására.

1960 második felében a dolgozók nagyszabású harcot indítottak a perui és a paraguayi természeti kincsek védelmében. 1960. december 7-én zajlott le a béremelést követelő uruguayi építőipari munkások sztrájkja. A fővárosok központjában a sztrájkolók tüntetést és gyűlést rendeztek ezekkel a jelszavakkal: „Igent mondunk a munkabérre, nemet az éhségre", „Le a Nemzetközi Valuta Alappal".

A munkások tömegtüntetésekkel és tömeggyűlésekkel, önvédelmi csoportok és szolidaritási bizottságok alakításával kötik egybe a sztrájkmozgalmat. Így például a panamai dolgozók a sztrájk idején milíciát alakítottak a megszállt üzemek védelmére, valamint bíróságot a sztrájktörők feletti ítélkezésre.

A munkásmozgalom mai szakaszának jellemző sajátossága az, hogy a dolgozók mindjobban megértik az egyes országok munkásosztályának harca és az egész kontinens proletariátusának harca közötti összefüggést. A munkások, a tisztviselők, az értelmiségiek és a diákok sok-sok tüntetést és gyűlést rendeztek, tiltakozásul az Amerikai Államok Szervezetének 1960 augusztusi San José-i konferenciája és az 1960 szeptemberi bogotái gazdasági konferencia ellen.

1960. augusztus 18-án az uruguayi dolgozók általános sztrájkot szerveztek a San José-i konferencia ellen, az amerikai imperialistáknak Kuba ügyeibe való beavatkozása ellen, a kubai forradalommal vállalt szolidaritás jegyében. A forradalmi Kuba védelme minden egyes szakszervezetnek, minden párt- és társadalmi szervezetnek, Latin-Amerika minden haladó lakosának ügyévé vált.

1960. július 9-én a Venezuelai Munkásszövetség és a Kubai Munkásszövetség megállapodást kötött, amely kölcsönös segítségre kötelezi a feleket külső agresszió esetén. A venezuelai munkások kijelentették, hogy Kubában az imperialisták megtalálják Waterloojukat, hogy az 1954-es guatemalai események nem fognak megismétlődni Kubában.

Az 1961 áprilisában Kubában végrehajtott intervenció kudarcának egyik oka Latin-Amerika munkásosztályának és minden dolgozójának az az elhatározott szándéka volt, hogy fegyverrel megvédi a kubai forradalmat. A kubai forradalom megerősítette a dolgozóknak azt a meggyőződését, hogy a reakció legyőzhető

még akkor is, ha a legnagyobb imperialista állam hadigépezetének támogatását élvezi.

A latin-amerikai kormányok sebtében különféle reformokat hirdetnek meg, bizonyos engedményeket tesznek, csakhogy enyhítsék a kubai forradalmi rendszabályok „végzetes" hatását. Így a kolumbiai, a venezuelai, a mexikói és a brazil kormány a különféle földreform-tervezetek egész sorát vizsgálta meg az utóbbi időben. Bizonyos rendszabályokat léptettek életbe, de csak azért, hogy megnyugtassák a dolgozókat, akik állandóan a kubai nép példájának követésével fenyegetőznek.

A munkásosztály és a parasztság nagy tapasztalatokra tett szert a demokráciáért és a nemzeti függetlenségért folytatott fegyveres harcban. Az utóbbi 10 esztendőben Latin-Amerikában több nagy társadalmi és politikai jelentőségű fegyveres felkelés zajlott le. A fegyveres harc módszerének alkalmazása azért vált szükségessé, mert meg kellett dönteni az Egyesült Államok katonai segítségére támaszkodó terrorisztikus diktatúrákat.

1952-ben ment végbe a bolíviai forradalom, amelyből a munkásosztály a legtevékenyebben kivette a részét. A forradalom bizonyos politikai, társadalmi és gazdasági átalakulásokra vezetett. 1957-ben érte el tetőfokát a kolumbiai dolgozók harca a fennálló rezsim és az amerikai monopóliumok basáskodása ellen. Ez a harc nagyszabású partizánharccá fejlődött, amely elősegítette Rojas Pinilla diktátor bukását. 1958-ban a fegyveres felkeléssé fejlődött általános sztrájk eredményeként dőlt meg Pérez Jiménez diktátor uralma Venezuelában. Végül 1959 januárjában hosszú partizánháború után győzött a forradalom Kubában. A kubai partizánmozgalom kitűnő tapasztalatokat szolgáltat valamennyi latin-amerikai ország dolgozói számára. „A partizánháború" című művében Ernesto Guevara azt írja, hogy a fegyveres partizánháború betöltheti a szerepét a latin-amerikai országokban, ha minden egyes harcos „társadalmi reformátor" lesz.

Amióta a kubai forradalom győzött, megélénkült a mezőgazdasági munkások és a parasztok mozgalma. „A föld azé legyen, aki megműveli!" — ez a falusi dolgozók jelszava az egész kontinensen. 1960 novemberében a perui indián parasztok elfoglalták több földbirtokos földjeit. A csupán kövekkel és botokkal „felfegyverkezett" földfoglalók bátran harcoltak a tüzet nyitó rendőrök és katonák ellen.

Bolíviában, Paraguayban és Kolumbiában indián parasztokból

álló csapatok minduntalan összetűznek a katonasággal, hogy védelmezzék azokat a földeket, ahol őseiknek sok-sok nemzedéke élt. A Cusco völgyében (Peru) lakó indiánok követelik azt a jogukat, hogy szakszervezetekbe tömörülhessenek. A cukorültetvényeken szervezett sztrájkjaikat az ország valamennyi dolgozója támogatja.

A paraszti tömegek közötti forradalmi erjedésről tanúskodik az is, hogy az egyes latin-amerikai országokban megtartott parasztkongresszusokon földreformot követelő és a kubai forradalmat támogató határozatokat hoznak.

A munkásosztály nagy sztrájkjai és a parasztoknak a földért és jogaikért végrehajtott akciói mellett 1960 utolsó hónapjait a panamai, a venezuelai és az ecuadori dolgozó tömegek hatalmas politikai megmozdulásai tették nevezetessé. Ugyanakkor Guatemalában és Nicaraguában fegyveres felkelések robbantak ki a fennálló uralom ellen. 1960 novemberében a venezuelai dolgozók felháborodva tüntettek Betancourt elnök ellen, aki semmit sem tett a dolgozók helyzetének megjavításáért. Caracas utcáira kivonultak a diákok és a dolgozók, s követelték, hogy vessenek véget az amerikai olajtársaságok előtti hajbókolás Betancourt-féle politikájának. A barikádharcokká fejlődött tüntetések 10 napja alatt 15 ember meghalt, 200 megsebesült, 300-at pedig letartóztattak.

Panamában és Ecuadorban is felszínre tört az amerikaellenes hangulat. Ez a rablás és az elnyomás politikája ellen tiltakozó politikai tüntetésekben fejeződött ki.

Az egyik leglényegesebb követelés, amit a latin-amerikai népek politikai megmozdulásaik során hangoztattak, a szocialista tábor országaival való diplomáciai és kereskedelmi kapcsolatok megteremtésének követelése. E követelés teljesítéséért folyó harc megélénkülésében óriási szerepet tölt be a forradalmi Kuba kormányának független külpolitikája és e külpolitika számos eredménye.

A szocialista országokkal való diplomáciai kapcsolatok helyreállításának és a velük folytatott kereskedelem fejlesztésének kérdését hevesen vitatják a választási gyűléseken. A kormányok temérdek ezzel kapcsolatos határozatot kapnak a munkásszervezetektől. Így 1960 októberében, miután a bolíviai kormány pénzügyi nehézségekre hivatkozva megtagadta a diplomáciai kapcsolatok újrafelvételét a Szovjetunióval, a bolíviai vasutas szakszervezet kijelentette, hogy a szakszervezet tagjai hajlandók vállalni a Moszkvában működő bolíviai követség költségeit. Az uruguayi

gyapjúipari munkások szakszervezete 1960. június 30-án gyűlést tartott, és határozatban követelte a Szovjetunióval folytatott kereskedelem bővítését és a Szovjetunióval kötött kereskedelmi szerződés ratifikálását. 1959-ben a Szovjetunió megvásárolta Uruguaytól az az évi gyapjúfelesleget; ennek volt köszönhető, hogy sok ezer munkás munkához jutott, s az ország elkerülte a válságot a gyapjúiparban, a jelentőségét tekintve második — exportra dolgozó — iparágban.

* * *

A dolgozók gazdasági és politikai harcának sokrétűsége a latin-amerikai országok munkásmozgalmának erős oldala. De vannak a latin-amerikai munkások harcának gyengéi is. Ezeknek oka a munkásosztály bonyolult struktúrája, szervezeti és politikai széttagoltsága, alacsony gazdasági és kulturális színvonala, a burzsoá és a kispolgári ideológia befolyása. Elsősorban az mutatkozik meg, hogy a szakszervezeti széttagoltság továbbra is fennáll, hogy sok országban nincs egységes országos szakszervezeti központ.

Ezenkívül a legtöbb országot a munkásosztály szervezettségének meglehetősen alacsony foka jellemzi. Latin-Amerikában a bérmunkásoknak mintegy 50 százaléka nem tagja a szakszervezeteknek. Vonatkozik ez elsősorban a mezőgazdasági munkásokra. Csak az argentin, a bolíviai és a kubai munkások többsége szervezett. Argentínában a bérmunkások 93 százaléka, Bolíviában 78 százaléka, Kubában pedig 84,5 százaléka tömörül a szakszervezetekben.[10]

A viszonylag fejlett Brazíliában, Chilében és Venezuelában a bérmunkások egyharmada szervezett munkás.

A legelmaradottabb közép-amerikai országokban a szervezett munkások részaránya egészen jelentéktelen: Salvadorban 3,6. Nicaraguában 4,9, Panamában 1,6, Haitiban 3,9 százalék.[11]

A mezőgazdasági munkások között a szakszervezeti tagok száma még Argentínában, Mexikóban, Bolíviában, Brazíliában és Chilében is jelentéktelen. Azokban az országokban, ahol a mezőgazda-

[10] Az, hogy a szakszervezetek a munkásoknak ilyen nagy százalékát tömörítik, sajátos körülményekkel magyarázható : Argentínában 1943 és 1955 között a Perón-kormány kötelező tagságon alapuló korporatív típusú szakszervezeteket létesített. Boliviában a szakszervezetek az 1952-es forradalom után váltak ilyen tömegméretűekké. Kubában a forradalom után a másfél millió szakszervezeti tag közül 500 000 a cukoripari munkások szakszervezetének tagja.

[11] „Monthly Labor Review", No 6. 1960. p. 616.

sági munkásoknak van szakszervezetük, az a baj, hogy ez a szakszervezet nem egyesül az ipari munkások szakszervezeteivel. A mezőgazdasági munkások rendszerint nem vesznek részt a városi munkások sztrájkjaiban.

Az utóbbi két esztendőben a munkásszervezetek befolyásának növekedése és kiterjedése figyelhető meg.

A szakszervezeti mozgalom legfőbb feladata továbbra is az egységes országos központok megteremtése, s e központok egyesítése egyetlen közös latin-amerikai szervezetté, amely vezetné a kontinens munkásosztályának harcát jogai védelmében, az amerikai imperializmus ellen.

Még 1946-ban, amikor a Latin-amerikai Dolgozók Szövetsége[12] a kontinensnek mintegy 4 millió szervezett munkását tömörítette, Romualdi, a latin-amerikai szakszervezetek szétrobbantásának egyik AFL-beli „szakértője" kijelentette, hogy az Egyesült Államoknak a vereség elkerülése végett nemcsak katonailag és gazdaságilag kell irányítania a latin-amerikai országokat, hanem a latin-amerikai munkásosztály feletti ellenőrzést is biztosítania kell.

Ugyanígy az Egyesült Államok politikájának igyekszik alárendelni a latin-amerikai munkásszervezeteket az Amerikaközi Regionális Munkásszervezet (ORIT), amely 1951-ben alakult és a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségéhez tartozik. Az ORIT azzal, hogy az „osztálybékét", a „munka és a tőke együttműködését" propagálja, egységbontó politikát folytat az egyes országok szervezeteiben, és segíti az amerikai imperializmust a kontinensen folytatott népellenes, kommunistaellenes, agresszív politikájában.

Az utóbbi években az ORIT több vereséget szenvedett a latin-amerikai országokban. Annak, hogy az ORIT befolyása csökkent, egyik legfontosabb oka a szervezetnek a kubai nemzeti felszabadító mozgalommal kapcsolatos álláspontja.

1960 februárjában az ORIT elvetette a Venezuelai Munkásszövetségnek új latin-amerikai szakszervezeti központ megalakítására tett javaslatát, s nem engedte részt venni José González Na-

[12] A Latin-amerikai Dolgozók Szövetsége (CTAL) 1938-ban alakult. Tagja volt csaknem valamennyi latin-amerikai ország szakszervezeti központja. A háború után a szervezet csaltakozott a Szakszervezeti Világszövetséghez. 1947 és 1951 között az AFL képviselőinek közvetlen részvételével és a jobboldali szocialisták támogatásával szétrobbantották Kuba, Chile, Uruguay és néhány más ország egységes szakszervezeti központját, a CTAL tagszervezeteit.

varrót, a Venezuelai Munkásszövetség elnökét a Floridában összehívott értekezleten. A venezuelai szakszervezetek javaslatukkal azt akarták elérni, hogy oszlassák fel a fennálló latin-amerikai központokat — az ORIT-ot, a CTAL-t és a Keresztény Szakszervezetek Regionális Központját (ez 1954-ben alakult) —, s alakítsanak új latin-amerikai központot, függetlenül attól, melyik szervezet melyik nemzetközi központhoz tartozik. Ez a javaslat kedvező visszhangra talált sok chilei, kubai, mexikói és argentin szervezetnél, amelyeknek valóban érdekük volt a munkásosztály egységének megszilárdítása.

1960 május végére az ORIT szakszervezeti kongresszust hívott össze Panamába. A 25 legfontosabb panamai szakszervezet megtagadta a kongresszuson való részvételt, azzal az indokolással, hogy az ORIT nem támogatja a munkásosztálynak a Panama-csatorna-övezet függetlenségéért vívott harcát.

A közvélemény elítélte az ORIT-hoz tartozó perui szakszervezeteket, amiért azok megtagadták annak a harcnak a támogatását, amelyet néhány amerikai vállalat munkásai folytattak azért a jogukért, hogy megalakítsák a szakszervezeteket ezekben a vállalatokban.

Sok olyan példát sorolhatnánk fel, amely arról tanúskodik, hogy az ORIT tekintélye csökkent a latin-amerikai munkások körében. Jelenleg valamennyi latin-amerikai országban folyik a harc az egységes országos központ megalakításáért. Az erős haladó szakszervezeti szervek önmagukat oszlatják fel, hogy aztán a különböző szakszervezetekből új alapokon egységes ágazati és országos központokat létesítsenek. Egységes országos központ működik Ecuadorban 1944, Bolíviában 1952, Chilében 1953, Venezuelában és Kubában 1959, Uruguayban 1961 óta. Az egyesülés útján haladnak a brazil és az argentin szakszervezetek.

1960-ban a brazil szakszervezetek több országos ágazati konferenciát, néhány államban pedig szakszervezeti kongresszust tartottak. 1960 augusztusában zajlott le a III. országos kongresszus, amelyen egységes szakszervezeti szerv nem alakult ugyan, de egységes akcióprogramot dolgoztak ki, s országos végrehajtó bizottságot alakítottak az egységes országos szakszervezeti szövetség megteremtésére.

Uruguayban 1959-ben több szakszervezet eltávolodott az ORIT-tól. 1960 májusában tartották meg az uruguayi szakszervezetek kongresszusát, amely megvitatta az Uruguayi Egységes Munkás-

szövetség szervezeti szabályzatát és programját. Az egységes szervezet megalakítását 1961 áprilisára halasztották, és az egységes szakszervezeti központ ideiglenes bizottságára bízták. 1961 áprilisában az egységes szakszervezeti központ megalakult.

Argentínában az egyesülés legfőbb ellensége a szakszervezeti mozgalmon belül a „32 szakszervezet szövetsége", amely az ORIT-hoz tartozik, és demokratikusnak nevezi magát. Minthogy azonban a munkásmozgalom példátlanul fellendült az országban, ez a szervezet kénytelen együttműködni a többi szakszervezeti szervvel és részt venni a munkásosztály közös harcában.

A latin-amerikai országok munkásosztályának egyesítése szempontjából nagy jelentőségűek voltak a latin-amerikai viszonylatban megtartott ágazati kongresszusok. Így 1960. augusztus 15-től 17-ig ülésezett a brazíliai Volta Redonda-i állami kohómű területén a kohászok, a fém- és a villamosipari munkások latin-amerikai kongresszusa. A brazil, az argentin, a chilei, az uruguayi, a venezuelai és a perui küldöttek nemcsak a gazdasági követelések programját dolgozták ki, hanem politikai akcióprogramot is az egész latin-amerikai munkásosztály számára. A politikai program főbb pontjai: 1. kereskedelem minden országgal, 2. földreform, 3. harc a teljes leszerelésért.

1960 decemberében tartották meg a különféle latin-amerikai országok építőipari munkásainak konferenciáját. Ezen Argentína, Brazília, Kuba, Kolumbia, Ecuador, Chile, Peru, Panama, Bolívia és Uruguay képviselői vettek részt. A küldöttek kicserélték véleményüket a felsorolt országok építőmunkásainak érdekeit érintő általános kérdésekben.

* * *

A latin-amerikai munkásosztály sikeres harca szempontjából rendkívüli jelentőségű a munkásosztály sorainak politikai egysége, valamint a proletariátus és valamennyi dolgozó egysége. A burzsoá, különösen a nacionalista pártok befolyása megnehezíti azt a harcot, amelynek célja, hogy a munkásosztályé legyen a vezető szerep a nemzeti felszabadító mozgalomban.

A burzsoá pártoknak ez a befolyása több objektív tényezővel magyarázható, többek között a munkásosztály strukturális sajátosságaival és azzal, hogy a nemzeti burzsoáziának bizonyos rétege részt vesz a felszabadító mozgalomban, nemzeti érdekeknek tüntetve fel saját osztályérdekeit. Az utóbbi években azonban ész-

revehetően gyengült a burzsoá pártok befolyása a munkásosztály körében.

1959-ben és 1960-ban több burzsoá kormányzó párt tekintélye csökkent a dolgozó tömegek körében, így a brazil szociáldemokrata párté, az argentin állhatatos radikálisoké, a venezuelai Demokratikus Akciópárté, a bolíviai Nemzeti Forradalmi Mozgalomé.

E pártok megalkuvó, amerikabarát álláspontja azt bizonyította, hogy nem érdekük az Egyesült Államokkal való megalázó politikai és gazdasági kapcsolatok megszüntetése, s csak úgy próbálják kivezetni országukat a válságos helyzetből, hogy alamizsnákat könyörögnek ki az amerikai monopóliumoktól, miközben minden nehézséget a dolgozókra hárítanak.

Ez a politika arra vezetett, hogy baloldali csoportok alakultak ki a nemzeti burzsoázia pártjaiban. Egyikük-másikuk kivált a pártból és új párttá alakult. Az újonnan alakult pártok — például a kolumbiai baloldali liberálisok, a Brazil Munkáspárt balszárnya, a venezuelai Demokratikus Akciópárt balszárnya, a külön párttá lett Baloldali Forradalmi Mozgalom, valamint a perui Népi Párt baloldali csoportja — rendszerint együttműködnek a kommunista pártokkal a nemzeti front megteremtésében.

A dolgozó tömegek eltávolodása arra kényszeríti a kispolgári pártokat, hogy átszervezzék soraikat. Különösen vonatkozik ez a szocialista pártokra.

A szocialista pártoknak nagy befolyásuk van a munkásosztályra Argentínában, Chilében és Uruguayban. Az argentin szocialista párt irányítja a vasutasok, a nyomdászok, a sütőipari munkások szakszervezetét, több bőripari és olajipari szakszervezetet, valamint a közalkalmazottak szakszervezeteit. A chilei szocialista párt irányítja a szén- és a rézbányászok, a vasutasok és az építőmunkások szakszervezeteit. Az uruguayi szocialista pártnak nagy befolyása van a közalkalmazottak szervezeteiben, s irányít egyes szakszervezeteket a húskonzerv-, a malom- és a lenfeldolgozó iparban, valamint más iparágakban is.

Az utóbbi esztendőkben (1957-től 1960-ig) egyes szocialista pártok alulról jövő nyomásra megtisztították soraikat a jobboldali vezetőktől, s aktív harcot indítottak a parlamentben és a társadalmi szervezetekben a munkásosztály politikai és gazdasági felszabadításáért.

Mind a chilei, mind az ecuadori szocialista párt megállapodást

kötött országának kommunista pártjával, s e pártok már több esztendő óta sikeresen harcolnak együtt. A brazil, az argentin és az uruguayi szocialista párt még nem küzdötte le a szeparatista tendenciákat, de a szakszervezetek és az ifjúsági szervezetek alsó rétegeiben már kialakulóban van az akcióegység. Az argentin szocialista párt, miután megszabadult a jobboldali, amerikabarát elemek befolyásától, ellenzéki álláspontra helyezkedett a Frondizi-kormánnyal szemben, s síkraszállt a munkásosztály követelései mellett, a demokrácia védelmében, a kommunisták üldözése ellen. A szocialisták a kommunistákkal és a peronistákkal együtt részt vesznek a sztrájkmozgalomban, a politikai tüntetéseken és a gyűléseken.

Ahol nincs meg a kapcsolat a szocialista és a kommunista párt között, ott ez meg is látszik a munkásosztály harcának eredményein. Fennáll még az elkülönültség a kommunisták és a szocialisták között Uruguayban, Brazíliában, Kolumbiában és Peruban.

A latin-amerikai országokban a nemzeti felszabadító mozgalom sikere és a nemzeti előrehaladás biztosítása szempontjából elsőrendű jelentőségű a paraszti tömegek aktív részvétele a politikai életben. A latin-amerikai kontinensre teljes mértékben vonatkozik a kommunista és munkáspártok képviselőinek moszkvai értekezletén elfogadott nyilatkozat útmutatása, amely szerint „a munkásosztály és a parasztság szövetsége a legfőbb erő a nemzeti függetlenség kivívásában és megvédésében, a mélyreható demokratikus átalakítások megvalósításában és a szociális haladás biztosításában. Ez a szövetség hivatott arra, hogy a széles nemzeti arcvonal alapja legyen."[13]

1959-ben és 1960-ban bizonyos sikerek születtek a latin-amerikai paraszti tömegeknek a nemzeti felszabadító mozgalomba való bevonása terén. Az ecuadori, a kolumbiai és a perui kommunisták közvetlenül részt vettek egyes parasztmegmozdulásokban, sőt átvették irányításukat is. A Chilei Kommunista Párt 1959-ben és 1960-ban tucatjával alakított falusi pártsejteket. A parasztok aktívabban vesznek részt a választási kampányokban, a sztrájkoló munkásokkal vállalt szolidaritást kifejező mozgalomban, földreform-tervezetek kidolgozásában.

A kubai forradalom tapasztalatai alátámasztották azt a tényt, hogy a proletariátus és a parasztság tartós szövetsége a széles nép-

[13] A békéért, a nemzeti függetlenségért, a demokráciáért, a szocializmusért, Kossuth Könyvkiadó 1960. 54. old.

front alapja, a forradalom sikeres fejlődésének és további elmélyülésének záloga.

A chilei Népi Akció Frontját éppen az tette befolyásos és erős szervezetté, hogy megvalósult a chilei munkásosztály politikai és szakszervezeti egysége, hogy szoros kapcsolatok jöttek létre a paraszti tömegekkel. A Népi Akció Frontjának programját együtt dolgozta ki a kommunista, a szocialista és a fronthoz tartozó többi demokratikus párt, mely utóbbiakban nagy szerepe van a munkásosztálynak. A front programja elég kiterjedt ahhoz, hogy a munkásosztály vezetésével egyesülhessenek a parasztok, a tisztviselők, a kisiparosok, az értelmiség, a nemzeti kereskedelmi és ipari burzsoázia, a nők és az ifjúság, szóval mindenki, aki a szívén viseli a nemzeti érdekeket.

A Népi Akció Frontja irányítja az alkotmány és a demokratikus szabadságjogok védelmében indított tömegmozgalmat. A Népi Akció Frontjának nagy érdeme a kommunista párt legalizálásáért folytatott harc.

1960. november 7-én a Népi Akció Frontja és az egységes szakszervezeti központ 24 órás általános sztrájkot szervezett tiltakozásul az ellen, hogy a hatóságok erőszakot alkalmaztak a drágaság elleni intézkedéseket követelő november 3-i tüntetőkkel szemben.

A Népi Akció Frontja aktívan síkraszáll minden fontos belpolitikai és nemzetközi kérdésben. Tiltakozott a paraguayi, a kolumbiai és a venezuelai véres megtorló rendszabályok, a hidrogénbomba-kísérletek, a katonai tömbök politikája ellen, szót emelt a teljes leszerelés mellett, határozottan állást foglalt Kuba védelmében.

A munkásosztály nem tölt még be ugyan vezető pozíciót a megalakult nemzeti felszabadítási frontokban, de megvannak a komoly előfeltételek ahhoz, hogy vezető erővé váljék.

Brazíliában nagyszabású programmal megalakult a Nacionalista Front. A program főbb pontjai: az ország nemzeti felszabadítása és független gazdasági fejlődése, harc az amerikai monopóliumok ellen és a nemzeti ipar védelme, az olajforrások és az atomnyersanyag-források állami kiaknázása, földreform, a diplomáciai, a gazdasági és a kulturális kapcsolatok bővítése a szocialista országokkal. Ez a program megfelel a nagy néptömegek érdekeinek. A Nacionalista Frontban jelentős szerepe van a munkásosztálynak és élcsapatának, a kommunista pártnak. Befolyásuk azonban még nem oly jelentős, hogy hatással lehetnének a kormány politi-

kájára. A nagy néptömegek még a jobboldali pártok demagógiájának befolyása alatt állnak.

A proletariátus szilárd egységének hiánya fékezi a nemzeti felszabadító mozgalom fejlődését.

* * *

A kommunista és munkáspártok moszkvai értekezletén elfogadott nyilatkozatnak az a része, amely a tőkésországok kommunista pártjainak feladataival foglalkozik, megállapítja, hogy a kommunista pártok „önfeláldozóan harcolnak azért, hogy már a jelenlegi körülmények között mindent megtegyenek a munkásosztály és a néptömegek érdekeinek megvédéséért, életkörülményeik megjavításáért, a nép demokratikus szabadságjogainak kiszélesítéséért, s nem halasztják mindezt a szocializmus győzelméig".[14]

Jelenleg minden latin-amerikai országban működik kommunista párt; a párttagok együttes létszáma eléri a 250 000-et. Bár csaknem valamennyi latin-amerikai kormány minduntalan politikai terrorhoz, provokációkhoz és erőszakos lépésekhez folyamodik, a kommunista pártok önfeláldozóan harcolnak az előttük álló nagy történelmi feladatok megoldásáért.

Már maga az a tény, hogy a 21 kommunista párt közül 12 illegalitásba kényszerült, arról tanúskodik, milyen nehéz körülmények között harcolnak a kommunisták Latin-Amerikában.

Kisebb megszakításokkal már hosszú évek óta börtönben sínylődik a kommunista Rubens Iscaro, igen tekintélyes argentin szakszervezeti funkcionárius. D. Siqueirost, a világhírű festőművészt a Mexikói Kommunista Párt más tekintélyes vezetőivel együtt börtönbe vetették, s mind ez ideig még a vádat sem ismertették velük. A kommunisták százait üldözik Venezuelában, Bolíviában és más latin-amerikai országokban. 1961 januárjában fasiszta támadás érte az Uruguayi Kommunista Párt Központi Bizottságának helyiségeit.

A legnagyobb befolyása Kuba, Argentína, Brazília, Uruguay, Venezuela és Chile kommunista pártjának van. Az Argentin Kommunista Párt tagjainak száma 100 000, és az illegalitás ellenére fontos szerepet tölt be az ország politikai életében. Nagy a befolyása a munkások, az alkalmazottak és az értelmiség körében.

[14] A békéért, a nemzeti függetlenségért, a demokráciáért, a szocializmusért. 50. old.

A kommunisták vezette szakszervezeti szervek körül alakul az egységes országos szakszervezeti központ.

A Brazil Kommunista Pártnak mintegy 25 000 tagja van.

A párt programnyilatkozata, amelyet az 1960 szeptemberében megtartott V. pártkongresszus fogadott el, e párt növekvő politikai érettségéről tanúskodik, arról, hogy a párt leküzdi a nacionalreformizmus befolyását a forradalom hajtóerőinek értékelésében.

A Chilei Kommunista Párt 1959 és 1960 folyamán megkétszerezte taglétszámát, amely jelenleg megközelíti a 20 000-et. A kommunisták irányítják a szén-, salétrom- és rézbányászok szakszervezeteit. 1958 novemberében tartották meg a XI. pártkongresszust, amely erősen hangsúlyozta, hogy a párt növekedése a munkások és a parasztok beáramlásának a következménye.

A legális munkában eltöltött utolsó három év alatt erősödött meg és fejlődött ki Venezuela Kommunista Pártja, amelynek 35 000 aktív tagja van. Ebben a pártban a tagok 70 százaléka munkás.

Nagy befolyással van a munkásosztályra, a tanulóifjúságra és az értelmiségre az Uruguayi Kommunista Párt, amelynek taglétszáma több mint 10 000. Az utóbbi két és fél év alatt 5000-en léptek be soraiba. A párttagság 55 százaléka nagyipari központok munkása.[15] Az utóbbi években a párt nagy tapasztalatokra tett szert a parlamenti harcban. Az uruguayi parlament a kommunista képviselők javaslatára megvitatta a szocialista országokkal való gazdasági kapcsolatok fejlesztésének, a húsipari trösztök és egyéb külföldi tulajdonban levő vállalatok államosításának, a munkabérminimumról szóló törvény módosításának kérdését. A kommunisták maguk köré tudták tömöríteni a haladó elemeket, s ez elősegítette egyes, a dolgozók érdekeit szolgáló törvények elfogadását.

A mexikói kommunista és munkásmozgalom fejlődése szempontjából nagy jelentőségük van azoknak a határozatoknak, amelyeket a kommunista párt XIII. kongresszusa hozott 1960 májusában. A kongresszus feladata — mint a Központi Bizottság beszámolója megállapította — az volt, hogy leküzdje a pártban a válságot, s marxista—leninista alapon megszilárdítsa a pártegységet. A kongresszuson megbírálták az utóbbi 20 év munkájának hiányosságait és hibáit, s új politikai irányvonalat dolgoztak ki.

A nemzeti felszabadító mozgalomnak az utóbbi években bekö-

[15] „Noticias de Hoy", 23. VIII. 1960.

vetkezett fellendülése, a harc során szerzett tapasztalat különösen időszerűvé tette a latin-amerikai kommunista pártok számára a nemzeti és az osztályérdekek helyes összeegyeztetésének kérdését, továbbá a harcot a nemzeti felszabadító mozgalom vezetéséért és a munkásosztály szövetségeseiért. Ez a folyamat a kommunista pártok szenvedélyes ideológiai harcában tükröződik, amelynek a jelenlegi szakaszban két iránya van: 1. harc azért, hogy a munkásosztály — önálló politikai irányvonalának érvényesítése végett — megszabaduljon a nacionálreformizmus és a szociáldemokratizmus jobboldali opportunista ideológiájának befolyásától; 2. olyan akcióprogram kidolgozása, amely elősegítené minden esetleges szövetséges bevonását az egységes nemzeti frontban folytatandó harcba. Az SZKP XX. kongresszusa, valamint a kommunista és munkáspártok 1957. évi értekezletének nyilatkozata után a latin-amerikai kommunista pártok nagyarányú harcot folytattak a dogmatizmus, a revizionizmus és a szektásság ellen. A pártok program-okmányai helyesen értékelték a kommunista pártokban előforduló dogmatizmus és szektásság okait, megállapították, hogy a kommunista pártok munkájuk során elhatárolták magukat a nemzeti burzsoázia forradalmi rétegeitől, s nem fordítottak kellő figyelmet arra, hogy a parasztságot bevonják a tömegmozgalomba, ami több vereségre vezetett.

Ugyanakkor egyes kommunisták, jóllehet a dogmatizmus elleni harc bajnokainak tartják magukat, bírálat nélkül átvették a különféle délkelet-ázsiai és közel-keleti országokban lefolyt antiimperialista harc tapasztalatait, s azt a következtetést vonták le, hogy a latin-amerikai nemzeti felszabadító mozgalomban okvetlenül a nemzeti burzsoáziáé a hegemónia.

Ez a hibás álláspont vezethetett oda, hogy lemondtak a proletariátus hegemóniájáért való harcról, hogy a tömegek forradalmi mozgalmát alárendelték a nacionalista burzsoá politikának, hogy a párt elvesztette önállóságát és feloldódott a népfrontban. Különösen erősen nyilvánultak meg a nemzeti-reformista tendenciák a brazil és a mexikói párt egyes tagjai körében.

A kommunista pártokban sikeresen véghezvitt ideológiai harc elősegítette olyan helyes politikai irányvonal kidolgozását, amely megfelel a mai nemzetközi helyzetnek és az illető országok konkrét helyzetének. Az utóbbi esztendőkben a chilei, a kolumbiai, a kubai, az ecuadori, az uruguayi és a brazil párt vitatott meg és fogadott el új programot vagy politikai programnyilatkozatot.

A latin-amerikai kontinens kommunista pártjai számára különösen jelentős volt a kubai Népi Szocialista Párt VIII. kongresszusa. A kubai forradalomnak és hajtóerőinek elemzése elősegítette annak megértését, milyen jelentősége van ennek a forradalomnak minden latin-amerikai ország számára. A kubai forradalom olyan gazdasági és politikai körülmények között megy végbe, „amelyek többé-kevésbé minden latin-amerikai országban egyformák. Ezért a kubai forradalomban követett kommunista politikai irányvonal helyességének elismerése és a kubai nemzeti felszabadító harc egész tapasztalata volt a legjobb bizonyítéka ama politikai orientáció helyességének, amelyhez a kontinens kommunista pártjai tartották magukat. A kubai népnek elsőként sikerült áttörnie az amerikai kolonializmus láncolatát egyik fontos láncszemén, s ezzel megdöntötte azokat a régi és hazug elképzeléseket, amelyek szerint az amerikai imperializmus mindenható az amerikai kontinensen."[16]

A kubai forradalom győzelmével új szakasz kezdődött a latin-amerikai proletariátus harcának történetében. Mint a kommunisták mondják: az orosz és kínai nyelven tudó forradalom most spanyolul is megszólalt.

Az amerikai imperialisták Kuba elleni támadása elsőrendű feladatot rótt a kontinens kommunista pártjaira: a lakosság nagy tömegeinek mozgósítását az észak-amerikai agresszió meghiúsítására és a kubai forradalom védelmére. A latin-amerikai kommunista pártok minden erőt mozgósítanak az ellenforradalom imperialista exportja ellen.

A kubai forradalom volt az első latin-amerikai nemzeti, felszabadító forradalom, amely a dolgozók teljes győzelmével fejeződött be. E forradalom nyújtotta tapasztalatok alkotó elsajátításának szükségessége azt követelte a kommunistáktól, hogy gondosan tanulmányozzák az imperialistaellenes harcnak minden egyes országban már meglevő, illetve lehetséges nemzeti formáit. A kommunisták a kongresszusokon, a konferenciákon és a mindennapi munkában tanulmányozzák és kidolgozzák a földreform-terveze-teket, valamint azokat a módszereket, amelyekkel az amerikai monopóliumok erőszakoskodása felszámolható, meghatározzák az egyéb társadalmi és gazdasági átalakítások jellegét, ütemét és időtartamát. A belső reakció dühödt ellenállása a haladó erőkkel

[16] *Blas Roca:* Territorio libre de America. Informe ante la VIII. Asamblea Nacional de P. S. P., 1960. p. 62.

szemben s a terror és a megtorlások közepette folytatott harc arra vezetett, hogy a latin-amerikai kommunisták jelentős tapasztalatokat szereztek a fegyveres partizánharcban; ugyanakkor kihasználnak minden legális lehetőséget és a forradalom békés fejlesztésére törekednek. A kommunista pártok különösen nagy figyelmet szentelnek a szakszervezeti, a női és az ifjúsági mozgalomnak minden egyes országon belül és az egész kontinens viszonylatában.

A latin-amerikai kommunista pártok a nemzetközi kommunista mozgalom aktív osztagaként harcolnak. Részt vesznek minden olyan konferencián és tanácskozáson, amelyet a „Béke és szocializmus" folyóirat révén bonyolítanak le. Így részt vettek az 1958. évi római konferencián a munkásosztály harcának helyzetében mutatkozó új jelenségek megtárgyalásában, az 1959. évi konferencián, amelyen a nemzeti burzsoáziának a nemzeti felszabadító mozgalomban betöltött szerepét vitatták meg, az 1960. évi havannai és bukaresti konferenciákon, amelyeken az elmaradott országok nemzeti felszabadító mozgalmában felmerülő agrárkérdésekről volt szó. Végül, a kommunista és munkáspártok 1960. évi értekezletének okmányain 20 latin-amerikai kommunista párt képviselőinek aláírása található.

* * *

Ilyen képet nyújt a latin-amerikai országok munkásosztályának 1959—1960. évi harca.

A munkásosztály az összes dolgozókkal együtt számos győzelmet ért el osztályharcában, annak minden megjelenési formájában. Ezeknek az éveknek a tapasztalatai segítik a munkásosztályt az útjában még fellelhető objektív és szubjektív jellegű akadályok leküzdésében és döntő győzelmek elérésében.

E. D. Vilhovcsenko — I. N. Zorina

AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK MUNKÁSOSZTÁLYÁNAK HARCA JOGAIÉRT

A mai imperializmus ideológusai és a reformisták jelentős erőfeszítéseket tesznek azért, hogy az Egyesült Államokat a „népi kapitalizmus" országának ábrázolják, ahol nincs osztályharc, ahol a monopóliumok és a dolgozók érdekei nem ellentmondóak, s a vállalkozók és a munkások közötti vitákat az „osztályegyüttműködés" szellemében döntik el. A tények azonban megcáfolják ezeket a hamis elméleteket.

A tőkés világrendszer legnagyobb országában éleződnek a társadalmi ellentmondások, erősödik a munka és a tőke közötti antagonizmus.

Elég annyit mondanunk, hogy az Egyesült Államok felülmúlja a többi tőkésországot a sztrájkok mennyisége és a sztrájkolók együttes száma tekintetében. Ebben a vonatkozásban jellemzőek az alábbi adatok:

A sztrájknapok száma 1947-től 1957-ig

(1000 munkásra)[1]

Nyugat-Németország[2] ...	102	Olaszország[2]	807
Anglia	206	Belgium	888
Japán	698	Franciaország	1013
Kanada	732	India	1111
Ausztrália	775	Egyesült Államok	1381

[1] Ebben a táblázatban csak a gazdasági sztrájkok szerepelnek. *Forrás: Welton:* Trade-unions, Employers and a State. London 1960. p. 87—88.

[2] 1949-től 1957-ig terjedő időre vonatkozó adat.

Az utóbbi időben az Egyesült Államokban a sztrájkmozgalom növekedése figyelhető meg, ugyanakkor némileg megélénkül a munkanélküliek jogaiért folyó harc.

Az amerikai dolgozók igen heves és feszült osztályharca egyelőre főleg gazdasági jellegű követelések teljesítéséért folyik. Ám az utóbbi időben fokozódik a szakszervezeti tagok politikai aktivitása is, s erősödik a szakszervezetek demokratizálását célzó küzdelem. E folyamatok annál is inkább jelentősek, mert a mai kapitalizmus legnagyobb országának munkásmozgalmában jelentkeznek, abban az országban, ahol a burzsoázia úgy vélte, hogy sikerül véget vetnie a dolgozók osztályharcának.

Az amerikai monopóliumok a háború utáni időszakban mindent elkövettek, hogy gyengítsék, aláássák a szervezett munkásmozgalmat. 1947-ben megszületik a szakszervezetellenes Taft—Hartley-törvény; 1949-ben és 1950-ben több haladó szakszervezetet kizárnak a CIO-ból; a kommunistákkal szemben állandóan megtorló rendszabályokat alkalmaznak. Mindehhez, valamint a munkásmozgalom elleni harcot célzó többi intézkedéshez még hozzájárul, hogy a monopoltőke szolgálatában álló konzervatív szakszervezeti vezetés rendszeresen prédikálja a reformizmust és a megalkuvást.

1955-ben az egyszerű szakszervezeti tagok nyomására egyesült két szakszervezeti központ, az Amerikai Munkásszövetség (AFL) és az Ipari Szervezetek Kongresszusa (CIO).[3] Ámde a két szervezet reformista vezetése, G. Meany és W. P. Reuther reakciós szakszervezeti vezetőkkel az élén, igyekezett arra felhasználni ezt a fontos eseményt, hogy továbbra is ellenőrizze és a burzsoá állam politikájának alárendelt tiszta trade-unionizmus keretei között tartsa a szakszervezetekben tömörült munkásokat. A jobboldali szakszervezeti vezetők évek óta fáradoznak azon, hogy ellenséges érzületet oltsanak az amerikai szakszervezeti tagokba a szocialista országok iránt, azt a meggyőződést plántálják beléjük, hogy sorsuk a tőkés termelés sikerétől és a gazdaság militarizálásától függ, olyan illúziókat keltsenek bennük, hogy boldogulásuk az ország monopolista kormányzó köreinek agresszív külpolitikai irányvonalán áll vagy bukik.

A burzsoá ideológiának az amerikai dolgozókra gyakorolt erős nyomása és az amerikai munkásmozgalom viszonylagos eszmei-

[3] Jelenleg az AFL—CIO 12,5 millió munkást tömörít a 16,7 milliónyi szervezett amerikai munkás közül.

politikai elmaradottsága több történelmi és gazdasági okkal magyarázható, s elsősorban az amerikai imperializmusnak a tőkés világgazdaságban elfoglalt helyével függ össze. Az amerikai monopóliumoknak, mint nemzetközi kizsákmányolóknak megvannak a gazdasági lehetőségeik arra, hogy bizonyos munkáskategóriáknak magasabb életszínvonalat biztosítsanak, mint számos más tőkésország életszínvonala, nagyobb munkásarisztokrata-réteget teremtsenek meg, s megvásárolják a szakszervezeti vezetőket.

Az Egyesült Államok Kommunista Pártjának értékelése szerint a reakció számos megtorló rendszabálya, a munkásosztály akcióinak elfojtása és a reformista szakszervezeti vezetés „osztályegyüttműködési" politikája arra vezetett, hogy bizonyos időre csökkent a haladó erők hatása a munkásmozgalomban, halványabb lett a szakszervezeti mozgalom jellege, szűkebbé váltak távlatai.[4]

Jelenleg azonban a helyzet változásnak indul. A gazdasági nehézségek fokozódása az imperializmus fellegvárában, a túltermelési válságok szaporodása elkerülhetetlenül az osztályellentétek újabb kiéleződésére vezet.

Az utóbbi években az amerikai munkásosztály mind erősebben ütközik bele abba a problémába, amelynek megvitatása nem kerül le a szakszervezeti konferenciák és kongresszusok napirendjéről, nevezetesen a növekvő automatizálás következtében fellépő krónikus munkanélküliség problémájába. Ugyanakkor fokozódik a termelésben maradt munkások kizsákmányolása. Súlyosbítja a helyzetet az amerikai ipar termelési kapacitásának krónikus kihasználatlansága.

1960-ban és 1961-ben újabb gazdasági válság bontakozott ki, több vezető iparágban jelentősen csökkent a termelés.[5] Mindez a munkanélküliség további növekedésére vezetett. A teljes munkanélküliek száma az Amerikai Egyesült Államokban 1960 decemberében 4,5 millió, 1961 februárjában 5,7 millió volt.

A munkaügyi minisztérium adatai szerint 1961 júniusában a munkaerőnek körülbelül 7 százaléka volt munkanélküli. 1961 első

[4] Lásd Resolution on trade union problems. „Political Affairs", No 2 1960. p. 31.

[5] Az acéliparban 1960 közepe óta a termelési kapacitásnak csak 50, egyes kohóipari vidékeken alig több mint 30%-át használták ki.

negyedében több iparágban a munkaerők 6—22 százalékának nem volt munkája.[6]

Különösen nagy a munkanélküliek száma a néger munkások között. Az elbocsátások a szakmunkások bizonyos csoportjait is érintették.

A monopoltőke arra törekszik, hogy a gazdasági nehézségek terhét a dolgozókra hárítsa, s ezért fokozza a támadását a munkabér ellen, a munkásosztály szakszervezeti jogai ellen. A monopolisták azt követelik, hogy a szakszervezetek ne avatkozzanak a termelés szervezési problémáiba és a munkaviszonyok kérdéseibe. A monopolisták elérték, hogy számos állam elfogadta a „munkához való jogról" szóló törvényt, amely biztosítja a társaságoknak azt a jogot, hogy olyan munkásokat alkalmazzanak, akik nem tagjai a szakszervezeteknek. 1959-ben elfogadták a reakciós, szakszervezetellenes Landrum—Griffin-féle törvényt, amely lényegében állami ellenőrzés alá helyezi az amerikai szakszervezeteket.

A monopoltőke hadjárata a munkásosztály gazdasági vívmányai és szakszervezeti jogai ellen egyre nagyobb ellenállásra sarkallja a dolgozókat.

Az amerikai munkásmozgalom jellemző vonása az utóbbi években, hogy növekszik az egyszerű szakszervezeti tagok aktivitása, s hogy bizonyos mértékben fokozódott a tagság nyomása a konzervatív szakszervezeti vezetésre.

Az egyszerű szakszervezeti tagok aktivizálódása arra kényszeríti az uralkodó osztályt, hogy újabb cselfogásokhoz folyamodjon. Az amerikai kormány valamivel jobban igyekszik kihasználni az államapparátust arra, hogy tompítsa az osztályellentéteket. 1961 februárjában tanácsadó bizottság alakult az elnök mellett, a tőke, a munka és a „közvélemény" képviselőinek bevonásával. A bizottságnak az a célja, hogy megteremtse az „együttműködést" a szakszervezetek és a vállalkozók között, s „biztosítsa a békét az iparban"[7]. Így próbálja a Kennedy-kormány a jobboldali szakszervezeti vezetés támogatásával biztonságosabb vágányra terelni az éleződő osztályharcot.

Nem szabad azonban elfelejtenünk, hogy az amerikai osztályellentétek kiéleződése az utóbbi években az amerikai imperializ-

[6] Employment and Earnings, United States Department of Labor, Bureau of Labor Statistics, 1961. No 10 p. X.

[7] „New York Times", 17. II. 1961. „AFL—CIO News", 18. II. 1961.

mus általános gyengülése, kül- és belpolitikájának válsága közepette megy végbe.

* * *

Az amerikai dolgozók visszaverik a monopoltőke támadását. Az Egyesült Államokban nem hagynak alább a sztrájkharcok.

Az amerikai munkásosztály sztrájkharca egyenlőtlenül fejlődik. Az alábbi táblázat mutatja, miként bontakozott ki az utóbbi öt esztendőben az amerikai sztrájkmozgalom.[8]

Év	A sztrájknapok száma (millióban)
1955	28,2
1956	33,1
1957	16,5
1958	23,9
1959	69,0

Az amerikai sztrájkmozgalom számottevő fellendülése volt megfigyelhető az 1959-es esztendőben.

Az amerikai proletariátus mai sztrájkmozgalmának jellemző vonása a sztrájkok időtartamának növekedése. 1959-ben 520 000 acélgyári munkás 116 napig sztrájkolt, ez volt a legnagyobb sztrájk az amerikai munkásmozgalom történetében. 129 napig harcoltak Kentucky állam szénbányászai. 59 000 gumiipari munkás sztrájkja 4 hónapig, a buffalói (New York állam) gyárakban 14 000 autógyári munkás sztrájkja 11 hétig, 13 000 üveggyári munkásé több mint 3 hónapig tartott. 1960-ban a Bethlehem Steel Corporation hajógyáraiban 30 000 munkás sztrájkolt 6 hónapig és így tovább.

E sztrájkharcok során az amerikai munkások főképpen arra törekedtek, hogy visszaverjék a monopóliumoknak a gazdasági és a szakszervezeti jogok ellen intézett támadásait.

Ámde figyelembe kell vennünk, hogy az állammonopolista kapitalizmus viszonyai között a proletariátus gazdasági harca növekvő politikai jelentőségre tesz szert. A munkások közvetlen gazdasági érdekeik védelmezése során elkerülhetetlenül összeütközésbe kerülnek az egész burzsoá állammonopolista gépezettel.

Az utóbbi időben az amerikai munkások sztrájkharcában egyre

[8] *Forrás:* „Monthly Labor Review", Washington 1960. No. 12. p. 1366.

jelentősebbé válnak az olyan kérdések, mint a szakszervezetek vállalati jogainak fenntartása és kiterjesztése.

Az amerikai munkásoknak a jogaikért vívott szívós, elkeseredett harcára ragyogó példa volt az acélipari munkások 1959. évi sztrájkja, a háború utáni időszak egyik legjelentősebb, az amerikai dolgozók növekvő harci szellemét tükröző osztályütközete.

A konfliktus 1959 nyarán keletkezett, amikor az acélipari munkások szakszervezete és a legnagyobb acéltröszt 12 hatalmas gyára közötti kollektív szerződés lejárt.

Az acélipari kollektív szerződések megújítását a háború után mindig a munkások heves sztrájkharca kísérte. 1946-ban 26, 1949-ben 42, 1952-ben 59, 1956-ban 34 napig sztrájkoltak a munkások. Ezúttal különösen heves harc állt küszöbön. A monopóliumok számítottak az acélipari termelés elkerülhetetlen csökkenésére[9], s ezért úgy döntöttek, hogy kiprovokálják a sztrájkot az acél árának emelése végett.

Az 1959 májusában megindult tárgyalások során az acélipari munkások szakszervezete követelte a munkabérek emelését, a „mozgó bérskála" fenntartását, a munkahét megrövidítését, a munkások fizetett szabadságának növelését, a társadalombiztosítási járadékok emelését, a munkanélküli-segélyt, a munkavállalás feltételeinek megjavítását stb. A társaságok képviselői az „infláció" veszélyének ürügyén elutasították a szakszervezet követeléseit, és a munkások számára elfogadhatatlan ellenjavaslatokat tettek. Ezek között szerepelt a munkabér 1 évre szóló „befagyasztása", a társaságok teljes szabadsága a munkafeltételek és a munkanormák megállapításában, valamint a termelés korlátlan automatizálásában stb. Ez lehetővé tette volna számukra, hogy újabb 100 000 munkást elbocsássanak.

A szakszervezet vezetősége, élén MacDonalddal, a sztrájk előestéjén manőverezni próbált: hogy „kiengesztelje" az acéltársaságokat és elejét vegye a sztrájknak, lemondott több előzőleg hangoztatott követelésről, elsősorban a munkanap megrövidítéséről, s még a sztrájk kihirdetésének két héttel való elhalasztásába is beleegyezett. A vállalkozók provokatív követelései és a szakszervezeti vezetők manőverei nagy elégedetlenséget keltettek a munkások között, akik elszánt harcra készültek a vállakozók ellen.

A munkások harci hangulatáról tanúskodtak a spontán sztráj-

[9] 1959 közepén az acéltermelés a termelési kapacitás 94 %-át érte el, s a közgazdászok azt jósolták, hogy 1959 júliusában 70 %-ra fog csökkenni.

kok, amelyeket az acélmunkások júniusban, még a szerződés lejárta előtt rendeztek a legnagyobb ipari központokban. 30 000 chicagói acélipari munkás a sztrájk mellett szavazott, és kijelentette, hogy a társaságok javaslatai arra irányulnak, hogy „elpusztítsák a szakszervezeteket, a munkásokat pedig kitegyék az urak kényének-kedvének"[10]. Júniusban 9000 clevelandi és 20 000 pittsburgh-i acélmunkás hagyta abba a munkát, július 1-én spontán sztrájkok törtek ki Pennsylvania és Ohio állam legnagyobb acélöntödéiben. Az acélipari munkások szakszervezetének legtöbb helyi szerve ugyancsak elhatározta, hogy sztrájkot kezd.

A szakszervezeti vezetés, figyelembe véve a munkások hangulatát, elutasította az acéltröszt követeléseit, és 1959. július 14-én kihirdette a sztrájkot. 24 államban, 12 acéltársaság minden nagyobb üzemében mintegy 520 000 munkás sztrájkolt. Az ország acélipara megbénult.

A munkások szervezetten folytatták az akciót, a legtöbb üzemhez sztrájkőrséget állítottak a sztrájktörők elleni harc végett. Így például Pennsylvaniában, a Fairless Hills művekben, a 7000 munkást képviselő sztrájkőrség az első 20 napon az igazgatóság egyetlen tagját sem engedte be az üzembe mindaddig, amíg azok nem kötelezték magukat arra, hogy nem alkalmaznak sztrájktörőket. Chicagóban, Youngstownban és más ipari központokban vállvetve, közös követeléseket hangoztatva álltak a sztrájkőrségben négerek és fehérek. A munkások nemcsak szakszervezetük jogainak védelmét követelték vezetőiktől, hanem a legaktívabb támadó harcot is.

A. Shields, a „Worker" című lap tudósítója, aki 1959 augusztusában beutazta a sztrájk főbb gócpontjait, megállapította, hogy a munkások a végső győzelemig szándékoznak harcolni.[11] A munkások követeléseikben gyakran tovább mentek a szakszervezeti vezetőknél. Követelték a 6 órás munkanap és a 30 órás munkahét bevezetését — a bérszint fenntartása mellett —, a bérezésben fennálló megkülönböztetések teljes megszüntetését és a néger munkások egyenjogúsítását, a szakszervezetek vállalati jogainak kiterjesztését és az igazgatóság minden olyan kísérletének megszüntetését, amely a szakszervezetek jogainak korlátozására irányul.

Miközben a szakszervezeti vezetőség tétlenkedett, a helyi szer-

[10] „The Worker", 5. VII. 1959.
[11] „The Worker", 13. IX. 1959.

vek vezetői, akik közelebb álltak a sztrájkoló tömegekhez, gondoskodtak segélyről tagjaik számára, sőt egyesek közülük elérték, hogy a helyi hatóságok munkához juttatták a sztrájkolókat más termelési ágakban, vagy állami segélyeket folyósítottak nekik. Közben tájékoztatták a munkásokat a sztrájk menetéről. Így a Michigan állambeli Ecorse-ban, ahol 15 000 acélipari munkás sztrájkolt, a helyi szakszervezet heti tájékoztatót adott ki, amely közölte, hogyan folyik a sztrájk más vidékeken.[12]

A munkások megértették, hogy csak az akcióegység és a szolidaritás biztosíthatja számukra a győzelmet. Így a baltimore-i 27 000 sztrájkoló acélmunkás azzal a felhívással fordult az AFL—CIO-hoz tartozó valamennyi szakszervezethez, hogy támogassák harcukat, és szükség esetén hirdessenek általános sztrájkot.[13] A munkások nyomására az acélipari munkások szakszervezetének vezetősége levélben fordult számos szakszervezethez, s ebben rávilágított a sztrájkolók helyzetére.

Az acélmunkások szívós harca hatalmas szolidaritási mozgalmat indított az amerikai munkások között, akik megértették, hogy a sztrájk kimenetelétől függ a szakszervezetek és a vállalkozók viszonya a többi iparágban is. Az AFL—CIO számos helyi szerve (Michigan és Illinois államban, Philadelphiában és másutt) be sem várva a szövetség vezetőségének döntését, pénzt és élelmet kezdett gyűjteni a sztrájkolóknak.

A sztrájkoló kohászokat támogatásukról biztosította a tehergépkocsi-vezetők és teherfuvarozók, a nyugati partvidék kikötőiben dolgozó rakodómunkások független szakszervezete, továbbá az AFL—CIO-hoz tartozó számos szakszervezet: az autógyáriak, a villamosipari munkások, a famunkások, az olajipari, a vegyipari és a konfekcióipari munkások, a textilesek, a postaalkalmazottak szakszervezete, a vasutasok szövetsége és több más szakszervezet.[14] Az AFL—CIO sok helyi szervezetében gyűléseket tartottak a sztrájkoló acélmunkásokkal vállalt szolidaritás jegyében, s megszervezték a számukra nyújtandó anyagi segítséget.

Az AFL—CIO-hoz tartozó ipari szakszervezetek osztálya az autógyáriak és a villamosipariak kezdeményezésére szeptember elején 1 millió dollárt adott a sztrájkolóknak, s kijelentette, hogy a munkások „a magukénak" tekintik a sztrájkolók harcát. Az

[12] „The Worker" 4. X. 1959.
[13] „The Worker", 9. VIII. 1959.
[14] „Monthly Labor Review", No 12. 1959. p. 1382.

acélipari munkások összesen 5 millió dollárt kaptak az AFL—CIO más szakszervezeteihez tartozó munkások gyűjtése nyomán.

Az AFL—CIO végrehajtó bizottsága a növekvő szolidaritási tömegmozgalom nyomására 1959 augusztusában síkraszállt a sztrájkoló acélmunkások mellett, s felhívta a szövetség minden szakszervezetét, hogy nyújtson nekik „minden lehető gyakorlati segítséget".

1959. szeptember 7-én a New York-i és a detroiti munkások tömegtüntetést rendeztek az acélipari szakszervezet jogainak védelmében. 1959 szeptemberében Illinois állam szakszervezeti tanácsa azzal a követeléssel fordult az Eisenhower-kormányhoz, hogy ne alkalmazza a Taft—Hartley-törvényt a sztrájkolókkal szemben.

Az Egyesült Államok Kommunista Pártja a legtevékenyebben kivette a részét a sztrájkból. A helyi szervezetek röplapokat terjesztettek a munkások körében, s felhívták őket, hogy harcoljanak jogos követeléseikért és a fizetéscsökkentés nélküli munkahétrövidítésért. A „Worker" tudósításokat közölt az ország különféle vidékein lezajlott sztrájkokról, leleplezte a társaságok provokációit és a MacDonald-féle vezetés áruló mesterkedéseit. A kommunista párt javasolta az amerikai munkások kongresszusának összehívását, a sztrájkolók hatékony megsegítésének megszervezése végett. „E sztrájk sikerének kulcsa — mint általában minden sztrájké — a munkások szolidaritása — írta a „Worker" hasábjain W. Foster elvtárs. — ... Az acélmunkások sztrájkja az ország valamennyi szakszervezetének ügye és a szakszervezetek közös érdekeit érinti."[15]

Az acéliparban folyó osztályharc magára vonta az egész ország figyelmét.

A kormány, amelyet megijesztett a sztrájk lendülete és az amerikai dolgozók nagyarányú szolidaritási mozgalma, a Taft—Hartley-törvény alkalmazásával avatkozott bele a konfliktusba.

1959. november 7-én a Legfelső Bíróság a monopolista körök akaratát teljesítve határozatot hozott, amely 80 napra felfüggesztette a sztrájkot. A munkások kénytelenek voltak felvenni a munkát. De a szakszervezet vezetői — figyelembe véve a munkásoknak azt a megingathatatlan szándékát, hogy folytatják a harcot — kijelentették, hogy újból megkezdik a sztrájkot, ha a vállalkozók nem teljesítik követeléseiket. Hosszas tárgyalások után 1960.

[15] „The Worker", 26. VII. 1959.

január 4-én az acélipari társaságok Mitchell munkaügyi miniszter és Nixon alelnök közvetítésével szerződést írtak alá az acélipari munkások szakszervezetével. Az új szerződés magában foglalta a munkások egyes követeléseit, köztük a munkabéremelést és a társadalombiztosítási rendszer megjavítását. Különösen jelentős volt az, hogy a szakszervezetek továbbra is részt vehettek a munkakörülményekkel, a munkanormákkal, a tömeges munkáselbocsátások megelőzésével összefüggő kérdések megoldásában. A szakszervezet vezetősége engedményt tett a monopóliumoknak: beleegyezett abba, hogy paritásos bizottság alakuljon a vállalkozók és a munkások képviselőiből a termelés automatizálásával és a munkakörülmények megváltozásával összefüggő kérdések tanulmányozására.

A sztrájk eredményei, mint a „Wall Street Journal" megállapította, csalódást keltettek nemcsak az acélmágnások körében, hanem a többi iparágban is, mert mind azt remélték, hogy az acéltársaságok tulajdonosai példát statuálnak majd az „új munkaviszonyokra". „Dicstelen vég" — így határozta meg Walter Lippmann, a neves amerikai burzsoá szemleíró a harc kimenetelét az acéltársaságok szempontjából.

A munkások heves harcban elért győzelme óriási jelentőségű volt az egész amerikai munkásmozgalom számára, mert ebben a harcban olyan kérdések dőltek el, amelyek az amerikai munkásosztály egyéb kategóriáiban is felvetődtek. Ez a harc megmutatta a mai amerikai munkásmozgalom gyenge és erős oldalait egyaránt. A sztrájkolók védelmezték gazdasági vívmányaikat, harcoltak az előbbi munkakörülmények fenntartásáért. A munkástömegek szívós harcában megmutatkozott, hogy az amerikai proletariátus kész elszántan harcolni a monopóliumok ellen.

De a sztrájknak nem volt hatásos és határozott vezetése, mert a szakszervezeti vezetők, élükön MacDonalddal, arra törekedtek, hogy mielőbb megegyezésre jussanak a társaságokkal, s hajlandók voltak az első alkalommal engedményeket tenni.

Az acélmunkások sztrájkja, valamint az általa országszerte előidézett nagyarányú szolidaritási mozgalom — amely jelentős mértékben hozzájárult az acélmunkások győzelméhez — megmutatta az amerikai munkásmozgalom hatalmas potenciális erejét.

Kisebb méretű, de nem kevésbé szívós harcot folytatnak a munkások más iparágakban is. A sztrájkolókat általában nemcsak

az érintett iparág munkásai, hanem más iparágak szakszervezetei is támogatják.

Több mint két évig tartott az észak-karolinai Henderson-gyári textilmunkások sztrájkja. Itt 1958 novemberében 1100 munkás szüntette be a munkát, tiltakozásul az ellen, hogy a vállalkozók nem voltak hajlandók tárgyalni a munkások érdekeit 14 éve képviselő textiles szakszervezettel.

1959 februárjában a társaság mind nagyobb mértékben vette igénybe a sztrájktörők segítségét, és elbocsátással fenyegetett minden sztrájkolót. A sztrájk 8 vezetőjét „összeesküvéssel" vádolták, és 10 évig terjedő börtönbüntetéssel sújtották. A munkások ellen katonaságot vetettek be, a városban ostromállapotot hirdettek ki. De a munkások nem adták meg magukat, s állhatatosan és szervezetten folytatták a harcot. 1959 szeptemberében a sztrájkoló textilmunkások tömeggyűlése felhívást küldött a polgárok jogaival foglalkozó szenátusi bizottsághoz azzal a követeléssel, hogy szüntessék meg a vállalkozók önkényét a Henderson-gyárban.[16]

A szervezkedési jogukat védelmező textilmunkások hősi harca az ország számos szakszervezetében támogatásra talált. Az AFL—CIO ipari szakszervezeteinek osztálya, az acélipari, a villamosipari, a konfekcióipari munkások, a tengerészek, a gépipari munkások szakszervezete, az Amerikai Újságírók Szövetsége stb. több mint 100 000 dollárt juttatott a sztrájkolóknak.[17]

1959 őszén nagy méreteket öltött a sztrájkharc az ércbányászatban, ahol 30 000 réz- és cinkbányász hagyta abba a munkát. 1959 októberében a nyugati partvidék kikötőinek 85 000 rakodómunkása sztrájkolt. A vasutakon 21 szakszervezet egymillió munkása követelte a tömeges elbocsátások megszüntetését és a munkakörülmények megjavítását.

Még a burzsoá sajtó is elismerte 1959 végén, hogy a munkások harca szokatlanul élessé vált. A „New York Times" így írt: „Az ország tömegméretű és a maga nemében egyedülálló válság előtt áll a szakszervezetek és a vállalkozók viszonyát illetően."

1960-ban a sztrájkmozgalom hulláma újabb iparágakra csapott át.

Januárban az amerikai hajógyári munkások szakszervezete nagy sztrájkot szervezett a Bethlehem Steel Corporation hajógyáraiban; az 5 hónapig tartó sztrájkban 17 000 munkás vett részt.

[16] Lásd „The Worker", 6. IX. 1959.
[17] „AFL—CIO News", 13. VI. 1959.

1960 nyarán a gépipari szakszervezet által szervezett nagy rakéta- és repülőgépipari sztrájk következtében megakadt az „Atlas" és a „Polaris" típusú rakéták, valamint más hadfelszerelési cikkek gyártása.

Az AFL—CIO reformista vezetői megpróbálják fékezni a növekvő sztrájkmozgalmat. Továbbra is a konfliktusok „békés" rendezésében keresik a kiutat, és gyakran egyenesen meghiúsítják a sztrájkokat. Így a General Electric üzemeiben dolgozó 70 000 villamosipari munkás 1960 októberi sztrájkja vereséggel végződött Careynek, valamint az elektromos- és rádióipari szakszervezet többi reformista vezetőjének áruló magatartása miatt. Ezek a vezetők a vállalkozókkal folytatott háromhónapos tárgyalások során megalkuvó álláspontot képviseltek, elutasították az elektromosipari munkások független haladó szakszervezetének (amelynek elnöke Fitzgerald) az együttes harcra vonatkozó javaslatát, nem teremtettek kapcsolatot az ennél a társaságnál dolgozó munkások többi szakszervezetével, s ily módon kudarcra ítélték a sztrájkot.

Mindazonáltal az elektromosipari munkások igen határozottan és szervezetten léptek fel, s október 2-án a társaság valamennyi — szám szerint 54 — vállalatánál megszüntették a munkát. Sok városban nagy rendőri erőket vezényeltek a sztrájkolók ellen. Így például Syracuse-ban (New York állam) 240 fegyveres rendőrt vetettek be 800 sztrájkőr ellen. Massachusettsben, Ohióban és más vidékeken szintén tömegesen tartóztatták le a sztrájkőrség tagjait.

Október 22-én Carey befejezettnek nyilvánította a sztrájkot, és kijelentette, hogy a szakszervezet elfogadja a társaság feltételeit. De Massachusetts, Kentucky, Alabama, New York és más államok üzemeiben több ezer munkás folytatta a sztrájkot.

Mint Gus Hall a kommunista párt Országos Bizottságának 1961 januári ülésén tartott beszámolójában megállapította, ez a sztrájk megmutatta, hogy „a munkások még rossz vezetés mellett és az egység hiányában is tanúságot tesznek harckészségükről".[18]

3300 sztrájk, 1,4 millió sztrájkoló munkás, több száz bántalmazott sztrájkőr, tucatnyi letartóztatott és börtönbe vetett szakszervezeti tag — ez az Egyesült Államok 1960. évi sztrájkharcainak statisztikája.

Az új, 1961-es esztendőt amerikai munkások tízezrei mint sztrájkőrök köszöntötték az üzemek, a gyárak, a bányák kapuiban.

[18] „The Worker", 5. III. 1961.

1961 januárjában sztrájkba léptek a New York-i kikötő révhajóinak munkásai, mert az igazgatóság csökkenteni akarta a kikötői hajók legénységének létszámát és a munkások bérét. A sztrájkolókat támogatta a kikötői rakodómunkások, a tehergépkocsi-vezetők, a vasutasok és más munkások szakszervezete. A Kennedy-kormány sietve beavatkozott a konfliktusba, hogy véget vessen a terjedő sztrájknak. A sztrájk győzelemmel végződött.

Februárban robbant ki 3500 repülőgépszerelő elkeseredett sztrájkja, amely megbénította a légi közlekedést. Júniusban az amerikai elnök azzal fenyegetőzött, hogy alkalmazni fogja a Taft—Hartley-féle törvényt 80 000 sztrájkoló tengerésszel szemben.

Az amerikai munkások sztrájkharca a Meany, Reuther, Carey és a többi szakszervezeti bürokrata „osztály-együttműködési" politikájával szembeni ellenállásuk növekedéséről tanúskodik. Az Egyesült Államok Kommunista Pártjának meghatározása szerint az utóbbi évek sztrájkmozgalma „a legjelentősebb földcsuszamlás a szakszervezeti mozgalomban, amióta a mozgalmat vezetői a hidegháborús politikához való alkalmazkodás útjára vitték. Ez az első fontos rés a pangás és a vereségek több mint tízéves időszakában."[19]

* * *

A monopoltőke támadása és az osztályharc fokozódása az utóbbi években újból sürgetően napirendre tűzte a munkásosztály különféle osztagainak akcióegységét és az amerikai dolgozók harcos szolidaritási megmozdulásainak szükségességét.

Erősödik a munkások sorainak szolidaritása a sztrájkokban, abban a harcban, amelyet az automatizálás következményei ellen a munkanélküliek és a négerek jogainak védelmében, a szakszervezeti jogokért stb. vívnak.

A munkások egységtörekvése abban tükröződik, hogy az AFL és a CIO egyesülése kétféle formát is öltött: egyrészt a területi szervezetek egyesültek, másrészt számos esetben a párhuzamos szakszervezetek, illetve a rokon szakmák szakszervezetei egyesültek országos méretekben az AFL—CIO-n belül.[20]

[19] „Political Affairs", No 2. 1960. p. 29.

[20] Ez a folyamat még az 1955-ös egyesülés előtt kezdődött az AFL-ben és a CIO-ban is, 1955 után pedig egybeolvadt a két szövetség több párhuzamos szakszervezete.

1959 folyamán az Országos Tengerész Szakszervezetnek, a Gépészek Szövetségének, a Közalkalmazottak Országos Szövetségének és a kereskedelmi

Az utóbbi időben világosan megmutatkozott olyan irányzat, hogy minden egyes iparágon belül megteremtsék a különféle szakmákban dolgozó munkások egységfrontját. Ennek az irányzatnak egyik kézzelfogható megnyilvánulása a nyomdaiparban most végbemenő egyesülési folyamat, amelyet az idézett elő, hogy fokozódott a monopolizálás ebben a termelési ágban, s a társaságok újabb támadást indítottak a munkások jogai ellen.

A könyvkötők szervezetének, a már egyesült Országos Nyomdász Szakszervezetnek, a sztereotípia és elektrotípia készítők országos szervezetének, a Papíripari Munkások Egyesült Szövetségének és az Amerikai Újságírók Szövetségének 1960 nyarán, illetve őszén tartott konferenciáin elhatározták, hogy 1961-ben egységes szövetséget létesítenek, összesen több mint 450 000 taggal.

A húsipari és a bőripari munkásoknak az 1959 végi és 1960 eleji sztrájkharcokban végrehajtott együttes akciói a két iparágban működő két legnagyobb szakszervezet akcióegységének megerősödésére vezettek.

Az egységes szövetség megalakításának irányában fejlődik a légi közlekedési munkások és alkalmazottak hat szakszervezetének együttműködése; ezek a szakszervezetek 1960 áprilisában összefogtak hat nagy légitársaság 1958-ban megkötött paktuma ellen, amelynek értelmében a társaságok kölcsönös segítséget nyújtanak egymásnak a sztrájkok idején.

A tengerészek és a dokkmunkások szakszervezete közös frontban lép fel az ellen, hogy a társaságok más államok lobogója alatt közlekedő hajókat használnak fel a munkások bércsökkentésére és szervezetlen munkások alkalmazására.

A szakszervezetek széthúzásának megszüntetéséért, az akcióegységért indított mozgalom átterjedt a független szakszervezetekre is, s egyrészt egyes független szakszervezetek egyesülésében,[21] másrészt több független szakszervezetnek az AFL—CIO-hoz való csatlakozásában fejeződött ki.[22]

dolgozók két nagy szakszervezetének kongresszusa, valamint más szakszervezetek mondták ki az egyesülést más szövetségekkel.

1960-ban kezdték meg az egyesülésről a tárgyalásokat a postai dolgozók — összesen 160 000 tagot számláló — szervezetei, a vágóhídi és a mezőgazdasági munkások szervezetei, a már egyesült Kereskedelmi Dolgozók Szövetsége és a Kereskedelmi Alkalmazottak Szervezete, valamint más szakszervezetek.

[21] Például az ásványolajiparban.

[22] Egyes vasutas szervezetek, a vésnökök, a postai alkalmazottak szervezete stb.

1957-ben a korrupció elleni harc ürügyével[23] kizárták az AFL—CIO-ból az egyik legnagyobb szakszervezetet, a tehergépkocsivezetők szakszervezetét, amelyet azóta is üldöznek a hatóságok és a szakszervezeti szövetség vezetői. Az osztályharc logikája folytán ez a szakszervezet közelebb került a haladó független szakszervezetekhez, s a nyugati kikötők rakodómunkásainak H. Bridges vezette szakszervezetével együtt több sztrájkot és kampányt bonyolított le a szerződések megújításáért. A szakszervezet szövetségre lépett több AFL—CIO-beli szervezettel, így a Gépészek Szövetségével, az Országos Tengerész Szakszervezettel, a söripari, a nyomdaipari, a cementipari, az autóipari szakszervezettel és más iparágak szakszervezeteivel, s sikeres kampányt folytatott 1,6 millió új tag beszervezéséért. 1957 óta a szakszervezet csaknem 300 000 fővel növelte taglétszámát.[24] A teherfuvarozó vállalatokkal folytatott januári tárgyalások idején a szakszervezet elérte, hogy olyan cikkelyeket foglaljanak bele a kollektív szerződésbe, amelyek megtiltják a sztrájktörést, és biztosítják a jogot a más iparágak munkásaival való szolidaritást kifejező akciókhoz.[25] E szakszervezet sikerei fokozták a munkások amúgy is növekvő elégedetlenségét az AFL—CIO vezetőségének azzal a módszerével szemben, hogy kizárt szakszervezeteket a szövetségből. Több országos szakszervezet kongresszusa szállt síkra amellett, hogy a tehergépkocsivezetők szakszervezetét vegyék vissza az AFL—CIO-ba.

Az egységtörekvés oly módon tör utat magának, hogy leküzdi az AFL—CIO vezetőségének ellenállását és azoknak a szervezeteknek a versengését, amelyek nem óhajtanak egyesülni a demokratikusabb és harcosabb termelőmunkás szakszervezetekkel.

A munkások harcos szolidaritási akciókra való törekvése erősítette az alulról indított mozgalmat a szakszervezeti végrehajtó hatalom önkénye ellen, az egyszerű tagok jogkörének bővítéséért, a korrupció és a munkásszervezeteken belüli faji megkülönböztetés ellen.

Az AFL—CIO iparági szakszervezeteinek legutóbbi kongresszu-

[23] A korrupció elleni harc ürügyén egy szenátusi albizottság, élén McClellan szenátorral, éveken át vizsgálta az amerikai szakszervezetekben uralkodó helyzetet, aminek következtében az AFL—CIO több szakszervezetet kizárt soraiból. Az albizottságnak az volt a célja, hogy kompromittálja az amerikai szakszervezeteket a közvélemény előtt, s ezzel előkészítse a Landrum—Griffin-féle új munkásellenes törvény elfogadását.

[24] Lásd „The Worker", 5. III. 1961.

[25] „Lásd Business Week", 14. I. 1961. p. 102.

sain számos kérdésben bírálat érte a szakszervezeti vezetőség politikáját.

Az egyszerű tagok jogkörének bővítéséért, a szakszervezet politikájának megváltoztatásáért vívott harc a legvilágosabban az acélipari munkások szakszervezetében fejeződött ki, a D. Rarick-féle ellenzéki csoportnak a MacDonald-féle reformista vezetés elleni fellépésével. 1960 májusában alakult meg a „szakszervezeti tagok jogaiért vívott harc szervezete", amely követelte a szakszervezeti demokrácia kiterjesztését, intézkedéseket követelt az automatizálásnak a munkások számára nem kívánatos következményei ellen és így tovább. Az ellenzék harcos jellege, a konzervatív vezetők felelősségre vonása, a Rarick-csoportnak az a szándéka, hogy saját soraiból állít jelölteket a szakszervezet 1961 februári vezetőségválasztásán — mindez arra vezetett, hogy MacDonald szakszervezeti elnök üldözni kezdte ezt a mozgalmat.[26]

Jellemző a buffalói szakszervezetek képviselőinek fellépése az AFL—CIO New York-i szervezetének konferenciáján az AFL—CIO New York-i tanácsának konzervatív vezetősége ellen. A buffalói szakszervezeti képviselők olyan határozatokat harcoltak ki, melyek szerint évenként össze kell hívni a kongresszusokat, s melyek az egyszerű szakszervezeti tagok jogkörének bővítését szolgálják.

* * *

Az amerikai szakszervezeti mozgalomban fontos változást jelent a munkások politikai aktivitásának fokozódása. Az AFL—CIO reformista vezetősége azt az elvet vallja, hogy a szakszervezeteknek „semlegeseknek" kell lenniük a politikai harcban, s igyekszik a trade-unionista politika keretei közé szorítani a munkások növekvő aktivitását. A reformista vezetőség abban látja a politika végcélját, hogy kivívja az amerikai kongresszus „liberalizálódását" egy „igazságosabb" törvényhozás biztosítása végett.

Az amerikai dolgozók ma határozottabban szállnak síkra a munkásellenes törvények ellen, a társadalombiztosítási rendszer kiterjesztéséért, a bérminimum törvényerejű emeléséért, a munkakörülmények megjavításáért, a négerek állampolgári jogainak bővítésére irányuló harc fokozásáért és azért, hogy a munkások

[26] Hasonló akciók voltak a szakszervezeti vezetés önkénye és korrupciója ellen a festők és mázolók szakszervezetében, az AFL—CIO-ból kizárt sütőipari szakszervezetben és több más szakszervezetben.

aktívabban vegyenek részt a választási kampányokban, mint az előző években. Végül fokozódik az amerikai munkások körében a mozgalom egy igazi munkás tömegpárt megalakításáért.

Az amerikai munkások politikai aktivitásának fokozódása arra kényszeríti az AFL—CIO-t, hogy egyre nagyobb mértékben vegyen részt a választásokban, noha ez a részvétel egyelőre nem lépi túl a kétpártrendszer kereteit.

Az 1960-as elnökválasztásokon a szakszervezetek az addiginál jelentősebb erőként léptek fel az ország politikai életében.

„A nagy szakszervezeti tömegekben — állapította meg Gus Hall, az Egyesült Államok Kommunista Pártjának főtitkára 1960 márciusában — megkezdődött a szakszervezetek politikai szerepének átértékelése."[27] 1960 tavaszán és nyarán sok munkás vett aktív részt a választások első menetében, s igyekeztek olyan irányú nyomást gyakorolni a jelöltekre, hogy tegyék magukévá egyes követeléseiket. Michigan államban a munkások Carl Stellato szakszervezeti funkcionáriust, a Demokrata Párt képviselőjelöltjét támogatták, aki síkraszállt a társadalombiztosítási rendszer kiterjesztéséért, a munkások teljes foglalkoztatottságához szükséges feltételek megteremtéséért és az igazságos adórendszer bevezetéséért. Illinois államban Kernert támogatták, aki megígérte a szociális törvényhozás kiterjesztését és a bérminimumról szóló törvény elfogadtatását.

A nyomdászok, a postai alkalmazottak, a szállítómunkások, a gépészek, az elektromos-, a dohány- az acél- és a vegyipari munkások, a tengerészek stb. szakszervezetének 1960 nyári, illetve őszi kongresszusa a szakszervezetek tevékenységének fokozása és az elnökválasztásokon való aktívabb részvételük állt a figyelem középpontjában.

Az amerikai munkásoknak nincs tömegpártjuk és nincs politikai képviseletük a kongresszusban. Az amerikai monopóliumok a jobboldali szakszervezeti vezetők támogatásával hosszú éveken át arra törekedtek, hogy a munkásosztályt a burzsoá pártok — a republikánus és a demokrata párt — befolyása alatt tartsák.

1960-ban számos szakszervezet Kennedy jelöltségét mint „kevésbé rosszat" támogatta, egyes szakszervezetek pedig, például az ácsoknak és a bányászoknak az AFL—CIO-hoz tartozó szakszervezete, továbbá jó néhányan a független szakszervezetek közül

[27] „The Worker", 17. IV. 1960.

(az elektromosipari munkásoknak, a nyugati kikötők rakodómunkásainak, a teherfuvarozóknak stb. szakszervezete) tartózkodtak minden jelöltség hivatalos helyeslésétől. Bridges, a rakodómunkások szakszervezetének elnöke a szakszervezet álláspontját magyarázva ezt írta a „Dispatcher" című folyóiratban: „Bármelyik jelöltet választják is meg, nem kételkedhetünk abban, hogy az munkásellenes politikát fog folytatni."

Az Egyesült Államokban erősödik a munkás tömegpárt megalakításának tendenciája. Nagy visszhangot keltett az észak-amerikai munkásmozgalomban a kanadai szakszervezeti kongresszusnak a Kanadai Munkáspárt életrehívásáról hozott határozata.

Az Egyesült Államokban sok szakszervezet küzd évek óta azért, hogy olyan állandó politikai mechanizmust szervezzenek, amely tudna olyan nyomást gyakorolni a kongresszusi tagokra, hogy teljesítsék a választások előtt tett ígéreteiket.

Ebben a harcban a nyugati kikötők rakodómunkásainak, a tehergépkocsi-vezetőknek a szakszervezete és több más független szakszervezet halad az élen; a választási kampány során ezek megalakították „politikai akcióbizottságaikat".[28] Az AFL—CIO-hoz tartozó szakmai és területi szervezetekben, mint az 1959. és az 1960. évi kongresszusok mutatták, fokozódik az a törekvés, hogy megerősítsék a politikai felvilágosító bizottságokat, bővítsék funkciójukat, és e bizottságokra építve politikai munkásszervezetet létesítsenek.[29]

Az AFL—CIO New York-i szervezetében a szakszervezeti tagság követelte a vezetőségtől, hogy haladéktalanul alakítsa meg a „politikai akciók állandó tömegmechanizmusát", s ennek részlegei működjenek a körzeti, városi, illetve állami választókerületekben.[30]

Ugyanilyen határozatokat hoztak a szakszervezetek Illinoisban, Kaliforniában és más államokban.[31]

[28] „Monthly Labor Review", No 12. 1959. p. 1383.

[29] 1959-ben és 1960-ban csaknem valamennyi szakmai szervezet kongresszusa határozatot hozott a politikai felvilágosító bizottságok munkájának újjáélesztéséről, a politikai célokra fordított járulékok felemeléséről és a bizottságoknak az elnökválasztásokra való előkészítéséről. A CIO politikai akcióbizottságainak és az AFL politikai felvilágosító munkásligájának egybeolvadása folytán létesült politikai felvilágosító bizottságok alkotják az AFL—CIO politikai mechanizmusát.

[30] Lásd „The Worker", 11. IX. 1960.

[31] Lásd „The Worker", 18. IX. 1960.

Az amerikai munkások mind gyakrabban követelik, hogy a szakszervezetek saját képviselőiket jelöljék a kongresszusba. A legnagyobb szakszervezetnek, az Autóipari Munkások Szakszervezetének 1959. évi kongresszusán a számos küldött által támogatott Mazey szakszervezeti titkár kijelentette: „Nem akarjuk többé látni, amint »barátaink« a kongresszusban elárulnak bennünket, a magunk soraiból kell jelölteket, munkásjelölteket állítanunk."[32] Az autógyáriak követelték, hogy az AFL—CIO vezetősége hívja össze a munkás-, a néger- és a farmerszervezetek képviselőinek országos konferenciáját a munkásjelöltek megválasztása és a szakszervezetek közös választási politikai programjának kidolgozása végett. Az AFL—CIO kaliforniai tanácsa 1960 márciusában hasonló követelésekkel lépett fel. Az AFL—CIO vezetőségének negatív álláspontja ellenére sok munkás támogatta ezeket a javaslatokat.

Mint az 1960-as választási kampány megmutatta, a munkások gyakran lépnek kapcsolatba és támasztanak közös követeléseket a néger-, a farmer-, és más haladó szervezetekkel. Így például Michigan, New York és Ohio államban munkás—farmer—néger koalíció alakult. Az amerikai szakszervezetekben mind gyakrabban hallatszanak olyan hangok, amelyek a munkásosztály saját pártjának megalakítását követelik.

Az AFL—CIO philadelphiai szervezetének lapja, a „Labor" 1959 nyarán így írt: „A munkáspárt megalakításának gondolata mindjobban tért hódít a gyári és a helyi szakszervezeti szervek egyszerű tagjai körében, s hamarosan éppoly legyőzhetetlenné válik, mint annak idején a szakszervezetek megteremtésének gondolata."[33]

A munkáspárt megteremtéséről szóló javaslatot Soderstrome, az AFL—CIO Illinois állambeli tanácsának vezetője és Quill, a Közlekedési Dolgozók Szakszervezetének elnöke tette meg az AFL—CIO 1959 szeptemberi kongresszusán. Quill határozati javaslata azt követelte, hogy terjesszék az AFL—CIO következő kongresszusa elé „az Amerikai Munkáspárt programját".[34] Ezt a javaslatot támogatta a konfekcióipari, a húskonzervipari munkások szakszervezete, az Országos Tengerész Szakszervezet stb.

A munkásosztály tömegpártjának megteremtéséért indult moz-

[32] „The Worker", 18. X. 1959.
[33] Idézi: „The Worker", 19. VII. 1959.
[34] Proceedings of the AFL—CIO 3-rd Constitutional Convention vol. I. Washington 1960. p. 386.

galom nagy nehézségekbe ütközik. Az egyik legkomolyabb akadálynak a megcsontosodott trade-unionista hagyományok tekinthetők. „Az amerikai proletariátus, amelynek nincs szocialista ideológiája — írta William Foster —, hajlamos a Demokrata Párt segítségével kicsikart kisebb engedményeket alapnak tekinteni a kétpártrendszerben való részvételre."[35] Nagy segítséget nyújtanak ebben a monopolista burzsoáziának az AFL—CIO reformista vezetői.

Most viszont, amikor nőttön-nő az amerikai munkások érdeklődése a politikai kérdések iránt, Meany, Reuther, Schnitzler és az AFL—CIO más vezetői már nem prédikálhatnak nyíltan a szakszervezeteknek a politikától való távolmaradásáról. Kénytelenek bizonyos cselfogásokhoz folyamodni. Meany, a monopóliumok odaadó kiszolgálója és a szocializmus dühödt ellensége a 40-es években hallani sem akart a szakszervezetek bármiféle politikai tevékenységéről. 1959-ben a munkások harca a Landrum—Griffin-féle törvény ellen annak elismerésére késztette Meanyt, hogy „a munkások kilépése a politikai harc porondjára"[36] elkerülhetetlen. Sőt az 1960-as választások előestéjén Meany még olyan kijelentést is tett, hogy lehetséges a munkáspárt megalakulása.[37]

Az óriási nehézségek ellenére a munkásosztály tömegpártjának megteremtéséért indult mozgalom terebélyesedik, s egyre nagyobb tért hódít az amerikai dolgozó tömegek körében. A monopóliumok fokozódó nyomása, s maga az osztályharc tapasztalata elősegíti az amerikai proletariátus öntudatának növekedését.

„A szakszervezeti mozgalom terebélyesedéséért folyó harc — jelentette ki Gus Hall, az Egyesült Államok Kommunista Pártjának főtitkára 1961 februárjában — mindjobban fokozódik ... Még az is lehetséges, hogy baloldali párt alakul, amely a munkásokra, a négerekre és a főbb kisebbségi csoportokra fog támaszkodni.

Az amerikai munkásosztály ma jobban kiveszi a részét a demokratikus szabadságjogokra támadó monopóliumok elleni harcból. Nemcsak a haladó, független szakszervezetek — mint például az Elektromosipari Munkások Egyesült Szakszervezete —, hanem az AFL—CIO-hoz tartozó egyes szakszervezetek is (a húskonzervipari, a konfekcióipari munkások szervezete stb.) követelik az

[35] *W. Z. Foster:* The struggle for a Mass Labor Party in the U. S. „Political Affairs", No 5. 1959. p. 5.

[36] „The American Federationist", No 8. 1959. p. 19.

[37] Lásd „AFL—CIO News" 10. IX. 1960.

állampolgári jogok kiterjesztését, az Amerikaellenes Tevékenységet Vizsgáló Bizottság megszüntetését, a reakciós Smith-féle törvény eltörlését stb.

A faji megkülönböztetés felszámolásáért indult mozgalom fellendülése újból felvetette a munkásosztály előtt a demokratikus harc egyik legfőbb kérdését: a négermozgalomhoz való viszony kérdését. A jimcrowizmus[38] rendszerének megszüntetése csapás lenne a dixikraták[39] (demokraták) és a republikánusok reakciós tömbjére, csapás lenne a monopóliumokra, megfosztaná őket a déli néger munkások olcsóbb munkájának kizsákmányolásából származó extraprofittól, az egész amerikai munkásosztály életszínvonala és jogai elleni támadás további lehetőségeitől. A „Worker" meghatározása szerint a négerkérdés most ugyanolyan jelentőségű a munkásmozgalom számára, amilyen a CIO megalakulását megelőző időszakban a szakszervezetek felépítésének szakmai elve volt.[40]

Az utóbbi években terjed az amerikai munkásosztályban az a mozgalom, amelynek célja: támogatni a néger népnek a jogaiért vívott harcát. 1960 tavaszán és nyarán az AFL—CIO-hoz tartozó számos szakszervezet támogatta a négereknek a déli államok több városában rendezett néger „ülősztrájkjait", s elérték, hogy mindkét párt felvegye választási programjába a négerek állampolgári és politikai egyenjogúságának követelését. 1961 tavaszán több szakszervezet támogatta a déli államokban rendezett autóbuszutazásokat, amelyeken fehérek és négerek („szabadságutasok") tüntettek a közlekedésben alkalmazott megkülönböztetés ellen.

Óriási jelentőségű az a harc, amely a munkásmozgalom soraiban folyik a faji megkülönböztetés ellen. Megkülönböztetéseket alkalmaznak a néger munkásokkal szemben a bérezésben, a munkakörben, a szakmai oktatásban és így tovább. A néger munkások jobban megérzik a gazdasági válságokat és az automatizálást. Ők az elsők, akiket elbocsátanak az üzemekből. 1961 februárjában a négerek között országos viszonylatban 14 százalék volt a munkanélküli,[41] míg általában a munkanélküliek részaránya 7 százalék

[38] *Jimcrowizmus* — a fajüldözés, a faji megkülönböztetés, a négerek erőszakos elkülönítésének rendszere.

[39] *Dixikraták* — a Demokrata Párt legreakciósabb, a déli államok fajüldözőit képviselő szárnya.

[40] Lásd „The Worker", 12. II. 1961.

[41] A nagyvárosokban 1961 márciusában a százalék átlagosan háromszor akkora volt, mint országos viszonylatban. Philadelphiában a négerek 28,

volt. Egy néger munkás bére mintegy a fele a fehér munkásénak.[42]

1960 májusában a detroiti konferencián, ahol a néger munkások több mint ezer küldötte gyűlt össze a különféle iparvidékekről, megalakult az Országos Néger Munkástanács, élén Ph. Randolphfal, az AFL—CIO alelnökével. A tanács harcot indított a szakszervezetekben folyó megkülönböztetés ellen, a néger munkások egyenjogúságáért, az állampolgári, szakszervezeti és munkajogaikat védő demokratikus törvényhozásért stb.[43] A „Worker" a tanács megalakulásának jelentőségét értékelve így ír: „A néger munkások most független és egyesült erőként vehetnek majd aktív részt a néger népnek abban a harcában, amelynek célja véget vetni az elkülönítésnek és a megkülönböztetésnek az amerikai életben."[44] 1961 elején a Néger Munkástanács nagy tevékenységet fejtett ki a munkanélküli négerek jogainak védelmében.

A néger munkások harca mind nagyobb támogatásra és együttérzésre talál az amerikai proletariátus soraiban. A reformista szakszervezeti vezetés politikája ellenére számos AFL—CIO-szervezetben mozgalom indult a négerek szakszervezeten belüli megkülönböztetésének és elkülönítésének megszüntetéséért.

1960 végéig a legtöbb országos szakszervezet törölte szervezeti szabályzatából a néger munkások szakszervezeti tagságát tiltó cikkelyeket. Reuther, az Autóipari Munkások Szakszervezetének elnöke, az egyszerű szakszervezeti tagok nyomására kénytelen volt 1960 decemberében azzal a követeléssel fellépni, hogy hozzanak törvényt a faji megkülönböztetés ellen.

Jellemző, hogy hasonló követeléssel fordult az Egyesült Államok elnökéhez az AFL—CIO-nak az építőipari szakszervezetekkel foglalkozó osztálya is, amely a munkások legkonzervatívabb szervezeteit egyesíti.

Sok helyi szakszervezet harcol azért, hogy a néger munkásokat a kollektív szerződések megkötése alkalmával egyenlő jogokban részesítsék a fehérekkel, hogy megszűnjenek a szakszervezetekben az elszigetelt néger csoportok, hogy négerek is juthassanak vezető posztokhoz a munkásszervezetekben.

Detroitban 39, South Bendben 71%-a volt munka nélkül. („The Worker", 5. III. 1961.)

[42] Lásd „Free Labor World" No 12. 1960. p. 502.

[43] Lásd „The Worker", 5. VI. 1960.

[44] Ugyanott.

Az amerikai munkások egyre aktívabban kapcsolódnak bele a békemozgalomba. A legkövetkezetesebben és a leghatározottabban a haladó független szakszervezetek szállnak síkra a békéért, a hidegháborús politika ellen. Így az Elektromosipari Munkások Egyesült Szakszervezete 1960 elején békeprogramot dolgozott ki, hogy azt a kormány elé terjessze. Ez a program követeli a fegyverkezési kiadások csökkentését és a békés gazdasági ágak fejlesztését. A minneapolisi szakszervezeti tanács követelte, hogy a kormány alakítson „békeminisztériumot".

Az AFL—CIO-hoz tartozó számos szakszervezet követeli ma a katonai kiadások csökkentését, az atomfegyver betiltását, a szocialista országokkal való békés versenyt, valamint a Szovjetunióval és Kínával való kereskedelem fejlesztését.

Az amerikai munkások között növekszik a hajlam a szocialista országok szakszervezeteivel való kapcsolatok megteremtésére és a szakszervezeti küldöttségcserékre.

Hruscsov, szovjet kormányfő 1959. évi amerikai látogatása és az ENSZ közgyűlésén 1959-ben, illetve 1960-ban elmondott beszéde nagy érdeklődést keltett az amerikai munkások körében. A San Franciscó-i rakodómunkások, a pittsburgh-i fém- és gépipari munkások, a New York-i munkások és a lakosság legszélesebb rétegei az AFL—CIO hivatalos vezetőségének a Szovjetunió iránt táplált ellenséges érzülete ellenére meleg fogadtatásban részesítették a szovjet kormány vezetőjét.

1959 végén tett látogatást a Szovjetunióban és Csehszlovákiában a háború utáni első hivatalos amerikai szakszervezeti küldöttség: a kikötői rakodómunkások és raktári munkások szakszervezetének küldöttsége, élén Bridges szakszervezeti elnökkel. A munkások nagy érdeklődéssel olvasták a küldöttség tagjainak a „Dispatcher" 1960 január—márciusi számában megjelent beszámolóját, s ugyanilyen nagy érdeklődés nyilvánult meg azokon a gyűléseken, amelyeken Bridges elmondta, hogy a Szovjetunióban nincs munkanélküliség, beszélt a szovjet szakszervezetek jogairól stb.

1960 áprilisában az Országos Tengerész Szakszervezet tagjai egyhangúlag megszavazták, hogy elküldik delegációjukat a Szovjetunióba. Curran, szakszervezeti elnök kijelentette, hogy nem ért egyet az AFL—CIO vezetőségének hivatalos politikájával, mely ellenzi a szovjet szakszervezeti mozgalommal való látogatáscserét, mert a szovjet és az amerikai munkások közti megértés elősegítené a két ország ésszerű és stabil viszonyának megteremtését.

1960 nyarán a szakszervezeti tömegek nyomására a Szovjetunióba utazott a regionális és a helyi AFL—CIO-szervezetek vezetőinek küldöttsége, élén Mazey-vel az autóipari munkások szakszervezetének titkárával és Gibbonsszal, a tehergépkocsi-vezetők független szakszervezetének alelnökével. Hazatérésük után állást foglaltak a szocialista országok szakszervezeteivel való kapcsolatok fejlesztése mellett, és tárgyalásokat javasoltak a két nemzetközi szakszervezeti központ, a Szakszervezeti Világszövetség és a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége között.

1961 áprilisában „Béke, munka, szabadság!" jelszóval a háború után először összeült Chicagóban az amerikai szakszervezetek konferenciája. A konferencián, amely az atomfegyverek betiltásának és a béke megőrzésének problémájával foglalkozott, 30 nagy szakszervezet képviselői vettek részt, köztük a villamosipariak, az autógyáriak szakszervezetének, a húskonzervipari egyesített szakszervezetnek, a konfekcióipari munkások szakszervezetének, valamint más szakszervezeteknek a képviselői 12 államból és Kanadából.

Sok munkás vett részt 1961 tavaszán a New Yorkban, Los Angelesben és az ország más városaiban rendezett békemenetekben.

Az amerikai munkásmozgalomnak az utóbbi esztendőkben elért fejlődése (az 1959—1960-as heves sztrájkharc, a munkásoknak közös akciókra és soraik egységére való törekvése, az amerikai szakszervezetek politikai aktivitásának növekedése, a munkásosztály tömegpártjának megteremtéséért megindult mozgalom, a munkásosztály fokozott részvétele a demokratikus jogokért és a békéért vívott harcban) arról tanúskodik, hogy az amerikai munkásmozgalomban mélyreható folyamatok mennek végbe.

Ugyanerről tanúskodik a szakszervezetek 1961 első hónapjaiban kibontakozó harca a növekvő munkanélküliség ellen, a munkanélküliek tömegmozgalmának erősödése, a munkások osztályöntudatának növekedése, a szakszervezetek egyszerű tagjai és reakciós vezetősége közötti ellentétek kiéleződése, s ezt bizonyítják az amerikai dolgozóknak a monopóliumok agresszív külpolitikája ellen tiltakozó tömegtüntetései is.

Az amerikai munkásosztály létfontosságú követeléseinek teljesítéséért vívott harc olyan körülmények között bontakozik ki, amikor a gazdasági élet egyre ingatagabbá válik, az amerikai imperializmus pozíciói jelentősen megrendültek, reakciós kül- és belpolitikája válságba jutott. „Véget ért az az időszak, amikor az

Egyesült Államok fejlődött és vitathatatlanul uralkodott a tőkés világrendszerben" — állapította meg 1961 januárjában az Egyesült Államok Kommunista Pártjának Országos Bizottsága.

Az amerikai munkásosztály harca egybefonódik a farmereknek a monopóliumok politikájával szembeni növekvő ellenállásával, a néger lakosságnak a faji megkülönböztetés elleni erősödő mozgalmával, amely szorosan összefügg az ázsiai, az afrikai és a latinamerikai népek nemzeti felszabadító mozgalmának általános fellendülésével és az egész amerikai népnek a békéért és az ország politikai életének demokratizálásáért folyó harcával. Az Egyesült Államok Kommunista Pártja, miután 1961 márciusában meghirdette a munkanélküliség elleni harc programját, hangsúlyozta, hogy szembe kell szállni a monopolistákkal, akik az amerikai dolgozók rovására igyekeznek kiutat találni nehézségeikből, és kiadta a jelszót: „Fizessen a nagytőke!"

Az amerikai munkásmozgalom haladó erői összekapcsolják a tömegek életbevágó követeléseiért folyó harcot a békéért, a békés egymás mellett élésért és az általános leszerelésért folyó harccal.

P. V. Kucobin

A DÉLKELET-ÁZSIAI ORSZÁGOK MUNKÁSMOZGALMA

A második világháborúban az imperializmus erőin aratott győzelem, a kapitalizmus általános válságának további elmélyülése, a szocialista világrendszer növekedése és megerősödése meggyorsította a gyarmatok és a függő országok nemzeti és társadalmi felszabadulásának folyamatát. A leigázott Kelet azon országainak sorában, melyek lerázták magukról a gyarmati rabság béklyóit, az elsők között volt India, Indonézia és Ceylon. Ezen országok elnyomott népeinek imperialistaellenes felszabadító háborúja folyamán jelentősen megnőtt a munkásosztály ereje és befolyása.

A keleti országok politikai függetlenségének kivívása szükségessé tette a nemzeti újjászületés legfontosabb feladatainak megoldását. A sok évszázados gyarmati uralom súlyos örökséget hagyott a volt leigázott országok népeire. Ezeket a feladatokat csak akkor lehet sikeresen megoldani, ha az összes nemzeti és hazafias erők elszánt harcot folytatnak az imperializmus és a feudális maradványok ellen népeik társadalmi és gazdasági haladásáért.

A keleti országok munkásosztályának, amely kimagasló szerepet vitt a keleti népek nemzeti függetlenségi harcában, létérdeke az imperialistaellenes, demokratikus forradalom feladatainak teljes megoldása. A munkásosztály, az összes dolgozók érdekeinek védelmében, mélyreható demokratikus átalakulások következetes megvalósításáért harcol, mindenekelőtt radikális földreform végrehajtásáért, az idegen tőke túlsúlyának megszüntetéséért, a politikai és gazdasági függetlenség megszilárdításáért és békeszerető külpolitikáért.

A keleti országok nemzeti burzsoáziája, osztálycéljai révén, szintén érdekelt néhány össznemzeti feladat megoldásában. Mint kizsákmányoló osztály azonban, a burzsoázia és különösen monopolista körei, minden nemzeti feladatot elsősorban a dolgozók rovására igyekeznek megoldani. Ez pedig objektíve elkerülhetetlenné teszi annak az osztályharcnak a kiéleződését, melyet a proletariátus gazdasági érdekeiért és demokratikus jogaiért vív.

India, Indonézia, Ceylon és más délkelet-ázsiai országok munkásosztálya nyomorúságos életszínvonalat örökölt a gyarmati rendszertől.

A függetlenség éveiben a munkásosztálynak sikerült elszánt harcban bizonyos engedményeket kicsikarnia a burzsoáziától (a 8 órás munkanap bevezetését, a minimális munkabérekről szóló törvény elfogadását stb.). Mindazonáltal Indiában, Indonéziában, Ceylonban és a Kelet más országaiban továbbra is nagyon nehéz a munkásosztály helyzete, s ezért a munkásosztály kénytelen elszánt harcot vívni létérdekeiért és demokratikus jogaiért.

AZ INDIAI MUNKÁSMOZGALOM

A gazdasági fejlődésükben elmaradott délkelet-ázsiai országok munkásmozgalmának legnagyobb osztaga India munkásosztálya. Ennek az a magyarázata, hogy Indiában a kapitalista ipar korábban indult fejlődésnek, mint Ázsia többi volt gyarmati országában. A nemzeti felszabadító mozgalom és a munkásmozgalom rohamos fejlődése Indiában a XX. század első éveiben kezdődött; különösen az első világháború után, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom közvetlen hatására vett óriási lendületet. Kibontakozott a proletariátus tömeges sztrájkmozgalma.

Az angol gyarmati hatóságok, hogy megakadályozzák a munkásmozgalom és a nemzeti felszabadító mozgalom erősödését, rendőri megtorló intézkedéseket zúdítottak a baloldali szakszervezetekre és India más demokratikus szervezeteire. 1929-ben megrendezték a kommunisták és a forradalmi szakszervezeti vezetők ellen a provokációs meeruti pert, s ennek következtében börtönbe vetették a forradalmi és munkásmozgalom számos kiváló vezetőjét. A rendőri megtorlások azonban nem tudták megállítani az indiai munkásmozgalom fejlődését.

Az 1933-as évet a munkásosztály nagy győzelme tette emléke-

zetessé: ebben az esztendőben alakult meg a szétaprózott kommunista csoportokból az Indiai Kommunista Párt.

Az ország függetlenségének kikiáltása óta két ellentétes irányzat figyelhető meg az indiai burzsoáziának a munkásosztállyal kapcsolatos politikájában. Egyfelől az iparosítás megkövetelte olyan rendszabályok bevezetését, melyek az ipar fejlődését és következésképpen az indiai munkásosztály számbeli növekedését segítették elő. Másfelől az indiai vállalkozók arra törekedtek, hogy elfoglalják a külföldi vállalkozók helyét, s a maximális profit kedvéért minél tovább fenntartsák a dolgozók kizsákmányolásának a gyarmati korszakból örökölt mértékét és módszereit.

A függetlenség első éveiben erősen süllyedt a munkások reálbére, mert a vállalkozók támadást intéztek a dolgozók életbevágó jogai ellen, az elsődleges közszükségleti cikkek ára pedig emelkedett. Ugyanekkor a tőkések profitja továbbra is egyre nagyobb lett. 1949-ben, a háború előttihez viszonyítva, két és félszeresre emelkedett, míg a munkások bére majdnem 20 százalékkal csökkent ugyanezen idő alatt.

A következő években a munkásosztály néhány engedményt vívott ki a burzsoáziától, különösen a munkaügyi törvényhozás javítása és kiterjesztése tekintetében. A munkások nyomására több iparágban törvény szabályozza a bérminimumot, törvényt hoztak az állami biztosításról, az elbocsátás esetén történő végkielégítésről stb. A hatóságok kénytelenek voltak hozzáfogni néhány kényes probléma megvizsgálásához. Ezek közé tartozott a munkabérek felemelése és az országos bérminimum megállapítása. A munkások nyomására vizsgálni kezdték a termelés racionalizálásával, a szakszervezeteknek a vállalkozók részéről történő elismerésével stb. összefüggő kérdéseket.

1957-ben a kormány a munkások sürgetésére különbizottságot alakított, s azzal bízta meg, hogy dolgozzon ki országos bérskálát, és tegyen konkrét javaslatokat az egyes iparágakban fizetendő munkabérekre — figyelembe véve a munka termelékenységét, az árak emelkedését stb. A munkások és a vállalkozók viszonyának rendezése céljából 1957 óta időszakonként munkaügyi értekezleteket hívnak össze, a szakszervezetek, a vállalkozók és a kormány képviselőinek részvételével. 1957 végén az egyik ilyen értekezleten háromoldalú egyezményt írtak alá arról, hogy mind a magán, mind az állami szektor vállalatai csakis az illető gyár, üzem, iparág helyi szakszervezetének beleegyezésével vezethetnek be bár-

miféle normaszigorítást. Ugyanebben az évben a munkások és a vállalkozók viszonyának rendezése céljából a munkaügyi értekezlet kidolgozta az úgynevezett „Fegyelmi Kódexet"; e kódex értelmében mindkét fél kötelezte magát, hogy konfliktus esetén elsősorban az egyeztető bizottságokat veszik igénybe, pontosan végrehajtják a felek által kötött egyezményeket, és előzetes értesítés nélkül sztrájkhoz vagy kizáráshoz nem folyamodnak. A kódex értelmében a vállalkozók kötelezték magukat, hogy a szakszervezetek beleegyezése nélkül nem szigorítják a normákat, és nem akadályozzák a szakszervezetek tevékenységét. A vállalkozók arra is kötelezték magukat, hogy a munkaügyi értekezleteken megállapított szabályokkal összhangban, elismerik a vállalatuknál működő szakszervezetet. A szakszervezetek azt a kötelezettséget vállalták, hogy sztrájkok és tüntetések során nem alkalmaznak „erőszakos módszereket", és eljárnak az olyan szakszervezeti tagok ellen, akik megsértik a Fegyelmi Kódexet.

Az elfogadott törvények vagy egyezmények végrehajtása azonban attól függ, mennyire szervezettek a munkások, és milyen erővel tudnak nyomást gyakorolni a vállalkozókra. Így például még 1957-ben a 15. munkaügyi értekezlet határozatban kimondta, hogy 11 iparágban bérbizottságokat létesítenek. Ezt a határozatot eddig még nem valósították meg.

A Fegyelmi Kódex és más egyezmények elfogadása kétségkívül korlátozta némileg az üzemekben a vállalkozói önkényt. De szemmel látható a vállalkozóknak az a törekvése, hogy a Fegyelmi Kódexet saját céljaikra használják fel. Azt követelik a munkásoktól, hogy mondjanak le a sztrájkokról, rájuk hárítják a felelősséget „az ország iparosítási terveinek meghiúsításáért", s gyakran megtagadják az egyeztető bizottságok olyan határozatainak a végrehajtását, amelyek a munkások javára szólnak. A vállalkozók mindent elkövetnek, hogy a munkabéreket a régi szinten tartsák vagy éppenséggel csökkentsék, le akarják szállítani a drágasági pótlékot és így tovább.

Ez magyarázza bizonyos fokig azt, hogy a munkaügyi törvényhozás és a munkafeltételek némi javulása ellenére, az indiai munkásosztály gazdasági helyzete még mindig rendkívül súlyos. A munka gazdasági problémái ügyében 1959 elején Indiában megtartott konferencia megállapította, hogy 1958 decemberében az ipari munkások bére sokkal alacsonyabb volt, mint 1939-ben.[1]

[1] „Link", 11. I. 1959. p. 20.

Jelenleg a reálbér alig éri el a háború előtti szintet.

„Két ötéves időszak befejeztével — mutatott rá az Összindiai Szakszervezeti Kongresszus (AITUC) 1961 januári kongresszusa — országunk munkásainak reálbére semmivel sem magasabb, mint a második világháború előtt volt. Ez azt bizonyítja, hogy a kizsákmányoló osztályok kisajátítják maguknak mindazon értékek oroszlánrészét, melyeket egyre nagyobb méretekben termel az ország."[2]

A munkanélküliek hatalmas serege végzetesen befolyásolja az indiai munkások bérszintjét. A függetlenség kivívásának időpontjában több tízmillióra rúgott a teljes vagy részleges munkanélküliek száma Indiában. Ezért az első és a második ötéves terv (1951—1956 és 1956—1961) egyik legfőbb célja a munkanélküliség csökkentésére és a foglalkoztatottság növelésére irányuló intézkedések megvalósítása volt. Az agrárkérdés megoldatlanságának és az óriási agrár-túlnépesedésnek körülményei között azonban a fölös népesség még mindig sokkal gyorsabban áramlik a faluból a városba, mint ahogyan az ipar fejlődik, s ez növeli a krónikus munkanélküliséget. Az „AICC Economic Review", a kormányon levő Indiai Nemzeti Kongresszus Párt lapja, 1959 áprilisában ezt írta: „A növekvő munkanélküliség, úgy látszik, még fokozódott. Az emberek a szó szoros értelmében verekszenek a munkáért." Az Indiai Kommunista Párt 1961 áprilisi, VI. kongresszusán elfogadott politikai határozat megállapítása szerint az országban jelenleg több mint 15 millió a teljes és a részleges munkanélküliek száma. A hatalmas munkanélküli sereg káros befolyást gyakorol a munkaerő adás-vételének feltételeire, s a kapitalisták ezt munkabércsökkentésre használják ki.

Az indiai dolgozók elszántan harcolnak létfeltételeik megjavításáért, szakszervezeti és demokratikus jogaikért, de megnehezíti harcukat a munkásmozgalom megosztottsága. Nagy akadályként tornyosulnak az indiai munkásosztály szakadásának megszüntetése útjában a kaszti, a vallási és egyéb előítéletek, a sovinizmus ideológiája, melyeket a dolgozók ellenségei hirdetnek. Jelentősen gátolja a munkásosztály egyesülését az is, hogy a munkások rengeteg apró vállalatnál szétszórtan dolgoznak. Az indiai ipar még mindig magán hordja az angol imperializmus hosszan tartó gyarmati uralmának bélyegét. India gazdaságában még ma is a kisárutermelés van túlsúlyban. Hivatalos adatok szerint a kisiparból

[2] „General Report AITUC", New Delhi 1961. p. 23.

származó jövedelem lényegesen felülmúlja a nagyiparból származót. A 70—75 milliónyi, bérből élő emberből körülbelül 15 millió a kisiparban dolgozik, és csak 7—7,5 millió munkást foglalkoztatnak a nagyvállalatok. A kisiparban dolgozók zöme kézművesekből és háziipari munkásokból áll. Sokan közülük formálisan önálló mesterek, de minthogy a kereskedelmi és uzsoratőke hálójában vergődnek, lényegében bérmunkások, bár itt a munkaerő adás-vétele nem mindig jelentkezik tiszta formában. India munkásosztályának állományában jelentős helyet foglal el az ültetvények mintegy 1,5 millió főnyi proletariátusa. Körülbelül 6 millió indiai munkás tagja különféle szakszervezeteknek.

A függetlenség kivívása előtt Indiában egységes szakszervezeti központ volt, az Összindiai Szakszervezeti Kongresszus (AITUC), mely több mint 700 000 munkást egyesített. Az AITUC-hoz tartozó szakszervezetekben a kommunistáknak volt a legnagyobb befolyásuk. Nem sokkal India függetlenségének kikiáltása után szakadás állott be az ország szakszervezeti mozgalmában. Az Indiai Nemzeti Kongresszus vezetőinek irányításával már 1947 májusában új szakszervezeti központ alakult, az Indiai Nemzeti Szakszervezeti Kongresszus (INTUC), mintegy 600 000 taggal. 1948 decemberében a jobboldali szocialisták megalakították a harmadik országos szakszervezeti központot, a Hindu Munkások Szövetségét (HMS); ez mintegy 600 000 tagot számlált. 1949 májusában különféle kisebb baloldali reformista pártok és csoportok vezetői, valamint néhány független szakszervezeti funkcionárius megszervezte a negyedik szakszervezeti központot, az Egyesült Szakszervezeti Kongresszust; ennek 332 000 tagja volt. Jelenleg az országban négy, különböző politikai irányzathoz tartozó szakszervezeti központ van: az AITUC 825 000, az INTUC, vezetőségének adatai szerint körülbelül 1,4 millió, a Hindu Munkások Szövetsége mintegy 200 000, és az Egyesült Szakszervezeti Kongresszus mintegy 100 000 taggal. Ezenkívül több mint egymillió dolgozó tartozik a különféle független szakszervezeti szövetségekhez. Manapság nem ritka eset, hogy egyazon vállalatnál több egymással vetélkedő, más és más szakszervezeti központokhoz tartozó szakszervezet működik. Ezek harcban állnak egymással a vállalat munkásainak képviseleti jogáért.

A kormányzó párthoz, az Indiai Nemzeti Kongresszushoz csatlakozott INTUC reformista vezetősége gyakran tölt be sztrájktörő szerepet, igyekszik keresztezni a más szakszervezeti központokhoz tartozó munkások harcát. Különösen ellenséges magatartást tanú-

sít az INTUC vezetősége a kommunisták vezette AITUC-kal szemben. Az INTUC jobboldali reformista vezetői minduntalan elutasítják az AITUC vezetőségének ismételt javaslatait, melyek a munkásosztály szakadásának felszámolására irányulnak. Ellenzik többek közt az „egy iparágban egy szakszervezet" elvét is. Gyakran egyezségre lépnek a vállalkozókkal, és a munkások háta mögött határozatokat hoznak a drágasági pótlék és a munkabér csökkentéséről, a munkanormák szigorításáról stb. Jelenleg egész ideológiájuknak az a demagóg állítás az alapja, hogy India gazdasági építésében a munkások és a tőkések egyenlő felek. 1949 óta az INTUC a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségének a tagja, és élesen szembehelyezkedik a Szakszervezeti Világszövetséggel.

A munkásmozgalom megosztottságának körülményei között India egész munkásosztálya szempontjából óriási jelentőségű az a követelés, hogy a vállalkozók ismerjék el a legreprezentatívabb szakszervezeteket, azokat, amelyeket a munkások többsége támogat. A vállalkozók mindmáig megtagadják a harcos szakszervezetek elismerését, előnyben részesítik a reformista szakszervezeteket, melyeknek vezetőségét kezében tartja az igazgatóság.

Jogaik védelmében és életkörülményeik megjavítása céljából az indiai dolgozók bőségesen használják a sztrájk fegyverét. A sztrájkharcok az utóbbi tíz esztendőben a következő képet mutatják:[3]

Év	A sztrájkok	A sztrájkolók	A sztrájknapok
	száma		
1950	814	719 883	12 806 704
1951	1 071	691 321	3 818 928
1952	963	809 242	3 336 961
1953	772	466 607	3 382 608
1954	840	477 188	3 372 630
1955	1 166	527 767	6 697 848
1956	1 263	734 168	7 136 512
1957	1 632	889 368	6 429 324
1958	1 564	942 420	7 592 603

A munkások sztrájkharca különösen az utóbbi 2—3 évben lendült fel erősen.

1959—1960-ban sztrájkoltak a calcuttai kikötőmunkások, több

[3] *S. A. Dange:* Crisis and Workers. New Delhi 1959. p. 167.

mint 200 000 állami alkalmazott Andhra Pradesh államban és a városi tisztviselők Bombay-ben. 1959 májusában Madurai, Tuticorin és Vikramasinghpuram textilgyárainak 22 000 munkása megtagadta a törvénytelenül felemelt normák teljesítését. Az igazgatóság „lockout"-hoz folyamodott, és az utcára dobta a munkásokat. A szakszervezet vezetősége, tiltakozásul, éhségsztrájkot hirdetett, amely több mint 10 napig tartott, s csak azután szűnt meg, hogy a vállalkozók ismét megnyitották a gyárakat, és visszavették a régi munkahelyükre az összes munkásokat.

Az egyik legnagyobb sztrájk Nyugat-Bengáliában zajlott le 1959 szeptemberében; jelszavai harcot hirdettek az élelmiszerárak emelése és a rendőrterror ellen, s az állam élelmezésügyi miniszterének lemondását követelték. Csak Calcuttában s a közvetlen környező kerületekben több mint másfél millió munkás, diák és alkalmazott vett részt ebben a sztrájkban, mely az egész népet magával ragadó tiltakozó mozgalommá fejlődött.

1959 decemberében szolidaritási sztrájkot folytatott a nyugatbengáliai jutagyárak 200 000 munkása: munkabérügyi tanácsokat követeltek a jutaipari munkások számára. E sztrájk idején sikerült teljes akcióegységet teremteni a szakszervezeti központok, az INTUC, AITUC, HMS és az Egyesült Szakszervezeti Kongresszus között. Ez időben kezdődött Madhya Pradesh államban az állami alkalmazottak sztrájkja, tiltakozásul az ellen az üldözési politika ellen, melyet ennek az államnak a kormánya velük szemben folytatott. A kormány törvénytelennek nyilvánította a sztrájkot, és több mint 500 alkalmazottat letartóztatott. Ennek ellenére a sztrájk csak 10 nap múlva szűnt meg, a sztrájkolók legfontosabb követeléseinek kielégítése után. Ugyanebben az időben folyt le Bombayben a National Electrical Industry társaság munkásainak teljes győzelemmel végződött 103 napos sztrájkja, a textilmunkások sztrájkja Madhya Pradesh és Bombay államokban, ahol több vállalat igazgatósága csökkenteni akarta a termelést, a cukorgyári munkások sztrájkja Uttar Pradesh államban és még több más sztrájk.

A Munkaügyi Hivatal statisztikai adatai azt mutatják, hogy 1959-ben havi átlagban 144 sztrájkot jegyeztek be. E sztrájkokban több tízezer és több százezer munkás vett részt. A sztrájkok jelentős része sikeres volt: a munkások béremelést, drágasági pótlékot s még néhány más engedményt vívtak ki a vállalkozóktól.

Az indiai dolgozók harcának nagyszerű példája volt az állami

intézmények alkalmazottainak ötnapos sztrájkja 1960 júliusában. A sztrájkolóknak két fő követelésük volt: havi 125 rupia garantált bérminimum és a drágasági pótlék felemelése. A drágasági pótlék felemelésének követelését az árak szakadatlan emelkedése indokolta. „Az árak emelkedése — állapította meg az AITUC titkárságának jelentése — nem egy-két esztendős, hanem az utóbbi húsz év folyamán állandóan megfigyelhető jelenség."[4]

A sztrájk több mint 500 000 állami alkalmazottat ölelt fel — vasutasokat, a hírközlés, a pénzügyőrség, a polgári légi forgalom dolgozóit stb. —, s az indiai dolgozók szolidaritásának nagyszerű tanúbizonyságát adta. A sztrájkot három nagy szakszervezeti egyesülés támogatta: az AITUC, a Hindu Munkások Szövetsége és az Egyesült Szakszervezeti Kongresszus, továbbá a különféle gazdasági ágak független szakszervezeti szövetségei.

Ugyanekkor ez a sztrájk az indiai munkásmozgalom legfőbb gyengeségét, az akcióegység hiányát is megmutatta: a legnagyobb szakszervezeti központ, az INTUC, a sztrájkoló munkások támogatása helyett arra kötelezte összes szakszervezeteit, hogy lépjenek fel a sztrájk ellen.

India uralkodó osztályai nagy aggodalommal figyelték a sztrájkot, és mindent elkövettek, hogy meghiúsítsák. A sztrájk kihirdetése előtt néhány nappal az elnök rendeletet adott ki „Az alapvető szolgálatok működéséről" címmel. Ez a rendelet megtiltotta az állami alkalmazottaknak, hogy sztrájkhoz folyamodjanak, súlyos büntetést helyezett kilátásba mindazok ellen, akik sztrájkra „bujtogatnak", s feljogosította a rendőrséget, hogy önkényesen tartóztasson le minden „gyanús" személyt. A sztrájk első napján a rendőrség megkezdte a tömeges letartóztatásokat. Hivatalos adatok szerint több mint 21 000 embert tartóztattak le. 1800-at elítéltek, néhányat megöltek, és számosat megsebesítettek. Ezenkívül a sztrájkban részt vevő összes szakszervezeteket (a Vasutasok Országos Szövetségét, a Hírközlés Dolgozóinak Országos Szövetségét, továbbá a polgári légi forgalom és a pénzügyi intézmények dolgozóinak szakszervezeteit) megfosztották törvényes, hivatalos elismertetésüktől.

India kormánykörei mindjárt a sztrájk befejezése után kijelentették, hogy olyan törvényt szándékoznak hozni, mely teljesen megtiltja a sztrájkot az állami intézmények dolgozóinak.

[4] „Five glorious days", New Delhi 1960. p. 153.

Válaszként 1960 végén, az AITUC, a HMS és az Egyesült Szakszervezeti Kongresszus felhívása nyomán a legkülönbözőbb politikai irányzatokhoz tartozó dolgozók szerte az országban tömeggyűléseket tartottak a szakszervezeti jogok védelmében.

Kemény osztályharcaik eredményeképpen az indiai dolgozóknak a legutóbbi évek során az esetek többségében sikerült visszaverniük azokat az újabb támadásokat, amelyeket a vállalkozók létérdekeik és demokratikus jogaik ellen intéztek.

Az indiai dolgozók érdekeiért és demokratikus jogaiért a legkövetkezetesebben India Kommunista Pártja harcol.

Jelenleg az Indiai Kommunista Párt a munkásmozgalom vezető ereje, és befolyás tekintetében az ország második politikai pártja. Az 1957. évi általános választásokon több mint 12 millió szavazatot kapott; 27 mandátumot szerzett a Nép Házában, 207-et pedig a tagállamok törvényhozó testületeiben. A kommunista párt az indiai parlament legfőbb ellenzéki pártja. 1957-ben a Kerala államban tartott választásokon a kommunisták megkapták a szavazatok többségét, s ezzel India történetében először jogot szereztek az állam kormányának megalakítására. A 28 hónapos kommunista vezetés idején Kerala állam kormánya, mely az indiai polgári alkotmány keretein belül működött, több törvényt és egész sor gyakorlati intézkedést hozott az állam dolgozó tömegeinek érdekében. A kommunisták vezette kormány tevékenységét a tömegek nagy lelkesedéssel és hálával fogadták. Ugyanakkor gyűlöletet keltett az ország reakciós erői körében. Kerala állam kormányának működésében India vagyonos osztályai előjogaik veszélyeztetését látták. Ezért provokációs hadjáratot indítottak e kormány megdöntésére. 1959 júliusában kihirdették India elnökének a keralai kormány menesztéséről, a törvényhozó testület feloszlatásáról és az állam ideiglenes elnöki kormányzásának bevezetéséről szóló rendeletét. Az Indiai Kommunista Párt ezzel kapcsolatban kijelentette, hogy az alkotmánynak megfelelően megalakított keralai kormány menesztése támadás az indiai nép demokratikus jogai ellen, s hogy ez az ország demokratikus intézményeit fenyegető súlyos veszélyről tanúskodik. A kommunista párt felhívást intézett mindazokhoz, akiknek kedves a demokrácia, hogy egyesüljenek, és verjék vissza ezt a támadást. Az indiai munkásosztály hitet tett politikai érettsége mellett, amikor megmozdult a kommunisták vezette keralai kormány védelmében. 1959 augusztusában, Andhra Pradesh állam városaiban és falvaiban sok ezer mun-

kás egynapos sztrájkkal tiltakozott az ellen, hogy India elnöke menesztette Kerala állam demokratikusan választott kormányát. A szakszervezetek 200 tömegtüntetést és több mint 300 tömeggyűlést rendeztek Andhra Pradesh államban. mintegy. 300 000 munkás részvételével. Hasonló tüntetések és tömeggyűlések folytak le Tamilnadban, Punjabban, Biharban, Nyugat-Bengáliában és más államokban.

A Keralában 1960 februárjában megtartott rendkívüli választásokon a kommunisták a reakciós erők fondorlatai ellenére 170 000 szavazattal többet kaptak, mint 1957-ben. A kommunista párt, a reá leadott szavazatok száma szerint, továbbra is megtartotta az első helyet ebben az államban, a törvényhozó testületben mégiscsak 29 küldött képviseli (126-ból), mert — a nagybirtokosoktól és a katolikusoktól[5] kezdve egészen a szocialistákig és a kongresszus pártiakig — az összes reakciós és ellenzéki erők egységes frontban léptek fel ellene. A keralai választások azt mutatták, hogy a kommunistaellenesség zászlaja alatt az Indiai Nemzeti Kongresszus és a Népi Szocialista Párt tagjai egy tömbbe tömörültek a feudális és a vallási reakció legfőbb erőivel.

Most az Indiai Kommunista Párt az ország gazdasági és társadalmi haladásával kapcsolatos feladatok demokratikus megoldásáért harcol. Síkraszáll a munkásosztályban bekövetkezett szakadás megszüntetéséért, a nemzet összes egészséges erőinek tömörítéséért, a feudális maradványok és az idegen tőke gazdasági uralmának felszámolása végett, az ország politikai és gazdasági függetlenségének megerősítéséért. A kommunista párt a kommunista és munkáspártok 1960 novemberi moszkvai értekezletén elfogadott dokumentumok tételeire támaszkodik: „Az Indiai Kommunista Párt Nemzeti Tanácsa — mondja a Nemzeti Tanács teljes ülésének határozata — programot adó dokumentumként köszönti a 81 kommunista és munkáspárt moszkvai értekezletén elfogadott nyilatkozatot. A nyilatkozat a nemzetközi kommunista mozgalom egységét testesíti meg. A lelkesedés forrásául és irányelvül fog szolgálni pártunk számára. Az értekezlet kiáltványa megrendítő felhívás a világ egyszerű embereihez, hogy védjék meg a békét, és mentsék meg az emberiséget az atomháború borzalmaitól. Az Indiai Kommunista Párt Nemzeti Tanácsa meg van győződve arról, hogy ez a felhívás világszerte egyesíti a jószándékú embere-

[5] India többi részétől eltérően, ebben az államban több történelmi tényező következtében rendkívül erős a katolikus egyház befolyása.

ket, s a béke és a haladás kivívásának nemes feladatát fogja szolgálni."

Az Indiai Kommunista Párt tevékenységében abból indul ki, hogy az ország függetlenségének 14 esztendeje folyamán az ipar építésében és a nemzeti jövedelem emelkedésében elért némi siker főleg a gazdag osztályok hasznára vált, míg a nép túlnyomó többségének életszínvonala rendkívül alacsony maradt; az országban szakadatlanul növekszik a munkanélküliség és máig sem valósult meg gyökeres agrárreform, amely megkönnyíthette volna a föld nélküli és a kevés földdel rendelkező parasztok sokmilliós tömegeinek rendkívül súlyos helyzetét. Az Indiai Kommunista Párt abból indul ki, hogy India nem juthat előre a haladás és a demokrácia útján, ha nem hajtanak végre radikális agrárreformot, ha nem irtják ki gyökerestől a feudalizmus maradványait, s ha nem számolják fel az idegen tőke nyomasztó gazdasági túlsúlyát.

Az Indiai Kommunista Párt 1961 áprilisában tartott VI. kongresszusa hangsúlyozta, hogy a helyzet megváltozásához a nép életének megjavításához s az országnak a demokrácia és a haladás útján való fejlesztéséhez elengedhetetlen a nemzeti demokratikus front megteremtése. E front alapvető feladatai a következők: harc a jobboldali reakció erői ellen; a nemzeti függetlenség megszilárdítása; nemzeti ipar teremtése és megerősítése; az állami szektor kiterjesztése és demokratikus ellenőrzésének bevezetése; gyökeres agrárreform végrehajtása; a demokrácia kiterjesztése a gazdasági, a politikai és a társadalmi életben.[6]

AZ INDONÉZIAI MUNKÁSMOZGALOM

A szervezett munkásmozgalom Indonéziában a XX. század elején keletkezett.

Az indonéz munkásosztály. 1920-ban alakult kommunista pártjának vezetésével, kimagasló szerepet töltött be az 1945 augusztusi forradalomban — mely megszabadította az országot a japán megszállóktól — és az Indonéz Köztársaság kikiáltásában (1945. augusztus 17.).

A nemzeti függetlenség kivívása után az indonéz munkásosztály hozzáfogott szakszervezeteinek újjáalakításához. Az 1946 végén létrejött egyezmény értelmében az összes indonéz szakszervezetek

[6] Lásd „New Age", 5. III. 1961.

egyetlen szakszervezeti szövetségben — Indonézia Szakszervezeteinek Központi Szervében (SOBSI) — egyesültek. 1947-ben megtartott első országos kongresszusán a SOBSI harci programot fogadott el a munkások demokratikus jogainak kivívására. A SOBSI mellett védelmi osztály alakult; ez vezette a munkásosztagokat, a munkások fegyveres erőit. Ezek az osztagok szorosan együttműködtek az indonéz nemzeti hadsereggel. Tevékenyen részt vettek az uralmukat fegyverrel visszaállítani akaró holland gyarmatosítók elleni hadműveletekben, a hátországban pedig a rend fenntartásában és a volt holland vállalatok őrzésében. A SOBSI első kongresszusa határozatban mondta ki, hogy csatlakozik a Szakszervezeti Világszövetséghez.

A munkásosztály annak eredményeként, hogy tevékenyen kivette részét a nemzeti függetlenségi harcban, számos demokratikus és szabadságjogot szerzett. A szakszervezetek jogot kaptak, hogy gyűléseket tartsanak az üzemekben, s hogy részt vegyenek a kormány fejlesztési terveinek kidolgozásában.

A köztársaság kikiáltásával az indonéz nép nemzeti függetlenségi harcának csak első szakasza fejeződött be. A nemzeti függetlenség megőrzéséért és megszilárdításáért folytatott harc hosszú és nehéz szakasza következett ezután.

1948 végén a reakciós erőknek sikerült szakadást előidézniük az indonéz munkásosztály soraiban. A Hatta-kormány reakciós szakszervezeteket hozott létre: az Indonéziai Muzulmán Munkások Szakszervezeti Központját, az Indonéziai Forradalmi Szakszervezetek Egyesülését stb.

A SOBSI és más haladó szakszervezetek erőfeszítései azonban számottevő sikerekhez vezettek a munkásosztály egységének megteremtése útján. 1950-ben a SOBSI már 2,5 millió tagot és több mint 25 iparági szakszervezetet, valamint nagyszámú helyi szervezetet egyesített soraiban.

Jelenleg az indonéz munkásosztály mintegy 7 millió főt számlál; ebből 3,7 millió tagja valamelyik szakszervezetnek: 2,7 millió a SOBSI-nak, körülbelül 600 000 más szakszervezeti központoknak, mintegy 400 000 pedig az országos szakszervezeti egyesülésekhez nem tartozó autonóm szakszervezeteknek. Az egész munkásságnak körülbelül a fele még mindig szervezetlen. Az indonéz munkásosztály, amikor gazdasági érdekeiért harcol, elszántan síkraszáll a kormány független és békeszerető politikájáért, a világbéke megszilárdításáért is. A SOBSI és a többi haladó szakszer-

vezet teljes erejéből támogatja a kormánynak azokat a külpolitikai intézkedéseit, melyek az imperialista hatalmak agresszív politikája ellen irányulnak, s elősegítik a jószomszédi viszony megszilárdítását minden békeszerető országgal. A SOBSI állandóan hangsúlyozza, hogy az egyedül helyes politika a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élésének és békés versenyének a politikája. Ugyanekkor a SOBSI és a többi haladó szakszervezet aktív kampányt folytat az Egyesült Államok vezette imperialista hatalmak politikájának leleplezése, a SEATO agresszív háborús tömb felszámolása, valamint az ázsiai kollektív biztonsági rendszer megteremtése mellett.

Az indonéz munkásosztály teljes egyetértését nyilvánította Sukarno elnöknek azzal a lépésével, hogy feloszlatta a reakciós Masjumi pártot és az Indonéz Szocialista Pártot. A SOBSI véleménye szerint azonban nem elégséges e pártok formális feloszlatása, mert ezek továbbra is reakciós befolyást gyakorolnak az államgépezetre. A SOBSI azt követeli, hogy az államgépezetet frissítsék fel, és szabadítsák meg a reakciós pártok és csoportok befolyásától.

Az indonéziai dolgozók gazdasági helyzete mindmáig rendkívül nehéz. Ez annak a következménye, hogy az ország gazdaságában továbbra is túlsúlyban van az idegen tőke, s hogy a helybeli földesurak és kapitalisták elnyomják a dolgozókat. A holland gyarmatosítók uralmuk idején szándékosan torz, egyoldalú jelleget adtak Indonézia gazdasági fejlődésének. Ipari fejlődésének roppant elmaradottsága miatt Indonézia még ma is arra kényszerül, hogy a gazdaságilag fejlett tőkésországokból hozzon be mindent — a gépkocsiktól kezdve a textilárukig és a háztartási cikkekig (s ezekre óriási összegeket költsön a számára rendkívül szükséges gépek és berendezések rovására).

Az utóbbi években szüntelenül emelkedett az élelmiszerek és a közszükségleti cikkek ára. A növekvő drágaság következtében a munkások reálbére állandóan esik, s jelenleg kevesebb a létminimum 50 százalékánál.[7]

Az alacsony munkabérek, a nehéz élet- és munkakörülmények elszánt harcra serkentik az indonéz dolgozókat, hogy helyzetüket megjavíthassák. S ámbár 1957-ig hatályban volt az 1951-es munkásellenes törvény, mely a sztrájkokat lényegében megtiltotta, Indonéziában 1953 és 1957 között 1735 sztrájk folyt le 2 249 000

[7] *В. Вальков:* Индонезия на пути независимости. М. 1960. стр. 218.

munkás részvételével.[8] Ezek a hivatalos adatok azonban nem nyújtanak teljes képet az indonéziai sztrájkmozgalom méreteiről. Így például az ültetvények munkásainak 1953 szeptemberi háromnapos sztrájkjában mintegy 700 000 ember vett részt, míg a hivatalos statisztika szerint az egész 1953. év folyamán a népgazdaság összes ágaiban csupán 420 000-en sztrájkoltak. Meg kell jegyeznünk, hogy bár 1957-ben hatályon kívül helyezték a sztrájkokat tiltó, munkásellenes törvényt, a munkaügyi konfliktusokról szóló új törvényben maradtak olyan paragrafusok, melyek lehetővé teszik a munkások sztrájkjogának korlátozását. Az új törvény értelmében csak azzal a feltétellel szabad sztrájkot kezdeni, ha előzetesen már „maximális erőfeszítések" történtek a felmerült konfliktus megoldására.

A katonai hatóságok gyakran a munkásszervezetek tevékenységének korlátozására használják fel az 1957-ben bevezetett hadiállapotot. Így máig is érvényben van a honvédelmi minisztérium 1957 augusztusában kiadott rendelete, mely megtiltja a sztrájkot az ország létfontosságú üzemeiben és intézményeiben. A rendelet megszegése pénzbírságot, vagy egy évig terjedő börtönbüntetést von maga után.

Az indonéz dolgozók sztrájkharcának jellegzetes sajátossága, hogy a bérek és a drágasági pótlék emelésére, az élet- és munkakörülmények megjavítására vonatkozó gazdasági követelések mellett politikai követelések is szerepelnek, nevezetesen: teremtsenek harci egységfrontot a külföldi monopóliumok ellen, államosítsák a nagy külföldi vállalatokat és ültetvényeket, kobozzák el és adják a parasztoknak a feudális földesurak földjét, vonják vissza a dolgozók jogait csorbító törvényeket, terjesszék ki a társadalombiztosítás rendszerét stb.

A SOBSI 1960 augusztusában tartott harmadik kongresszusa kiemelte, hogy az indonéz dolgozók ma nemcsak gazdasági helyzetük állandó romlásától szenvednek, hanem a gyarmati munkafeltételektől is. Még a jelenleg érvényben levő munkatörvénykönyv is számos olyan rendelkezést tartalmaz, melyeket még a gyarmati rabság idején hoztak. Jelentősen befolyásolja az indonéz munkások életszínvonalát a tömeges munkanélküliség. A munkaügyi minisztérium adatai szerint 1959-ben a teljes munkanélküliek száma meghaladta a 2 200 000-et. Hivatalos adatok szerint a mun-

[8] Ugyanott, 225. old.

kanélküliek száma évente 600 000 fővel nő. „Az alacsony munkabérek — jelentette ki nemrégiben Njono, a SOBSI főtitkára —, sok dolgozó kizárása a társadalombiztosításból, a bérezés és a társadalombiztosítás rendszerében alkalmazott megkülönböztetés, a munka termelékenységének növekedése és a bérek egyidejű esése, az elbocsátások, a teljes vagy részleges munkanélküliek számának emelkedése, a sógorság-komaság az állami intézményeknél, a gyarmatosítók által hozott munkaügyi törvények fenntartása — mindez azt bizonyítja, hogy Indonéziában a gyarmati rendszerre jellemző munkafeltételek vannak.

A SOBSI harmadik kongresszusa azt követelte a kormánytól, hogy tegyen konkrét intézkedéseket a nemzetgazdaság megszilárdítására. Követelte, többek között, a holland tőke államosítását, az államosított vállalatokban a korrupció és a bürokratizmus felszámolását, és bizottságok alakítását a munkások részvételével — a termelés ellenőrzésére.

Az ország munkásosztályának és haladó erőinek harcában az Indonéz Kommunista Párt jár az élen. A párt jelentős sikert aratott az 1955. évi parlamenti választásokon. Több mint 6 millió választó adta szavazatát a kommunistákra. A helyi államhatalmi szervek 1957—1958. évi választásain 8 milliónál több választó szavazott a kommunista párt jelöltjeire. Az IKP, a választásokon leadott szavazatok számát tekintve, az ország összes politikai pártjai közül az első helyet foglalta el. A választások megmutatták, hogy a kommunista párt Indonézia nagy néptömegeinek bizalmát és támogatását élvezi.

1959 végén tartotta az Indonéz Kommunista Párt VI. kongresszusát. A kongresszus összehívásának időpontjában a párt több mint 1,5 millió tagot számlált. A kommunisták ezt a kongresszust az indonéz kommunisták és dolgozók „dicsőséges egységkongresszusának" nevezték. A kongresszus a „Demokráciát, »Gotong-rojong«-kormányt!" jelszó jegyében ülésezett, azaz az összes alapvető politikai pártok — köztük a kommunisták — képviselőiből alakítandó kormányt követelt. A kongresszus hangsúlyozta, hogy ez a követelés az indonéz nép tapasztalatából folyik, mert a nép meggyőződött róla, hogy a kommunisták részvétele nélkül a nép életének többé-kevésbé lényeges javulását és az ország sokoldalú fejlődését elérni nem lehet.

A kongresszus kiemelte, hogy az indonéz nép fő ellensége továbbra is a feudalizmus és az imperializmus, mert Indonézia még

máig sem nyerte el teljes függetlenségét, a faluban pedig még mindig a feudális maradványok az uralkodók. Ugyanekkor a kongresszus azt is hangsúlyozta, hogy bár a holland imperializmus elleni harc még nem ért véget, ma Indonéziára nagy veszélyt jelent az amerikai imperializmus behatolása és beavatkozása. A kommunista pártnak, mint az IKP VI. kongresszusának beszámolója rámutatott, az a véleménye, hogy „az indonéz nép legfőbb ellensége az Egyesült Államok imperializmusa, mert bűnös terveit a legagresszívabb és a legfondorlatosabb módszerekkel igyekszik megvalósítani."

Az Indonéz Kommunista Párt, hogy leküzdje a gazdasági válságot és fellendítse az ország gazdaságát, síkraszáll a független külpolitikáért, a gazdasági válságoktól mentes szocialista országokkal való kapcsolatok szorosabbra fűzéséért, intézkedéseket követel az Amerikai Egyesült Államok és a SEATO imperialista aknamunkája ellen, az idegen nagytőke ellen, a nemzetgazdaság fejlesztése és a dolgozók létfeltételeinek javítása érdekében.

A kommunista párt haladó szellemű mezőgazdasági reformok megvalósításáért s a gazdaság állami szektorának megszilárdításáért küzd. A kormányhoz való viszonyában az Indonéz Kommunista Párt a következő elvet tartja szem előtt: teljes támogatást nyújt a haladó politikának, bírálja a következetlenségeket a kormány politikájában, hogy a kormány erősítse meg e politika haladó oldalait, s harcoljon mindazon elemek ellen, melyeknek politikája káros a nép érdekeire.

Indonézia 2 millió főt számláló kommunista pártjának — a nemzetközi kommunista mozgalom egyik legerősebb osztagának — sikerült elérnie, hogy sorai ma politikailag és eszmeileg egységesek. A pártnak óriási tekintélye van az indonéz dolgozók széles rétegei között. A pártot támogatja az ország legerősebb szakszervezeti központja, Indonézia Szakszervezeteinek Központi Szerve (SOBSI), számos parasztszervezet, a milliós tagságú Indonéz Köztársaság Nemzeti Ifjúsága (Pemuda Rakjat), a nőszervezet és az ország más tömegszervezetei.

Az Indonéz Kommunista Párt képviselői részt vesznek az államhatalom legfelső szerveinek munkájában. A kommunista párt vezető személyiségei tagjai az elnök mellett működő legfelső tanácsadó bizottságnak és a Nemzeti Tervbizottságnak. Ezenkívül D. N. Aidit, a párt elnöke, a Sukarno által életre hívott Nemzeti Front elnökhelyettese és végrehajtó bizottságának tagja.

Az indonéz munkásosztálynak és pártjának az ország politikai és gazdasági életére gyakorolt tevékeny befolyása nyugtalansággal tölti el a burzsoázia bizonyos köreit és a hadsereg vezetésének egy részét. Ezek igyekeznek Sukarno koncepcióját, az „irányított demokráciát", valamint a hadiállapotról szóló törvényt az ország haladó erői elleni támadásra felhasználni. A katonai hatóságok több ízben tiltották be különféle ürügyekkel a „Harian Rakjat" kommunista lapot, valamint a kommunista párt tömeggyűléseit.

A kommunista párt lényegében támogatja Sukarno elnök programját, melynek célja Indonézia politikai és gazdasági függetlenségének megerősítése, az ország összes nemzeti, hazafias erőinek együttműködése a társadalmi élet demokratikus átalakításában, az ipar fejlesztésében és a mezőgazdasági reformok végrehajtásában. Ugyanakkor a kommunista párt és a többi haladó és demokratikus szervezet leleplezi az indonéz reakció tevékenységének igazi célját. A reakció az antikommunizmus zászlaja alatt arra törekszik, hogy felbomlassza a Nemzeti Frontot, elszigetelje a a nemzeti felszabadító mozgalom élén haladó kommunistákat, s ezzel egyszersmind gyengítse a haladó erőket, veszélybe sodorja megszerzett vívmányaikat.

Az Indonéz Kommunista Párt tevékenységében abból indul ki, hogy mindaddig, amíg Indonézia nem szabadul meg az imperialisták gazdasági és politikai túlsúlyától, amíg vannak az országban feudális maradványok, az ország nem juthat előre a haladás útján, ellenségei pedig nem hagynak fel a függetlenség és a demokrácia aláásására irányuló cselszövéseikkel. Ilyen körülmények közt a munkásosztálynak és az ország haladó erőinek elsőrendű feladata az, hogy megerősítsék a Nemzeti Frontot a külföldi imperialisták gazdasági hatalmának felszámolása, a Nyugat-Irián felszabadításáért folyó harc serkentése és az amerikai beavatkozás megakadályozása céljából.

Az Indonéz Kommunista Párt 1960 decemberében tartott teljes ülése helyeselte a kormány gazdasági és politikai programját, s rámutatott arra az öt feltételre, melynek teljesítése elengedhetetlen e program megvalósításához, nevezetesen: a nemzeti forradalmi erők szilárd egysége; az állami szektor szakadatlan erősítése és következetes agrárreformok végrehajtása; a forradalmi népi erők demokratikus szabadságjogainak kiterjesztése, s ennek érdekében a hadiállapot szükségességének felülvizsgálása; tömegkampány szervezése a kormány gazdasági programjának megma-

gyarázására; valóban hazafias és demokratikus káderek nevelése és kiképzése.

D. N. Aidit a teljes ülésen mondott beszédében nagyra értékelte a kommunista és munkáspártok képviselőinek 1960 novemberi moszkvai értekezletén elfogadott dokumentumokat. „A nyilatkozat és a kiáltvány — hangsúlyozta — fontos szerepet töltenek be, mert serkentik és irányítják azt a harcot, melyet a kommunisták, a munkásosztály, a dolgozók, az egész világ haladó erői vívnak céljaikért."

A „Harian Rakjat" fennállásának tizedik évfordulója alkalmából 1961 január végén tartott ülésen Aidit beszédében, a kommunista párt politikájáról szólva kijelentette, hogy az ország hazafias erőinek egysége az utóbbi hónapok folyamán jelentősen megszilárdult. Ugyanekkor azonban azt is megjegyezte, hogy az egység további megerősítése és a kormány programjának végrehajtása elengedhetetlenné teszi a nép demokratikus jogainak kiterjesztését.

A CEYLONI MUNKÁSMOZGALOM

A harc, melyet a ceyloni dolgozók gazdasági érdekeikért és demokratikus jogaikért folytattak, sok évtizeden át szervesen összefüggött a külföldi monopóliumok uralma ellen, az ország szabadságáért és függetlenségéért vívott küzdelemmel.

Az angol monopóliumok, melyek uralkodó helyet töltöttek be, sokáig gátolták a termelőerők fejlődését, s az ország gazdasága mindmáig erősen gyarmati jellegű. A vezető helyet a gumi- és a teatermelés foglalja el. Ezért a ceyloni proletariátus többsége az ültetvényeken dolgozik. A kis létszámú városi proletariátus főleg a közlekedésben és a könnyűiparban összpontosul.

1957-ben, hivatalos adatok szerint, Ceylonban a munkások száma körülbelül 1 millió volt; a tea- és a gumiültetvényeken 684 000, a magántulajdonban levő, főleg kisvállalatoknál körülbelül 220 000 és az állami szektorban 100 000 munkás dolgozott.

Ceylon munkásosztálya önálló erőként a 20-as évek elején jelent meg. 1919-ben megalakult a ceyloni munkások első szervezete — a Ceyloni Munkások Érdekeit Védő Harci Liga. Ugyanebben az évben alakult meg az ültetvényeken dolgozó munkások szakszervezete, 1922 végén pedig a Ceyloni Munkaszövetség, mely a munkásosztály különféle osztagait egyesítette — így Colombo

közlekedési és kikötőmunkásait, a közszolgáltatási intézmények munkásait stb.

A számos kicsiny, szétszórt szakszervezet egyesítésére 1940-ben, a kommunisták tevékeny részvételével, megalakult a Ceyloni Szakszervezeti Szövetség. Nem sokkal ezután létrejött a gumi- és teaültetvények munkásainak összceyloni szakszervezete, Colombo kikötőmunkásainak szakszervezete stb.

A ceyloni dolgozóknak a háború utáni években kibontakozó sztrájkharca elősegítette a munkásság szervezettségének erősödését. Az 1946. évi 181 000-ről 1960-ig 500 000-re emelkedett a szakszervezeti tagok száma. A dolgozók harcos szakszervezeti központjához a Ceyloni Szakszervezeti Szövetséghez jelenleg 20-nál több szakszervezet tartozik, melyeknek taglétszáma meghaladja a 110 000 főt. Ceylon munkásosztálya azonban még nem egységes. A szakszervezeti egység hiánya erősen gátolja annak a harcnak a sikerét, melyet a ceyloni dolgozók a gyarmati uralom maradványainak kiirtásáért s élet- és munkafeltételeik megjavításáért folytatnak.

A nagy szakszervezetek — a Ceyloni Szakszervezeti Szövetség, a Ceyloni Munkaszövetség, a Ceyloni Szabadságpárt Szakszervezeti Egyesülése — mellett van az országban számos kicsiny szakszervezet is. A dolgozók jelentős része még mindig nem tömörült szakszervezetbe. Mindmáig nem sikerült teljesen leküzdeni a szakadást a ceyloni proletariátus legfőbb osztagának, az ültetvényeken dolgozó munkásoknak soraiban. A kikötő-, a közlekedési és a közszolgáltatási munkásoknál sincsen meg az egység. A munkásosztály egységéért a legkövetkezetesebben a Ceyloni Szakszervezeti Szövetség harcol. 1960 decemberében tartott 15. kongresszusán felhívással fordult az ország összes szakszervezeteihez, hogy a közös gazdasági követelésekért való harc céljából, minden szakszervezet autonómiájának fenntartásával, alakítsák meg az Egyesült Szakszervezeti Tanácsot. A Ceyloni Szakszervezeti Szövetség az ültetvényeken dolgozó munkások valamennyi szakszervezetéhez is felhívást intézett, hogy indítsanak harci kampányt a béremelésért, s igyekezzenek kiterjeszteni az ültetvények munkásaira az állami dolgozók számára megállapított drágasági pótlékot.

Az 1948 februárban kivívott politikai függetlenség nem hozott lényeges könnyítéseket a ceyloni dolgozóknak. Ceylon agrárország maradt, gazdasága továbbra is egyoldalú, és a tea-, nyersgumi- és kopra-kivitelen alapul. A függetlenség kikiáltásakor

Ceylon kezdetleges állapotban levő ipara az ország nemzeti jövedelmének csak 5 százalékát szolgáltatta. Hivatalos adatok szerint 1952-ben Ceylonban 950 kis teafeldolgozó gyár működött, 600 a nyersgumi elsődleges megmunkálását végző vállalat, 200 kókuszfeldolgozó üzem és néhány száz egyéb kisebb vállalat. Kohó- és gépipari üzemek egyáltalán nem voltak az országban.

Mikor 1948-ban, Senanayakéval az élén, az imperialistabarát Egyesült Nemzeti Párt kormányra került, buzgón védelmébe vette a külföldi kapitalisták érdekeit.

1956-ban, az Egyesült Nemzeti Párt nyolcesztendei kormányzásának végén, a ceyloni dolgozók helyzete igen súlyos volt. A ceyloni nép nagy tömegei állandóan éheztek. Hivatalos adatok szerint az egy főre jutó napi kalóriamennyiség 1955—1956-ban a világon a legalacsonyabbak között volt: 1400 kalória, a minimálisan szükséges 3000 kalória helyett.

1956-ban, miután az Egyesült Nemzeti Front, Solomon Bandaranaike vezetésével kormányra került, bevezették a 8 órás munkanapot. A következő időszakban törvényeket hoztak az ültetvényeken és más gazdasági ágakban foglalkoztatott asszonyok és gyermekek munkafeltételeinek megkönnyítésére. Több iparágban új, a dolgozóknak kedvezőbb bértarifát és drágasági pótlékot vezettek be. Ebben az időszakban fogadták el az öregségi és rokkantsági társadalombiztosításra vonatkozó törvényt, mely kiterjedt a magánvállalatok és az ültetvények munkásaira.

A dolgozók nagy győzelme volt annak elismerése, hogy a munkásoknak joguk van szervezkedni és szakszervezeteket alakítani.

A ceyloni dolgozók életkörülményei azonban — jogi és anyagi helyzetük némi javulása ellenére — továbbra is igen súlyosak. A „Mavbima" című lap adatai szerint a munkások reálbére 1958-ban alig volt több a létminimum felénél. A létminimumot napi 6,05 rúpiában állapították meg, a szakképzett munkás bére pedig 3,46, a segédmunkásoké csak 2,76 rúpia volt.

Ez a magyarázata a ceyloni dolgozók sztrájkharcában különösen az utóbbi évek folyamán megnyilvánuló hatalmas lendületnek.

A sztrájkharc folyamán a munkások több fontos győzelmet arattak. 1958-ban 9,3 százalék átlagos béremelést értek el; az állami szektor több ágazatában a segédmunkások — a többi közt a tea- és a nyersgumi-kiviteli vállalatok dolgozói és a közlekedési munkások — bére 12,5 százalékkal emelkedett.

Év	A sztrájkok	A sztrájkolók	A sztrájknapok
	száma		
1955	107	22 730	105 929
1956	214	88 760	353 854
1957	304	367 300	808 493
1958	202	—	613 209
1959	248	—	812 236

1959-ben, szívós sztrájkharc eredményeként, a ceyloni dolgozóknak sikerült 1,47—1,89 rúpia béremelést kivívniuk az állami szektor minden munkása számára.

A ceyloni munkásosztály legjelentősebb osztaga, az ültetvények munkássága azonban eddig még a dolgozók más csoportjai által kivívott csekély béremelést sem tudta elérni. Az ültetvényesek, különféle ürügyekkel mindmáig meghiúsították a 8 órás munkanapról szóló törvény és a munkásoknak kedvező egyéb törvények végrehajtását.

A legerősebben kizsákmányolt ceyloni dolgozók az ültetvények munkásai, különösen az asszonyok. A legelemibb munkavédelem hiánya és a rendkívül súlyos lakásviszonyok az okai annak, hogy az ültetvények munkásai között magas a megbetegedések és a halálozás arányszáma.

Mivel Ceylon ültetvényes gazdasága továbbra is egyik legfőbb területe a külföldi tőke beruházásainak, az ültetvényeken dolgozó munkások gazdasági helyzetének megjavításáért folytatott harc összeolvad azzal a harccal, melyet az ország haladó erői vívnak a Ceylon gazdaságában továbbra is túltengő külföldi tőke ellen. Gazdasági helyzetük megjavításáért folytatott harcuk mellett az ültetvények munkásai több politikai követelést is támasztanak. Közülük a legfontosabbak a következők: államosítsák a külföldi tulajdonban levő ültetvényeket, szüntessék meg az indiai származású személyekkel szemben a megkülönböztetést, adjanak nekik választójogot, ismerjék el a vállalkozók az ültetvények munkásainak összes szakszervezeteit. A ceyloni munkásosztály, a dolgozók más osztagaival egyetemben tovább harcol a munkabérek emeléséért, a külföldi tőke gazdasági túlsúlyának felszámolásáért, az élet- és munkafeltételek megjavításáért s az ország gazdasági és kulturális újjászületéséért.

Abban a harcban, amelyet a ceyloni dolgozók létérdekeikért és

a demokráciáért vívnak, az első sorokban küzd Ceylon 1943-ban alakult kommunista pártja.

Miután 1948-ban Ceylon kivívta függetlenségét, a kommunista párt állt annak a harcnak élére, melyet a munkásosztály az Egyesült Nemzeti Párt imperialistabarát kormányának megdöntéséért és az országot a független politikai és gazdasági fejlődés útján vezetni tudó kormány megalakításáért vívott. A Ceyloni Kommunista Párt 1950-ben tartott V. kongresszusa olyan egységes imperialistaellenes, demokratikus front megteremtését tűzte ki feladatul, melynek sorai a munkásosztályt, a parasztságot és a nemzeti burzsoázia alsó és középső rétegeit foglalják magukba.

Az Egyesült Nemzeti Front kormánya, mely 1956-ban került hatalomra, 1956 és 1959 között számos fontos lépést tett: megszüntette az ország területén levő angol támaszpontokat, államosította az autóbuszközlekedést és a tengeri kikötőt Colombóban, demokratizálta a választási rendszert. A munkásosztály némi béremelést ért el, s bizonyos mértékben javultak munkafeltételei. Ennél azonban az Egyesült Nemzeti Front kormánya nem ment tovább. Mint a kommunist párt 1960 decemberében tartott VI. kongresszusa megállapította, Solomon Bandaranaike kormánya nem tudta leküzdeni az imperialista erők és ceyloni ügynökeik ellenállását, valójában semmiféle gyökeres társadalmi reformot nem vezetett be, és alapjában az előző kormányok gazdaságpolitikáját folytatta. A CKP kongresszusa hangsúlyozta, hogy Solomon Bandaranaike kormányának belpolitikáját ingadozás és határozatlanság jellemezte, s ezért nem lehetett Ceylon dolgozó tömegeinek nehéz helyzetén lényegesen könnyíteni. De még azok a kisebb változások is, amelyeket az Egyesült Nemzeti Front kormánya az ország politikai és gazdasági életében végrehajtott, az Egyesült Nemzeti Párt vezette reakciós, imperialistabarát erők dühödt ellenállásába ütköztek. S a külső és a belső reakciós erők fondorlatainak eredményeként 1959 szeptemberében Bandaranaikét galádul meggyilkolták.

A Ceyloni Kommunista Párt felhívással fordult az ország összes hazafias erőihez: egyesüljenek a harcra a reakció ellen, melynek ismét az Egyesült Nemzeti Párt lett az ütőkártyája. A reakciósoknak nem sikerült megosztaniuk a demokratikus és haladó erőket. A baloldali politikai pártok magukévá tették a kommunista párt ama felhívását, hogy tömörüljenek az összes nemzeti és hazafias erők. A kommunisták és más haladó erők erőfeszíté-

seinek eredményeként három párt — a Shri Lanka, a Lanka Sama Samaj és a kommunista párt — egyezményt kötött, hogy nem versenyeznek egymással az 1960 júliusában tartandó parlamenti választásokon. Ennek döntő szerepe volt a reakciós erők vereségében. A 3 párt a 151 parlamenti mandátumból 92-t szerzett meg, míg a reakciós erők vezette Egyesült Nemzeti Párt, a régebbi 50 mandátum helyett, csak 30-at kapott. A választási győzelem kedvező feltételeket teremtett ahhoz, hogy a hazafias nemzeti erők létrehozzák Egyesült Nemzeti Frontjukat az imperialisták és szövetségeseik ellen. A győzelem megnövelte annak lehetőségét is, hogy a ceyloni forradalom sikerrel oldja meg imperialistaellenes és demokratikus feladatait.

A Ceyloni Kommunista Párt ma mindent elkövet, hogy Ceylon fokozza részvételét a békéért és a gyarmatosítás ellen vívott harcban. A kommunisták követelik, hogy Ceylon fejlessze kapcsolatait a szocialista államokkal és az önálló fejlődés útjára lépett országokkal. A kommunista párt elsőrendű feladatának tekinti, hogy — a demokratikus és a haladó erők már létrejött egységére támaszkodva — küzdjön az Egyesült Nemzeti Front megszilárdításáért, mert ez tömöríteni tudná az ország összes haladó erőit.

A Ceyloni Kommunista Párt 1960 decemberi VI. kongresszusa megfogalmazta a társadalmi és a kulturális haladásnak, az ország demokratikus és szocialista fejlődésének konkrét harci programját. Mivel a kommunista párt — mondja a VI. kongresszus beszámolója — a szocializmusért harcoló párt, végcélja az, hogy a termelési eszközök, valamint a pénzügyek társadalmi tulajdonba kerüljenek. A tartalmát tekintve imperialistaellenes, demokratikus harc mai szakaszában azonban a Ceyloni Kommunista Párt azért harcol, hogy vegyék társadalmi tulajdonba:

1. A Ceylonban levő idegen tőkét;

2. a ceyloni komprádor burzsoázia és a feudálisok tulajdonát, mert ezek az imperializmussal állanak kapcsolatban, s ennek szekértolói;

3. azokat a gazdasági ágakat, melyeknél a társadalmi tulajdonba vétel szükséges az egész gazdaság eredményes működésének biztosítása végett.

A Ceyloni Kommunista Párt, mint a kongresszus hangsúlyozta, arra törekszik, hogy a teljes demokrácia és a szocializmus bevezetése békés úton történjen. A pártnak az a véleménye, hogy a munkásosztály és szövetségesei — ha kifejlesztik a tömegmozgal-

mat, ha többséget vívnak ki a parlamentben, s ezt a többséget tömegakciókkal támogatják — le tudják majd küzdeni a reakció ellenállását, s olyan helyzetet tudnak teremteni az országban, hogy a parlament az ország gazdasági, társadalmi és államrendszerének gyökeres átalakítására törekvő nép akaratának eszközévé válik. Az, hogy az előrehaladás a teljes demokráciához és a szocializmushoz békés vagy nem békés úton történik-e, nem a kommunistáktól függ, hanem ellenfeleiktől. A kommunista párt békés úton kíván haladni, de nem tartja lehetetlennek a nem békés fejlődést sem.

A Ceyloni Kommunista Párt VI. kongresszusa külön határozatban szögezte le, hogy teljes mértékben támogatja a kommunista és munkáspártok 1960 novemberi moszkvai értekezletének dokumentumait.

A Ceyloni Kommunista Párt ma az ország összes nemzeti és hazafias erőinek tömörítéséért harcol, s arra törekszik, hogy hathatósan támogassa annak az imperialistaellenes programnak a megvalósítását, melyre a nép az 1960 júliusi választásokon szavazatát adta.

* * *

Az iparosítás irányvonala, melyet India, Indonézia és Ceylon burzsoá kormányai meghirdettek, objektíve a munkásosztály erejének növekedését segíti elő. A munkásosztálynak érdeke a gyarmati rendszer súlyos örökségének gyors felszámolása és hazája gazdasági függetlenségének megszilárdítása; ezért tevékenyen támogatja az iparosítási terveket, s megvalósításuk legkövetkezetesebb harcosa. Ugyanakkor azonban ezen országok munkásosztálya harcol azellen, hogy a burzsoázia a dolgozó tömegekre hárítsa az iparosítás fő terhét. A munkásosztály a leghatározottabban követeli a dolgozók nagyobb részesedését a nemzeti összterméken. Délkelet-Ázsia országainak proletariátusa ma két fronton harcol: küzd közvetlen gazdasági érdekeiért, és küzd a dolgozók szélesebb körű céljainak megvalósításáért — azokért a célokért, melyek a kizsákmányolók ellen, hatalmuk és gazdagságuk forrásai ellen irányulnak.

I. M. Pirogova

A JAPÁN MUNKÁSOSZTÁLY HARCA A BÉKÉÉRT ÉS A NEMZETI FÜGGETLENSÉGÉRT

1960 nyarán Japán működő vulkánra emlékeztetett. A japán nép, élén a proletariátussal, harcra kelt az atomhalál ellen, országa függetlenségéért, a Kisi-kormány ellen, mely eladta magát az amerikai imperialistáknak. Az országon általános politikai sztrájkok hulláma söpört végig. „Le a biztonsági szerződéssel!", „Le a gyilkos Kisi-kormánnyal!", „Emlékszünk Hirosimára és Nagaszakira!" — ilyen plakátokat vittek a japán városok utcáin tüntető milliós tömegek, akik megostromolták a parlament falainál felállított rendőrkordont. Ily hatalmas lendületű tömegharcot a jelenkori Japán még nem látott.

A „biztonsági szerződés" elleni harc nem véletlen jelenség. Törvényszerűen következik ez az ország munkásmozgalmának eddigi történetéből s a gazdasági és politikai tényezők összességéből.

A japán munkásosztály harca rendkívül bonyolult és ellentmondásos körülmények között folyik.

Japán igen fejlett ipari ország, melynek iparában az utóbbi időben jelentősen megnőtt a nehézipar részaránya.

A háború után számos új iparág keletkezett: a gépkocsigyártás, a műszálgyártás, az elektronika (különösen a félvezetőkkel működő készülékek gyártása), a petrokémia, az atomipar.

Noha a gazdasági fejlődés, amely főleg a berendezés korszerűsítése révén megy végbe, gyors ütemű, Japán erősen elmarad az egyik legfontosabb mutató, az egy főre jutó nemzeti jövedelem tekintetében. Japán nemzeti jövedelme 1950 és 1956 között átlag 5,12 százaléka volt az Egyesült Államok nemzeti jövedelmé-

nek, 37,70 százaléka Angliáénak és 62,50 százaléka a Német Szövetségi Köztársaságénak; az egy főre jutó nemzeti jövedelem tekintetében a megfelelő részarányok: 9,35, 21,74 és 34,48 százalék.[1]

Ugyanakkor számos régi iparág helyzete igen súlyos. Nagymértékben csökkent a természetes selyem és a pamutszövet gyártása. Jelentősen visszaesett a kőszéntermelés.

Még a hajógyártást is, melyben (és a hajók exportjában is) Japán ez idő szerint a világon első helyen áll, a termelés visszaesésének veszélye fenyegeti.

A japán ipar erősen monopolizált. A Micubisi, a Micui, a Fuzsi, a Szumitome és a Daiicsi kereskedelmi bankok köré tömörült öt hatalmas pénzcsoport ellenőrzi az ország gazdasági kulcspozícióit.

A nagyipar mellett jelentős szerepet visznek a kis- és középvállalatok, amelyek az egész ipari termelés mintegy 50 százalékát adják.

A mezőgazdaság erősen elmaradt az ipartól. Túlsúlyban van a kisparaszti gazdaság. Ugyanakkor a faluban a fölösleges munkaerő óriási serege található, s ez a foglalkoztatottság kérdését az egyik legfontosabb problémává teszi.

A gyors gazdasági fejlődést az osztályharc kiéleződése kíséri.

A legnagyobb létszámú osztályok: a munkásosztály és a parasztság. A háború után a japán proletariátus növekedett abszolúte is és az önálló keresettel bíró lakosság számához viszonyítva is. A munkások és az alkalmazottak száma 1959-ben — az állandó és az ideiglenes munkásokat meg a napszámosokat számítva — kb. 20 610 000 volt.[2] A „Nihon rodo nenkan" című japán munkaügyi évkönyv szerint 1957-ben az ország munkásosztályának létszáma 14,6 millió volt, vagyis az önálló keresettel bíró lakosság 36,5 százaléka.[3]

Hogy tisztázhassuk a japán proletariátus harcának sajátosságait, meg kell vizsgálnunk a munkásosztály szerkezetét.

Japánra mindenekelőtt az jellemző, hogy a mezőgazdaságban

[1] Lásd «Проблемы современной Японии». М. 1958. стр. 84—85.

[2] „Rodo tokai csosza geppo" No 4. 1960.

[3] „Nihon rodo nenkan", 1957. 1955. évi adatok.

Frissebb adatok a munkásosztály létszámáról jelenleg nem állanak rendelkezésünkre.

A japán proletariátus, még ha nem is változott részaránya az önálló keresettel bíró lakosságban, akkor is 1958-ban 16,1, 1959-ben pedig 16,3 millió főt számlált.

kevés a bérmunkás. Így például, 1959-es adatok szerint, a mező- és az erdőgazdaság mindössze 540 000 bérmunkást foglalkoztatott.[4]

Másodszor, a háború utáni időszakban jelentősen megváltozott az egyes iparágakban foglalkoztatott munkások aránya.

A foglalkoztatottak számát tekintve megnőtt a nehézipar súlya a feldolgozó iparban. Így, míg 1930-ban a nehéziparban és a vegyiparban a munkaerő 21,3 százaléka, a textiliparban pedig 51,1 százaléka dolgozott, addig 1956-ban a textilipar a munkaerőnek csak 23,5 százalékát, a nehéz- és a vegyipar viszont 43 százalékát foglalkoztatta.[5] S ez a százalék évről évre növekszik. 1954 és 1958 között a kohászati és a gépipari üzemekben foglalkoztatottak számának emelkedése a feldolgozó ipar egész létszámnövekedésének 52,4 százaléka volt. Főként itt, a nehéziparban és a vegyiparban, ahol túlsúlyban vannak a korszerű, jól felszerelt vállalatok, itt kovácsolódnak ki az élenjáró proletár ideológia hordozóinak káderei.

Mint a munkásmozgalom fejlődésének története mutatja, a nagyüzemi proletariátus halad a szakszervezeti mozgalom élén, osztálytudata és szervezettsége lényegesen magasabb fokú, mint a munkásosztály más rétegeié. Ez a proletariátus vesz részt a legtevékenyebben a sztrájkokban, tüntetésekben, gyűléseken, és nagy aktivitásával már számos engedményre kényszerítette a vállalkozókat. A nagyüzemek munkásai jobb munkafeltételeket, magasabb munkabért harcoltak ki. Köztük a legnagyobb a szakszervezeti tagok százalékos aránya.

Másrészt, az ország munkásosztályának igen fontos jellemzője, hogy a dolgozók nagy részét foglalkoztatják a kisvállalatok. Például a feldolgozó iparban foglalkoztatottak száma (1955. december 31-i adatok szerint[6]) a következőképpen oszlott meg. (Lásd a túloldali táblázatot.)

A 300 főnél több munkással dolgozó nagyvállalatokban az összes foglalkoztatottaknak csak 27 százaléka egyesült, de ezek adták az egész termelés 43,8 százalékát.[7]

Rendkívül nagy a kis műhelyek száma a régi iparágakban, melyekhez a textilipar is tartozik. A nehéz- és a vegyiparban s az új

[4] Lásd „Rodo tokai csosza geppo", No 6. 1960.
[5] Lásd *Cohen J. B.:* Japan's Postwar Economy. 1958. p. 61.
[6] Lásd „Nihon rodo nenkan", 1958.
[7] Lásd *Cohen J. B.* Japan's Postwar Economy. p. 79.

iparágakban — például a műrosttermelésben — a vállalatok többsége nagy-, sőt óriásüzem.

A vállalatonként foglalkoztatottak száma	Az összes foglalkoztatottak %-ában
3 főig ...	10
4— 9 főig ...	10
10— 19 főig ...	13,6
20— 29 főig ...	7,9
30— 49 főig ...	9,1
50— 99 főig ...	9,6
100—199 főig ...	8,2
200—299 főig ...	4,7
300—499 főig ...	5,6
500—999 főig ...	6,8
1000-en felül	14,6

Politikai öntudat tekintetében lényeges a különbség a nagy- és a kisüzemek munkásai között. A feudalizmus nagyszámú maradványa nem annyira a gazdaságban, mint inkább a japánok tudatában erős. A kisüzemek munkásaival elhitetik, hogy a gazda atyai módon gondoskodik a dolgozókról, akiknek viszont minden erejükkel elő kell segíteniük a műhely virágzását. A hagyományos japán paternalizmus e vonatkozásban szívósan befészkelődött az emberek gondolkodásába. A kisvállalatok dolgozói kevéssé szervezettek, zömük a konzervatív erőket támogatja.

A japán iparban megfigyelhető az a tendencia, hogy egyre több ideiglenes munkást és napszámost foglalkoztatnak, számuk sok iparágban igen jelentőssé vált. 1957 februárjában a feldolgozó ipar vállalatainál foglalkoztatottaknak mintegy a fele volt ideiglenes munkás.[8] Kedvező gazdasági konjunktúra idején a tőkések széleskörűen alkalmaznak ideiglenes munkásokat, a termelés csökkentésekor pedig elsősorban ezt a munkáskategóriát bocsátják el, s növelik az állandó munkások kizsákmányolását. Az ideiglenes munkásokat bármely pillanatban elbocsáthatják; munkabérük fele az állandó munkásokénak. Az ideiglenes munkások faluról jönnek, kevésbé öntudatosak, és nagy részük szervezetlen.

Jelentős százalékot képviselnek a foglalkoztatottak közt a nők, jóllehet a háború után részarányuk lényegesen csökkent. 1959

[8] A 30 főnél több munkással dolgozó vállalatokról van szó. Lásd „Rodo tokai csosza geppo", 1957. No 5.

augusztusi adatok szerint, a feldolgozó ipar munkásainak és alkalmazottainak körülbelül egyharmada (6,94 millióból 2,14 millió) volt nő.[9]

Az utóbbi időben az a tendencia figyelhető meg, hogy mind több nőt alkalmaznak ideiglenes munkásként a kohászatban, a gépgyártásban és a villamosgép-gyártásban. A textiliparban a foglalkoztatottak többsége régtől fogva nő.

Japán az alacsony munkabér országa. A férfimunkás bére sokkal alacsonyabb, mint más fejlett tőkésországokban. Így a japán ipari munkás órabére egytized része az amerikai, egyhatod része az angol munkás bérének, s lényegesen kisebb a német munkásénál.[10] A nők és a gyermekek munkabére csak mintegy 42 százaléka a férfimunkások bérének.[11] A családfő keresete az esetek többségében a létminimum (ötszemélyes családra 30—35 000 jen) felét sem fedezi.[12] A japán munkások mintegy 55 százaléka 12 000 jennél kevesebbet, 35 százaléka pedig 8000 jennél is kevesebbet keres havonta.[13]

A munkás nyomorúságos munkabérért dolgozik, s állandóan attól kell tartania, hogy a munkanélküliek hatalmas seregébe kerül. A hivatalos statisztika adatai nem tükrözik a munkanélküliség valóságos helyzetét, mert azt, aki egy héten — bármilyen díjazásért — akár csak egy órát dolgozik is, már a foglalkoztatottakhoz számítják. Az országban valójában körülbelül 10 millió részleges munkanélküli van, akiknek hetenként csak néhány órai munkát sikerül szerezniük. Ezek és családjuk nyomorúságos jövedelemből kénytelenek tengetni életüket. 1 660 000 embernek hivatalos megállapítás szerint nincs miből élnie.[14] Súlyos helyzetben vannak az öregek. Nyugdíj Japánban gyakorlatilag nincs. A kormány 70 éves korhatártól folyósít 1000 jen összegű nyugdíjat. Ez zsebpénznek is kevés. Az öregek körében magas az öngyilkosságok száma.

A második világháborút követő időszak minőségileg új szakasza Japán munkásmozgalmának. A munkásosztály politikai öntudata és aktivitása jelentősen emelkedett. Ez mindenekelőtt a szakszer-

[9] Lásd „Nihon tokai nenkan", 1949.

[10] Lásd «VII. съезд Коммунистической партии Японии». стр. 209.

[11] Lásd ugyanott, 84. old.

[12] Lásd *В. Н. Хлынов:* Положение рабочего класса Японии. М., Соцэкгиз 1958. стр. 84.

[13] „Sohyo News", 10. II. 1960.

[14] Ezek anyagi segítséget kapnak a kormánytól.

vezetek rendkívül gyors növekedésében fejeződött ki. A háború előtt, 1936-ban, az országban mindössze 973 szakszervezet volt 420 600 taggal. A háború idején a kormány feloszlatta a szakszervezeteket. 1946-ban már több mint 17 000 szakszervezet működött az országban, s körülbelül 5 millió tagot egyesítettek; 1949-ben csaknem 7 milliót, azaz az iparban foglalkoztatott dolgozóknak körülbelül 50 százalékát. A dolgozók politikai aktivitásának növekedésétől megrémült amerikai megszálló csapatok parancsnoksága és a japán kormány 1949-ben és 1950-ben megtorló intézkedéseket zúdított rájuk. Sok szakszervezeti aktivistát elbocsátottak. A szakszervezetek taglétszáma csaknem 1 millió fővel csökkent. 1959. június 30-án Japánban 39 303 szakszervezet 7 080 000 tagot egyesített. Ekkor a bérért dolgozók 34,5 százaléka volt szakszervezeti tag.[15]

A Szohio (Japán Szakszervezetek Általános Szövetsége) az alábbi adatokat közli arra vonatkozólag, hogy milyen fokú volt 1956 júniusában az iparvállalatok dolgozóinak szervezettsége (az összes foglalkoztatottak százalékában):[16]

100-tól 499 főig	58
30-tól 99 főig	20
29-nél kevesebb főt foglalkoztató vállalatok	3

A táblázatból látható, hogy a kis- és középvállalatok munkásai nagyon kevéssé szervezettek. Nagyon kevés a szakszervezeti tag a nők, az ideiglenes munkások és a napszámosok között. A japán szakszervezetekre jellemző, hogy többségük az egyes vállalatoknál vagy társaságoknál alakul. A felépítésnek ez az elve rengeteg apró szervezet megalakulására vezet, s kedvezőtlenül befolyásolja a dolgozók akcióegységét. Ez magyarázza meg azt is, hogy a szervezettség azokban az iparágakban a legmagasabb fokú, amelyekben túlsúlyban vannak a nagyüzemek. A közlekedés, a hírközlés és a közszolgáltatások területén 8000 szakszervezet működik, és az összes foglalkoztatottaknak több mint 70 százalékát egyesíti. A kitermelő iparban, ahol a foglalkoztatottak nagy része nagyvállalatoknál dolgozik, a dolgozók kétharmada szakszervezeti tag. Japán állami iskoláinak mind a 600 000 pedagógusa tagja a szakszervezetnek. Ezzel szemben 200 000 halásznak csak 28 százaléka szervezett.[17] A feldolgozó iparban a szervezettség foka különböző. A

[15] Lásd „Japan Economic Yearbook". Tokyo 1960. p. 91.

[16] „Where We Stand", Sohyo 1960. p. 39.

[17] *Solomon B. Levine:* Industrial Relations in Postwar Japan. 1958. p. 68.

vegyiparban foglalkoztatottak 75 százaléka tagja a szakszervezetnek, a bútor-, a ruha- és a faiparban pedig nem egészen 10 százaléka.[18] Japánban a feldolgozó iparra esik az összes szakszervezeti tagok 32 százaléka, a közlekedés, a hírközlés, a szolgáltatások területén foglalkoztatottakra és az állami intézmények alkalmazottaira pedig együttvéve 44 százalék jut.[19]

A második világháború után az országban két szakszervezeti központ jött létre. Az egyik, a Szodomei (Japán Szakszervezeti Szövetség), jobboldali álláspontot foglalt el, s hivatalosan támogatta az akkoriban alakult Japán Szocialista Pártot. A másik nagy egyesülés, a Szanbecu (Üzemi Szakszervezetek Kongresszusa), a kommunistákat támogatta.

1947 februárjában megalakult a Dzenroren (Szakszervezetek Országos Összekötő Tanácsa), amelybe belépett a Szodomei és a Szanbecu is. A reakció minden erőlködése ellenére a Dzenroren haladó álláspontot foglalt el. Ez nem tetszett a megszálló hatóságoknak, s ezért 1950 augusztusában betiltották a Dzenrorent.

A Dzenroren ellensúlyozására számos szakszervezet reakciós szellemű vezetői az amerikai hatóságok és a japán kormány teljes támogatásával 1950 júliusában megalakították a Szohiót (Japán Szakszervezetek Általános Szövetsége). De a reakció reményei ellenére a Szohio vezetésébe a balszárny vezetői kerültek be. Ekkor a jobboldaliak megkísérelték, hogy belülről idézzenek elő szakadást, és megszervezték a Szohio keretében a Demokratizálási Egyesülést. 1954 áprilisában ez az Egyesülés a Szodomeivel együtt új önálló szakszervezeti központot alakított, a Dzenrót (Japán Szakszervezeti Kongresszus), amely jelenleg is fennáll, s amelynek élén jobboldali vezetők állanak. 1959-ben a Szohiónak 3 666 000 tagja volt.[20] Ez az ország legnagyobb szakszervezeti központja. A Szohióhoz 57 szakszervezeti egyesülés tartozik, közülük 35 az állami és a társadalmi intézmények és vállalatok dolgozóinak, 22 pedig magántársaságok dolgozóinak a szakszervezete. A Szohio egyesíti a szervezett bányászok, kohászok, gépipari és vegyipari dolgozók többségét. A Szohio a konzervatív erők támadásai ellenére következetesen a béke és a nemzeti függetlenség védelmének politikáját folytatja, síkraszáll az életszínvonal emeléséért, védi a munkásosztály, az egész nép jogait.

[18] Lásd ugyanott, 69. old.
[19] „Rodo hakuso", 1959. (1958 júniusi adatok).
[20] Lásd „Japan Economic Yearbook". 1960. p. 196.

A Dzenrónak 826 000 tagja van.[21] A hozzá tartozó szakszervezetek közül a legnagyobb a textilmunkások szakszervezete (343 000 tag). A Dzenro sok kérdésben a Liberális Demokrata Párt mellé állt. A Szohióval szemben szakadár politikát folytat. Ezenkívül van még az országban számos független szakszervezet, ezek 1 082 511 tagot egyesítenek.[22]

Az ország munkásosztályának élcsapata a Japán Kommunista Párt. Az amerikai és a japán hatóságok üldözése ellenére a párt a háborút követő években szüntelenül küzdött a nemzeti függetlenségért és a nép alapvető jogaiért. Harcba vitte a parasztokat a súlyos adók s a rizsbeszolgáltatás ellen, és tevékenykedett a kis- és középvállalkozók körében. Igyekezett megerősíteni befolyását a szakszervezetekben, végzett munkát a nők és az ifjúság között. Ámde a JKP sok, főként szektás jellegű hibát követett el, s ez jelentősen csökkentette befolyását a szakszervezetekben és a néptömegek soraiban. A párt munkájában mutatkozó hibákat megbírálták az 1955 nyarán megtartott VI. országos pártértekezleten és a párt VII. kongresszusán, 1958 július—augusztusában. A kongresszus olyan új pártprogram elfogadásának kérdését vitatta meg, mely megfelel a néptömegek életkörülményeinek és követeléseinek. Megvilágított számos fontos kérdést, a többi között, hogy milyen a forradalom jellege a mai Japán viszonyai közt.

A kongresszus határozata megállapította, hogy „Japánban és az egész világon az amerikai imperializmus a béke legádázabb ellensége, s egyben a nép ellensége; s gyökerében ássa alá Japán szuverenitását".

Az ország népi erői — mint erre a kongresszuson rámutattak — harcolnak az amerikai imperializmus és alárendelt szövetségesei, a japán monopóliumok vezette reakció uralma ellen. Az amerikai imperializmus fenntartva uralmát Japán felett, igyekszik újjáéleszteni a militarizmust és megerősíteni Japánt, mint saját előretolt állását a szocialista országok, mindenekelőtt a Szovjetunió és Kína ellen. A Japán területén levő katonai támaszpontok hálózatát az Amerikai Egyesült Államok bármikor atomháborúra használhatja fel. A japánok millióinak életét állandó veszély fenyegeti.

Az amerikai imperialisták kezében vannak „az ország kulcspozíciói, amelyek döntő befolyást gyakorolnak a japánok életére". Az Egyesült Államok támogatásával a kormány támadást folytat a

[21] 1959 júniusi adat.

[22] Lásd „Japan Economic Yearbook". 1960. p. 196.

nép alapvető jogai ellen. „A demokráciáért vívott harc közvetlen összeütközésbe kerül a béke és a függetlenség ellenségeivel, s az amerikai imperializmus és az áruló monopoltőke uralmával."

Az elkövetkezendő forradalom fő feladata, mint a programtervezet mondja, „... a teljes nemzeti függetlenség és a teljes demokrácia kivívása, s a nép hatalmának megteremtése".[23]

Az átmeneti szakaszul szolgáló küszöbönálló népi demokratikus forradalom vívmányai révén meg fog valósulni a fokozatos átmenet a szocialista forradalomra. Az átmeneti időszak kormánya a lakosság különféle rétegeit és osztályait egyesítő egységes nemzeti demokratikus front kormánya lesz. Az ilyen kormány feladata, hogy „a földig rombolja le a San Franciscó-i rendszert, következetesen valósítsa meg a nemzeti függetlenséget és a demokráciát, számolja fel a monopoltőke uralmát, s hatékony rendszabályokkal akadályozza meg újjáéledését".[24] A párt programja kimondja, hogy a jelenlegi nemzetközi és belső viszonyok közt lehetségessé vált „a parlamentet a tömegharcra támaszkodva a monopoltőke uralmának eszközéből a nép uralmának eszközévé tenni".[25] Ha a reakciós erők nem lépnek a népakarat véres elnyomásának útjára, akkor a forradalom békésen fog fejlődni. Japán viszonyaira teljes mértékben alkalmazható az ismert tétel, melyet a kommunista és munkáspártok nyilatkozata tartalmaz: „Az amerikai imperializmus politikai, gazdasági és katonai uralma alatt álló egyes nem európai, fejlett tőkésországokban a munkásosztály és a néptömegek a fő csapást az amerikai imperializmus uralmára, valamint a monopoltőkére és a belső reakciónak a nemzeti érdekeket eláruló más erőire mérik. E harcban egységfrontba tömörülnek a nemzetnek mindazok a demokratikus, hazafias erői, amelyek az igazi nemzeti függetlenség és a demokrácia megvalósítására irányuló forradalom győzelméért harcolnak. Az igazi nemzeti függetlenség és a demokrácia kivívása megteremti a feltételeket ahhoz, hogy át lehessen térni a szocialista forradalom feladatainak megoldására."[26]

A széles körű nemzeti demokratikus népfront alapja: a proletariátus és a parasztság szövetsége.

[23] «VII съезд Коммунистической партии Японии». стр. 329.
[24] Ugyanott 248. old.
[25] Ugyanott, 243. old.
[26] A békéért, a nemzeti függetlenségért, a demokráciáért és a szocializmusért. Kossuth Könyvkiadó 1960. 61. old.

A JKP Központi Bizottságának 1960 augusztusi XIII., teljes ülése megvitatta a párt falusi munkáját, a jelenlegi agrárpolitikát és a parasztság helyzetét. A teljes ülés határozata kimondja: „... a legkomolyabb figyelmet kell fordítani a parasztkérdésre, szervezni kell a paraszttömegeket, vezetni kell őket, s el kell érni, hogy tömörüljenek az érdekeikért vívott konkrét harcban."[27]

A Japán Kommunista Párt sorra küzdi le szektás hibáit, s az utóbbi időben jelentősen megnövelte taglétszámát, fokozta tekintélyét a tömegek körében, s mind befolyásosabb tényezővé válik az ország politikai életében.

A Japán Szocialista Párt az uralkodó Liberális Demokrata Párt után az ország második legnagyobb politikai pártja, s a japán parlament legnagyobb ellenzéki pártja. Tagjai főként munkások, városi kispolgárok, s részben közép-vállalkozók.[28]

A párt 1945-ben alakult. Soraiban állandó harc folyik politikájának legfontosabb programjellegű és taktikai kérdéseiben. A San Franciscó-i békeszerződés eltérő értékelése miatt 1951-ben egy jobb- és egy baloldali pártra szakadt. Az ország demokratikus erőinek akcióegysége mellett síkraszálló szakszervezetek és egyszerű párttagok nyomására azonban 1955-ben újból létrejött az egységes Japán Szocialista Párt. A párt elnökéül Moszaburo Szuzukit, főtitkárául Inedziro Aszanumát választották meg. A párt programját és szervezeti szabályzatát az egyesülési kongresszuson, 1955 októberében fogadták el. A pártprogram a San Franciscó-i szerződést, a japán—amerikai „biztonsági szerződést" és az adminisztratív szerződést egyenlőtlen szerződésnek minősíti, s megállapítja, hogy az említett szerződések fényegetik Japán érdekeit, függő helyzetbe hozzák Japánt az Amerikai Egyesült Államokkal szemben. A monopoltőke, mondja a program, nem harcolhat sikeresen az ország függetlenségéért.

A program szerint a szocialista forradalmat a dolgozó tömegeknek, a parlamenti többség meghódítása révén, békés úton kell végrehajtaniuk. A szocialisták, ha hatalomra kerülnek, megteremtik a tervgazdaság elemeit, államosítják a bankokat és néhány fontos iparágat. A Japán Szocialista Párt hangsúlyozza, hogy harcolni kell az amerikai támaszpontok ellen, s diplomáciai viszonyt kell létesíteni a Kínai Népköztársasággal. A párt a Nisio Szuehiro vezette jobboldal ellenállása dacára az egyesülési kongresszus óta

[27] „Akahata", 22. VIII. 1960.

[28] «VII съезд Коммунистической партии Японии». стр. 240.

balfelé fejlődött. Ehhez erősen hozzájárult a Szohio álláspontja. A Szohio szervezeti szabályzata megengedi bármely politikai párt támogatását.[29] A Szohio 1959-ben megtartott kongresszusán a küldöttek túlnyomó többsége a szocialista párt támogatása mellett foglalt állást. A tömegek haladó hangulatát tükröző Szohio bírálja a szocialista párt tevékenységét, és elősegíti, hogy a pártban a baloldali erők legyenek túlsúlyban. Így, a Szohio aktív támogatásával, 1957-ben, a párt 13. kongresszusán, elfogadták azt az irányvonalat, hogy a tömegek mindennapi harcát kell az összes harcformák alapjának tekinteni. A baloldal nyomására a kongresszusi program-okmányaiban leszögezték azt a tételt, hogy a pártot a munkásosztály tömegpártjává kell tenni, s hogy a vezető szerep a munkásosztályé.

Nagyon akadályozza a dolgozók sikeres harcát a Japán Szocialista Pártnak a kommunista párttal szemben elfoglalt álláspontja. A szocialisták mindmáig elutasítják a szervezett együttműködést. Ugyanezt az álláspontot foglalja el a Szohio vezetősége is. A japán kommunisták viszont mindig újra és újra felhívják a szocialista pártot az egységfront megteremtésére, s jogosan látják ebben a függetlenségért, a demokráciáért, a nép életszínvonalának emeléséért vívott harc sikerének elengedhetetlen feltételét. 1960 januárban Japán Szocialista Demokrata Párt néven kivált a szocialista párt soraiból Nisio szélsőjobboldali, élesen kommunistaellenes csoportja. A szocialista párt 60 000 tagjából csak mintegy 10 000 csatlakozott a Nisio-csoporthoz.

A Nisio-csoport kiválása után megtartott kongresszuson a szocialista párt elnökévé Inedziro Aszanumát, főtitkárává pedig Eda Szaburót választották meg.

Két szakszervezeti egyesülés jelentette ki, hogy támogatja a Japán Szocialista Demokrata Pártot — a Dzenro és a Szinszanbecu. A jobboldaliaknak minden igyekezetük mellett sem sikerült szakadást előidézniük a Szohióban.

A Japán Szocialista Demokrata Párt ideiglenes programját

[29] A politikai pártokhoz való kapcsolataiban a Szohio a II. Internacionálé 1907. évi VII. kongresszusán meghirdetett azon elvhez tartja magát, amely szerint a szakszervezetek és a politikai pártok működési területe a szervezet jellegétől függ. A szakszervezetek főként gazdasági, a pártok politikai követelésekért harcolnak. De — a Szohio szerint — vannak olyan problémák (s számuk mindinkább növekszik), amelyeket nem lehet megoldani, ha a szakszervezetek és a pártok nem egyesítik erőfeszítéseiket. Köztük a kapcsolatnak mind szorosabbá kell válnia.

1960-ban, az alapító kongresszuson fogadták el. Ebből a dokumentumból látható a párt jobboldali opportunista jellege, jóllehet, számolva a japán dolgozók hangulatával, a program meghirdeti „a tőkés gazdaság felszámolását" és „a demokratikus szocializmus társadalmának felépítését". A program határozottan szembefordul a forradalommal és „a reformizmus szelleméért száll síkra". A párt vezérei kijelentették, hogy pártjuk „nem osztálypárt", és kifejezetten tagadja a munkásosztály történelmi hivatását a szocializmus felépítésében.

A Japán Szocialista Demokrata Párt ellenzi Japán semlegességét. Azt javasolja, hogy „fokozatosan" hatálytalanítsák a japán—amerikai „biztonsági szerződést", szemben a dolgozó tömegeknek, a kommunista pártnak és a szocialista pártnak a szerződés azonnali felbontását követelő álláspontjával. Amikor a japán nép heves harcot folytatott a biztonsági szerződés ellen, ez a párt a Liberális Demokrata Párttal együtt a rágalmak özönét szórta a kommunistákra és a szocialistákra. A „demokratikus szocialisták" vezére, a szocialista párt kettészakításának kezdeményezője, a szélsőjobboldali Nisio, már a háború előtt nyíltan együttműködött az „Egyesülés a trón megsegítésére" nevű monarcho-fasiszta szervezetben a legsötétebb reakcióval. Nisio pártja egyszerűen cinkosa a kormányzó Liberális Demokrata Pártnak népellenes politikája megvalósításában.

Az a harc, mely az amerikai—japán biztonsági szerződés ellen az egész országban kibontakozott, a japán munkásmozgalom fejlődésének igen fontos szakasza. Lendülete, időtartama, a résztvevők állhatatossága és harcossága tekintetében egészen rendkívüli a néptömegeknek ez a mozgalma.

Az Egyesült Államok a biztonsági szerződést 1951-ben, a San Franciscó-i békeszerződés aláírásával egyidejűleg, erőszakolta rá Japánra. A biztonsági szerződés és az adminisztratív szerződés értelmében, a megszállási rendszer formai megszüntetése után az amerikai csapatok jogot kaptak arra, hogy Japán területén maradjanak s ott haditámaszpontokat létesítsenek.

Az azóta eltelt idő alatt bekövetkezett változások figyelembevételével, az amerikai kormány 1958-ban hozzájárult a japán félnek ahhoz a kéréséhez, hogy vizsgálják felül a megkötött szerződést. Az Egyesült Államoknak számolnia kellett Japán lényegesen megnövekedett gazdasági erejével. Japán kormánykörei természetesen nem gondoltak az Egyesült Államokkal kötött szövet-

ség felbontására, de igyekeztek a szerződés keretében egyenlőbb helyzetet biztosítani maguknak. A japán nép szívós harca a békéért és hazája függetlenségéért arra kényszerítette az Egyesült Államokat, hogy hagyja ki a szerződésből azokat a pontokat, amelyek a legerősebben hangsúlyozzák az ország függő helyzetét. De a szerződés felülvizsgálása nem ígérte lényegének megváltoztatását. Mindazok a kiváltságok és jogok, melyeket az Amerikai Egyesült Államok Japánban élvezett, a valóságban érintetlenek maradtak. Mint a „Mainicsi" japán lap írta, az Egyesült Államoknak sikerült „átfestenie a cégért és megtartania az eddigi áruválasztékot".

Az új, felülvizsgált biztonsági szerződés agresszív jellegű, s még jobban veszélyezteti a világbékét és magát Japán biztonságát is. Minden támadást, amely a Japánban tartózkodó amerikai fegyveres erőket éri, Japán elleni közvetlen agressziónak fognak tekinteni. Japánnak az a kötelezettsége, hogy védje a területén levő amerikai támaszpontokat, azt a veszélyt rejti magában, hogy az ország belesodródik valami konfliktusba, melyet az Egyesült Államok a Távol-Keleten kirobbant, s ezzel a megsemmisülés veszélyének teszi ki magát. A szerződés revíziójának feltételeként az amerikaiak azt követelték, hogy Japán növelje „önvédelmi" csapatainak létszámát. Japánnak növelnie kell légi és tengeri haderejét és szárazföldi csapatait. A „kölcsönös együttműködési és biztonsági szerződés" 6. pontjában ez áll:

„Japán biztonságának elősegítése és a távol-keleti nemzetközi béke és biztonság fenntartása végett az Amerikai Egyesült Államok szárazföldi, légi és tengeri hadereje igénybe vehet szolgáltatásokat és katonai objektumokat Japánban." Okinava és Ogaszavara szigetek továbbra is az Egyesült Államok katonai hídfőállásai maradnak. Japán nem emelhet vétót az amerikai csapatok felszerelésére szolgáló atomfegyverek bevitele ellen. Ebben és sok más fontos kérdésben csupán tanácskozhat az Egyesült Államokkal. Megállapodás történt arra vonatkozólag, hogy az Egyesült Államok „igyekszik" elkerülni a japán kormány kívánságaival ellentétes döntéseket. 94 millió japán boldogulását és életét az Egyesült Államok háborús kalandorterveitől tették közvetlenül függővé, hogy „... fenntartsák a biztonságot a Távol-Keleten". Megjegyzendő, hogy „biztonságon" az amerikai szoldateszka agresszív terveinek megvalósítását értik, a „Távol-Kelet" fogalmába pedig, Fudzsijama, volt külügyminiszter kijelentése szerint, bele-

tartozik a Kínai Népköztársaság partvidéke és a szovjet Tengermellék.

Már 1959 elején kibontakozott az országban a harc e szerződés ellen. A népmozgalom élén Japán haladó erői állottak: a kommunista, a szocialista párt és a Szohio, melyekhez tucatszámra csatlakoztak más haladó szervezetek és szakszervezetek. Japán népe a maga bőrén érezte az atombombázás szörnyűségeit, s így az a harc, mely az országnak az Egyesült Államokkal közös új katonai tömbbe való bevonása ellen folyik, szükségszerűen a legszorosabban összefonódik a békéért vívott harccal. Már 1959 februárjában a Japán Országos Békekongresszus síkraszállt a biztonsági szerződés megszüntetése mellett. Ezt a követelést Tokióban a dolgozók tömeggyűlése támogatta. Ugyanezen év augusztusában Hirosima városában megtartották az atom- és a hidrogénbomba ellen küzdő világkongresszust. E kongresszus rámutatott arra, hogy Japán belépése a katonai szövetségbe az „önvédelmi" csapatoknak nukleáris fegyverekkel való felszerelését vonja maga után.

A kormány mindent elkövetett, hogy szakadást idézzen elő a népmozgalomban, az atom- és a hidrogénfegyver ellen a béke védelmében vívott harc és a biztonsági szerződés elleni mozgalom mégis megbonthatatlan egységbe olvadt össze, és zászlói alatt tömörítette a nagy néptömegeket. Óriási szerepük volt az egész országon végigvonuló úgynevezett békemeneteknek, amelyekben több mint 10 millió ember vett részt. Az atom- és hidrogénfegyver elleni harc helyi tanácsainak határozataiban — e tanácsok magvát a munkásosztály képviselői alkották — az egyszerű japánok akarata tükröződik. „... Japánt támaszponttá tenni annyit jelent, mint a nemzetet az atomhalál örvényébe taszítani"[30] — írják felhívásukban Gifu prefektúra harcosai. „A japán—amerikai »biztonsági szerződés« revíziója, amiről most tárgyalnak, elősegíti Japán atomfelfegyverzését és az ország egész területének atomtámaszponttá változtatását"[31] — így hangzik a Siga prefektúra fővárosában, Otszuban, 1959. július 12-én elfogadott határozat.

Nagy jelentőségű esemény volt az amerikai—japán biztonsági szerződés felülvizsgálása ellen küzdő Országos Tanács megteremtése (1959 március). A Tanácsban csaknem 230 politikai és társadalmi szervezet vett részt, élükön a szocialista párt, a kommunista párt, a Szohio, a Japán Békebizottság. Bár a JSZP vezetősége ma-

[30] „Japan Press", No 138. 1959. p. 8.
[31] Ugyanott.

kacsul elzárkózott a kommunistákkal való együttműködéstől, a helyi tanácsokban részt vettek a szocialisták is meg a kommunisták is.

1959 elejétől kezdve országszerte rendszeresen akcióegységnapokat szerveztek a szerződés felülvizsgálása ellen; ezekben sok millió dolgozó vett részt. Összesen 22 akcióegység-„hullámot" szerveztek, ezekből 11-et 1959-ben. A nagyvárosokban milliók tüntettek a biztonsági szerződés ellen, s az élet- és munkafeltételek megjavításáért. „Egyesítsük a nép minden erejét a békéért és a demokráciáért vívott harcra, a biztonsági szerződés érvénytelenítéséért, a Kisi-kormány megbuktatásáért!" — hangzott az Országos Tanács rendezésében 1959. április 15-én, a Hibija-parkban tartott sok ezer főnyi nagygyűlésen elfogadott nyilatkozatban. A biztonsági szerződés elleni harc jegyében folytak le a dolgozók május elsejei tüntetései is. A japán városokban több mint 4 millió ember vonult ki az utcára. „Nem szabad megengedni a biztonsági szerződés felülvizsgálását" — ezt határozták Japán 45 prefektúrájának küldöttei, akik a biztonsági szerződés elleni nemzeti mozgalom országos értekezletére gyűltek össze Tokióban. A dolgozók akciói mind nagyobb lendületet vettek. Mind újabb harcosok álltak a tüntetők és a sztrájkolók soraiba. A legnagyobb szakszervezeti szövetség, a Szohio, rendkívüli kongresszusokat hívott össze, és ismételten kifejezte eltökélt szándékát: a végsőkig küzdeni fog az ellen, hogy az országot bevonják a katonai szerződésbe. A Szohio egyszerű tagjai ezt az elhatározást bátor tetteikkel támasztották alá.

A dolgozók akcióinak méreteiről a következő számok beszélnek: 1959. november 28-án, a 8. akcióegység-napon, a gyűléseken és a tüntetéseken 3,5 millió ember vett részt. Ezen a napon, ugyanúgy mint az ezt követő harci napokon, egységfrontban léptek fel munkások, parasztok, értelmiségiek és kiskereskedők. 1959. december 8-án (a 9. akcióegység-napon) egész nap szünetelt a vasúti forgalom. A japán vasutasok a dolgozók millióival együtt részt vettek a tiltakozó tüntetésekben. December 8-án körülbelül 4 millió ember vonult ki az utcára. 1960. január 12-én Tokió asszonyai tartottak tömeggyűlést.

A szerződés aláírását, mely eredetileg 1959 júniusára volt kitűzve, elhalasztották augusztusra, majd októberre, de októberben sem írták alá. Végül 1960. január 19-én Kisi, japán miniszterelnök és Herter, az Egyesült Államok külügyminisztere, Washingtonban

aláírták a szerződést. Válaszul a japán nép 1960 februárjától kezdve 12 millió aláírást gyűjtött, s így követelte a biztonsági szerződés érvénytelenítését.

Február 25-én végighömpölygött az országon a biztonsági szerződés elleni egységakció 12. hulláma, melynek során a gyűléseken és tüntetéseken mintegy 4 millió ember vett részt. A japán nép eléggé világosan kifejezte tiltakozását. A biztonsági szerződés ellen és a demokrácia védelmében szervezett megmozdulások résztvevőinek száma és azoké, akik támogatták az e követelésekért folytatott aláírási kampányt, több tízmillió főre rúgott.[32] Még izzóbbá vált a nép harca májusban, amikor ismeretessé lett, hogy szovjet terület felett lelőttek egy U—2 típusú amerikai kémrepülőgépet. Egész Japánon végigviharzott a tiltakozás hulláma: követelték, hogy vonják ki az amerikai felderítő repülőgépeket Japán területéről. Jamato lakói (e város közelében egy katonai támaszpont van, ahol három ilyen repülőgép volt) kijelentették: nem kívánják, hogy városuk az amerikai szoldateszka miatt ellencsapás áldozatául essen, és követelték az amerikai kémrepülőgépek azonnali eltávolítását. Még szívósabban kezdték követelni az Egyesült Államokkal kötött katonai szövetség megsemmisítését, mert ez a szövetség a japánok millióinak életét fenyegeti. A Kisi-kormány azonban elhatározta, hogy mindenképpen keresztülhajszolja a szerződést a japán parlamentben. Semmitől vissza nem riadva nyíltan megsértette az alkotmányt. Néhány száz rendőr segítségével erőszakosan eltávolította a parlament épületéből az ellenzék képviselőit, és 1960. május 20-án, éjfélkor, a kormányzó párt akadálytalanul megszavazta az amerikai—japán katonai szerződés jóváhagyását.

A kormány vérlázító lépései a felháborodás és a tiltakozás viharát kavarták fel a japán nép körében. A következő napon, május 21-én, az ország városaiban és falvaiban tömeggyűléseket és tüntetéseket rendeztek. A nép a parlament feloszlatását és a korrupt Kisi-kormány lemondását követelte. A biztonsági szerződés elleni harc leglendületesebb és legaktívabb szakaszába lépett. Május 19-étől kezdve éjjel-nappal folytak a tüntetések. Június 4-én országszerte általános sztrájkot hirdettek. Sztrájkoltak a közlekedési dolgozók, a nagyüzemek munkásai, az állami intézmények dolgozói, a pedagógusok. Egységes tiltakozásukhoz még 60 000 bolttulajdonos is csatlakozott.

[32] Lásd *C. Носака:* Путь борьбы и побед. «Правда», 12. октября 1960 г.

Meg kell jegyezni, hogy a rendkívüli erejű sztrájk tisztán politikai jellegű volt: az első általános politikai sztrájk Japánban. Ez mutatja, mennyire megnőtt a tömegek öntudata. A június 4-i eseményekben több mint 5,5 millió ember vett részt.

A japán népnek az az eltökélt szándéka, hogy keresztezi a kormány áruló politikáját és az amerikai főkolomposok agresszív terveit, világosan megmutatkozott, amikor a tokiói repülőtéren a Fehér Ház sajtótitkárát, Hagertyt „fogadták". Mint ismeretes, Hagerty azért látogatott Japánba, hogy pontosan megállapítsák Eisenhower küszöbönálló látogatásának porgramját. 20 000 tüntető azonban elzárta az amerikai kormány képviselőjének útját, s erélyesen követelte a nép nevében az elnök látogatásának lemondását, és felháborodottan tiltakozott a biztonsági szerződés ellen.

A harc lángja mind erőteljesebben lobogott. A japán parlament épületénél, Kisi miniszterelnök rezidenciájánál, az amerikai követségnél egyik tömeggyűlés és tüntetés a másikat érte. A közeli és a távoli prefektúrákból Tokióba érkeztek a békemenetek résztvevői. A gyárak munkásainak plakátjai és zászlói között fel-feltűntek a japán parasztszövetségek jelvényei.

Június 15-ére meghirdették a második általános sztrájkot. A gyűléseken, a sztrájkokban és a tüntetéseken 5 800 000 ember vett részt. Sztrájkoltak a vasutasok és a gépgyári munkások, a postások és a vegyipari dolgozók, a japán pedagógus szakszervezet mindig élvonalban harcoló tagsága, valamint a kohászok és a textilesek. A napot a parlament előtt több mint 150 000 ember részvételével lezajlott hatalmas tüntetés tette emlékezetessé. A szakszervezetek vörös zászlóival az első sorokban haladtak a munkások. A dolgozók menetoszlopai felett transzparenseket lengetett a szél ilyen feliratokkal: „Kisi, te háborús gyújtogató, mondj le!" Este a huligánok százai támadtak a tüntetőkre, a rendőrök pedig csatlakoztak a támadókhoz. Tűzoltófecskendőkből vizet zúdítottak a tüntetőkre, gumibottal verték őket, és könnyfakasztó bombákat dobáltak közéjük. A rendőrség és a tüntetők összecsaptak, több mint ezer ember megsebesült. A parlamentnél lefolyt harcokkal a biztonsági szerződés elleni küzdelem elérte a csúcspontját. A tüntetések a következő napon is folytatódtak. A megrémült kormány meghátrált, és kénytelen volt arra kérni Eisenhowert, hogy tegyen le utazási szándékáról.

Június 22-én, rendkívül feszült helyzetben, meghirdették a har-

madik politikai sztrájkot. Ekkor már több mint 6 millió ember szüntette be a munkát, s vonult ki a japán városok utcáira.

A Kisi-kormány, látva, hogy lemondása elkerülhetetlen, minden erejét latba vetette, hogy meggyorsítsa a biztonsági szerződés életbe léptetését. Június 23-án reggel, a legnagyobb óvatosság mellett, minden ceremónia nélkül, Tokióban találkozott MacArthur amerikai követ és Fudzsijama japán külügyminiszter, és kicserélték a ratifikációs okmányokat. Formálisan a szerződés életbe lépett. A Kisi-kormány pedig, minthogy diszkreditálta magát, kénytelen volt lemondani.

Helyébe a parlament liberális demokrata többsége a Hajato Ikeda-kormányt állította, amely épp annyira reakciós, mint a megbukott Kisi-kormány volt. De a nép akaratát nem sikerült megtörni, a harc folytatódott. Ikeda megtorló intézkedésekkel támadt a haladó elemekre, de ugyanakkor szavakban demagóg módon „enyhe irányvonalat" hirdetett meg, és engedett a nép ama követelésének, hogy oszlassák fel a parlament alsóházát. 1960. november 20-ára kiírták a választásokat.

Az amerikai—japán „biztonsági szerződés" ellen irányuló mozgalmat nem lehet a nemzetközi helyzettől és az egész világ népeinek harcától elszigetelten szemügyre venni. A béke és a szocializmus hatalmas táborának léte, a szovjet nép harca az általános és teljes leszerelésért, a békés egymás mellett élésért, Li Szin Man és Menderes amerikabarát diktátori rendszereinek bukása, az Egyesült Államok kémtevékenységének leleplezése és az amerikai U—2 típusú repülőgéppel történt szégyenletes incidens — mindez nagy hatással volt a japán nép harcára, s jelentős mértékben elősegítette harci szellemének és eltökéltségének megerősítését.

Másrészt, a japán nép sikeres harca a tömegharc fényes példáját szolgáltatta, jelentős támogatást nyújtott a latin-amerikai és az afrikai népek függetlenségi mozgalmának, valamint annak a mozgalomnak, melyet az egész világ dolgozói folytatnak a békéért s az amerikai haditámaszpontok ellen.

Melyek a biztonsági szerződés ellen folytatott harc sajátos vonásai, és mi a harc jelentősége a japán nép számára?

Először, a biztonsági szerződés elleni népmozgalom vezető és központi ereje kezdettől fogva a japán munkásosztály volt. A munkásosztály képviselői irányították az Országos Tanácsnak és helyi tanácsainak a munkáját, szervezték a békemeneteket, óriási agitációs munkát fejtettek ki a lakosság körében.

A japán proletariátus harca határozta meg az egész népi mozgalom arculatát. Az összes harci formák között a leghatékonyabbnak a sztrájk bizonyult — a proletariátus kipróbált fegyvere.

A japán vasutasok és a legfontosabb iparágak munkásainak sztrájkharca szolgált alapul Japán történelmének első általános politikai sztrájkjaihoz, a három — 1960 júniusi — tiltakozó sztrájkhoz. Meg kell jegyezni, hogy a japán munkások kezdtek élénken reagálni az égető politikai kérdésekre. Ez a központi vidékektől távol eső vidékekre is jellemző.

A csaknem két évig tartó harci időszak megedzette, tapasztalatokkal gazdagította a proletariátust, a legkülönbözőbb társadalmi rétegek képviselői körében megnövelte a munkásosztály tekintélyét, segített neki saját lehetőségeinek és erejének felismerésében.

A biztonsági szerződés ellen vívott harcban a japán munkásosztály megtette az első lépést afelé, hogy kezébe vegye az ország és a nép sorsát, hogy megszervezze és vezesse a nagy néptömegeket.

Másodszor, a biztonsági szerződés elleni harcba bevonták a nép óriási tömegeit. Mindenfelé szervezett tömegmegmozdulások bontakoztak ki. Szinte naponta zajlottak le Tokióban sok ezer főnyi népi tiltakozó tüntetések. Ide áramlott az ország legtávolabbi zugaiból a békemenetek sok-sok millió résztvevője. Sok millió aláírást gyűjtöttek a biztonsági szerződés hatálytalanítását követelő felhívásra.

A japán társadalom különféle osztályainak képviselői, bár politikai nézeteik és osztályérdekeik különbözők, együttesen cselekedtek egy közös cél — a béke és a függetlenség megvédése — érdekében. A proletariátussal együtt szálltak harcba az alkalmazottak, a parasztok, az értelmiségiek, sőt a kisebb üzletek tulajdonosai is, akik boltjaik bezárásával fejezték ki tiltakozásukat. Mindez arról tanúskodik, hogy a nép mindinkább tudatára ébred erejének és lehetőségeinek.

Kudarcot vallott az opportunistáknak az az állítása, hogy a munkásosztályt, nem is szólva a nagy néptömegekről, nem lehet egyesíteni a politikai harc jelszavai alatt. Az egyszerű japán emberek tudatában erősödik az a meggyőződés, hogy senki sem tartóztathatja fel azt a hatalmas népi erőt, mely békére és demokráciára törekszik.

Harmadszor, egészen az itt tárgyalt időszakig, a parasztság zöme nem kelt saját osztályérdekeinek védelmére. A reakciós erők a pa-

rasztokat mindig saját szilárd támaszuknak tekintették. A biztonsági szerződés ellen folytatott harc megmutatta, hogy a parasztság kezd rátérni az önálló politikai cselekvés útjára. A prefektúrákban a parasztok képviselői részt vettek a biztonsági szerződés elleni közös harc tanácsaiban, a gyűléseken, a tüntetéseken.

Negyedszer, rendkívül nagy jelentőségű az a tény, hogy a harc során reális kísérletek történtek az akcióegység kialakítására, ami a japán munkásmozgalom előtt álló problémák egyik kulcskérdése. Mint erről már szóltunk, a biztonsági szerződés ellen küzdő Országos Tanácsban egyesültek Japán összes haladó szervezeteinek képviselői, beleértve a kommunista és a szocialista pártot.

Éppen a szocialisták és a kommunisták együttműködése volt az, ami nagymértékben elősegítette a biztonsági szerződés ellen küzdő 2000[33] helyi egységakció-tanács sikeres tevékenységét.

A szerződés elleni nemzeti mozgalom ilyen magas színvonalának fő feltételei a következők voltak: a nemzeti függetlenségért folytatott harc demokratikus egységfrontjának megteremtése, s az, hogy ennek fő szervezőjeként a munkásosztály szerepelt. A biztonsági szerződés elleni harc lendületét nemcsak a tömegek politikai aktivitásának növekedése határozta meg. Ez jelentős mértékben a súlyos munkafeltételek, az alacsony életszínvonal, a nyomorúságos munkabér visszahatása volt. Világosan megmutatkozott ez a miike bánya bányászainak hősi sztrájkharca idején. A bányászok néhány ezer társuknak a tőkés racionalizálás keretében történt elbocsátása ellen szálltak harcba, s ugyanekkor kiadták a biztonsági szerződés elleni harc jelszavát is. A biztonsági szerződés elleni harc lefolyása elősegítette a japán munkásmozgalom gyenge oldalainak feltárását is. Ide kell számítani a kis- és középvállalatoknál foglalkoztatottak alacsony fokú szervezettségét s az itt dolgozó munkások politikai öntudatosságának nem kielégítő színvonalát. Ugyanez vonatkozik az ideiglenes munkásokra és a napszámosokra is. Továbbá, bár a japán parasztság egy részében felébredt a politikai aktivitás, többsége még a konzervatív erők befolyása alatt áll, s a reakció támasza.

E pozitív és negatív tényezők jelentékeny mértékben kihatottak az események további menetére. A legfontosabb esemény az 1960 novemberi képviselőházi választás volt.

A fő politikai pártok választási programjában továbbra is je-

[33] „Dzenei", No 9. 1960.

lentős helyet foglalt el a biztonsági szerződés értékelése. Míg a kommunista és a szocialista párt kijelentette, hogy nem ismeri el a biztonsági szerződést, mert törvénytelen, és a nép akarata ellenére hagyták jóvá, addig a Liberális Demokrata Párt az Egyesült Államokkal kötött katonai szövetség támogatásának és erősítésének jelszavát hangoztatta. A „demokratikus szocializmus" pártja valójában a biztonsági szerződés támogatásának politikáját folytatta, bár szavakban „fokozatos érvénytelenítéséért" hadakozott.

Meg kell jegyezni, hogy a választási kampány a fékevesztett jobboldali nacionalista elemek terrorja közepette folyt. A földalatti fasiszta szervezetek tagjai a rendőrség elnéző magatartása mellett számos merényletet követtek el a balszárny politikusai ellen. 1960. október 12-én egy fasiszta meggyilkolta Inedziro Aszanumát, a Japán Szocialista Párt elnökét, Japán teljes semlegességének és a japán—szovjet barátság megszilárdításának aktív harcosát, akinek neve szorosan összeforrt annak a bátor harcnak minden epizódjával, melyet a nép vívott az Egyesült Államokkal kötött katonai szövetség ellen. Aszanuma gyilkosa bevallotta, hogy merényletet tervezett a kommunista párt elnöke, Szandzo Noszaka és az ismert békeharcos, Kaoru Jaszui ellen is.

A választás eredménye a következő volt:

A pártok megnevezése	A parlament alsóházában kapott mandátumok száma	A kapott szavazatok százalékaránya	A kapott szavazatok száma (ezerben)
Liberális Demokrata Párt	296 (287)	57,5 (57,8)	22 740 (22 977)
Szocialista Párt	145 (126)	27,6 (32,9)	10 887 (13 094)
Szocialista Demokrata Párt	17 (40)	8,8	3 464
Kommunista Párt	3 (1)	2,9 (2,6)	1 157 (1 012)
Kis pártok	1	3,2 (6,7)	1 261 (2 669)
Függetlenek	5		
	467 (454)	100,0 (100)	39 509 (39 752)

Zárójelben az 1958. évi választások megfelelő adatai szerepelnek.

A választás súlyos vereséget hozott a Szocialista Demokrata Pártnak, mely a választási hadjárat folyamán szüntelenül támadta a szocialista és a kommunista pártot, s dühödten ellenezte a szocialistáknak azt a felhívását, hogy Japán legyen semleges ország. Ez a párt 23 mandátumot vesztett.

Ezzel szemben a kommunista és a szocialista párt mandátumainak száma emelkedett, ez pedig azt jelenti, hogy a nép helyeselte a biztonsági szerződés elleni harc idején kifejtett tevékenységüket, és magáévá tette azt a felhívást, hogy harcoljon Japán semlegességéért. A kommunista képviselőket két nagy ipari központban. Oszakában és Kiotóban választották meg. Oszaka első és második kerületében a kommunista képviselő kapta a legtöbb szavazatot. Kioto prefektúrában a kommunistákra leadott szavazatok száma csaknem nyolcszorosára növekedett. Országos viszonylatban a prefektúrák kétharmadában több szavazatot kapott a kommunista párt, mint az előző választáson. A béke és a haladás erői jelentős győzelmet arattak.

A hatalmon levő Liberális Demokrata Pártnak az volt a célja, hogy megszerezze az alsóházban a szavazatok kétharmadát (azaz 312 mandátumot), ami lehetővé tette volna számára, hogy a nép akarata ellenére végrehajtsa az alkotmány revízióját. Ez azonban nem sikerült. Ez idő szerint a párt még azután is, hogy négy független képviselő csatlakozott hozzá, csak 300 szavazattal rendelkezik az alsóházban.

A japán nép és élcsapata, a munkásosztály, jelentős sikereket ért el a biztonsági szerződés elleni harcban. Kikényszerítette Eisenhower japáni látogatásának mellőzését, az U—2 típusú amerikai kémrepülőgépek eltávolítását az ország területéről, a korrupt Kisi-kormány lemondását, s kétségessé tette a japán—amerikai kölcsönös biztonsági szerződés érvényességét. A japán proletariátus nem szünteti be a harcot. Feladatul tűzi maga elé, hogy tovább szilárdítja és fejleszti a dolgozók akcióegységfrontját, s ezen az alapon folytatja a harcot az amerikai—japán katonai szövetség hatályon kívül helyezéséért, az élet- és munkafeltételek megjavításáért, a nép jogainak védelméért, a békéért és a leszerelésért, a semleges, független, demokratikus Japánért.

G. A. Uszov

KÖZÉP- ÉS DÉL-AFRIKA MUNKÁSOSZTÁLYÁNAK HARCA AZ IMPERIALIZMUS ELLEN

Az 1960-as esztendő úgy került be a történelembe, mint Afrika éve: csupán ebben az évben 17 független állam jött létre Afrikában, s lakosságának kétharmada megszabadult a gyarmati elnyomástól. A gyarmatrendszer felszámolásával mind nagyobb jelentőségűvé lesz az a kérdés, hogy milyen úton fog fejlődni a független Afrika.

Afrika jelenlegi forradalmi mozgalmának jellegét egyrészt társadalmi és gazdasági fejlettségének színvonala s az egyes országokban kialakult osztály-erőviszonyok, másrészt a két világrendszer harca határozza meg.

Az afrikai forradalmi mozgalom első szakasza — feladatait, valamint a benne résztvevők osztályösszetételét tekintve — nemzeti felszabadító, demokratikus mozgalom. Az első időszak fő feladata a gyarmati iga lerázása és a politikai függetlenség kivívása. A külföldi imperializmus az afrikai társadalom minden rétegét elnyomja, ezért az imperializmus és a gyarmatosítás elleni harcban nemzeti egységfront alakul ki, amely egyesíti az összes forradalmi erőket: a munkásosztályt, a parasztságot, a kis- és középburzsoáziát, az értelmiséget. Ebben a szakaszban a mozgalom vezető ereje számos afrikai országban a nemzeti vagy kisburzsoázia és a hazafias érzelmű értelmiség.

Ezt a jelenséget több körülmény magyarázza. Azokban az országokban, ahol a társadalom osztályrétegeződése többé-kevésbé jelentősen előrehaladt, a burzsoázia tevékenyen részt vesz a felszabadító mozgalomban, mert az idegen imperializmus uralma fékezi

fejlődését, akadályozza a belső piac kiszélesítését, nemzeti vállalatok létesítését stb. A burzsoáziának megvannak az eszközei ahhoz, hogy kiépítse pártapparátusát, újságokat adjon ki és így tovább. Végül jelentős szerepe van a gyarmatosítók osztálypolitikájának is. A gyarmatosítók igyekeznek megtartani az afrikai országokat a kapitalizmus rendszerében, s ezért arra törekszenek, hogy a hatalmat „a megfelelő embereknek, a megfelelő helyen, a megfelelő időpontban" adják át, és szövetkeznek az afrikai burzsoáziával. Ennek következtében a burzsoá vezetők bizonyos lehetőséget kapnak arra, hogy politikai tevékenységet fejtsenek ki, míg azokat a vezetőket, akik valóban küzdenek a függetlenségért, a gyarmati hatóságok évekre börtönbe vetik vagy távol tartják az országtól.

Afrika munkásosztálya, a nemzeti felszabadító mozgalom legforradalmibb ereje, az első szakaszban — fiatalsága és nem elegendő politikai érettsége folytán — a legtöbbször a polgári demokratikus pártok és vezetők irányítása alatt harcol.

Ugyanakkor Guineában, ahol a burzsoázia igen gyenge, a munkásosztály pedig már szakszervezetekbe tömörült, a munkásosztály és a parasztság szövetsége volt az az erő, amely kivívta az ország függetlenségét. Mint Sékou Touré elnök kijelentette, a munkásosztálynak fontos szerepe van a guineai állam gazdasági és társadalmi fejlesztésében.

A munkásosztály és a parasztság szövetsége kialakulóban van más afrikai országokban is. E szövetség megteremtéséért harcol a Dél-afrikai Kommunista Párt, Szenegálban az Afrikai Függetlenségi Párt, a Kameruni Nemzeti Unió stb. Kongóban a munkásosztály és a parasztság a támasza azoknak a haladó erőknek, amelyek Afrika nagy fiának, a belga gyarmatosítók bérencei által brutálisan meggyilkolt Patrice Lumumbának ügyét folytatják.

Az afrikai népek a politikai függetlenség kivívása után választ keresnek az élet által felvetett társadalmi kérdésekre, mindenekelőtt azokra, amelyek életszínvonaluk emelésére és nemzeti függetlenségük megszilárdítására vonatkoznak. Nincsen egységes vélemény a további fejlődés útja tekintetében: a különféle osztályok és pártok különböző megoldásokat javasolnak. Az afrikai kontinensen most megy végbe az osztályerők elhatárolódása.

Helytelen volna azt gondolni, hogy a politikai hatalom meghódítása után az egész nemzeti burzsoázia reakcióssá válik, s többé nem vesz részt a forradalmi mozgalomban. A burzsoázián belül

szakadás megy végbe az imperializmushoz való viszony kérdésében. Ghanában a nemzeti burzsoázia továbbra is a munkásmozgalomra támaszkodik, a külföldi imperializmus elleni harcban, állást foglal a semlegesség és az összes népekkel való barátság mellett. A függetlenné lett afrikai országok többségében azonban feudális és burzsoá körökből származó megalkuvó elemek kerültek hatalomra. Nigéria, Kamerun, Kongó (a volt Francia Kongó) s néhány más afrikai ország kormánykörei a volt anyaország és az Egyesült Államok uralkodó osztályaival akarnak szövetségre lépni, és állást foglalnak a külföldi tőke bevonása mellett.

Viszont a néptömegek meggyőződnek arról, hogy az évszázados elmaradottság felszámolásának és életfeltételeik megjavításának legjobb útja: a fejlődés nem kapitalista útja. Csakis ezen az úton haladva szabadulhatnak meg az afrikai népek a kizsákmányolástól, a nyomortól, az éhségtől. Az alapvető társadalmi kérdésnek a további fejlődési út megválasztásának eldöntésében az afrikai munkásosztály hivatott a fő szerepre.

AZ AFRIKAI PROLETARIÁTUS KELETKEZÉSE, LÉTSZÁMA, ÁGAZATI SZERKEZETÉNEK SAJÁTOSSÁGAI

Az első bérmunkásokkal dolgozó tőkésvállalatok és ültetvények a XIX. század végén, illetőleg a XX. század elején Afrikának a Szaharától délre eső részén, a kontinens imperialista felosztása után keletkeztek. Ekkor kezdődik az afrikai munkásosztály története. Az afrikai proletariátus növekedésének fő termelési alapjául a bányászat és az ültetvényes gazdaság fejlődése szolgált. A második világháború éveiben és a háborút követő első évtizedben az afrikai gyarmatokon fejlődik a feldolgozó ipar, s ezzel együtt az ipari proletariátus. Éppen erre az időszakra esik a munkásosztály létszámának legjelentősebb növekedése.

A túloldali táblázatból bizonyos képet alkothatunk arról, hogy milyen ütemben növekszik a proletariátus, és hogyan oszlik meg földrajzilag a Szaharától délre eső afrikai országokban.

Jelenleg Közép- és Dél-Afrikában a munkások száma 10—12 millió. A munkásosztály legjelentősebb osztagai azokon a vidékeken összpontosulnak, ahol fejlett a bányászat és az ültetvényes gazdálkodás, továbbá a nagy kikötőkben és ipari központokban, nevezetesen Észak-Rhodesia „rézövezetében", a Kongóhoz tartozó Felső-Katangában, Dakarban, Lagosban, Accrában, Léopoldville-

ben, Durbanban, Nairobiban stb. Kelet- és Nyugat-Afrika országaiban a proletariátus nagyfokú területi koncentrációja gyakran együtt jár azzal, hogy a munkások a kisvállalatokban és farmokon szétszóródva dolgoznak. A Dél-afrikai Köztársaságban, Észak- és Dél-Rhodesiában, Kongóban a munkásosztály jelentős része összpontosul nagyvállalatokban és bányákban.

A bérmunkából élő személyek számának növekedése a Szaharától délre eső afrikai országokban***

Országok	1938	1959	Az egész lakosság %-ában (1959)
Szenegál		110 000***	5,0
Angola	315 549	800 000**	19,0
Kenya	172 760	560 882	9
Tanganyika	207 106	428 268	4,8
Uganda	72 680	310 000	5
Zanzibár	—	8 000**	3
Nyaszaföld	177 000	120 000**	5
Észak-Rhodesia	152 230	257 587	13
Dél-Rhodesia	107 581	700 000***	25
Ghana	63 779	350 000***	8
Nigéria	227 451	540 000	1,5
Sierra Leone	22 107	80 000**	4
Gambia	—	5 000**	2,5
Kongó	522 527	1 200 000***	9
Ruanda-Urundi	—	109 577	9
Elefántcsontpart	—	170 000	5,5
Dahomey	—	20 780***	1
Mauritánia	—	20 000	3,3
Madagaszkár	—	440 792***	7,7
Moçambique	—	110 000	12,3
Szomália	—	50 000	3,6
Dél-afrikai Unió	713 000	2 240 000	20
Guinea	—	230 000***	10
Felső-Volta	—	20 741	1,6
Kongó (volt francia)	—	50 000	6,6
Gabon	—	35 000	9,0

* A munkásokon kívül a bérmunkások közt szerepelnek az alkalmazottak is, akiknek száma a fő termelési ágakban nem jelentős. Az adatok csak az afrikaiakat tartalmazzák.

Forrás: „African Labour Survey", Geneva 1958. p. 666. etc.

** 1957

*** 1960

Az afrikai lakosság proletarizálódása sokkal nagyobb mértékű, mint amilyennek a foglalkoztatott munkások száma alapján látszik. A dolgozók jelentős része képtelen munkát találni: az 50-es

évektől kezdve Afrika országaiban a munkanélküliség tömeges és krónikus jellegű. Dél-Rhodesia városaiban és munkástelepülésein a munkanélküli afrikaiak száma 1960-ban legalább 80 000 volt, Kampalában (Uganda) a munkások 35 százalékának, Lagosban (Nigéria) és Dar esz-Szalaamban (Tanganyika) több mint 20 százalékának nem volt munkája stb.

A városi munkanélküliség körülményei között jelentősen növekszik az agrár-túlnépesedés: Kenya rezervátumaiban egy négyzetmérföldnyi területre 700—800 ember jut, míg Anglia mezőgazdasági lakosságának átlagos sűrűsége négyzetmérföldenként csak 50—60 fő.

A munkanélküli hadsereg gyors növekedésének fő oka az afrikai parasztság túlnyomó többségének a földtől való megfosztása és teljes tönkremenése, valamint az, hogy a külföldi monopóliumok fékezik Afrika gazdasági fejlődését és iparosodását. A gyengén fejlődő ipar nem tudja felszívni a tönkrement parasztok fokozódó beözönlését. Még a meglevő termelési kapacitást sem használják ki teljesen, mert a kapitalista világpiacon számos Afrikában termelt ásványi és mezőgazdasági nyersanyag konjunktúrája kedvezőtlen. Egyes államokban, például Kongóban és Ghanában, a helyzetet még súlyosabbá teszi a külföldi monopóliumok politikája. Ezek számos esetben bezárják vállalataikat, hogy ily módon megfojtsák a fiatal köztársaságokat, s az imperialista hatalmaktól gazdaságilag teljesen függővé tegyék őket.[1]

Az afrikai munkásosztály összetételét tekintve már azért sem egységes, mert Afrika egyes területei és országai a társadalmi és a gazdasági fejlődés más és más fokán állanak. Még egy és ugyanazon vidéken is különféle típusú tőkésvállalatok működnek. A háború óta növekszik a korszerűen felszerelt nagyvállalatokban dolgozó munkások száma.

A munkásosztály ágazati szerkezete az afrikai országok gazdaságának gyarmati jellegét és elmaradottságát tükrözi. Nyugat- és Kelet-Afrika országaiban a munkásosztály számbelileg legerő-

[1] A burzsoá közgazdászok többsége a munkanélküliség növekedésének s a rezervátumok túlnépesedésének fő okát az afrikai lakosság túlságosan gyors szaporodásában látja. Az efféle malthusi állítások tarthatatlansága nyilvánvaló. Vajon lehet-e például Kenya abszolút túlnépesedéséről beszélni, amikor területe 2,5-szerese Anglia területének, s míg Angliának 51 millió lakosa van, addig Kenyának csak 6 millió? Afrikában viszonylagos túlnépesedés van, de ez nem a hirhedt Malthus-féle népesedési törvénynek, hanem a tőkés termelés objektív törvényeinek a hatása.

sebb osztaga továbbra is a mezőgazdasági munkásság: Kenyában, Tanganyikában, Ugandában, az Elefántcsontparton a bérmunkából élőknek több mint a felét a mezőgazdaság foglalkoztatja. A mezőgazdasági proletariátus száma Afrika országaiban állandóan emelkedik, annak következtében, hogy fokozódik az afrikai parasztság proletarizálódása, s hogy növekszik Afrikának — mint a mezőgazdasági nyersanyag és az élelmiszer forrásának — szerepe. Mivel a gépek és a gazdálkodás haladott módszerei nagyon lassan hódítanak tért, a foglalkoztatottság gyorsabban növekszik a mezőgazdaságban, mint a termelés.

Az ipari proletariátus rétege a legjelentősebb a Dél-afrikai Köztársaságban, Dél- és Észak-Rhodesiában, Kongóban és Kenyában. Az utóbbi két országban a feldolgozó és a kitermelő iparban, valamint a közlekedésben dolgozó munkások a munkásosztálynak mintegy 30 százalékát képezik. Az afrikai országok többségében a feldolgozó iparban és a közlekedésben foglalkoztatott munkások száma gyorsabban növekszik, mint a munkásosztályé általában.

Az afrikai dolgozók aránytalanul nagy hányadát a szolgáltatások területén foglalkoztatják. Hozzávetőleges számítások szerint 1959-ben Tanganyikában, Kongóban, Ghanában a bérmunkából élők 25—30 százalékát vonták el a szolgáltatások.

Az állami vállalatoknál és intézményeknél foglalkoztatott afrikai munkások és alkalmazottak számának és részarányának az utóbbi években végbement gyors növekedése az állam fokozott gazdasági beavatkozását tükrözi. Az állam sok ipari, mezőgazdasági és kereskedelmi vállalatot ellenőriz, s jelentős szerepet visz a szolgáltatások területén.

Az afrikai munkásosztály továbbra is főleg segédmunkásokból és betanított munkásokból áll: például az Elefántcsontpart mezőgazdasági proletariátusában részarányuk 1960-ban meghaladta a 95 százalékot.[2] A faji megkülönböztetés politikáját folytató gyarmati hatóságok és monopóliumok célszerűbbnek tartották az anyaországi szakképzett munkások, mérnökök és technikusok bevándorlását ösztönözni, semmint a helyi lakosságból szakembereket kiképezni. Afrika országainak többségében máig sincsen gépi termeléssel kapcsolatos proletariátus. A szakképzett munkaerő hiánya erősen fékezi az afrikai országok gazdasági fejlődését.

[2] „Marchés tropicaux et méditerranéens", 25. III. 1961. p. 902.

Az afrikai munkásosztály a gyarmati uralom idején a közvetlen termelők kisajátítása útján keletkezett. A közvetlen termelők kisajátításában elsőrendű jelentőségük volt a gyarmattartó hatalmak következő rendszabályainak: 1. pénzbeli adó kivetése az afrikaiakra; 2. gazdaságon kívüli, adminisztratív kényszer alkalmazása; a föld tömeges kisajátítása Kelet-, Közép- és Dél-Afrikában.

Az afrikai proletariátus létrejötte ma már befejezett tény. Afrikában ma a kivitelre szánt árucikkek zöme bérmunkával készül. Azóta azonban, hogy a XIX. században a rabszolga-exportot felváltotta a rabszolgamunka tömeges alkalmazása magában Afrikában, ez a rabszolgamunka különféle formában mind a mai napig fennmaradt az összes afrikai gyarmatokon. Afrika tapasztalata azt mutatja, hogy ameddig kolonializmus van, addig kényszermunka is van.

Tömeges méreteket és különösen kegyetlen formákat öltött a kényszermunka a Dél-afrikai Köztársaságban és a portugál gyarmatokon, ahol azt hivatalosan elismerik és törvény szabályozza. Minden afrikai köteles a gyarmati hatóságok számára meghatározott számú munkanapot ingyen ledolgozni, vagy ehelyett meghatározott pénzösszeget fizetni (a fejadón kívül). Moçambique-ban az afrikaiakat a szó szoros értelmében eladják, fejenként 1000—1200 escudóért, a Dél-afrikai Köztársaság és Rhodesia bányáiba, ültetvényeire és farmjaira.[3] A Dél-afrikai Köztársaságban és a gyarmatokon erősen elterjedt a bebörtönzött afrikaiak kényszermunkája. A rendőrség a legkülönbözőbb ürügyekkel tömegesen tartóztatja le az afrikaiakat. Csupán a kijárási engedélyre vonatkozó előírások megsértésének vádjával évente 350 000 embert tar-

[3] Galvão kapitány, portugál közéleti személyiség, jelentésében elmondja, milyen szörnyű azoknak a moçambique-i és angolai afrikaiaknak a sorsa, akiket a gyarmati hatóságok magánvállalkozóknak adnak el. „Bizonyos tekintetben — írja — a helyzet súlyosabb, mint a rabszolgaság idején volt. A rabszolgaság idején a gazda saját tulajdonának tekintette a megvásárolt rabszolgát. Érdeke volt, hogy ez az ember egészséges és erős legyen, s úgy gondoskodott róla, mint lováról vagy bivalyáról. Ma a bennszülöttet nem vásárolják meg, hanem a kormány egyszerűen bérbe adja... Gazdájának nem kell gondoskodnia róla, amíg dolgozik, és ha megbetegszik vagy meghal, nem visel érte semmiféle felelősséget. Amikor az afrikai már nem tud dolgozni, vagy meghal, akkor a gazda kérheti, hogy küldjenek neki új munkásokat." Egyes vállalkozóknál a munkások 35%-a halt meg vagy vált munkaképtelenné, mégsem tagadták meg tőlük soha az új „szállítmányokat". („Observer", 29. I. 1961.)

tóztatnak le a Dél-afrikai Köztársaságban. A letartóztatott afrikaiakat gyűjtőtáborokba irányítják, és mint olcsó munkaerőt a farmokon és a bányákban használják fel őket. A farmer a börtönhatóságoknak minden munkaerőért napi 1,7 shillinget fizet. Ez sokkal olcsóbb, mint ha bérmunkást foglalkoztatna, akinek 6—8 shillinget kellene fizetnie.

A kényszermunka biztosításának egyik eszköze: munkások szerződtetése a vezetők és a gyarmati hivatalnokok megvesztegetése útján. Kelet-Afrikában minden leszerződtetett munkásért az ügynök 22 font sterlinget kap. Szerződtetett munkás a Dél-afrikai Köztársaság bányászainak túlnyomó többsége, a tanganyikai szizálültetvények munkásainak legalább 40 százaléka stb. Van néhány nagy magánvállalat és állami szervezet, amely Afrika különféle vidékein munkások szerződtetésével foglalkozik. A hatalmas munkanélküli sereg kialakulása ellenére 1959-ben és 1960-ban nagy méretekben folyt tovább a munkások szerződtetése. Sőt, mi több, egyes cégek és európai farmerek 1960-ban megkísérelték afrikai munkások szerződtetését abból a célból, hogy Európába küldjék őket munkára.

A kényszermunka-rendszernek és az afrikai parasztság kisajátításának egy másik szüleménye az úgynevezett squatter-rendszer fejlődése volt. Ez torz módon egyesíti a kényszermunkát a bérmunkán alapuló tőkés termelési viszonyokkal. A squatter-rendszer leginkább Kenyában és Tanganyikában, az európai farmerek ültetvényein fejlődött ki.

A Kelet-Afrikában élő európai farmerek, hogy állandó munkaerő-kontingenst biztosítsanak maguknak, lehetővé tették az afrikaiaknak, hogy családjukkal együtt letelepedjenek az afrikaiaktól kisajátított földön, s használatba adtak nekik egy-egy földdarabkát. A gyarmati törvényhozás előírásai szerint minden squatter köteles volt az ültetvényesnek évente legalább 240—270 munkanapot igen alacsony bérért ledolgozni, családtagjaiknak pedig ingyen kellett dolgozniuk. Törvény korlátozta, hogy mekkora földterületet kaphat, és mennyi állatot tarthat a squatter. Megjegyzendő, hogy ezeket a határokat folyton szűkítették.

A squatter-rendszer kezd elhalni, s ma már csak a külterjes gazdálkodást folytató farmokon van meg. A squatter-rendszer átalakulóban van, s ez abban fejeződik ki, hogy abszolúte és viszonylag is csökken a squatternek a földből származó jövedelme, s növekszik a pénzbér részaránya és jelentősége. A squatter jöve-

delmében a munkabér részaránya már 1946 és 1953 között 25-ről 33 százalékra[4] emelkedett, s azóta még tovább nőtt.

A kényszermunka azonkívül, hogy ellentmond a társadalmi erkölcsnek, fékezi is Afrika gazdasági fejlődését. Teljes felszámolása létszükséglet — szerepel is a nemzeti felszabadító mozgalom vezetőinek követelései között valamennyi afrikai országban. Azokban az afrikai országokban, amelyek már megszabadultak a gyarmati igától, törvény tiltja a kényszermunkát, és reális rendszabályokat foganatosítanak különféle formáinak felszámolására.

A tőkés termelés fejlődése nem alapulhat teljesen a kényszermunkán, szükségessé teszi a tőkés rendnek megfelelő munkaerő-alkalmazás megteremtését. Afrikában mind mostanáig a vándorrendszer a leginkább elterjedt, s az afrikai munkás fő típusa a vándormunkás.

A vándor-rendszer abban áll, hogy a munkaképes férfilakosság nagyobb része időszakonként a faluból a városba vagy az ültetvényekre megy, hogy keresethez jusson. Nyaszaföld, Dél-Tanganyika és más országok egyes vidékein a munkaképes férfilakosság mintegy 65 százaléka álladóan távol van. A vándormunkás családja rendszerint otthon marad a faluban, hogy megtartsa földecskéjét. A család megélhetésének fő forrása továbbra is a kis darabka föld, tekintve, hogy a családfő munkabére nem teszi lehetővé a család eltartását.

A vándor-rendszer Afrikában legalább háromnegyed évszázada fennáll, s Afrika minden vidékén és valamennyi országában elterjedt. Hosszú időn át a túlnyomórészt naturális gazdálkodást folytató vidékek voltak azok, ahonnan a legtöbb munkás vándorolt el. Amilyen mértékben fejlődik azonban a falun az árutermelés, rétegeződik a parasztság és proletarizálódik nagy része, úgy válnak a munkaerő fő forrásává a fejlett árutermelő mezőgazdasági vidékek. E vidékek között állandóan folyamatban van a munkát kereső munkások cserélődése, de a vándormunkások áramlása főleg a városok és a bányák felé irányul. A vándormunkások áramlásának fő központjai: Dél-Afrikában Witwatersrand és Kimberley, Rhodesiában a „rézövezet", Kongóban Felső-Katanga, Kenyában a Fehér-Magasföld, Nigéria, Ghana, az Elefántcsontpart és Szenegál tengerparti városai. Ami a mezőgazdasági vándormunkásokat illeti, Nyugat-Afrika országaiban (Ghana, Nigéria,

[4] East Africa Royal Commission. 1953—1955. Report. London 1955. p. 167.

Szenegál stb.) és Ugandában legnagyobb részük a gazdag afrikaiak gazdaságaiban dolgozik. E vándormunkások, a körülményektől függően vagy munkabért kapnak, vagy pedig egy idényre kis darab földet bérelnek a munkáltatótól (a szükséges felszereléssel, vetőmaggal stb. együtt). A termés értékesítése után az időszakos bérlők megkapják a bevétel egy részét (rendszerint 20 százalékát), és hazatérnek. Kenyában, Tanganyikában, Rhodesia és Nyaszaföld Szövetségében a vándormunkások nagy része európai farmerek és társaságok ültetvényein dolgozik, s megegyezés szerinti munkabért kap.

A vándor-rendszer szétzúzza az afrikai naturális gazdálkodást, s egyidejűleg fékezi az afrikai faluban a kapitalizmus fejlődését. A vándormunkás falusi gazdasága elkorcsosul, családja felbomlik. A vándor-rendszer lehetetlenné teszi a korszerű technika nagyarányú alkalmazását; a vándormunkás munkáját improduktívan használják fel.

A vándor-rendszert az európai ültetvényesek és tőkések maroknyi csoportja érdekében hozták létre, s tartják fönn mindmostanáig Afrika egyes vidékein. Hosszú időn át ez a rendszer biztosította az olcsó munkaerő szakadatlan áramlását a városokba és az ültetvényekre, s tette lehetővé, hogy az afrikai munkások munkabérét rendkívül alacsony színvonalon tartsák. A vándor-rendszer leplezte a kapitalizmus viszonyai között gyógyíthatatlan betegséget: a munkanélküliséget. A munkanélküliek visszatértek falujukba, ahol megpróbáltak naturális gazdaságukból megélni.

Az utóbbi években Afrika társadalmi és gazdasági fejlődésében olyan jelentős változások mennek végbe, amelyek a vándor-rendszer felszámolásához vagy legalábbis korlátozásához vezetnek. Mindenekelőtt, az áru—pénz viszonyok fejlődése, a föld magántulajdonának elterjedése és az afrikai parasztságban a rétegeződés folyamatának meggyorsulása következtében gyökeresen megváltozik a helyzet a munkaerőpiacon. Míg a kapitalizmus fejlődésének kezdeti időszakában Afrikában a tőkésvállalatok jelentős munkaerőhiánnyal küzdöttek, addig most az összes afrikai országokban hatalmas állandó munkanélküli sereg keletkezett, amely még a gazdasági fellendülés idején sem szívódik fel. A helyzetet súlyosbítja, hogy fokozódik a vándormunkások beáramlása a városokba, a faluba való visszaáramlásuk pedig csökken. Másfelől a feldolgozó ipar fejlődése állandó szakképzett munkásgárda megteremtését követelte.

Ilyen körülmények között Ghana, Rhodesia és Nyaszaföld Szövetsége, Dahomey és néhány más afrikai ország kormánya több rendszabályt foganatosított a külső vándorlás korlátozására és a városi munkaerő stabilizálására. A Rhodesia és Nyaszaföld Szövetségében 1958-ban hozott törvény szerint még a munkában levő „külföldi" afrikaiakat is el kell bocsátani, és ki kell utasítani az országból. De az ilyesfajta rendszabályok csakis a külső, azaz az egyik országból a másikba való vándorlás méreteit befolyásolják. A belső vándorlás továbbra is nagymértékű marad.

Az afrikai gazdaság gyarmati jellege következtében tehát a munkásosztály jelentős részben földdel kapcsolatos vándormunkásokból és ideiglenes munkásokból áll. A fejlődés iránya azonban az, hogy ez a kapcsolat lazul és fokozatosan megszűnik; kialakulnak a munkásosztály állandó káderei; számukra a létfenntartás egyetlen forrása a munkabér.

A LEGALACSONYABB ÉLETSZÍNVONAL A VILÁGON

A Szaharától délre eső afrikai országokban a munkások bérszintje a statisztika adatai és számos dokumentum szerint olyan alacsony, hogy a munkás fizikai erejének helyreállítását is alig teszi lehetővé, nemhogy családjának eltartását.

A háború után az afrikai országok többségében sikerült a munkásosztálynak kiharcolnia a gyarmati hatóságoktól az állami szolgálatban álló munkások és alkalmazottak bérminimumának törvényes megállapítását. A monopóliumok számára ez a minimum maximummá vált, amely fölé a munkások túlnyomó többségének bére nem emelkedik. A bérminimum, melyet jóval a létfenntartási költségek szintje alatt állapítottak meg, nem annyira a munkásokat védi a munkáltatók önkénye ellen, mint inkább fékezi a munkabér emelkedését, s a monopóliumok érdekeit szolgálja. A bérminimumról szóló törvény hatálya korántsem minden területre terjed ki, ahol pedig bevezették, ott nincs szabályozva a munkanap hossza és a munka többi feltétele, s nem veszik figyelembe a munka intenzitásának fokát.

A háború utáni időszakban a (névleges) bérminimum alakulása az afrikai országok többségében számos közös törvényszerűséget mutat.

Az 50-es évekig még a névleges munkabér is alig emelkedett, s rendkívül alacsony szinten maradt. Az 50-es években a szak-

szervezetekben egyesült dolgozóknak sikerült bizonyos eredményeket elérniük a faji megkülönböztetés ellen s a munka- és életfeltételeik megjavításáért vívott harcukban. 1950 és 1960 között az afrikai munkásosztály egyes kategóriáinak névleges munkabére 2—3-szorosára emelkedett. Kenyában 1947-ben az afrikai munkások többsége 30 shillingnél kevesebbet keresett havonta,[5] 1959-ben pedig a legkisebb munkabér havi 60 és 128 shilling között ingadozott.[6] Ez a béremelkedés nem az összes munkásokat érintette, s emellett a reálbért csökkenti az infláció, az árak gyors emelkedése is. Egyidejűleg emelkedik az állandó és tömeges munkanélküliség, növekszik a munka intenzitása stb. Hogy mit vásárolhat havi 100—120 shilling (vagy napi 3—4 shilling) munkabérből a kenyai munkás, azt megítélhetjük az elsőrendű közszükségleti cikkek áraiból: 1 font kenyér 0,75 shillingbe, 1 font hús 2,68 shillingbe, 1 font vaj 3,85 shillingbe kerül.[7] 1949 és 1957 között a fő élelmiszerek ára Kelet-Afrika városaiban 50—200 százalékkal emelkedett. Az afrikai országokban forgalomban levő pénz vásárlóereje a háború óta jelentősen csökkent.[8]

A külföldi monopóliumok megsértik a bérminimumra vonatkozó törvényt, s az afrikai munkások többségének a törvényesen megállapított minimumnál alacsonyabb bért fizetnek. Ghanában 1959-ben a bérminimumot havi 7 font 10 shillingben állapították meg, de sok kereskedelmi cég csak havi 3—5 fontot fizet munkásainak.[9]

A gyarmati rendszer szétesésének viszonyai között, amikor az afrikai államok többsége már kivívta függetlenségét, a külföldi monopóliumok megkísérlik, hogy az afrikai munkásosztályon belül munkásarisztokráciát alakítsanak ki, és ily módon megbontsák a munkások osztályegységét, támaszt teremtsenek maguknak az osztálybéke és az osztályegyüttműködés politikájának megvalósításához. A korszerű nagyvállalatokban, a bányákban és az ültetvényeken kialakulóban van a szakképzett afrikai munkások és alkalmazottak rétege, akiknek a társaságok viszonylag jó fizetést

[5] „World News and Views", London 1950. vol. 30. No 22. p. 260.

[6] „Yearbook of Labour Statistics 1960". Geneva 1960. p. 278.

[7] „Tanganyika. Statistical Abstract for the Year of 1958". Dar-as-Salaam 1958. p. 64.

[8] A font sterling vásárlóereje a dolláréhoz képest csupán a háború utáni első években, hivatalos adatok szerint, legalább 66%-kal csökkent. („Yearbook of Labour Statistics 1959". Geneva 1959. p. 514—515.)

[9] Lásd „The Ghanaian Worker", 22. II. 1960.

adnak, lakást, ingyenes orvosi ellátást, szabadságot biztosítanak nekik. Ez a munkásarisztokrata réteg még csak éppen születőben van, s főként a fejlett bányászat vidékein — Felső-Katangában (Kongó), Rhodesia „rézövezetében" — található meg. Hogy menynyire kisszámú ez a réteg, arról fogalmat alkothatunk magunknak abból, hogy Rhodesiában a Rhokana Corporation bányáiban foglalkoztatott munkások sokezres seregéből 1960-ban csupán mintegy 100 afrikai kapott 500 és 1200 font közötti évi munkabért.[10] E kis csoport reálbére 10—15-szöröse annak a 60—80 fontnyi évi bérnek, amelyet a munkások zöme kap.[11]

Az egyes afrikai országok munkásainak bérszintje közötti különbségek attól függnek, hogy milyen a munkások szervezettségének foka, mennyire erősek a szakszervezetek, s hogy milyen a gazdasági fejlettség általános színvonala. Egyes szakmákban a különbség eléri az 1 : 10 arányt is.

Az afrikai munkások munkabérük nagy részét a táplálkozásra költik. Míg az Egyesült Államokban vagy Angliában a munkáscsalád jövedelmének 30—35 százalékát fordítja élelmiszerre, addig Ghanában 52, Etiópiában 68, Ugandában 85 százalékát. Emellett az afrikai dolgozók fogyasztása jóval alacsonyabb a miminálisnál. Az afrikai munkásnak és családjának osztályrésze az állandó elégtelen táplálkozás. Egy Gicaru nevezetű kenyai tanító a következőket írja a városokban élő afrikaiak életéről: „A táplálkozás volt egyik fő problémánk. A lakás, a közlekedés és a ruházat költségeinek kiegyenlítése után sok afrikainak semmi pénze sem maradt, még azoknak sem, akiknek általános vélemény szerint jó helyük volt. Naponta rendszerint csak egyszer ettek — este. Én magam is, aki a legjobban fizetett afrikaiak közé tartoztam, reggel csak egy csésze teát engedhettem meg magamnak, és estig semmi többet."[12] Az afrikai munkások fő tápláléka a köles és a kukorica. Az afrikaiak azért táplálkoznak főként kukoricával, mert mást nem tudnak megvenni. A tartós fogyasztási cikkek vásárlása, a moziba járás, a takarékoskodás az afrikai munkás számára teljesen elérhetetlen.

Az afrikai munkás, minthogy nem tudja munkabéréből eltartani családját, kénytelen hozzátartozóit a faluban hagyva egyedül élni, vagy munkába küldeni feleségét és gyermekeit. Afrika gyar-

[10] „Industrial Review of Africa", Johannesburg VIII. 1960. p. 41.
[11] „New Statesman" 10. IX. 1960.
[12] *M. Gicaru :* The Land of Sunshine. London 1958. p. 145.

mati országaiban a női és a gyermekmunka bérének minimumát a törvény állapította meg a felnőtt férfi bérénél lényegesen alacsonyabban. Kenyában 1958-ban a feldolgozó iparban a nőknek azonos munkáért a férfi munkás bérének nem egészen 60 százalékát a mezőgazdaságban 50 százalékát, a bányászatban 35,5 százalékát fizették stb.[13] A női és a gyermekmunka elterjedése s a bérezésükben alkalmazott megkülönböztetés az afrikai munkásosztály kizsákmányolásának fokozódásáról tanúskodik.

Nagymértékben csökkenti a dolgozók életszínvonalát az adók — különösen a közvetett adók — állandó növekedése, a lakbérek emelkedése, a lakáshiány. Például csupán Nairobiban, a gyarmati hatóságok beismerése szerint, legalább 30 000 munkásnak nincsen lakása.

Az afrikai munkások kizsákmányolásának fokozását szolgáló legfontosabb eszköz mindinkább a termelés tőkés racionalizálása, a munka intenzitásának növelése, ami a normák szigorításában és a túlórák szaporodásában fejeződik ki.

A növekvő adók, az infláció, az áremelkedés stb. következtében valamennyi afrikai országban nagy különbség mutatkozik a munkabér és a létminimum között. Tanganyikában a városi munkások többsége csak havi 100 shillinget keres, pedig az afrikai család létminimuma legalább 542 shilling[14]; Dél-Rhodesiában a havi munkabér 5—6 font, a létminimum pedig több mint 25 font stb.[15]

Évről évre mélyül a szakadék a külföldi monopóliumok emelkedő nyeresége és az afrikai dolgozók alacsony bére, az Afrikában élő európai alkalmazottak fizetése és az afrikai munkások bére, az imperialista országok gazdagsága és az afrikai népek szegénysége között. A külföldi monopóliumok nyersanyag és nyereség formájában évenként óriási vagyonokat visznek ki Afrikából. Huszonhét ásványi nyersanyagok kitermelésével foglalkozó angol társaság eredménykimutatása szerint, tiszta nyereségük 1946 és 1958 között 19 millióról 90 millió font sterlingre, azaz több mint 4,5-szeresére nőtt.[16] A nyereség főként a munkásosztály kizsákmányolásának fokozása révén növekedett. Az alacsony műszaki színvonal ellenére a kizsákmányolás rátája sok termelési ágban eléri az 1200—1300 százalékot. Még sohasem volt ilyen nagy a kü-

[13] Lásd „Yearbook of Labour Statistics 1959". pp. 286., 305., 309.
[14] «Современный Восток», № 5. 1960. стр. 18.
[15] „Africa Digest", London 1960. vol. 8. No 2. p. 53.
[16] Lásd «Правда», 1. декабря 1960 г.

lönbség az afrikai munkás munkájának eredménye és díjazása közt.

Az afrikaiak joggal vélekednek úgy, hogy hazájuk minden bajának és szenvedésének legfőbb forrása az imperializmus és a gyarmati rendszer. A gyarmati rendszer mindenfajta elnyomást egyesít: a gazdaságit és a politikait, a katonait és a bürokratikust, a nemzeti és az osztályelnyomást, s valamennyi megnyilvánulásától a legtöbbet a munkásosztály szenved. A gyarmatrendszer széthullása még nem jelenti azt, hogy a kolonializmus nem formája többé az elmaradott országok imperialista kizsákmányolásának. A külföldi monopóliumok továbbra is uralkodnak Afrika gazdaságában, s a dolgozók életszínvonala továbbra is igen alacsony. A politikai függetlenség kivívása után nem fejeződik be a harc az imperializmus és a gyarmati uralom ellen. Guinea példája meggyőzően mutatja az afrikai munkásoknak, hogy csak akkor vívhatják ki reálbérük emelését, a munkához, a pihenéshez, a sztrájkhoz való jogaik törvénybe iktatását, a demokratikus és a szakszervezeti szabadságjogok tiszteletben tartását, az ország egész társadalmi életének és gazdaságának átalakítását, ha maguk is részt vesznek az ország kormányzásában.

A PROLETARIÁTUS SZERVEZETTSÉGÉNEK NÖVEKEDÉSE, HARC A SZAKSZERVEZETI EGYSÉGÉRT

Munka- és életfeltételeinek megjavításáért, Afrika teljes politikai és gazdasági felszabadításáért folytatott harcában a munkásosztály megteremtette tömegszervezetét — a szakszervezeteket. Minthogy a Szaharától délre fekvő afrikai országok többségében még nincsenek kommunista és munkáspártok, a szakszervezetek vezetik az afrikai munkásmozgalmat. Jelenleg a szakszervezetek a munkásosztálynak nemcsak gazdasági, hanem politikai szervezetei is. A szakszervezetek bérharca a külföldi monopóliumok és a gyarmati hatóságok ellen irányul, s ily módon szerves része a nemzeti felszabadító mozgalomnak. A szakszervezetek számos afrikai országban tagjai a nemzeti demokratikus pártoknak, s tevékenyen részt vesznek a politikai harcban. A legfontosabb politikai akciók sikere főleg a szakszervezetek támogatásától függ, mert a szakszervezetek válnak a legfontosabb szervezett erővé nemcsak a munkásosztály gazdasági érdekeiért vívott harcban, hanem az afrikai országok össznépi függetlenségi mozgalmában is.

Az afrikai szakszervezeti mozgalom a második világháború után kibontakozott imperialistaellenes harc folyamán keletkezett és fejlődik tovább. Kezdetben a szakszervezetek csak egy-egy vállalat munkásait foglalták magukban. Ezek a szakszervezetek azonban nagyon gyengék voltak ahhoz, hogy eredményesen felvegyék a harcot az egyesült vállalkozókkal és a gyarmati hatóságokkal. A szakszervezetek vezetői ágazati szakszervezetek és egységes szakszervezeti központ megteremtéséért, a különféle termelési ágak és az összes afrikai országok munkásainak akcióegységéért küzdöttek. 1945-ben megalakult az Aranypart (jelenleg Ghana) Szakszervezeti Kongresszusa, 1947-ben Észak-Rhodesia afrikai bányászainak szakszervezete, 1949-ben a Kelet-afrikai Szakszervezeti Kongresszus, a szomáliai állami alkalmazottak szakszervezete; Francia Nyugat-Afrikában 1947-ben nem kevesebb, mint 175 szakszervezet működött. 1957 januárjában a francia gyarmatok szakszervezeteinek nagy része egyesült a Fekete-afrikai Általános Munkásszövetségben (UGTAN).

A szakszervezetek vezetésével az afrikai munkásosztály már ezekben az években számos hatalmas imperialistaellenes akciót hajtott végre: 1950-ben tömeges engedetlenségi kampányt Ghanában, 1950-ben az első általános sztrájkot Nairobiban, kampányt a napi minimális 1 font sterlingnyi munkabérért a Dél-afrikai Unióban, 1952 novemberben általános politikai sztrájkot Francia Nyugat-Afrikában és így tovább.

A gyarmati hatóságok a megtorló intézkedésekkel támadták a szakszervezeti mozgalmat, s igyekeztek belülről szétrombolni. Sok vezetőt börtönbe vetettek, távoli vidékre száműztek, vagy kiutasítottak az országból. Az angol gyarmatokon az állami vállalatok és intézmények munkásainak és alkalmazottainak megtiltották, hogy belépjenek a szakszervezetekbe és a politikai szervezetekbe. További szakszervezetellenes törvényeket hoztak, melyek értelmében a szakszervezetek lajstromozását intéző hivatalnokoknak jogukban állott ellenőrizni a szervezetek pénzügyeit és megtagadni a „nem megfelelő" szakszervezetek lajstromba vételét.[17] A Dél-afrikai Unióban és a kelet-afrikai gyarmatokon a legharcosabb szakszervezeteket feloszlatták (köztük a Kelet-afrikai Szakszervezeti Kongresszust is). Egy 1950-ben kibocsátott törvény feljogo-

[17] Például Nigéria legnagyobb szakszervezetének — a vasutas-szakszervezetnek — lajstromba vételét mind a mai napig megtagadták, s a szervezetet törvénytelennek tekintik.

sította az angol gyarmatok kormányzóit, hogy „a létfontosságú gazdasági ágakban" megtiltsák a sztrájkot. A Dél-afrikai Unióban az afrikai munkásoknak háromévi börtönbüntetés és 500 font sterling pénzbüntetés terhe mellett egyáltalában megtiltották a sztrájkokban való részvételt.

Ugyanekkor azonban a gyarmatosítók kénytelenek voltak számos engedményt tenni: az Aranypart 1951-ben részleges önkormányzatot kapott; 1952 decemberében a francia parlament törvényt hozott a francia gyarmatok munkaügyi törvényhozásáról: bevezették a biztosított minimális (bár igen alacsony) munkabért és így tovább.

Ám a korbács és a mézesmadzag politikája nem tudta megállítani a szakszervezeti és a munkásmozgalom növekedését. A mozgalom tovább szélesedett, és a dolgozók mind újabb rétegeit ölelte fel. Ghanában 1945-ben a szakszervezeti tagok száma 6000, 1957-ben pedig 100 000 volt, vagyis az összes munkások 40—50 százaléka. A Tanganyikai Munkásszövetség, alapításakor, 1955-ben, mindössze 9000 embert egyesített, 1960-ban tagjainak száma 100 000-re emelkedett.

A Szaharától délre fekvő más országok szakszervezeteinek létszámát az alábbi adatokból láthatjuk (1957):[18]

Kenya	44 409	Sierra Leone	24 747
Rhodesia és Nyaszaföld Szövetsége	53 354*	Uganda	3 656
Kamerun	36 000	Szomália	31 500
Libéria	50 000	Kongó	11 200
Nigéria	173 366	Madagaszkár	61 000
		Dél-afrikai Unió	30 301*

* Ebben a számban csak az afrikai munkásokat egyesítő szakszervezetek szerepelnek.

Jelenleg a szakszervezeti mozgalom Afrika valamennyi országában fejlődik. Minden fő termelési ágban van szakszervezet. Egyesek több mint 40 000 tagot számlálnak (Észak-Rhodesiában az afrikai bányászok szakszervezete, Tanganyikában a dokkmunkások és szállítómunkások szakszervezete, a szizál-ültetvények dolgozóinak szakszervezete stb.). A 10 millió afrikai munkásból több mint 2,5 millió a szervezett.

Az, hogy a legtöbb afrikai ország kivívta függetlenségét, új fel-

[18] „Directory of Labor Organizations", Washington 1958. p. XI.

adatok elé állítja a szakszervezeti mozgalmat. Sok új államban a nemzeti burzsoázia kerül hatalomra, s ez egyik legfontosabb célját a munkásosztály kizsákmányolásának fokozásában, a szakszervezeti és a munkásmozgalom elnyomásában látja. Egyes burzsoá kormányok igyekeznek a gyarmatosítók politikáját folytatni, s fokozzák a megtorló intézkedéseket a szakszervezetek és a demokratikus szervezetek ellen. 1959-ben adminisztratív intézkedéssel feloszlatták Niger dolgozóinak szakszervezetét. Az Elefántcsontpart területén 1959 októberében a hatóságok kampányt szerveztek az UGTAN-hoz tartozó szakszervezetek üldözésére. A háromnapos tiltakozó sztrájkot elnyomták, sok szakszervezeti aktivistát letartóztattak vagy kiutasítottak az országból. 1960 májusában a kongói (volt francia) Youlou-kormány 24 szakszervezeti vezetőt letartóztatott, köztük Julien Bukambut, az országos munkásszövetség főtitkárát, a Szakszervezeti Világszövetség Főtanácsának tagját. 1960 őszén Dahomey kormánya sikertelenül kísérelte meg, hogy az állami munkások és alkalmazottak sztrájkját megtiltó törvényt hajszoljon keresztül.

A jobboldali szocialista és a katolikus szakszervezetek vezetői a nemzeti burzsoázia segítségére sietnek. Kijelentik, hogy az afrikai társadalomban nincsenek antagonisztikus osztályok, s ezért Afrika független államaiban a szakszervezeteknek az a feladatuk, hogy segítsék a kormányt az összes társadalmi csoportok közötti lojális együttműködés megszervezésében. A nemzeti burzsoázia ezzel arra akarja kényszeríteni a munkásosztályt, hogy nyugodjék bele a tőkés kizsákmányolás fokozásába s a demokratikus és szakszervezeti szabadságjogok korlátozásába.

Azokban a független államokban, amelyekben a demokratikus szakszervezetek és a munkásosztály részt vesznek az ország és a termelés irányításában, a szakszervezeti mozgalom újabb lökést kapott. Ezekben az országokban a szakszervezetek taglétszáma afrikai viszonylatban példátlan ütemben növekszik. 1960-ban Ghanában a szakszervezetek a munkásság csaknem 100 százalékát egyesítették, körülbelül 350 000 főt.[19] Guinea Dolgozóinak Szakszervezeti Szövetsége 200 000 embert foglal magába, vagyis az összes munkások és alkalmazottak 85 százalékát.[20] Guinea, Mali, Ghana munkásosztálya felszámolta a szakadást a szakszervezeti mozgalomban, s egységes nemzeti szakszervezeti központot alakí-

[19] „The Ghanaian Worker", 8. II. 1960.

[20] «Труд», 18. февраля 1961 г.

tott. A szakszervezetek elsőrendű szerepet töltenek be ezen országok társadalmi és gazdasági életében, és tevékenyen védelmezik a munkásosztály érdekeit.

A szakszervezeti mozgalom vezetéséért és egységéért folyó harcban az afrikai társadalom belső társadalmi ellentmondásainak kiéleződése fejeződik ki. A nemzeti burzsoázia igyekszik a fiatal köztársaságok fejlődését a kapitalista útra terelni, a szakszervezeteket pedig az osztály-együttműködés szerveivé tenni. Az afrikai munkásosztály a szakszervezeteket a tőkés kizsákmányolás elleni harc hatalmas fegyverének tekinti.

Az afrikai munkásosztály fő kizsákmányolója továbbra is a külföldi imperializmus, nem pedig a nemzeti burzsoázia. Ezért a jelenlegi szakaszban az afrikai szakszervezeti mozgalom legfontosabb feladata a szakszervezeti egység megteremtése minden országban és az egész kontinensen közös harc alapján, mely a gyarmati rendszer, az imperializmus és a kizsákmányolás minden formája ellen, az afrikai dolgozók életszínvonalának felemeléséért folyik.

A gyarmatosítók nagy erőfeszítéseket tettek, hogy szakadást idézzenek elő az afrikai szakszervezeti mozgalomban. A faji megkülönböztetésnek a munkabér, a munka- és az életfeltételek kérdésében folytatott politikájával bizonyos fokig sikerült nemzeti viszályt szítaniuk az afrikaiak, a hinduk és az európaiak között. Ennek következtében a Dél-afrikai Köztársaságban, Kelet- és Közép-Afrikában, Kongóban rendszerint faji alapon alakulnak a szakszervezetek. A Dél-afrikai Köztársaságban törvény tiltja vegyes (európai, afrikai és indiai munkásokat egyesítő) szakszervezetek létesítését, továbbá tilos afrikai és indiai szakszervezetek létesítése is. Az európaiakat gyakran sztrájktörőként használják fel az afrikai munkások sztrájkjai idején.

A gyarmati hatóságok, hogy gátolják az afrikai munkások egységét, szűk, céhjellegű keretek között tartották a szakszervezeti mozgalmat. Ebből a célból elősegítették apró, egymással versengő szakszervezetek alakítását (a gyarmati törvényhozás szerint már 6 fő is alakíthat szakszervezetet). Ennek következtében Ghanában 1957-ben több mint 80, Nigériában pedig 297 ilyen kis szakszervezet volt és így tovább. A gyarmatosítók véleménye szerint ez a demokrácia és az egyesülési szabadság. Ugyanekkor nem engedték meg széles, területközi szakszervezetek alakítását: Kenya, Uganda, Tanganyika és Észak-Rhodesia vasutasainak 1955-ben alakult szakszervezetét feloszlatták.

A gyarmati hatóságok tevékeny közreműködésével Kelet- és Közép-Afrikában sztrájktörő szakszervezetek alakulnak. Ezek a „szakszervezetek" nem szilárdak és nem nagy létszámúak, de sokat ártanak a munkásmozgalom fejlődésének. 1960 elején Tanganyikában a vasutassztrájk idején, a vasútigazgatóság létrehozta a „Lojális Afrikai Vasutasok Szakszervezetét". E szervezet célja, saját meghatározása szerint, „az összes sztrájktörők egyesítése"[21]. Ugandában a vasutasok egységfrontjának megbontása céljából 1960-ban megszervezték azoknak a vasúti munkásoknak és alkalmazottaknak a szakszervezetét, akiknek évi fizetése legalább 1200 font sterling.

Aktív tevékenységet folytatnak Afrikában a szakszervezeti mozgalom egységének megbontása és az opportunista ideológia terjesztése céljából a nyugat-európai és az amerikai katolikus és jobboldali szocialista szakszervezetek, valamint a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége (SZSZNSZ).

1959-re az afrikai szakszervezeti mozgalom több regionális csoportra szakadt. Francia Nyugat- és Egyenlítői Afrikában, Guineában és Kamerunban a szervezett munkások nagy részét az UGTAN egyesítette.

Programjában ez a szervezet fő céljaként jelölte meg „az összes afrikai munkások egyesítését egyetlen, az egész kontinenst átfogó szakszervezeti szövetségben; tagjai anyagi és erkölcsi érdekeinek védelmét; az afrikai szakszervezetek tevékenységének vezetését és összehangolását a gyarmati rendszer és a kizsákmányolás minden egyéb formája ellen folyó harcukban".

A francia gyarmatok összes szervezett munkásainak mintegy 5 százaléka tartozik a Francia Keresztény Dolgozók Szövetségéhez. Kongó szervezett munkásainak jelentős része ugyancsak a katolikus szakszervezetekhez csatlakozott.

Ezenkívül tizenegy francia gyarmaton Franciaország jobboldali szocialista szakszervezeti központja, a „Force Ouvrière" is létesített fiók-szakszervezeteket.

1949-től 1959-ig Ghana, Madagaszkár és az angol gyarmatok szakszervezetei a szakadár jobboldali szocialista Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségéhez (SZSZNSZ) tartoztak. 1959-ben az SZSZNSZ-hez tartozó afrikai szakszervezetek taglétszáma kb. 1,25 millió fő volt.[22]

[21] „East Africa and Rhodesia", London 14. III. 1960. p. 785.
[22] „Free Labour World", No. 115—116. 1960. p. 7.

A legutóbbi időkig az SZSZNSZ politikája arra irányult, hogy az afrikai szakszervezetek tevékenységét olyan gazdasági harcra korlátozza, amely a legkisebb mértékben sem kapcsolatos az afrikai népek szabadságharcával. Az SZSZNSZ vezetői azt bizonygatták, hogy az afrikai szakszervezeteknek nem kell részt venniük a nemzeti felszabadító mozgalomban, hanem ki kell fejleszteniük az együttműködést a hatóságokkal és a vállalkozókkal, s hogy a munkásosztály csak kompromisszum útján érheti el életszínvonalának emelkedését. Hasonló opportunista, szakadár politikát folytatnak Afrikában a katolikus szakszervezetek és a jobboldali szocialista „Force Ouvrière" is. E szakszervezeti központok a szakszervezetek pártonkívüliségének jelszavát hangoztatva arra törekszenek, hogy elszakítsák a szakszervezeteket a nemzeti függetlenségért küzdő politikai pártoktól, s ezzel megfosszák őket a szervezett tömegtámasztól.[23]

Az SZSZNSZ-nek, valamint az anyaországok jobboldali szocialista és katolikus szakszervezeti központjainak gyarmatosítóbarát politikája nagy elégedetlenséget keltett az afrikai munkásosztály tömegeiben, s 1958-tól kezdve szervezett ellenállásba ütközött.

1958 decemberében, az afrikai országok Accrában megtartott értekezletén számos ország szakszervezeti vezetői első ízben vetették fel, hogy ki kell lépni a nemzetközi szakszervezeti központokból, egyesíteni kell minden afrikai ország szakszervezeteit, és egységes szervezetként meg kell teremteni az Összafrikai Szakszervezeti Szövetséget. A döntést azonban elhalasztották az értekezlet elnökének T. Mboyának ellenállása miatt. 1959-ben a Ghanai Szakszervezeti Kongresszus kivált az SZSZNSZ-ből, s újból javaslatot tett az Összafrikai Szakszervezeti Szövetség (ÖSZSZ) megalakítására. Ez a szakszervezeti szövetség nem tartoznék egyik nemzeti szakszervezeti központhoz sem; az egész afrikai kontinens munkás- és szakszervezeti mozgalmának egységére, a gyarmatosí-

[23] A Szabad Szakszervezetek Afrikai Szövetségének I. kongresszusán, melyet 1959 szeptemberében Abidjanban tartottak, megerősítették azt az elvet, mely szerint „a szakszervezetek függetlenek minden politikai párttól, a munkáltatók és a kormány szervezeteitől, s nem kívánnak részt venni a politikai viszályokban". „Les informations politiques et sociales", Paris 17. IX. 1959.

Ugyanezen a kongresszuson a Szabad Szakszervezetek Afrikai Szövetségének vezetői kiharcolták annak a határozati javaslatnak az elutasítását, amelyet Szenegál szakszervezeteinek küldöttsége terjesztett be arra vonatkozólag, hogy az afrikai gyarmatok harcoljanak a Francia Közösségből való kiválásért és a teljes függetlenség kivívásáért.

tás és az imperializmus ellen, a teljes gazdasági és politikai függetlenségért folyó közös harcra épülne. Ghana javaslatát Guinea, Szenegál, Mali, Marokkó, Nigéria, Togo, Algéria, Sierra Leone és néhány más ország szakszervezetei helyeselték.

Az afrikai munkásmozgalom egységéért folytatott harc halálos veszélyt hozott a gyarmatrendszerre, az opportunistákat pedig azzal fenyegette, hogy aláássa és felszámolja befolyásukat az afrikai szakszervezeti mozgalomban. Ezért a jobboldali szocialista és a katolikus szakszervezeti vezetők aktív harcot folytattak a ghanai és a guineai szakszervezetek kezdeményezése ellen. T. Mboya és néhány más afrikai szakszervezeti vezető segítségével két ízben (1960 májusában és decemberében) sikerült meghiúsítaniuk az ÖSZSZ létrehozására hivatott értekezlet megtartását. Az SZSZNSZ vezetői, hogy megőrizzék befolyásukat, az 1960 novemberében Tunéziában megtartott értekezleten az SZSZNSZ keretében afrikai regionális szervezetet akartak létrehozni. Az SZSZNSZ angol—amerikai vezetése és az afrikai küldöttek közötti éles ellentétek következtében az értekezlet nem tudott semmiféle konkrét programot kidolgozni az afrikai munkásszervezetek egységes akciójának megszervezésére, igaz, hogy az SZSZNSZ vezetőinek ez nem is volt szándékukban. Önkormányzatot kaptak a keresztény szakszervezetek is; ezek 1959 januárjában megalakították a Hivő Munkások Afrikai Szövetségét.

Ily módon az afrikai szakszervezeteknek tett némi engedmények révén, szervezeti és pénzügyi önállóságuk növelésével az SZSZNSZ és a KSZNSZ (Keresztény Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége) vezetőinek ideiglenesen sikerült megőrizniük azokat a csatornákat, melyeken keresztül ideológiai befolyást gyakorolhatnak az afrikai szakszervezeti vezetőkre, sikerült fenntartaniuk a szakadást az afrikai szakszervezeti mozgalomban.

A jobboldali szocialista és a katolikus szakszervezeti központok tevékenységének kolonialista jellegét szemléltetően igazolták a kongói események. A monopóliumok utasításait követő SZSZNSZ nem ítélte el a belga agressziót, s vezetői kijelentették, hogy feltétel nélkül támogatják Hammarskjöld tevékenységét. A kongói katolikus szakszervezetek szövetségének a belga katolikus szakszervezetek befolyása alatt álló vezetősége szembeszállt Patrice Lumumba törvényes kormányával, s valójában Csombét, Mobutut és Kaszavubut, a kongói nép árulóit támogatta.

Afrika haladó szakszervezetei aktívan harcoltak, hogy leleplez-

zék azt az aknamunkát, melyet az SZSZNSZ meg a KSZNSZ vezetői és ügynökei végeznek az afrikai szakszervezeti mozgalomban. 1961 májusában a demokratikus erők küzdelmét nagy siker koronázta: az afrikai szakszervezetek Casablancába összehívott értekezlete kimondotta az Összafrikai Szakszervezeti Szövetség (ÖSZSZ) megalakítását. Az értekezlet határozatot fogadott el, mely szerint az afrikai szakszervezetek hat hónapon belül kiválnak az SZSZNSZ-ből és a KSZNSZ-ből.

Ma az afrikai mozgalomban három fő irányzat harcol egymással.

Az első, a haladó irányzat azt a törekvést képviseli, hogy az Összafrikai Szakszervezeti Szövetség az összes afrikai népek egysége alapján megerősödjön és harcoljon a kolonializmus és az imperializmus ellen, az afrikai országok gazdaságának fejlesztéséért, a dolgozók életszínvonalának emeléséért és a külpolitikai semlegességért.

A második irányzat a nyugat-európai jobboldali szocialista és katolikus vezetők ama törekvésében fejeződik ki, hogy az osztálybéke, az osztály-együttműködés és a politikai tevékenységtől való távolmaradás stb. régi jelszavainak segítségével megőrizzék az afrikai szakszervezetekre gyakorolt befolyásukat.

A harmadik irányzat abban nyilvánul meg, hogy több ország szakszervezeti központjában erősödik az amerikai befolyás.[24] Az amerikai és a nyugat-európai jobboldali szocialista vezetők afrikai tevékenysége fékezi a munkás- és a szakszervezeti mozgalmat, korlátozza céljait és méreteit.

A SZTRÁJKMOZGALOM FELLENDÜLÉSE

A kontinens munkásosztálya a nemzeti felszabadító mozgalom legforradalmibb ereje. A munkásmozgalom fellendülésének nagy szerepe volt számos afrikai ország nemzeti függetlenségének kivívásában. Ezt világosan megmutatja Ghana és Guinea példája.

[24] Az afrikai szakszervezetek az afrikai dolgozók legfontosabb tömegszervezetei közé tartoznak, s nagy szerepük van Afrika politikai életében. Ezért érthető, hogy az amerikai imperialisták igyekeznek ideológiailag befolyásolni és gazdaságilag függő helyzetbe hozni őket. Amerikai pénzen épült fel 1960-ban a Kenyai Munkásszövetség új székháza. Az Egyesült Államokban tanult, illetőleg tanul sok afrikai szakszervezeti vezető.

Az amerikai szakszervezeteknek ezt a tevékenységét aktívan támogatja az Egyesült Államok külügyminisztériuma. Konzulátusain Afrika országaiban és gyarmati területein külön munkaügyi attasé van.

Ghana munkásosztálya tevékenyen részt vett a hatóságokkal szembeni engedetlenség kampányában, amely arra késztette a gyarmatosítókat, hogy 1951-ben részleges önkormányzatot adjanak e gyarmatnak. 1956-ban újabb fellendülés kezdődött a munkásmozgalomban: ebben az évben 25 sztrájk zajlott le, s ezekben 33 000 dolgozó vett részt, az előző évinek négyszerese. Az ebben az évben lefolyt sztrájkokat nagy szívósság s hosszú időtartam jellemezte. Az 1955. évi 29 000-rel szemben 1956-ban 2,5 millió volt a sztrájknapok száma. A munkásosztály sztrájkmozgalma az afrikai dolgozók minden rétegének imperialistaellenes tömegakciói közepette bontakozott ki. A gyarmatosítók kénytelenek voltak ismét engedményeket tenni: 1957 márciusában kihirdették Ghana függetlenségét. A Szaharától délre fekvő afrikai országok többségében az 50-es évek végén újabb fellendülésnek indult a munkásmozgalom. A legnagyobb a sztrájkmozgalom lendülete Tanganyikában s Rhodesia és Nyaszaföld Szövetségében. Míg 1954-ben Tanganyikában 43 sztrájk volt 4621 résztvevővel, addig 1959-ben 205 sztrájkban több mint 82 000 munkás vett részt.[25] Ugandában és a portugál gyarmatokon a munkásosztály aktívan részt vesz a gyarmatosítók elleni fegyveres akciókban. Erősen elterjedtek az ellenállás passzív formái: az áruk és a közlekedési eszközök bojkottja stb. Gyakran szerveznek politikai tüntetéseket és gyűléseket. Összekapcsolják a harc különféle formáit, melyek ily módon kiegészítik egymást.

Nagy jelentőségű esemény volt Kelet-Afrikában a vasutasok sztrájkja. A sztrájk 1959 november közepén azzal kezdődött, hogy 5000 afrikai vasutas sztrájkba lépett Nairobi városában. Hamarosan csatlakozott hozzájuk az ország több mint 18 000 vasutasa. A vasúti forgalom nagyrészt megbénult, jóllehet a gyarmati hatóságok és a vasútigazgatóság nagymértékben használtak fel ázsiai és európai sztrájktörőket. Az afrikai szakszervezetek többsége kijelentette, hogy mindenben támogatja a sztrájkolókat. November 19-én kezdődött Uganda vasutasainak és szállítómunkásainak sztrájkja. Az Ugandai Szakszervezeti Kongresszus közölte, hogy előkészíti valamennyi iparág munkásainak általános sztrájkját. December 9-ére tűzték ki a tanganyikai vasutassztrájk kezdetét. Reális lehetőség nyílt az összes kelet-afrikai ipari munkások általános sztrájkjának megszervezésére.

[25] „Yearbook of Labour Statistics 1960". p. 518.

A munkásegység annál inkább szükséges és lehetséges volt, mert a munkások teljesen egységes követelésekkel léptek fel.

A gazdasági követelések a következők voltak: 1. a minimális munkabér felemelése napi 7 shilling 75 centre, vagyis az akkori színvonalnak mintegy háromszorosára; 2. a betöltött munkakörnek megfelelő fizetési fokozatok megállapítása, s az „egyenlő munkáért egyenlő bér" elvének megvalósítása; a faji megkülönböztetés megszüntetése a fizetésben; 3. a vasút igazgatásának afrikanizálása; 4. bizottság létesítése a vasutasok életkörülményeinek feltárására. Emellett követelték a munkanap megrövidítését, a fizetett szabadság bevezetését, a társadalombiztosítás rendszerének megteremtését, a munkások számára szolgáló lakások építésének fokozását.

A munkások politikai követelései a következők voltak: az általános választójog azonnali bevezetése, az összes politikai foglyok szabadon bocsátása, nemzeti függetlenség, az összes afrikaiak egysége.

Az általános sztrájk azzal fenyegette Kelet-Afrikát, hogy megbénítja egész gazdasági életét, és nagy horderejű események előjátéka lesz. A gyarmati hatóságok azonban Mboya és néhány más szakszervezeti vezető segítségével meg tudták akadályozni, hogy a sztrájk egész Kelet-Afrikára kiterjedő általános sztrájkká váljon, s végső fokon meghiúsították a sztrájkot.

November 28-án Mboya rábeszélte a nairobi vasutasok szakszervezetének vezetőit, hogy fogadják el a vasútigazgatóság és a Munkásszövetség vezetősége között a kenyai vasutassztrájk megszüntetésére létrejött egyezményt. Mboya erre vonatkozó bejelentését a munkások gyűlésén dühös tiltakozás fogadta. A munkások készek voltak folytatni a harcot. Az ugandai hatóságoknak, miután szakadást idéztek elő a vasutasok szakszervezetének vezetőségében, sikerült december 5-én elérniük az ugandai vasutassztrájk beszüntetését. A hatóságok ezalatt szándékosan húzták a tanganyikai vasutasok szakszervezetével folytatott tárgyalásokat, azután pedig elutasították a munkások követeléseit. 1960. február 8-án a tanganyikai vasutas-szakszervezet felhívására az afrikai munkások sztrájkba léptek. Ez a sztrájk igen makacs volt, és majdnem három hónapig tartott. Az ország egész afrikai lakossága támogatta a vasutasok követeléseit, és bojkottálta a vasúti közlekedést. A sztrájkban legalább 15 000 dolgozó vett részt. Az SZSZNSZ vezetői Tanganyikába utaztak, hogy elsimítsák a konf-

liktust. Segítségükkel a gyarmati hatóságoknak végül sikerült letöriük a sztrájkot. A sztrájk a munkások számára nem kielégítő kompromisszummal végződött. Az igazgatóság csak néhány munkáskategóriának adott nyomorúságos, havi 4—10 shilling béremelést.

E sztrájk tapasztalatai alapján a vasutasok megértették, milyen erő rejlik az egységben, s hogy le kell váltaniuk a szakszervezet megalkuvó vezetőségét. Kenya vasutasainak szívós harc után 1960 végén sikerült elkergetniük a Mboya által kinevezett szakszervezeti elnököt, és új vezetőséget választottak.

1960 nyarán tömegméreteket öltött Rhodesia és Nyaszaföld Szövetsége munkásainak sztrájkharca. Júliustól kezdve szüntelenül egymást követték a sztrájkok, kiterjedtek valamennyi iparágra, az ültetvényekre, mind a fehér, mind az afrikai munkásokra. Észak- és Dél-Rhodesia városaiban — Salisburyben, Bulawayóban, Que Que-ben és másutt — júliustól októberig több általános sztrájk folyt le, néhány napon át szünetelt a termelés valamennyi vagy a legtöbb vállalatnál. E sztrájkokat gyakran kísérték véres összeütközések a rendőrséggel és a katonasággal. A sztrájkolók követelték a faji megkülönböztetés megszüntetését, a reálbér felemelését, a Szövetség azonnali felbontását, s függetlenséget a Szövetséghez tartozó minden ország számára.

1959 nyarán kezdődött meg a munkásmozgalom fellendülése a Dél-afrikai Unióban. 1959 júniusában általános sztrájk volt Durbanban. 1960 januárja óta nem szűnik meg a sztrájkmozgalom, s egyik termelési ágról a másikra csap át. Minden sztrájk elkerülhetetlenül politikai jelleget ölt: a sztrájkok mindenekelőtt a Dél-afrikai Unió kormányának apartheid-politikája és a faji megkülönböztetés ellen irányulnak. A sztrájkmozgalom fellendülése révén megélénkült a Dél-afrikai Kommunista Párt tevékenysége.

A sztrájkmozgalom fellendülésének jellemző sajátossága, hogy kibővült a résztvevők társadalmi összetétele. Mind gyakrabban sztrájkolnak a mezőgazdasági munkások. Sztrájkjaik, melyeket szívósság és hosszú időtartam jellemez, gyakran a rendőrséggel való véres összeütközésekkel végződnek. Különösen nagy arányokat öltött az ültetvények munkásainak harca Kelet-Afrika országaiban: Tanganyikában, Ugandában, Kenyában, Nyaszaföldön. Csupán 1960 első felében Kenya központi tartományában a kávé- és teaültetvények munkásai több mint 38 esetben sztrájkoltak. Az utóbbi években bekapcsolódnak a sztrájkmozgalomba az al-

kalmazottak és a tanulóifjúság is. 1960 október—novemberben Ugandában több mint 2000 tanító sztrájkolt munkafeltételeinek megjavításáért, 1960 decemberében az egészségügyi dolgozók sztrájkoltak Togóban és így tovább.

A gyarmati rendszer elleni harcban a nemzeti demokratikus pártok számos esetben támogatják és vezetik a munkások és alkalmazottak sztrájkjait. A függetlenség kivívása után a nemzeti burzsoázia a munkásmozgalom visszafejlesztésére törekszik. Ámde a burzsoá kormányok igyekezete ellenére sok olyan országban, amely elnyerte a függetlenséget, a munkásosztály sztrájkharca nemhogy megszűnne, de még erősödik is.

Afrika független országainak politikai helyzetét jellemezve Sékou Touré 1960 nyarán kijelentette: „Afrika politikai dekolonizálásának folyamata elérkezett ahhoz a ponthoz, amikor többé már nem lehet elhalasztani azokat a döntéseket, amelyeket a dolgozók várnak társadalmi és gazdasági követeléseik teljesítése ügyében. Meg vagyunk győződve arról, hogy a legközelebbi hónapokban kiéleződik a munkásosztály harca, mert a munkásosztály arra törekszik, hogy a kivívott függetlenség erkölcsi és anyagi reformokban testesüljön meg... A dolgozók sohasem egyeznek bele abba, hogy az egyes afrikai országokban még mindig túlsúlyban levő gyarmatosító erők vagy a nemzeti burzsoázia megfosszák őket a nemzeti szuverenitás kivívásával megszerzett jogaiktól és előnyeiktől."[26]

Aktívan harcolnak jogaikért Dahomey dolgozói. 1959 decemberében, a fenyegető általános sztrájk miatt, Dahomey kormánya kénytelen volt módosítani pénzügyi politikáját, melynek lényege a közvetett adók emelése, a reálbér csökkentése, a munkaidő felemelése heti 45 órára, az árak kormányellenőrzésének elutasítása stb. volt. 1960. szeptember 1-én Dahomeyben a Fekete-afrikai Általános Munkásszövetség (UGTAN) és a katolikus szakszervezetek felhívására általános politikai sztrájk volt az állami munkások és alkalmazottak sztrájkját tiltó törvényjavaslat ellen. A kormány kénytelen volt a törvényjavaslatot visszavonni. Október 24-én és 28-án ismét hatalmas általános sztrájkok zajlottak le, ezúttal a kormány gazdaságpolitikája ellen. Dahomey munkásosztályának sztrájkharca kormányválságot idézett elő. Az új kormány kénytelen volt az állami munkások és alkalmazottak bérét 32,5 százalékkal felemelni.

[26] „L'Unità", 17. VIII. 1960.

Megélénkül Nigéria, Szenegál és más országok munkásainak sztrájkharca. A harc jelszavai: az államgépezet azonnali afrikanizálása, a fő iparágak államosítása és a munkabér felemelése.

Nyugat-Afrika független országaiban a munkásosztály sztrájkharcát az Összafrikai Szakszervezeti Szövetséghez tartozó demokratikus szakszervezetek vezetik. E szakszervezetek leleplezik a burzsoázia reakciós szárnyának azt a kísérletét, hogy szűk, önző osztályérdekeit a nemzet érdekeinek tüntesse fel. Egyes afrikai országokban a sztrájkharc azt tükrözi, hogy nyílt szakadás kezdődött a reakciós burzsoá kormányok és a munkásosztály, illetőleg a munkásosztály haladó szakszervezetei között.

A munkásosztály és szakszervezetei aktívan támogatják azoknak az országoknak (Guinea, Ghana) kormányait, melyek kemény harcot vívnak az imperializmus ellen, s igyekeznek biztosítani az ország gyors gazdasági fejlődését.

* * *

A sztrájkharc újabb fellendülése, amely 1959 végén kezdődött, tükrözte az afrikai országok mai munkásmozgalmának erős és gyenge oldalait is.

Az afrikai munkásmozgalom fő sajátossága a gazdasági és politikai követelések összekapcsolása és az imperialistaellenes irányzat. Az afrikai proletariátussal osztályellenségként alapjában nem az afrikai burzsoázia áll szemben, hanem az idegen imperializmus. Ezért a proletariátusnak az életszínvonal emeléséért s gazdasági jogaiért vívott harca szükségképpen politikai, imperialistaellenes harccá változik át.

Az utóbbi idő sztrájkjait a példátlan tömegszerűség, a résztvevők harcos szelleme és szívóssága jellemzi. A sztrájkmozgalomba bekapcsolódtak nemcsak ipari, hanem mezőgazdasági munkások, tanulók és alkalmazottak is. A sztrájkharc folyamán növekszik a proletariátus politikai öntudata és szervezettsége, megszilárdul a gyarmatosítással szembeszálló dolgozók valamennyi rétegének egysége.

A tőkés világban valószínűleg sehol sem olyan szoros a munkásosztály és a parasztság kapcsolata, mint Afrikában. Az afrikai munkások tegnap még parasztok voltak, s az állandó vándorlás révén fenntartják a kapcsolatot törzseikkel, és beoltják tudatukba a felszabadító harc eszméit.

Afrika országaiban kommunista pártok és csoportok keletkez-

nek. 20 évvel ezelőtt az afrikai országokban csak 5000 kommunista volt, 1960-ban számuk már 50 000.

Az afrikai munkásmozgalom fellendülése a szocializmus és a kapitalizmus közötti új erőviszonyok közepette megy végbe. Az imperializmusnak nem sikerült megteremtenie a munkásarisztokráciában és a munkásbürokráciában a maga szilárd támaszát a munkásosztályon belül. Az afrikai burzsoázia gazdaságilag gyenge, kisszámú és igen kevéssé tapasztalt az osztályharcban. A gazdasági fejlődés meggyorsításának és az életszínvonal emelésének objektív szükségessége arra készteti a hatalomra került nemzeti burzsoáziát, hogy a szocialista országokhoz forduljon tapasztalatokért és segítségért.

A munkásmozgalom további fejlődését az fékezi, hogy vezetésében több országban nagy szerepet visznek kispolgári elemek, opportunista szellemű értelmiségiek, a munkásmozgalom politikai vezetése pedig burzsoá-nacionalista pártok kezében van. Az afrikai munkás- és szakszervezeti mozgalom sok vezetője ama viszonylag jól fizetett értelmiségi alkalmazottak vékony rétegéből került ki, akik Nyugaton végezték tanulmányaikat, s érdekeik nem mindig és nem mindenben esnek egybe a munkásosztály többségének érdekeivel. Nem véletlen, hogy számos — különösen jobboldali szocialista és katolikus — szakszervezeti szövetség gyakorta kifejezetten „uszálypolitikát" folytat. Ezek a szakszervezetek ahelyett, hogy vezetnék a tömegeket, csak alkalmazkodnak az elmaradott munkások hangulatához. Egyes szakszervezeti és politikai vezetők — mint például Mboya, az amerikai imperialisták ügynöke — politikájukban az „osztályegyüttműködés" elvét igyekeznek érvényesíteni.

Sok afrikai munkásvezetőre jellemző a politikai program homályossága és valamilyen harmadik út keresése. Időre és nagy osztályharcos tapasztalatra van szükség ahhoz, hogy osztályszemléletük véglegesen kialakuljon. Ezzel kapcsolatban hangsúlyozni kell, hogy a dolgozó tömegeket illetően az új, az „afrikai út" keresése nem a cél keresése, hanem csupán a kitűzött célhoz vezető utaké és módoké. A kapitalizmus lejáratta magát az afrikai népek szemében, ezzel szemben a szocialista országoknak az anyagi és a szellemi élet minden területén elért vívmányai meggyőzően bizonyítják a szocialista gazdasági rendszer előnyeit. Ilyen körülmények között az afrikai munkásosztály és vezetőinek többsége a nem kapitalista fejlődés útját keresi. Kaszon Nazir Mojo, a

Zanzibari Szakszervezeti Szövetség főtitkára kijelentette, hogy Kelet-Afrikában föl lehet és föl kell építeni a szocializmust.[27]

A függetlenség kivívása után a munkásosztály s a lakosság óriási többsége azt vallja, hogy a forradalmi mozgalom nem fejeződött be, végső céljait még nem érte el. A külföldi monopóliumok igája megmaradt, s ha emelkedik is az életszínvonal, az emelkedés igen lassú és bizonytalan, s továbbra is hat a munkásosztály elnyomorodásának általános tendenciája.

Ilyen körülmények között a munkásosztály az imperializmus elleni harc folytatása és elmélyítése és a monopóliumok igája ellen harcoló összes haladó erők egyesítése mellett száll síkra.[28] De az egység jelszava most új értelmet kap: számos országban a munkásosztály veszi át a forradalmi mozgalom vezetését. A népszerű politikai és gazdasági fő követeléseket már nem a burzsoázia, nem is a kormány, hanem a munkásosztály támasztja, és a munkásosztály képviseli a legfőbb erőt is a megvalósításukért folytatott harcban. A munkásosztály részletes és konkrét programot javasol a nemzetgazdaság építésére és az idegen imperializmustól való gazdasági függés felszámolására.

Nagy jelentősége van a nemzetgazdaságban — különösen az iparban — annak, ha sikerül demokratikus alapokon megteremteni és kibővíteni az állami szektort, mely független a külföldi monopóliumoktól, s mindinkább az ország gazdaságának meghatározó tényezőjévé válik. A munkásosztály véleménye szerint a belső erőforrások és a politikai feltételekhez nem kötött külföldi kölcsönök felhasználásával meg kell kezdeni az ország iparosítását, államosítani kell a külföldi monopóliumok tulajdonában levő nagyvállalatokat, közlekedési és hírközlési eszközöket, a bankokat, nemzeti valuta kibocsátása révén állami bankot kell létesíteni, s ily módon kell megteremteni az állami szektort.

Létfontosságú követelmény a lakosság óriási többségének érdekeit közvetlenül érintő agrárkérdés megoldása. Mélyreható agrárátalakulás nélkül lehetetlen az ország saját termeléséből fedezni a lakosság élelmiszerszükségletét, s elsöpörni a középkor minden maradványát, mely béklyóba veri a termelőerők fejlődését a me-

[27] „Kenya Weekly News", Nakaru 1. VII. 1960. p. 9.

[28] Például az UGTAN-hoz tartozó Togói Általános Munkásszövetség közgyűlésén (1960. aug. 9-én) elfogadott határozat kimondja: „A harc a gyarmatosítás ellen új formában tovább folyik. Ez megköveteli az ország összes haladó erőinek mozgósítását." („Afrique Nouvelle", 24. VIII. 1960.)

zőgazdaságban és az iparban. A munkásosztály demokratikus földreformért és a parasztok földhöz juttatásáért harcol.

A munkásosztály követeli az egész államgépezet azonnali afrikanizálását, a munkások és alkalmazottak reálbérének felemelését, a tisztviselők felső kategóriáinak (főként európaiaknak) és a dolgozók zömének munkabére közötti nagy különbség megszüntetését, az állami ár- és lakbér-ellenőrzés bevezetését stb.

Ez demokratikus jellegű program. E rendszabályok megvalósítása a jelenlegi viszonyok közt nagyon megrendítené az imperializmus állásait az afrikai országokban, és fontos lépéssel vinné előre a nemzeti demokrácia államának megteremtését. Ezt a programot a legteljesebben Guineában, Ghanában és Maliban hajtják végre. Ezen országok gazdasági és kulturális sikereit mindenekelőtt az magyarázza, hogy a munkásosztály és a dolgozó parasztság lelkesen támogatja a kormány intézkedéseit. De korántsem minden országban vált a gazdasági és társadalmi haladásnak ez a programja a kormány tevékenységének programjává. Az afrikai országok többségében a munkásosztályra és a dolgozó parasztságra szívós harc vár, harc a társadalmi élet demokratizálásáért, az imperialistaellenes demokratikus forradalom végigviteléért, életfeltételeiknek határozott megjavításáért; harc az afrikai burzsoázia reakciós szárnyának ama kísérlete ellen, hogy saját szűk osztályérdekeit az egész nemzet érdekeinek tüntesse fel.

Afrikában a munkásmozgalom fellendülőben van. Ma már új kérdések kerültek napirendre, nevezetesen a munkásosztály vezető szerepe a forradalmi mozgalomban, Afrika teljes felszabadítása az imperializmus politikai és gazdasági elnyomása alól.

TÁJÉKOZTATÓ A KOMMUNISTA PÁRTOKRÓL, A SZAKSZERVEZETI SZÖVETSÉGEKRŐL ÉS A SZOCIÁLDEMOKRATA SZERVEZETEKRŐL

A KOMMUNISTA PÁRTOK

A kommunista pártok mindig a munkásosztály élcsapatai, az összes dolgozók vezérei és szervezői voltak. Abban az elkeseredett harcban, melyet a kapitalizmus és az imperialista reakció ellen az összes országok néptömegeinek életbevágó érdekeiért, a békéért, a nemzeti felszabadulásért, a demokráciáért és a szocializmusért vívtak, mérhetetlenül megerősödtek, kifejlődtek és fokozták harckészségüket. A kommunista és munkáspártok 1960 novemberében tartott moszkvai értekezletének nyilatkozata megállapítja, hogy a kommunista világmozgalom „tántoríthatatlanul halad előre, tömörül és edződik", s hogy „korunk legbefolyásosabb politikai ereje, a társadalmi haladás legfontosabb tényezője lett."

Mint ismeretes, a marxizmus—leninizmus alapján álló kommunista pártok közül sok az 1918—1920. évi forradalmi fellendülés időszakában, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom hatására jött létre. Ezekben és a következő esztendőkben a kommunista pártok szervezetileg kialakultak, megszilárdultak, és egyesítve soraikban a munkásosztály legjobb, leghaladóbb erőit, ideológiai tekintetben is szakadatlanul fejlődtek. A kommunista pártok tagjainak száma és tömegbefolyása a második világháború éveiben és a háború után még jobban megnövekedett.

1935-ben a Kommunista Internacionálé VII. kongresszusa idején 60 kommunista párt volt a világon; ezek összesen valamivel több, mint 3,1 millió tagot egyesítettek soraikban, de az SZKP nélkül 800 000-nél is kevesebb volt a tagjaik száma.

Jelenleg 87 kommunista pártot tartanak számon a világon. A Szovjetunión és a többi szocialista országon kívül kommunista pártok működnek a következő országokban: Algéria, Amerikai Egyesült Államok, Argentína, Ausztrália, Ausztria, Belgium, Bolívia, Brazília, Burma, Ceylon, Chile, Ciprus, Costa Rica, Dánia, Dél-afrikai Köztársaság, Dominikai Köztársaság, Ecuador, Egyiptom, Finnország, Franciaország, Görögország, Guadeloupe, Guatemala, Haiti, Hollandia, Honduras, India, Indonézia, Irak, Irán, Írország, Izland, Izrael, Japán, Jordánia, Kanada, Kolumbia, Kuba, Libanon, Luxemburg, Maláj Szövetség, Marokko, Martinique, Mexikó, Nagy-Britannia, Nepal, Nicaragua, Norvégia, Nyugat-Németország, Olaszország, Panama, Paraguay, Peru, Portugália, Puerto Rico, Réunion, Salvador, San Marino, Spanyolország, Svájc, Svédország, Szíria, Szudán, Thaiföld, Törökország, Tunézia, Új-Zéland, Uruguay, Venezuela stb. A kommunista pártok tagjainak száma mă összesen kb. 40 millió.

Óriási sikere volt a kommunista világmozgalomnak, hogy számos közép- és délkelet-európai, ázsiai és távol-keleti országban kommunista pártok jutottak hatalomra. A szocialista tábor országainak kommunista pártjai kb. 34,5 millió tagot számlálnak.

A kommunista pártoknak a háború után számos kapitalista országban nyílt lehetőségük a legális tevékenységre. Közülük jó néhány a háború utáni években a munkásosztály politikai tömegpártja lett. Az Olasz Kommunista Párt, melynek 1942-ben csak 5000 tagja volt, ma (a Kommunista Ifjúsági Szövetséggel együtt) több mint 2 millió főt egyesít soraiban. A Francia Kommunista Párt 407 000 tagjával Franciaország legnagyobb politikai pártja. Az Indonéz Kommunista Párt tagjainak száma a háború után 3000-ről 2 millióra emelkedett. Az Indiai Kommunista Párt taglétszáma a legutóbbi évtizedben 20 000-ről 300 000-re nőtt.

Tömegpártokká váltak Argentína, Chile, Finnország, Japán, Kuba, Svédország és számos más ország kommunista pártjai is. Az Argentin Kommunista Párt csupán az utóbbi két év folyamán csaknem 40 000-rel növelte tagjainak számát. A Japán Kommunista Párt az 1945. évi 1000 fővel szemben ma kb. 100 000 főt számlál. A Finn Kommunista Párt tagjainak száma a háború óta több mint hússzorosára nőtt.

A kommunista mozgalom szakadatlan háború utáni fejlődésének fontos mutatója az új kommunista pártok alakulása. 1945 és 1953 között kommunista pártok alakultak Bolíviában, Guadeloupe

szigetén, Jordániában, Martinique szigetén, Nepálban, Réunion szigetén, Szudánban és más országokban. Ma a kommunista mozgalom befolyása a világ minden országára és kontinensére kiterjed. A valóban világmozgalommá vált mozgalom a sok kapitalista országban fennálló súlyos körülmények ellenére, az imperialista reakció szakadatlan kommunistaellenes hadjárata és a burzsoá országok vezető köreinek kommunistaüldözése ellenére állandóan nő és szélesedik. A kommunista pártok száma főként a latinamerikai és a délkelet-ázsiai országokban szaporodott.

Jellemző, hogy a kommunista és munkáspártok ereje és tömegbefolyása nemcsak ott nő szakadatlanul, ahol kisebb-nagyobb mértékben megvan a lehetőségük a gyakorlati tevékenységre, hanem azokban az országokban is, amelyeknek vezető körei mindenféle kommunista tevékenységet megtiltottak. Jelenleg egész sor kommunista és munkáspárt — köztük az algériai, az argentínai, a burmai, a dél-afrikai, a görög, a guatemalai, a hondurasi, az iráni, a jordániai, a malájföldi, a marokkói, a nepáli, a nicaraguai, a nyugatnémet, a panamai, a paraguayi, a portugál, a salvadori, a spanyol, a szíriai, a szudáni, a thaiföldi, a török stb. — kénytelen illegálisan, néhány más párt pedig — köztük a Brazil Kommunista Párt, a Costa Rica-i Nemzeti Élcsapat, az Egyesült Államok Kommunista Pártja, a Perui Kommunista Párt — féllegalitásban dolgozni. A kommunista pártok tagjainak zöme munkás és dolgozó paraszt. Így a Francia Kommunista Pártban 40 százalék, az Olasz Kommunista Pártban 38,5 százalék, az Osztrák Kommunista Pártban pedig 39,2 százalék az ipari munkások aránya. A Belga és az Argentin Kommunista Pártban a munkások aránya eléri a 70 százalékot, a Finn Kommunista Pártban a 83,4 százalékot, a Svéd Kommunista Pártban pedig a 89 százalékot.

Sok kommunista párt hatalmas támogatást élvez a milliós taglétszámú országos szakszervezeti szövetségek és a dolgozók más tömegszervezetei — a női és ifjúsági szervezetek, a haladó erők által létrehozott különféle kulturális, felvilágosító és demokratikus egyesületek — részéről. Különösen nagy segítséget nyújtanak a kommunista pártoknak Franciaország, Olaszország, Indonézia, India, Finnország, Kuba és Japán dolgozói.

A kommunista és munkáspártok tömegkapcsolatainak megerősödését, a kapitalista országok dolgozói közötti tömegbefolyás növekedését meggyőzően bizonyítják Nyugat-Európa, Ázsia és La-

tin-Amerika sok országában az utóbbi években lezajlott parlamenti választások eredményei.

A kommunista és munkáspártoknak a tömegekre gyakorolt befolyása mind határozottabban nyilvánul meg a kapitalista országokban élő dolgozók sztrájkharcának és a burzsoáziával vívott osztályharcaiknak vezetésében.

A kommunista és munkáspártok életének a háború utáni időszakára az is jellemző, hogy jelentősen fellendült a tömegpolitikai munka, kiszélesedett a szóbeli és különösen a sajtópropaganda, s megjavult a káderek képzése. Ma csaknem minden kommunista és munkáspárt — beleértve az illegalitásban levő pártokat is — ad ki újságokat, folyóiratokat, brosúrákat, röpiratokat és más sajtótermékeket. Kiadványaik példányszáma évről évre nő, az újság- és folyóirat-előfizetők száma egyre szaporodik. Olaszországban és Franciaországban a kommunista pártok lapjaiból naponta száz és százezer példány fogy el. A kommunista és munkáspártok lapjainak mind nagyobb a tekintélyük Finnországban, Japánban, Indiában, Indonéziában, Nagy-Britanniában, Irakban, Venezuelában, Kubában, Belgiumban, Svédországban és más országokban. Sok kommunista párt kiadásában jelennek meg manapság ideológiai folyóiratok is, továbbá a marxista klasszikusok művei, a mai kommunista és munkásmozgalom kiválóságainak munkái, politikai, közgazdasági és más témájú könyvek, melyeknek nagy sikerük van a dolgozók körében. Franciaország, Olaszország és számos más ország kommunista pártjai a különféle pártiskolák, tanfolyamok szerteágazó hálózatát építették ki a pártmunkások, propagandisták és agitátorok képzésére.

A következőkben ismertetjük az egyes országok kommunista és munkáspártjainak helyzetére, erejük és befolyásuk növekedésére vonatkozó legfőbb és legjellemzőbb adatokat.

Albán Munkapárt. 1941 novemberében alakult. Vezetője a KB első titkára, Enver Hodzsa. A párt központi lapja a „Zeri i Populit". Az Albán Munkapárt tagjainak száma 53 700.

Algériai Kommunista Párt. 1936-ban alakult. 1955-től a felszabadulásig teljes illegalitásban volt. A párt az algériai nép függetlenségi harcának első soraiban küzdött.

A párt illegális úton újságokat, brosúrákat és röplapokat ad ki. A Központi Bizottság élén Larbi Buhali első titkár áll.

Argentínai Kommunista Párt. 1918-ban alakult. Illegalitásban működik. Ennek ellenére állandóan fejlődik, s erősíti pozícióit a munkásosztály soraiban. A háború utáni első évekhez viszonyítva csaknem kilencszeresére emelkedett a párttagok száma, a párt politikai tömegpárttá lett. Nagy befolyást gyakorol a tömegszervezetek tevékenységére. Saját sajtója van.

Elnök: Jeronimo Alvarez; főtitkár: Victorio Codovilla.

Ausztráliai Kommunista Párt. 1920-ban alakult. Legálisan működik. Számos nagy szakszervezet támogatja, képviselői vezető szerepet töltenek be a szakszervezetekben. Az Ausztráliai Szakszervezeti Tanács végrehajtó bizottságának 16 tagjából 3 kommunista.

A Központi Bizottság elnöke Richard Dixon, főtitkára Lawrence Sharkey. A párt központi lapja a „Tribune".

Belga Kommunista Párt. 1921-ben alakult. Legálisan működik. Tagjainak száma kb. 13 000. Egyre növekvő befolyást gyakorol a belga munkásmozgalomra. Különösen nagy aktivitást fejtett ki az utóbbi években kibontakozott nagyarányú sztrájkharcok vezetésében. Az 1961. évi parlamenti választásokon a párt 160 000 szavazatot kapott, s 5 mandátumot szerzett.

A BKP aktív propagandamunkát folytat a tömegek körében, nagy mennyiségű újságot, röplapot, plakátot stb. terjeszt. Az 1957 és 1960 között kiadott propagandaanyagok példányszáma meghaladja a 9 milliót.

A párt központi lapja a „Le Drapeau Rouge".

A Központi Bizottság élén a párt elnöke, Ernest Burnelle áll.

Bolgár Kommunista Párt. Tagjainak és tagjelöltjeinek száma 515 000. A párt Központi Bizottságának élén a KB első titkára, Todor Zsivkov áll. A BKP központi lapja a „Rabotnicseszko Delo".

Bolívia Kommunista Pártja. 1950-ben alakult. Féllegális körülmények között működik. Befolyása érvényesül a szakszervezeti mozgalomban. A Bolíviai Munkásközpont vezetésében részt vesznek a párt képviselői. Az 1960-as parlamenti választásokon 10 000 szavazatot kapott.

A párt központi lapja az „Unidad".

A Központi Bizottság főtitkára Mario M. Molina.

Brazil Kommunista Párt. 1922-ben alakult. 1947-ben betiltották, ma mégis gyakorlatilag legális körülmények között működik. Néhány tízezer tagot egyesít soraiban. Befolyása érvényesül a dolgozók tömegszervezeteinek munkájában. A BKP képviselői vezető szerepet töltenek be számos nagy szakszervezetben.

Az 1958-ban megválasztott parlamentnek két kommunista képviselője van.

Az utóbbi években a pártnak nagy nehézségeket kellett leküzdenie, mert a revizionista elemek megkísérelték letéríteni a pártot a helyes útról.

A párt központi lapja — a „Novos Rumos" 40 000 példányban jelenik meg.

A Központi Bizottság élén a párt főtitkára Luis Carlos Prestes áll.

Burmai Kommunista Párt. 1939-ben alakult. A második világháború időszakában a japán megszállók ellen küzdő hazafias erők élén állt. 1948-ban illegalitásba kényszerült. Nehéz, bonyolult körülmények között dolgozik. A párt Központi Bizottságának elnöke Thakin Than Thun.

Ceyloni Kommunista Párt. 1943-ban alakult. Legálisan működik. Kb. 1500 tagja van. 1960 júliusában, a parlamenti választásokon 4 mandátumot szerzett (az előző parlamentben 3 mandátuma volt).

A CKP számos újságot ad ki, szingaléz, tamil és angol nyelven A párt központi lapja a „Forward".

A párt elnöke S. A. Wikremasinghe, főtitkára Pieter Keuneman.

Chilei Kommunista Párt. 1922-ben alakult. Legálisan működik. 20 000 tagot egyesít soraiban. A pártot támogatja munkájában a Chilei Dolgozók Egységes Szakszervezeti Központja, ez a kb. 400 000 dolgozót átfogó tömegszervezet. A párt kezdeményezése alapján alakult meg 1956-ban a Népi Akció Frontja, melyhez a kommunista párton kívül számos más politikai párt is tartozik.

A párt számos lapot ad ki. A központi lap az „El Siglo".

A Központi Bizottság élén Louis Corbalan főtitkár áll.

Ciprusi Dolgozó Nép Haladó Pártja (AKEL). 1941-ben alakult. Az 1926 óta fennálló, de az angol gyarmatosítók által betiltott Cip-

rusi Kommunista Párt utóda. Az AKEL 1959 vége óta legálisan működik. A pártot támogatják az Összciprusi Szakszervezeti Szövetség, a Mezőgazdasági Szövetség, a Demokratikus Ifjúsági Egységszervezet és a Ciprusi Demokratikus Nőszövetség.

Az 1960-ban megtartott parlamenti választásokon az AKEL megszerezte a görög lakosság szavazatainak több mint 40 százalékát, de az antidemokratikus választási törvény értelmében csak 5 képviselőt küldhetett a parlamentbe.

Az AKEL Központi Bizottsága élén a főtitkár, J. E. Papaioanu áll. A pártnak saját sajtója van. Politikai és ideológiai folyóirata a „Neosz Dimokratisz".

Costa Rica Nemzeti Élcsapata. 1930-ban alakult. Féllegális körülmények között működik. 1959—1960-ban aktívan részt vett a United Fruit Company banánültetvényein dolgozó munkások általános sztrájkjában és számos más nagy jelentőségű sztrájkban.

A párt lapja az „Adelante".

A párt főtitkára Emanuel Mora Valverde.

Csehszlovák Kommunista Párt. Több mint 1,6 millió embert egyesít soraiban. Központi Bizottságának élén Antonin Novotný, első titkár áll.

A párt központi lapja a „Rudé Právo".

Dán Kommunista Párt. 1919-ben alapították. Legálisan működik. A párthoz szorosan felzárkózik a Kommunista Ifjúsági Szövetség. Érvényesül a párt befolyása számos helyi szakszervezetben, a Demokratikus Nőszövetségben és más szervezetekben. Az 1957—1958-ban még vezető szerepet vivő Larsen-féle revizionista csoport szétzúzása után a párt egysége megszilárdult, s ez lehetővé tette a munkásosztály érdekeiért folyó harc fokozását.

Az 1960. évi parlamenti választásokon a DKP több mint 27 000 szavazatot kapott.

Az utóbbi években a DKP a munkásosztály számos sztrájkját irányította.

A párt központi lapja — a „Land og Folk".

A DKP Központi Bizottságának elnöke Knut Jespersen.

Dél-afrikai Kommunista Párt. 1921-ben létesült. 1950 óta illegálisan működik. Nagy tekintélye van a tömegek között.

Ecuadori Kommunista Párt. 1928-ban alapították. Legálisan működik. A párt tekintélyes szerepet visz az ország társadalmi és politikai életében. Szilárd pozíciói vannak az Ecuadori Munkásszövetségben és számos más tömegszervezetben. 1948 óta a szenátusban is van képviselője.

A párt lapja, az „El Pueblo", 5000 példányban jelenik meg.

A Központi Bizottság főtitkára Pedro Antonio Saad.

Egyesült Államok Kommunista Pártja. 1919 óta áll fenn. Nehéz harcokat vívott az imperialista reakcióval és a különféle revizionista elemekkel, amelyek nemegyszer megkísérelték felszámolni a pártot. A párt szétzúzta az opportunista csoportokat, melyek óriási károkat okoztak a pártnak: a Lovestone—Pepper-féle csoportot 1929-ben, Earl Browder csoportját 1945-ben, a John Gates-féle csoportot pedig 1958-ban. Jelenleg a pártnak 10 000 tagja van, féllegális körülmények között dolgozik. Az Egyesült Államok uralkodó körei módszeres hajszát folytatnak ellene.

A nehézségek ellenére a párt erősíti kapcsolatait a munkásosztállyal és a dolgozók más rétegeivel, terjeszti a marxizmus—leninizmus eszméit.

Az Egyesült Államok Kommunista Pártja élén Országos Bizottság áll. A párt elnöke Elizabeth Gurley Flynn, főtitkára Gus Hall.

Észak-Írországi Kommunista Párt; Ír Munkásliga. Mindkét párt 1933-ban alakult és legálisan működik — az egyik az ország északi, a másik a déli részén. Kis taglétszámuk ellenére jelentős befolyásuk van az ír munkásmozgalomra. Képviselőik számos szakszervezetet és szakszervezeti szövetséget vezetnek.

Az Észak-Írországi KP végrehajtó bizottságának elnöke Endrio Barr. Az Ír Munkásliga végrehajtó bizottságának elnöke Sean Nolan.

Finn Kommunista Párt. 1918-ban alapították. 1944 óta legális. Kb. 48 000 tagja van. A pártnak kerületi, városi és körzeti szervezetei és alapszervei vannak. Az FKP szorosan együttműködik számos tömegszervezettel, többek között a Finn Demokratikus Ifjúsági Szövetséggel (kb. 30 000 tag), a Finn Demokratikus Nőszövetséggel (több mint 20 000 tag) és más szervezetekkel. A párt pozíciói állandóan erősödnek a szakszervezetekben és a szövetkezeti szervezetekben.

Az 1962-es parlamenti választáson a Finn Népi Demokratikus Unió, melynek a Finn Kommunista Párt vezető ereje, 47 mandátumot szerzett, az Agrárszövetség után (53) a legtöbbet. A Finn Kommunista Párt központi lapja a „Kansan Uutiset", mely egyben a Finn Népi Demokratikus Unió lapja is, 55 000 példányban jelenik meg.

A Központi Bizottság élén a párt főtitkára, Ville Pessi áll.

Francia Kommunista Párt. 1920-ban alakult. Legálisan működik. Jelenleg 407 000 tagja van. A párt a területi és a termelési egység elvén épül fel. Vannak sejtjei, kerületi és megyei pártbizottságai. Tevékenységében a párt a munkásosztályra, a dolgozók több millió főt magában foglaló tömegszervezeteire, a szakszervezetekre, az ifjúsági és női szervezetekre, az ellenállók szervezetére, a volt frontharcosok szervezeteire és számos más szervezetre támaszkodik. A háború utáni években az FKP a parlamenti választásokon mindig megszerezte a szavazatoknak legalább a 25 százalékát, s a nemzetgyűlésben mindig az FKP-nak volt a legnagyobb parlamenti csoportja.

Az 1958 novemberi parlamenti választáson az FKP 3 882 000 szavazatot (18,9 százalék) kapott, a reakciós többségi választási rendszer bevezetése következtében mégis csupán 10 képviselőt küldhetett a nemzetgyűlésbe, a szenátusba pedig 14-et.

Az FKP nagy példányszámban jelentet meg politikai irodalmat, újságokat és folyóiratokat ad ki a lakosság legkülönbözőbb rétegei számára. A párt központi lapja, a „L'Humanité", naponta 225 ezer, vasárnaponként több mint félmillió példányban jelenik meg.

A Francia Kommunista Párt főtitkára Maurice Thorez.

Görög Kommunista Párt. 1918-ban alakult. Bonyolult és nehéz utat tett meg a dolgozók érdekeiért vívott harcban. A második világháború idején a fasiszta megszállók ellen küzdő görög nép harcának élére állt, s a legbefolyásosabb tömegpárttá vált, tagjainak száma elérte a 400 000-t. 1947-ben, amikor Görögországban tombolni kezdett a reakció, a kommunista pártot törvényen kívül helyezték. Ma illegális körülmények között tevékenykedik. Az emigrációban „Neosz Koszmosz" címmel ideológiai és politikai folyóiratot ad ki.

A párt Központi Bizottságának elnöke Aposztolosz Grozosz.

Guadeloupe-i Kommunista Párt. 1958 márciusában alakult. Ezt megelőzően a Francia Kommunista Párt keretében megyei pártbizottságként tevékenykedett. Legálisan működik. 2000 tagja van.

A GKP a sziget dolgozóinak jelentékeny részét vezeti. Befolyása alatt áll számos tömegszervezet, köztük a szakszervezetek.

Központi lapja a „L'Etincelle".

A párt Központi Bizottságának főtitkára H. Ibené.

Holland Kommunista Párt. 1918-ban alakult. Legálisan működik. Jelentős a befolyása a szakszervezetek tevékenységére. Az 1959-es parlamenti választáson, mely a kommunista párt szempontjából rendkívül nehéz körülmények között zajlott le, a párt 144 371 szavazatot kapott és 3 képviselői mandátumot szerzett.

A HKP kiadásában számos újság, folyóirat és más politikai irodalom jelenik meg. A párt központi lapja a „De Waarheid", 45 000 példányban jelenik meg.

A HKP Központi Bizottsága élén Paul de Groot főtitkár áll.

Indiai Kommunista Párt. 1933-ban alakult. Legálisan működik. Tagjainak száma kb. 300 000. Tevékenységében számos nagy tömegszervezetre, köztük az Összindiai Szakszervezeti Kongresszusra és az Összindiai Parasztszövetségre támaszkodik.

A legutóbbi, 1957. évi parlamenti választásokon az IKP több mint 12 millió szavazatot kapott (az összes szavazatok 10,6 százalékát), kétszer annyit, mint az első, 1952. évi választásokon. A kommunista pártnak a Nép Házában (parlament) 29, az államok törvényhozó testületeiben 207 mandátuma van.

A párt központi sajtószerve a „New Age" című angol nyelvű hetilap.

Indonéz Kommunista Párt. 1920-ban alakult. Legálisan működik. 2 millió tagot számlál soraiban. Támogatják az Indonézia Szakszervezeteinek Központi Szerve (SOBSI), Indonézia Parasztfrontja (BTI), az Indonéziai Nőmozgalom, az Indonéz Köztársaság Nemzeti Ifjúsága szervezetei és a dolgozók más tömegszervezetei, melyek összesen több mint 9 millió tagot számlálnak.

Az első, 1956. évi parlamenti választásokon az IKP több mint 6 millió szavazatot kapott, vagyis az összes szavazatok 16 százalékát, és 39 képviselői mandátumot szerzett. 1960 márciusában, ami-

kor a Sukarno elnök által életbe léptetett 1945-ös alkotmány alapján új parlament alakult, az úgynevezett „együttműködés parlamentje", az IKP 30 mandátumot kapott s a harmadik helyet foglalja el a parlamentben. A párt képviselői részt vesznek a legfelsőbb államhatalmi szervek munkájában, tagjai az Ideiglenes Népi Konzultatív Kongresszusnak, továbbá az elnök mellett működő legfelső tanácsadó bizottságnak és a Nemzeti Tervbizottságnak. Az IKP számos vezetője tagja a Sukarno elnök által alapított Nemzeti Front végrehajtó bizottságának.

A Központi Bizottság elnöke D. N. Aidit.

A párt központi lapja a „Harian Rakjat".

Iraki Kommunista Párt. 1934-től, megalakulásának pillanatától kezdve illegalitásban, üldöztetés közepette működik. Kimagasló szerepet töltött be az iraki népnek Nuri Szaid reakciós kormánya elleni harcában, a forradalmi erők 1958. évi júliusi győzelmében.

(Irán) Tömegpárt. (Hezbe Tudeh) 1941-ben alakult, utóda az Iráni Kommunista Pártnak, mely a reakció üldözése miatt 1937-ben kénytelen volt beszüntetni működését. 1949-ig a párt legálisan működött, és kb. 50 000 tagja volt. 1949-ben törvényen kívül helyezték. Folytatja az iráni dolgozók szervezését a békéért, a demokráciáért, a nemzeti függetlenségért és a társadalmi haladásért való harcra. A Központi Bizottság élén Reza Radmanes áll.

Izlandi Szocialista Egységpárt. 1938-ban alakult, az Izlandi Kommunista Pártnak és a szociáldemokrata párt balszárnyának egyesülése révén. Legálisan működik. Tagjainak száma kb. 1500. Szilárd pozíciói vannak a szakszervezeti mozgalomban. Az 1959-es parlamenti választásokon a párt által vezetett választási blokk: a „Népi Szövetség" (amelybe az Izlandi Szocialista Egységpárton kívül a baloldali szocialisták is beléptek) megkapta az összes szavazatok 16 százalékát, és a 60 képviselői mandátumból 10-et megszerzett.

A Központi Bizottság élén a párt elnöke, Einar Olgeirsson áll. A párt központi lapja a „Thjódviljinn", 8500 példányban jelenik meg.

Izraeli Kommunista Párt. 1948-ban alakult a palesztinai héber és arab kommunista pártok egyesüléséből. Legálisan működik,

számos tömegszervezetre, köztük a Kommunista Ifjúsági Szövetségre, a Demokratikus Nők Szervezetére támaszkodik. A pártnak a parlamentben 3, a helyi tanácsokban 7, a Szakszervezeti Szövetség Tanácsában 3 képviselője van.

A párt központi lapja a „Kol Haam".

A Központi Bizottság élén Samuel Mikunis főtitkár áll.

Japán Kommunista Párt. 1922-ben alapították. A második világháború végéig illegálisan, erős rendőrterror körülményei között működött, 1950-től 1955-ig pedig gyakorlatilag féllegális helyzetben volt. Jelenleg legálisan működik, és mintegy 100 000 tagot egyesít soraiban. A munkásosztály és a dolgozók más rétegeinek támogatását élvezi, az első vonalakban küzd abban a harcban, amelyet a japán nép a külső és a belső reakció és a japán—amerikai biztonsági szerződés ellen, a békéért, a függetlenségért és az ország demokratikus fejlődéséért vív.

Az 1960-as parlamenti (alsóházi) választásokon a párt 1 150 000 szavazatot kapott (kb. 3 százalék). Jelenleg 6 képviselője van a parlamentben, 10 a prefektúrák gyűléseiben és több mint 800 a helyi önkormányzati szervekben.

A párt számos újságot és folyóiratot ad ki. Központi lapja az „Akahata" kb. 100 000 példányban jelenik meg.

A Központi Bizottság élén Szandzo Noszaka elnök és Kendzi Mijamoto főtitkár áll.

Jordániai Kommunista Párt. 1951-ben alakult. A párt, noha az illegálitás körülményei között működik, fejlődik és izmosodik, befolyása az ország számos körzetére kiterjed. A párttagok száma a párt fennállása óta 15-szörösére emelkedett. A párt „Népi Harc" című lapja, továbbá brosúrái és röplapjai illegálisan jelennek meg.

A JKP Központi Bizottsága élén a főtitkár, Fuad Nasszar áll.

Jugoszláv Kommunisták Szövetsége. Az 1919 áprilisában alakult Jugoszláv Kommunista Párt utóda. Több mint egymillió tagja van. Főtitkár Joszip Broz Tito.

Kanadai Kommunista Párt. 1922-ben alakult. Legálisan működik. Néhány ezer tagja van. Tevékenységében a haladó szakszervezetekre és más társadalmi szervezetekre támaszkodik.

1956—1957-ben a pártnak heves harcot kellett vívnia a revizio-

nistákkal, de a harcból még tömörebb egységben került ki. Tömegbefolyása egyre nő.
A párt főtitkára Tim Buck. A párt központi lapja a „Canadian Tribune".

Kínai Kommunista Párt. A kommunista világmozgalom egyik legnagyobb osztaga; több mint 17 millió tagot és tagjelöltet számlál. Mint a Kínai Népköztársaság kormányzó pártja, szilárdan vezeti a kínai népet a szocializmushoz vezető úton. A párt élén a Központi Bizottság áll, melynek elnöke Mao Ce-tung. A párt központi lapja a „Renmin Ribao".

Kolumbiai Kommunista Párt. 1930-ban alakult. 1958 óta legálisan működik, de nem vehet részt a választásokon. Az illegalitás időszakához képest létszáma több mint háromszorosára növekedett.
Központi lapja a „Voz de la Demokracia".
A Központi Bizottság élén Gilberto Vieira politikai titkár áll.

Koreai Munkapárt. 1946-ban alakult. 1 120 000 tagot számlál. A Központi Bizottság elnöke Kim Ir Szen. A párt központi lapja a „Rodon Szinmun".

(Kuba) Egyesült Forradalmi Szervezetek. A „Július 26-a Mozgalom" és a Népi Szocialista Párt által 1962 elején alakított átmeneti tömörülés, a megalakítandó egységes marxista—leninista párt alapja.
Központi lapja a „Noticias de Hoy".
Vezetői Fidel Castro (első titkár), Raúl Castro (másodtitkár).

Lengyel Egyesült Munkáspárt. 1948-ban alakult a Lengyel Munkáspárt és a Lengyel Szocialista Párt egyesülésének eredményeképpen. A LEMP a Lengyel Kommunista Párt (1918-tól 1938-ig állt fenn) és a Lengyel Munkáspárt (1942-től 1948-ig működött) forradalmi hagyományainak folytatója. Taglétszáma 1 269 000 fő. Élén a Központi Bizottság áll, Władysław Gomulka, a KB első titkára vezetésével. A LEMP központi lapja a „Trybuna Ludu".

Libanoni Kommunista Párt. 1930-ban alakult. Hosszú időn át Szíria és Libanon egységes kommunista pártja keretében tevé-

kenykedett. A libanoni népnek Chamoun elnök imperialistabarát rendszere elleni felkelése idején (1958 május—október), nagy munkát végzett a párt a tömegek körében, mozgósította, tömörítette őket a reakció és az amerikai agresszorok elleni harcra. Jelenleg harcol a demokratikus erők szilárd nemzeti frontjának megteremtéséért, Libanon függetlenségéért, a békéért s a társadalmi haladásért.

Az LKP élén kollektív szerv. a KB titkársága áll.

Luxemburgi Kommunista Párt. 1921-ben alakult. Legálisan működik. Számos tömegszervezet (szakszervezetek, ifjúsági és női szervezetek stb.) támogatja. 3 képviselője van a parlamentben. Központi lapja, a „Zeitung vum Letzeburger Vollek", 2000 példányban jelenik meg.

A Központi Bizottság élén a főtitkár, Dominique Urbany áll.

Magyar Szocialista Munkáspárt. Az 1918-ban alakult Kommunisták Magyarországi Pártja, az 1944-ben újjáalakult Magyar Kommunista Párt és az 1948-ban, az MKP és a Magyar Szociáldemokrata Párt egyesüléséből létrejött Magyar Dolgozók Pártja utóda. Jelenleg 478 000 tagot és tagjelöltet egyesít soraiban. Az MSZMP Központi Bizottságának első titkára Kádár János. A párt központi lapja a „Népszabadság".

Malájföldi Kommunista Párt. 1931-ben alakult. A második világháború idején mély illegalitásban vezette a maláj nép harcát a japán megszállók ellen. 1945—1947-ben legálisan működött. 1948-tól újra illegalitásban van. A nehéz körülmények ellenére folytatja a politikai munkát a tömegek között.

Az MKP Központi Bizottságának élén Csen Ping főtitkár áll.

Marokkói Kommunista Párt. 1943-ban alakult. A francia gyarmatosítók minduntalan megtorló rendszabályokkal sújtották. Miután Franciaország elismerte Marokkó függetlenségét (1956), az MKP gyorsan megerősödött és kiszélesítette tömegkapcsolatait. A marokkói kormány, félve a kommunista párt további növekedésétől, 1959 szeptemberében határozatot hozott a párt ideiglenes betiltásáról, amit a rabati igazságügyi szervek 1960-ban megerősítettek. A párt mégis folytatja a politikai munkát a tömegek között.

A párt Központi Bizottságának élén az első titkár, Ali Jata áll.

Martinique-i Kommunista Párt. 1957 szeptemberében alakult. Addig a Francia Kommunista Párt megyei pártbizottságaként működött. Legális párt.

A Martinique-i Kommunista Párt a legnagyobb politikai párt a szigeten. Kb. 3000 tagot számlál. Tevékenységében a dolgozók számos tömegszervezetére támaszkodik, köztük a francia Általános Munkásszövetségre, mely a városi és falusi dolgozók 90 százalékát átfogja.

A párt Központi Bizottságának főtitkára Camille Sylvestre.

Mexikói Kommunista Párt. 1919-ben alakult. Az utóbbi időben a párt gyakorlatilag a féllegalitás körülményei között működik, mert az uralkodó körök üldözik vezetőit. Központi lapja — a „La Voz de Mexico".

Mongol Forradalmi Néppárt. 43 800 tagot egyesít soraiban. A pártot a Központi Bizottság vezeti, élén Jumdzsagijn Cedenballal. A párt központi lapja az „Unen".

Nagy-Britannia Kommunista Pártja. 1920-ban alakult. Legálisan működik. Taglétszáma több mint 29 000. A párt az 1959-es parlamenti választáson 30 000, az 1950 májusában tartott községi választásokon pedig összesen 45 000 szavazatot kapott.

A pártnak az utóbbi években sikerült kiszélesítenie befolyását a szakszervezetekben, különösen a villamosipari dolgozók, a bányászok, a vasutasok, a fafeldolgozók, az öntők stb. szakszervezetében.

Nagy-Britannia Kommunista Pártjának saját ifjúsági szervezete van. A párt számos újságot és folyóiratot ad ki, köztük a párt központi lapját, a „Daily Worker"-t.

A Központi Bizottság végrehajtó bizottságának főtitkára John Gollan.

Németország Kommunista Pártja. 1918-ban jött létre. 1956 óta illegalitásban működik. A betiltás ellenére folytatja tevékenységét, szervezi a tömegeket a békéért és a demokráciáért való harcra, az ország remilitarizálása, a fasizmus újjáéledése és az új háború előkészítése ellen.

A párt sokféle politikai irodalmat ad ki illegálisan, felvilágo-

sító munkát végez a tömegek között, leleplezi a munkásosztály és a haladás ellenségeit. A párt központi lapja a „Freies Volk".

Németország Kommunista Pártjának első titkára Max Reimann.

Németország Szocialista Egységpártja. 1946 áprilisában alakult a szovjet megszállási zónában a kommunista és a szociáldemokrata pártnak a marxizmus—leninizmus alapján történt egyesülése eredményeként. Több mint másfél millió tagja van. Az NSZEP Központi Bizottságának élén Walter Ulbricht első titkár áll. A párt központi lapja a „Neues Deutschland".

Nepáli Kommunista Párt. 1949-ben alakult, 1951-ig mély illegalitásban volt. 1951-től 1960 decemberéig legálisan tevékenykedett. Befolyása alatt álltak a dolgozók tömegszervezetei.

Az 1959-es általános választásokon az NKP 129 000 szavazatot kapott (7,5 százalék), és az alsóházban 4, a felsőházban pedig 1 mandátumot szerzett. 1960 decemberében a nepáli király feloszlatta a parlamentet, és a politikai pártok működését betiltotta. Ennek következtében az NKP kénytelen volt illegalitásba vonulni.

Norvég Kommunista Párt. 1923-ban alakult. Legálisan működik. A párthoz szorosan felzárkózik a Kommunista Ifjúsági Szövetség. A párt befolyást gyakorol a Norvég Demokratikus Nőszövetségre, továbbá a szakszervezetek számos helyi szervezetére, melyek közül többnek a vezetése a kezében van. A pártnak a Stortingban (parlament) is vannak képviselői.

A párt központi lapja — a „Friheten".

A pártot a Központi Vezetőség irányítja, élén Emil Lovlienne1, az NKP elnökével.

Olasz Kommunista Párt. 1921-ben alakult. Legálisan működik. Kb. 1 800 000 tagot egyesít soraiban. (Nem számítva a Kommunista Ifjúsági Szövetséget.) Támogatja az Olasz Általános Munkásszövetség (kb. 4 millió tag), a Nemzeti Szövetkezeti Liga (3 millió tag), az Olasz Partizánok Nemzeti Szövetsége (230 000 tag), az Olasz Nőszövetség (több mint 1 millió tag), a Kommunista Ifjúsági Szövetség (230 000 tag). Az üzemekben sejtjei működnek, és vannak kerületi meg tartományi szervezetei. Ezek vezető szerveit választás útján töltik be.

Az 1958 májusában megtartott parlamenti választásokon az

OKP 6 704 000 szavazatot kapott, az összes szavazatok 22,7 százalékát. Az 596 képviselőházi mandátumból 140, a 246 szenátusi mandátumból 60 a párté.

Az OKP Központi Bizottsága és a tartományi pártszervezetek nagy számban adnak ki újságokat és folyóiratokat. A párt központi lapja, a „L'Unità" két kiadásban jelenik meg (Rómában és Milánóban), összesen 350 000, vasárnaponként 800 000 példányban. A tartományi pártszervezetek által kiadott újságok példányszáma 125—130 000. A párt kiadója, az „Editori Riuniti", különböző politikai, közgazdasági és más irodalmat ad ki. Csak a legutóbbi három év folyamán több mint száz könyvet jelentetett meg, több mint 500 000 példányban.

Az Olasz Kommunista Párt főtitkára Palmiro Togliatti.

Osztrák Kommunista Párt. 1918-ban alapították. Jelenleg legális körülmények között dolgozik. Képviselői ott vannak a helyi hatalmi szervekben, a szakszervezetekben, a termelési tanácsokban és a dolgozók más tömegszervezeteiben. Támogatják az Osztrák Szakszervezeti Szövetség keretein belül a Szakszervezeti Egység-Frakció, a Demokratikus Nőszövetség, a Szabad Osztrák Ifjúság szervezetei. A párt számottevő befolyást gyakorol az üzemi termelési tanácsok tevékenységére. Az 1959. évi májusi parlamenti választáson az OKP 142 000 szavazatot kapott. A pártnak a bécsi városi tanácsban három, a karintiai és a stájerországi tartományi gyűlésben 1—1 képviselője van. Az Osztrák Kommunista Párt önálló politikai irodalmat ad ki. A párt központi lapja a „Volksstimme".

Az OKP elnöke Johann Koplenig.

Paraguayi Kommunista Párt. 1934-ben alakult. Illegálisan működik. A párt szervezetileg megerősödött, ideológiailag megedződött, bár az ország uralkodó körei megtorlásokkal sújtják, üldözik. A pártnak saját lapja van.

A PKP főtitkára Oscar Creydt.

Perui Kommunista Párt. 1928-ban alakult. Illegalitásban működik. Saját kommunista ifjúsági szervezete van. Számos demokratikus tömegszervezet tevékenységét befolyásolja. A párt lapja, az „Unidad" 3000 példányban jelenik meg.

A Központi Bizottság főtitkára Raúl Acosta Salas.

Portugál Kommunista Párt. 1921-ben alakult, 1926 óta illegalitásban dolgozik. A párttagok száma nő, a párt szervezetileg és ideológiailag is erősödik. Folytatja a dolgozó tömegek tömörítését és szervezését a Salazar fasiszta rendszere elleni harcra. A pártnak nagy szerepe volt abban, hogy a portugál sztrájkmozgalom az utóbbi években megerősödött. A párt kiadásában a párt központi lapján, az „Avanté"-n kívül számos más kiadvány is megjelenik.

A PKP élén a Központi Bizottság titkára, Alvaro Cunhal áll.

Réunioni Kommunista Párt. 1959 májusában alakult. Azt megelőzően a Francia Kommunista Párt megyei bizottságaként tevékenykedett. Legálisan működik. A sziget dolgozóinak növekvő támogatását élvezi. A párt első titkára Paul Verges.

Román Munkáspárt. 1948-ban alakult a kommunista és a szociáldemokrata párt egyesülése eredményeként. Az RMP az 1948-ig fennállott Román Kommunista Párt dicső hagyományainak folytatója. Kb. 870 000 tagot számlál. A Központi Bizottság első titkára Gheorghe Gheorghiu-Dej. A párt központi lapja a „Scînteia".

San Marinói Kommunista Párt. 1922-ben alakult. Legálisan működik. Több mint 1000 tagja van (a köztársaság lakosainak száma 15 000 fő). Munkájában a Kommunista Ifjúsági Szövetségre és a Nők Szövetségére támaszkodik.

1945-től 1957 októberéig a kommunisták a szocialistákkal együtt többségben voltak a Nagytanácsban (parlament), és részt vettek a kormányban. 1957 októberében az olasz reakciónak San Marino belügyeibe való beavatkozása következtében a kommunistákat eltávolították a hatalomból. Ma 18 képviselője van a pártnak a Nagytanácsban. A párt központi lapja a „La Scintilla".

A San Marinói KP Központi Bizottságának főtitkára Ermenegildo Gasperoni.

Spanyol Kommunista Párt. 1920-ban alakult. Az 1936—1939. évi nemzeti forradalmi háborúban az ország legnagyobb politikai pártja lett, kb. 400 000 tagot számlált. 1939-ben a Spanyol Köztársaság összeomlása után a pártot törvényen kívül helyezték.

Az SKP az üldöztetés ellenére nagy munkát fejt ki a spanyol dolgozók tömegei között, vezeti a harcot Franco fasiszta rendszere ellen, a békéért, a demokráciáért és a társadalmi haladásért. Szá-

mos újságot és folyóiratot ad ki. A párt központi lapja a „Mundo Obrero".

Az SKP Központi Bizottságának élén a párt elnöke, Dolores Ibarruri és a KB főtitkára Santiago Carillo áll.

Svájci Munkapárt. 1944-ben alakult, a kommunista párt és a baloldali szocialisták egyesülése révén. Legálisan működik. A párt tagjainak száma 3500—4000 fő. Az 1959-es parlamenti választásokon 26 200 szavazatot kapott, és 3 képviselői mandátumot szerzett.

A Svájci Munkapártnak saját sajtója van, lapjai összesen körülbelül 10 000 példányban jelennek meg. Központi lapja — a „Voix Ouvrière".

A Központi Bizottság élén a párt főtitkára, Edgar Woog áll.

Svéd Kommunista Párt. 1917-ben alakult. Legálisan működik. A párthoz szorosan felzárkózik a Svéd Nők Baloldali Szövetsége és a Svéd Demokratikus Ifjúsági Szövetség.

Az 1960 szeptemberében tartott parlamenti (alsóházi) választáson az SKP 191 000 (4.5 százalék) szavazatot kapott. A parlament alsó- és felsőházának összesen 7 kommunista képviselője van.

A párt központi lapja — a „Ny Dag" 15 000 példányban jelenik meg.

Az SKP elnöke Hilding Hagberg.

Szíriai Kommunista Párt. 1930-ban alakult. Hosszú időn át, mint Szíria és Libanon egységes kommunista pártja tevékenykedett. Nagy szerepet vitt a szíriai népnek a francia gyarmatosítók ellen, az ország függetlenségéért vívott harcában. 1954 és 1959 között a párt nagy sikerrel mozgósította a tömegeket a bagdadi paktum és más szerződések elleni harcra, a Szíria és más arab országok ellen irányuló imperialista provokációk visszaverésére. Ebben az időszakban a pártnak nagy befolyása volt az ország dolgozóira. 1957-ben 12 000 tagja volt. 1958 februárban kénytelen volt illegalitásba vonulni.

A párt Központi Bizottságának élén Haled Bagdas főtitkár áll.

Szovjetunió Kommunista Pártja. A kommunista világmozgalom legrégibb, legtapasztaltabb és legedzettebb osztaga, általánosan elismert élcsapata, a szovjet állam vezető ereje, a szovjet nép világ-

történelmi jelentőségű győzelmeinek szervezője és lelkesítője. A nagy Lenin, a világ dolgozóinak vezére által alapított SZKP kivívta a munkásosztálynak, a dolgozóknak, a világ összes haladó erőinek. tiszteletét. „Az egész nemzetközi kommunista mozgalom szempontjából elvi jelentőségűek azok a tapasztalatok, amelyeket az SZKP a munkásosztály győzelméért, a szocializmus építéséért vívott harcban és a kommunizmus általánosan kibontakozó építésének folyamatában szerzett — állapítja meg a kommunista pártok 1960. évi moszkvai értekezletének nyilatkozata. — Az SZKP példája és testvéri szolidaritása lelkesít minden kommunista pártot a békéért és a szocializmusért vívott harcában, egyszersmind kifejezője a proletár internacionalizmus forradalmi elvei gyakorlati alkalmazásának. Az SZKP XX. kongresszusának történelmi határozatai nemcsak az SZKP és a Szovjetunióban folyó kommunista építés szempontjából nagy jelentőségűek, hanem új korszak kezdetét jelentették a nemzetközi kommunista mozgalomban is, előmozdították további fejlődését a marxizmus—leninizmus alapján."

Jelenleg az SZKP csaknem 9 500 000 tagot és tagjelöltet egyesít soraiban. Az SZKP lenini Központi Bizottsága, élén első titkárával, N. Sz. Hruscsovval, magabiztosan vezeti a pártot és az egész szovjet népet a kommunizmus napfényes csúcsai felé.

Szudáni Kommunista Párt. 1946-ban alakították. Aktívan harcolt az angol gyarmatosítók ellen Szudán függetlenségéért. 1958 novembere óta illegalitásban van. A hatóságok megtorlásai ellenére folytatja működését, erősíti kapcsolatait a tömegekkel. A párt a fennállása óta eltelt évek alatt jelentősen megnövekedett.

A párt élén a KB főtitkára, Abdel Halik Mahdzsub áll.

Tunézia Kommunista Pártja. 1926-ban alapították. Hosszú évekig illegalitásban működött. 1954 óta legálisan tevékenykedik, de különféle megkülönböztetéseknek és állandó üldözésnek van kitéve. A dolgozók egyre fokozottabban támogatják.

A párt központi lapja — az „At—Talija".

A párt élén a KB első titkára, Mohammed Ennafaa áll.

Új-zélandi Kommunista Párt. 1921-ben alakult. Legálisan működik. Nem nagy létszámú, de növekvő politikai szervezet. Saját sajtója van. Központi lapja a „People's Voice".

Az Országos Bizottság élén Victor Wilcox áll.

Uruguayi Kommunista Párt. 1920-ban alakult. Legálisan működik. A Kommunista Ifjúsági Szövetségre, a Nőszövetségre és több más szervezetre támaszkodik. A párt az 1958-as parlamenti választásokon 27 000 szavazatot kapott, és 2 képviselői mandátumot szerzett.

A pártnak nemcsak a fővárosban, hanem vidéken is vannak lapjai. Központi lapja az „El Popular".

Az UKP Központi Bizottságának első titkára Rodney Arismendi.

Venezuela Kommunista Pártja. 1937-ben alapították. Hosszú időn át illegálisan működött. 1958 óta legális. A pártnak egyre nagyobb a tekintélye a dolgozók körében, különösen a szakszervezeti és a parasztmozgalomban. A pártnak nagy szerepe volt Jiménez véres diktatúrájának megdöntésében, valamint a diktatúra visszaállítását célzó, külső reakciós erők által támogatott kísérletek meghiúsításában.

A legutóbbi, 1958-ban megtartott parlamenti választásokon a párt 161 000 szavazatot kapott (6,6 százalék) és 2 képviselőt küldött a szenátusba, 7-et pedig a képviselőházba.

A Központi Bizottság főtitkára Jesús Faria.

Vietnami Dolgozók Pártja. A felszabadító háború éveiben nagy és erős párttá fejlődött. Kb. 500 000 tagja van. A párt Központi Bizottságának élén a KB elnöke, Ho Si Minh áll. A párt központi lapja a „Nhan Dan".

Illegálisan működnek a már említetteken kívül a *Guatemalai Munkapárt* (1949-ben alakult), a *Haiti Népi Szocialista Párt* (1934-ben alakult), a *Hondurasi Kommunista Párt* (1927), a *Nicaraguai Szocialista Párt* (1944), a *Panamai Népi Párt* (1942), a *Puerto Ricó-i Kommunista Párt* (1934), a *Salvadori Kommunista Párt* (1930), a *Thaiföldi Kommunista Párt* (1928), a *Török Kommunista Párt* (1920), továbbá Egyiptom, a Fülöp-szigetek, Kambodzsa, Pakisztán és más országok kommunista szervezetei. A kommunisták a tilalmak és a megtorlások ellenére ezekben az országokban is bátran végzik a politikai munkát a tömegek között, és szervezik a dolgozókat az emberiség ragyogó céljaiért való harcra.

Sz. I. Ogurcov

A NEMZETKÖZI SZAKSZERVEZETI SZÖVETSÉGEK

A mai nemzetközi munkásmozgalom fejlődésének egyik legjellemzőbb sajátossága a proletariátus szervezettségének szakadatlan növekedése. A dolgozók összefogásának legszélesebb és a legnagyobb tömegeket átfogó formái a szakszervezetek.

Az első világháború előtt, 1914-ben, csak 13,2 millió szakszervezeti tag volt a világon, a második világháború kezdetén viszont már 60 millió.

A második világháború idején és a háború után a szakszervezeti mozgalom tovább fejlődött. Ezen a területen a világproletariátus legnagyobb vívmánya a 65 millió főt egyesítő Szakszervezeti Világszövetség 1945-ben történt megalakítása volt.

Jelenleg összesen kb. 180 millió szakszervezeti tag van a világon.

A két világháború közti időszakban több nemzetközi szakszervezeti szövetség működött: a rendszerint Amszterdami Internacionálénak nevezett Nemzetközi Szakszervezeti Szövetség (1939-ben 20 millió tagja volt); Munkásszervezetek Vörös Internacionáléja — Profintern (1935-ben 20 millió tag); Keresztény Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége (1939-ben 3 millió taggal). Az autonóm szakszervezetek az egyes országokban 1939-ben 12 millió tagot egyesítettek soraikban. A Szovjetunió szakszervezetei 1939-ben 25 millió főt számláltak.

A nemzetközi szakszervezeti mozgalomban jelenleg is több nemzetközi szakszervezeti szövetség működik: Szakszervezeti Világszövetség (SZVSZ); Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövet-

sége (SZSZNSZ); Keresztény Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége (KSZNSZ) és különféle nemzeti és regionális autonóm szakszervezeti szövetségek.

Az SZVSZ adatai szerint 1960-ban az SZVSZ 101 millió, az SZSZNSZ kb. 50 millió, a KSZNSZ pedig 4—5 millió tagot számlált. Körülbelül 15 millió dolgozó tartozik autonóm szakszervezeti központokhoz, ilyenek a Szohio Japánban, az afrikai szakszervezeti szövetségek, továbbá az egyes latin-amerikai és közép-keleti országokban működő szakszervezetek.[1]

Röviden áttekintjük mindhárom nemzetközi szakszervezeti szövetség szervezeti felépítését és célkitűzéseit.

SZAKSZERVEZETI VILÁGSZÖVETSÉG (SZVSZ)

A leghatalmasabb és a legnagyobb létszámú e szervezetek közül a Szakszervezeti Világszövetség, mely szocialista, kapitalista és gazdaságilag elmaradott országok szakszervezeteit foglalja magában, és az összes szervezett dolgozók kétharmadát egyesíti soraiban. Ennek az óriás méretű szervezetnek a megteremtése és fejlesztése ama hatalmas politikai, társadalmi és gazdasági változások következtében vált lehetővé, melyek a második világháború idején és a háború után a világban végbementek.

Az SZVSZ 15 éves fennállása alatt szervezetileg megerősödött, tagjainak száma megnövekedett, fokozta befolyását a dolgozók között, és mind aktívabb tényezőjévé vált a nemzetközi proletariátus harcának.

Az I. Szakszervezeti Világkongresszuson, melyet 1945 szeptember—októberében Párizsban rendeztek meg, 56 ország küldöttei vettek részt, 67 millió dolgozó képviseletében. A Milánóban 1949-ben megtartott II. Kongresszus idején az SZVSZ már 72 millió tagot számlált, bár a kapitalista országok számos nagy reformista szakszervezeti központja kilépett az SZVSZ-ből. Az 1953-as, bécsi III. Szakszervezeti Világkongresszus küldöttei már 79 ország több mint 88 millió dolgozóját képviselték. Lipcsében, 1957 októberében a IV. Szakszervezeti Világkongresszuson 81 ország küldöttei már 106 millió dolgozót képviseltek, köztük 13 millió olyan szakszervezeti tagot, aki nem tartozik az SZVSZ-hez. 1957-ben az SZVSZ 93 millió tagot egyesített soraiban. 1958 elején az SZVSZ-hez tartozó egyes szakszervezetek létszáma a következő volt:

[1] 1961 elején az SZVSZ taglétszáma felülmúlta a 107 milliót.

Albán Szakszervezeti Szövetség (90 000 tag), Bolgár Szakszervezetek Központi Tanácsa (1,5 millió), Burmai Szakszervezeti Kongresszus (kb. 30 000), Ceyloni Szakszervezeti Szövetség (40 000), Összciprusi Szakszervezeti Szövetség (35 000), Csehszlovák Szakszervezetek Központi Tanácsa (3,5 millió), Dél-afrikai Szakszervezeti Kongresszus (40 000), Ecuadori Munkásszövetség (40 000), Egyenlítői Afrikai Általános Munkásszövetség (2000), Francia Általános Munkásszövetség (több mint 1,6 millió), Összindiai Szakszervezeti Kongresszus (kb. 1,4 millió), Indonézia Szakszervezeteinek Központi Szerve (több mint 2,6 millió), Jamaicai Szakszervezeti Szövetség (20 000), Kameruni Általános Szakszervezeti Szövetség (30 000), Kínai Országos Szakszervezeti Szövetség (több mint 17 millió), Koreai Szakszervezetek Szövetsége (1,5 millió), Lengyel Szakszervezetek Központi Tanácsa (5 millió), Luxemburgi Szabad Szakszervezetek Szövetsége (15 000), Madagaszkári Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége (10 000), Magyar Szakszervezetek Országos Tanácsa (1,7 millió), Általános Mexikói Munkás-Paraszt Szövetség (380 000), Mongol Népköztársaság Szakszervezeteinek Központi Tanácsa (100 000), Szabad Német Szakszervezeti Szövetség — Német Demokratikus Köztársaság (5,7 millió), Olasz Általános Munkásszövetség (kb. 4 millió), Román Szakszervezetek Központi Tanácsa (2,6 millió), Szovjet Szakszervezetek Központi Tanácsa (több mint 53 millió), Szudáni Szakszervezeti Szövetség (150 000), Vietnami Dolgozók Általános Szövetsége (250 000) és így tovább.

Az SZVSZ regionális szervezete a Latin-amerikai Dolgozók Szövetsége.

Az SZVSZ ereje és tekintélye nemcsak tagjainak számával magyarázható, hanem mindenelőtt azzal, hogy olyan politikát folytat, mely összhangban van az egész világ dolgozóinak alapvető érdekeivel. A proletár internacionalizmus elveit követve, az SZVSZ tántoríthatatlanul védelmezi a munkásosztály gazdasági érdekeit, harcol a gyarmatrendszer felszámolásáért, a békéért és a népek közötti barátságért.

Az SZVSZ legfelsőbb szerve a Szakszervezeti Világkongresszus, mely négyévenként ülésezik. A kongresszusok közötti időszakban az SZVSZ tevékenységét a kétévenként összeülő Főtanács irányítja, a Főtanács ülései között pedig a Végrehajtó Bizottság, mely évenként egyszer ülésezik. Az SZVSZ folyó ügyeit a Titkárság intézi, élén a főtitkárral. Ezt a tisztséget az alapítás napjától kezdve a

francia és a nemzetközi munkásmozgalom egyik kimagasló alakja, Louis Saillant tölti be. Az SZVSZ elnöke 1958 áprilisa óta Agostino Novella, az Olasz Általános Munkásszövetség főtitkára. Az SZVSZ Titkárságának székhelye jelenleg Prága.

*Nemzetközi Szakszervezeti Szövetségek 1960**

A szövetség megnevezése	Az alapítás éve	A tagok száma	Székhely
1. Közlekedési, Kikötői és Halipari Dolgozók Szakszervezeteinek Nemzetközi Szövetsége.	1953	kb. 9 000 000	Prága
2. Vas- és Gépipari Dolgozók Szakszervezeteinek Nemzetközi Szövetsége	1949	több mint 10 000 000	Prága
3. Oktatásügyi Dolgozók Szakszervezeteinek Nemzetközi Szövetsége	1946	7 000 000	Prága
4. Bányaipari Dolgozók Szakszervezeteinek Nemzetközi Szövetsége	1949	4 300 000	Prága
5. Textil-, Konfekció-, Bőr- és Cipőipari Dolgozók Nemzetközi Szövetsége	1958	6 500 000	Prága
6. Kereskedelmi Dolgozók Nemzetközi Szövetsége	1959	8 500 000	Prága
7. Mező- és Erdőgazdasági Dolgozók Nemzetközi Szövetsége	1949	13 700 000	Prága
8. Vegyipari, Olajipari és rokonszakmabeli Dolgozók Szakszervezeteinek Nemzetközi Szövetsége	1950	3 700 000	Budapest
9. Élelmiszer- Dohány- és Vendéglátóipari Dolgozók Szakszervezeteinek Nemzetközi Szövetsége	1949	9 000 000	Szófia
10. Közalkalmazottak Nemzetközi Szövetsége	1958	10 000 000	Berlin
11. Építő-, Fafeldolgozó és Építőanyagipari Dolgozók Szakszervezeteinek Nemzetközi Szövetsége	1949	8 000 000	Prága
Összesen		89 700 000	

* *B. Батищев:* Международные объединения профсоюзов. М., Профиздат 1961. стр. 12—13., 19—22.

Az SZVSZ keretében 11 Nemzetközi Szakszervezeti Szövetség működik. Ezek összefogják a különféle országok egy-egy (vagy néhány egymáshoz közel álló) szakmában dolgozó munkásait.

Az SZVSZ a nemzeti és az ágazati elv szerint egyesíti a szakszervezeteket, ami lehetővé teszi, hogy jobban felhasználja a lehetőségeket a dolgozók érdekeinek védelmére. A Nemzetközi Szakszervezeti Szövetségek az SZVSZ általános politikájának megfelelően végzik tevékenységüket, védik az egyes szakmák dolgozóinak sajátos érdekeit.

Az SZVSZ a kongresszuson és a Főtanács ülésein hozott határozatoknak megfelelően végzi munkáját, alapokmányában, a szervezeti szabályzatban lefektetett feladatokat szem előtt tartva. Az SZVSZ fő feladatai:

az egész világ szakszervezeteinek egyesítése, fajra, nemzetiségre, vallásra és politikai meggyőződésre való tekintet nélkül;

szükség esetén segítség a társadalmi vagy gazdasági tekintetben elmaradott országok munkásainak a szakszervezetek megszervezésében;

harc mindenféle fasiszta kormányzati forma végleges megsemmisítéséért, harc a fasizmus minden néven nevezendő és bármilyen formát öltő megnyilvánulása ellen;

harc a háború és a háborút előidéző okok ellen;

az egész világ dolgozói érdekeinek védelme valamennyi nemzetközi szervben . . .;

a világon működő összes szakszervezetek általános harcának megszervezése a dolgozók gazdasági és társadalmi jogait és demokratikus szabadságjogait fenyegető minden merénylet meghiúsítására, harc a dolgozók munkával való ellátásáért, a munkabér állandó emeléséért, a munkanap csökkentéséért és a dolgozók munka- és életkörülményeinek megjavításáért;

harc a teljes társadalombiztosításért (munkanélküliség, betegség, baleset, öregség);

felvilágosító munka a dolgozók nemzetközi egységéről a szakszervezeti szövetségek tagjai között.[2]

Az SZVSZ abból az elvből kiindulva szervezi meg tevékenységét, hogy biztosítani kell a teljes demokráciát a Világszövetségben is és az egyes országok szakszervezeteiben is, hogy ki kell építeni köztük a szoros együttműködést és a kölcsönös segélynyújtást, a rendszeres kölcsönös tájékoztatást és tapasztalatcserét.

[2] «Устав Всемирной федерации профессиональных союзов». М. 1951. стр. 3—4.

Azt a helyzetet, melyben az SZVSZ megalakult és ma is tevékenykedik, a kapitalizmus általános válságának állandó éleződése jellemzi. Az SZVSZ nem zárkózik be szűk szakszervezeti keretek közé, a dolgozók társadalmi és gazdasági követeléseiért vívott harcot összeköti a harc általános politikai feladataival, küzd a társadalmi rend demokratizálásáért, a gyarmati és a függő országok felszabadításáért, a békéért, a leszerelésért és a népek közötti barátságért.

SZABAD SZAKSZERVEZETEK NEMZETKÖZI SZÖVETSÉGE (SZSZNSZ)

A másik nagy nemzetközi szakszervezeti szövetség az 1949 decemberében a londoni kongresszuson megalapított Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége. Az SZSZNSZ-hez csatlakozott a kapitalista országoknak az SZVSZ-ből kivált számos szakszervezeti központja, köztük a Brit Szakszervezeti Szövetség, az amerikai (Egyesült Államok) Ipari Szervezetek Kongresszusa (CIO) stb. 1949—1950-ben az SZSZNSZ köré tömörült számos reformista és opportunista vezetés alatt álló szakszervezet. Az SZSZNSZ-t azzal a céllal hozták létre, hogy aláássa és megsemmisítse az SZVSZ-t, újjáélessze a reformizmust és az „osztályegyüttműködés" politikáját, melyet a második világháborúig az Amszterdami Internacionálé folytatott. Az SZSZNSZ-ben a vezető szerepet az amerikai AFL—CIO, az SZSZNSZ-hez tartozó legnagyobb létszámú szakszervezet (1961-ben 12,5 millió tagja volt) és a Brit Szakszervezeti Szövetség (8 millió tag) tölti be.

Az SZSZNSZ Végrehajtó Bizottságának 1960 végén tartott ülésén ismertetett adatok szerint az SZSZNSZ 107 ország és terület 135 szakszervezeti központját és önálló szakszervezetét foglalta magában. A szövetség tagjainak száma 1959. július 1-én 56 millió volt.[3] Az SZSZNSZ legutóbbi, VI. kongresszusán a következő tájékoztatást adták az SZSZNSZ keretébe tartozó szakszervezetek tagjainak országok szerinti megoszlásáról (1959. január 1.): Algéria — 105 000, Amerikai Egyesült Államok — 13 542 000[4], Ausztrália — 821 309, Ausztria — 1 458 310, Belgium — 701 872, Brazília — 2 680 000 (4 szakszervezeti központ), Brit Guayana — 26 000,

[3] A jelenleg az SZSZNSZ-hez tartozó legnagyobb szakszervezeti központok adatai. Forrás: I. C. F. T. U. Report of the Sixth World Congress held in Brussels 3—11. December 1959, Brussels 1960., pp. 191—195.

[4] 1960 végén — 12,5 millió.

Ceylon — 140 035, Chile — 54 800, Dánia — 714 827, Finnország — 228 767, Franciaország — 1 000 000, Fülöp-szigetek — 80 000, Görögország — 381 257, Hollandia — 477 550, India — 1 997 205 (2 szakszervezeti központ), Indonézia — 850 000, Irán — 65 000, Izrael — 625 000, Jamaica — 74 080, Japán — 1 863 708 (18 szakszervezet), Kanada — 1 150 000, Kenya — 40 000, Dél-Korea — 396 036, Kolumbia — 320 071 (2 szakszervezet), Luxemburg — 28 000, Maláj Szövetség — 200 000, Marokkó — 625 000, Mexikó — 1 000 000, Nagy-Britannia és Észak-Írország — 8 337 325, Német Szövetségi Köztársaság — 6 331 735, Nigéria — 104 468 (2 szakszervezet), Norvégia — 542 048, Olaszország — 2 867 803 (2 szakszervezeti központ), Pakisztán — 301 009, Paraguay — 55 000, Peru — 500 000, Puerto Rico — 255 000 (2 szakszervezet), Észak-Rhodesia — 52 000, Svájc — 430 228, Svédország — 1 807 210 (2 szakszervezet), Szingapur — 55 000, Tanganyika — 25 406, Thaiföld — 30 439, Tunézia — 150 000, Új-Zéland — 225 000, Uruguay — 40 000.

Minden okunk megvan arra a feltételezésre, hogy az SZSZNSZ létszámáról közölt hivatalos adatok túlzottak. Így a francia szakszervezeti központ, a Force Ouvrière, mely 1 millióban adta meg tagjainak számát, a valóságban csak 280 000 tagot számlál.[5] Kétszerte magasabbak a valóságos adatoknál az Olasz Munkaszövetség és a Mexikói Munkásszövetség létszámáról közölt számok is.

Ezenkívül számos nagy szakszervezeti központ és önálló szakszervezet 1959—1960-ban kilépett az SZSZNSZ soraiból, mert nem értett egyet a szövetség politikájával. Kilépett a Kubai Munkásszövetség, mely 1959. január 1-én 1,2 millió tagot számlált, a Ghanai Szakszervezeti Kongresszus, melynek ugyanazon időpontban több mint 90 000 tagja volt, a Venezuelai Munkásszövetség (1959-ben 200 000 tagja volt), Chile, Uruguay és más országok néhány iparági szakszervezete.

Összetétele tekintetében az SZSZNSZ nem egységes. Az európai és az amerikai szakszervezetek mellett, melyek vezetőinek többsége már régen lemondott mindenféle határozott harci módszerről, és a burzsoá állammal való megalkuvásnak, a monopolkapitalizmus kiszolgálásának útjára lépett, az SZSZNSZ-ben olyan szakszervezeti központok is vannak — elsősorban az elmaradott országoké —, melyeknek vezetősége radikálisabb nézeteket kép-

[5] „Entreprise" No 267. 1960. p. 57.

visel a dolgozók jogaiért folyó harc, a kolonializmus és az imperialista államok gazdasági túlereje elleni harc tekintetében. Ez a volt gyarmati és függő országok sajátos nemzetközi helyzetéből, a gazdasági és társadalmi fejlődésükkel összefüggő sajátos feladatokból fakad. Az SZSZNSZ európai vezetői tudatosan törekszenek arra, hogy enyhítsék az elmaradott országok szakszervezeti vezetőinek radikalizmusát, a reformizmus szellemében neveljék és az osztályegyüttműködés útjára tereljék őket. Részben ez az oka annak, hogy az elmaradott országok szakszervezetei, noha tagjai az SZSZNSZ-nek, nem bíznak politikájában.

Különbségek vannak az iparilag fejlett országok szakszervezeti központjai között is, mivel a szakszervezeti harc és a szakszervezeti tevékenység módszereiről vallott nézeteik nagyon különböző viszonyok között és különböző eszmék hatása alatt alakultak ki.

Végül gyakran maguk a nemzeti szakszervezeti központok nem egységesek. A kereteikbe tartozó némelyik szakszervezet egyes kérdésekben homlokegyenest más álláspontot képvisel, mint a szakszervezeti központ vagy az SZSZNSZ.

Általában az SZSZNSZ vezetősége és a hozzá tartozó szakszervezetek tagjai között nagy ellentmondások vannak. Míg az SZSZNSZ vezetői és főbb funkcionáriusai gyakran reakciós, szovjetellenes, kommunistaellenes beállítottságúak, az egyszerű szakszervezeti tagok tömegei nem osztják „vezéreik" politikai nézeteit.

Az SZSZNSZ hivatalos okmányaiban és a vezetők beszédeiben bőven találunk a dolgozók gazdasági érdekeinek és politikai jogainak védelméről, az elmaradott országok megsegítéséről és a béke megvédésére irányuló készségről szóló nyilatkozatokat.

De a „szabad" szakszervezetek tényleges politikáját nem lehet csak a hivatalos okmányok alapján megítélni. Gyakorlati tevékenységük igen gyakran nem felel meg, ellentmond a szövetség hivatalos céljainak.

Az SZSZNSZ szervezeti szabályzata szerint a fő célok a következők:

minden külső nyomástól független, szabad és demokratikus szakszervezetekből olyan hatalmas és hatékony nemzetközi szervezetet teremteni, mely védi az egész világ dolgozóinak érdekeit, és fokozza a munka becsületét;

harcolni a szakszervezetek jogainak általános elismeréséért és érvényesítéséért;

elősegíteni a szakszervezetek szervezését, fenntartását és fej-

lesztését, különösen a gazdaságilag és társadalmilag elmaradott országokban ...;

elősegíteni a teljes foglalkoztatottság megvalósítását, a munkaviszonyok megjavítását, a világon élő minden nép életszínvonalának emelését..., védelmezni, támogatni és fejleszteni a szabad munka rendszerét, harcolni a kényszermunka ellen ...;

elősegíteni a kollektív biztonsági rendszer megteremtését az ENSZ alapokmányába foglalt ama rendszabályok végrehajtása segítségével, melyek a világdemokráciának és a népek szabadságának bármely totalitárius merénylettel szemben való biztosításához szükségesek ...[6]

Az SZSZNSZ-nek tagja lehet bármely nemzeti szakszervezet, mely a szövetség céljaival és szervezeti szabályzatával egyetért. Az SZSZNSZ legfelsőbb szerve a kongresszus, melyet háromévenként hívnak össze (1959-ig kétévenként). A kongresszus megválasztja a 27 tagú Végrehajtó Bizottságot, melyben helyet foglalnak a világ minden fontosabb részének képviselői, és a főtitkárt.

A főtitkár és a Végrehajtó Bizottság vezeti az SZSZNSZ munkáját, és felel a kongresszus határozatainak és javaslatainak megvalósításáért. A kétévenként ülésező Végrehajtó Bizottság választja meg az SZSZNSZ elnökét. Az SZSZNSZ elnöke 1957-től Arne Geijer, a Svéd Szakszervezetek Központi Egyesülésének elnöke, főtitkára 1960 augusztusától Omar Becu (Belgium).

Az SZSZNSZ-nek négy regionális szervezete van, az európai, az ázsiai, az amerikaközi és az afrikai. Ezek a maguk területén folyó szakszervezeti mozgalom kérdéseivel foglalkoznak.

A Brüsszelben székelő európai regionális szervezet 17 nyugateurópai ország szakszervezeteit foglalja magában. Az ázsiai regionális szervezet (székhelye Delhi) 11 ázsiai ország szakszervezeti központját fogja össze. Az Amerikaközi Regionális Munkásszervezet (ORIT) (központja Mexikó) az SZSZNSZ keretébe tartozó közép- és dél-amerikai államok szakszervezeteit egyesíti. Az afrikai regionális szervezet, melyet 1960 novemberében alapítottak, gyakorlati tevékenységet még nem folytat. Névlegesen kb. 20 ország szakszervezeti központjait egyesíti.

A nemzetközi szakmai titkárságok foglalkozás, illetve termelési ágak szerint egyesítik a munkásokat (a táblázatot lásd a 406. oldalon). A nemzetközi szakmai titkárságok önálló szövetségek, for-

[6] I. C. F. T. U. „Report of the Sixth Congress ...", pp. 566—567.

Nemzetközi szakmai titkárságok
(1960 elején)

	Az alapítás éve	Az országok száma	A szakszervezetek száma	A tagok száma	Székhely
1. Építők és Fafeldolgozók Nemzetközi Szövetsége	1934	19	75	2 083 000	Koppenhága
2. Kereskedelmi, Irodai és Műszaki Alkalmazottak Nemzetközi Szövetsége	1904	27	49	2 046 000	Amszterdam
3. Gyémántcsiszoló Munkások Általános Szövetsége	1897	5	5	9 000	Antwerpen
4. Élelmiszer- és Dohányipari Munkások Szakszervezeteinek Nemzetközi Szövetsége	1920	21	40	962 000	Genf
5. Konfekcióipari Munkások Nemzetközi Szövetsége* ...	1949	15	22	709 000	London
6. Nyomdaipari Munkások Nemzetközi Szövetsége	1949	22	43	634 000	Bern
7. Szállodai, Vendéglői és Kávéházi Dolgozók Szakszervezeteinek Nemzetközi Szövetsége	1920	13	16	560 000	Stockholm
8. Segédmunkások Szakszervezeteinek Nemzetközi Szövetsége	1907	17	43	1 330 000	Amszterdam
9. Fémmunkások Nemzetközi Szövetsége	1904	25	34	7 340 000	Genf
10. Bányászok Nemzetközi Szövetsége	1890	28	32	2 591 000	London
11. Olajipari Munkások Nemzetközi Szövetsége	1954	24	31	600 000	Denver
12. A Posta, Táviró és Telefon Dolgozóinak Nemzetközi Szövetsége	1911	55	103	1 800 000	Bern
13. Közalkalmazottak Nemzetközi Szövetsége	1935	30	58	1 835 000	London
14. Cipő- és Bőripari Munkások Nemzetközi Szövetsége	1907	18	26	301 000	Northampton
15. Tanítók Szabad Szakszervezeteinek Nemzetközi Szövetsége	1928	11	11	185 000	Brüsszel
16. Textilipari Munkások Nemzetközi Szövetsége	1893	18	20	1 297 000	London

	Az alapítás éve	Az országok száma	A szakszervezetek száma	A tagok száma	Székhely
17. Szállítómunkások Nemzetközi Szövetsége	1896	62	191	5 276 000	London
18. Az Ültetvényeken, a Mezőgazdaságban és a Rokon Ágazatokban Dolgozó Munkások Nemzetközi Szövetsége	1959	38		2 800 000	Utrecht
Összesen			kb.	32 000 000	

* 1960 júniusában a konfekcióipari és a textilipari szövetség egyesült; az új szervezet létszáma kb. 2,5 millió fő.

málisan függetlenek az SZSZNSZ-től. A titkárságok által egyesített munkások között olyanok is vannak, akik nem az SZSZNSZ-hez tartozó szakszervezetek tagjai. Mindazonáltal a titkárságok az SZSZNSZ-szel összhangban végzik tevékenységüket, s ugyanazt az általános politikai vonalat követik.

Az SZSZNSZ tevékenységében a reformizmus és az „osztályegyüttműködés" elveiből indul ki. Az SZSZNSZ vezetői illúziókat terjesztenek a kapitalizmus válság nélküli fejlődésének és a „jóléti" állam megteremtésének lehetőségeiről, s így igyekeznek megbénítani a munkások forradalmi megmozdulásait, elmélyíteni a szakadást a munkásosztályban. A Szovjetunió, a szocialista országok és a kommunista pártok megrágalmazásával meg akarják fosztani a munkásokat mindennemű forradalmi perspektívától.

Valójában az SZSZNSZ vezetőségének tevékenysége nem a dolgozók érdekeit, hanem a monopolkapitalizmus politikai és gazdasági uralmának megerősítését szolgálja. Az SZSZNSZ vezetői alapjában a monopolkapitalizmus bel- és külpolitikáját támogatják.

KERESZTÉNY SZAKSZERVEZETEK NEMZETKÖZI SZÖVETSÉGE (KSZNSZ)

A Keresztény Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége, mely 1920-ban alakult, azokat a szakszervezeti központokat és szervezeteket foglalja magában, melyek a „munka keresztény felfogását" teszik magukévá. „A KSZNSZ-t a keresztény tanítás és erkölcs

vezérli és lelkesíti — olvassuk a szövetség programjában. — Úgy tekinti, mint fundamentumot, amelyen a gazdasági és a társadalmi szervezetnek alapulnia kell."[7]

A KSZNSZ-hez tartozó néhány nemzeti szakszervezet létszáma 1956-ban a következő volt: Argentína — 58 000, Ausztria — 110 000, Belgium — 650 000, Brazília — 300 000, Chile — 16 000, Ecuador — 40 000, Franciaország — 900 000, Holland Guayana — 4000, Hollandia — 670 000, Jamaica — 11 000, Kanada — 110 000, Kongó — 50 000, Luxemburg — 7500, Olaszország — 600 000, Saar-vidék — 55 000, Svájc — 95 000, Togo — 25 000.[8]

Ezenkívül néhány más országban is vannak keresztény szakszervezetek. Így Indonéziában a Keresztény Munkások Egyesületeinek Szövetsége.

A KSZNSZ hivatalos céljai:

a nemzetközi gazdasági és társadalmi életet összhangba hozni a kereszténység követelményeivel, és védeni a munkások érdekeit;

terjeszteni a keresztény szindikalizmus eszméit azokban az országokban, amelyek be tudják fogadni őket, mindenekelőtt ott, ahol még nincsenek keresztény szakszervezetek;

előmozdítani a nemzetközi keresztény szakszervezeti mozgalom megerősítését nemzeti szövetségek alapítása vagy egyesítése révén, nemzetközi keresztény szakszervezeti szövetségek létesítése és állandó együttműködésük fejlesztése révén;

képviselni a munkásokat és védelmezni érdekeiket a nemzetközi szervezetekben, különösen a Nemzetközi Munkaügyi Szervezetben, a szociális gazdasági szervekben; anyagi és erkölcsi támogatást nyújtani a KSZNSZ-hez tartozó szervezeteknek, és biztosítani együttműködésüket.[9]

A KSZNSZ vezetői, akárcsak az egyház, arra használják fel a keresztény tanítást és a keresztény erkölcsöt, hogy elkötelezzék a vallásos dolgozók osztályöntudatát, eltereljék figyelmüket a nehéz élet igazi okairól, s az aktív harc mezejéről a remény, a misztikus megváltóban való bizakodás szférájába tereljék őket.

A KSZNSZ legfelsőbb szerve a Kongresszus, melyet háromévenként hívnak össze. A Kongresszus megválasztja az évenként összeülő Tanácsot. A Tanács nevezi ki az Iroda tagjait, élén az el-

[7] „Labor", No 3. 1960. p. 104.

[8] „Union des associations internacionales. Annuaire des organisations internationales 1956—1957". Bruxelles 1957. p. 623.

[9] Ugyanott, 622. old.

nökkel. A KSZNSZ keretében három regionális szervezet működik: az európai, az afrikai és a latin-amerikai.

A KSZNSZ-ben mint tagok vesznek részt azok a keresztény nemzetközi szakszervezeti szövetségek is, amelyek szakmák szerint egyesítik a keresztény szakszervezetek tagjait.

*Nemzetközi Keresztény Szakszervezeti Szövetségek 1958**

A szövetség megnevezése	Az alapítás éve	A tagok száma
1. Építő- és Fafeldolgozó-ipari Munkások Keresztény Szakszervezeteinek Nemzetközi Szövetsége	1937	250 000
2. Fémmunkások Keresztény Szakszervezeteinek Nemzetközi Szövetsége	1920	310 000
3. Bányászok Keresztény Szakszervezeteinek Nemzetközi Szövetsége	1901	150 000
4. Szállítómunkások Keresztény Szakszervezeteinek Nemzetközi Szövetsége	1921	—
5. Mezőgazdasági Munkások Keresztény Szakszervezeteinek Nemzetközi Szövetsége	1901	—
6. Nyomda- és Papíripari Keresztény Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége	1925	47 500
7. Közszolgáltatási Vállalatok, a Posta, Táviró és Telefon Alkalmazottait Egyesítő Keresztény Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége	1930	—
8. Élelmiszer- és Dohányipari Munkások, Szállodai és Vendéglői Dolgozók Keresztény Szakszervezeteinek Nemzetközi Szövetsége	1948	—
9. Textil- és Konfekcióipari Keresztény Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége	1901	280 000
10. Hivatali és Közigazgatási Alkalmazottak és Kereskedelmi Utazók Keresztény Szakszervezeteinek Nemzetközi Szövetsége	1921	330 000

* „Yearbook of International Organizations". Brussels 1958—1959.

1960-ban a fémmunkások és a bányászok nemzetközi keresztény szakszervezeti szövetségei egybeolvadtak.

Ezenkívül még két nemzetközi keresztény szövetség alakult: a Segédmunkások és Szállítómunkások Keresztény Szakszervezeteinek Nemzetközi Szövetsége és a községi és városi intézmények és vállalatok munkásait és alkalmazottait egyesítő keresztény szakszervezetek nemzetközi szövetsége.

* * *

A nemzetközi szakszervezeti szövetségek (SZVSZ, SZSZNSZ, KSZNSZ) kereteibe tartozó szakszervezeti központokon és egyes szakszervezeteken kívül működik számos autonóm szakszervezeti központ, melyek nem tagjai nemzetközi szövetségeknek. Sok országban vannak független szakszervezetek, melyek nincsenek kapcsolatban az egységes nemzeti szakszervezeti központtal. Az autonóm szakszervezeti központok és független szakszervezetek közül egyesek regionális szövetségek tagjai. Így például 1956-ban megalakult az Arab Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége, mely kb. 2 millió szakszervezeti tagot foglal magában.

1957 óta működik a Fekete-afrikai Általános Munkásszövetség. Az afrikai dolgozóknak a szakszervezeti egységért folytatott harcát betetőzte az Összafrikai Szakszervezeti Szövetség (ÖSZSZ) megalakítása. Az 1961. május 25. és 29. között Casablancában tartott konferencián, melyen a szövetség megalakult, 38 afrikai ország szakszervezeteinek képviselői vettek részt. Az összafrikai szakszervezeti mozgalomnak a konferencián elfogadott alapokmánya rögzíti az ÖSZSZ fő céljait: aktív részvétel a gyarmatosítás elleni és az afrikai nép szabadságára törő imperialista merényletek elleni politikai harcban, a teljes függetlenség megőrzése az egyéb nemzetközi szakszervezeti szövetségekkel való kapcsolatokban, az afrikai országok gazdasági fejlődésének előmozdítása. Az ÖSZSZ elnöke Ben Szeddik (Marokkó). Az egységes, független Összafrikai Szakszervezeti Szövetség megalakítása a fiatal afrikai munkásosztály nagy vívmánya.

A legtöbb független szakszervezet azonban elszigetelten működik, nincsenek kapcsolatban egymással. Ezekről a szakszervezetekről és létszámukról csak igen hiányos adatok állnak rendelkezésre. Egyesek szerint az autonóm és független szakszervezetek tagjainak száma legalább 15 millió. A következő táblázat képet ad azon országok legnagyobb autonóm és független szakszervezeteiről, ahol a szóban forgó szakszervezetek tagjainak száma meghaladja a 100 000 főt.

Ország	Az autonóm és független szakszervezetek tagjainak száma összesen	A legnagyobb autonóm és független szakszervezeti szövetségek	Tagjaik száma
Algéria	105 000	Algériai Autonóm Szövetségek és Szakszervezetek Egyesült Összekötő Bizottsága (a francia autónom szakszervezetek szövetségének tagszervezete).	40 000
		Algériai Független Szakszervezetek Regionális Szövetsége (a francia független szakszervezetek szövetségének regionális szövetsége)	15 000
		Algériai Munkások Szakszerveteinek Szövetsége	50 000 (1956)
Amerikai Egyesült Államok	kb. 3 500 000	Tehergépkocsi-vezetők Nemzetközi Egyesülete*	1700 000
		Elektromosipari Munkások Egyesült Szakszervezete	100 000
		A Nyugati Partvidék Kikötői Rakodómunkásainak Országos Szövetsége	70 000
Ausztrália	308 176	Ausztráliai Munkásszövetség ..	200 000
Belgium	170 237	Belga Liberális Szakszervezetek Általános Központja**.....	94 487 (1959)
		Független Országos Munkásszövetség	75 000 (1959)
Burma	152 608	Burmai Szakszervezeti Szövetség	150 000 (1956)
Ceylon	166 234	Ceyloni Munkásszövetség	23 884 (1956)
		Ceyloni Ültetvények Munkásainak Szövetsége	32 667 (1956)
Chile		Chilei Dolgozók Egységes Szakszervezeti Központja	380 000 (1958)

* 1957-ben kizárták az AFL—CIO-ból.

** A Szabad Szakszervezetek Világszövetségéhez tartozik. Ez a liberális szakszervezetek kisebb nemzetközi szövetsége, mely néhány európai ország szakszervezeteit foglalja magában; központja Genfben van.

Ország	Az autonóm és független szakszervezetek tagjainak száma összesen	A legnagyobb autonóm és független szakszervezeti szövetségek	Tagjaik száma
Dánia	168 666	Állami és Magánalkalmazottak Szakszervezeteinek Szövetsége	117 090 (1958)
		Dán Műszaki Dolgozók Egyesületeinek Tanácsa	22 557 (1958)
Dél-afrikai Köztársaság	325 080	Dél-afrikai Szakszervezetek Szövetsége	60 070
		Dél-afrikai Szakszervezeti Tanács	148 343
Finnország	159 634	Egyesült Szakszervezeti Szervezet	21 124
		Állami Alkalmazottak és Szellemi Dolgozók Szövetsége....	106 732 (1959)
Franciaország	565 500	Műszaki Dolgozók Általános Szövetsége*	160 000
		Autonóm Munkásszövetség....	—
		Független Szakszervezetek Általános Szövetsége	—
Görögország	167 310	Polgári Alkalmazottak Főtanácsa.....	125 000
Hollandia**	252 415	Szakszervezetek Hollandiai Központja	11 680 (1958)
		Egyesült Holland Szakszervezeti Központ	10 000 (1958)
		Ipari Szervezetek Független Szövetsége	12 500 (1958)
India	2 024 100	Egyesült Szakszervezeti Kongresszus	197 587 (1956)
		Hadiipari Alkalmazottak Össz-indiai Szövetsége	300 000 (1956)

* A Műszaki Dolgozók Nemzetközi Szövetségéhez tartozik.
** A felsoroltakon kívül Hollandiában még 224 független szakszervezet működik, összesen 218 235 taggal; közülük 195 598 állami alkalmazott.

Ország	Az autonóm és független szakszervezetek tagjainak száma összesen	A legnagyobb autonóm és független szakszervezeti szövetségek	Tagjaik száma
India		Központi Igazgatási Alkalmazottak Szakszervezeteinek Szövetsége.	500 000 (1956)
		Indiai Vasutasok Országos Szövetsége	200 000 (1956)
Indonézia	1 012 581	Összindonéziai Munkáskongresszus	120 000 (1955)
		Indonéz Demokratikus Munkásszövetség	500 000
		Jávai Szakszervezeti Szövetség .	89 215 (1955)
		Muzulmán Munkások Szövetsége	86 000 (1956)
		Indonéz Köztársaság Tanítólnak Szövetsége	110 366 (1956)
Írország	507 858	Ír Szakszervezeti Kongresszus .	500 000 (1959)
Japán	3 267 847	(Szohio) Japán Szakszervezetek Általános Szövetsége*	3309 000
		Üzemi Szakszervezetek Új Kongresszusa (Szinszanbecu).	50 229
		Erőművi Munkások Szakszervezeteinek Országos Szövetsége	120 000
		Gépipari Munkások Szakszervezeteinek Országos Szövetsége.	118 558
Kuba		Kubai Munkásszövetség	1800 000 (1960)
Nagy-Britannia**	kb. 1 100 000	Központi és Vidéki Közigazgatási Alkalmazottak Országos Egyesülete	274 000 (1961)
		Tanítók Országos Szövetsége ..	kb. 250 000 (1960)

* A Szohió-ba tartozó szakszervezeti szövetségek egy része egyénileg tagja az SZSZNSZ-nek. Ezért a Szohio létszáma nagyobb az összes autonóm és független japán szakszervezetekénél.

** A „Ministry of Labour Gazette" adatai szerint (October 1960. p. 391., December p. 461.) „Daily Worker", 3. III. 1961.

Ország	Az autonóm és független szakszervezetek tagjainak száma összesen	A legnagyobb autonóm és független szakszervezeti szövetségek	Tagjaik száma
NSZK	1 143 635	Német Tisztviselők Szövetsége*	620 452 (1958)
Pakisztán	103 894	Pakisztáni Szakszervezeti Szövetség	45 000
Svájc	150 992	Svájci Alkalmazott-Egyesületek Szövetsége	79 020 (1955)
Uruguay		Uruguayi Dolgozók Egységes Szakszervezeti Központja	250 000 (1961)
Venezuela		Venezuelai Dolgozók Országos Szövetsége	1100 000 (1960)

* A Tisztviselők Nemzetközi Egyesületéhez tartozik, melynek központja Luxemburgban van.

A munkásmozgalom az egyes országokban nem azonos viszonyok között fejlődik, a munkásmozgalom általános feladatai azonban a nemzeti sajátosságok, a szociális, a gazdasági és a politikai helyzet különbözősége ellenére is közösek.

A kapitalista országok munkásosztályának érdekei a kapitalizmus általános válságának új szakaszában azt követelik, hogy a dolgozók fokozzák a harcot életviszonyaik megjavításáért, a békéért, az elmaradott országok politikai és gazdasági függetlenségéért, a nemzetközi munkásosztály kettészakítottságának leküzdéséért és egységének megerősítéséért.

Vizsgáljuk meg, mennyire felelt meg a szakszervezetek nemzetközi szervezeteinek tevékenysége a dolgozók itt felsorolt alapvető érdekeinek.

1. *Harc a dolgozók szociális, gazdasági és politikai helyzetének, életviszonyainak megjavításáért, szakszervezeti jogaiknak megvédéséért és kiszélesítéséért.*

Az SZVSZ mindenekelőtt a munkásosztály helyes tájékoztatásában, a dolgozók helyzetének megjavításáért folyó harc konkrét feladatainak és útjainak meghatározásában látja a maga feladatát. Az SZVSZ Végrehajtó Bizottságának 1959 áprilisában tartott

XIX. ülésszaka számos fontos határozatot hozott a szociális, gazdasági követelésekért folyó harc fejlesztésére vonatkozólag. Az ülésszak a következőkben állapította meg a szakszervezetek harcának irányát és céljait: harc a béremelésért, a teljes foglalkoztatottság feltételeinek megteremtéséért, a munkanapnak — a munkabér leszállítása nélküli — csökkentéséért, a monopóliumok hatalmát korlátozó rendszabályok végrehajtásáért, a nehézipar fontos ágainak államosításáért, a szakszervezeti jogok védelméért és kiszélesítéséért.

1959 decemberében tartották meg Bukarestben az SZVSZ Végrehajtó Bizottságának XX. ülésszakát. Az általános határozat megállapította, hogy a dolgozók mind aktívabb harccal válaszolnak a monopóliumoknak a munkásosztály életszínvonala, szociális vívmányai és jogai elleni támadására, s a követelésekért vívott harcban jelentős sikereket értek el. A Végrehajtó Bizottság hangsúlyozta, hogy „le kell leplezni a kapitalista monopóliumoknak azokat a nyílt és rejtett kísérleteit, melyek a szakszervezeti mozgalomnak az osztályegyüttműködés vágányára terelését célozzák". Hangsúlyozta továbbá, hogy „fokozni kell a harcot a szakszervezeti jogok, különösen pedig a sztrájkjog bármilyen formában való korlátozása ellen".

A Végrehajtó Bizottság megállapította, hogy a kapitalista országokban a dolgozóknak számos olyan közös követelésük van, melyek alkalmasak arra, hogy közös akciók platformjául szolgáljanak. Ilyen követelések a többi között:

a munkaidő tartamának csökkentése, különösen pedig a 40 órás munkahét bevezetése a munkabér leszállítása nélkül;

a munkabér általános emelése;

a munkához való jog, az elbocsátások megakadályozása és segítség a munkanélküliek számára;

a szakszervezeti jogok és a demokratikus szabadságjogok megvédése;

harc a monopóliumok ellen.

1960 júniusában Pekingben tartották meg az SZVSZ Végrehajtó Bizottságának XXI. és Főtanácsának XI. ülésszakát, mely megszabta az SZVSZ politikai, szociális és gazdasági feladatait.

Az ülésszak kidolgozta a harci programot a vállalkozók ama kísérletei ellen, melyek a kapitalista országok szakszervezeteinek az osztályegyüttműködés vágányára terelését célozzák. A Főtanács javaslata szerint fokozni kell a közös akciókat:

a munkanapnak a munkabér leszállítása nélküli csökkentéséért; az általános munkabér emeléséért;

a munkához való jogért, a foglalkoztatottságért és a munkanélküliek segítéséért;

a társadalombiztosítás megteremtéséért, megvédéséért, illetőleg kiszélesítéséért;

a szakszervezeti jogok és a demokratikus szabadságjogok megvédéséért;

a monopóliumok hatalmának korlátozásáért.

A Főtanács megállapította, hogy a kapitalista országokban a munkaintenzitás növelése és az automatizálás kizárólag a monopóliumok profitjának növelését szolgálja.

A Főtanács XI. ülésszaka a fejlett kapitalista országok dolgozóinak a munkaidő csökkentésére vonatkozó követeléseit fejezte ki, amikor határozatot hozott, hogy 1961 elején az összes érdekelt szakszervezetek üljenek össze európai szakszervezeti konferenciára a 40 órás munkahétnek a munkabér csökkentése nélküli bevezetése kérdésében.

A Főtanács XI. ülésszakán elhatározták egy nemzetközi szakszervezeti bizottság megalakítását a szakszervezeti jogok hatékonyabb védelmére, továbbá határozatot hoztak a társadalombiztosítás kérdéseivel foglalkozó nemzetközi szakszervezeti bizottság megalakítására.

Az SZVSZ Végrehajtó Bizottságának 1961 februárjában Berlinben tartott XXII. ülésszaka megállapította, hogy az egész kapitalista világban fokozódott a sztrájkharc. Az utóbbi évek tapasztalatai megmutatták — hangsúlyozták az ülésszakon —, hogy „a kapitalista országokban mindenütt továbbra is a munkabér emelése a munkásosztály legfontosabb követelése". Ezzel egyidejűleg a dolgozók mind állhatatosabban követelik a munkaidő tartamának a munkabér leszállítása nélküli csökkentését. A kapitalista országok dolgozóinak ezt a követelése „a legfontosabb harci eszköz a munkaintenzitás növelésének minden következménye, az elbocsátások és a munkanélküliség ellen".

A Végrehajtó Bizottság XXII. ülésszaka rámutatott arra, hogy fokozni kell a harcot „a társadalombiztosítás kiszélesítéséért, megjavításáért, valamint a társadalombiztosítás szabályzatának kidolgozásáért". Az ülésszak elhatározta, hogy 1961 decemberében összehívják Moszkvában az V. Szakszervezeti Világkongresszust. A kongresszus napirendjének első kérdése lesz: „Az SZVSZ tevé-

kenysége és a szakszervezetek jelenlegi feladatai az imperializmus ellen, a békéért, a békés egymás mellett élésért, az általános és teljes leszerelésért, a dolgozók gazdasági és társadalmi követeléseinek védelméért folytatott harcban".

A Végrehajtó Bizottság XXII. ülésszaka megállapította, hogy valamennyi kapitalista országban fokozódnak a megtorlások (sztrájkjog elleni merényletek, munkásellenes törvényhozás, megalázó döntőbírósági ítéletek, letartóztatások, munkástüntetések fegyveres elfojtása), s egyben rámutatott arra, hogy „az V. Kongresszus előkészítését szorosan össze kell kötni a szakszervezeti jogok és a demokratikus szabadságjogok védelmében folytatott nemzetközi kampánnyal".

A proletariátus alapvető érdekeiért vívott harc, melyet az SZVSZ folytat, támogatásra talál az egész világ dolgozóinak tömegei körében.

Az SZVSZ erélyes harcot folytat a dolgozók demokratikus vívmányainak megvédése és bővítése érdekében, szembeszáll a politikai reakcióval, a fasizmus veszélyével és a munkások politikai és társadalmi jogainak csorbításával. Az SZVSZ széles körű nemzetközi szolidaritási kampányokat szervez a szakszervezeti jogok védelmében, az üldözött szakszervezeti tagok védelmében, tiltakozó feliratokat küld a nemzetközi szervezetekhez és egyes országok kormányaihoz, s követeli a dolgozókkal szemben alkalmazott rendőri megtorlások megszüntetését és a szabad tevékenység kifejtésének lehetőségét a szakszervezetek számára.

1959 januárjában az SZVSZ tiltakozást jelentett be Franciaország elnökénél és az algíri katonai törvényszéknél az algériai szakszervezeti aktivisták letartóztatása miatt. 1959 tavaszán az SZVSZ felhívással fordult a világ összes dolgozóihoz és szakszervezeteihez, hogy harcolják ki a szudáni kormánytól Safieh Ahmed el-Sejknek, a Szudáni Szakszervezeti Szövetség főtitkárának, az SZVSZ alelnökének és elvtársainak szabadon bocsátását. Az SZVSZ aktívan részt vett abban az egész világra kiterjedő harcban, mely Görögország nemzeti hősének, Manolisz Glezosznak a börtönből való kiszabadításáért folyt. 1960 októberében az SZVSZ nyilatkozatot adott ki a szakszervezeti jogoknak és a demokratikus szabadságjogoknak Kongó Köztársaságban (volt Francia Kongó) történt megsértéséről. Az SZVSZ tiltakozott az iráni sztrájkolókkal szembeni fegyverhasználat, a sztrájkoló mexikói vasutasokat sújtó megtorlások miatt és így tovább.

Ezek és sok más hasonló eset az SZVSZ 1959—1960. évi harcának történetéből, mind arról tanúskodnak, hogy a Szakszervezeti Világszövetség a vezérkar szerepét tölti be, összehangolja azt a harcot, melyet a kereteibe tartozó nemzeti szakszervezeti szövetségek a dolgozók jogainak védelméért és bővítéséért folytatnak.

Az SZSZNSZ és a KSZNSZ szintén foglalkoznak a munkásosztály szociális és gazdasági jogainak kérdéseivel. De az ő álláspontjuk a szakszervezeti mozgalom ezen alapvető kérdéseit illetően elvileg különbözik az SZVSZ álláspontjától. Az SZVSZ szerint a szakszervezetek osztályszervezetek, melyek azért vannak, hogy harcoljanak a dolgozók helyzetének megjavításáért. Az SZVSZ határozottan visszautasítja a vállalkozók ama kísérleteit, hogy a kapitalista országok szakszervezeteit az osztályegyüttműködés eszközévé változtassák. Az SZSZNSZ és a KSZNSZ szemében a szakszervezetek a dolgozók olyan szervezetei, melyeknek hivatása a munkások és a vállalkozók közti viszony szabályozása, s „a munka és a tőke közötti osztályharmónia" elősegítése.

E nemzetközi szövetségek vezetői egyáltalán nem törekszenek arra, hogy felhasználják a szervezett munkásosztály erejét a burzsoázia elleni támadásra, olyan határozott akciókra, amelyekkel jelentős engedményeket lehetne kicsikarni a kapitalistáktól.

Az SZSZNSZ és a KSZNSZ közös jellemző vonása, hogy a burzsoá államot az osztályok és az osztályharc felett álló, a társadalommal szemben elfogulatlan szervnek, „a közjó biztosítékának" tartják, és térdet hajtanak előtte.

A haladó szakszervezetek bírálják a reformista szakszervezeti szövetségek vezetőit megalkuvó, sőt időnként áruló, a proletariátus érdekeivel homlokegyenest szemben álló politikájukért. Ugyanakkor a haladó szakszervezetek nem tévesztik szem elől, hogy az SZSZNSZ és a KSZNSZ, különösen pedig a hozzájuk csatlakozó nemzeti szakszervezetek tevékenységét nem csupán a bürokratikus felső vezető réteg szándékai határozzák meg, hanem az egyszerű munkások és alkalmazottak millióinak nyomása is. Ennek eredményeként az SZSZNSZ-nek és a KSZNSZ-nek a szociális és gazdasági kérdésekre és a szakszervezeti jogok védelmére vonatkozó néhány javaslata a tömegek várakozásait tükrözi. A reformista nemzetközi szövetségek azonban egyrészt igyekeznek a szakszervezeti harcnak megalkuvó jelleget adni, másrészt a haladó szakszervezetekkel való együttműködés makacs ellenzésével aláássák a dolgozók erejét.

Az SZSZNSZ vezető szervei — a Kongresszus és a Végrehajtó Bizottság — gyakran nyilatkoznak a gazdasági kérdésekben elfoglalt álláspontjukról. Így az SZSZNSZ Végrehajtó Bizottságának 1960. november 28. és december 2. közt tartott ülésszakán elfogadott nyilatkozatában a következőket olvashatjuk: „A Végrehajtó Bizottság ... úgy véli, hogy ama szempontnak megfelelően, melyet az SZSZNSZ vezető szervei a világ előtt álló gazdasági problémák tekintetében nemegyszer kinyilvánítottak, a gazdaságpolitikát a következő célok elérésére kell irányítani:

a gazdaságpolitika fő célja a munkaerő és más termelési erőforrások teljes foglalkoztatottságának fenntartása és a dolgozók életszínvonalának állandó emelése.

Újabb erőfeszítéseket kell tenni a nemzetközi gazdasági együttműködés fejlesztésére ..."[10]

Az utóbbi években az SZSZNSZ és a KSZNSZ jelentős figyelmet fordítottak több fontos problémára, nevezetesen, hogy milyen hatása van az automatizálásnak a munkásosztályra, s hogy milyen álláspontra helyezkedik a munkásosztály az európai gazdasági integráció kérdésében.

Az automatizálás következményeinek és az ezzel kapcsolatos úgynevezett „technológiai munkanélküliségnek" kérdését megvilágította az a határozat, melyet a szabad szakszervezetek hoztak 1959. március 18—19-én Genfben tartott gazdasági világkonferenciájukon. A konferencia leszögezte, hogy a munka termelékenységének növekedésével és a munkafolyamatok automatizálásával összefüggésben kívánatos emelni a munkabért.

A KSZNSZ az automatizálás kérdését a Tanács 1959. december 9. és 11. között Strasbourg-ban megtartott XXVI. ülésszakán is érintette. Az Európai Gazdasági Közösség átszervezéséről szóló tervezet előadója Z. Adlers, a „Holland Katolikus Munkásmozgalom" (KAB) Irodájának nemzetközi ügyekkel foglalkozó tanácsosa megállapította, hogy az új termelési módszerek bevezetése a munkásosztály szempontjából nagy jelentőségű következményekkel jár, és javasolta, hogy a probléma megvitatására hívjanak össze konferenciát az ENSZ keretében.

Az SZSZNSZ és a KSZNSZ sajtójában és szakszervezeti konferenciáin a gazdasági integráció kérdése áll a figyelem központjában, bár jelenleg ez a kérdés gyakorlatilag csak az európai munkásokat érinti.

[10] „Free Labour World", No 127, 1961. p. 38.

Az SZSZNSZ és a KSZNSZ egyáltalán nem vesznek tudomást arról a tényről, hogy az „integrációt" a monopoltőke találta ki és hajtja végre saját gazdasági és politikai céljai érdekében. Az SZSZNSZ és a KSZNSZ 1960 tavaszán memorandumban üdvözölte a „közös piac" létrehozását. Ezt a memorandumot az a szakszervezeti tanácsadó vegyesbizottság fogadta el, amelybe a nyugat-európai „szabad" és keresztény szakszervezetek, az adminisztratív és műszaki dolgozók autonóm szövetsége, az AFL—CIO és a kanadai szakszervezetek tartoznak. Az SZSZNSZ VI. kongresszusán és a KSZNSZ Tanácsának XXVI. ülésszakán, melyeket 1959 decemberében csaknem egyidejűleg tartottak meg, külön határozatban pozitív értékeléssel emlékeztek meg a „közös piac" megteremtéséről.

Az SZSZNSZ-nek és a KSZNSZ-nek a szakszervezeti jogokra vonatkozó álláspontját a rendkívüli ellentmondásosság jellemzi. A két szervezet számos esetben kampányt indít a szakszervezeti jogok védelmére azokban az országokban, melyeknek kormányai megsértik e jogokat. Példa erre a Dél-afrikai Köztársaság áruinak bojkottálása az apartheid politikája miatt, mely szakszervezeti téren a faji szempontok szerint szervezett szakszervezetekben testesül meg. Leleplezték a „szabad" és a keresztény szakszervezetek Franco fasiszta diktatúrájának garázdálkodását is. Az 1960. december 23-án Brüsszelben Spanyolországról hozott közös nyilatkozat kimondja, hogy az SZSZNSZ és a KSZNSZ egyesült erővel fog harcolni a spanyolországi szakszervezeti jogok visszaállításáért.[11] Ugyanakkor azonban a reformista szakszervezeti vezetők semmiféle közös akcióra sem hajlandók a haladó szakszervezetekkel, pedig ez segítené a fasiszta és a félfasiszta rendszerek igájában szenvedő dolgozókat és szakszervezeteket. Sőt, mi több, a jobboldali szakszervezeti vezetők rendszeresen rágalmazzák a szocialista országok szakszervezeteit.

2. *Harc a békéért, a leszereléséért és a békés egymás mellett élésért.*

Az SZVSZ fejezi ki a legkövetkezetesebben a nemzetközi munkásosztálynak azt a törekvését, hogy kivívja a fegyverkezési hajsza és a hidegháború megszüntetését, s a háborúknak mint a vitás nemzetközi kérdések eldöntésére szolgáló eszköznek a kiküszöbölését. Az SZVSZ szüntelenül figyelmezteti a dolgozókat az

[11] Ugyanott, 48. old.

imperialisták által szított atomháború kirobbantásának veszélyére, s leleplezi a hidegháború és a fegyverkezési verseny szításában érdekelt monopolista csoportok fondorlatait.

A békéért folyó harc kérdései voltak a figyelem központjában az SZVSZ Végrehajtó Bizottságának 1959 áprilisában tartott XIX. ülésszakán. Az ülésszaknak „A szakszervezetek további feladatai a békéért folyó harcban" című határozata hangsúlyozza, hogy „a nemzetközi szakszervezeti mozgalom legfontosabb feladata továbbra is a dolgozó tömegek mozgósítása és tevékenységük összehangolása a békéért való harcban".

Az SZVSZ Végrehajtó Bizottsága azzal a felhívással fordult az összes dolgozókhoz és szakszervezetekhez — tekintet nélkül politikai nézeteikre és hovatartozásukra —, hogy tömörüljenek egyetlen hatalmas békeharcos frontba, szervezzenek tömeges megmozdulásokat és tüntetéseket, s követeljék a hidegháború megszüntetését és a népek közötti béke politikájának folytatását. A Végrehajtó Bizottság felhívta a szakszervezeteket, hogy lépjenek fel kezdeményezőleg, és rendezzenek a béke kérdésével foglalkozó találkozókat az európai dolgozók és az egész világ dolgozói képviselőinek részvételével.

1959 májusában az SZVSZ Végrehajtó Bizottságának javaslatára Görlitzben konferenciára ültek össze 26 európai ország szakszervezeteinek képviselői, hogy megvitassák a német kérdés békés megoldásáért való harc megszervezését. A konferencia határozatának megfelelően 1959 májusában és júniusában számos országban békeharcos hónapot rendeztek, melynek jelszava a német kérdés és más vitás nemzetközi kérdések békés rendezése, a fegyverkezési verseny megszüntetése és a nukleáris rakétaháború veszélyének kiküszöbölése volt.

N. Sz. Hruscsovnak az Egyesült Államokban tett történelmi jelentőségű látogatásával kapcsolatban az SZVSZ ismét kezdeményezőként lépett fel a béke megerősítése érdekében. Az ENSZ-hez intézett nyílt levelében javasolta, hogy a XIV. Közgyűlés haladéktalanul hagyja jóvá az általános és teljes leszerelés tervét. Javaslattal fordult az SZSZNSZ-hez is. Közös akciókra tett ajánlatot. Válaszukban az SZSZNSZ vezetői azt állították, hogy helyeslik az általános leszerelést és az államok közötti hidegháború megszüntetését, de ellenzik a szakszervezetek közti megegyezést, és a szakszervezetek közötti „hidegháború" folytatása mellett vannak.

A nemzetközi feszültség enyhítéséért és a tartós békéért való harc jegyében folyt le az SZVSZ Végrehajtó Bizottságának XX. ülésszaka is. Résztvevői azzal a felhívással fordultak a világ dolgozóihoz és szakszervezeteihez, hogy a legkülönbözőbb harci formák felhasználásával indítsanak nagyszabású harcot a fegyverkezési verseny megszüntetéséért, az általános és teljes leszerelésért.

1960. március 22-én az SZVSZ nyilatkozatot tett közzé, mely kifejezte a dolgozóknak a nyugatnémet militaristák revansista politikája miatt érzett aggodalmát, és biztosította az NSZK dolgozóit, hogy az SZVSZ mindig mellettük lesz a militarizmus elleni harcukban.

Az SZVSZ Főtanácsának XI. ülésszakán (1960 június) a napirend első pontjával (a nemzetközi helyzet alakulása, a szakszervezeti mozgalom tevékenysége és feladatai a jelenlegi időszakban) kapcsolatban hozott határozat hangsúlyozza, hogy „a béke megőrzéséért és megerősítéséért való harc a nemzetközi szakszervezeti mozgalom egyik legfontosabb feladata marad".

Ha a „szabad" és a keresztény szakszervezetek vezetőinek a béke és a leszerelés kérdésében elfoglalt álláspontját értékeljük, figyelembe kell vennünk e szervezetek vezetőinek szavai és tettei közötti eltéréseket.

Az SZSZNSZ 1959 decemberében tartott VI. kongresszusán sokat ígérő című határozatokat hoztak: „A tartós béke és az általános leszerelés", „Az atomfegyver betiltása" (a Vöröskereszt azonos nevű konvenciójának jóváhagyása). Ezek a határozatok megelégedéssel állapították meg, hogy megalakult a leszerelési tízes bizottság, és azt a reményüket fejezték ki, hogy megvalósul a hatékonyan ellenőrzött leszerelés, és hogy már az atomkísérletek betiltásáról szóló egyezmény megkötése előtt sem fogja egyik fél sem egyoldalúan folytatni e kísérleteket és így tovább.

A „szabad" szakszervezetek vezetőinek tettei azonban nagyon távol vannak a hivatalos határozatokban lefektetett békeszerető állításoktól. Az az értékelés is, melyet a VI. kongresszus külön határozata a nemzetközi feszültség okairól adott, azt mutatja, hogy a nemzetközi helyzetet illetően az SZSZNSZ vezetősége tudatosan elferdíti az igazságot. A határozat azt állítja, hogy a feszültség fő forrása a Szovjetunió politikája. Még a gyarmati népek nemzeti felszabadító harcát is „kommunista beavatkozásnak" tünteti fel.

Az SZSZNSZ-nek a béke és a leszerelés kérdésében elfoglalt álláspontját jobban megérthetjük, ha szemügyre vesszük azokat a határozatokat, melyeket az AFL—CIO konferenciája hozott 1960 áprilisában, néhány hónappal az SZSZNSZ VI. konferenciája után. A konferencián részt vett Geijer, az SZSZNSZ elnöke is, és helyeselte a konferencia következtetéseit, melyeknek lényege a következőkben foglalható össze: a békés egymás mellett élés, abban a formában, ahogy a Szovjetunió javasolja, potenciális fenyegetés az Egyesült Államok és ebből kifolyólag az egész „nyugati világ" számára, minthogy a gazdasági verseny, figyelembe véve a szovjet fejlődés gyors ütemét, szemmel láthatóan nem az Egyesült Államok javára alakul. Ezért az AFL—CIO úgy véli, hogy a békéhez az út a NATO megerősítésén és kiszélesítésén, az Egyesült Államok és a vele szövetségesek olyan katonai erejének megteremtésén át visz, „mely bármely esetleges agresszornak ellen tud állni". Ezzel egyidejűleg az AFL—CIO azt javasolja, hogy fogadják el a Szovjetunió gazdasági kihívását, és fordítsanak különös figyelmet az Egyesült Államok gazdasági fejlődésének ütemére.

Az efféle „békeszerető" javaslatok értelme világos: a reakciós szakszervezeti vezetők a békés egymás mellett élést csupán a háború szélén való állandó táncolásnak, örökös hidegháborúnak tekintik. Ez a beállítottság azonban homlokegyenest ellenkezik a fegyverkezési verseny nélküli és az atomháborútól való félelem nélküli békére áhítozó népek óhajaival és vágyaival.

Az SZSZNSZ-vezetőség politikájának elemzése alapján arra a következtetésre jutunk, hogy az SZSZNSZ-nek nincs saját álláspontja a béke, a békés egymás mellett élés és a leszerelés kérdésében, hogy politikáját lényegében az AFL—CIO határozza meg, vagyis az az amerikai szakszervezeti központ, melynek az Egyesült Államok kormányzati apparátusával való szoros kapcsolatát senki kétségbe sem vonja.

Nem szabad azonban elfelejteni, hogy a vezetőség és az AFL—CIO nyomása ellenére, az SZSZNSZ soraiban is vannak politikai nézeteltérések.

Példa erre az SZSZNSZ két legnagyobb tagszervezetének — a Brit Szakszervezeti Szövetségnek és az AFL—CIO-nak — napjaink legfontosabb kérdéseiben, a békés egymás mellett élés és a leszerelés kérdésében elfoglalt különböző álláspontja. Az AFL—CIO reakciós álláspontját már megvizsgáltuk az 1960 áprilisában

tartott konferenciával kapcsolatban. Másként foglalkozott e kérdésekkel a Brit Szakszervezeti Szövetség 92. kongresszusa (1960 szeptember). A kongresszus határozatban elítélte a nukleáris fegyverrel való fenyegetőzésen alapuló politikát, követelte az atomfegyvergyártás és az atomfegyver-kísérletek megszüntetését, továbbá az atomfegyverrel felszerelt repülőgépek járőrszolgálatának megszüntetését, tiltakozott rakétatámaszpontok Nagy-Britannia területén való létesítése ellen, síkraszállt a Kínai Népköztársaság ENSZ-tagságáért és ezen az alapon az ENSZ megerősítéséért, továbbá a nagyhatalmak közötti tárgyalások megújításáért.

A KSZNSZ hivatalos álláspontja a béke és a leszerelés kérdésében általában nem különbözik a „szabad" szakszervezetek álláspontjától. A keresztény szakszervezetek vezetői csupán tartózkodóbbak a béke kérdéseire vonatkozó megnyilatkozásokban, minthogy ők ezeket olyan politikai problémáknak tartják, melyekkel a szakszervezeteknek nem illik foglalkozni.

Az SZSZNSZ-hez hasonlóan, a KSZNSZ soraiban is jelentős különbségek vannak az egyes nemzeti szakszervezeti központok között a nemzetközi problémák megítélése tekintetében. Így például a Francia Keresztény Dolgozók Szövetsége igen pozitívan értékelte N. Sz. Hruscsov 1960 márciusában Franciaországban tett baráti látogatását, míg az SZSZNSZ általános álláspontja a kormányfők kölcsönös látogatásai kérdésében inkább a Vatikán elutasító álláspontjához volt közelebb. A szövetség lapja a „Syndicalisme" ezt írta akkor: „Meg vagyunk győződve, hogy a tárgyalások a kormányfők között — akik nagy felelőséget éreznek a nemzeti és a világproblémák tekintetében — nagymértékben elősegíthetik ezt a szükséges fejlődést (a feszültség enyhítését — *A szerzők*). Éppen ezért örülünk a már megtörtént és a jövőben sorra kerülő utazásoknak.[12] N. Sz. Hruscsov megérkezésének napján pedig a lap közölte a szerkesztőség üdvözletét, mely így szólt: „Hruscsov úr Franciaországba érkezik. Mi örülünk ennek, és határozottan kijelentjük: Éljen a népek békés egymás mellett élése!"[13]

A békéért folyó harc a kapitalista országok dolgozóinak újabb és újabb millióit fogja át, beleértve a reformista szakszervezeti központokban egyesített dolgozókat is. A szakszervezeti tömegek a béke kérdésében a passzivitásról az aktív tevékenységre térnek

[12] „Magazine du Travail", Edition spéciale de Syndicalisme. III. 1960.
[13] „Syndicalisme", 12. III. 1960.

át, s ez manőverezésre, néha pedig álláspontjuk megváltoztatására kényszeríti a reformista szakszervezeti vezetőket.

Ma az SZSZNSZ keretébe tartozó nemzeti szakszervezeti központok — a Brit Szakszervezeti Szövetség, Belgium, a skandináv országok, Kanada, Ausztrália, az NSZK szakszervezetei —, továbbá Japán, Afrika és Latin-Amerika autonóm szakszervezetei mind nagyobb számban szállnak harcba az SZVSZ-hez tartozó szervezetekkel együtt az atomkísérletek folytatása ellen, a leszerelésért és a békéért.

A dolgozó milliók önfeláldozó harca keresztül tudja húzni a háború híveinek számításait. E feladat megoldásában jelentékeny szerep hárul a szakszervezetekre, a dolgozók legnagyobb tömegeket átfogó szervezeteire.

3. *A nemzetközi szakszervezeti szövetségek viszonya a nemzeti felszabadító mozgalomhoz és ahhoz a harchoz, melyet az elmaradott országok dolgozói szociális és gazdasági követeléseik kielégítéséért folytatnak.*

Az SZVSZ a maga egyik legfőbb feladatát a politikai és gazdasági felszabadulásért küzdő gyarmati, függő és elmaradott országok népeinek nyújtandó támogatásban látja.

Míg az SZSZNSZ vezetőségének tevékenységét az elmaradott országokban csupán az a törekvés határozza meg, hogy ezen országok szakszervezeteit a maga befolyása alá vonja, addig az SZVSZ sokoldalú és minden feltétel nélküli támogatásban részesíti az ázsiai, afrikai és latin-amerikai szakszervezeteket. Az, hogy valamely ország szakszervezetei az SZSZNSZ-hez tartoznak, nem akadálya annak, hogy az SZVSZ támogassa az illető ország dolgozóinak nemzeti felszabadító harcát, mivel az SZVSZ politikája a nemzetközi proletárszolidaritás elvein, a gyarmatrendszer és az imperializmus elleni harc közös feladatain alapszik. Az SZVSZ-nek a nemzeti szakszervezetekhez való viszonya az általuk követett politika szabad meghatározásának tiszteletben tartására épül.

Az SZVSZ speciális tanfolyamokat szervezett a közel-keleti, afrikai és latin-amerikai országok szakszervezeti aktivistái részére, függetlenül attól, hogy az SZVSZ-hez, az SZSZNSZ-hez vagy autonóm szakszervezetekhez tartozik-e a szakszervezetük. Az Algériai Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége az SZSZNSZ-hez tartozik, az SZVSZ mégis minden erejével segíti az algériai szakszervezeteket és az algériai népet az ország szabadságáért és függetlenségéért vívott hősi harcukban.

Proletár kötelességét teljesítve, az SZVSZ tömegkampányokat indított a nemzeti felszabadító mozgalom támogatására, és minden alkalommal tiltakozott a gyarmatosítók gaztettei ellen. Az 1960. április 15-én közzétett nyilatkozatában az SZVSZ megbélyegezte a Dél-afrikai Unióban tomboló rendőrterrort és faji megkülönböztetést. Az SZVSZ felhívta a világ összes dolgozóit és szakszervezeteit, hogy minden eszközzel támogassák Dél-Afrika dolgozóinak és népének bátor harcát, követeljék a börtönbe zárt szakszervezeti aktivisták és demokraták haladéktalan szabadon bocsátását, a szakszervezeti jogok és minden emberi jog tiszteletben tartását.

1960 áprilisában az SZVSZ üzenetet küldött az Afrikai és Ázsiai Országok II. Szolidaritási Konferenciájának Titkárságához Conakryba, és üdvözölte az ázsiai és afrikai országok dolgozóinak az utóbbi időben kivívott nagy győzelmeit, és újból hitet tett szolidaritása mellett.

1960 áprilisában az SZVSZ azzal a felhívással fordult valamennyi ország dolgozóihoz, hogy indítsanak kampányt az amerikai csapatoknak Dél-Koreából való kivonásáért.

A Főtanács XI. ülésszaka (1960 június) nagy figyelmet fordított a szakszervezeteknek a gyarmatosítás elleni harcban való részvételére. Az ülésszak határozatainak nagy része a nemzeti felszabadító mozgalom kérdéseire vonatkozott.

A Szakszervezeti Világszövetség felhívta Afrika és az egész világ dolgozóit és szakszervezeteit, hogy támogassák a kongói nép igazságos harcát a gyarmatosítók ellen.

1960. június 15-én az SZVSZ titkársága nyilatkozatot tett közzé a kongói dolgozókkal, a kongói néppel való szolidaritásról.

A dolgozók nemzetközi szolidaritásának ragyogó dokumentuma az a közös nyilatkozat, melyet a kubai 1960. évi május elseji ünnepségeken részt vevő, különböző országokat képviselő szakszervezeti funkcionáriusok tettek közzé. A nyilatkozat forrón üdvözölte a kubai forradalmat, és felhívta a nemzetközi proletariátust a Kubának nyújtott segítség fokozására és a kubai dolgozókkal való szolidaritás erősítésére. Ezt a nyilatkozatot az SZVSZ képviselői, Argentína, Chile, Venezuela, Uruguay, Ecuador, Mexikó, Brazília, Jugoszlávia, Mali, a Szovjetunió, az NDK, Kína, Lengyelország, Trinidad, Togo és más országok szakszervezeteinek képviselői nevében tették közzé. Az Egyesült Államok provokációival és gazdasági bojkottjával kapcsolatban az SZVSZ 1960. július 6-án táviratban szolidaritásáról biztosította a Kubai Munkásszö-

vetséget, és azzal a felhívással fordult az egész világ szakszervezeteihez és dolgozóihoz, hogy támogassák a bátor kubai népet Kuba nemzeti szuverenitásáért, a köztársaság gazdasági és társadalmi vívmányainak megvédéséért folyó hősi harcában.

Az utóbbi két évben Afrika, Ázsia és Latin-Amerika politikai ébredése, mely a dolgozók hatalmas tömegeit mozgatta meg e kontinenseken, cselekvésre késztette azokat a nyugati szakszervezeti vezetőket, akik uralkodó helyzetet töltenek be az SZSZNSZ-ben és a KSZNSZ-ben.

Az SZSZNSZ VI. kongresszusán W. Richter, a nyugatnémet szakszervezetek vezetője nyugtalanságát fejezte ki amiatt, hogy az SZVSZ tekintélye növekszik, az SZSZNSZ befolyása pedig nem kielégítő az elmaradott országok szakszervezeti mozgalmában: „Mi értelme az Észak-Amerikában és Európában elért sikereinknek, ha Ázsiában, Afrikában és Latin-Amerikában elveszítjük azt a csatát, melyet a demokráciáért — a szabad szakszervezetek mozgalmának alapeleméért — és valamennyiünk jövőjéért vívunk?"[14]

A szabad szakszervezeteknek az elmaradott országokat érintő tevékenysége több irányban fejlődik: új szakszervezetek szervezése és a régiek bevonása az SZSZNSZ hatókörébe; széles körű anyagi segítség, melyet ebből a célból a néhány évvel ezelőtt létesített „nemzetközi szolidaritási alap" útján nyújtanak egyes elmaradott országok szakszervezeteinek; szakszervezeti kollégiumok és tanfolyamok létesítése a helyi szakszervezeti káderek kiképzésére; határozatok, nyilatkozatok stb. formájában folytatott kampányok a gyarmatrendszernek az egyes országokban (Spanyolország, Portugália), meglevő hagyományos formái, valamint a délafrikai faji megkülönböztetés ellen. Egyidejűleg az SZSZNSZ fenntartás nélkül támogatja az Egyesült Államok és a nyugateurópai országok kormányainak az elmaradott országok úgynevezett „gazdasági megsegítésére", vagyis a neokolonializmus egyik formájára vonatkozó minden programját és intézkedését.

Az SZSZNSZ kongresszusa nagyobb képviseletet biztosított az ázsiai és az afrikai szakszervezetek részére a szövetség vezető szerveiben, arra való hivatkozással, hogy a „szabad" szakszervezetek sorai megszaporodtak e kontinenseken. Ezen akció valódi oka azonban az, hogy igyekeznek az elmaradott országok szakszerve-

[14] „Free Labour World", No 115—116. 1960. p. 15.

zeti mozgalmát az SZSZNSZ-hez kötni és megakadályozni független fejlődését. Az SZSZNSZ-en belül komoly harc folyik az angol szakszervezetek és az amerikai AFL—CIO vezetői között akörül, hogy melyiknek a befolyása lesz az uralkodó az SZSZNSZ-ben. Az elmaradott országok szakszervezeteinek az SZSZNSZ általános politikája alá rendelése tekintetében azonban az angol és az amerikai szakszervezti vezetők egységes frontban lépnek fel.

Az SZSZNSZ fő feladata a legközelebbi időben, jelentette ki Omar Becu, az új főtitkár, az elmaradott országok szakszervezeteinek bevonása az SZSZNSZ tevékenységének hatáskörébe.[15] E feladat teljesítése nem is olyan egyszerű. Az elmaradott országok szakszervezeti mozgalmában a független szakszervezetek megteremtésére irányuló harc van kibontakozóban. Így tükröződik sajátos módon a munkásmozgalomban a fejlődő országoknak és népeknek a nemzetközi politikai semlegességért vívott harca. A semlegesség ebben az esetben a gyarmatosítás és az imperializmus elleni harc egyik formája.

A KSZNSZ-nek az elmaradott országokban kifejtett tevékenységében bizonyos sajátosságok vannak. Mindenekelőtt a „keresztény" szakszervezeti mozgalom fejlődésének jelentős akadálya Afrikában és Ázsiában a keresztények hiánya. Valóban Indiában. Indonéziában és Észak-Afrika országaiban a lakosság keresztény rétege csekély. Ezzel a nehézséggel a KSZNSZ a következő módon próbál megküzdeni: új szervezetek felvételénél nem tekinti kötelező feltételnek a katolikus hitvallást, csupán azt követeli meg, hogy a tagok elfogadják a vallási erkölcs általános elveit. Így a keresztény szakszervezetek tagjai a hívők szakszervezeteinek tagjaivá alakultak át.

A keresztény szindikalizmus terjedését az afrikai és ázsiai országokban erősen gátolja az is, hogy a helyi lakosság a kereszténységet a gyarmatosítással, a rabszolgasággal és az elnyomással kapcsolatos európai vallásnak tartja. A kegyetlen gyarmati uralom, melyet Európa „legkatolikusabb" országai — Spanyolország és Portugália — a maguk afrikai gyarmatain létesítettek, egyáltalán nem növeli a kereszténység népszerűségét Afrikában.

A keresztény szindikalizmusnak van azonban egy olyan sajátossága, mely megkönnyíti a KSZNSZ behatolását az elmaradott országokba. A keresztény szakszervezeti vezetők arra törekszé-

[15] „Free Labour World", No 123. 1960. p. 358.

nek, hogy a maguk mozgalmát úgy tüntessék fel, mint „harmadik erőt", mely mentes a kapitalizmus és a szocializmus „szélsőségeitől", s mely megmutatja a fejlődő országoknak a „harmadik utat". „Mostantól fogva nemcsak a kapitalista liberalizmus és a marxizmus közt lehet választani, hanem van olyan döntés is, amelyre a kereszténység lelkesít, s amelyet mi az igazsághoz legközelebb állónak és minden ember számára a legelfogadhatóbbnak merünk tartani"[16] — írta a „Labor"-ban R. Vauthrin, a KSZNSZ főtitkárhelyettese. Az a demagóg állítás, hogy a kereszténység ma az egyetlen erő, mely egyidejűleg ellen tud állni a „kapitalista dzsungelnek" és a „kommunista kaszárnyának", befolyásolja az elmaradott országok egyes szakszervezeti vezetőinek gondolkodását. A keresztény „harmadik út" ideálja egybeesik a „két blokkon kívüli", semleges, független politika útjainak keresésével. Ez a tényező segítette elő, hogy az utóbbi néhány évben a keresztény szakszervezetek, illetőleg a „hivő" szakszervezetek bizonyos mértékben elterjedtek az ázsiai, az afrikai és a latin-amerikai országokban. 1959 januárjában a KSZNSZ megalakította afrikai regionális szervezetét, a Hivő Dolgozók Pánafrikai Szövetségét, mely igényt tart arra, hogy olyan összafrikai szakszervezeti szövetséggé váljon, melynek megteremtéséért hosszú időn át dolgoztak haladó afrikai szakszervezeti vezetők.

Az iparilag igen fejlett országok és az elmaradott országok proletariátusa közötti kapcsolatok megerősítése rendkívül fontos feladat. Önzetlen segítséget feltételez, azt jelenti, hogy a munkásosztály új osztagának kell átadni az osztályharc nagy tapasztalatait. Az SZVSZ maximális erőfeszítéseket tesz azért, hogy a lehető legjobban teljesíthesse internacionalista kötelességét. A két másik nemzetközi szakszervezeti szövetségnek a volt gyarmatokon kifejtett tevékenysége viszont általában nem e nemes feladat teljesítésére, hanem az imperialista államok és a monopóliumok gyarmati pozícióinak megőrzésére irányul.

4. *A nemzetközi szakszervezeti szövetségek viszonya a szakszervezeti mozgalom egységének kérdéséhez.*

„Abból a szempontból, hogy növekedjék a munkásosztály súlya a politikai életben, és eredményesen megvédhesse saját érdekeit, elsőrendű jelentőségű a szakszervezeti mozgalom egységének helyreállítása nemzetközi méretekben, valamint azokban az ország-

[16] „Labor", No 3. 1960. p. 117.

gokban, ahol ez az egység megbomlott"[17] — mondja a kommunista és munkáspártok nyilatkozata.

A történelmi tapasztalatok és az osztályharcok sokévi gyakorlata azt mutatják, hogy *a szakszervezeti mozgalom egysége* a proletariátus leghatalmasabb fegyvere a politikai és a gazdasági követelések teljesítéséért folyó harcban. A világproletariátus akcióegységének szükségessége a harci feladatok közösségéből ered. A jelenlegi körülmények között, a szocialista világrendszer sikeres fejlődése, a nemzeti felszabadító mozgalom győzelmei, az osztályellentétek további kiéleződése a kapitalista országokban, a béke híveinek mind szélesebben kibontakozó mozgalma nagy lehetőségeket kínálnak a nemzetközi szakszervezeti mozgalom számára az akcióegység biztosítására. Maga az élet érteti meg a szakszervezetekkel a közös akciók szükségességét. Szélesednek a két- és többoldalú kapcsolatok a különféle szakszervezetek képviselői között, fejlődik a nemzetközi proletárszolidaritás. Például az SZVSZ IV. kongresszusának határozata alapján az algériai dolgozók és az algériai nép megsegítésére alakult nemzetközi szolidaritási bizottságban együttműködnek az SZSZNSZ-hez tartozó Marokkói Munkásszövetség, az arab országok autonóm szakszervezetei, a jugoszláv szakszervezetek, a Japán Szakszervezetek Általános Szövetsége, a Chilei Dolgozók Egységes Szakszervezeti Központja, a Fekete-afrikai Általános Munkásszövetség, valamint az SZVSZ-hez tartozó kubai, indonéz, iraki, kínai, szovjet, olasz (CGIL) és francia (CGT) szakszervezetek. A bizottság havannai ülése felhívta a világ dolgozóit és összes szakszervezeteit, hogy 1960 novemberében tartsanak szolidaritási napot, s ezzel fejezzék ki, hogy támogatják az algériai nép önfeláldozó harcát. Hatalmas szolidaritási tüntetések zajlottak le Olaszországban az Olasz Általános Munkásszövetség, az Olasz Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége (katolikus szakszervezeti központ) és az Olasz Munkaszövetség (szociáldemokrata irányítás alatt áll) teljes egységének jegyében. Marokkóban, Guineában, a Mali Köztársaságban, Szomáliban, Indiában, Indonéziában és más országokban tömegtüntetéseket, gyűléseket rendeztek a szolidaritási napon.

Az SZVSZ a legfontosabb feladatának tartja, hogy minden lehetőséget felfedjen és felhasználjon a szakszervezeti akcióegység megerősítésére. Az SZVSZ többször javasolta az SZSZNSZ-nek,

[17] A békéért, a nemzeti függetlenségért, a demokráciáért, a szocializmusért. Kossuth Könyvkiadó 1960. 65. old.

hogy lépjenek fel együttesen azokban a konkrét kérdésekben, amelyekben a két nemzetközi szakszervezeti szövetség álláspontja megegyezik.

Az SZVSZ Végrehajtó Bizottságának XIX. ülése (1959 április) megállapította, hogy a vállalkozók egyesülni szándékoznak a munkásmozgalom ellen, s összehangolt harci tevékenységre, nemzetközi egységre hívta fel a szakszervezeteket, különösen hangsúlyozta, hogy minden iparág keretein belül kell egységesnek lenniük a dolgozóknak.

A Végrehajtó Bizottság felhívta a dolgozókat és a szakszervezeteket, hogy szervezeti hovatartozásuktól függetlenül tömörítsék erőiket, és a monopóliumok támadásával állítsák szembe a munkásosztály hatalmas, egységes frontját, hogy biztosíthassák a béke megőrzéséért és a társadalmi haladásért való harc sikerét.

Nagy figyelmet fordított a szakszervezeti akcióegység megteremtésének kérdésére az SZVSZ Végrehajtó Bizottságának XX. ülésszaka (Bukarest, 1959 december). A Végrehajtó Bizottság hangsúlyozta, hogy jelenleg a szakszervezeti mozgalom fő feladata a dolgozó tömegek és a szakszervezetek állandó mozgósítása az általános és teljes leszerelésért folyó harcra.

A Végrehajtó Bizottság konkrét alapot javasolt az akcióegység fejlesztésére, s felhívta a szakszervezeteket, hogy

követeljék a katonai kiadások és az adók haladéktalan csökkentését és a megélhetési költségek leszállítását;

mutassák ki a fegyverkezési kiadások rovására elérhető megtakarítások nagy jelentőségét, és terjesszenek elő programjavaslatokat a népgazdaság fejlesztésére és a lakosság életszínvonalának emelésére;

erélyesen harcoljanak a munkabér, a nyugdíj és a családi pótlék emeléséért, a foglalkoztatottság és a munkanélküli-segély biztosításáért;

javasoljanak új vagy tökéletesített társadalombiztosítási rendszert;

követeljék a szakmai képzés és a technikai képzettség kiszélesítését és megjavítását;

követeljék a munkanap időtartamának csökkentését a munkabér leszállítása nélkül;

készítsék el az erősen militarizált nemzetgazdaság békés vágányokra való átállításának programját, különös tekintettel lakóházak, iskolák, kórházak építésére;

követeljék meg a tanácskozási és az ellenőrzési jogot a gazdasági átszervezés programjának kidolgozásával és megvalósításával kapcsolatban;

mutassanak rá, milyen hatékony volna az a hosszú lejáratú gazdasági lehetőség, melyet a gazdaságilag elmaradott országok részére a katonai költségvetések csökkentése révén lehetne nyújtani.[18]

A Végrehajtó Bizottság megállapította, hogy az akcióegység megteremtésében sikereket értek el az Argentínában, Japánban, Franciaországban, Olaszországban, az Egyesült Államokban, Nyugat-Németországban és más országokban lezajlott nagyszabású sztrájkharcok folyamán, és leszögezte, hogy Venezuelában, Kubában és Uruguayban megvalósult a szakszervezeti egység.

A Végrehajtó Bizottság megelégedéssel emlékezett meg azokról az akciókról, melyeket az SZVSZ, az SZSZNSZ és az autonóm szakszervezetek tagjai az algériai nép támogatására a nemzetközi szolidaritási bizottság keretében végrehajtottak.

Figyelembe véve a nemzetközi helyzetben bekövetkezett nagy változásokat, melyek előmozdítják a szakszervezeti akcióegység megteremtését, figyelembe véve továbbá, hogy az SZSZNSZ-hez tartozó egyes szervezetek is mindinkább helyeslik az SZVSZ egységpolitikáját, a Végrehajtó Bizottság azt a szilárd meggyőződését fejezte ki, hogy „le lehet küzdeni az egység ellenségei által teremtett akadályokat".

Az SZVSZ titkársága az együttes tevékenység útjait keresve 1959. november 30-án levelet intézett az SZSZNSZ VI. kongresszusához, s ebben a következőket javasolta:

az általános és teljes leszerelésnek az ENSZ XIV. ülésszakán előterjesztett tervezetével kapcsolatban tanulmányozni kell, hogy milyen lehetőség van közös gazdasági és szociális program elfogadására;

meg kell vizsgálni a különböző nemzetközi központokhoz tartozó szakszervezetek tagjainak testvéri delegáció-cseréjére vonatkozó javaslatokat.

Az SZSZNSZ vezetői nem is válaszoltak a levélre, sőt még csak nem is közölték a tartalmát az SZSZNSZ Kongresszusának résztvevőivel.

1960 januárjában az SZVSZ nyílt levelet küldött minden hozzá

[18] Общая резолюция XX сессии Исполкома ВФП. «Всемирное профсоюзное движение», № 1. 1960 г. стр. 41.

és nem hozzá tartozó nemzeti és helyi szakszervezetnek, és tiltakozását fejezte ki amiatt, hogy az SZVSZ javaslatait nem közölték az SZSZNSZ VI. kongresszusával. A nyílt levélben az SZVSZ újból felsorolta a közös tevékenység jelenlegi körülmények között lehetséges formáira vonatkozó javaslatait, és megjelölte azokat a legfontosabb követeléseket, melyek lehetővé teszik az egész világ szakszervezeteinek akcióegységét. A nyílt levél hangsúlyozta, hogy a Végrehajtó Bizottság XX. ülésének konkrét javaslatai csak „minimális programja a közös tevékenységnek az egyes országok szakszervezetei és a szakmai szövetségek számára".[19]

Az SZVSZ a nyílt levélben három javaslatot tett:

1. meg kell javítani és ki kell szélesíteni a szakszervezeti kapcsolatokat nemzeti és nemzetközi méretekben, minden megkülönböztetés nélkül, a legszorosabb barátság és testvériség szellemében;

2. következetesen és teljes felelősséggel közös megmozdulásokat kell szervezni a béke és a leszerelés jelszavával;

3. találkozókat kell szervezni a nemzetközi szakszervezeti szövetségek, mindenekelőtt az SZVSZ és az SZSZNSZ között.

Az SZVSZ javasolta, hogy az 1960. évet az egész világ szakszervezeteinek közös megmozdulásaival tegyék emlékezetessé.

Az SZVSZ Főtanácsának 1960 júniusában, Pekingben tartott XI. ülésszaka szintén nagy figyelmet fordított az egység kérdésére. A Főtanács megállapította, hogy az utóbbi időben a kapitalista országokban követeléseik teljesítéséért küzdő dolgozók harcának fellendülése együtt járt az akcióegység kiszélesítésében elért nagy sikerekkel. A Főtanács rámutatott, hogy az akcióegység elengedhetetlen feltétele a szakszervezetek aktivitásának fokozása, és hogy a szakszervezeteknek „magukkal a dolgozókkal kell megtárgyalniuk és meghatározniuk a legfontosabb követeléseket, figyelembe véve a konkrét helyzetet, helyi és országos viszonylatban egyaránt".[20]

Az SZVSZ Végrehajtó Bizottságának XXII. ülésszaka, melyet 1961 februárjában tartottak Berlinben, megelégedését fejezte ki afelett, hogy a legutóbbi évben megerősödött sztrájkmozgalmat a kapitalista országokban a munkásosztály további tömörülése és

[19] Nyílt levél az SZVSZ-hez tartozó és rajta kívül álló valamennyi nemzeti és helyi szakszervezethez. «Всемирное профсоюзное движение», № 2. 1960. г. стр. 3.

[20] Общая резолюция XI сессии Генерального совета ВФП. «Всемирное профсоюзное движение», № 7. 1960 г. стр. 27.

szolidaritásának fokozódása kísérte. E harc során a szakszervezetek tekintélye megerősödött, befolyásuk kiszélesedett. Jelentős haladást értek el az akcióegység és a nemzetközi szakszervezeti kapcsolatok területén is. Az SZSZNSZ vezetőségének tilalma ellenére fejlődtek a kapcsolatok az SZSZNSZ-hez és az SZVSZ-hez tartozó szakszervezetek között. Az SZVSZ és a Nemzetközi Szakszervezeti Szövetségek a sztrájkharc során baráti kapcsolatokat létesítettek az autonóm szakszervezetek és az SZSZNSZ-hez tartozó szakszervezetek egész sorával.

Tekintettel arra, hogy manapság mind kedvezőbbek a feltételek az SZVSZ egységpolitikája számára, a Végrehajtó Bizottság javasolta a szakszervezeteknek, hogy az V. Kongresszus előkészületeinek időszakában

szélesítsék a delegációk cseréjét, létesítsenek új kapcsolatokat, kössenek két és több oldalú egyezményeket az egyes országokban működő és különböző irányzatokhoz tartozó szakszervezeti központok és szakszervezetek között;

fejlesszék mindenütt az akcióegységet;

népszerűsítsék az összes országok dolgozóinak harci tapasztalatait;

erősítsék a meglevő szakszervezeteket, és fejtsenek ki nagy munkát a dolgozók újabb rétegeinek a szakszervezetekbe való bevonása érdekében;

szervezzék meg a dolgozó tömegek között a szocialista országok gazdasági, szociális és kulturális vívmányainak hatékony népszerűsítését, és kössék össze a legnagyobb mértékben az V. Szakszervezeti Világkongresszusra való felkészülést a dolgozók harcával és követeléseivel.[21]

1960-ban az SZVSZ megemlékezett megalakulásának 15. évfordulójáról. Az SZVSZ fennállásának egész ideje alatt az osztályharc álláspontján állva védte a nemzetközi proletariátus érdekeit, fő csapását a dolgozók valódi ellensége, a monopóliumok ellen irányította, és felhívta a tömegeket, hogy tömörítve soraikat harcoljanak a békéért, a társadalmi haladásért és az emberiség legszebb eszményeiért.

Az SZVSZ aktív tevékenysége 1959—1960-ban újabb sikereket hozott — tagjai sorába lépett néhány új nemzeti szakszervezeti szövetség, többek között az Iraki Szakszervezeti Szövetség. Az

[21] Общая резолюция XXII сессии Исполнительного комитета ВФП. «Правда», 7. февраля 1961 г.

SZVSZ szoros kapcsolatot teremtett számos olyan szakszervezeti központtal, melyek kiléptek az SZSZNSZ-ből, így a Kubai Munkásszövetséggel, a Ghanai Szakszervezeti Kongresszussal stb.

Az SZVSZ létszámának és tekintélyének állandó növekedése azzal magyarázható, hogy ez a szakszervezeti szövetség hű a béke, a demokrácia és a társadalmi haladás ügyéhez. Az SZVSZ nemcsak világos programot ad a dolgozók életbevágó érdekeinek védelmében kifejtendő tevékenységet illetően, hanem aktívan segíti a nemzeti szakszervezeti központokat is gyakorlati munkájukban.

Az SZVSZ állandóan hangsúlyozza, hogy a harc sikerének záloga a szakszervezeti mozgalom egysége, leleplezi az SZSZNSZ és a nemzeti szakszervezeti központok ama reformista vezetőinek politikáját, akik akadályokat gördítenek az egység útjába.

Az SZVSZ politikai platformjának és taktikájának helyességét nemcsak sorainak állandó bővülése és tekintélyének növekedése igazolja, hanem az is, hogy megerősödött a szakszervezetek akcióegysége, mely a kapitalizmus általános válságának új szakaszát jellemző nagyszabású sztrájkmozgalomban kovácsolódik ki.

Míg az SZVSZ maximális erőfeszítéseket tesz az akcióegység megteremtésére, mert ez a szakadás felszámolásának és a szakszervezeti egység megvalósításának az alapja, addig az SZSZNSZ és a KSZNSZ vezetőinél egészen más magatartás figyelhető meg a szakszervezeti mozgalom e kulcsproblémája tekintetében.

1945-ben, a három szövetséges ország szakszervezeti képviselőinek londoni konferenciáján S. Hillman, a CIO delegátusa azt mondotta: „A történelem könyörtelen tanítómester. Az utóbbi tragikus és véres tíz esztendő folyamán értékes leckét adott nekünk arról, hogy a béke és a haladás alapvető feltétele a világ összes demokratikus erőinek egysége... Az egység erőnk egyetlen forrása."

Az angol és az amerikai szakszervezeti vezetők azonban nem sokáig emlékeztek az „értékes leckére". Négy év sem telt el, és felbomlasztották az egységes szakszervezeti világszervezetet, új szakszervezeti központot alakítottak, mely szembefordult az SZVSZ-szel. Ettől fogva az SZVSZ-nek az akcióegységre vonatkozó minden felhívása süket fülekre talált az SZSZNSZ vezetőinél.

Az SZSZNSZ hivatalosan megtiltotta a keretébe tartozó nemzeti szakszervezeti központoknak, hogy bármilyen kapcsolatba lépjenek az SZVSZ tagszervezeteivel. Az SZSZNSZ Végrehajtó Bizottságának 1960. június 28. és július 1. között tartott ülésén

megtárgyalták a „szolidaritás aláásásáról" szóló külön beszámolót, mely elvetette a szocialista országok szakszervezeteivel való kapcsolat minden formáját.

A „felső", azaz a nemzetközi szakszervezeti szövetségek közötti akcióegység mindenekelőtt attól függ, hogy mi a helyzet az akcióegység kérdésében a szakszervezeti alapszervezetekben, hogy milyen a nagy szakszervezeti tömegek hangulata. Ha a reformista szakszervezetek aktív tagjainak többsége megérti, milyen életbevágóan szükséges, hogy együtt harcoljanak érdekeikért a haladó szakszervezetekkel,, akkor „vezéreik" semmiféle tilalma és semmiféle manővere sem akadályozhatja meg a különböző irányzatokat követő szakszervezetek gyümölcsöző akcióegységének megteremtését.

Hogy a szakszervezeti tömegek között megvan a hajlam az egységre, azt még az SZSZNSZ központi lapja a „Free Labour World" is megerősíti: „A szakszervezetekben vannak különféle elemek, amelyek erőnek erejével meg akarják győzni szervezeteinket arról, hogy támogatni kell az SZSZNSZ és az SZVSZ közti kapcsolatok felújítását..."[22]

Ékesszóló bizonyítéka ennek a szakszervezeti egység helyzete Franciaországban. Az algériai békéért való harc fokozatosan meghódította a dolgozók széles rétegeit. És amikor 1960 januárjában fasiszta puccs kezdődött Algériában, a francia munkásosztály kiállt a köztársaság megvédéséért és az algériai békéért. 1960. február 1-én politikai sztrájkot rendeztek. A szakszervezeti központok a formális egység megteremtése nélkül is azonos felhívásokkal fordultak szakszervezeteik tagjaihoz.

1960 tavaszán a Francia Keresztény Dolgozók Szövetsége (CTCF) a szakszervezeti tömegek nyomására kénytelen volt felülvizsgálni álláspontját a Francia Általános Munkásszövetséggel (CGT) való akcióegység tekintetében. A „Monde" azt írta, hogy „a keresztény szakszervezetek vezetősége olyan lépést tett, amilyent eddig csak a CGT engedett meg magának: utasította irodáját, hogy »támogasson vagy létesítsen bármilyen kapcsolatot, mely hasznos e cél elérésére« (tárgyalások az algériai békéről. — *A szerzők).*"[23] A CTCF nyomában a Force Ouvrière sok helyi szervezete, látva, hogy elszigetelt helyzetbe került, gyakorlatilag csatlakozott az akcióegységhez, bár a központ vezetősége nem adta fel a CGT-t sem-

[22] „Free Labour World", No 121. 1959. p. 307.
[23] „Le Monde", 28. IX. 1960.

mibe vevő álláspontját. Lehetőség nyílt arra, hogy széles körű szakszervezeti front jöjjön létre az algériai békéért folyó harc kérdéseiben az önrendelkezés, az Algériai Köztársaság ideiglenes kormányával folytatandó béketárgyalások alapján, hogy megvalósuljon a szakszervezeti egység a nemzeti szakszervezeti központok szintjén.

Ilyen egység gyakorlatilag két esetben jött létre 1961 elején. Januárban Svájcban megtartották a CGT, a CTCF, a Force Ouvrière, a Főiskolások Országos Szövetsége, a Közoktatási Szövetség képviselőinek és az SZSZNSZ-hez tartozó Algériai Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége vezetőinek találkozóját. A találkozó eredményeként aláírtak egy kiáltványt, mely felszólítja Franciaország és Algéria dolgozóit, hogy indítsanak harcot az Algériai Köztársaság ideiglenes kormányával való béketárgyalásokért.

Az algériai katonai lázadás idején 1961 áprilisában a francia szakszervezeti központok szoros kapcsolatot létesítettek egymással, és összehangolták tevékenységüket. Közös elhatározás alapján folytatták le a dolgozók hatalmas, 12 milliós sztrájkját egész Franciaországban. A dolgozók határozott, egységes fellépése meghiúsította a lázadók bűnös terveit. A lázadás vészjósló napjai megmutatták, hogy az egységbe tömörült francia munkásosztály nem retten meg az ultrakolonialistáknak a szabadság és a demokrácia ellen intézett merényleteitől.

A reformista szakszervezeti mozgalom vezetői makacsul és esztelenül ellenkezik, hogy a világproletariátus erői egyesüljenek a közös célok elérésére. Ez a fő akadály az akcióegység megteremtésének útjában. A szakszervezeti egység ellenzőinek azonban évről évre nehezebb lesz ideológiai érvekkel igazolniuk, hogy miért utasítják el a dolgozók együttes tevékenységét. Mind világosabban felismeri ezt sok szakszervezeti vezető. Nem véletlen, hogy a „szabad" szakszervezetek legutóbbi kongresszusán csak az amerikai és a nyugatnémet szakszervezetek képviselői szánták rá magukat nyílt szovjetellenes és kommunistaellenes kirohanásokra. Jellemzőek az SZSZNSZ elnökének, Geijernek a szavai: „A szabad szakszervezetek nemzetközi kongresszusa nem fogadhatja el a kommunista ideológiát. Mi energikusan tevékenykedünk a kommunizmus terjedése ellen, de nem szabad, hogy a kommunistaellenességet tegyük meg fő célnak: nekünk a pozitív szervező munkára kell koncentrálnunk."[24]

[24] „Free Labour World", No 115—16. 1960. p. 6.

Maga az élet, a szociális, a gazdasági és a politikai feladatok közös volta vezeti rá a különböző országok különböző irányzatú szakszervezeteit a közös cselekvés szükségességére. A vezető szerepet a legfontosabb mai problémákra vonatkozó álláspontok közelebb hozásában és a különféle országokban működő szakszervezetek közös tevékenységének szervezésében az SZVSZ tölti be.

* * *

A nemzetközi szakszervezeti mozgalom napjaink egyik legfontosabb politikai tényezőjévé vált. A dolgozók a szakszervezetekben látják az egyik legfőbb fegyvert, mely lehetővé teszi életbevágó érdekeik megvédését. A munkásosztály társadalmi és gazdasági jogainak védelme mindig a szakszervezetek tevékenységének legfontosabb feladata volt és lesz. Ám a szakszervezetek már régen kiléptek a szűk szakmai gazdasági és társadalmi érdekek megvédésének kereteiből, és mind aktívabb szerepet töltenek be a nemzeti és nemzetközi méretű általános politikai harcban. Az utóbbi két esztendő viharos eseményei igen közvetlen befolyást gyakorolnak a szakszervezetek tevékenységére.

Az utóbbi években a szakszervezeti mozgalom fejlődése azt mutatja, hogy ez a mozgalom — minden nehézség ellenére — számszerűleg és szervezetileg is növekedőben van, hogy a munkásosztály és valamennyi dolgozó mindinkább összefog és testvérien együttműködik a békéért, a társadalmi haladásért, a politikai, szociális és gazdasági követeléseik kielégítéséért vívott harcban.

A szocialista világrendszer erejének és befolyásának gyors növekedése, a nemzeti felszabadító mozgalom aktivizálódása, az osztályharcok erősödése a tőkésországokban, a kapitalista világrendszer válságának elmélyülése — mindezek a tényezők objektive elősegítik a munkásosztály megosztottságának leküzdését és a nemzetközi szakszervezeti egység megteremtését. A világproletariátus potenciális erői óriásiak. A nemzetközi szakszervezeti mozgalom hivatott arra, hogy maximális mértékben felhasználja ezeket az erőket a reá váró hatalmas, történelmi feladatok megoldására.

V. Sz. Kiszljakov, V. A. Kuznyecov

A SZOCIALISTA INTERNACIONÁLÉ 1959—1960-BAN

A mai szociáldemokrácia nemzetközi ideológiai és politikai központjának szerepét az úgynevezett Szocialista Internacionálé tölti be. Ez az internacionálé harmadik kiadása a II. Internacionálénak, mely negyedszázadig (1889—1914) állt fenn, majd miután eljátszotta szégyenletes szerepét az első világháború kirobbantásában, csődbe került és széthullott.

1923-ban, miután az európai munkásosztály forradalmi megmozdulásait az ellenforradalmi erők a jobboldali szociáldemokrata vezetők aktív közreműködésével leverték, a hamburgi konferencián megalakították a „Szocialista Munkásinternacionálét". Ennek cégére alatt folytatták a II. Internacionálé vezetői a munkásosztály akcióegységének megbontására irányuló politikájukat, aktív szovjetellenes tevékenységüket. Támogatták a nyugati hatalmak müncheni politikáját, mely arra ösztönözte a hitleri fasizmust, hogy világháborúba döntse a népeket.

Ahogyan a II. Internacionálé 1914-ben, úgy második kiadása — a „Szocialista Munkásinternacionálé" — is dicstelenül fejezte be pályafutását 1940-ben.

A második világháború után a jobboldali szocialisták vezetői aktív tevékenységet fejtettek ki a nemzetközi szociáldemokrata szervezet visszaállításáért, a kommunista befolyás növekedésének megállítása, a világszocializmus erőinek gyengítése és a kapitalizmus pozícióinak megrősítése céljából. 1947-ben Londonban meg-

alakították az úgynevezett COMISCO-t (a Nemzetközi Szocialista Konferencia Bizottsága). 1951 júliusában a szociáldemokrata pártok Frankfurt am Main-i konferenciáján visszaállították a II. Internacionálét, de már Szocialista Internacionálé elnevezés alatt.

Hivatalos adatok szerint[1] a Szocialista Internacionáléhoz 38 ország szociáldemokrata pártjai tartoznak. Tekintetbe kell venni, hogy ezekben az adatokban a szocializmust építő közép- és délkelet-európai országok „szociáldemokrata pártjai" is bennfoglaltatnak. A valóságban ezek a „pártok" csupán azokból az ellenforradalmi elemekből álló maroknyi csoportok, akiket a népek kiűztek országukból a népi demokratikus hatalom megteremtése idején. E történelem által tett helyesbítés figyelembevételével a Szocialista Internacionáléhoz a következő pártok tartoznak.[2] (Táblázat a túloldalon.)

Ezek az adatok arról tanúskodnak, hogy a Szocinternhez, éppúgy mint azelőtt, főleg az európai államok szociáldemokrata pártjai tartoznak.[3]

A Szocialista Internacionálé vezetői igen buzgón törekednek arra, hogy kiterjesszék befolyásukat az ázsiai, afrikai és latinamerikai országok munkásmozgalmára és népi felszabadító mozgalmaira, ezekben az országokban azonban még a szocialista pártok soraiban is bizalmatlanságba ütköznek. Így Ázsiában csak a két japán szocialista párt és Izrael Munkáspártja tartozik közvetlenül a Szocinternhez. Az indiai Népi Szocialista Párt és az Összmaláj Munkáspárt tanácskozási joggal vesz részt a Szocinternben. A többi ázsiai szocialista pártot a Szocialista Internacionáléban az 1953-ban alakult Ázsiai Szocialista Konferencia (székhelye Rangoon, Burma fővárosa) küldöttei képviselik megfigyelői minőségben. Az Ázsiai Szocialista Konferenciához Japán, Izrael, India és Malájföld szocialista pártjain kívül Burma, Indonézia, Libanon, Pakisztán, Ceylon és Nepál szocialista pártjai tartoznak. A szervezet célja az említett pártok tevékenységének koordinálása, jellege tanácsadó.

Afrikában a Szocinternnek egyáltalán nincs szekciója.

[1] „Yearbook of the International Socialist Movement". London 1960. pp. 20—21.

[2] Lényegében a „Yearbook of the International Socialist Movement"-ből vett adatok. (20—21. old.) A későbbi adatok csillaggal jelzettek.

[3] A Szocialista Internacionálé befolyása alatt áll a Szociáldemokrata Nők Nemzetközi Tanácsa, a Szocialista Ifjúság Nemzetközi Szövetsége és a Szociáldemokrata Tanítók Nemzetközi Szövetsége.

A párt neve	Az alapítás éve	A tagok száma	A legutóbbi parlamenti választásokon kapott szavazatok száma	Az összes leadott szavazatok %-ában
Amerikai Egyesült Államok Szocialista Pártja	1901	3 000	—	—
Argentin Szocialista Párt .	1896	12 000	496 425	7,0
Argentin Szociáldemokrata Párt	1959	8 000		
Belga Szocialista Párt	1885	182 542	1 987 303	35,7
(Brit) Munkáspárt	1900	6 556 999	12 216 166	43,8
Dán Szociáldemokrata Párt	1876	265 174	1 024 039	42,2*
Finn Szociáldemokrata Párt	1899	100 561	450 212	23,2
Francia Szocialista Párt ..	1905	79 000*	3 180 656	15,5
Görög Szocialista Liga	1953	—	—	—
Holland Munkapárt	1946	153 000	1 821 667	30,4
Indiai Népi Szocialista Párt	1934	283 000	11 392 500	10,1
Izlandi Néppárt (szociáldemokrata párt)	1916	2 450	15 153	18,3
Izrael Munkáspártja (Mapai)	1930	160 000	370 585	39,2
Jamaicai Népi Nemzeti Párt	1938	31 138*	245 750	50,5
Japán Szocialista Párt	1945	120 000*	10 787 000	27,4
Japán Szocialista Demokrata Párt.....	1959		3 506 000	8,9
Kanadai Szövetkezeti Közösségi Szövetség ...	1932	55 450	692 298	9,0
Luxemburgi Szocialista Munkáspárt	1903	6 000	—	34,9
Máltai Munkáspárt	1921	5 000	68 546	56,0
Németország Szociáldemokrata Pártja	1875	650 000	9 195 571	31,8
Norvég Munkáspárt	1887	170 000	860 624	48,3
Olasz Szociáldemokrata Párt	1947	134 342	1 345 447	4,6
Osztrák Szocialista Párt ..	1889	716 208	1 933 424	36,7
San Marinó-i Független Szociáldemokrata Párt .	—	750	850	19,0
Spanyol Szocialista Párt ..	1888	9 000	—	—
Svájci Szociáldemokrata Párt	1870	57 000	263 000	25,0
Svéd Szociáldemokrata Párt	1889	800 000*	2 032 937	47,8
Új-Zélandi Munkáspárt ...	1916	30 000*	446 527	43,6

* A szakadás előtti taglétszám.

Ami a latin-amerikai országok szocialista pártjait illeti, a két argentínai párt kivételével ezek sem tartoznak a Szocinternhez. A Szocialista Internacionálé vezetősége ezekre a pártokra egy külön létrehozott szerv, a Szocialista Internacionálé Latin-amerikai Titkársága útján próbál befolyást gyakorolni (székhelye Montevideo, Uruguay fővárosa). A Titkárságnak Tanácsadó Bizottsága van, mely időszakonként konferenciákat rendez; e konferenciákra meghívják a szocialista pártokhoz nem tartozó különféle szocialista csoportok képviselőit, valamint különféle polgári szervezetek képviselőit is. A Latin-amerikai Titkárságnak csak igen gyenge kapcsolata van a Szocialista Internacionáléval.

A nemzetközi szociáldemokrata szervezeteknek ez a struktúrája tükrözi a fejlett kapitalista országok és az elmaradott keleti és latin-amerikai országok szocialista pártjai közötti ellentmondásokat.

A Szocintern nagy gonddal gyámolítja a szocialista országokból elmenekült népellenes, szociáldemokrata emigránsokat. A Szocinternben ezeket az úgynevezett „Közép- és Kelet-európai Szocialista Szövetség" képviseli, amelybe a bolgár, magyar, román, csehszlovák, lengyel, jugoszláv, valamint a lett, litván és ukrán ellenforradalmár emigránsok tartoznak. A Szocintern létszámában szerepelnek olyan „pártok" is, mint az örmény, a grúz és az oroszországi szociáldemokrata párt (mensevikek).

A Szocinternhez tartozik a magát Nemzetközi Zsidó Munkáspártnak nevező nacionalista szervezet is.

Hivatalos adatok szerint a Szocialista Internacionáléhoz tartozó pártok taglétszáma 10 703 926.[4] Tekintetbe kell azonban venni, hogy ennek a számnak csaknem kétharmad része a brit Munkáspártra esik, mely mintegy 6,5 millió főt számlál, de a tagok közül kb. 5,7 millió mint szakszervezeti tag csak a kollektív tagság jogán tartozik a párt soraiba.[5]

Ugyancsak hivatalos adatok szerint az utóbbi években a különféle országokban tartott választásokon a felsorolt szociáldemokrata pártok képviselői összesen kb. 64 millió szavazatot kaptak; ebből több mint 60 százalék a nyugat-európai országok szociáldemokrata pártjaira esett.

[4] „Yearbook . . ." pp. 20—21.

[5] Ezenkívül figyelembe kell venni, hogy a szocialista pártok létszámáról közölt adatok erősen túlzottak. Így például, majdnem 50%-kal túlzott az Olasz Szociáldemokrata Párt és legalább egyharmadával a Francia Szocialista Párt létszámáról szóló adat. („Cahiers du Communisme", No 9. 1960. p. 1326.)

Azokhoz a pártokhoz, amelyek nem voltak hajlandók belépni a Szocialista Internacionáléba, a következő szocialista pártok tartoznak:

A párt neve	Az alapítás éve	A tagok száma	A legutóbbi parlamenti választásokon kapott szavazatok száma	A leadott szavazatok %-ában
Ausztráliai Munkáspárt ...	1890-es évek	—	2 173 890	42,8
Ausztráliai Demokratikus Munkáspárt*	1956	—	469 723	9,4
Holland Pacifista Szocialista Párt	1958	—	110 174	2,0
Olasz Szocialista Párt	1892	505 968	4 206 726	14,2
Francia Egyesült Szocialista Párt	1960	30 000	—	—
Finn Szociáldemokrata Munkás- és Kisparasztszövetség	1959	—	—	—
Norvég Szocialista Néppárt	1961	—	—	—
San Marinó-i Szocialista Párt		—	—	—
Brazil Szocialista Párt	1946	—	—	—
Kolumbiai Szocialista Párt	1946	—	—	—
Perui Szocialista Párt	1946	—	—	—
Uruguayi Szocialista Párt .	1910	2 200	31 000	3,3
Ecuadori Szocialista Párt .	1930	—	—	—
Chilei Szocialista Párt	1934	—	150 068	—
Indiai Szocialista Párt	1951	—	—	7,1
Izraeli Egyesült Munkáspárt (MAPAM)	1948	—	—	6,0
Izraeli Cionista Munkáspárt (Ahdut Háávoda)	1954	—	—	—
Ceyloni Szocialista Párt ... (Lanka Sama Samaj) ...	1951	—	301 640	—

* Az Ausztráliai Munkáspártból 1956-ban kilépett vagy kizárt szélsőjobboldali elemek.

Ebben az összefoglalóban a Szocialista Internacionálét alkotó nemzetközi szociáldemokráciáról van szó.

* * *

A Szocialista Internacionálé legfontosabb programokmánya mind a mai napig az 1951. évi I. frankfurti kongresszuson elfoga-

dott nyilatkozat: „A demokratikus szocializmus céljai és feladatai". Ez a nyilatkozat azt mutatja, hogy a Szocintern teljesen szakított a marxizmussal. Így például, a nyilatkozat bevezető részének 11. pontja kereken kimondja, hogy „a szocialisták számára közömbös, hogy meggyőződésüket marxista vagy valamilyen más társadalmi elemzésből, vallásos vagy humanisztikus elvekből merítik". A programban jelentős helyet foglalnak el a kommunizmus, a Szovjetunió és a szocialista tábor országai elleni kirohanások és rágalmak. Az ezen országokban létesített államrendet a nyilatkozat „totális rendszernek" minősíti. Ezzel szemben azt állítja, hogy igazi személyi szabadság csak a „szabad világban" van, azaz a fejlett nyugati kapitalista országokban, ahol a kapitalizmus fokozatosan átnő a szocializmusba, minthogy ezekben az országokban a dolgozók megkapták a politikai szabadságjogokat. Gazdaságilag a kapitalista tulajdon, a nyilatkozat szerint, mind nagyobb mértékben alakul át új típusú tulajdonná, mely már nem egyéni tőkéseké, ahogy ez Marx idejében volt, hanem — vagy az állam, vagy a részvénytársaságok révén — a társadalomé. A frankfurti nyilatkozat szerint a „szabad nyugati világ" társadalma nem antagonisztikus osztályokból áll, hanem a lakosság különféle csoportjaiból, amelyeknek egyformán érdekük a „társadalmi igazság" és a „szabadság". Az egyetlen erő, mely akadályozza az ilyen társadalom megszilárdítását, a kommunizmus — hirdetik a „demokratikus szocializmus" szószólói.

A „demokratikus szocializmus" zászlaja alatt a Szocialista Internacionálé igyekszik a kizsákmányolók és a kizsákmányoltak „osztályegyüttműködésének" elméletét terjeszteni, és ezen az alapon a nemzetközi munkásmozgalom megbontásának és gyengítésének politikája útján befolyása alá hajtani a nemzetközi munkásmozgalmat.

A „demokratikus szocializmus" — mint a burzsoá ideológia egyik válfaja — rendkívül ellentmondásos és következetlen; ugyanilyen ellentmondásos és következetlen a jobboldali szociáldemokrata pártok politikája. E pártok vezetőinek jó része rendszerint csak a kommunizmus és a szocialista tábor országai iránti gyűlölködésben találja meg a közös nyelvet.

A jobboldali szocialisták vezetői nem érték be azzal, hogy már programokmányukban, a frankfurti nyilatkozatban „első számú ellenségnek" nyilvánították a kommunizmust. Ennek kiegészítéseként a Szocintern vezetősége 1956 áprilisában, az SZKP XX. kong-

resszusa után, speciális nyilatkozatot tett közzé „Szocializmus és Kommunizmus" címmel. „A demokratikus szocializmus — mondja a nyilatkozat — ... elutasít bármilyen egységfrontot vagy bármilyen más formájú politikai együttműködést a diktatúra pártjaival"[6] (ahogyan a kommunista pártokat nevezik).

A kommunizmus elleni harc ezen irányvonalához tartották magukat a továbbiakban is a Szocintern és a hozzá tartozó szociáldemokrata pártok vezetői. Nem volt kivétel a Szocintern VI. Kongresszusa sem, melyet 1959. július 14. és 17. között tartottak Hamburgban.

A kongresszus a következő fő kérdésekről tárgyalt:

1. A „demokratikus szocializmus" jelenlegi helyzete.
2. A nemzetközi helyzet.

Az első kérdésről szóló beszámolójában O. Pollak, az Osztrák Szocialista Párt központi lapjának szerkesztője arról beszélt, hogy jelenleg a kapitalista országokban „a munkásosztály belenő az államba", amely, mivel most a szociáldemokrata pártok is részt vesznek a burzsoá kormányokban, már nemcsak a kapitalistáké, hanem a munkásoké is.

Pollak és a hasonló gondolkodásúak véleménye szerint, a burzsoázia kénytelen volt a jobboldali szocialistákat beengedni a kormányba, a munkásosztály úgy veheti, hogy már teljesítette a hivatását: e pillanattól kezdve a „történelmi igazságtalanság" — a munkásosztály eltávolítása az államhatalomból — jóvá van téve. Pollakot nem zavarja az a körülmény, hogy bár a két háború közti időszakban a jobboldali szocialisták vezetői számos nyugat-európai országban hatalomra kerültek, a második világháború után pedig nemegyszer az élén álltak a saját pártjukból álló vagy a burzsoá pártok részvételével alakított koalíciós kormányoknak, mindez nem akadályozta meg a monopóliumok hatalmának növekedését, a munkások pedig kizsákmányolt proletárok maradtak.

Pollak kénytelen volt elismerni a „Szocialista Internacionálé gyengülését", különösen a jobboldali szociáldemokrata pozíciók gyengülését Franciaországban és Olaszországban. Pollak kijelentette: „Fáj nekünk, hogy a francia és az olasz küldöttség nem képviseli országuk munkásainak jelentékeny többségét, mint valaha. Fáj látnunk azt is, hogy a francia és az olasz küldöttségben nincs jelen sok olyan ismert és tekintélyes elvtárs, akik az

[6] „Yearbook ..." p. 29.

előző kongresszusokon még közöttünk voltak." (Pollak a francia és az olasz szociáldemokrata pártokban végbement szakadásra célzott.)

A nemzetközi helyzetről Hugh Gaitskell, az angol Munkáspárt vezetője tett jelentést. Az ő álláspontja kissé rugalmasabb volt. Gaitskell nyugtalanságát fejezte ki a folytatódó hidegháborús politika és a veszélyes háborús tűzfészkek miatt.

Gaitskell beszámolójának számottevő részét szentelte a leszerelés kérdésének.

A beszámolót a következetlenség és az ellentmondásosság jellemezte. Egyfelől az angol Munkáspárt vezetője és a Szocintern alelnöke úgy beszél, mintha az atomfelfegyverzés ellen volna, másfelől pedig ugyanennek a Gaitskellnek és híveinek az a szándékuk, hogy továbbra is erősítik a NATO-t, hűek maradnak ehhez az agresszív szövetséghez, és saját atomfegyverüket az Egyesült Államok „ellenőrzése" alá bocsátva, fenntartják az amerikai támaszpontok Anglia területén való elhelyezésére vonatkozó kötelezettségüket.

Ilyenformán Gaitskell és hívei azon fáradoznak, hogy a nemzetközi feszültség enyhítése és a leszerelés híveinek mutatkozzanak, s ugyanakkor egy tapodtat se tágítsanak a „hidegháborús" politika alapjaitól.

A Gaitskell beszámolója alapján kibontakozott vita megmutatta, hogy a szociáldemokrata pártok vezetői gyakran kénytelenek számolni a néptömegeknek a nemzetközi feszültség enyhítésére irányuló követeléseivel.

A Japán Szocialista Párt képviselője, Okada bírálta a kongresszuson a japán—amerikai biztonsági szerződést és az Egyesült Államok távol-keleti politikáját. Okada hangsúlyozta, hogy ezt a szerződést a japán nép hozzájárulása nélkül kötötték meg, és hogy az amerikai katonai támaszpontok léte Japánban azt a veszélyt rejti magában, hogy a nép akarata ellenére az ország háborúba sodródik. Okada kijelentette, hogy az Egyesült Államok katonai politikája a világnak ezen a részén Csang Kai-sek és Li Szin Man diktatúráira támaszkodik, és hogy ettől a politikától szenvednek Thaiföld és Pakisztán népei. Akárcsak a Szocintern V. kongresszusán (1957), a Japán Szocialista Párt képviselője síkraszállt a Kínai Népköztársaság elismeréséért, állást foglalt amellett, hogy ezen az alapon kezdjenek tárgyalásokat a távol-keleti feszültség enyhítése érdekében. Okada érintette a békéért és az atomfelfegy-

verzés ellen harcoló japán kommunisták és szocialisták együttműködését is.

Ám a kommunistákkal való együttműködés és a nemzetközi feszültség enyhítése mellett lándzsát törő szociáldemokraták józan hangja makacs ellenállásra talált. A Szocialista Internacionálé vezetősége, A. Andersen elnökkel az élén, minden erejével arra törekedett, hogy kommunistaellenes jelleget adjon a VI. Kongresszusnak.

Az egyes pártok között nézeteltérések mutatkoztak, nevezetesen, nézeteltérés volt a külpolitikát illetően egyrészről a brit Munkáspárt és Németország Szociáldemokrata Pártja, másrészről Franciaország, Hollandia és Svájc szocialista pártjai között. Kiderült, hogy e három utóbbi párt álláspontja közelebb áll Adenauer irányvonalához, mint az NSZDP politikájához, mely akkor szemben állt ezzel az irányvonallal.

A Szocintern vezetősége eltitkolta a VI. Kongresszus résztvevői előtt az SZKP Központi Bizottságának külön hozzájuk intézett levelét, melyet az a törekvés hatott át, hogy meg kell szabadítani az emberiséget az éhségtől, a háború rémétől, biztosítani kell a tartós békét a földön.[7]

A Szocialista Internacionálé VI. Kongresszusának határozata tükrözte a közvélemény néhány követelését: a kormányfők értekezletének mielőbbi összehívása, az atomfegyver használatának betiltása, a fegyveres erők szétválasztását célzó politika folytatása Európában, általános leszerelés hatékony ellenőrzés mellett. Sikerült azonban a Szocintern vezetőségének számos, a nemzetközi feszültség fokozására irányuló pontot bevétetnie a határozatba. Így a határozat harcot hirdet a szocialista országokban fennálló rend ellen.

A Szocialista Internacionálé vezetőségének ez a kommunistaellenes vonala lelkes helyeslésre talált a monopóliumok körében. A „New York Times", az amerikai monopóliumok lapja, „A szocializmus a kommunizmus ellen" című szerkesztőségi cikkében értékelte a VI. Kongresszus általános irányvonalát, és megelégedéssel állapította meg, hogy a „Szocintern hagyományainak ... és a nyugati hatalmak politikájának megfelelően tevékenykedik".[9]

* * *

[7] Lásd «Правда», 15. августа 1959 г.
[8] „New York Times", 18. VII. 1959.

Figyelembe véve a VI. Kongresszus óta a világon végbement eseményeket, nevezetesen a nemzeti felszabadító mozgalom szakadatlan és viharos fejlődését, a Szocintern vezetősége szükségesnek tartotta összehívni 1960 áprilisában Haifába (Izrael) a Szocialista Internacionálé Tanácsának kibővített ülését.

A Szocintern Tanácsának ülésére 26 országból 86 delegátus és meghívott gyűlt össze. Mint rendesen, az európai szociáldemokrata pártok képviselői voltak többségben. A szavazati joggal rendelkező japán és izraeli (MAPAI) szocialista párt küldöttein kívül, Ázsiát meghívott indiai, burmai és nepáli szocialista politikusok képviselték, mint „testvéri pártok küldöttei", szavazati jog nélkül. Fekete-Afrikát a Kenyai Nemzeti Párt elnöke M. Muliro és a Tanganyikai Munkásszövetség titkára M. Mpangala képviselte. Őket az izraeli MAPAI párt hívta meg mint megfigyelőket. A szervezők elgondolása szerint ezek a küldöttek voltak hivatva arra, hogy az európai, ázsiai és afrikai szocialista pártok testvéri együttműködésének látszatát kölcsönözzék az ülésnek.

A napirend a következő kérdéseket foglalta magában:

1. A nemzetközi helyzet — előadó Hugh Gaitskell (Anglia).
2. A szociáldemokrácia Ázsiában — előadó Ashoka Mehta (India).
3. Ázsiai gazdasági problémák — előadó Tulsi Giri (Nepál).
4. Afrikai problémák — előadó Golda Meir (Izrael).

Amint a napirendből is kitűnik, a fő helyet ázsiai és afrikai problémák foglalták el. Megtárgyalásuk fő célja az volt, hogy utakat és módokat találjanak az eddig jelentéktelen szociáldemokrata befolyás kiszélesítésére az ázsiai és afrikai országokban. Az ülés tanácskozásai zárt ajtók mellett folytak le.

A Szocintern közismert vezetőinek beszámolóiban és felszólalásaiban bőven hangzottak el dagályos frázisok arról, hogy milyen jelentősége van a demokráciának, a szabadságnak és a függetlenségnek az ázsiai és afrikai népek számára. Nem volt hiány a kommunizmus és a szocialista országok elleni rosszindulatú kirohanásokban sem. A Szocialista Internacionálé vezetői a fő figyelmet a kommunizmus és a nemzeti felszabadító mozgalom elleni harc eszközeinek keresésére fordították, nem pedig az elmaradott országok megsegítésére.

Kommunistaellenes megszállottságuk ellenére, maguk a Szocialista Internacionálé vezetői is kénytelenek voltak elismerni, hogy a szocialista tábor országaiban folyó sikeres építkezésnek

hatalmas vonzóereje van. Sőt G. Meir kijelentette beszámolójában, hogy „a gyors fejlődésben erősen érdekelt afrikai országok szeme előtt ott lebeg a csábító példa, a népi Kína, melynek sikerei óriásiak".

Az ázsiai és afrikai országok képviselőinek beszámolóiból és felszólalásaiból kivilágiott, hogy éles ellentétek vannak ezen országok pártjai és a nyugat-európai szociáldemokrata pártok nézeteit képviselő Szocialista Internacionálé vezetősége között.

A jobboldali szocialista Ashoka Mehta, az indiai Népi Szocialista Párt elnöke, a „demokratikus szocializmus" aktív szószólója, az ázsiai szociáldemokrácia problémáiról szóló beszámolójában azzal vádolta az európai szocialista pártokat, hogy csak igen jelentéktelen segítséget nyújtanak kollégáiknak, az ázsiai pártoknak, melyek pedig rászorulnak szervezeti segítségre és, ami a legfőbb — „a világosabb gondolkodásra, hogy feleletet adhassanak az ezen országokban felvetődő sok gazdasági és politikai problémára". Ugyanekkor Mehta nyíltan kijelentette, hogy az európai szociáldemokrata pártoknak az utóbbi években elfogadott új programjai „nem felelnek meg az elmaradott országok viszonyainak, és még kisebb a vonzóerejük azokon a területeken, ahol a harc főleg a politikai függetlenségért folyik".

Még élesebben beszélt M. Muliro (Kenya). Az ő felszólalása éles ellentétben állt a szociáldemokrata vezetők dagályos és köntörfalazó beszédeivel. M. Muliro a többi között kijelentette, hogy nem lát semmiféle különbséget de Gaulle kormányának álláspontja és a Francia Szocialista Párt, illetve a Guy Mollet által vezetett küldöttség álláspontja közt a szaharai atomkísérletek tekintetében. Ugyanígy nem lát különbséget — jelentette ki Muliro — Macmillan kormányának álláspontja és a Gaitskell által vezetett munkáspárti küldöttség álláspontja között a Közép-afrikai Szövetség és a Kenyának adandó függetlenség kérdésében. Nincs különbség — mondotta tovább Muliro — a Dél-afrikai Unió fajvédőinek álláspontja és a Holland Szociáldemokrata Munkáspárt álláspontja között a faji megkülönböztetés kérdésében. Muliro rámutatott arra, hogy a brit Munkáspárt, a Francia Szocialista Párt és más nyugati szociáldemokrata pártok „eddig megelégedtek a szép szavakkal", és semmiben sem segítették az afrikai népek függetlenségi harcát. Részben ezek a pártok felelősek — hangsúlyozta Muliro — az Algériában, a Dél-afrikai Unióban és Közép-Afrikában kialakult helyzetért. Válaszul a Szocialista Internacio-

nálé vezetőinek, akik azt tanácsolták, hogy „az afrikai kollégák legyenek türelemmel", Muliro kijelentette, hogy Afrika népei azonnali politikai függetlenségre törekednek.

Éles ellentétek mutatkoztak a Szocintern vezetősége és a japán szocialisták között is. A Japán Szocialista Párt képviselője, Jamaguta és a Japán Szocialista Demokrata Párt külpolitikai osztályának elnöke, Negaszue, akik részt vettek a határozat-szerkesztő bizottság munkájában, olyan határozat elfogadását javasolták, mely elítéli az agresszív NATO, CENTO, SEATO tömböket, az amerikai—japán biztonsági szerződést, és a semlegesség politikájának folytatását javasolja az ázsiai országoknak. A határozattervezet megállapította, hogy azok a katonai szövetségek, melyeket „a nagyhatalmak kötöttek egyes ázsiai országokkal, ártanak ezen országok függetlenségének és a békés egymás mellett élés ügyének", ezenkívül felhívást is tartalmazott, hogy „a lehető leggyorsabban fel kell számolni ezeket a katonai szövetségeket".

Noha ezt a határozattervezetet a bizottságban az összes ázsiai szocialista pártok képviselői támogatták, az angol és a francia küldöttség nyomása következtében az európai szocialista pártok képviselőiből álló többség elvetette. Ezzel kapcsolatban Gaitskell emlékeztette a japán küldöttséget, hogy a Szocialista Internacionálé vezetősége nem helyesli az ázsiai országoknak a semleges politikára való törekvését, mint ahogy nem helyesli azt sem, hogy ellenségesen állnak szemben a távol-keleti katonai szövetségekkel.

Az ülésszak végén megalakították „a fejlődő területek kérdéseivel foglalkozó állandó bizottságot", és elfogadták „A demokratikus szocializmus új feladatai" hangzatos címet viselő határozatot, mely a bizottság feladatait is megszabja. Az új bizottság „az eszméknek s az ázsiai és afrikai országok tapasztalatainak általánosítása érdekében szemináriumokat, vitákat szervez", „közleményeket cserél" stb.

A Szocintern vezetősége tehát nem tartotta szükségesnek meghirdetni a kolonializmus elavult szégyenletes rendszerének megdöntését, nem vette védelmébe a szabadságukért küzdő népeket, nem ítélte el sem az európai hatalmak régi kolonializmusát, sem az amerikai monopóliumok neokolonializmusát.

Az ülésszak után történt események ismét megmutatták, mit érnek a szociáldemokrata pártok vezetőinek az imperialisták „békeszeretetéről" szóló elmélkedései. Az U—2 típusú amerikai kémrepülőgép provokációs berepülése a Szovjetunió területe fölé —

mely felháborító megsértése még a szokásos burzsoá nemzetközi jogi normáknak is — és a csúcsértekezlet meghiúsítása megmutatták a nyugati világ vezető köreinek valódi arcát. Most már mindenki látja, hogy ezek a körök engedelmesen végrehajtják az Egyesült Államok, Anglia, Franciaország, Nyugat-Németország stb. konszernjeinek — a fegyverkezési hajsza ösztönzőinek — akaratát.

Mint a hamburgi VI. Kongresszus, a Szocintern Tanácsának ülésszaka is megmutatta, hogy a jobboldali szociáldemokrata vezetők a dolgozók törekvései ellenére a régi vonalat folytatják azzal, hogy összebékéltetik a munkásosztályt a monopóliumokkal és a monopóliumok államával — és a kommunistaellenesség ködfüggönyével takarózva, az amerikai imperializmus égisze alatt működő agresszív blokkokat támogatják. És bár ez a politika kudarcot vall, mindenki láthatja, hogy a jobboldali szociáldemokrata vezetők tevékenysége sokat ártott a nemzetközi munkásmozgalomnak és mindenekelőtt maguknak a szocialista pártoknak.

A Szocialista Internacionálét már a VI. Kongresszus előtt is érzékeny veszteségek érték: kettészakadt a Finn Szociáldemokrata Párt, a Francia Szocialista Párt (a legutóbbi 12 év alatt tagjainak legalább a 75 százalékát elveszítette) s az Olasz Szociáldemokrata Párt; a VI. Kongresszus után viszont bekövetkezett az Argentin Szocialista Párt és a Holland Szociáldemokrata Párt szakadása, valamint a Japán Szocialista Párt másodszori szakadása. Csökken az NSZDP tagjainak száma (az utóbbi 14 évben csaknem egyharmadával). Az NSZDP-ből kivált jelentékeny létszámú csoport 1960 novemberében megalakította a Független Szocialisták Szövetségét.

Az egyik legjelentősebb bizonyítéka annak, hogy a jobboldali szociáldemokrata vezetők zsákutcába vitték a pártjaikat, az, hogy a brit Munkáspárt, a Szocialista Internacionálé vezető pártja, a háború utáni időszakban már harmadszor szenvedett vereséget az általános választásokon. Gaitskellnek és híveinek ezt követő vereségei a brit Munkáspárt és a szakszervezetek kongresszusain, kiegészítették a válságnak és a bomlásnak azt az általános képét, mely a Szocinternhez tartozó pártokat jellemzi.

Kilátástalan a Szocintern vezetőségének az a vonala is, mely a függetlenségükért harcoló ázsiai, afrikai és latin-amerikai országokat szembe akarja állítani a Szovjetunióval és az egész szocialista táborral. Maga az élet mutatja meg e kontinensek népei-

nek, hogy a szocializmus erői döntő módon befolyásolják az imperializmus gyengülését, és hatalmas támogatást nyújtanak a nemzeti felszabadító mozgalomnak.

Az egyszerű szociáldemokrata párttagok tömegei mindinkább meggyőződnek arról, hogy a jobboldali szocialista vezetők nemcsak, hogy sutba dobták a szocializmus eszményeit és jelszavait, hanem még arra is képtelennek bizonyultak, hogy megvalósítsák azokat a követeléseket és elveket, melyeket a szociáldemokrata pártok programjai lerögzítenek.

Az élet állhatatosan követeli a szociáldemokrata pártoktól, hogy jelöljék meg tevékenységük új útját, mely megfelel az idő parancsának és a munkásosztály érdekeinek.

A kommunista pártok nemegyszer javasolták a szociáldemokratáknak, hogy működjenek együtt a proletariátus és az egész dolgozó emberiség javára. Ezt az álláspontot a kommunista és munkáspártok 1960 novemberében Moszkvában tartott értekezletének nyilatkozata újból megerősítette. Csak ez az út — a korunk nagy feladatainak megvalósításában kialakuló akcióegység útja — adhatja meg a szociáldemokrata pártok tömegeinek és a dolgozók e pártokhoz tartozó szervezeteinek a céltudatosságot és az energiát ahhoz az általános harchoz, melyet az egész dolgozó emberiség, élén a munkásosztállyal, a kenyérért, a békéért, a demokráciáért és a szocializmusért vív.

A. J. Uszvjacov

A MUNKÁSMOZGALOM EGYES KÉRDÉSEINEK ÁTTEKINTÉSE, TÁJÉKOZTATÓ ÉS STATISZTIKAI ANYAGOK

A PROLETARIÁTUS SZTRÁJKHARCA

A kapitalista világ társadalmi ellentmondásainak erős kiéleződése és a monopóliumok igája ellen küzdő dolgozók harcának megerősödése hatalmas sztrájkhullámban nyilatkozott meg, mely 1959—1960-ban végigsöpört sok tőkésországon.

A sztrájkharc hatalmas fellendülésének két megelőző — 1919—1923-as és 1946—1949-es — időszakával ellentétben, a mostani fellendülés nem világháború után, hanem a kapitalizmus ellentmondásainak békeidőben bekövetkezett kiéleződése következtében indult meg.

Az 1959—1960. évi sztrájkmozgalom az egyik legfontosabb tényező, amely a kapitalista országokban az osztályharc új szakaszának beköszöntését meghatározta. Számos olyan jellemző vonása van, amely sokban megkülönbözteti ezt a mozgalmat az előző évtized sztrájkharcaitól. Ezekhez tartoznak az erősen megnövekedett tömeges jelleg és a sztrájkmozgalom társadalmi bázisának kiszélesedése, a sztrájkharc példátlan fellendülése az imperializmus perifériáin, a politikai indítékok és jelszavak túlsúlya, átmenet számos országban az egyes gazdasági követelésekről a széles körű társadalmi és gazdasági reformok követelésére, az összeütközések rendkívüli élessége és a dolgozók harci kedve, a proletariátusnak az akcióegységhez való igen erős vonzódása, mely különösen világosan jelentkezik az egész nemzetre kiterjedő nagy sztrájkok megszervezésében, és végül a sztrájkharc formáinak sokfélesége.

Függetlenül attól, hogy milyen konkrét eredményeket értek el,

vagy fognak elérni az egyes országok dolgozói a sztrájkharcok mai szakaszában, ezek a megmozdulások arról tanúskodnak, hogy a munkások és az alkalmazottak milliói mind jobban megértik azt az igazságot, hogy a kapitalista kizsákmányolás, minden társadalmi nyomorúság és baj megszüntetéséhez csak az osztályharcon keresztül vezet az út.

Az utóbbi években sohasem mutatkozott meg oly meggyőzően az imperializmust védelmező legújabb elméleteknek és a „társadalmi együttműködés" reformista politikájának tarthatatlansága, mint az 1959—1960. évi sztrájkharcok idején.

A sztrájkmozgalomról nyilvánosságra hozott statisztikai és tájékoztató adatok alapján képet kapunk a dolgozók 1959—1960. évi harcának hatalmas méreteiről.

ANGLIA

*A sztrájkmozgalom dinamikája**

Év	A sztrájkok száma	A résztvevők száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)
1946	2 205	526	2 158
1947	1 721	620	2 433
1948	1 759	424	1 944
1949	1 426	433	1 807
1950	1 339	302	1 389
1951	1 719	379	1 694
1952	1 714	415	1 792
1953	1 746	1 374	2 184
1954	1 989	450	2 457
1955	2 419	671	3 781
1956	2 648	508	2 083
1957	2 859	1 359	8 412
1958	2 629	524	3 462
1959	2 093	646	5 270
1960	2 797	811	3 008
1930—1939 (évi átlag)	637	324	2 979
1946—1955 (évi átlag)	1 804	559	2 164
1956—1960 (évi átlag)	2 605	769	4 447

* „Yearbook of Labour Statistics", 1943—1944, p. 425; 1953. p. 345.; 1960. p. 523. „Ministry of Labour Gazette", January 1961. p. 4. A statisztika nem veszi figyelembe azokat a sztrájkokat, melyekben 10-nél kevesebb munkás vett részt, és melyeknek időtartama kevesebb egy napnál, ha a sztrájknapok száma nem haladja meg a százat.

A felsorolt adatok arról tanúskodnak, hogy a sztrájkmozgalom az 50-es évek második felében erősödött. Az angol munkásosztály

— miután 1951-ben elérte, hogy hatályon kívül helyezték a háború alatt hozott sztrájkellenes törvényt, és visszautasította a bérek „befagyasztásának" politikáját, melyet a Munkáspárt és a Brit Szakszervezeti Szövetség erőszakolt a munkásokra — szívós harcot folytatott a munkaviszonyok javításáért és a munkabérek emeléséért.

1956 és 1960 között a sztrájkok száma 64 százalékkal, a sztrájkolók száma 97 százalékkal, a sztrájknapok száma pedig 158 százalékkal volt nagyobb, mint 1948 és 1952 között.

Az 1959—1960. évi sztrájkok fő oka továbbra is a dolgozóknak a béremelésért való harca volt. A béremelésért folytatott sztrájkok voltak a legszívósabbak és leghosszabbak. E sztrájkok során az angol dolgozók gyakran egy másik fontos követelést is támasztottak: a munkaidő csökkentését. Ilyen jellegű volt a nyomdásztrájk is, 1959 legnagyobb sztrájkja. A nyomdászok a bérek 10 százalékos emelését és a 40 órás munkahét bevezetését követelték. A sztrájk, amelyben körülbelül 100 000 munkás vett részt, s amelynek során a munkások többször összeütköztek a rendőrséggel, több mint másfél hónapig tartott, s végül egy 4,5 százalékos munkabéremelésről és a 42 órás munkahét bevezetéséről szóló megállapodással fejeződött be. A győzelemnek nagy szerepe volt a munkaidő csökkentéséért folyó harcban más iparágak területén is. 1959-ben 3 millió gépipari munkás, 1960-ban pedig további 6.8 millió különféle iparágakban dolgozó munkás vívta ki a 44 órás munkahét 42 órára való csökkentését.[1]

Hosszú harcot folytatott a béremelésért 1959—1960-ban 500 000 vasutas. A bérkérdés felülvizsgálására kiküldött különleges kormánybizottság húzta-halogatta a döntést, mire a londoni vasutasok és a metró dolgozói 1960. február 1-én 24 órás figyelmeztető sztrájkot rendeztek. A munkások nyomására az Országos Vasutas-szakszervezet vezetősége február 14-ére általános sztrájkot hirdetett, de a sztrájk megkezdése előtt két nappal a kormány bejelentette az 5 százalékos béremelést. A kormányszervek és a vasutas-szakszervezet a végső megállapodást 1960 júniusában kötötték meg. A vasutasok munkabérét (az előzetes emeléssel együtt) minimálisan 8 százalékkal felemelték. Szeptemberben a vasutas-szakszervezet újra sztrájkot hirdetett, ezúttal annak a követelésnek a támogatására, hogy emeljék fel a vasúti műhelyek néhány tíz-

[1] „Ministry of Labour Gazette", 1961, No 1, p. 2.

ezer munkásának a munkabérét. A kormánybizottság, mely kezdetben csak 3 százalékos béremelésbe egyezett bele, kénytelen volt további engedményeket tenni, s így a sztrájk elmaradt.[2]

Nagy sztrájkokat folytattak a munkabéremelés követelésének támogatására a hajógyári és a gépkocsi-ipari munkások, a dokkmunkások, a tengerészek stb. A szívós harc eredményeként 1960-ban több mint 11 millió munkás ért el munkabéremelést.[3]

1960 április—májusban zajlott le Skócia gépgyáraiban az ifjúmunkások sztrájkja, mely Anglia sok városára is átterjedt, és 50 000 embert ölelt fel. A sztrájk, melyet a munkabér emeléséért, továbbá a munkakörülményeknek és a szakmai képzés megszervezésének megjavításáért indítottak, a munkásifjúság legnagyobb önálló megmozdulása volt az angol munkásmozgalom történetében.

A burzsoá sajtó kifejezése szerint valóságos „sztrájkjárvány" terjedt el 1959—1960-ban a gépkocsi-iparban. Az összeütközések oroszlánrésze a British Motor Corporation és a Ford üzemeire esett. A sztrájkok okai különbözők voltak (a munkabér felemelésével, a munkásfelvétel szakszervezeti tagsághoz való kötésével, az elbocsátásokkal stb. kapcsolatos követelések), a legélesebb összeütközéseket és a sztrájkok elhúzódását azonban elsősorban az idézte elő, hogy a vállalkozók meg akarták semmisíteni a műhelybizalmiak harcos és tekintélyes szervezeteit. Nem véletlenül szerepelt mind gyakrabban a burzsoá sajtóban „Ford csatája a shop-stewardokkal".[4] A vállalkozók kereken megtagadták, hogy tárgyalásokat kezdjenek a munkások képviselőivel, és — válaszul a sztrájkokra — a tömeges kizárás (lockout) taktikájához folyamodtak. Elbocsátottak több tízezer embert. 1960 elején a gépkocsigyártás heti 14 500 darabról 1300-ra csökkent. A munkások azonban nagy szívóssággal védelmezték alapszervi vezetőiket, és kitartottak követeléseik mellett. Mivel az a veszély állt fenn, hogy teljesen leáll a termelés, a vállalkozók, hogy elkerüljék a nagy veszteségeket, kénytelenek voltak lemondani a tömeges kizárásokról, és tárgyalásokat kezdtek a szakszervezetekkel.

Az angol munkásharcok legaktívabb és legharcosabb szervezőinek, a műhelybizalmiaknak üldözése és elbocsátása az ipar más ágaiban is fokozódott. De a munkások mindenütt ugyanolyan

[2] „Labour Research", No 3. 1960. 51.; No 8. p. 138.; No 10. p. 173.; No 11. p. 185.

[3] „Ministry of Labour Gazette", No 1. 1961. p. 2.

[4] „Financial Times", 11. III. 1960.

aktívan vették védelmükbe vezetőiket. A Brit Szakszervezeti Szövetség Központi Tanácsának több száz szakszervezet jelentésén alapuló adatai szerint megvizsgált sztrájkok 20 százaléka 1959-ben az elbocsátott műhelybizalmiak védelmében keletkezett.[5]

Az ilyenfajta sztrájkok között különösen szívós volt az a sztrájk, amely 1960 novemberében tört ki a Glasgow melletti Addingtonban, az amerikai Caterpillar Tractor Társaság hernyótalpas traktort gyártó üzemében. Minthogy az Angliában működő amerikai társaságok gyakran megsértik a szakszervezeti jogokat, a sztrájk elvi jelentőségű lett. Az üzem 600 munkásának harca két hónapig tartott. A szállító- és segédmunkások szakszervezete, valamint a vasutas-szakszervezet bojkottálták az üzemből és az üzembe való szállításokat. Az Egyesült Gépipari Szakszervezet pénzbeli segítséget nyújtott a sztrájkolóknak. December végén szolidaritási sztrájk kezdődött a társaság egy másik üzemében. A szívós harc a munkások győzelmével végződött: a társaság kénytelen volt elismerni a szakszervezeti jogokat és visszavenni az elbocsátott munkásokat.

Az angol munkások növekvő bizalmatlansága a jobboldali szakszervezeti vezetők iránt — akik az előző évekhez hasonlóan vissza akarták tartani a sztrájkharcot — egész sor „nem hivatalos", azaz a szakszervezetek által el nem ismert sztrájk tartásában is megnyilvánult. Ezek közül az angol tengerészsztrájk volt a legnagyobb, mely 1960 július elejétől szeptember végéig tartott. A több mint 20 kikötőre kiterjedő sztrájk Liverpoolban kezdődött, azért, mert a hajótulajdonosok elutasították a tengerészeknek azt a követelését, hogy csökkentsék a munkahét tartamát 56-ról 44 órára, és havi 4 font sterlinggel emeljék fel a munkabért.[6] A tengerészeket nem elégítette ki az a megállapodás, melyet követeléseik figyelembevétele és tudtuk nélkül kötött a szakszervezet a társaságokkal, és elhatározták, hogy folytatják a sztrájkot, de most eredeti feltételeik elfogadásán kívül azt is követelték, hogy a szakszervezet vessen véget az antidemokratikus rendnek. A tengerészekkel szemben egységfrontban egyesültek a „feketelistákat" összeállító hajótulajdonosok, a sztrájkolókat rágalmazó burzsoá sajtó, a hatóságok, melyek egy 1849-es reakciós törvény alapján számos tengerészt tartóztattak le, és a Tengerészek Országos Szövetségének a sztrájkolók sorait megbontani igyekvő jobboldali vezetői.

[5] „Trade Union Congress Report 1960." Douglas p. 125.
[6] „Tribune", 29. VII. 1960.

A tengerészek azonban fejlett szolidaritásról és nagy szívósságról tettek tanúságot. A sztrájk szeptember végéig tartott, és csak akkor ért véget, amikor a szakszervezet ígéretet tett, hogy tárgyalásokat kezd a hajótulajdonosokkal a megállapodás felülvizsgálásáról.

A sztrájkmozgalom lendülete, a „vad", azaz nem hivatalos sztrájkok nagy száma nyugtalanította a Brit Szakszervezeti Szövetség Központi Tanácsát. „Vizsgálat" indult a nem hivatalos sztrájkok ügyében, és annak megállapítására, hogy milyen szerepük volt a műhelybizalmiaknak a sztrájkok szervezésében. A Központi Tanács által megvizsgált 445 sztrájkból nem hivatalosnak bizonyult 159, azaz 35,5 százalék.[7] A Brit Szakszervezeti Szövetség 1960-ban tartott 92. kongresszusán a Központi Tanácsnak sikerült elérnie, hogy jóváhagyták beszámolóját, mely „mértéktartást" hirdetett a sztrájkok megszervezésében, és megfeddte azokat a műhelybizalmiakat, akik a „szakszervezetek általános politikája és tanácsai ellenére"[8] sztrájkokat szerveznek. Ugyanakkor azonban a kongresszus határozatot hozott, mely megadta a műhelybizalmiaknak az őket megillető elismerést, az angol munkásmozgalom érdekében tett szolgálataikért.

Az 1959—1960. évi sztrájkharcok magas színvonala az egyik legfontosabb jele az angol munkásosztály balratolódásának.

BELGIUM

Az 1919 és 1939 közti évek átlagait az 1920-as és 1936-os „csúcsokat" magukba foglaló adatok azt mutatják, hogy a belga dolgozók sztrájkmozgalma jelentősen növekedett a háború után. A gazdasági és politikai sztrájkok eredményeképpen a belga dolgozók, különösen 1946—1948-ban, 1950-ben és 1952-ben a sikerek egész sorát érték el, mind a munkabér és a társadalombiztosítás kérdéseiben, mind politikai területen (a nácizmussal való együttműködésben kompromittált III. Lipót király lemondott, a kormány letett a katonai szolgálati idő meghosszabbításának tervéről). Az 1951 és 1955 közötti némi visszaesés után újból megerősödött a sztrájkharc, és 1960-ban a legmagasabb szintet érte el a belga munkásmozgalom egész történetében.

[7] „Trade Union Congress Report", p. 125.
[8] Ugyanott, 130. old.

A sztrájkmozgalom dinamikája

Év	Gazdasági sztrájkok*			Gazdasági és politikai általános sztrájkok összesen
	A sztrájkok száma	A résztvevők száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A résztvevők száma (ezerben)**
1920	506	289	—	
1936	999	565	—	
1946	287	183	1 053	
1947	473	354	2 212	
1948	155	341	1 858	
1949	99	50	830	
1950	122	150	2 769	kb. 1 500
1951	163	121	593	
1952	122	278	863	több mint 800
1953	115	117	412	
1954	107	61	444	
1955	143	119	1 002	
1956	148	176	948	
1957	115	339	3 789	
1958	43	63	294	
1959	57	124	983	
1960***	59	27	277	1 600
1919—1929 (évi átlag)	224	112	—	
1930—1939 (évi átlag)	195	115	726 (1936 nélkül)	
1946—1955 (évi átlag)	179	177°	1 204	
1956—1960 (évi átlag)	84	146°°	1 258	

* *Források:* Annuaire Statistique de la Belgique, et du Congo Belge 1923—1924 vol. XLIX. p. 213. „Yearbook of Labour Statistics, 1943—1944". p. 244., 1953. p. 344. 1959, p. 505., 1960. p. 521. Bulletin de statistique. Bruxelles 1960. No 7—8. p. 1434. 1961. No 2—3. p. 274. A hivatalos statisztika csak az egy napnál nem rövidebb gazdasági sztrájkokat veszi figyelembe.

** Az 1950-ben, 1952-ben és 1960-ban Belgiumban lezajlott általános sztrájkokat a hivatalos statisztika nem vette figyelembe. „Le Drapeau Rouge", 1. VIII. 1960; «Всемирное профсоюзное движение» № 17. 1952 г. стр. 40—41.; №№ 2—3., 1961 г.; „Béke és szocializmus" 1961. 3. szám 79. old.: «Правда», 4. января 1961 г.; «Положение рабочего класса капиталистических стран Европы», М. 1952. стр. 407—409., 413.

*** 11 hónap adatai.

° Az általános sztrájkokat figyelembe véve a sztrájkolók évi átlagának száma 1946—1955-ben 400 000 fő.

°° Az általános sztrájkokat figyelembe véve a sztrájkolók évi átlaga 1956—1960-ban 466 000 fő.

A belga dolgozók 1960 januári, de főleg decemberi hatalmas sztrájkjai közvetlen folyományai voltak az előző évi megmozdulásoknak. Az 1959. évi sztrájkmozgalom általános adatait a következő táblázat szemlélteti.[9]

	1959-ben összesen	A sztrájkok okai						Eredmények (a szolidaritási sztrájkok nélkül)		
		Bérkérdések	Munkával kapcsolatos kérdések	A foglalkoztatottsággal kapcsolatos kérdések	Szakszervezeti jogok	Szolidaritási sztrájkok	Egyéb okok	Győzelem	Kompromisszum	Vereség
A sztrájkok száma ...	57	29	10	5	4	3	6	28	8	18
A résztvevők száma (ezerben)	124	7,2	11	38	3	61	4	9	25	29
A sztrájknapok száma (ezerben)	938	398	26	146	3	391	19	402	152	39

A sztrájkmozgalom a szénbányászatban volt a legerősebb (a sztrájkolók 72 százaléka és a sztrájknapok 55 százaléka). A kormány „a szénipar korszerűsítésének" az Európai Szén- és Acélközösség által diktált tervével összhangban 1959 februárjában határozatot tett közzé a borinage-i szénmedence 9 bányájának bezárásáról. Válaszul sztrájkba lépett Borinage, Charleroi és a központi körzet több tízezer bányásza, akikhez más körzetekből is csatlakozott sok ezer bányász és egyéb gazdasági ágakban dolgozó munkás. A sztrájk, különösen Borinage-ban igen viharosan zajlott le, és az „ádáz sztrájk" elnevezést kapta a burzsoá sajtóban. Ha a sztrájkolók nem is tudták elérni a bányák bezárásáról szóló határozat visszavonását — s ebben nem kis szerepe volt az Általános Belga Munkásszövetség megalkuvó álláspontjának —, a kormány kénytelen volt megígérni, hogy minden elbocsátott bányásznak biztosít munkát.

1959 folyamán nagy elégedetlenség lett úrrá a belga dolgozók valamennyi rétegében. Ennek egyik legfőbb oka az volt, hogy az európai piacokon kiéleződő konkurrenciával kapcsolatos nehézsé-

[9] „Bulletin de statistique", Bruxelles 1960. No 7—8. pp. 1434—1438.

gek miatt növekedett a munkanélküliség a szén-, a textil-, a ruházati, a fémfeldolgozó és más iparágakban. A munkanélküliek száma elérte a 300 000-t. A dolgozók egyre erélyesebben tiltakoztak a magas adók, a társadalombiztosítás rendszerének ki nem elégítő volta és az árak szüntelen növekedése ellen is; mindebben elkerülhetetlen következményét látták azoknak a mértéktelen katonai kiadásoknak, melyek Belgiumnak a NATO-ban való részvételével kapcsolatosak.

A dolgozók hangulata kifejeződött az Általános Belga Munkásszövetség 1959 novemberében tartott kongresszusán is. A kongresszusi határozatok a leghatározottabban állást foglaltak a nemzetközi feszültség enyhítésére és a szocialista országokkal való kereskedelem fejlesztésére irányuló politika mellett, valamint ama követelés mellett, hogy csökkentsék a katonai kiadásokat, és a felszabaduló eszközöket használják fel a dolgozók érdekében. A kongresszus nemcsak megfogalmazta a szociális és gazdasági követelések programját — mely magában foglalja a 10 százalékos béremelést, a garantált minimális munkanélküli-segély megállapítását, az adók leszállítását, a szénbányászat és más iparágak államosítását, a monopóliumok és a bankok mindenhatóságának korlátozását stb. —, hanem be is jelentette a kormánynak azt a követelését, hogy hívjanak össze országos konferenciát e kérdések megtárgyalására. A kongresszus határozatban kimondta, hogy 24 órás általános sztrájkot kell tartani az esetben, ha a kormány nem hajlandó megszervezni egy ilyen konferenciát. A kongresszus határozatai megmutatták, hogy a dolgozó tömegek nyomása alatt a szakszervezetek és a szocialista párt reformista vezetői kénytelenek sok kérdésben megváltoztatni álláspontjukat és úgy alakítani taktikájukat, hogy az megfeleljen a monopóliumokkal és a kormánnyal egyre határozattabban szembefordulni akaró dolgozók törekvéseinek. Az 1960. január 29-én megtartott általános sztrájk igen sikeres volt. Több mint 600 000 munkás vett részt benne.

1960 májusában a kormány és a szakszervezetek vezetősége megkötötte az úgynevezett „szociális paktumot", melynek értelmében a dolgozók béremelést és egyes más engedményeket kaptak a vállalkozóktól, de ennek fejében a szakszervezetek arra kötelezték magukat, hogy 1962 végéig semmiféle új követelést nem támasztanak. A megállapodást, amely az Általános Belga Munkásszövetség kongresszusának egyetlen fontos követelését sem tel-

jesítette maradéktalanul, s amely arról tanúskodott, hogy a belga szakszervezeti vezetők többsége vissza akar térni az „osztálybéke" politikájához, a dolgozók hidegen fogadták.

De a „szociális béke" nem volt hosszú életű. December 20-án megkezdődött a belga munkások hatalmas sztrájkja a kormány „adóegységesítési törvénye" ellen. Ez a sztrájk súlyos politikai válságot idézett elő az országban, tapasztalatai az egész nemzetközi munkásmozgalmat szolgálták.[10]

OLASZORSZÁG

A háború után az olasz dolgozók — akik között a kommunista pártnak és a haladó szakszervezetnek, az Általános Munkásszövetségnek, döntő befolyása van — nemegyszer példát mutattak a magas fokú szervezettség, szívósság, a rugalmas taktika és a monopóliumok meg a reakció elleni harc változatos formáinak alkalmazása tekintetében. Az olasz munkásmozgalom gazdag tapasztalatait más kapitalista országok dolgozói is széles körben alkalmazzák.

1959—1960-ban a sztrájkharcok színvonala magasabb volt, mint a megelőző években. Az olaszországi sztrájkmozgalom új fellendülését előidéző okok megértéséhez figyelembe kell venni az alábbiakat.

Először, a 40-es évek végén és az 50-es évek elején lezajlott sztrájkharcok eredményeként a dolgozók szociális és gazdasági helyzetük megjavításában a sikerek egész sorát érték el. De a drágaság növekedése következtében az 50-es évek végére a megelőző évek sikerei sokat vesztettek értékükből.

Másodszor, az 1957—1958. évi világgazdasági nehézségek arra ösztönözték az olasz monopóliumokat, hogy modernizálják és „racionalizálják" a termelést. A monopóliumoknak ez a politikája újabb problémák elé állította a munkásosztályt, megkövetelte a harcot a tömeges elbocsátások ellen, a foglalkoztatottság csökkentése ellen, a munkaintenzitás és a munkatermelékenység növekedésének megfelelő béremelésért, a munkafeltételek rosszabbodása ellen és a szakszervezeteknek a munkafelvétellel, az elbocsá-

[10] A belga dolgozóknak az „adóegységesítési törvény" elleni harcáról és az 1960 decemberi — 1961 januári nagy belgiumi sztrájkról részletesen lásd a kötet „A legnagyobb nyugat-európai osztályharcok 1959—1961-ben" című cikkének Belgiumra vonatkozó részét. (184—197. old.)

tással és a minősítéssel — kapcsolatos kérdések eldöntésében való részvételéért. Az utóbbi időben a kommunista párt és az Általános Munkásszövetség harci programot dolgoztak ki e kérdések megoldására, és sikerült e program köré tömöríteniük a dolgozók nagy tömegeit.

A sztrájkmozgalom dinamikája

Év	Ipar és közlekedés			Mezőgazdaság			Más ágak		
	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)
1946 (második félév)	1 152	2 023	—	286	1 209	—	719	1 270	—
1947	1 539	2 684	—	411	2 473	—	1 327	3 092	—
1948	1 085	9 304	8 483	—	—	—	—	—	—
1949	1 371	5 911	7 564	89	476	7 042	278	375	1789
1950	1 620	9 926	6 748	106	419	1 619	230	192	469
1951	1 927	4 721	2 419	64	87	147	178	579	725
1952	3 018	3 863	2 113	130	504	874	173	127	212
1953	1 686	6 853	6 232	132	325	371	213	259	360
1954	2 460	3 253	3 105	174	527	1 875	195	40	144
1955	1 489	893	882	117	197	2 126	221	219	1 809
1956	1 517	1 101	1 709	123	764	2 200	264	142	227
1957	1 366	970	2 379	85	110	1 332	289	147	908
1958	1 648	1 349	2 285	81	136	1 566	323	139	190
1959	1 602	2 751	6 289	beszámítva a más ágak rovatába			437	868	2 731

Források: „Annuario di statistiche del lavoro". 1949. p. 389—391.; „Rassegna di statistiche del lavoro", No 1. 1960. p. 83.; „Annuario", 1960. p. 217. „Yearbook of Labour Statistics". 1953. p. 345., 1959. p. 506; „Compendio statistico italiano". 1960. p. 238. Az iparban és a közlekedésben lezajlott sztrájkok adatai, melyeket a Gyáriparosok Szövetsége közölt, magukban foglalják a rövid ideig tartó sztrájkokat, a munka lassítását és más sztrájkmódokat. Az egyéb gazdasági szektorok területén lefolyt sztrájkok adatai a Központi Statisztikai Hivatal gyűjteményes kiadványaiból valók, és az egy napnál nem rövidebb ideig tartó sztrájkokat foglalják magukban.

Harmadszor, az országban kiéleződött a belpolitikai helyzet. Az 1958-as parlamenti választások után a kereszténydemokrata pártnak a kormány élén álló vezetői megtagadták a választási hadjárat alatt megígért szociális intézkedések programjának végrehajtását, 1960-ban pedig kísérletet tettek reakciós, klerikális diktatúra bevezetésére. Az uralkodó körök jóvoltából aktivizálódtak a

fasiszta szervezetek, amelyeket Tambroni kereszténydemokrata kormánya nyíltan támogatott.

A monopóliumok és a kormány reakciós politikája hatalmas ellenállásba ütközött a dolgozók körében, akiknek harci szervezeteiben a fő szerep a kommunista párté és az Olasz Általános Munkásszövetségé. A Munkásszövetség adatai szerint 1960-ban, az előző évhez hasonlóan, a sztrájkokban 5,5 millió ember vett részt.[11]

Olaszország dolgozóinak legnagyobb megmozdulása az utóbbi években a politikai sztrájkoknak és tüntetéseknek az a sorozata volt, mellyel az olasz nép síkraszállt a fasizmus újjászületése és a kormánynak az 1960 júliusi, úgynevezett „véres hét" idején végrehajtott terrorakciói ellen.[12]

Ugyanilyen hatalmas arányú volt az olasz munkásosztály gazdasági harca is 1960-ban. Az év első hónapjaiban elvezett némi élelegzetvételi szünet után a sztrájkhullám újból végigsöpört Olaszországon. Ebben az 1960. évi június—júliusi politikai események egyenes és közvetlen hatása nyilvánult meg. Sztrájkoltak az építők, a kohászok és a vasutasok. Az év legnagyobb gazdasági sztrájkja, az elektrotechnikai munkások több mint három hónapig tartó sztrájkja volt.[13]

Az 1959-es és főleg az 1960-as sztrájkok fontos szakaszt jelöltek abban a harcban, amelyet az olasz dolgozók a kommunista párt vezetésével a monopóliumok mindenhatósága ellen, a gyökeres társadalmi átalakításokért vívnak.

NÉMET SZÖVETSÉGI KÖZTÁRSASÁG

A háború utáni időszakban a nyugatnémet munkásosztály legnagyobb megmozdulásai az 1946—1948-as években zajlottak le (300 000 Ruhr-vidéki bányász sztrájkja, a hamburgi és a bajorországi általános sztrájkok, az 1948. november 12-i emlékezetes sztrájk, amelyben 9 és $^1/_4$ millió ember vett részt stb.). Ezek a sztrájkok az angol—amerikai megszálló hatalmak politikája ellen irányultak, mert a megszállók szabotálták a nácitlanítás végrehaj-

[11] „L'Unità", 3. II. 1960. A hivatalos adatok jelentősen kisebbítik a sztrájkharc méreteit. Így a Statisztikai Hivatal adatai szerint 1959-ben 1,9 millió ember sztrájkolt, a Gyáriparosok Szövetsége szerint pedig 3 620 000.

[12] Lásd a kötet „A legnagyobb nyugat-európai osztályharcok 1959—1961-ben" című cikkének Olaszországra vonatkozó részét.

[13] Lásd ugyanott.

tását, elnézők voltak a fasiszta provokátorokkal szemben, és semmit sem tettek a nyomor és a spekuláció ellen.

A sztrájkmozgalom dinamikája

Év	A sztrájk által érintett üzemek száma	Hivatalos adatok*		A szakszervezetek és a sajtó adatai, melyeket a hivatalos statisztika nem vett figyelembe**
		A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok (száma ezerben)	A résztvevők száma (ezerben)
1946	—	—	—	1 000
1947	—	—	—	2 000
1948	—	—	—	13 250
1949	891	58	271	
1950	1 344	79	380	
1951	1 528	176	1 593	
1952	2 529	84	441	
1953	1 395	51	1 488	
1954	538	116	1 638	
1955	866	600	857	
1956	268	52	1 580	
1957	86	45	1 072	
1958	1 483	203	782	
1959	55	22	62	kb. 200
1960	28	17	38	360

* „Yearbook of Labour Statistics", 1953. p. 345.; 1959. p. 505.; 1960. p. 522. A hivatalos statisztika rendszerint csak azokat a gazdasági sztrájkokat veszi figyelembe, amelyekben legalább 10 munkás vesz részt, illetve amelyeknek következtében legalább 100 munkanap vész el.

** «Профессиональные союзы», № 8. 1949 г. стр. 37.; «Информационный бюллетень ВФП», № 21—22. 1948 г. стр. 45.; 1958 г. № 6. стр. 8.; 1958 г. № 8., стр. 5—6.; 1959 г. № 12. стр. 5—6.

1949-ben Nyugat-Németországban gyors gazdasági fellendülés kezdődött, majd az 50-es években is folytatódott. A kapitalista országokban konjunktúra idején rendszerint erősödni szokott a munkásosztály gazdasági harca és a sztrájkmozgalom; Nyugat-Németországban az 50-es években mégis észrevehető visszaesés következett be a sztrájkharcban. Ezt számos körülmény magyarázza.

1. A nyugatnémet burzsoáziának a háború után, különösképpen az 50-es években folytatott sajátos szociális és gazdasági politikája.

Az ország keleti részén szocialista állam alakult és aratott sikereket. Az NSZK burzsoáziájának égető szüksége volt a „társa-

dalmi békére" az ipari termelés helyreállításához és fejlesztéséhez, továbbá a második világháború következtében elvesztett piacok visszahódításához; ez arra kényszerítette az NSZK monopóliumait, hogy bizonyos szociális és gazdasági engedményeket tegyenek a munkásosztálynak (béremelés, a társadalombiztosítási rendszer bevezetése, „termelési tanácsok" alakítása a vállalatoknál stb.).

2. A szociáldemokrata párt és a Német Szakszervezeti Szövetség szociálreformista politikája. E két szervezet vezetői nyíltan az „osztályegyüttműködés" híveinek vallják magukat, és visszatartják a munkásosztályt a gazdasági, különösen pedig a politikai sztrájkharctól.

3. A nyugatnémet proletariátus egyes rétegeinek bizonyos politikai passzivitása, mely annak következménye, hogy a hitlerizmus éveiben szétzúzták és dezorganizálták a munkásmozgalmat.

4. A kommunista párt betiltása és a féktelen kommunistaellenes hadjárat.

E tényezők mellett figyelembe kell venni azt is, hogy a hivatalos statisztika kisebbíti a sztrájkharc tényleges méreteit. Erről tanúskodik az 1959-es év — a burzsoá sajtó elnevezése szerint „sztrájkmentes év" — példája is. 1959-ben a hivatalos adatok szerint 22 000 dolgozó 62 000 munkanapon át sztrájkolt. De a hivatalos statisztika nem foglalja magában az 1959. évi legnagyobb megmozdulást, a Saar-vidéki dolgozók egyórás általános sztrájkját, amelyben 360 000 ember vett részt.[14] A sztrájk a drágaság és az életviszonyok romlása ellen irányult. Aktív harcot vívtak a Ruhr bányászai, akik a szénipari válság miatt nehéz helyzetbe kerültek. A tömeges elbocsátások következtében a nyugat-németországi bányászok száma az 1958—1960-as években csaknem százezerrel csökkent.[15] Minthogy a gazdasági helyzet nem tette lehetővé a bányászoknak, hogy sztrájkhoz folyamodjanak — hiszen ez a szénértékesítés válsága miatt csak a monopóliumoknak használt volna —, a bányászok két nagy tüntetést rendeztek: egy 80 000 főnyit Bochumban (1959 január) és egy 50 000 főnyit Bonnban (1959 szeptember). A bányászok követelték a szénbányászat államosítását, az elbocsátások megszüntetését és a munkanélküliek munkához juttatását.

1960 elején a monopóliumok és az állam újabb támadást intéztek a dolgozók gazdasági helyzete és szociális jogai ellen. A Bun-

[14] «Информационный бюллетень ВФП», № 13. 1959 г. стр. 10.

[15] Lásd „Guardian", 5. VII. 1960.

destagban törvényjavaslatot nyújtottak be a lakosság egészségügyi ellátása és betegbiztosítása tárgyában. A javaslat szerint az egészségügyi ellátást (beleértve a termelőmunka folyamán bekövetkezett sérülés esetét is) részben maguknak a dolgozóknak kellett volna fizetniük. E törvényjavaslat elfogadása évi másfél milliárd márkába került volna a dolgozóknak. Ezzel egyidejűleg Adenauer kormánya a nép politikai jogainak további korlátozására irányuló újabb intézkedéseket foganatosított. Törvényjavaslat készült a rendkívüli állapotról. Ennek értelmében a kormány csaknem diktatórikus teljhatalmat kapott. A szövetségi bíróság határozatot hozott, mely szerint megvonják a hosszabb ideig tartó munkanélküliség esetén járó segélyt azoktól a dolgozóktól, akik részt vettek valamilyen sztrájkban.

1960 januárjában és februárjában, számos félórás és órás figyelmeztető sztrájkot tartottak a társadalombiztosításra és a kormány rendkívüli felhatalmazására vonatkozó új törvénytervezet elleni tiltakozásul. A lüneburgi, würzburgi, ingolstadti és más városokban tartott sztrájkokat tömeggyűlések és tüntetések kísérték.

A nagyszámú szónok felszólalásaiban és a munkáskollektívák határozataiban határozott tiltakozás fejeződött ki a katonai költségvetés növelése, a militarista és újfasiszta erők aktivizálódása és a reakciónak a dolgozók szociális és politikai jogait támadó merényletei ellen. Solingen és Ludwigsburg kerületi szakszervezetei, a hannoveri gépgyár és számos más vállalat munkásai általános sztrájk tartását követelték a Német Szakszervezeti Szövetségtől.

Az üzemi szakszervezeti bizalmiak határozata alapján február közepén sztrájkba kellett volna lépnie az egyik legnagyobb nyugatnémet vállalat, a kieli állami hajógyár 13 000 munkásának. A német dolgozók általános politikai megmozdulásának veszélye nyugtalanította a kormányt, valamint a szociáldemokrata párt és a szakszervezetek jobboldali vezetőit. A szakszervezeti vezetők kategorikusan szembeszálltak az általános sztrájk követelésével, azon az alapon, hogy az ilyen sztrájkok politikai jellegűek, s így sértik a demokráciát.

A kieli hajógyár munkásainak sztrájkja a hatóságoknak és az IG Metall (a fémmunkások szakszervezete) vezetőségének együttes akciói következtében meghiúsult. A dolgozók felháborodása és harci kedve azonban arra kényszerítette a kormányt, hogy elhalassza a két törvényjavaslat megvitatását. Így tehát a dolgozóknak a reakciós törvényjavaslatok elleni harcát részleges siker koro-

názta. Egészében azonban a nyugatnémet munkásosztály nem tudott erős ellenállást szervezni a militarista és fasiszta erők tevékenységével szemben.

A munkabéremelésért folyó mozgalom 1960 közepén általános jellegűvé vált. Az első félévben a szakszervezetek 6 millió főt illetően felbontották a bérszerződéseket. A fő követelés a munkabér 8—15 százalékos emelése, a munkahét csökkentése és a szabadságolási viszonyok megjavítása volt. Ez a mozgalom azonban nem fejlődött sztrájkharccá, mert a szakszervezeti vezetők könnyen megegyeztek a vállalkozók által javasolt kompromisszumos feltételekben. Ami a sztrájkokat illeti, azok elsősorban védelmi jellegűek voltak. A legjelentősebb volt köztük a Lanz mezőgazdasági gépgyár (Mannheim) 4000 munkásának sztrájkja, melynek eredményeként két törvénytelenül elbocsátott munkást vissza is vettek.

FRANCIAORSZÁG

A háború óta eltelt éveket tekintve, a sztrájkharc színvonala Franciaországban 1958-ban volt a legalacsonyabb.

Az 1955—1957-es ipari fellendülés körülményei között a munkások kiharcoltak némi béremelést és néhány szociális vívmányt. A dolgozók jelentékeny része 1958-ban a de Gaulle-kormánytól várta a fontos problémák megoldását, elsősorban az algériai háború megszüntetését. Azt remélték, hogy azután könnyebb lesz elérni saját szociális és gazdasági követeléseik kielégítését. De az illúziók időszaka rövid életűnek bizonyult, 1959 közepén újabb hatalmas fellendülés kezdődött a munkásmozgalomban.

1959—1960-ban a franciaországi sztrájkharc két fő irányban fejlődött ki: először, a reálbércsökkenés és a tömeges elbocsátások ellen, valamint a dolgozók szociális vívmányainak megnyírbálására irányuló kísérletek ellen; másodszor, az algériai háború és a növekvő fasiszta veszély ellen.

A de Gaulle-ista rendszer szociális és gazdasági politikája elleni első nagy megmozdulások egyike volt a gépipari munkások sztrájkja a Nord megyei Fives-Lille-Cail részvénytársaság üzemeiben (1959 január). A sztrájkra az adott okot, hogy a részvénytársaság elhatározta 850 munkás elbocsátását. A tiltakozó sztrájkot az ország három fő szakszervezeti központja — az Általános Munkásszövetség (CGT), a Force Ouvrière és a Francia Keresztény Dolgozók Szövetsége (CTCF) támogatta. Lille-ben szolidaritási tö-

megtüntetést rendeztek 25 000 ember részvételével. A kormány törvényesnek minősítette az elbocsátásokat, és nagy csendőroszta-gokat küldött Lille körzetébe, nyíltan demonstrálva, hogy a személyi hatalom rendszerének érdekei egybeesnek a nagytőke érdekeivel.

*A sztrájkmozgalom dinamikája**

Év	A sztrájkok száma	A résztvevők száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)
1919	2 026	1 151	15 478
1920	1 832	1 317	23 112
1936	16 907	2 423	—
1946	528	180	386
1947	2 285	2 998	22 673
1948	1 425	6 561	13 133
1949	1 426	4 330	7 129
1950	2 586	1 527	11 729
1951	2 514	1 754	3 495
1952	1 749	1 155	1 733
1953	1 761	1 784	9 722
1954	1 479	1 319	1 440
1955	2 672	1 061	3 079
1956	2 440	982	1 423
1957	2 623	2 964	4 121
1958	954	1 112	1 138
1959	1 512	940**	1 938**
1960	1 494	1 071***	1 070***
1919—1929 (évi átlag)	1 106	447	6 718
1930—1939 (évi átlag)	2 621	564	2 529
1946—1955 (évi átlag)	1 843	2 267	7 452
1956—1960 (évi átlag)	1 805	1 404	1 948

* „Annuaire statistique de la France". 1956. pp. 25-26. „Yearbook of Labour statistics". 1953. p. 334., 1959. p. 505., 1960. p. 522; „Bulletin mensuel de statistique". Paris, 1961. № 1. p. 4. № 3. p. 4.

** A számban nem szerepel az állami munkások és alkalmazottak 1959. dec. 2-i 24 órás általános sztrájkja, amelyben kb. 1 millió dolgozó vett részt.

*** A számban nem szerepel a dolgozóknak 1960 február elsején az algériai fasiszta lázadás elleni tiltakozásul megtartott egyórás általános sztrájkja, melyben 10—12 millió dolgozó vett részt, és csak részben szerepel az állami munkások és alkalmazottak 1960. június 10-i 24 órás sztrájkja, melyben 1,3 millió dolgozó vett részt.

Ezt a sztrájkot a sztrájkok egész sorozata követte. A munkások ezrei — fémmunkások, villamosipari munkások, gázszerelők és hajóépítők stb. — sztrájkoltak. 1959 júniusában 320 000 vasutas általános sztrájkja fenyegetett, a kormány azonban megtiltotta a sztrájkot. Bár a sztrájk a nyílt beavatkozás következtében meghiú-

sult, a kormány mégis kénytelen volt tárgyalásba bocsátkozni a szakszervezetekkel a béremelésről.

A harc folyamán a munkások és az alkalmazottak milliói jutottak arra a következtetésre, hogy a monopóliumok és a kormány egyesült frontjával saját soraik egységét kell szembeállítani. 1959 vége felé a 90 megyéből 81-ben és 18 szakmai szövetségben létrejött az akcióegység a CGT-hez, a CTCF-hez és a Force Ouvrière-hez tartozó szakszervezetek között.

A szakszervezeti mozgalomban 1948-ban bekövetkezett szakadás óta először jött létre ilyen nagy arányokban akcióegység. 1959-ben az állami alkalmazottak december 2-i általános sztrájkja volt a legnagyobb sztrájk. Egymillióan vettek részt benne.

A dolgozók 1959. évi sztrájkharcai sikeresek voltak. Több mint 2 millió munkás és alkalmazott vívta ki a béremelést. Ugyanakkor a dolgozók kiharcolták a nagy családúak családi segélyének 10 százalékos emelését, a kormány pedig kénytelen volt lemondani a társadalombiztosítási rendszer megnyirbálását célzó kísérleteiről.

1960-ban a béremelésért való harc még nagyobb méretekben bontakozott ki. Az egyes üzemi sztrájkok százai mellett, egyes gazdasági ágak dolgozóinak néhány nagy megmozdulására is sor került. A május 31-i országos vasutassztrájkban több mint 500 000 ember vett részt. Június 9-én tartották meg a „követelések napját" a gépiparban és a kohászati iparban. Ezen a napon a fémmunkások százezrei vettek részt gyűléseken, tüntetéseken és rövid sztrájkokban. Június 10-én kb. 1,3 millió postás, állami alkalmazott és közüzemi dolgozó újabb általános sztrájkot tartott követeléseinek támogatására. Nagy sztrájkokkal tiltakoztak a tömeges elbocsátások ellen a Renault-művekben.

De Gaulle Algéria „megbékéltetésére" irányuló kísérlete kudarcba fulladt; a dolgozók egyre világosabban látják a kapcsolatot a gyarmati háború, a fasiszta elemek aktivitásának megerősödése és a kormány népellenes szociális és gazdasági politikája között; az akcióegység politikája sikeresen fejlődik. Ezek azok a fő tényezők, melyek a francia néptömegek nagyszerű megmozdulásának az 1960. február 1-i általános politikai sztrájknak előzményéül szolgáltak. A sztrájk közvetlen oka az ultrakolonialisták által szervezett algériai fasiszta lázadás volt. A fasiszta veszély határozott kiállásra sarkallta a dolgozókat.

A francia dolgozók 1959—1960. évi sztrájkharcainak legfőbb eredménye az, hogy növekedett a dolgozók osztályöntudata, és je-

Sztrájkmozgalom a kis nyugat-európai államokban (1946—1960)

Év	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)
	Ausztria*			Hollandia			Görögország **		
1946		4,4	6,9	270	72,1	682			
1947		9,2	36,8	272	59,9	203			
1948		5,1	305,0	183	17,7	131			
1949		25,2	86,4	116	14,3	289			
1950		28,1	505,3	79	17,6	162	206	129	434
1951		31,6	84,4	85	14,2	67	184	134	375
1952		31,9	75,3	40	3,8	31	114	52	110
1953		12,7	38,1	58	10,8	28	196	85	117
1954		21,1	51,3	91	18,7	59	172	49	39
1955		26,0	58,0	63	21,2	133	210	50	69
1956	136	43,2	153,4	80	37,0	213	—	—	—
1957	89	19,6	45,6	37	1,4	7,2	169	115	142
1958		28,7	48,7	73	5,1	37	113	92	109
1959		47,0	50,5	48	7,6	14	100	41	59
1960					121	467			

* A politikai sztrájkok és a rövid időtartamú tiltakozó sztrájkok nélkül. A figyelembe nem vett legnagyobb sztrájkok: az 1950 október 4—5-i általános sztrájk (400 000 résztvevő) és az építők általános sztrájkja (85 000 résztvevő).

** 1950—1955-ös évek adatai csak Athén és Pireusz körzetére vonatkoznak. Erősen kisebbített adatok. 1951 március és 1952 szeptember között 600 000 munkás és alkalmazott sztrájkolt, a kiesett munkanapok száma több mint 3 millió. («Всемирное профсоюзное движение», № 8. 1952 г. стр. 17.)

1955-ben májustól augusztusig 178 000 ember vett részt a sztrájkokban. («Всемирное профсоюзное движение», № 12. 1955 г. стр. 29.)

1957-ben az SZVSZ adatai szerint 700 000 ember sztrájkolt. («Информационный бюллетень ВФП», № 3. 1958 г. стр. 9.)

1958-ban az „Avghi" adatai szerint 143 sztrájk volt 150 000 résztvevővel.

1959-ben 141 000 dolgozó sztrájkolt. („Béke és szocializmus" 1961, 4. szám, 102. old.)

1960-ban összesen 400 000 fő vett részt a sztrájkokban. («Правда», 10. февраля 1961 г.)

(Folytatás)

Év	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)
	Dánia ***			Norvégia*			Finnország		
1946	59	54,2	1 389	39	4,7	79,0	42	18,9	116
1947	29	7,5	467	47	8,3	41,3	228	114,7	479
1948	24	2,7	8,0	58	5,9	92,3	84	16,2	244
1949	17	2,7	10,4	47	9,0	104,8	48	59,0	1195
1950	18	2,8	3,7	30	4,4	42,3	78	118,0	4644
1951	12	1,7	3,7	28	42,3	35,7	67	11,4	324
1952	9	2,4	3,6	40	6,4	124,0	43	9,4	54
1953	8	0,4	2,3	55	4,9	40,5	104	15,5	64
1954	20	7,7	22,7	27	2,9	104,5	36	19,2	116
1955	13	6,3	9,9	22	10,0	108,1	72	42,4	344
1956	98	66,3	1 086,6	27	56,2	964,4	43	451,3	6971
1957	14	2,5	7,2	18	3,0	27,1	88	58,7	223
1958	15	9,5	9,4	16	12,5	59,8	50	14,4	45
1959	23	5,9	18,1	18	2,1	48,0	49	19,8	430
1960								19,3	96

*** Csak azok a gazdasági sztrájkok vannak feltüntetve, amelyek következtében több mint 100 munkanap esett ki.
* Csak a legalább 1 napig tartó gazdasági sztrájkok vannak feltüntetve.

(Folytatás)

Év	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)
	Svédország			Svájc			Irország		
1946	137	1,3	27	55	15,2	184,5	105	10,9	150
1947	81	56,9	125	29	7,0	102,2	194	22,3	449
1948	47	6,1	151	28	4,3	61,4	147	16,6	258
1949	31	1,0	21	12	0,9	41,1	153	9,8	273
1950	21	2,4	40	6	0,3	5,4	154	18,6	217
1951	28	15,1	531	8	1,0	8,5	138	24,8	545
1952	32	2,1	79	8	1,2	11,6	82	14,9	529
1953	20	26,2	582	6	2,1	61,1	75	7,1	82
1954	45	7,7	25	6	3,0	26,0	81	8,3	67
1955	18	3,9	159	4	0,4	1,0	96	11,8	236
1956	12	1,6	4	5	0,3	1,4	67	4,4	48
1957	17	1,6	53	2	0,1	0,7	45	4,1	92
1958	10	0,1	15	3	0,8	2,1	51	12,0	126
1959	15	1,2	24	4	0,1	2,0	58	9,3	124
1960									

Forrás: „Yearbook of Labour Statistics" 1953. pp. 344—345., 1959. pp. 505—506., 1960. pp. 522—523.

lentősen megerősödött a proletariátus különféle osztagainak akcióegysége a monopóliumok és az érdekeiket védő burzsoá állam elleni harcban.

A sztrájkharc 1959—1960-ban Olaszországban, Belgiumban, Franciaországban és Angliában bontakozott ki a legnagyobb erővel. De számos más európai kapitalista országban is voltak jelentős megmozdulások.

Hollandiában 1960 márciusában zajlott le az építőmunkások általános sztrájkja. Az ország 200 000 építőmunkása 16 napon át sztrájkolt a béremelésre és a szabadság időtartamának meghosszabbítására irányuló követeléseinek alátámasztására. Még a kormány adatai szerint is 50—60 000 munkás vett részt naponta a sztrájkban. Nem látott Hollandia ilyen nagyméretű sztrájkokat az 1919—1923. évi forradalmi fellendülés ideje óta. A nagy szervezettséggel és szívóssággal harcoló munkások győzelmet arattak: kivívták az 5 százalékos munkabéremelést és a fizetett szabadság 3 nappal való meghosszabbítását.[16]

Finnországban 1959-ben Helsinki, Tampere, Turku és más városok építőmunkásai több mint egy hónapig sztrájkoltak. A munkabér felemelését és a munkahét időtartamának egyidejű csökkentését követelték. A szívósan küzdő munkások kiharcolták a 45 órás munkahét bevezetését és a munkabér 5,4—8,6 százalékkal való felemelését.[17]

Görögország dolgozói nehéz politikai körülmények között folytatják harcukat. A kommunista párt törvényen kívül van, a kormány üldözi a munkásokat és a demokratikus szervezeteket, reakciós törvények és rendeletek teszik semmivé a dolgozók legelemibb szakszervezeti és politikai jogait. Ennek ellenére Görögország munkásosztálya bátor harcot folytat. 1959-ben legalább 140 000 dolgozó sztrájkolt a nyomor és a nyomorúságos munkabér miatt. 1960 elején az ország 28 000 tanítója 24 órás sztrájkot tartott fizetésemelési követeléseinek támogatására.[18] Március—áprilisban az athéni és pireuszi nyomdászok egyhónapos sztrájkban kiharcolták a győzelmet. Végül december 1-én sztrájkba lépett 100 000 építőmunkás. Ez volt az egyik legnagyobb sztrájk Görögország történetében. A munkások gazdasági követeléseinek támogatása céljából indított sztrájkot másnap válaszul a sztrájkolók

[16] Lásd «Всемирное профсоюзное движение», № 5. 1960 г. стр. 46—47.
[17] Lásd «Всемирное профсоюзное движение», № 10. 1959 г. стр. 23.
[18] Lásd «Всемирное профсоюзное движение», № 3. 1960 г. стр. 41.

elleni rendőri megtorló intézkedésekre, politikai jelszavakkal folytatták.[19] 1960-ban Görögországban összesen 400 000 dolgozó vett részt a sztrájkokban.

Spanyolországban a munkásmozgalom a fasiszta Franco-uralom közepette fejlődik. A sztrájkot törvény tiltja. S noha minden sztrájk után újabb letartóztatottak töltik meg a fasiszta kínzókamrákat, a spanyol munkások szüntelen harcot folytatnak, követelik a munkaviszonyok megjavítását, a munkabér felemelését stb.

Függetlenül attól, hogy egyes megmozdulásoknak közvetlen okai vannak, a spanyolországi sztrájkmozgalmat elsősorban a fasiszta Franco-uralom elleni politikai tiltakozás jellemzi. Az utóbbi időben a spanyol dolgozók legnagyobb politikai megmozdulása a Franco-uralom ellen tiltakozó 1959 júniusi sztrájk volt.[20] Az Egyesült Államok által javasolt úgynevezett „gazdasági stabilizáció tervének" végrehajtása a spanyol dolgozók kizsákmányolásának fokozására, a munkabérek befagyasztására, tömeges elbocsátásokra és — a számos vállalat bezárása miatt — a munkanélküliség gyors növekedésére vezetett. Az elégedetlenség növekedésére, amit a néptömegek anyagi helyzetének rosszabbodása okozott, a Franco-rendszer azzal válaszolt, hogy fokozta a terrort, és újabb tömeges megtorlásokat szervezett a dolgozók ellen. Ebben a helyzetben kezdeményezte a kommunista párt a június 18-i országos sztrájkot, és kitűzte a sztrájk jelszavait: általános munkabéremelés, amnesztia a politikai foglyok és száműzöttek részére, a demokratikus szabadságjogok helyreállítása és Franco eltávolítása a hatalomból. A sztrájkban részt vettek Asturia, a Baszkföld, Madrid és Barcelona munkásai, Andalúzia és Estremadura mintegy 200 000 mezőgazdasági munkása stb. A sztrájk azonban több Franco-ellenes párt és szervezet szakadár, kommunistaellenes álláspontja következtében nem érte el a várt méreteket. Egyes szervezetek az utolsó pillanatban tagadták meg a sztrájkban való részvételt, s ezzel meghiúsították a dolgozók akcióegységét.

Franco kormánya, érezvén uralmának ingatagságát, 1960-ban újabb megtorló intézkedéseket hozott a dolgozók ellen, többek közt törvényeket, melyek fokozzák a sztrájkban való részvételért járó büntetés mértékét.

[19] Lásd «Правда», 2. и 5. декабря 1960 г.

[20] 1962 tavaszán hatalmas sztrájkhullám söpört végig Spanyolországon. Franco hatalomra jutása óta ez volt a legnagyobb spanyolországi sztrájk mind időtartam, mind a résztvevők száma tekintetében. — *Szerk.*

Sztrájkmozgalom az ázsiai országokban

Hivatalos adatok*

Év	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)
1946	2 836	2 760	19 602
1947	2 531	2 195	22 343
1948	2 426	3 737	15 340
1949	1 810	2 475	11 991
1950	2 045	2 442	19 894
1951	2 690	2 891	11 182
1952	2 468	3 259	18 907
1953	2 299	3 424	9 360
1954	2 612	2 817	10 465
1955	3 390	3 010	11 955
1956	3 697	3 284	15 942
1957	3 935	5 387	15 807
1958	3 717	4 117	15 796
1959	3 764	2 990	13 297
1960	3 219	3 771	8 555
1946—1950	11 648	13 609	89 170
1951—1955	13 459	15 401	61 869
1956—1960	18 332	18 949	69 397

* A táblázatban a következő országok adatai vannak feltüntetve: Japán, India, Indonézia (1950—1959), Ceylon, Pakisztán (1949—1959), Burma (1948—1959), Malájföld (1948—1949, 1953—1959), Izrael (1947 nélkül), Fülöp-szigetek (1949-től a munkanapok száma, 1951-től a sztrájkok és a sztrájkolók száma), Dél-Vietnam (1954—1959), Dél-Korea (1953—1959 a munkanapok száma nélkül), Ciprus (1952—1959), Szingapur (1950—1959), Thaiföld (1949—1959), Aden (1953—1959) stb. 1960-ban csak India és Japán adatai szerepelnek.

JAPÁN

Még az utóbbi éveket jellemző nagy osztályösszeütközések közül is messze kitűnnek tömeges jellegükkel, hevességükkel, szívósságukkal és a milliós dolgozó tömegek harci kedvével az 1959—1960. évi japáni sztrájkok. E sztrájkok dicső lapokkal gazdagítják nemcsak a japán munkásmozgalomnak, hanem az egész világ munkásmozgalmának történetét is.

A japán dolgozók gazdasági harcának színvonala 1959—1960-ban igen magas maradt. 1959-ben a konfliktusokban részt vevők száma — mely a néptömegek elégedetlenségének fokát jellemzi — kevesebb volt ugyan, mint 1957—1958-ban, de jelentősen túlszárnyalta az 1946—1955 közti átlagos színvonalat, 1960-ban pedig ismét emelkedett.

Év	Gazdasági harc*									Politikai harc (sztrájkok, gyűlések, tüntetések) A résztvevők száma (ezerben)
	Konfliktusok		Ebből							
			Sztrájkok			Munkalassítás		Üzem feletti ellenőrzés		
	A konfliktusok száma	A résztvevők száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A résztvevők száma (ezerben)	A sztrájknapok száma	Az esetek száma	A résztvevők száma (ezerben)	Az esetek száma	A résztvevők száma (ezerben)	
1919			467	63						
1919—1929 (évi átlag)			320	46						
1930			907	81	1 085					
1930—1939 (évi átlag)			624	46	441					
1946—1955 (évi átlag)	1 266	3 579	579	1 098	6 078	204	466	38	18,8	
1956—1960 (évi átlag)	1 746	—	845	1 177	5 328	543	1 309	3	0,2	
1946	920	2 723	622	510	6 266	130	75	170	141	
1947	1 035	4 415	381	212	5 036	141	63	93	24	
1948	1 517	6 715	667	2 299	6 995	135	302	54	6,5	
1949	1 414	3 307	511	1 117	4 321	100	129	25	8,3	
1950	1 487	2 348	566	761	5 486	267	409	28	6,4	
1951	1 186	2 819	564	1 160	6 015	184	362	—	—	
1952	1 233	3 683	576	1 623	15 075	241	617	2	0,5	
1953	1 277	3 399	602	1 336	4 279	261	732	4	0,3	
1954	1 247	2 635	647	928	3 836	271	968	6	0,9	
1955	1 345	3 748	659	1 033	3 467	310	1 000	1	0,03	
1956	1 330		646	1 098	4 562	337	787	5	0,2	
1957	1 685	8 464	830	1 557	5 652	385	1 240	4	0,3	
1958	1 864	6 362	903	1 279	6 052	551	1 680	3	0,4	4 500**
1959	1 709	4 682	887	1 216	6 020	522	1 104	2	0,1	12 000***
1960	2 140	—	961	734	4 352°	918	1 735	2	—	18 000°°

* Statistiches Jahrbuch für das Deutsche Reich. Internationale Übersichten. 1927". S. 156.; 1931, S. 145. „Japan Statistical Yearbook". 1953, p. 330—351.; „Japan Economic Yearbook". 1960. p. 195. „The Japan Annual". 1958 p. 297. „Monthly Labour Statistics and Research Bulletin", No 10, 1960. p. 65. No 2. 1961. p. 59.; „Economic Satistics Monthly", No 3. 1961, p. 134.

** «Информационный бюллетень ВФП», № 24. 1958 г.

*** «Правда, 5 декабря 1960 г.; „Neues Deutschland", 11. XII. 1959; «Всемирное профсоюзное движение», № 3. 1960 г. 10—11.; «Современный Восток», № 1. 1960 г. стр. 16—17.

° 11 hónapi adatok.

°° «Всемирное профсоюзное движение», № 10. 1960 г. стр. 18.; «Современный Восток», № 11. 1960 г. стр. 28.; „Times" 6. VI. 1960.; „Combat" 22. VI. 1960.

A monopóliumok elleni harc élesebb jelleget öltött. Míg 1951 és 1956 között a konfliktusoknak átlag 70 százaléka végződött sztrájkkal, addig 1957—1959-ben már 77,6 százaléka „rekord" év pedig éppen az 1959-es év volt, amikor is az összeütközések 82,4 százalékából lett sztrájk.

Az 1959—1961. évi sztrájkokkal új szakasz kezdődött a japán dolgozók osztályharcában. A japán nép és mindenekelőtt a munkásosztály politikai tudatában fontos eltolódás ment végbe. Megnőtt a kommunista párt befolyása. A dolgozók szervezetei megerősödtek. A dolgozók egységének gondolata az utóbbi évek osztályharcai közepette bebizonyította életképességét, s újabb milliókat hódított meg.

INDIA

A sztrájkmozgalom dinamikája
(1928—1960)*

Év	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)
1928	203	507	31 647
1929	141	532	12 166
1924—1929 (évi átlag)	145	323	11 373
1937	379	648	8 982
1938	399	401	9 199
1930—1939 (évi átlag)	222	265	4 004
1946	1 629	1 962	12 718
1947	1 811	1 841	16 563
1948	1 259	1 059	7 837
1949	920	1 685	6 601
1950	814	720	12 807
1951	1 071	691	3 819
1952	963	809	3 337
1953	772	467	3 383
1954	840	477	3 373
1955	1 166	528	5 698
1956	1 263	734	7 137
1957	1 630	889	6 429
1958	1 524	929	7 798
1959	1 523	692	5 605
1960	1 338	702	4 203

* „Yearbook of Labour Statistics". 1953. p. 334., 1959. p. 504., 1960. p. 520.; „Reserve Bank of India Bulletin". Bombay No 3. 1961. p. 445.

Megjegyzés: A hivatalos statisztika csak azokat a gazdasági jellegű sztrájkokat veszi figyelembe, amelyekben legalább 10 munkás vesz részt.

Év	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)
	Burma			Izrael**			Pakisztán			Maláj Szövetség		
1946	—	—	—	129	28,1	335	—	—	—	—	—	—
1947	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1948	11*	11,7*	77,6*	45	1,5	8,0	—	—	—	—	—	—
1949	5	2,9	5,1	53	5,2	57,4	72	44,6	102	—	—	—
1950	9	1,3	5,6	72	9,1	55,1	32	16,8	83	—	—	—
1951	23	5,8	14,2	76	9,7	114,3	64	22,8	77	—	—	—
1952	28	7,7	41,9	94	14,0	58,1	95	28,0	126	—	—	—
1953	18	3,1	18,6	84	9,0	35,4	86	33,8	89	48	7,5	39
1954	8	1,7	4,4	82	12,1	71,9	107	69,8	284	78	10,0	51
1955	7	0,5	1,3	87	9,9	54,0	75	42,1	121	72	15,4	80
1956	2	0,1	0,7	74	11,5	112,8	150	111,8	375	213	48,7	562
1957	9	2,2	3,1	59	3,7	165,5	150	158,9	924	113	14,1	219
1958	11	3,7	9,9	48	6,0	87,8	93	90,0	517	69	9,5	59
1959	5	2,1	0,3	51	5,9	31,3	29	32,7	51	39	6,9	38

* 1948 augusztus—decemberi adatok.
** Legalább 1 napig tartó gazdasági sztrájkok.

Év	A konfliktusok ** száma	A konfliktusok résztvevőinek száma (ezerben)	A sztrájkok száma*	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A konfliktusok száma***	A konfliktusok résztvevőinek száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)
	Fülöp-szigetek					Indonézia					Ceylon		
1946	69	46	—	—	—	—	—	—	—	—	156	54,5	283
1947	93	23	—	—	—	—	—	—	—	—	105	55,3	744
1948	212	50	—	—	381	—	—	—	—	—	53	24,2	52
1949	247	45	—	—	210	—	—	—	—	—	94	480,3	696
1950	228	45	—	—	225	—	—	144	490	7784	110	28,3	108
1951	254	38	28	4,9	51	—	—	451	319	3720	102	312,8	539
1952	310	39	14	2,3	19	—	—	349	133	879	75	11,5	56
1953	577	81	13	9,7	149	—	—	280	420	4810	87	378,1	463
1954	456	76	53	18,4	871	2963	2305	319	158	2386	114	101,8	477
1955	—	—	47	14,6	591	3697	3489	469	239	4098	107	22,7	106
1956	—	—	81	22,7	995	3896	3112	505	340	6969	214	88,8	354
1957	—	—	59	19,7	218	4131	5057	151	62	863	304	367,3	808
1958	—	—	59	16,6	375	3350	2976	55	13,1	98	203	73,0	725
1959	—	—	59	26,7	457	—	—	70	26,6	313	248	89,8	812

*** Sztrájkok és a sztrájk megkezdése előtt rendezett konfliktusok.

* Gazdasági sztrájkok, melyekben legalább hatan vettek részt, s melyek legalább egy napig, illetőleg egy műszakon át tartottak.

** 1952-től nem szerepelnek azok a sztrájkok, melyekben 5 munkásnál kevesebb vett részt és melyeknek időtartama kevesebb egy napnál, ha a kiesett munkanapok száma nem haladja meg az 50-et.

Források: „Yearbook of Labour Statistics". 1953. p. 343—344., 1959. p. 503—505., 1960. p. 520—521.

Чжан Чжао-цянь: Политика и экономика послевоенный Индонезии. M. 1958. r. стр. 294. „Statistical Pocketbook of Indonesia". Djakarta 1959. p. 240—242.

Év	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A szakszervezetek és a sajtó adatai a sztrájkolókról (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)
	Argentina*				Brazília*			Mexikó°°		
1946	142	334	2048	—	—	100	—	267	10,2	—
1947	64	541	3467	—	—	—	—	130	10,7	—
1948	103	278	3159	1250	kb. 200	250	—	88	26,4	—
1949	36	29	510	—	—	200	—	90	15,4	—
1950	30	97	2032	540	—	—	—	82	31,2	—
1951	23	16	152	—	—	300	—	144	—	—
1952	14	16	313	—	—	410	—	113	18,3	—
1953	40	6	59	—	—	1000	—	167	38,6	—
1954	18	120	1449	1000	371	1600	—	93	25,8	—
1955	21	12	144	—	482	1500	—	135	10,7	—
1956	50	854	5167	—	—	2300	—	159	7,6	—
1957	56	304	3391**	—	—	2500	—	—	—	—
1958	84	277	6245	—	—	—	—	193	7,1	—
1959	45	1411	10078***	12000	—	—	—	740	60,6	—
1960	—	—	—	3000	—	1600	—	—	—	—

* Csak Buenos Airesra vonatkozó hivatalos adatok.

** Buenos Airesra vonatkozó adatok. Hivatalos országos adatok a sztrájkmozgalomról 1957. június 1-től 1958. július 1-ig: 1294 sztrájk 7 783 000 résztvevővel. (Lásd «Информационный бюллетень ВФП», № 22. 1958 r.) Az egész ország sztrájkolóira vonatkozó adatok a következő forrásokból valók: „La Ora", 16. II. 1949. „New York Times", 10. V., 18., XII. 1950. „Financial Times", 9. V. 1950. «Всемирное профсоюзное движение», № 8—9. 1960 r. стр. 4.; „Béke és szocializmus", 1961. 2. sz. 50. old. (Adatok az 1960 novemberi általános sztrájkról.)

*** A szövetségi rendőrség adatai szerint 1959 februártól júniusig és augusztustól októberig 482 sztrájk volt.

° A brazíliai sztrájkmozgalomra vonatkozó hivatalos adatok hiányoznak. Az 1946-os adat a São Pauló-i általános sztrájkban részt vevők számát mutatja. (Lásd «Народы Латинской Америки в борьбе против американского империализма». M. 1951. стр. 437.) A többi évre vonatkozó források: «Информационный бюллетень ВФП», № 3. 1949 г.; „Conjuntura Econômica" No 1. 1956. p. 174.; „Бики" 1956 február 14,2 oldal; «Проблемы современной Латинской Америки», 1959 стр. 292; «За рубежом» № 5. 1961 г. стр. 2.

°° 1946—1951-es adatok. Forrás: *Rivera Marin:* „El mercado de Trabajo." Mexico—Buenos Aires 1955. pp. 213., 226., 230—231.

(Folytatás)

Év	Chile***				Peru			Puerto Rico			Jamaica		
	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A szakszervezetek és a sajtó adatai a sztrájkolókról (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)
1946	196	95	—	300	—	—	—	—	—	—	110	15,6	238
1947	176	68	1116	—	—	—	—	81	11,4	81	27	13,4	259
1948	40	11	647	—	—	—	—	52	6,8	61	23	3,2	10,3
1949	50	21	739	—	—	—	—	60	153,5	1014	7	0,4	2,7
1950	218	79	2278	—	—	—	—	24	4,2	20	58	12,7	75,2
1951	193	89	1565	600	—	—	—	55	20,4	118	53	13,6	166,1
1952	215	152	1767	—	—	—	—	49	26,9	229	42	6,3	79,1
1953	208	123	1453	—	—	—	—	43	25,5	94	18	4,6	71,0
1954	364	99	1795	700	—	—	—	49	23,0	64	25	3,2	39,9
1955	274	128	1099	1200	—	—	—	33	18,5	347	28	8,2	132,3
1956	147	105	1657	—	—	—	—	26	4,6	48	15	5,7	4,9
1957	80	30	228	—	161	45	192	39	4,8	50	105	20,3	612,1
1958	120	48	196	—	213	48	1264	39	12,5	94	61	20,5	181,8
1959	204	82	870	—	—	—	—	39	6,1	94	67	33,3	376,8

*** Az 1946 januári, az 1954 májusi és az 1955 júliusi általános sztrájkokat a hivatalos statisztika nem veszi figyelembe.

Források: «Информационный бюллетень ВФП», №19—20. 1948 г. стр. 5—6.; «Советские профсоюзы», № 11. 1954 г. стр. 73—76. Az 1951-es adatokat (második félév) és az 1956. július 7-i általános sztrájk adatait lásd «Материалы о стачечной борьбе». М. 1957. стр. 85.

Egyesült Államok				Kanada			
Év	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	Év	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)
1919	3 630	4 160	—	1920—1929 (évi átl.)	110	29	658
1919—1929 (évi átl.)	1 626	1 036	—	1930—1939 (évi átl.)	141	32	326
1937	4 740	1 861	28 425				
1930—1939 (évi átl.)	2 015	911	14 192	1943	402	218	1 041
1945	4 750	3 467	38 025				
1946	4 965	4 600	116 000		228	139	4 516
1947	3 693	2 170	34 600		236	104	2 397
1948	3 419	1 960	34 100		154	43	886
1949	3 606	3 030	50 050		137	51	1 064
1950	4 843	2 410	39 800		161	192	1 389
1951	4 737	2 220	22 900		259	103	902
1952	5 117	3 540	59 100		222	121	2 880
1953	5 091	2 400	28 300		174	56	1 325
1954	3 468	1 530	22 600		174	62	1 475
1955	4 320	2 650	28 200		159	60	1 875
1956	3 825	1 900	33 100		229	89	1 246
1957	3 673	1 390	16 500		249	91	1 635
1958	3 694	2 060	23 900		262	112	2 872
1959	3 708	1 880	69 000		217	100	2 387
1960	3 250	1 375	19 250				746

Források: „Survey of Current Business", No 3. 1961. p. S-15., No 4. p. S-15.; „Canadian Statistical Review", No 3. 1961. p. 28.

Sztrájkmozgalom az afrikai országokban

Év	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)
	Általános adatok (hivatalos sztatisztika)		
1952—1955	2 123	404	4 613
1956—1959	5 923	1 253	8 139
	Sztrájkmozgalom az angol birtokokon (Kenya, Uganda, Tanganyika, Rhodesia, Nigéria)		
1952—1955	1 159	238	3 107
1956—1959	1 780	612	3 770
	Sztrájkmozgalom az arab országokban (Marokkó, Tunézia, Szudán, Egyiptom)		
1956	2 664*	154	694
1957	201	40	180
1958	274	126	279
1959	430	48	208

* Ebből 1987 sztrájk Marokkóban.

Év	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)
	Ghana			Kenya			Tanganyika			Uganda			Dél-afrikai Unió		
1946													54	95,7	209
1947													80	20,0	1373
1948				87	7,3	10,9							45	4,0	25
1949				71	10,1	6,6	52	10,8	32,8				37	7,1	36
1950				63	3,9	4,2	50	7,4	11,0				33	3,3	6
1951				57	6,6	10,7	73	7,9	12,8				40	8,3	13
1952				84	6,0	5,7	82	10,5	15,9				55	6,5	22,2
1953				39	3,2	2,7	61	7,1	6,8	53	7,4	14,7	32	2,7	2,8
1954				33	1,5	2,0	43	4,6	7,8	59	6,5	11,4	60	5,8	13,3
1955	35	8,3	29,2	35	17,9	81,9	42	8,9	12,6	75	7,5	18,3	102	9,9	16,8
1956	25	33,3	2492,6	39	5,2	27,9	54	17,7	58,1	56	8,2	12,5	105	10,0	12,6
1957	45	11,9	33,0	77	22,0	25,4	114	39,8	165,3	35	3,0	6,9	119	9,6	13,4
1958	50	21,8	49,5	96	21,4	59,1	153	67,4	296,7	44	5,9	10,9	74	8,2	6,6
1959	20	4,1	11,4	67	42,2	432,0	205	82,9	402,7	64	13,2	102,2	46	3,7	11,4

(Folytatás)

Év	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)
	Nigéria			Egyiptom			Észak-Rhodesia			Dél-Rhodesia		
1950				49		39						
1951				76		64						
1952							114	42,3	670			
1953				11	3,2	5,5	94	6,4	24			
1954	33	9,9	26,9	5	2,1	2,0	143	44,5	589	36	11,5	53,5
1955	30		12,2	7	3,9	31,1	49	40,0	1548	54	2,3	4,0
1956	30	23,6	61,3	4	3,7	7,9	110	119,7	470	97	9,8	18,7
1957	49	21,8	63,4	11	5,2	6,1	76	16,2	210	66	2,6	2,8
1958	48	24,7	78,3	3	0,7	0,4	40	27,2	1159	102	6,0	5,7
1959	51	21,0	87,0	44	1,0	1,8	23	2,2	2,2	84	8,6	12,4

(Folytatás)

Év	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)
	Marokkó			Szudán			Tunézia			Francia Nyugat-Afrika		
1951	31	2,8										
1952	66	4,4										
1953										57	692,4	
1954				29	14,5	47			8,3	67	103,7	
1955				23	39,3	138	168	9,3	56,9	61	121,7	
1956	1987	76,5	404	21	58,6	207	252	14,9	74,8	56	98,1	
1957	118	22,8	112	9	6,3	37	63	5,4	25,2	117	109,7	
1958	220	118,8	258	6	5,0	19	45	1,4	1,9			
1959	365	45,5	204,5	—	—	—	21	1,4	1,3			

Forrás: „Yearbook of Labour Statistics", 1953. p. 343.; 1959. pp. 501—502. ; 1960. pp. 517—518.

Sztrájkmozgalom Ausztráliában és Új-Zélandban

Év	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)	A sztrájkok száma	A sztrájkolók száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)
	Ausztrália*			Új-Zéland		
1946	869	349	1 948	96	15,7	30
1947	982	327	1 339	134	27,0	103
1948	1 141	317	1 663	101	28,5	93
1949	849	265	1 334	123	61,5	218
1950	1 276	432	2 063	129	91,5	271
1951	1 344	409	873	109	36,9	1 157
1952	1 627	506	1 164	50	16,3	28
1953	1 459	496	1 051	79	22,2	19
1954	1 490	370	902	61	16,2	20
1955	1 532	445	1 011	65	20,2	52
1956	1 306	428	1 121	50	13,6	24
1957	1 103	337	630	51	15,5	28
1958	987	283	440	49	13,7	19
1959	869	237	365	73	18,8	20
1960				42**	11,1**	31**

Források: „Yearbook of Labour Statistics", 1953. p. 345.; 1959. p. 506.; 1960. p. 523. „Monthly Abstract of Statistics", Wellington No 3. 1961. p. 18.

* Az adatok csak azokra a gazdasági sztrájkokra vonatkoznak, melyekben legalább 10 munkás vett részt.

** 6 hónapra vonatkozó adatok.

ÖSSZESÍTŐ ADATOK

Összesítő adatok a kapitalista országokban folyó sztrájkmozgalomról (1956—1960)

Év	A sztrájkolók száma a hivatalos adatok szerint (millióban)	A statisztikában figyelembe nem vett sztrájkolók száma (millióban)	A sztrájkolók összesen (millióban)	Ebből a politikai sztrájkok résztvevői (millióban)
	EURÓPA			
1956	4,1	0,1	4,2	0,1
1957	6,0	—	6,0	—
1958	3,6	0,5	4,1	0,4
1959	5,5	1,7	7,2	0,2
1960	5,5*	14,1	19,6	13,6
	ÁZSIA			
1956	3,3	—	3,3	—
1957	5,4	—	5,4	—
1958	4,1	5,1	9,2	5,0
1959	3,0	16,0	19,0	16,0
1960	3,5*	22,0	25,5	22,0

Év	A sztrájkolók száma a hivatalos adatok szerint (millióban)	A statisztikában figyelembe nem vett sztrájkolók száma (millióban)	A sztrájkolók összesen (millióban)	Ebből a politikai sztrájkok résztvevői
		LATIN-AMERIKA		
1956	1,0	2,6	3,6	0,3
1957	0,1	8,3	8,4	—
1958	0,2	6,5	6,7	4,1
1959	0,1	12,3	12,4	7,0
1960	0,3*	6,1	6,4	5,5
		ÉSZAK-AMERIKA		
1956	2,0	—	—	—
1957	1,5	—	—	—
1958	2,2	—	—	—
1959	2,0	—	—	—
1960	1,5	—	—	—
		AFRIKA		
1956	0,4	—	—	—
1957	0,2	—	—	—
1958	0,4	—	—	—
1959	0,3	—	—	—
1960	0,3*	—	—	—
		AUSZTRÁLIA ÉS ÓCEÁNIA		
1956	0,4	—	—	—
1957	0,4	—	—	—
1958	0,3	—	—	—
1959	0,3	—	—	—
1960	0,3*	—	—	—
		KAPITALISTA ORSZÁGOK ÖSSZESEN		
1956	11,1	2,7	13,8	0,5
1957	13,6	8,3	21,9	—
1958	10,8	12,1	22,9	9,5
1959	11,2	30,0	41,2	23,2
1960	11,4*	42,2	53,6	41,1

* Becslés.

Összehasonlító adatok a kapitalista országokban folyó sztrájkmozgalomról a két világháború közti és a háború utáni évekre vonatkozólag[21]

(hivatalos statisztika)

Év	Kapitalista országok összesen			Ipari országok		
	A sztrájkok száma (ezerben)	A sztrájkolók száma (millióban)	A sztrájknapok száma (millióban)	A sztrájkok száma (ezerben)	A sztrájkolók száma (millióban)	A sztrájknapok száma (millióban)
1919—1939	177,4	80,8	1 245,4	165,6	74,5	1 119,8
1946—1960	247,4	222,6	1 228,2	200,5	192,5	1 006,3

Ezek az adatok azt bizonyítják, hogy a háború utáni években a sztrájkmozgalom a kapitalista országokban magasabb színvonalú, mint az első és a második világháború között volt. Különösen ugrásszerűen nőtt a sztrájkolók száma.

Az itt közölt táblázat, bár a sztrájkharc növekedését bizonyítja a háború előtti évekhez képest, korántsem teljes, és nem tükrözi a harc jelenlegi valóságos méreteit.

Először, a táblázatban nem szerepel számos olyan ország, amelyek csak a háború után kezdték meg a sztrájkmozgalomról szóló statisztika közlését. Másodszor — és ez az alapvető — a hivatalos statisztika nem fogja át a dolgozók sztrájkharcának valamennyi formáját és irányát, s így, mint később rátérünk, jelentős kiegészítésekre szorul.

* * *

A sztrájkmozgalomra vonatkozó rendszeres statisztikai adatok egyedüli forrásai sok ország különféle (kormány-, tudományos és vállalkozói) intézményeinek és szervezeteinek kiadásában megjelenő időszaki és nem időszaki kiadványok, valamint az egyes országok adatai alapján összeállított statisztikai évkönyvek („Yearbook of Labour Statistics"), melyeket az ENSZ keretében működő Nemzetközi Munkaügyi Szervezet ad ki.

A kapitalista világ sztrájkoló dolgozóinak számára vonatkozó *hivatalos* adatok összegezése alapján a következő eredményre jutunk: 1955-ben 10,6 millió ember sztrájkolt, 1956-ban 11,1 millió, 1957-ben 13,6, 1958-ban 10,8, 1959-ben 11,2,[22] 1960-ban pedig (becs-

[21] Ezekben az összesített adatokban 27 olyan kapitalista ország adatai foglaltatnak, melyeknek statisztikája teljesen vagy csaknem teljesen átfogja a megjelölt időszakot.

[22] „Yearbook of Labour Statistics", 1960. pp. 517—523.

lés szerint) 10,6 millió volt a sztrájkolók száma. Ezek a számok azt mutatják, hogy a sztrájkmozgalom az 50-es évek második felében stabil volt, illetve 1957-ben bizonyos emelkedést mutatott. Más szóval ezek a számok nem tükrözik a munkásosztály harcának 1959—1960-ban bekövetkezett új fellendülését. A burzsoá statisztika durván elferdíti a valóságos képet. Belgium, Japán, Argentína, Olaszország, Brazília, Franciaország és más államok munkásosztályának sztrájkjai, melyek az egész világ figyelmét magukra vonták, bizonyítják ezt.

Leninnek a burzsoá statisztika hamisító jellegére vonatkozó ismételt figyelmeztetése a legteljesebb mértékben áll a sztrájkok statisztikájára is. Nem szabad megfeledkezni arról, hogy a sztrájkharcban a kapitalista rendszer alapvető ellentmondása — a munka és a tőke közötti ellentmondás — nyilvánul meg. Azok a következtetések, amelyek a sztrájkmozgalom statisztikájának tanulmányozásából adódnak, elvi jellegűek. Az „osztályharc megszűnéséről" és a „szociális harmóniáról" szóló apologetikus elméletek leleplezésének a kritikai elemzésre és a burzsoá statisztikai tudomány „pártatlan" és „objektív" adatainak megcáfolására kell támaszkodnia. Természetesen naiv dolog lenne ezt a hamisítást, mint a tényleges adatok mennyiséggel való egyszerű csökkentését elképzelni, bár Argentína, a Dél-afrikai Köztársaság, Görögország és más hasonló országok hivatalos statisztikája nyilván ettől sincs messze. De a burzsoá statisztika rendszerint más úton halad.

Először, a legtöbb ország statisztikája leszűkíti a sztrájkmozgalom kereteit, és csupán a bérmunkások és a munkaadók — akár a magánvállalkozók, akár az állam — közti munkaügyi konfliktusokat[23] tekinti sztrájknak. Ezt számos ország kiadványaiban egyenesen ki is mondják (Belgium, NSZK, Kanada, Egyesült Államok, Ausztrália, India, Japán stb.);[24] máskor pedig megláthatjuk a statisztikai adatok tanulmányozásából (Franciaország, Chile, részben Olaszország stb.). Például a belga statisztika egyet sem vett figyelembe a legutóbbi tíz év alatt lejátszódott következő öt általános politikai sztrájkból: kettő 1950-ben III. Lipót visszatérése el-

[23] Ebből a szempontból jellemzők a sztrájkok statisztikájával foglalkozó fejezetek címei. Az angol kiadásokban „munkabeszüntetés" („work stoppage"), az indiaiakban és az amerikaiakban — „konfliktusok" („disputes"), az olaszokban és a japánokban „munkakonfliktusok" („conflitti del lavoro", „labour disputes") stb. cím szerepel.

[24] Lásd „Yearbook of Labour Statistics", 1960. pp. 517—523.

len, 1952-ben a katonai szolgálati idő meghosszabbítása ellen, 1960. január 29-én, amikor fontos szociális, gazdasági reformok bevezetését követelték, és végül 1960 december—1961 januárban a legnagyobb sztrájk Belgium történetében. Ezekben a sztrájkokban a szakszervezetek adatai szerint körülbelül 4 millió ember vett részt, viszont a hivatalos statisztika az egész 1946—1960 közötti időszakra 2 502 000 sztrájkolót tüntet fel.

Hivatalos adatok szerint 1960 11 hónapjában az országban 59 sztrájk volt, amelyekben 27 000 ember vett részt, a kiesett munkanapok száma pedig 277 000 volt.[25] Ez kevesebb, mint bármelyik háború utáni évben. Ily módon, a belga munkásmozgalom *legnagyobb* fellendülésének évében a hivatalos statisztika szerint a sztrájkharc színvonala a *legalacsonyabb* volt.

A japán statisztika nem veszi figyelembe az amerikai—japán biztonsági szerződés és Eisenhower japáni látogatása ellen irányuló 1959—1960-as nagyszabású sztrájkokat. A hivatalos adatok szerint a sztrájkolók száma 1960 júniusában kereken 110 000 volt.[26] Szakszervezeti adatok szerint azonban csupán egyetlen napon, az 1960. június 22-i általános sztrájk alkalmával 6 millió dolgozó sztrájkolt.

Hasonló a helyzet a francia statisztikával, mely nem foglalja magában az algériai fasiszta lázadás ellen rendezett 1960. február 1-i sztrájkot, mint tisztán politikai megmozdulást. Hivatalos adatok szerint ebben a hónapban 31 500 fő[27] volt a sztrájkolók száma, holott a februári 1-i sztrájkban 10—12 millió dolgozó vett részt. Az NSZK statisztikájának 1960-as adatai 17 000 sztrájkolót[28] tüntetnek fel, nem foglalják magukban azt a több tízezer munkást, akik rövid sztrájkokkal tüntettek az egészségügyi ellátás rendszerének reformjára és a kormánynak a rendkívüli állapot bevezetéséhez szükséges jogokkal való felruházására vonatkozó reakciós törvényjavaslatok ellen.

Az a következtetés, hogy a burzsoá statisztika nem tükrözi a politikai sztrájkharcot, nem polemikus túlzás, hanem a tények pontos megállapítása. A sztrájkmozgalomra vonatkozó általános

[25] Lásd „Bulletin de statistique", Bruxelles 1961. N° 2—3. p. 274.

[26] Lásd „Monthly Labour Statistics and Research Bulletin", Tokyo 1960. N° 10. p. 65. Az adatok vonatkoznak a teljes munkabeszüntetésre („work stoppage") és a munkaütem lassítására („slow work") egyaránt.

[27] „Bulletin mensuel de statistique", Paris 1960. N° 10. p. 5.

[28] „Wirtschaft und Statistik", 1961. N° 2. S. 86.

adatok, különösen ami a sztrájkolók számát illeti, jelentősen csökkentettek. Áll ez elsősorban a munkásmozgalom fellendülésének időszakaira, amikor a politikai sztrájkok aránya erősen megnő, s különösen az 1959—1960. évi fellendülésre, melyet a rendkívül nagy tömegek részvétele és éppen a politikai harcok élessége jellemez.

A „sztrájkharc" fogalmának ez a leszűkítése azért tarthatatlan módszertanilag, mert nincs éles határ a gazdasági és a politikai sztrájk között, mint ahogy nincs általában a gazdasági és a politikai harc között sem, mégpedig nemcsak a munkásmozgalom fejlődésének általános történelmi távlatai szempontjából, hanem a gazdasági helyzetének megjavítására törekvő munkásosztály közvetlen harcának konkrét, gyakorlati szempontjából is. A munkásosztály helyzetét befolyásoló körülmények összességébe — a gazdasági konjunktúrával és a nemzetközi küzdőtér erőviszonyaival együtt — az országban uralkodó politikai rendszer és a kormány kül- és belpolitikája is beletartozik. A burzsoá-demokratikus szabadságjogok, melyeket a nyugat-európai munkások sok évtizedes harcban vívtak ki, kétségtelenül jelentékenyen kiszélesítették gazdasági érdekeik és követeléseik megvédésének lehetőségeit.

A dolgozók milliói az utóbbi évek sztrájkjai folyamán bebizonyították, hogy élettapasztalataik alapján megértették gazdasági és politikai érdekeik elválaszthatatlanságát. A gazdaságnak és a politikának ezt a kapcsolatát azonban a burzsoá statisztikai tudomány nem akarja észrevenni. Lenin sok évvel ezelőtt megállapította, hogy az efféle tévedések osztályjellegűek: „Természetesen, ezeknek a tévedéseknek és előítéleteknek szívósságát a burzsoázia *érdekei* is alátámasztják, mert hiszen a burzsoázia a modern polgári társadalom mély osztályellentéteinek elleplezésére törekszik, s mint tudjuk, amikor érdekről van szó, a legvitathatatlanabb igazságot is vitatni kezdik."[29]

A gazdasági és a politikai harc éles kettéválasztásának osztályértelme világos, és világos az is, hogy miért mellőzi a statisztika a politikai sztrájkot. A gazdasági sztrájk — annak a harcnak egyik formája, amelyet a munkások munkaerejük eladásának jobb feltételeiért folytatnak — „kellemetlen, de még tűrhető". A politikai sztrájk már „anomália", a „demokrácia megsértése", a „kommunisták fondorlata". A nagytekintetű burzsoá statisztika pedig még

[29] *Lenin* Művei. 22. köt. Szikra 1951. 62. old.

„nem süllyedt" olyan mélyre, hogy „fondorlatokat" tartson nyilván.

Másodszor, a burzsoá statisztika leszűkíti magának a „sztrájknak" a fogalmát is. A legtöbb kapitalista országban sztrájkon csak a teljes munkabeszüntetést („work stoppage") értik, melynek időtartama legalább egy munkanap vagy műszak (Belgium, Olaszország, Izrael, India, Fülöp-szigetek stb.), Japánban pedig legalább 4 óra. Ez a meghatározás azonban nem fogja át a sztrájkharc változatos formáit. Még a második világháború előtt keletkeztek, a háború utáni időszakban pedig igen széles körben elterjedtek a rövid időtartamú sztrájkok, melyeket gyakran sorban egymás után szerveznek egymással kapcsolatban levő műhelyekben vagy vállalatoknál. Ezeket a sztrájkokat többször megismétlik, s ezzel dezorganizálják a termelést. Gyakran folyamodnak a munkások más harci formákhoz is, például lassítják a munka ütemét („az együtt nem működés taktikája"), vagy megtagadják a túlórázást. Kevésbé tömeges jelenség, bár számos országban mind gyakrabban előforduló harci forma a vállalatok elfoglalása, mellyel a munkásoknak az a céljuk, hogy megakadályozzák sztrájktörők alkalmazását, vagy hogy tömeges elbocsátások veszélye esetén maguk szervezzék meg a termelést.

A sztrájk — mint már megállapítottuk — a kapitalista kizsákmányolás ellen küzdő munkásosztály harcának egyik formája. Lényege az, hogy a munkások abbahagyják a termelést, ezzel anyagi veszteséget okoznak a tőkésnek, s így kényszerítik a tőkést követeléseik kielégítésére. A sztrájknak az a tartalma megmarad minden válfajában, akár meg nem állapított határidejű, akár tízperces „figyelmeztető" sztrájkról van szó, akár jó előre kitűzték, akár váratlanul robbant ki, akár otthon maradnak a munkások, akár tétlenül állnak a munkahelyükön, akár teljesen abbahagyják a munkát, akár csökkentett ütemben dolgoznak és így tovább.

A gazdasági sztrájkokat viszonylag teljes mértékben számba veszik Angliában és az Egyesült Államokban. Az angol statisztika minden sztrájkot nyilvántart, amelyben legalább 10 munkás részt vesz, és amelynek időtartama nem kevesebb egy napnál, sőt az esetben is figyelembe veszi őket. ha a résztvevők száma vagy a sztrájk időtartama kevesebb ugyan, de a sztrájk következtében több mint 100 munkanap esik ki. Az Egyesült Államokban azokat a sztrájkokat veszik számításba, melyekben legalább 6 munkás vesz részt, és amelyek legalább egy napig, illetve egy műszakon át

tartanak. Nem veszik azonban figyelembe a munka ütemének lassításában („slow work") megnyilvánuló sztrájkokat.

A gazdasági sztrájkok statisztikája talán Japánban a legteljesebb. Csak egyáltalán nem tükrözi az állami munkások és alkalmazottak sztrájkját. Arról van szó, hogy a japán dolgozók e nagyszámú kategóriájának egyáltalán nincs joga sztrájkolni, úgyhogy az állami vállalatoknál és intézményeknél formálisan nincs is sztrájk. De a dolgozók, miközben a sztrájkot megtiltó reakciós törvény hatályon kívül helyezéséért küzdöttek, kidolgozták azokat a sajátságos harci formákat, melyek lényegében helyettesítik a sztrájkot. Ilyenek a munkaidő alatti szüntelen gyűlésezések, az egyidejű szabadságra menés, minden előírás betű szerinti teljesítése, ami időnként a munka teljes leállására vezet stb. Ebben a harcban a dolgozók százezrei vesznek részt. Nézzünk csak egy példát.

1960. szeptember 15-én az állami és községi alkalmazottaknak fizetésemelési követeléseik támogatására indított első őszi megmozdulása idején az ország 600 városának körülbelül 800 000 alkalmazottja kétórás tömeggyűléseket tartott.[30] Újabb példája ez a burzsoá statisztika formalizmusának, amelynek azonban megvannak a maga társadalmi gyökerei.

A hivatalos statisztika Prokrusztész-ágyába a sztrájk különféle formáinak mellőzése következtében „belé nem férő" sztrájkok és sztrájkolók számát megállapítani nem lehet, de a következtetésre lehetőséget ad egyes országok teljesebb statisztikai adatainak felhasználása.

A japán statisztika a legalább 4 órás sztrájkokon kívül figyelembe veszi a munka ütemének meglassítását és azokat a sztrájkokat is, melyek a vállalatok feletti munkásellenőrzés bevezetésével járnak együtt.[31]

A táblázat azt mutatja, hogy növekszik a jelentősége az olyan harci formáknak, mint a munkaütem lassítása. 1956 és 1959 között a sztrájknak erre a formájára esett a japán dolgozók összes sztrájkjainak 35,3 százaléka és a sztrájkolók 48 százaléka.

Olaszországban a Központi Statisztikai Intézet és a Gyáriparosok Szövetsége is közöl adatokat a sztrájkról. A Központi Statisztikai Intézet csak azokat a sztrájkokat veszi számba, melyek legalább

[30] „Neue Zürcher Zeitung", 17. IX. 1960.

[31] „Japan Statistical Yearbook" 1953. pp. 330—331. „Monthly Labour Statistics and Research Bulletin", N⁰ 10. 1960. p. 65.

A sztrájkharc formái Japánban

Év	Teljes munkabeszüntetés		Munkaütemlassítás		Ellenőrzés az üzemek felett	
	Az esetek száma	A résztvevők száma (ezerben)	Az esetek száma	A résztvevők száma (ezerben)	Az esetek száma	A résztvevők száma (ezerben)
1946—1950	2 747	4 899	774	979	370	186
1951—1955	3 048	6 130	1 267	3 679	13	2
1956—1959	3 266	5 150	1 795	4 761	14	1
	Ugyanez az összes sztrájkok és sztrájkolók %-ában					
1946—1950	70,6	80,8	19,9	16,1	9,5	3,1
1951—1955	70,4	62,3	29,3	37,7	0,3	0,02
1956—1959	64,4	52,0	35,3	48,0	0,3	0,01

egy napig tartanak, a Gyáriparosok Szövetsége viszont figyelembe vesz minden sztrájkformát, a politikai sztrájkokat is. Érdekes a két statisztikát összehasonlítani.

A sztrájkharc a gazdaság összes ágaiban 1959-ben

	A sztrájkok száma	A résztvevők száma (ezerben)
A Statisztikai Intézet adatai	1925	1900
A Gyáriparosok Szövetségének adatai ..	2039	3620
A Statisztikai Intézet adataihoz képest %-ban	(106%)	(191%)

Míg a sztrájkok száma tekintetében jelentéktelen az eltérés, addig a résztvevők számát tekintve a különbség olyan nagy, hogy azt kell gondolni, hogy a Statisztikai Intézet adatai még a sztrájkok figyelembe vett kategóriáit illetően sem teljesek, a különbség nagyobb része azonban kétségtelenül ama sztrájkokra esik, amelyeket a Statisztikai Intézet figyelmen kívül hagyott. A Gyáriparosok Szövetsége két fő csoportra osztja a sztrájkokat: 1. sztrájkok („scioperi"), 2. megmozdulások („agitazioni"). Az első csoportba tartoznak a szokásos sztrájktípusok, a másodikba pedig — a rövid munkabeszüntetések, a munkaütem lassítása és az „együtt nem működés" más formái, az ellenőrzés átvétele az üzemek felett stb. A következő táblázat a két csoport arányát mutatja.[32]

[32] „Rassegna di statistiche del lavoro", No 1. 1960. p. 83.

Év	Sztrájkok	Megmozdulások	Összesen
1949—1958	13 148 (81,5 %)	2 974 (18,5 %)	16 122 (100 %)

Így tehát Olaszországban ama sztrájkok részaránya, melyeket a legtöbb országban nem vesznek számításba, csaknem egyötöde az összes sztrájkoknak.

A sztrájkok különböző fajtái közötti ama viszonyt, mely Olaszországra vagy Japánra jellemző, nem lehet más országokra mechanikusan alkalmazni. Nem kétséges azonban, hogy azok az ismérvek, amelyek alapján a burzsoá statisztika a sztrájkokat számba veszi, igen szűk körűek. Ez a statisztika nem foglalja magába a sztrájkharc összes rendkívül változatos formáit. Ennek a ténynek a társadalmi jelentősége pedig ismét csak abban rejlik, hogy a burzsoá statisztika igyekszik kisebbnek feltüntetni a sztrájkharc lendületét.

Külön kell beszélni azokról az országokról, ahol a sztrájkok statisztikája nyilvánvalóan megbízhatatlan. Ilyenek Argentína, a Dél-afrikai Köztársaság és Görögország. A Dél-afrikai Köztársaságban nem veszik figyelembe a néger dolgozók sztrájkjait, velük szemben egyébként a hatóságok a barbár kizsákmányolás, a megkülönböztetés és a terror politikáját folytatják. 1958. április 14-én általános sztrájk volt az országban az apartheid politikája ellen. A sztrájkban a néger dolgozók százezrei vettek részt, hivatalos adatok szerint viszont az év folyamán mindössze 8200 munkás sztrájkolt.[33] Ugyancsak nyilvánvalóan nem teljes értékűek a görögországi adatok sem, ahol a rendőrterror rendszere dühöng, s a dolgozókat gyakorlatilag csaknem teljesen megfosztották a sztrájkjogtól.

Argentínát a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet kiadványaiban Buenos Airesra vonatkozó nyilvánvalóan csökkentett adatok képviselik.[34]

1957—1959-es adatok

Év	A sztrájkok száma	A résztvevők száma (ezerben)	A sztrájknapok száma (ezerben)
1957	56	304	3 391
1958	84	277	6 245
1959	45	1 411	10 078

[33] „Yearbook of Labour Statistics", 1960. p. 518.
[34] Ugyanott.

Ezeket az adatokat maguk a hatóságok cáfolták meg. Így hivatalos adatok szerint — melyeket az SZVSZ tájékoztató kiadványa is közölt — az 1957. június 1-től 1958. július 1-ig terjedő időszakban 1294 sztrájk folyt le az országban, s 7 383 000 dolgozó vett részt bennük. 1958-ban augusztustól decemberig az ország vasutasai háromszor sztrájkoltak, a vegyipari munkások kétszer, az olajipari és vágóhídi munkások, a postaalkalmazottak és Buenos Aires tartomány tanítói egyszer, október 10-én pedig 24 órás általános sztrájk volt, amelyben részt vett az ország 62 legnagyobb szakszervezete.[35]

Ugyanígy áll a dolog az 1959-es év tekintetében is. A rendőrség adatai szerint csupán 8 hónap alatt (február—június, augusztus—október) 482 sztrájk volt az országban. Ugyanezen adatok szerint májusban 1 911 000 ember 22 223 000 órán át sztrájkolt, augusztusban pedig — körülbelül 1 millió dolgozó vett részt a sztrájkokban. Az év folyamán 4 országos és több iparági sztrájk zajlott le. A szakszervezetek tájékoztatása szerint 1959-ben a sztrájkolók száma elérte a 12 milliót.[36] Mivel az argentín munkásosztály létszáma 3,5 millió, ez azt jelenti, hogy minden dolgozó 3—4-szer sztrájkolt.

Végül van az országoknak egy jelentékeny csoportja, ahol semmiféle hivatalos adatot sem közölnek a sztrájkmozgalomról. Ezekhez tartozik a 20 latin-amerikai országból 17, köztük olyanok is, ahol nagy tömegek vesznek részt a munkásmozgalomban, mint Brazília, Uruguay, Venezuela, Kolumbia, Bolívia stb. Nem közölnek adatokat Spanyolországban, Portugáliában, sok ázsiai országban (Irán, Törökország, Libanon stb.) és számos afrikai országban sem.

A fentebb ismertetett tények és megfontolások arra az elvi következtetésre vezetnek, hogy a burzsoá sztrájkstatisztikát alapos korrekció és kiegészítés nélkül nem lehet használni. Hogy megállapíthassuk a sztrájkmozgalom valóságos méreteit, felhasználtuk a sajtóban, a folyóiratokban, az újságokban és más közleményekben nyilvánosságra hozott szakszervezeti tájékoztatókat. E tájékoztatók gyűjtésének és tanulmányozásának eredménye az 1956—1960-as sztrájkok résztvevőinek számáról szóló és a dolgozók gazdasági és politikai harcának viszonyára vonatkozó összesítő adatok.

Ezek a számítások nem tarthatnak igényt a teljességre és a pontosságra, mert először, e tájékoztatók töredékesek, másodszor az

[35] Lásd «Информационный бюллетень ВФП», №№ 17., 18., 20., 21., 22., 23., 24., 26. 1958 г.

[36] Lásd «Всемирное профсоюзное движение», № 8—9. 1960 г. стр. 4.

időszaki sajtó, amely ezeket a tájékoztatókat közli, áttekinthetetlen, harmadszor pedig maguk a tájékoztatók is csak megközelítően pontosak. A közölt táblázatok viszonylag mégis teljesek és pontosak, mert minden nagy sztrájkot figyelembe vettünk, melyek az utóbbi években a kapitalista országokban előfordultak.

Bizonyos nehézséget okozott a sajtóban megjelent adatok megbízhatóságának a megállapítása is. Egyes esetekben a sajtó azon melegében közölt adatai túlzottak voltak. Ezért a számításnál a későbbi adatokat vettük alapul. Például az 1956. január 29-i belgiumi 24 órás általános sztrájkban részt vevők számát eredetileg 1 millióban[37] határozták meg, a későbbi adatok szerint viszont csak 600 000 dolgozó vett benne részt. 1960 júliusában, Indiában, az állami alkalmazottak országos sztrájkjában az első adatok szerint 2 millió ember vett részt.[38] Később az Összindiai Szakszervezeti Kongresszusnak a sztrájk eredményeit összefoglaló 1960. szeptember 13-i határozata 500 000-ben állapította meg a sztrájkolók számát. Ezekben és más hasonló esetekben a későbbi és reálisabb számokat fogadtuk el. Külön magyarázatra szorulnak az 1959-es argentínai és az 1959—1960-as japáni sztrákok résztvevőinek számáról szóló adatok. Mindkét országban többször megismétlődő általános sztrájkokat rendeztek a dolgozók mind az egyes szakmákon belül, mind országos méretekben. Az év folyamán átlagban minden dolgozó többször is sztrájkolt. A sztrájkok rendkívül tömeges jellegét még a konzervatív és reakciós sajtó is kénytelen volt elismerni. Így Marguerite Higgins, amerikai újságírónő, akinek nézetei szélsőségesen reakciósak, az 1960. júniusi 22-i „legroszszabb" politikai sztrájkról írva, a résztvevők számát 5 millióban állapította meg.[39] A világ munkásmozgalmának egész történetében nehéz olyan sztrájkot találni, mely felér ezeknek az argentínai és japáni sztrájkoknak az erejével.

Felmerülhet a kérdés, mennyire széleskörűen használtuk fel a szakszervezetek tájékoztatóit, s nem ismétlődnek-e az egy és ugyanazon sztrájkról szóló adatok. A „szakszervezetek adatai" című rovatban először is csak azokat a gazdasági és politikai jellegű általános sztrájkokat, valamint nagy politikai sztrájkokat tüntettük fel, amelyeket a hivatalos statisztika kétségtelenül számításon kívül hagyott, másodszor azokra az országokra vonatkozó

[37] Lásd ugyanott, 1960. 3. sz. 24. old.
[38] Lásd ugyanott, 11. sz. 30. old.
[39] „New York Herald Tribune", 22. VI. 1960.

évi összefoglaló vagy részadatokat, amelyek nem adnak ki hivatalos statisztikát. A hivatalos tájékoztatókat kiadó országok közül csak Argentína és Görögország hivatalos adatait hagytuk figyelmen kívül, mert megbízhatatlanságuk nyilvánvaló. Ezen országok tekintetében szintén a szakszervezetek és a sajtó adataira támaszkodtunk.

Végül az 1960-as évet illetően felhasználtuk az Olasz Általános Munkásszövetség adatait, melyek feltüntetik a hivatalos statisztikában számba nem vett 1960 júliusi politikai sztrájkok két és fél millió résztvevőjét. Tehát a szakszervezeti tájékoztatók felhasználásának keretei pontosan meghatározhatók, s így egy és ugyanazon adatnak a szomszédos rovatokban való megismétlődése lehetetlen.

Azok az óriási eltérések, amelyek a végső adatok és a kapitalista országok hivatalos statisztikája között fennállnak, egyrészt a munkásmozgalom 1959—1960. évi újabb fellendülésének rendkívüli méreteit, másrészt pedig a hivatalos statisztika hamisító jellegét tükrözik.

J. A. Borko

A tőkésországokban élő dolgozók társadalombiztosításának problémái elválaszthatatlanul összefüggenek a nemzetközi munkásmozgalom fejlődésével. Az úgynevezett „szociális törvényhozás" az egyes országokban élő proletariátus, illetve az egész nemzetközi munkásmozgalom hosszan tartó és elkeseredett harcának gyümölcse.

A tőkésországok proletariátusának a jogaiért vívott harcában fontos szakasz volt a Nagy Októberi Szocialista Forradalom. Az Októberi Forradalom hatására bekövetkezett forradalmi fellendülés nyomán Franciaország, Finnország, Németország és Ausztria—Magyarország munkásosztálya elérte, hogy törvényeket hoztak a munkaviszonyokról, a nyolcórás munkanapról, a kollektív szerződésekről és a társadalombiztosításról. A munkatörvények meghozatala engedmény volt, melyre a tőkésországok uralkodó osztályai a munkásmozgalom nyomása folytán kényszerültek.

A társadalombiztosítási rendszer fejlődésének következő szakasza a munkásmozgalomnak a 30-as években bekövetkezett fellendülésével függ össze. A példátlan munkanélküliséggel kísért hatalmas válság után a proletariátus egyes országokban engedményekre kényszerítette a burzsoáziát. Az amerikai munkásosztály kemény harcának eredményeként 1935-ben törvényt hoztak a társadalombiztosításról. Franciaországban 1936-ban, a Népfront győzelme után törvény jelent meg a 40 órás munkahétről, a fizetett szabadságról, a kollektív szerződésekről.

Ámde a dolgozóknak ezek a vívmányai nem „visszavonhatatla-

nok", a burzsoázia az első kínálkozó alkalommal igyekszik megsemmisíteni őket.

A fasizmus szétzúzása a második világháborúban, több ország kiválása a kapitalista rendszerből és a szocialista világrendszer kialakulása új körülményeket teremtett a munkásosztály harcának fejlődése számára. A kommunista és munkáspártok képviselőinek 1960. évi moszkvai értekezletén elfogadott nyilatkozat megállapítja, hogy „a szocialista rendszer erősödése és fejlődése mind nagyobb befolyást gyakorol a kapitalista országok népeinek harcára. A szocialista világrendszer példájának erejével forradalmasítja a tőkés világ dolgozóinak tudatát, lelkesíti őket a kapitalizmus elleni harcra, óriási mértékben megkönnyíti e harc feltételeit."[1]

A tudományos és technikai forradalom jelentős változásokat idézett elő a termelés technológiájában és a fejlett tőkésországok iparának struktúrájában. Társadalmi és gazdasági következményei a kapitalizmus körülményei közt egyes munkáskategóriák dekvalifikálásában és a tömeges munkanélküliség fokozódásában fejeződnek ki. Ez fokozza a jelentőségét annak a harcnak, amely a társadalombiztosítási rendszer megjavításáért, ezen belül a munkanélkülieknek és családjuknak járó segély emeléséért, a társadalombiztosítás rendszerének a dolgozók valamennyi kategóriájára való kiterjesztéséért folyik.

A háború után a dolgozóknak több országban sikerült elérniük bizonyos eredményeket a szociális jogokért folytatott harcban. Visszaállították a régi társadalombiztosítási rendszert azokban az országokban, ahol a fasizmus felszámolta a dolgozók valamennyi szociális jogát; bizonyos fokig kiterjesztették és megjavították a társadalombiztosítást az Egyesült Államokban, Angliában és Franciaországban, s lényegében csak most vezetik be a szabaddá és függetlenné vált gyarmati és függő országokban.

Helytelen lenne azonban túlbecsülni ezeket a sikereket. A dolgozók jelentős csoportjai vannak kirekesztve a társadalombiztosításból még azokban a tőkésországokban is, ahol a legfejlettebb a társadalombiztosítási rendszer; a nyugdíjak és a segélyek még a valamelyest normális megélhetést sem biztosítják.

De a legfőbb dolog, amit tekintetbe kell vennünk, a társadalom-

[1] A békéért, a nemzeti függetlenségért, a demokráciáért, a szocializmusért. Kossuth Könyvkiadó 1960. 14—15. old.

biztosítás sajátossága a kapitalizmusban. A tőkés termelési viszonyok jellegüknél fogva kizárják, hogy a dolgozók valóban biztosítva legyenek azokkal a kapitalizmusra jellemző gazdasági megrázkódtatásokkal szemben, amelyeknek áldozatai elsősorban a bérmunkások. A modern kapitalizmusban a dolgozók nem lehetnek biztosítva az infláció, a válságok és a munkanélküliség következményeivel szemben. A kapitalizmusban a társadalombiztosítás csak bizonyos fokig enyhítheti e megrázkódtatások következményeit, de nem szüntetheti meg a dolgozók növekvő létbizonytalanságát.

A dolgozók szociális jogaiért vívott harc, csakúgy, mint általában a reformokért vívott harc, a kapitalizmusban nem szüntetheti meg a kapitalizmus alaptörvényeinek hatását, de nélkülözhetetlen a dolgozóknak, és lehetővé teszi nekik, hogy részleges engedményeket csikarjanak ki a monopoltőkétől. A dolgozók szociális jogaiért, a társadalombiztosítás rendszerének megjavításáért folyó harc jelenleg egyik legfőbb iránya a tőkésországok proletariátusa által vívott harcnak, fontos alkotórésze a monopóliumok ellen, a demokráciáért és a szocializmusért vívott harcnak.

* * *

A társadalombiztosítási rendszer magában foglalja a betegbiztosítást, a rokkantsági, a munkanélküliségi és a balesetbiztosítást, az öregségi járadékokat, a családi segélyeket, az anyasági segélyt, a családfenntartó halála esetén járó segélyt stb.

Jelenleg 38 tőkésországban van öregségi, rokkantsági és a családfenntartó elvesztéséért járó biztosítás, 74 országban üzemi balesetek elleni biztosítás, s 20 országban munkanélküliségi biztosítás.

De még a megnyirbált és korlátozott szociális törvényhozás is csak a fejlett tőkésországokban illeti meg a dolgozókat. A gyarmati és a félgyarmati országok dolgozóinak százmillióinak a legelemibb szociális jogokat is nélkülözik. A gyarmati dolgozókkal szemben alkalmazott megkülönböztetés ezen a területen különösen kézzelfoghatóan nyilvánul meg, és nagyszerű illusztrációja annak, hogy mit hoz a gyarmati rendszer a népeknek. Még az anyaországokban érvényben levő megnyirbált munkatörvények sem terjednek ki a gyarmati dolgozókra. A Dél-afrikai Köztársaságban más-más törvény szabályozza a fehérek és az afrikai bennszülöttek munkáját, s az afrikaiak munkakörülményei sokkal rosszabbak, mint a fehéreké.

Franciaországban csak 1952-ben adtak ki a gyarmati népek nemzeti felszabadító harcának hatására munkatörvénykönyvet a tengeren túli területek számára. De ezt a munkatörvénykönyvet a legutóbbi időkig csak az európaiakra alkalmazták, a munkabiztosítékok és a munkavédelmi szabályok nem vonatkoztak a helyi dolgozókra. A gyarmatokon érvényben levő társadalombiztosítás siralmas a franciaországihoz képest, munkanélküli-segély egyáltalán nincs, a sokgyermekeseknek járó segély feleannyi, mint Franciaországban, a mezőgazdasági munkások pedig egyáltalán nem is részesülnek benne.

Még magukban a tőkésországokban is jelentős dolgozó rétegek nélkülözik a társadalombiztosítást. Az Egyesült Államokban a néger dolgozók és a latin-amerikai országokból bevándoroltak óriási tömegének valójában nincsenek szociális jogai.

Rengeteg és sokféle nehézség áll a segélyek és a nyugdíjak megszerzésének útjában. A legtöbb országban rendszerint nem jutnak ezekhez a segélyekhez az idénymunkások, az alkalmi munkások, a háztartási alkalmazottak, az önálló kisiparosok és a kiskereskedők.

A mezőgazdasági munkások csaknem teljesen nélkülözik a társadalombiztosítást. A mezőgazdasági lakosság még az Egyesült Államok legtöbb államában sem esik a társadalombiztosításról szóló törvények hatálya alá. Egyes segélyfajtákhoz huzamosabb egy helyben lakás igazolására van szükség. Az Egyesült Államokban mindmáig nincs országos érvényű biztosítás betegség, termelési baleset és munkanélküliség esetére. Az országos törvényhozás terhességi és szülési segélyt sem ír elő.

Olaszországban a demokratikus sajtó adatai szerint csupán a formális korlátozások a biztosítottak 20 százalékát fosztják meg a segélyektől és a nyugdíjaktól.[2] Nyíltan alkalmazzák a hátrányos megkülönböztetést a nőkkel, a serdülőkkel, a mezőgazdasági munkásokkal szemben. Az utóbbiak munkanélküliségi biztosításáról szóló, 1949-ben elfogadott törvény hosszú évekig nem lépett hatályba.

A következő táblázat mutatja, milyen mértékben terjed ki a dolgozókra a társadalombiztosítás a tőkés világban.[3]

[2] Lásd „Avanti" 14. V. 1958.

[3] „Yearbook of Labour Statistics". 1960. pp. 7—9., 14—60., 463—499.

A társadalombiztosítás fajtáinak kiterjedése a tőkésországok lakosságára

Országok	Lakosság száma	Önálló keresettel bíró lakosság	Munkások és alkalmazottak száma	Azok száma, akikre a társadalombiztosítás kiterjed (millióban)										
				Betegség, terhesség és szülés	Az egész lakossághoz képest %-ban	Egészségügyi ellátás	Az egész lakossághoz képest %-ban	Öregség, rokkantság és családfenntartó elvesztése	Az egész lakossághoz képest %-ban	Üzemi baleset és foglalkozási betegség	Az önálló keresettel bíró lakossághoz képest %-ban	Munkanélküliség	A munkások és alkalmazottak számához képest %-ban	Családi segélyek (a gyermekek száma, akikre a segély kiterjed)
Anglia	52,00	23,21	22,49	21,18	40,73	52,00	100	21,5	41,3	22,34	95,5	10,76	88,6	5,67
Németország (NSZK)	50,67	28	19,36	26,38	52	43,62	86	21,7	42,8	26,8	95,7	15,26	78,8	1,54
Olaszorsz.	50,23	21,36	12,93	6,4	12,7	37,23	74,1	16,39	32,6	15,39	62,5	7,4	61,3	6,5
Franciaország	44,33	19,71	12,94	9,3	29,8	24,2	54	9,3	20,9	9,1	46,2	—	—	6,82
Egyesült Államok	174,1	71,28	49,29	11,1	6,38	—	—	58,6 + + 0,9*	33,6 (34,1)*	41,9	58,7	42,2 + + 0,9*	88,1	—
Japán	92,01	44,11	19,05	21,52	23,38	70,34	76,4	11,2	12,17	13,33	30	11,18	58,7	—
Brazília	51,94	17,12	8,67	1,88	3,61	1,96	3,7	1,57	3	0,46	26,8	—	—	—
Mexikó	32,35	10,47	3,83	0,9	2,78	2,48	7,9	0,9	2,7	0,91	8,69	—	—	—
Chile	5,93	2,19	1,64	1,65	27,8	4	67	0,14	2,6	0,47	21,4	1,64	100	0,47
Spanyolország	29,66	11,44	7,1	4,03	13,9	11,27	37,9	3,5	11,8	5,7	49,8	—	—	3,68
Törökország	24,12	12,04	1,67	0,6	0,25	0,56	23	2,3	8,7	0,6	4,98	—	—	—

* A vasutasok külön társadalombiztosítási rendszere

Országok	Lakosság száma	Önálló keresettel bíró lakosság	Munkások és alkalmazottak száma	Azok száma, akikre a társadalombiztosítás kiterjed (millióban)										
				Betegség, terhesség és szülés	Az egész lakossághoz képest %-ban	Egészségügyi ellátás	Az egész lakossághoz képest %-ban	Öregség, rokkantság és családfenntartó elvesztése	Az egész lakossághoz képest %-ban	Üzemi baleset és foglalkozási betegség	Az önálló keresettel bíró lakossághoz képest %-ban	Munkanélküliség	A munkások és alkalmazottak számához képest %-ban	Családi segélyek (a gyermekek száma, akikre a segély kiterjed)
Gyarmati és gazdaságilag elmaradott országok														
Dél-afrikai Közt. bennszülött lakos.	10,03	3,61	0,75	—	—	—	—	—	—	2,04	56,5	0,7	90	0,002
Fülöp-sz.	23,7	9,66	2,99	0,4	1,7	—	—	0,4	1,7	—	—	—	—	—
Kongó**	13,54	6,68	1,18	—	—	—	—	1,01	7,5	0,7	10,4	—	—	0,024
Dél-Rhodesia	0,18	0,08	0,07	—	—	—	—	0,002	1,1	0,015	19	—	—	—

** Belga Kongó 1955-ös adatai

Megjegyzés: A táblázat a legutóbbi országos népszámlálások adatait tartalmazza. Egyes számadatok újabb statisztikai adatok alapján helyesbítve.

A táblázat az országok két csoportjáról közli a társadalombiztosítás kiterjedésének adatait: a fejlett tőkésországokról és az elmaradott országokról. A táblázatból világosan kitűnik, hogy a társadalombiztosítás még a fejlett tőkésországokban sem terjed ki az egész lakosságra, sőt még a munkások és az alkalmazottak mindegyikére sem. Így Olaszországban a lakosságnak mindössze 6,38 százaléka részesül betegbiztosításban. Franciaországban és Olaszországban, e két igen fejlett tőkésországban az önálló keresettel bíró lakosságnak csak a felére, Japánban pedig mindössze 30 százalékára terjed ki az üzemi balesetek és a foglalkozási betegségek elleni biztosítás. Ugyanez vonatkozik az öregségi, rokkantsági és a családfenntartó elvesztése esetére szóló biztosításra.

Az elmaradott országok csoportjában a biztosítás kiterjedésének mértéke összehasonlíthatatlanul alacsonyabb. A betegbiztosítás Brazíliában, Mexikóban, Chilében a lakosságnak mindössze 2—3 százalékára terjed ki. Az öregségi, a rokkantsági és a családfenntartó elvesztése esetére szóló biztosítás ezekben az országokban a lakosságnak 2,5—3, a munkásoknak és az alkalmazottaknak 20—25 százalékát érinti átlagban. Munkanélküliségi biztosítás és családi segély egyáltalán nincs is ezekben az országokban — Chile kivételével.

Még szomorúbb képet nyújt a gyarmati és a függő országok társadalombiztosítási rendszere. Ezekben az országokban tízmilliók nélkülözik teljesen a társadalombiztosítást, egyáltalán nincs ingyenes orvosi ellátás, csaknem egyikben sincs öregségi, rokkantsági és munkanélküliségi biztosítás, s a lakosságnak csak jelentéktelen részére (főképpen a fehér bőrű lakosságra) terjed ki az üzemi balesetek és a foglalkozási betegségek elleni biztosítás.

A nemzeti felszabadító mozgalom fellendülésének és az imperialista gyarmati rendszer bomlásának eredményeként a fiatal független ázsiai és afrikai államokban kedvezőbb feltételek jöttek létre a dolgozók helyzetének megjavítására, ezen belül a társadalombiztosítási rendszer megteremtésére.

A NYUGDÍJELLÁTÁS

A legelterjedtebb nyugdíjforma az öregségi járadék. 38 tőkésországban van öregségi társadalombiztosítás. A nyugdíjkorhatár igen magas a tőkésországokban. A korhatár Írországban, Norvégiában és Kanadában 70 év a férfiak és a nők számára egyaránt;

Izlandban és Svédországban 67 év, Finnországban, az NSZK-ban, Hollandiában, Portugáliában, Spanyolországban, Svájcban és az Egyesült Államokban 65 év a férfiak és 62 a nők számára, Dániában 67, illetve 62 év, Görögországban és Angliában 65, illetve 60 év.[4]

Ahhoz, hogy valaki nyugdíjat kaphasson, hosszú biztosítási időre van szüksége, vagyis arra, hogy hosszú időn keresztül fizesse a nyugdíjjárulékot a társadalombiztosítási alapra. A nyugdíj összege igen jelentéktelen: átlagosan 18—25 százaléka a munkás átlagkeresetének.

Az *Egyesült Államokban* csak 1935 óta van nyugdíjellátás. De korántsem minden dolgozónak van joga a nyugdíjhoz. Az alacsony jövedelmű dolgozók, az idénymunkások, a háztartási alkalmazottak, sokan a mezőgazdasági munkások közül, a kézművesek, az orvosok (a fogorvosok kivételével) nem esnek a nyugdíjtörvény hatálya alá. A nyugdíjellátást maguknak a munkásoknak és a vállalkozóknak a járulékaiból fedezik. A dolgozók társadalombiztosítási járuléka 1959-ben 2,5 százaléka volt, 1960-tól 1962-ig 3 százaléka, 1963-tól 1965-ig 3,5 és 1969-től kezdve 4,5 százaléka lesz a munkabérnek.[5]

Az 1935-ös törvény értelmében a nyugdíjképességet a nyugdíjjárulék mennyisége szerint számítják (a munkában eltöltött időtől függetlenül). Ezenkívül meghatározott évi kereseti összegre van szükség ahhoz, hogy a munkás társadalombiztosítási segélyeket kapjon. A megszabottnál alacsonyabb keresettel rendelkező munkások, különösen az alkalmi munkások, az idénymunkások, és a segédmunkások — nem is szólva a teljes és a részleges munkanélküliekről — hoppon maradnak. A nyugdíjösszeg igen csekély, átlag havi 33—115 dollár.[6] A nyugdíjösszeget a havi átlagkereset szerint számítják ki: a legalacsonyabb munkabérrel rendelkező munkás nyugdíja a kereset 50 százaléka, a többieké átlagosan 30 százalék. A maximális nyugdíjösszeg havi 127 dollár.

Az öregségi járadék egy főre jutó tényleges összege 1952-ben havi 43,5, 1954-ben 58,87, 1956-ban 63,25 dollár volt, 1959 februárja óta pedig havi 71,62 dollár országos viszonylatban.

[4] Lásd «Мировая экономика и международные отношения», № 2. 1960 г. стр. 115.

[5] *Dorothy Wilson:* America and The Welfare State „Planning", vol. XXVI. No 438. 1960. p. 6.

[6] 1959 februárjában új törvény lépett életbe, amelynek értelmében az átlagos nyugdíjösszeg 4,75 dollárral emelkedett.

Egy nyugdíjas házaspár együttes nyugdíja az asszony után járó pótsegélyt beszámítva a kereset 80 és 48 százaléka között ingadozik; ha a férj munkabére 110 dollár volt, akkor 80, ha 400 dollár volt, akkor 48 százalék (egy amerikai házaspár maximális nyugdíja havi 192 dollár).[7]

A nyugdíj elégtelen volta nyilvánvalóvá lesz, ha összehasonlítjuk a nyugdíjat a hivatalos létminimummal. A munkaügyi minisztérium beszámolója megállapítja, hogy az idős munkásoknak és feleségüknek járó társadalombiztosítási segély összegének országos átlaga havi 125 dollár; ugyanakkor a munkaügyi minisztérium kutatást végzett 20 amerikai városban, s az így szerzett adatok szerint egy nyugdíjas házaspár legszerényebb kiadásai havi 220—280 dollárra rúgnak.

1956-ig a nyugdíjkorhatár az Egyesült Államokban a nők számára 65 év volt. 1956 óta a dolgozó nők 62 éves korukban nyugdíjba mehetnek, ez esetben azonban a nyugdíjösszeg 80 százalékát kapják.

Mint a „People's World" című lap írta, „az öregeknek több orvosi gondozásra van szükségük, mint a fiataloknak, de kevesebbet kapnak. Munkát akarnak, de nem tudnak szerezni. Jó lakás kellene nekik, de a legrosszabb körülmények között laknak. Szociális rendszerünk mint hasznavehetetlen embereket a szemétdombra vetette őket."

Nem segítenek a helyzeten azok a pótnyugdíjak sem, amelyeket egyes munkáskategóriák a kollektív szerződésekben megállapított „magán nyugdíjrendszerek" alapján kapnak. Csak egyes szakszervezetek — mint például a nyugati partvidék rakodómunkásainak független szakszervezete — csikartak ki havi 100 dollárnyi pótnyugdíjat; az AFL—CIO jobboldali szakszervezeti vezetői által kötött legtöbb kollektív szerződés viszont alacsony nyugdíjakat ír elő. Az AFL—CIO vezetői a kollektív szerződésekben lefektetett „magán nyugdíjrendszerekbe" belefoglalják azt a rendeletet, amely a meghatározott korhatár elérésekor kényszerű vagy automatikus nyugdíjba menésről szól. 1958 augusztusában a kongresszus törvényt hozott a biztosítási és a nyugdíjrendszer ellenőrzéséről. Ez a törvény a munkásoknak azt a jogát támadja, hogy a „magán nyugdíjrendszerek" alapján pótnyugdíjban részesüljenek. A reakciós erők dühödten ellenzik annak a törvénytervezet-

[7] „Planning", p. 8.

nek az elfogadását, amely ingyenes egészségügyi ellátást ír elő a kiöregedett dolgozók számára.

Ez a helyzet a nyugdíjakkal az Egyesült Államokban.

Franciaországban 60 éves kortól folyósítanak öregségi járadékot, 30 év biztosítási idő esetén. A nyugdíj az alapsegélyből, valamint az ellátatlanokra és a gyermekekre járó pótlékból áll. A párizsi körzet lakói kiegészítő juttatást kapnak.

Az 1948. január 17-i és az 1952. július 10-i törvény bevezette az öregségi járadékot a parasztok, a kézművesek, a kereskedők, az iparosok és a szabad foglalkozásúak számára. Noha az 1952-es törvény külön nyugdíjalap létesítését írta elő a kiöregedett parasztok számára, a valóságban korántsem valamennyien kapják meg akár a legalacsonyabb nyugdíjat is.

Az öregségi járadék átlagos összege napi 350—600 régi frank (azaz havi 10 500—18 000 frank). $1^1/_2$ millió öreg mindössze napi 284 frankot, 500 000 pedig csak napi 190 frankot (havi 5600-at) kap.[8] Egy munkás átlagos munkabére havi 40 000—50 000 régi frank, a nyugdíj pedig nem haladja meg az átlagos munkabér 18—20 százalékát. Az utóbbi években az iparban rendszeresen elbocsátják az idős munkásokat. Az elbocsátottak között sok az olyan munkás, aki nem érte el a nyugdíjkorhatárt, és kénytelen más kereset után nézni.

Angliában az öregségi nyugdíj rendszere a megfelelő korú lakosság nagy többségét érinti, de a nyugdíjösszeg kicsi, a nyugdíjkorhatár pedig magas (65, illetve 60 év). 1961 áprilisáig a nyugdíjakat valamennyi kategóriának egyenlő mértékben folyósították: heti 50 shillinget fizettek a férfiaknak és 30-at a nőknek. Ez kevesebb volt a munkások átlagos bérének ötödrészénél.[9] 1961. április 1-vel a heti nyugdíjkifizetések a következő mértékben emelkedtek[10] (Táblázat az 510. oldalon.)

Ámde a nyugdíjak kismértékű emelkedésével egyidejűleg heti 9 shilling 11 pennyről 13 shilling 5 pennyre emelkedik a dolgozók társadalombiztosítási járuléka (maximálisan). Ez az összeg 4,25—4,5 százaléka a munkás bérének.

A nyugdíj összege igen csekély: több mint 1 millió nyugdíjas nem tud megélni járandóságaiból, s a rászorultság megalázó felül-

[8] Lásd „France Nouvelle", 16. XI. 1960. p. 13.
[9] „Planning", p. 7—8.
[10] „Financial Times", 3. XI. 1960.

vizsgálata után az állami segélyezési rendszer szerint kap segélyeket.

Öregségi, rokkantsági és özvegyi járadékok, valamint munkanélküli-segélyek

A dolgozók kategóriái	A kifizetések mértéke	
	IV. 1. előtt	IV. 1. után
	shillingben	
Egyedülállók	50	57,5
Házaspárok	80	92,5
Özvegyek	50	57,5

Svédországban 1960 előtt az öregségi járadék, az úgynevezett „népi nyugdíj" volt a fő nyugdíjforma. Az öregségi járadékról szóló törvényt 1947-ben hozta a svéd parlament. E törvény értelmében nyugdíjban részesültek mindazok az állampolgárok, akik 67. életévüket elérték, előző tevékenységüktől függetlenül.

Több évig tartó szívós harc után 1960-ban lépett életbe a szolgálati idő szerint járó nyugdíjról szóló, 1959 tavaszán elfogadott törvény. E törvény értelmében szolgálati ideje alapján nyugdíjban részesül minden munkás, alkalmazott, vállalkozó és szabad foglalkozású, aki a 67. életévét elérte. A szolgálati idő szerinti nyugdíjat az öregségi járadék kiegészítéseként folyósítják. A nyugdíj együttes összege azonban nem haladhatja meg az előző kereset 60—65 százalékát. A nyugdíjösszeg automatikusan emelkedik a létfenntartási költségek növekedése szerint. Nyugdíjban csak az részesülhet, aki bizonyos ideig (több mint 20 évig) fizette a járulékokat a nyugdíjalapba. Akiknek nincs meg ez a teljes idejük, csak egy részét kapják a nyugdíjnak. A munkások és az alkalmazottak biztosítási járadékát a vállalkozók fizetik. A Svédországban érvényben levő nyugdíjtörvény a leghaladóbb a tőkésországok nyugdíjtörvényei között. Ezt a törvényt a dolgozók kemény harcban vívták ki. Nagyjából ez az a maximum, amit a dolgozók ebben a tekintetben a tőkés viszonyok között elérhetnek.

Olaszországban az öregségi járadékot minden biztosított az előző munkabére szerint kapja. Az eltartottak számára kisebb nyugdíjpótlékot is folyósítanak. A társadalombiztosítás azonban korántsem minden dolgozóra terjed ki: leplezetlen a megkülönböztetés a mezőgazdasági munkásokkal, a nőkkel és a serdülőkkel szemben.

Öregségi járadékot csak annak folyósítanak, aki már 15 éve biztosított, illetve annak a munkásnak, akiért a vállalkozó legalább 180 havi (tehát erre a 15 évre szóló) járulékot kifizetett. A tömeges és krónikus munkanélküliség közepette sokan nem tudnak megfelelni ennek a követelménynek. E korlátozások következtében a biztosítás a dolgozóknak mindössze 40 százalékára terjed ki.[11]

A nyugdíjösszeg annyira csekély, hogy még a reakciós parlamenti többség is kénytelen volt 1958 februárjában a nagy néptömegek nyomására törvényt hozni a nyugdíjemelésről. E törvény értelmében a nyugdíjátlagot 22 százalékkal, a havi nyugdíjminimumot pedig 6500—9500 lírára emelték. A kommunistáknak és a szocialistáknak a 10 000 lírás minimumról és a „mozgó nyugdíjskáláról" szóló javaslatát elvetették. A nyugdíjösszeg a nyugdíjemelés után is csak kis része a munkabérnek.

„A nyugdíjba vonult olasz dolgozók helyzete valóban tragikus" — jelentette ki Agostino Novella, az Olasz Általános Munkásszövetség főtitkára a nyugdíjasok római gyűlésén elhangzott felszólalásában.

Novella közölte, hogy a nyugdíjasok 70 százaléka havi 10 000 líránál kevesebbet kap, míg a munkások átlagos bére havi 40 000—50 000 líra. Egyes kategóriák nyugdíja még a felét sem éri el ennek az összegnek. De a kormány még ilyen körülmények között is a nyugdíjak rovására akar „takarékoskodni". A kormánynak az a szándéka, hogy a nőknél 60, a férfiaknál 65 évre emelje a nyugdíjkorhatárt, holott az emberi szervezet a hajmeresztő kizsákmányolás következtében igen hamar elhasználódik, s a munkásokat már körülbelül 50 éves korukban elbocsátják, fiatalokkal váltják fel, akiknek kisebb munkabért fizetnek.

A *gyarmati népek* általában nélkülözik az öregségi járadékot. Azokban a ritka esetekben, amikor valamelyik gyarmati országban bevezetik az öregségi járadékot, megállapításának feltételei és az összeg méretei szemléltetően mutatják, milyen megkülönböztetést alkalmaz a kormány a helyi lakossággal szemben. Így például a Dél-afrikai Köztársaság bennszülött lakosságának nyugdíja tizedrésze a fehérekének.[12]

[11] Lásd „Avanti", 7. V. 1958.

[12] M. Ланцев számítása az «African Labour Survey» című könyv adatai alapján, Geneva, 1958. p. 394. (Lásd «Мировая экономика и международные отношения», № 2. 1960 г. стр. 116.)

	Átlagos nyugdíjösszeg	
	évi font sterling	A fehér lakossághoz képest %-ban
Fehér lakosság	97	100
Vegyes származásúak ..	36,8	38
Indiaiak	34,7	36
Afrikaiak	11,6	12

* * *

Az öregségi járadékon kívül számos országban bevezették a rokkantsági járadékot, az üzemi balesetek, a foglalkozási betegségek és a családfenntartó elvesztése elleni biztosítást. Ezeknek a járadékoknak az összege csekély, s folyósításukat minden eszközzel korlátozzák. A rokkantsági járadékhoz bizonyos mennyiségű biztosítási járulék, mégpedig Ausztriában 260 heti, Brazíliában 36 havi, az NSZK-ban 60 havi, Olaszországban 5 évi, Hollandiában 150 heti biztosítási járulék befizetésére van szükség.

Az *Egyesült Államokban* a rokkantsági járadékot 1957 óta azoknak az 50 éven felüli munkásoknak folyósítják, akik „teljesen és örökre" elvesztették munkaképességüket, s a teljes rokkantságot megelőző 10 évből legalább 5 évig fizették a biztosítási járulékot. A rokkantsági járadékot az öregségivel azonos összegben állapították meg.

A családfenntartó elvesztése esetén járó maximális segély havi 254 dollár (amikor egy család szükséglete a Heller-féle költségvetés szerint 1960—1961-ben több mint 530 dollár).[13]

Franciaországban a korlátozott munkaképességű személyek rokkantsági járadéka az utolsó 10 esztendő átlagos munkabérének 30 százaléka, a teljesen munkaképteleneké pedig ennek az átlagbérnek a 40 százaléka.

Az *NSZK*-ban a biztosítottak üzemi baleset és foglalkozási betegség esetén ingyenes egészségügyi ellátásban és a munkaképesség helyreállítását szolgáló segélyben részesülnek. Teljes munkaképtelenség esetén az utolsó évi kereset kétharmadát fizetik (de legfeljebb 9000 márkát). A gyermekek száma szerint a járadék 10—10 százalékát folyósítják családi pótlékként. Halálos kimenetelű baleset esetén a biztosított eltartottjai az elhalt évi keresetének tizenötödét kapják a temetésre, az özvegy pedig a férj kereseti

[13] Lásd „Economic Notes", April 1961. p. 7.

tének egyötödét (a 60. életév betöltése után kétötödét) kapja. A 18 éven aluli gyermekekre a biztosított évi keresetének egyötödét adják. Az elhalt családjának járó juttatások együttes összege nem haladhatja meg az elhalt keresetének négyötödét.

Angliában az üzemi baleset okozta átmeneti munkaképtelenség esetén heti 97,5 shillinget (részleges munkaképtelenség esetén kevesebbet), ezenkívül a felnőtt eltartottak és a gyermekek részére pótlékokat folyósítanak.

Üzemi baleset vagy foglalkozási betegség következtében beálló halál esetén az eltartottak számára segélyt folyósítanak (az elhalt munkabérének legfeljebb a felét).

Olaszországban, ahol igen nagy mértékben növekedett az üzemi balesetek és a foglalkozási megbetegedések száma, a betegek és családjuk részére folyósított segély igen jelentéktelen: ideiglenes munkaképtelenség esetén az átlagos napi bér kétharmadát fizetik a negyedik naptól kezdve. A teljes munkaképtelenség esetén fizetett segély elvben egyenlő a munkabérrel, de nem haladhat meg bizonyos maximumot (az iparban 25 000 lirát). A mezőgazdasági munkások rokkantsági járadéka mintegy fele az ipari munkásokénak. A segélyt legfeljebb 90 napra fizetik, összege férfiak számára napi 400, nők számára 300, serdülők számára 150 líra.

A betegek egészségügyi ellátása igen rosszul van megszervezve. Az országos balesetbiztosító intézetnek az egész országban mindössze 24 elsősegély-állomása, 20 kórháza és 8 traumatológiai központja van.[14]

CSALÁDI SEGÉLYEK

A társadalombiztosítás egyik fajtája az úgynevezett családi segély, vagyis az a pénzbeli támogatás, amelyet a gyermekek számára folyósítanak bizonyos kor eléréséig. A családi segély a tőkésországok dolgozóinak nagy vívmánya. Ezeket a segélyeket főképpen a második világháború után vezették be vagy terjesztették ki. A családi segélyért folytatott harc egyik legfőbb oka az alacsony bérszínvonal és az, hogy a munkabér elmarad az árak gyors emelkedéséhez, a megélhetés drágulásához képest. Ezenkívül egyes országokban, mint például Franciaországban, a még a második világháború előtt bevezetett s a háború után kiterjesztett családi segélyt az állam a népességszaporodás ösztönzésére használta fel.

[14] Lásd „Avanti" 13. V. 1958.

Az európai tőkésországok közül családi segélyeket folyósítanak Angliában, Franciaországban, Olaszországban, az NSZK-ban, Norvégiában, Svédországban és Spanyolországban. A többi ország közül Chilében adnak igen jelentéktelen családi segélyt. Ám a munkabér és a család által felvett segélyek együttes összege ott sem éri el a hivatalos létminimumot, ahol a családi segélyeket bevezették.

A családi segélyek rendszere *Franciaországban* terjedt el a leginkább. Itt a családi segélyeket (főleg a gyermekek után járó családi pótlékot) a keresők számától, a gyermekek számától és a lakóhelytől (övezetek szerint) függően fizetik. Ha a családban egy kereső van, akkor az egygyermekes bérmunkás is megkapja a családi segélyt, míg az általános szabály szerint a családi pótlék a két- vagy többgyermekes személyeknek jár. A két gyermek után járó családi segély összege az alapbér 22 százaléka (az alapbér átlagban kevesebb a tényleges bér 50 százalékánál), a harmadik gyermektől kezdve pedig minden egyes gyermekre további 33 százalékot fizetnek, vagyis három gyermek után 55 százalék pótlék jár az alapbérhez, négy gyermek után 88 százalék és így tovább. Az a munkás, aki 50 000 frankot keres, s akinek két gyermeke van, ha a felesége nem dolgozik, a segélyekkel együtt 62 801 frankot kap, pedig általánosan elismert tény, hogy ilyen családnak legalább havi 100 000 frankra van szüksége a többé-kevésbé tűrhető megélhetéshez.

A családi segélyek pénztárait a vállalkozók és az úgynevezett „önálló" független dolgozók befizetései töltik meg.

A családi segélyekben a bérmunkából élő személyeknél körülbelül 18 százaléka, ezek között a munkások 20 százaléka részesül. A munkabér (ideszámítva a segélyeket is) és a létminimum közti különbség átlag 30 százalék.

Az *NSZK*-ban 1954—1955-ben vezették be a családi pótlékot. A harmadik gyermektől kezdve folyósítják, s összege havi 25 márka (az átlagbérnek mintegy 6 százaléka).

Angliában 1946-ban vezették be a családi segélyeket, és az állam folyósítja a két- és többgyermekes családok részére a gyermekek 15. életévének betöltéséig. 1958 óta a családi pótlék (a második gyermektől kezdve) heti 8, a harmadik gyermek után heti 10 shilling.

Korántsem minden tőkésországban folyósítanak segélyt olyan betegségek esetén, amelyek nem a termelőmunkából származnak. Az ilyen segélyhez meghatározott mennyiségű biztosítási járulék befizetése szükséges. Ez a feltétel megfoszt a segélyhez való jogtól számos fiatal munkást, idény- és alkalmi munkást. A magas biztosítási járulék és a rengeteg egyéb korlátozás következtében a legjobban rászoruló dolgozók nélkülözik ezt a segélyt. Az alacsony fizetésű munkások között a biztosítottak százalékaránya a fele vagy egyharmada a nagyobb fizetésűekének.

Lényeges korlátozás a segélyezésben az, hogy a betegség első napjaira a munkás nem részesül segélyben (a statisztikai adatok szerint az ideiglenes munkaképtelenség időtartama leggyakrabban 3—5 nap).

A betegség meghatározott időtartama után a segélyösszeg csökken, bizonyos idő elteltével pedig teljesen megszüntetik folyósítását. A fejlett tőkésországokban a betegség ellen biztosítottak százalékaránya a munkások és az alkalmazottak együttes létszámához viszonyítva a következő: Franciaországban 75 százalék, Olaszországban 50 százalék, az Egyesült Államokban 25 százalék. Még rosszabb a helyzet például Brazíliában, Chilében, Mexikóban, Venezuelában, ahol a lakosságnak mindössze 2—3 százaléka van biztosítva betegség ellen. A gyarmati dolgozók tíz- és százmilliói egyáltalán nem részesülnek segélyben betegség, ideiglenes munkaképtelenség stb. esetén.

Az *Egyesült Államokban* nincs országos betegbiztosítás, csak a vasutasok részére. Betegbiztosítás csak négy államban van: New York, New Jersey, Kalifornia és Rhode Island államban. Ezeknek az államoknak a munkásai és alkalmazottai az egész országban kötelező biztosítási járulékon kívül (a munkabér 3 százaléka) még pótjárulékot is fizetnek (a bérnek mintegy 1 százalékát). Az úgynevezett „várakozási idő" hosszú: az Egyesült Államokban 7, Angliában és Svédországban 3 nap (így az ideiglenesen munkaképtelenekké váltak 80 százalékának nem kell segélyt fizetni).

Az ideiglenes munkaképtelenség esetére járó segély összege a tőkésországokban átlagban egyharmada vagy fele a biztosított munkabérének (az Egyesült Államokban 33—40 százalék).[15]

[15] Lásd „The Handbook of Basic Economic Statistics". 15. X. 1958. pp. 23., 59., 240—241.; „International Labour Review", XII. 1958. p. 569.

Angliában (betegség okozta) ideiglenes munkaképtelenség esetére járó segélyt 1961 áprilisa óta folyósítanak heti 57,5 shilling összegben, amihez felnőtt eltartottak részére 35, az első gyermekre 17,5, a többi gyermekre egyenként 9,5 shilling pótlék jár. Ha a biztosított legalább 3 éven át (156 hétig) fizette a járulékot, akkor a betegségi segélyt 1 éven át folyósítják neki.

Az *NSZK-ban* a biztosításnak ez a fajtája kiterjed a munkások és az alkalmazottak túlnyomó többségére. A segély az alapkereset 50 százaléka, és 26 héten át folyósítják. Az eltartottak részére pótlékot fizetnek: a feleség részére a férj alapkeresetének 10 százalékát, a gyermekek részére fejenként 5 százalékot, de a segély együttes összege nem haladhatja meg az alapkereset 75 százalékát. A befizetéseket a betegbiztosító pénztárba felerészben a biztosítottak, felerészben a vállalkozók eszközlik.

Olaszországban az ideiglenes munkaképtelenség esetén járó segélyt a betegség negyedik napjától kezdve, s egy esztendőben legfeljebb 150 napra fizetik. A segélyösszeg nem haladja meg a munkabér 50 százalékát.

EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁS

A tőkésországok többségében nincs ingyenes orvosi segély. A tőkésországok dolgozói rengeteg pénzt költenek egészségügyi ellátásra. „A lakosságnak csupán a kisebbsége jut egészségügyi ellátáshoz"[16] — írta a „Monthly Review" az Egyesült Államokban fennálló helyzetről.

A betegség valóságos szerencsétlenség a tőkésországok dolgozói számára. A „United States News and World Report" című folyóirat adatai szerint egy amerikai családnak átlag évi 278 dollárt kell egészségügyi ellátásra költenie. Egy orvosi vizit otthon 6, a poliklinikán 4 dollár, egy napi kórházi ápolás 17,6, a fogtömés 4,8, a foghúzás 5,7, a szemüveg tartozékaival együtt 23 dollárba kerül. A vakbélműtét 150—175, a gyomorfekély-műtét 126 dollár és így tovább.

A legtöbb európai tőkésországban, továbbá Japánban, Izraelben és Chilében úgynevezett „biztosítási betegellátást" vezettek be, vagyis az állam a társadalombiztosítás rendszere útján szervezi meg az egészségügyi ellátást; ezt a rendszert az állam, a helyi kor-

[16] „Monthly Review", IX. 1960. p. 281.

mányzati szervek és maguk a dolgozók finanszírozzák. Norvégiában a betegbiztosítási alap 54,8 százaléka a dolgozók járulékaiból, mindössze 18,4 százaléka a vállalkozó befizetéseiből, 26,8 százaléka pedig az állam és az egészségügyi szervezetek hozzájárulásaiból tevődik össze.

A kötelező betegbiztosítás egyes országokban csak a munkásokra és az alkalmazottakra terjed ki, más országokban a parasztokra és a kisiparosokra is. Norvégiában a kötelező társadalombiztosítás az egész lakosságot érinti. A Franciaországban, Norvégiában és más országokban érvényes törvények szerint a gyógykezelési költségek 75—80 százalékát a biztosító szervezetnek kell megtérítenie, gyakorlatilag viszont ez a megtérítés nem egyszerre, hanem több hónapon át történik.

A tőkésországok közül az egészségügyi ellátás a legprogresszívabb Angliában, ahol állami egészségvédelmi rendszer van. Az állami egészségvédelmi szolgálatról szóló törvény 1948-ban lépett életbe. Az egészségügyi ellátás lényegében ingyenes, csak a fogkezelésért és a műfogsorért kell fizetni.

J. Harvey és K. Hood angol kommunisták a következőt írják „A brit állam" című könyvükben: . . . „Bárminők is a törvény hiányosságai (egyik nagy hibája, hogy a fizetőbeteg-rendszerrel fenntartotta az osztálykiváltságokat), mégis kétségtelen, hogy hatálybalépése a munkásosztály hatalmas győzelme volt . . . Hogy a törvény bekerült a törvénytárba, egymagában figyelemre méltó bizonysága a munkásmozgalom akkori erejének."[17]

Az angol egészségvédelem egyik hiányossága a lassú kórházépítés, aminek következtében egyes kórházi beutalásra váró betegeknek 2—3 évig is kell várakozniuk. Jelenleg mintegy félmillió beteg várja, hogy a kórházi beutalásoknál sorra kerüljön. 1952 előtt az állami költségvetésből fedezték az egészségvédelmi kiadások 76 százalékát, a biztosítási járulékokra és a betegekre pedig 10 százalék jutott. 1958—1959-ben az államkincstárra eső rész 72 százalékra csökkent, a biztosítottakra eső rész pedig 19 százalékra emelkedett.

SZABADSÁGOK

A munka egyre intenzívebbé válása, az üzemi balesetek és a foglalkozási betegségek elszaporodása arra kényszeríti a munkás-

[17] *Harvey—Hood:* A brit állam. Kossuth Könyvkiadó 1960. 274—275. old.

osztályt, hogy fokozza a harcot a fizetett szabadságokért, időtartamuk növeléséért és minden dolgozóra való kiterjesztésükért.

Angliában 1936-ban csak 1,5 millió, 1946-ban már 11—12 millió munkás részesült fizetett szabadságban. Ez rendszerint egyhetes szabadság volt. 1949-ben és 1950-ben harc indult meg Angliában a kéthetes szabadságért. Ez a harc csak 1959-ben ért véget, amikor is végre valamennyi munkáskategória — a skót mezőgazdasági munkásokat is beleszámítva — kivívta a kéthetes szabadságot.

Jelenleg az angol dolgozók a háromhetes fizetett szabadságért harcolnak. Az első sikereket az állami alkalmazottak egyes rétegei és a nyomdaipari munkások érték el ezen a téren: kivívták a két és fél-, háromhetes szabadságot.

Franciaországban a dolgozók nyomására 1956-ban egységes törvényhozással a dolgozók minden kategóriája számára biztosították a háromhetes fizetett szabadságot. A 20 évet meghaladó szolgálati időért, valamint a kisgyermekes anyáknak pótszabadság jár (legfeljebb 6 nap).

A *dán*, a *norvég*, a *svéd* és a *finn* dolgozók is kivívták a háromhetes fizetett szabadsághoz való jogot.

Az *NSZK*-ban a munkások és az alkalmazottak fizetett szabadságának időtartama a következő:[18]

2 hétnél rövidebb	a munkások 44 és az alkalmazottak 23 %-a
2 héttől 3 hétig	a munkások 38 és az alkalmazottak 42 %-a
3 hétnél hosszabb	a munkások 10 és az alkalmazottak 28 %-a
meghatározatlan idejű szabadság	a munkások 8 és az alkalmazottak 7 %-a

MUNKANÉLKÜLI-SEGÉLY

A tőkés termelési mód közepette, amikor a munkanélküliség veszélye állandóan fenyegeti a dolgozókat, a munkanélküliségi biztosításnak különösen nagy jelentősége van. Noha a kapitalizmus apostolai azt állítják, hogy „a munkanélküliséggel végeztek", és hogy a tőkés gazdaság mostantól kezdve a „teljes foglalkoztatottság" gazdasága, a tömeges munkanélküliség jelenleg is a dolgozók helyzetének romlását előidéző egyik legfőbb tényező. „A burzsoázia ígéretei ellenére csak egyes kapitalista országokban és csak

[18] „Das Neue Journal", No 1. 1960. S. 8.

ideiglenesen valósították meg a teljes foglalkoztatottságot"[19] — állapítja meg a kommunista és munkáspártok képviselőinek 1960 novemberi moszkvai értekezletén elfogadott nyilatkozat.

A fejlett tőkésországokban a dolgozóknak szívós harcban sikerült elérniük a munkanélküliségi biztosítás rendszerének megteremtését. Ám ezekben az országokban sem terjed ki minden dolgozóra a munkanélküliségi biztosítás, korántsem minden dolgozó kaphat segélyt.

Az *Egyesült Államokban* nem kapnak munkanélküli-segélyt azok, akik négynél kevesebb munkást foglalkoztató kisüzemben dolgoznak, továbbá a mezőgazdasági és az idénymunkások, valamint a háztartási alkalmazottak. A legtöbb állam törvénye valami sajátos „helybenlakási cenzust" állapít meg a munkanélküli-segély folyósításának feltételeként: a dolgozónak az utolsó 52 hétből 20, vagy az utolsó 104 hétből 40 hetet kell ugyanabban az államban ledolgoznia. Ez megfosztja a munkanélküli-segélytől azokat, akik más államban találtak munkát. Egészében 1959-ben az amerikai munkások és alkalmazottak több mint 17 százalékára nem terjedt ki a munkanélküli biztosítás.[20]

Még a biztosítottak közül sem részesül azonban mindenki segélyben munkanélküliség esetén. A segélyre csak az jogosult, akit a munkaközvetítőben hivatalosan nyilvántartanak mint munkanélkülit, vagy aki nem sztrájk folytán vált munkanélkülivé, továbbá nem „minden ok nélkül" vagyis „önkényesen" vált meg a munkájától, vagy nem nyilvánították „munkára alkalmatlannak", mondjuk, üzemi baleset következtében stb.

Ez utóbbi korlátozás különösen sérelmes a dolgozók számára, és éles bírálat tárgya a munkássajtóban. „A munkanélküli, akinek a keze megsérül, »mint munkára alkalmatlan« csaknem minden államban elveszti segély-jogosultságát... Ez az eljárás homlokegyenest ellenkezik a munkanélküli-segély céljával. A folyamodó munkásoknak mintegy negyedrésze nem kapja meg a segélyt"[21] — írja a „Labor's Economic Review", az AFL—CIO folyóirata.

Azt a munkanélkülit, aki elutasítja a felajánlott munkát, szintén a segély-jogosultság megvonásával büntetik, még akkor is, ha a munka egyáltalán nem felel meg szakképzettségének.

[19] A békéért, a nemzeti függetlenségért, a demokráciáért, a szocializmusért. 16. old.

[20] „Planning", p. 11.

[21] „Labor's Economic Review", 1959. No 3. p. 20.

Mindezen korlátozások folytán — a munkanélküliség kérdéseit vizsgáló szenátusi különbizottság jelentésének adatai szerint — az 1958-as válság idején a munkanélkülieknek mintegy 40 százaléka nem részesült munkanélküli-segélyben, a többieknek pedig csak a 35 százaléka kapott segélyt a munkanélküliség *egész* időtartama alatt.[22]

Olaszországban a munkanélküliségi biztosítás rendszere nem terjed ki a mezőgazdasági munkásokra (részben), a feles bérlőkre, a bedolgozókra, a háztartási alkalmazottakra, az ipari tanulókra, az alkalmi és az idénymunkásokra.

A dolgozók többi kategóriájára vonatkozólag korlátozások vannak érvényben, nevezetesen, kétévi biztosítási idő, bizonyos összegű biztosítási járulék befizetése, nyilvántartás a munkaközvetítőnél. Nem jogosultak a dolgozók a segélyre, ha a munkanélküliség a vállalat ideiglenes bezárása folytán következett be. Elvész a segély-jogosultság, ha a munkanélküli a munkanélküliség kezdetétől számított 67 napon belül nem folyamodik a segélyért. Megszüntetik a segély folyósítását, ha a munkanélküli nem veszi fel a munkaközvetítő által szerzett munkát, vagy alkalmi munkát kap, továbbá ha egészségi állapotánál fogva „munkára alkalmatlannak" minősül.

Az *NSZK-ban* a munkanélküliségi-segélyre azok a munkások jogosultak, akik már több mint 26 hétig dolgoztak, s akiket mint munkanélkülieket hivatalosan nyilvántartanak. Az alkalmi és az idénymunkásokra nem terjed ki a munkanélküliségi biztosítás, ők csak a társadalmi gondozási alapból számíthatnak segélyezésre. (A munkanélküliségi biztosítási alap a dolgozók és a vállalkozók járulékaiból áll, a társadalmi gondozási alapot az állam finanszírozza.)

Angliában csak az kaphat munkanélküli-segélyt, akit hivatalos nyilvántartásba vettek, megállapították a munkára való fizikai alkalmasságát, s aki a munka elvesztéséig bizonyos összegű biztosítási járulékot fizetett be a társadalombiztosítási alapba.

Franciaországban az a munkanélküli kaphat segélyt, aki az utóbbi 12 hónapban legalább 150 napot dolgozott bérért, és szerepel a munkaközvetítő hivatalos nyilvántartásában. Ilyenformán az alkalmi és az idénymunkások jelentős része nem jogosult a segélyre.

[22] Lásd „Political Affairs", 10. VI. 1960. p. 9.

1959. január 1-től a Francia Vállalkozók Országos Tanácsához tartozó cégek vállalatainál (a magánvállalatok többsége) sajátos rendszert vezettek be a munkanélküliek segélyezése terén. E segélyalapot az alapbér 1 százalékának befizetése útján teremtik meg. A befizetéseket 80 százalékban a vállalkozók, 20 százalékban pedig a dolgozók eszközlik. (A segély fizetésének maximális ideje 270 nap, de ha a munkás legalább 5 éve dolgozik a vállalatnál, ez az idő 1 évig meghosszabbítható.)

Ámde e sajátos rendszer szerinti segélyben részesülők számára több korlátozást léptettek életbe: a segélyben részesülőnek nyilvántartott „munkát keresőnek", a szóban forgó munkára fizikailag alkalmasnak és 65 éven alulinak kell lennie. Nem jogosultak az idénymunkások, továbbá azok, akik „jogalap nélkül" otthagyták a munkát. Ha a munkanélküli elutasítja a felajánlott munkát, szintén elveszti segély-jogosultságát.[23]

Így tehát még a fejlettebb társadalombiztosítási rendszerrel rendelkező országokban is a dolgozók jelentős csoportjai nem jogosultak a munkanélküli-segélyre, vagy a törvény mindenféle — olykor megalázó — fenntartásai segítségével megfosztják őket a segély megszerzésének lehetőségétől.

A kapitalizmus általános válságának mai szakaszát a munkanélküliség tartóssága és — különösen egyes kategóriák (a korosabb munkások és alkalmazottak, a segédmunkások stb.) tekintetében — krónikussá válása jellemzi. Ennek megfelelően a dolgozók szempontjából igen fontos a munkanélküli-segély folyósításának *időtartama.* E kérdés körül heves harc folyik.

Az *Egyesült Államok* egyes államaiban ez az időtartam más és más: 1959-es adatok szerint Floridában 14, Virginiában 15, Arkansasban és Indianában 17, de New Hampshire-ben és New York államban 26, Penssylvaniában pedig 30 hét.

A munkanélküliség átlagos időtartama az Egyesült Államok legtöbb államában jelentősen meghaladja a segély folyósításának időtartamát. 1958-ban a munkanélküliek fele átlagban több mint 26 hétig volt munka nélkül.[24] Ebben az évben mintegy 2 millió munkanélküli vette föl az utolsó havi segélyét is és maradt továbbra is munka nélkül, miáltal olyan súlyos helyzet alakult ki, hogy a kormány kénytelen volt pótlólag jelentős összeget kiutalni a munkanélküliek eme kategóriájának megsegítésére.

[23] Lásd „Conseil National du Patronat Français" No 181. 1959. p. 4.
[24] „Labor's Economic Review", No 3. 1959. p. 18—19.

Ennek kapcsán az AFL—CIO követeli, hogy 39 hétre hosszabbítsák meg a munkanélküli-segély folyósításának időtartamát.

Olaszországban a munkanélküli-segély folyósításának időtartama 180 napra korlátozódik, ha pedig az elbocsátás „a munkás hibájából" történik, az időtartam 30 napra csökken. Ezek az időtartamok semmiképpen sem elégíthetik ki az olasz dolgozókat, hiszen Olaszországban a parlamenti vizsgálat adatai szerint a munkanélküliek 40 százalékának több mint 6 hónapig nincs munkája.

Angliában a munkanélküli-segély folyósításának időtartama 180 nap. Ezenkívül, ha a munkanélküli már több éve biztosított, és befizetett egy bizonyos összegű járulékot a munkanélküliségi biztosítási alapra, akkor 180 napnál hosszabb — de 492 napot meg nem haladó — időtartamú segélyre jogosult.[25]

Az *NSZK*-ban a segély folyósításának időtartama a munkás biztosítási idejétől függ, és 13 héttől 52 hétig terjed. Ezután a munkanélküli munkanélküliségi nyugdíjat kap, amelynek összege lényegesen kisebb, mint a segélyé.

A munkanélküli-segély összege igen csekély.

Az *Egyesült Államokban* a maximális heti segély 1959-es adatok szerint a következő: 3 államban (Arkansas, Észak-Dakota és Dél-Carolina) 26 dollár, 6 államban 28, 10 államban 30, 8 államban 32—33, 11 államban 34—35, 7 államban 37,5—40 és 4 államban (Alaszka, New York, Wisconsin és Wyoming) 42—45 dollár.[26]

Maximális munkanélküli-segély (az átlagos heti munkabérhez képest %-ban)	Az államok száma a segély nagysága szerint	
	1939	1958
70 és több	18	0
60—69	17	0
50—59	15	7
40—49	1	31
30—39	0	13

A segély az Egyesült Államokban átlagban csak kevéssel haladja meg a munkás előző munkabérének egyharmadát, s mint a fenti táblázatból következik, a segély és az előző munkabér közti különbség a háború előtti időszakhoz képest növekedett.[27]

[25] Lásd „A Guide to Unemployment Benefit", Manchester 1959. p. 15.
[26] Lásd „Labor's Economic Review", No 3. 1959. p. 19.
[27] Lásd ugyanott.

Angliában a munkanélküli-segély nagysága a segélyben részesülőtől és a kifizetések időpontjától függően a következőképpen alakult:[28]

Dolgozók	1961 április előtt		1961 április után, heti
	napi	heti	
Férfiak és 18 éven felüli egyedülálló nők	8 shilling 4 penny	50 shilling	57 shilling 6 penny
Önállóan biztosított férjes asszonyok	5 sh. 8 p.	34 sh.	39 sh.
18 éven aluli fiúk és leányok	4 sh. 9 p.	28 sh 9 p.	—
Családtagok után járó segély			
Feleség	5 sh.	30 sh.	35 sh.
Első gyermek	2 sh. 6 p.	15 sh.	17 sh. 6 p.
Minden további gyermek	1 sh. 2 p.	7 sh.	9 sh. 6 p.

Amint a táblázatból látható, a segély nagysága tekintetében igen hátrányos megkülönböztetésben van részük a férjes asszonyoknak és a fiataloknak (az előbbiek nem egészen 70, az utóbbiak pedig 56 százalékát kapják a rendes segély összegének).

A munkanélküli-segély a 30-as években a férfi munkás átlagkeresetének negyedrésze volt (1935-ben 26,3 százalék, 1938-ban 24,3 százalék), a háború utáni években viszont csupán a kereset 18 százalékát pótolja.[29]

Franciaországban a munkanélküli-segély napi összege a vállalat székhelyéül szolgáló község vagy város nagysága szerint változik, s a következőképpen alakul:[30]

	Párizs és Szaina megye	Városok és községek	
		5000 lakosnál több	5000 lakosnál kevesebb
Családfő	380 frank	370 frank	350 frank
Eltartottak után járó pótlék	165 frank	160 frank	150 frank

[28] „A Guide to Unemployment Benefit", 1959. p. 4. „Labour Research", N⁰ 12. 1960. p. 202.

[29] Lásd *K. Hood:* Room at the Bottom. London 1960. p. 71.

[30] „Études et Conjoncture", N⁰ 2. 1960. p. 126.

Nem folyósítják a segélyt, ha a munkanélküli családjának havi jövedelme (beleszámítva a munkanélküli-segélyt, de nem számítva a családi segélyeket) Párizs vidékén eléri a 67 000, az 5000-nél nagyobb lélekszámú városokban és községekben a 65 000, az 5000-nél kisebb lélekszámú községekben a 60 000 frankot.

A Francia Vállalkozók Országos Tanácsához tartozó cégek vállalatainál a napi munkanélküli-segély nagysága 1959. január 1. óta a napi átlagkereset 35 százaléka, ha a segélyt 270 napnál rövidebb ideig folyósítják, s az átlagkereset 30 százaléka hosszabb időtartamú folyósítás esetén. A segély összege nem lehet kevesebb Párizs vidékén 410, az 5000-nél nagyobb lélekszámú városokban 400 és az 5000-nél kisebb lélekszámú településeken 380 franknál.[31]

Az *NSZK*-ban a munkanélküli-segély alap- és pótsegélyből áll. Ez utóbbit a munkanélküli családtagjai után fizetik. Az alapsegélyt az utolsó 13 munkahét tényleges keresete alapján számítják ki. A munkanélküli-segély nagysága átlagban a munkás keresetének 60 százalékáig terjed. Azok a munkanélküliek, akikre nem terjed ki a munkanélküliségi biztosítás rendszere, a társadalmi gondozási alapból részesülnek segélyezésben. Ennek összege a munkabér 50 százalékáig terjed.[32]

Olaszországban a napi munkanélküli-segély (az alap- és a pótsegély együttesen) 207 líra a munkások és 212 líra az alkalmazottak számára. Az eltartott felnőtt után járó napi pótlék 61, gyermek után járó pótlék 60, a munkanélküli és családtagjai részére a kenyér magas ára miatt megállapított drágasági pótlék napi 20 líra. A munkanélküli-segély rendkívül csekély, körülbelül a létminimum 11 százalékának felel meg.[33]

Tehát a tőkésországokban a munkanélküliek normális megélhetéséhez szükséges minimális összeget sem tudják biztosítani családjuk részére, akkor sem, ha sikerül megkapniuk a munkanélküli-segélyt.

[31] „Études Statistiques", No 2. 1960. p. 126—127.

[32] „Deutsches Wirtschaftsinstitut", 1959. Bericht 6. S. 12.

[33] Lásd *И. М. Петранович:* Безработица и положение рабочих в Италии. М. 1961. стр. 110—111.

A dolgozók számára igen nagy jelentőségű az, hogy kinek a terhére történik a társadalombiztosítás, hogy ki finanszírozza a társadalombiztosítást. Formailag a tőkésországokban a dolgozók, a vállalkozók és az állam járulékaiból teremtik meg a társadalombiztosítási alapot. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet 1959-ben az alábbi hivatalos adatokat tette közzé az egyes európai tőkésországok társadalombiztosítási rendszerének finanszírozásáról.[34]

A finanszírozás forrásai és részesedésük a biztosítási alapban (%-ban)

Országok	A dolgozók járuléka	A vállalkozók járuléka	Állami hozzájárulás	Egyéb források*
Ausztria	26,0	52,5	18,5	3,0
Belgium	24,8	53,7	18,3	3,2
Dánia	18,3	4,6	75,9	1,3
Franciaország	19,8	72,4	2,8	4,9
NSZK	30,3	44,9	22,2	2,6
Görögország	36,6	44,3	—	19,1
Olaszország	8,6	79,3	7,2	4,9
Törökország	23,1	32,6	29,3	15,0
Nagy-Britannia ...	19,8	26,6	47,8	5,9

* Beruházásokból származó jövedelmek stb.

Az Egyesült Államokban az 1954-es adatok szerint a társadalombiztosítási alapra befolyt járulékok 24 százalékát a dolgozók, 42 százalékát a vállalkozók, 9 százalékát az állam fizette be, 25 százalék pedig egyéb forrásokból származott.

Az egyenes adókon kívül a dolgozók kénytelenek keresetük bizonyos százalékát kötelező társadalombiztosítási járulék címén leadni. Ez a járulék Ausztriában az átlagkereset 5 százaléka, Belgiumban 4,5 százaléka, Angliában 3—6 százaléka, Franciaországban 6 százaléka, az NSZK-ban 9,9 százaléka, az Egyesült Államokban 2,5 százaléka, Argentínában 5 százaléka.

A levont társadalombiztosítási járulékok növekvő tendenciát mutatnak. Így az Egyesült Államokban a levonások százalékaránya a munkabérhez képest a következő:[35]

[34] „Labour Costs in European Industry". International Labour Office Geneva 1959. p. 98.

[35] „Social Security Bulletin". No 8. 1960. p. 27.

1937-től 1949-ig	1%	1954-től 1956-ig	2%
1950-től 1953-ig	1,5%	1957—1958	2,25%
		1959	2,5%

Az 1958 augusztusában elfogadott törvény értelmében a társadalombiztosítási levonások a következőképpen fognak növekedni (a munkabérhez képest százalékban):[36]

1960—1962	3	1966—1968	4
1963—1965	3,5	1969-ben és a továbbiakban	4,5

Az NSZK-ban a dolgozók betegbiztosítási járulékainak együttes összege 1956-tól 1958-ig 2489 millió márkáról 3640 millióra, a nyugdíjalaphoz való hozzájárulások összege pedig 3969 millióról 5707 millióra emelkedett.[37]

Angliában a munkások és az alkalmazottak heti társadalombiztosítási járulékainak összege átlagosan a következőképpen emelkedik:[38]

Év	Férfiak	Nők
1948	4 shilling 11 penny	3 shilling 10 penny
1958	9 shilling 11 penny	8 shilling
1961	11 shilling	8 shilling
áprilisától	4 penny	10 penny

A társadalombiztosítási alap finanszírozásából a dolgozókon kívül bizonyos mértékig a vállalkozók is kiveszik a részüket, s az állam is hozzájárul az alaphoz. De nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy mi rejlik a valóságban e mögött.

Először, a vállalkozók azoknak a jövedelmeknek a terhére fizetik a rájuk eső részt, amelyeket a dolgozók kizsákmányolásából szereznek, vagyis a munkások és az alkalmazottak a társadalombiztosítási alapnak ezt a részét sem kapják ajándékként, hanem saját munkájukkal fizetnek érte.

Másodszor, a monopóliumok jócskán felhasználják a monopol-

[36] Ugyanott

[37] „Statistisches Jahrbuch für die Bundesrepublik Deutschland". 1960. S. 399.

[38] „Labour Research", IV. 1959. p. 63.

árak mechanizmusát arra, hogy a társadalombiztosítási költségeket a fogyasztók nagy tömegének vállára hárítsák át.

Ami a burzsoá államot illeti, mindazok a költségek, amelyeket az állam a társadalombiztosításra fordít, kamatostul megtérülnek a dolgozóktól behajtott közvetlen és közvetett adókból. Így például Angliában — Campbellnek, Nagy-Britannia Kommunista Pártja egyik vezetőjének becslése szerint — a munkások évenként 600 millió font sterlinggel több közvetlen és közvetett adót fizetnek a társadalombiztosításra fordított összegnél.[39]

Végül, a társadalombiztosítási alapot korántsem fordítják teljes egészében a biztosítottak segélyezésére. Az adminisztratív személyzet fenntartására fordított különféle kiadásokon kívül az alap jelentős részét olyan célokra használják fel, amelyeknek semmi közük a társadalombiztosításhoz: ipari beruházásokra, tőzsdespekulációkra stb.

Hivatalos adatok szerint az Egyesült Államokban 1937 és 1960 között összesen 70 411 millió dollár folyt be a nyugdíjalapra, ebből 54 374 milliót fizettek ki a nyugdíjasoknak. 1636 millió dollárt elnyeltek az adminisztráció kiadásai, míg 18 911 millió dollárt a kormány használt fel főképpen a fegyverkezési hajszára és a monopóliumok támogatására.

1957 és 1960 között az Egyesült Államokban 2880 millió dollár folyt be a rokkantbiztosítási alapra, de a rokkantak csak 944 milliót kaptak, vagyis az alapnak mintegy harmadrészét, míg 1906 millió dollárt az állam beruházásokra használt fel.[40]

Olaszországban az üzemi balesetbiztosítással foglalkozó országos intézet 1956-ban 42 milliárd lírát fizetett ki segélyek és nyugdíjak formájában, míg 33 milliárdot mindenféle kereskedelmi műveletekre fordítottak.[41]

Az NSZK-ban az utóbbi néhány év alatt több mint 3 milliárd márkát ruháztak be csupán a munkanélküliségi biztosítási alapból.[42]

Ilyenformán a tőkésországokban fennálló társadalombiztosítási rendszer az egyik igen fontos eszköz az állam kezében arra, hogy a dolgozók pénzét a nagy monopóliumok érdekében halmozza fel.

* * *

[39] Lásd *Д. Кэмпбелл:* Некоторые экономические иллюзии в лейбористском движении. М. 1960. стр. 7.

[40] „Social Security Bulletin", No 8. 1960. 77.

[41] Lásd «Социальное обеспечение», № 10. 1959 г. стр. 57.

[42] „Deutsches Wirtschaftsinstitut". 1959. Bericht 6. S. 11.

Mint fentebb kimutattuk, a tőkésországok társadalombiztosítási rendszerének jellemző vonásai a következők: 1. nem terjed ki minden dolgozóra, 2. nem teremti meg a biztosítottaknak a normális megélhetéshez szükséges feltételeket, 3. finanszírozása főképpen maguknak a dolgozóknak a terhére történik.

Emellett a tőkésországok társadalombiztosítási rendszerének egyik legfőbb hiányossága az, hogy egyáltalán nincs biztosítva a monopolista burzsoázia támadásával szemben. A dolgozók kénytelenek állandó megfeszített harcot folytatni, hogy megtartsák és bővítsék a szociális jogok területén megszerzett pozícióikat.

Az utóbbi években több tőkésországban támadás indult a dolgozók szociális vívmányai ellen. Ez mindenekelőtt az imperialista államok agresszív külpolitikai irányvonalával, a gazdaság militarizálásával és a néptömegek vállára súlyos teherként nehezedő fegyverkezési hajszával függ össze. Ugyancsak nagy jelentőségű a monopolista egyesüléseknek az a törekvése, hogy az elvesztett gyarmati extraprofit-forrásokat az anyaországi dolgozók kizsákmányolásának fokozásával pótolják.

Franciaországban a de Gaulle-kormány 1958-ban és 1959-ben több intézkedést tett a „szigorú takarékosság rendszere" keretében a szociális szükségletekre szánt kiadások csökkentésére. Ez valóságos tiltakozási hullámot indított el a francia nép körében.

A kormány rendeletet adott ki, amelynek értelmében nem fizetik ki többé a 3000 frankot az orvosi költségekre és a gyógyszerekre. A franciák „betegségi adónak" nevezték ezt a rendeletet.

Csökkentették azoknak a gyógyszereknek a számát, amelyeket a biztosítópénztárak megtérítettek, valamint az egészségügyi ellátás költségeinek a biztosítópénztárak által fizetett részét; leszállították a szülési segély és a családi pótlék, valamint a terhességi segély összegét, megszüntették az egy keresővel rendelkező egygyermekes családok segélyezését stb.

Mindezeket az intézkedéseket anélkül tették meg, hogy megegyeztek volna a dolgozóknak a társadalombiztosítási szervekbe beválasztott képviselőivel vagy az orvosokkal, s belefoglalták a „szigorú takarékosság rendszerének" általános tervébe. Ámde az állam pénzének miféle megtakarításáról beszélhetünk, amikor az állam sohasem finanszírozta a társadalombiztosítási rendszert, sőt éveken át elsajátította a családi segélyek pénztáraiban keletkezett fölöslegeket, s a társadalombiztosítási szervekre hárította azokat a kiadásokat, amelyeket állami pénzből kellett volna fedeznie?

A dolgozóknak a kormányintézkedések elleni példátlan méretű harca több rendelet visszavonására kényszerítette a kormányt. 1959 nyarán a kormány visszaállította a 3000 frankos gyógyszerkölcsönt, s újra megkezdték az egy keresővel rendelkező családok segélyezését. 1959. július 1-i hatállyal 10 százalékkal emelték a családi segélyeket. A francia dolgozók folytatják a harcot, követelik az öregségi és a rokkantsági járadék emelését, a törvény értelmében nyugdíjra szánt összegek rendeltetés szerinti felhasználását, az egészségügyi segélyre kiutalt összegek növelését. A Francia Kommunista Párt XV. kongresszusa azt a feladatot tűzte a dolgozók elé, hogy harcoljanak „a társadalombiztosítási rendszer megjavításáért (a munkások befizetésének megszüntetése, ingyenes egészségügyi ellátás, az öregségi járadék és a családi segély kiterjesztése és felemelése, az iskolák és a gyermekvédő intézmények hálózatának kibővítése), a katonai kiadások egyidejű csökkentéséért, az adórendszer demokratizálásáért, a tőkések progresszív adóztatásának bevezetéséért"[43].

Szívós harcot folytatnak a társadalombiztosítási rendszer megjavításáért az *Egyesült Államok* dolgozói. Ezt követelték az AFL—CIO által 1960 januárjában törvényhozási kérdések megvitatására összehívott konferencián. Az AFL—CIO 1960 nyarán közzétett választási programja az alábbi követeléseket tartalmazza: országos érvényű törvény rendelje el segély folyósítását azoknak a munkásoknak, akik a termelőmunka során elvesztik munkaképességüket; „lényegesen emeljék" az öregségi és a rokkantsági járadékot, szállítsák le 60 évre a nők nyugdíjkorhatárát, terjesszék ki újabb dolgozó rétegekre a társadalombiztosítást. Ugyancsak követelték a szakszervezetek a munkanélküli-segély emelését és folyósítási időtartamának 39 hétre való meghosszabbítását.[44]

Nagy visszhangra talált az Egyesült Államokban az öregek rendkívül súlyos helyzetének enyhítésére irányuló követelés. „Nem tudunk megélni abból, amit kapunk" — mondják az amerikai nyugdíjasok, amikor gyűléseken társadalombiztosítási reformot követelnek. Az öregek követelik, hogy a kongresszus hozzon olyan törvényt, amely legalább részben megszabadítja őket a horribilis gyógykezelési költségektől. Az utóbbi két évtized folyamán nemegyszer próbáltak ilyen törvényt kicsikarni, de minden kísérlet kudarccal végződött. Aime Forand néhány esztendővel ezelőtt

[43] „Cahiers du Communisme", 1960. No 9. p. 1348.
[44] „AFL—CIO News", 9. VII. 1960.

előterjesztett törvényjavaslata olyan társadalombiztosítási rendszert ajánl a nyugdíjasok számára, amely fedezi gyógykezelési, kórházi, és gyógyszerköltségeiket. Ez a törvényjavaslat — a „New York Herald Tribune" kifejezése szerint — „elmerült, mint a kő".

A néptömegek nyomása azonban akkora volt, hogy az Eisenhower-kormány rendeletet adott ki az öregek és a szűkölködők orvosi ellátásának részbeni megjavítására. A rendelet országos segélyt szab meg az államok részére az egészségvédelem megjavítására, valamelyest kiterjeszti a társadalombiztosítási rendszert, s megengedi segély folyósítását a teljes rokkantak számára 50 éves koruk előtt is. De az új rendelet értelmében 16 millió kiöregedett dolgozó közül csak 2,4 millió részesül ingyenes egészségügyi ellátásban. Carey, a villamos- és rádióipari munkások szakszervezetének elnöke a szenátus munkaügyi albizottságában „az Amerikai Orvosszövetség és a magán biztosítótársaságok előtti szégyenletes kapitulációnak" nevezte ezt a rendeletet.

Nagyszabású harcot folytatnak jogaikért *Olaszország* dolgozói. Az utóbbi évek az öregségi és a rokkantsági biztosítás megjavításáért folyó harc jegyében teltek el. Ez a harc tömegméretűvé vált, sok ezren vettek részt gyűléseken, tüntetéseken, a munkások küldöttségeket menesztettek a parlamentbe azzal a követeléssel, hogy fogadják el a kommunista és a szocialista képviselők által az öregségi és a rokkantsági biztosításról előterjesztett törvényjavaslatot. Az olasz dolgozók harca sikerrel járt: a parlament törvényt hozott az öregségi és a rokkantsági járadék, valamint az üzemi balesetek esetére járó segély felemeléséről, s felemelte a minimális nyugdíjösszeget.

Az Olasz Kommunista Párt VIII. kongresszusa így jellemezte azokat a feladatokat, amelyek a dolgozókra a szociális jogokért folyó harcban várnak: „... ahhoz, hogy felszámoljuk az ország elmaradottságát, és enyhítsük népünk nyomorának legsúlyosabb formáit, olyan társadalombiztosítási rendszer életbe léptetésére van szükség, amely az alkotmány tiszteletben tartásának szellemében, az állam terhére, általános adóreform végrehajtása útján teljes és hathatós egészségvédelmet biztosítana minden állampolgárnak és elegendő anyagi segítséget munkanélküliség, szegénység, betegség, baleset, szülés, sok gyermek, rokkantság és öregség esetén minden rászorulónak".[45]

[45] «Материалы VIII съезда Итальянской коммунистической партии». стр. 155.

Angliában a dolgozók harcának egyik legfontosabb kérdése a nyugdíjak és a társadalombiztosítási kifizetések emelése. Az angol kormány hatalmas összegeket költ fegyverkezésre, de a nyugdíjasoktól megtagadja a normális megélhetéshez szükséges minimális összeget.

1960 márciusában gyűlések és tüntetések hulláma söpört végig az országon. A követelés a nyugdíjak felemelése volt. Nyugdíjasküldöttségek indultak Londonba, hogy megfelelő törvényt követeljenek a parlamenttől. A munkáspárti ellenzék törvényjavaslatot terjesztett az alsóház elé a házaspárok nyugdíjának heti 10 shillinggel való felemeléséről. A munkáspárti Alfred Robens parlamenti felszólalásában „égbekiáltó botránynak és gyalázatnak" bélyegezte az 5 millió angol nyugdíjas érvényben levő biztosítását. A konzervatívok azonban megbuktatták a törvényjavaslatot. A tömegek növekvő harca miatt a kormány mégis kénytelen volt valamelyest növelni a nyugdíjösszegeket, de ugyanakkor emelte a dolgozók társadalombiztosítási járulékait is.

Az *NSZK-ban* a revansista terveket szövögető Adenauer-kormány mind erősebben támadja a dolgozók szociális jogait és vívmányait. Lényegesen rosszabbodik a dolgozók helyzete az orvosi segély és a betegbiztosítás területén. A betegsegélyezési reformtervezet, amelyet a kormány Blank, munkaügyi miniszter kezdeményezésére a Bundestag elé terjesztett, jelentősen megdrágítja az egészségügyi ellátást, s a költségeket a dolgozókra hárítja. A reform szerint az orvosokat a betegeknek kell megfizetniük (egy vizit 1,5 márka), a gyógyszer árának 10 százaléka a beteget terheli. A kórházi ápolás költsége pedig fejenként 1,3—3 márka egy napra. Nem szabad elfelejteni, hogy mindezt azokon a kötelező járulékokon felül akarták bevezetni, amelyeket a dolgozók a betegbiztosítási rendszer keretében fizetnek be a betegsegélyző pénztárakba.

Nem csoda, hogy a nyugatnémet dolgozók tömeggyűlésekkel és tiltakozó tüntetésekkel válaszoltak a reformra. Így 1960 februárjában Biberachban több mint 3000 fémmunkás tüntetett ezekkel a jelszavakkal: „A Blank-féle reform csapás a nép szociális érdekeire", „A szegény nem lehet beteg". Hasonló megmozdulások zajlottak le a schelklingeni Zeiss-Ikon műveknél, a braunschweigi autógyárban, a kieli Howaldt-Werke dokkjain és másutt. A nyugatnémet orvosok frankfurti rendkívüli konferenciája határozottan elítélte a reformot. A müncheni tömeggyűlésen határozatban

követelték Blank lemondását. Mindezek folytán a betegsegélyezés reformjáról szóló törvényjavaslat vitáját elhalasztották.

1960—1961 telén rendkívüli mértékben kiéleződött az osztályharc *Belgiumban* az Eyskens-kormány úgynevezett „adóegységesítési törvénye" miatt. E törvény lényegesen növeli az adóterheket, míg a szociális szükségletekre fordítandó költségvetési összeget több mint 10 milliárd frankkal csökkenti. A törvény 60 évről 65 évre emeli az állami intézmények munkásainak és alkalmazottainak nyugdíjkorhatárát, csökkenti a munkanélküli- és a betegségi segély összegét stb.

A belga dolgozók erre általános sztrájkkal válaszoltak, amely 33 napig tartott, s a belga proletariátus legnagyobb politikai megmozdulása volt a háború utáni időszakban.

A kapitalizmus általános válságának jelenlegi szakaszában — amikor az állammonopolista kapitalizmus nagyszabású fejlődésnek indult, s a monopóliumok érdekei mind kibékíthetetlenebb ellentmondásba kerülnek a nemzet érdekeivel — a dolgozók szociális jogaiért vívott harc elválaszthatatlanul összefügg a monopoltőke igája ellen, a háború és a militarizálás politikája ellen, a demokráciáért és a szocializmusért folytatott általános harccal. A tőkésországok dolgozó tömegei csakis e megfeszített és szakadatlan harc során tarthatják meg és bővíthetik ki a társadalombiztosítás területén megszerzett pozíciókat.

A tapasztalat azt mutatja, hogy a kapitalizmusban a dolgozók jogainak fontos biztosítéka a béke és a szocializmus táborának hatalmára támaszkodó nemzetközi munkásmozgalom ereje. A kommunista és munkáspártok — mint képviselőik értekezletének nyilatkozata hangsúlyozza — „önfeláldozóan harcolnak azért, hogy már a jelenlegi körülmények között mindent megtegyenek a munkásosztály és a néptömegek érdekeinek megvédéséért, életkörülményeik megjavításáért, a nép demokratikus szabadságjogainak kiszélesítéséért, s nem halasztják mindezt a szocializmus győzelméig".[46]

N. V. Domracseva — N. P. Ivanov

[46] A békéért, a nemzeti függetlenségért, a demokráciáért, a szocializmusért. Kossuth Könyvkiadó 1960. 60. old.

A tőkés termelési mód állandó, elválaszthatatlan útitársa a munkanélküliség.

A burzsoá és a reformista propaganda állításával szemben a mai tőkés társadalomban is a munkanélküliség az egyik legfontosabb tényező, amely negatívan befolyásolja a munkásosztály helyzetét.

Azt sem szabad elfelejtenünk, hogy a teljes munkanélküliek számáról közölt hivatalos adatok szépítik a tényleges helyzetet. A munkaközvetítők nem vesznek számba minden munkanélkülit. Elsősorban nem mindenkit tekintenek valódi munkanélkülinek. így például azokat a háziasszonyokat sem, akiket az anyagi nehézségek arra kényszerítenek, hogy munkát keressenek. Ezenkívül azokat a munkanélkülieket, akik nem jogosultak segélyre vagy elvesztették ezt a jogosultságukat, a munkaközvetítők igen gyakran nem veszik nyilvántartásba. Számos országban — különösen az elmaradott országokban — egyáltalán nincsenek munkaközvetítők vagy ehhez hasonló intézmények. De ahol ilyenek vannak, az illető országok lakói ott is fölöttébb tájékozatlanok a munkaközvetítők vagy a hasonló intézmények létezéséről és funkcióiról, vagy nem jelennek meg nyilvántartásba vétel végett a rossz közlekedési viszonyok miatt.

A háború után a teljes munkanélküliség több országban kisebb méretű volt, mint a második világháború küszöbén. Ezzel szemben számos más országban nagyobb volt a munkanélküliség, mint a háború előtt. Ma teljes bizonyossággal elmondhatjuk, hogy már

A munkanélküliek száma (ezer főben)

Év	EURÓPA																ÁZSIA		
	Ausztria	Belgium	Nagy-Britannia	NSZK	Görögország	Dánia	Írország	Spanyolország	Olaszország	Málta	Hollandia	Norvégia	Finnország	Franciaország	Svájc	Svédország	Burma	Izrael	Indonézia
1938	244	174	1 881	—	—	98	89	—	810	—	303	30	1	402	53	67	—	—	—
1946	74	67	394	—	—	52	60	178	1 324	—	53	12	—	57	4	28	2	2	—
1947	32	68	498	588	—	52	56	139	1 620	1	31	9	—	46	4	24	3	3	—
1948	43	129	338	592	—	52	61	117	1 742	2	29	9	1	78	3	26	2	1	—
1949	91	235	338	1 230	—	59	61	160	1 673	2	42	8	11	131	8	26	1	6	—
1950	125	224	341	1 580	—	55	53	166	1 615	2	58	9	3	153	10	22	2	6	—
1951	116	207	281	1 432	—	63	51	144	1 721	1	68	11	1	122	4	18	4	6	—
1952	157	247	463	1 379	—	82	61	107	1 850	1	106	12	2	129	5	22	5	9	106
1953	184	246	380	1 259	—	61	71	107	1 947	1	84	14	6	180	5	27	4	18	69
1954	164	225	318	1 221	—	54	62	123	1 959	1	60	13	3	184	4	25	3	14	60
1955	121	172	265	928	—	66	55	112	1 913	4	41	13	2	160	3	25	3	11	61
1956	119	145	287	761	39	76	61	106	1 938	4	30	14	2	112	3	19	2	12	79
1957	112	117	347	662	87	71	70	91	1 957	3	41	15	5	81	2	24	2	13	87
1958	123	181	501	683	79	68	65	81	1 759	3	82	24	9	93	3	32	2	9	99
1959	112	199	512	480	89	44	62	80	1 689	—	63	23	7	140	2	27	2	7	104
1960	87	157	393	237	861	31	53	114	1 546	3	41	17	2	131	1	19	3*	6*	—

* 11 hónap alatt.

(Folytatás)

Év	ÁZSIA							AFRIKA						AMERIKA				ÓCEÁNIA	
	India	Ciprus	Pakisztán	Szingapur	Törökország	Ceylon	Japán	Algéria	Ghana	Marokkó	Mauritánia	Észak-Rhodesia	Dél-afrikai Unió	Kanada	Puerto Rico	Egyesült Államok	Chile	Ausztrália	Hawaii szigetek
1938	—	—	—	—	—	17	287	—	—	—	—	—	5	516	—	10 390	3	—	10
1946	—	—	—	—	—	29	590	—	—	—	—	—	5	142	80	2 270	3	8	2
1947	234	—	99	—	—	33	370	—	—	—	—	—	10	98	76	2 142	4	7	3
1948	225	—	78	—	4	54	240	—	—	—	—	—	12	111	71	2 326	3	3	9
1949	293	—	71	—	—	68	380	—	—	—	2	—	15	141	79	3 681	3	10	21
1950	314	—	96	—	—	69	440	—	—	—	—	—	16	185	98	3 350	3	1	18
1951	338	5	104	—	7	57	390	2	—	—	2	—	10	106	114	2 099	3	1	8
1952	384	4	107	—	11	52	470	2	—	—	2	1	12	156	100	1 932	3	17	8
1953	478	3	93	8	21	53	450	3	—	1	1	1	12	162	91	1 870	3	24	10
1954	562	2	89	5	34	57	590	4	6	1	2	1	14	250	97	3 578	4	7	12
1955	647	2	104	7	39	68	680	4	5	3	2	1	13	245	92	2 904	4	3	10
1956	749	1	127	8	50	80	630	7	6	17	2	1	13	196	83	2 822	6	8	9
1957	816	1	138	7	54	95	520	6	8	31	2	1	15	277	82	2 936	7	18	8
1958	1 049	3	137	10	51	115	560	6	9	35	2	3	19	432	89	4 681	9	27	8
1959	1 314	4	171	30	53	124	580	5	9	43	3	3	27	373	87	3 813	9	25	—
1960	1 502	6	168	—	—	136*	430	—	—	—	—	—	26	448	72	3 921	12*	16	—

* 11 hónap alatt.

kimerültek azok a főbb tényezők, amelyek a szemügyre vett országok többségében a foglalkoztatottságot viszonylag magas szinten tartották. Ezekhez a tényezőkhöz tartozik az állótőke felújítása, a gazdaság militarizálása, a születések számának jelentős csökkenése a legutóbbi világháború idején, aminek következtében 1955 és 1960 között lényegesen csökkent a fiatal munkaerő kínálata stb. Fontos tényezője a foglalkoztatottság fenntartásának a fejlett tőkésországokban a tőkekivitel, valamint a gyarmati és a függő országok kegyetlen kizsákmányolása. Mint tudjuk, a külföldi monopóliumok fékezik az elmaradott országok ipari fejlődését, mert érdekük, hogy ezek az országok továbbra is olcsó nyersanyagforrásul szolgáljanak és piacul a tőkés nagyhatalmak iparcikkeinek értékesítésére. Számos példa mutatja, mennyire fontos ez a tényező. Így például Mexikóban közvetlenül a második világháború után a vállalatok egyharmada (köztük igen sok cipőgyár) bezárt, mert az országot amerikai árucikkekkel árasztották el. Ez természetszerűleg nagymértékben fokozta a munkanélküliséget. Brazíliában az 1950-es népszámlálás adatai szerint a teljes és a részleges munkanélküliek együttes létszáma — beleszámítva az alkalmi mezőgazdasági munkásokat — az ország önálló keresettel bíró lakosságának mintegy 22 százaléka volt. Mindazonáltal az elmaradott országokra az ipar lassú fejlődése következtében növekvő agrár-túlnépesedés jellemző.

Mindez azt mutatja, hogy a munkanélküliség fokozódását a kapitalizmusban nem ítélhetjük meg csupán egyik vagy másik országra vonatkozó adatok alapján. A munkanélküliség egyes országokban bizonyos fokig átmenetileg csökkenhet, s ugyanakkor ennél lényegesen nagyobb mértékben növekedhet más — különösen az elmaradott — országokban. Ezenkívül ahhoz, hogy helyesen világítsuk meg az egyes országok munkaerőpiacán kialakult helyzetet, számításba kell vennünk és közös nevezőre kell hoznunk a viszonylagos túlnépesedés minden formáját. E feladat megoldásához viszont nagy, verejtékes kutatómunkára van szükség. Mindezt figyelembe véve, úgy vélem helyes, ha a teljes munkanélküliség adataira szorítkozom, amelyek — kellő óvatossággal kezelve — bizonyos elképzelést nyújtanak a viszonylagos túlnépesedés szintjéről, legalábbis a fejlett tőkésországokat illetően.

Az utóbbi években egyre kézzelfoghatóbb a munkanélküliség fokozódásának tendenciája a tőkésországokban. Ez érthető, hiszen a tőkés világrendszer a hanyatlás és a bomlás mélyreható folya-

matát éli át. Több tőkésország még nem is tudta leküzdeni a nemrég lezajlott gazdasági válság minden következményét, s máris újabb gazdasági megrázkódtatások fenyegetik. Mérhetetlenül fokozódott a munkásosztálynak a munkaintenzitás növelése általi kizsákmányolása. Az automatizálás és a racionalizálás tőkés viszonyok között újabb szerencsétlenségeket zúdít a dolgozókra, mindenekelőtt fokozza a munkanélküliséget.

I. Petranovics

A MUNKÁSMOZGALOM ÉS A FELSZABADÍTÓ MOZGALOM KRÓNIKÁJA
(1959—1962. VI. 30.)

ÁLTALÁNOS RÉSZ

1959

Január 27—február 5. A Szovjetunió Kommunista Pártjának XXI. (rendkívüli) kongresszusa Moszkvában. A kongresszuson 72 testvéri kommunista és munkáspárt küldöttsége volt jelen. A kongresszus jóváhagyta a szovjet népgazdaság 1959—1965. évi fejlesztésének ellenőrző számait.

Április 2—6. A Szakszervezeti Világszövetség Végrehajtó Bizottságának XIX. ülésszaka Varsóban. Határozatot hoztak „A szakszervezetek további feladatai a békeharcban" címmel.

Július 14—17. A Szocialista Internacionálé VI. kongresszusa Hamburgban. A napirend: „1. a demokratikus szocializmus jelenlegi helyzete; 2. a nemzetközi helyzet; 3. Európa és az európai intézmények; 4. a közép-keleti probléma; 5. a fejlett és az elmaradott országok együttműködése".

Szeptember 18. Hruscsov az ENSZ Közgyűlésének XIV. ülésszakán beszédet mondott, s az ülésszak elé terjesztette az általános és teljes leszerelésről szóló nyilatkozatot.

November 21—24. 17 európai tőkésország kommunista pártjának képviselői találkoztak Rómában. Felhívást intéztek valamennyi dolgozóhoz, valamennyi demokratához, hogy egyesítsék a munkásosztály és a demokrácia összes erőit a társadalmi és a politikai reakció ellen.

December 3—11. A Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségének kongresszusa Brüsszelben. A napirend: beszámoló a szövetség 1957—1959. évi tevékenységéről, az SZSZNSZ szervezeti szabályzatának módosítása, a szakszervezeti világmozgalom helyzetének áttekintése, a vezető szervek megválasztása.

December 9—11. A Keresztény Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége

Tanácsának XXVII. ülésszaka. A következő kérdéseket vitatták meg: A KSZNSZ gazdasági és szociális programjának módosítása, a keresztény szakszervezeteknek az elmaradott országok problémájával kapcsolatos feladatai, az „európai integrációhoz" való viszony.

December 14—17. A Szakszervezeti Világszövetség Végrehajtó Bizottságának XX. ülésszaka Bukarestben. Az ülésszak a következő határozatokat fogadta el: általános határozat, nyilatkozat az általános és teljes leszerelésről, határozat az üldözött szakszervezeti aktivisták támogatásáról, az Iraki Szakszervezeti Szövetségnek az SZVSZ tagjai közé való felvételéről és az országok gazdasági és kereskedelmi kapcsolatainak fejlesztését célzó szakszervezeti világkonferencia összehívásáról.

1960

Április 27—29. A Szocialista Internacionálé Tanácsának ülésszaka Haifában. A napirend: 1. a nemzetközi helyzet; 2. az ázsiai szociáldemokrácia; 3. Ázsia gazdasági problémái; 4. Afrika problémái.

Május 1. A világ dolgozói hetvenedszer ünnepelték a dolgozók nemzetközi szolidaritásának napját.

Június 5—9. A Szakszervezeti Világszövetség Főtanácsának XI. ülésszaka Pekingben. A napirend: a nemzetközi helyzet, a szakszervezeti mozgalom tevékenysége és feladatai a jelenlegi szakaszban; a szakszervezetek részvétele a gyarmati rendszer elleni harcban. Határozatot hoztak arról, hogy 1961-ben összehívják a 40 órás munkahetet követelő európai szakszervezeti konferenciát.

Június 20—27. A szocialista országok kommunista és munkáspártjainak képviselői értekezletet tartottak Bukarestben. Az értekezlet résztvevői újból kifejezték hűségüket a kommunista és munkáspártok 1957 novemberi moszkvai értekezletén elfogadott nyilatkozat és békekiáltvány alábbi elveihez: a különböző társadalmi rendszerű országok békés egymás mellett élése; a háború elkerülhetősége; a népek ébersége a háborús veszéllyel szemben; a béke-harc mint elsőrendű feladat; a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet formái az egyes országokban.

Szeptember 23. Hruscsov beszéde az ENSZ közgyűlésének XV. ülésszakán. A szovjet küldöttség nyilatkozat-tervezetet terjeszt az ENSZ elé a gyarmati népek függetlenségének megadásáról.

Október 19—20. A Keresztény Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége Főtanácsának ülésszaka. Elfogadták a szövetség ázsiai, afrikai és latin-amerikai tevékenységének kiterjesztésére vonatkozó programot.

November 18. 81 kommunista és munkáspárt képviselőinek értekezlete Moszkvában. Egyhangúlag elfogadták a kommunista és munkáspártok nyilatkozatát és a világ népeihez szóló kiáltványt. Az értekezlet rámutatott arra, hogy a szocialista világrendszer az emberi társadalom fejlődésének döntő tényezőjévé válik, hogy a kapitalizmus általános válságának fejlődésében új szakasz köszöntött be. Az értekezlet újólag hangsúlyozta a békés egymás mellett élés elveihez való hűséget, és leszögezte, hogy még akkor is, ha a világ egy részében fennmarad a kapitalizmus, reális lehetőség van a háborúnak a társadalom életéből való kiküszöbölésére. Az értekezlet részletesen foglalkozott a tőkésországok kommunista és munkásmozgalmának problémáival. Meghirdette a nemzeti demokratikus államról szóló tételt, és kimondta, hogy a demokráciáért vívott harc szerves része a szocializmusért folyó harcnak. Ez a két tétel, valamint a monopóliumellenes koalíció platformja a társadalom forradalmi átalakításáért folyó időszerű harc programjával vértezte fel a tőkésországok munkásait. Az értekezlet megerősítette a kommunista pártok egységét és egybekovácsoltságát, s okmányaival lényegesen és alkotóan járult hozzá a marxista—leninista elmélet fejlődéséhez.

December 17. A Szakszervezeti Világszövetség felhívta tagjait, a világ dolgozóit, az összes szakszervezeteket, hogy lépjenek fel együttesen az algériai nép igaz ügyéért. Javasolta, hogy a három világszervezet — a Szakszervezeti Világszövetség, a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége és a Keresztény Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége — rendezzen egységes konferenciát e kérdés megtárgyalására a három nagy francia szakszervezeti központ és az Algériai Szakszervezetek Általános Szövetsége részvételével.

1961

Január. A kommunista és munkáspártok központi bizottságai megtárgyalták a kommunista és munkáspártok 1960 novemberi moszkvai értekezletének dokumentumait, és világszerte egyetértésüket fejezték ki a bennük leszögezett megállapításokkal.

Január 15—20. Az ázsiai és az afrikai nők első konferenciája Kairóban 45 ország küldötteinek részvételével. Határozatot hozott a nők politikai, gazdasági, szociális és kulturális jogairól s a családban és a társadalomban betöltött helyükről.

Január 21—22. Az ázsiai és az afrikai népek szolidaritási tanácsának rendkívüli ülésszaka. Tanulmányozta Kongó, Laosz, Algéria stb. népeinek helyzetét.

Március 24—31. A Béke-világtanács ülése Delhiben. Határozatot ho-

zott a gyarmatosítás ellen, Kongó, Laosz, Kuba, Algéria, Goa, a Dél-afrikai Unió, Korea, Vietnam és Indonézia népeinek béke- és szabadságharcáról, nagyarányú kampányt kezdeményezett a béke és a nemzeti függetlenség harcosainak üldözése ellen.

Április 9—13. Az ázsiai és az afrikai népek szolidaritási tanácsának negyedik ülésszaka.

Június 19. A Szakszervezeti Világszövetség üzenete a Szovjetunió elleni német agresszió kezdetének 20. évfordulója alkalmából. Felhívta a népek figyelmét arra a veszélyre, amelyet az agresszív tömbök kialakulása és a nyugatnémet militarizmus újjáéledése jelent.

Augusztus 12—14. Az atom- és hidrogénfegyver eltiltásáért, és az általános és teljes leszerelésért folyó harc VII. nemzetközi konferenciája Tokióban 25 ország, köztük a Szovjetunió, a Kínai Népköztársaság, az Amerikai Egyesült Államok, Anglia, India képviselőinek részvételével. A konferenciát Japánban békemenetek előzték meg, amelyekben összesen 20 millióan vettek részt.

Szeptember 22—24. A Szakszervezeti Világszövetség kezdeményezésére Berlinben nemzetközi szakszervezeti konferencia ült össze. A négy nagyhatalomhoz és a két Németországhoz intézett emlékiratában részletesen foglalkozott a nácizmus és a militarizmus mai jelenségeivel.

Október 4—9. A Nemzetközi Demokratikus Nőszövetség tanácsának ülésszaka Budapesten. Elhatározta, hogy 1963-ra Moszkvába egybehívja a szövetség kongresszusát. Felhívást intézett a világ asszonyaihoz, határozatot hozott a német és a koreai kérdésben, levelet intézett az ENSZ-hez az algériai kérdésben.

Október 10. Véget ért a „békemenet", melynek polgári pacifista résztvevői 10 hónapon át vonultak San Franciscóból az Egyesült Államokon és európai országokon át Moszkváig.

Október 17—31. Az SZKP XXII. kongresszusa. A kommunizmus építőinek kongresszusa. Munkájában 80 külföldi marxista—leninista párt küldöttsége vett részt. Elfogadta a párt új programját, és kidolgozta a kommunizmusba való átmenet időszakának feladatait. A kongresszust követő hónapokban a testvérpártok központi bizottságai, pártaktívái, egyszerű tagjai megtárgyalják a kongresszus anyagát.

Október 22. A Szocialista Internacionálé Rómában összeülő 7. kongresszusa alkalmából a szocialista Nenni megállapította, hogy az Internacionálé pártjai nem megszüntetni, csak enyhíteni akarják a burzsoá társadalom igazságtalanságait, de a kommunizmus elleni harcban nagyon aktívak.

Október 23—27. A Szocialista Internacionálé VII. kongresszusa. Első-

sorban Nyugat-Berlinnel foglalkozott. Több kommunistaellenes és szovjetellenes határozatot hozott.

December 4—15. A Szakszervezeti Világszövetség V. kongresszusa Moszkvában. 93 ország 143 millió dolgozójának képviseletében felhívta a világ összes dolgozóit, hogy harcoljanak egységesen a függetlenségért, a demokráciáért, a békéért és a szocializmusért. Elfogadta a szakszervezetek akcióprogramját, határozatot hozott a Kubával és az algériai néppel való szolidaritásról, a portugál fasiszta diktatúra ellen harcoló nép támogatásáról, a délafrikai helyzetről, Laoszról, Vietnamról, Korea, Görögország, Paraguay, Spanyolország helyzetéről, átiratott intézett az ENSZ-hez Kongó kérdésében, elfogadta a társadalombiztosítás kérdéseinek alapokmányát, s az SZVSZ szolidaritásáról biztosította a gyarmatosítás ellen küzdő népeket.

December 12. Az ázsiai és az afrikai népek szolidaritási tanácsának ötödik ülésszakán határozatot hoztak Kongó, Angola, Kenya, Oman, Délnyugat-Afrika, Uganda és más ázsiai és afrikai nemzetek szabadságharcának támogatására, s felhívták Ázsia, Afrika és Latin-Amerika népeit, hogy fokozzák a harcot az imperializmus és a gyarmati uralom ellen.

December 16—19. A Béke-világtanács ülésszaka Stockholmban. Határozatot hoztak, hogy elő kell segíteni a német kérdés tárgyalások útján történő rendezését, még erélyesebben kell harcolni az általános és teljes leszerelésért.

1962

Január 12. A Szakszervezeti Világszövetség Titkárságának felhívása tiltakozott a Punta del Estében tervezett Kuba ellen irányuló külügyminiszteri konferencia ellen.

Január 29. Közzétették, hogy a Béke-világtanács 1962. július 9—14-re leszerelési és béke-világkongresszust hívott egybe.

Április—június. Hatalmas tiltakozások világszerte az amerikai atombombarobbantások ellen.

Május. A világ munkásságának és demokratikus közvéleményének szolidaritási akciója a harcoló spanyolországi munkások támogatására.

Május 31—június 2. A Szakszervezeti Világszövetség Végrehajtó Bizottságának ülésszaka Budapesten. Felhívást adott ki a július 9—14-i leszerelési és béke-világkongresszus sikeres előkészítésére. Határozatot hozott a dolgozó nők kérdéseivel foglalkozó II. nemzetközi konferencia összehívására 1963 májusában. Felhívta a világ dolgozóit, hogy szélesítsék a békéért és a leszerelésért folyó

harcot, fokozzák a spanyol dolgozókkal való szolidaritás mozgalmát. Az ülésszak résztvevői határozatban üdvözölték Algéria dolgozóit.

Június 19. Párizsban bizottság alakult a Német Szövetségi Köztársaságban betiltással fenyegetett VVN (a Nácizmus Üldözötteinek Egyesülései) szabad tevékenységének védelmére. A bizottság tagjai közt van Paul-Boncour volt miniszterelnök, több volt miniszter, Jaques Meyer, az államtanács tagja, s az ellenállási mozgalom összes politikai irányzatának képviselői, köztük gaulleisták is.

EURÓPA

1959

Január 3—4. A Belga Kommunista Párt országos konferenciája, amelyen megvitatták az ország belpolitikai helyzetének kérdéseit.

Január 8—9. A dán, a finn, a norvég és a svéd kommunista párt képviselőinek konferenciája Stockholmban. Megvitatták az európai politikai helyzetet, valamint a skandináv országok munkásmozgalmának és háborúellenes mozgalmának problémáit.

Január 10—11. A Francia Szocialista Párt (SFIO) Országos Tanácsa jóváhagyta azt a döntést, hogy a szocialista miniszterek kiválnak a kormányból. A Tanács ugyanakkor úgy döntött, hogy nem folytatnak határozott ellenzéki politikát a de Gaulle-rendszerrel szemben.

Január 15—19. Az Olasz Szocialista Párt XXXIII. kongresszusa Nápolyban. A kongresszuson megmutatkozott a nézeteltérések elmélyülése a kommunista párttal való együttműködést ellenző jobboldali többség és a munkásmozgalom egységéért harcoló balszárny között.

Január 22. Sztrájk, gyűlések és tüntetések Firenze tartományban (Olaszország) a Galileo Optikai Műveknek az elbocsátások ellen küzdő munkásaival való szolidaritás jegyében.

Január 25. Az NSZK 80 000 bányászának tüntetése és gyűlése Bochumban, tiltakozásul a kormánynak a szénbányászattal kapcsolatos politikája ellen.

Január 27. A rendőrség kényszerítette a firenzei Galileo Optikai Művek munkásait az elfoglalt gyárhelyiség elhagyására.

Január 28. Nocera Inferiore (Olaszország) textilgyárának munkásai elfoglalták a gyárhelyiséget, mert az igazgatóság 850 munkást el akart bocsátani.

Január 31. Hollandiában a jobboldali szocialista Munkapárt kongresszusa elfogadta a párt választási programját.

Február 1. Parlamenti választások Luxemburgban. A Kommunista Párt 7,3%-kal több szavazatot kapott, mint az 1954-es választásokon.

Február 3. Általános sztrájk (a „munka napja") Málta szigetén, tiltakozásul az ellen, hogy az angol parlament visszavonta a Máltának önkormányzatot biztosító 1947-es alkotmányt. A sztrájkot a máltai Munkáspárt szervezte.

Február 8. Az Olasz Szociáldemokrata Párt balszárnya országos konferenciáján elhatározta, hogy kiválik a szociáldemokrata pártból, és megalakítja az úgynevezett „Szocialista Kezdeményezés Egységes Mozgalmá"-t (MUIS).

Február 13—28. A borinage-i (Belgium) bányászok sztrájkja a bányák bezárása ellen. Ez a sztrájk február 19-én a belga bányászok általános sztrájkjává nőtt. Mintegy 300 000 dolgozó vett részt a harcban, amelyet a rendőrséggel való elkeseredett összetűzések kísértek. A sztrájknak egy kompromisszumos megegyezés vetett végett, amelyet a szakszervezeti vezetőség kötött február 24-én a vállalkozókkal. A kommunista párt ellenezte ezt a megállapodást, mert az nem felelt meg a dolgozók érdekeinek.

Február 17. Az „Avanti" közölte, hogy az Olasz Szociáldemokrata Párt 8 tartományi szervezete és a szociáldemokrata ifjúság 90 tartományi szervezete (98 közül) kivált a szociáldemokrata pártból és csatlakozott a MUIS-hoz.

Február 27. Az angol bányászok országos szakszervezetének rendkívüli konferenciája. A szakszervezet követelte a kormánytól, hogy tegyen sürgősen lépéseket az elbocsátások megszüntetésére és a széntermelés bővítésére.

Február 27. Rovigo tartomány (Olaszország) 70 000 napszámosának sztrájkja.

Február 27. Munkát követelő munkanélküliek tömegtüntetései Siena városában és tartományban (Olaszország). A tüntetők több ízben összetűztek a rendőrséggel. Február 28-án általános szolidaritási sztrájk volt a tartományban.

Február 27. Málta szigetének dokkjaiban tüntetések törtek ki 6000 munkás elbocsátása miatt.

Február. Az Ír Szakszervezetek Kongresszusának és az Ír Szakszervezeti Kongresszusnak az egyesülése nyomán megalakul az Ír Szakszervezetek Kongresszusa.

Március 1—24. A fabrianói (Olaszország) exkavátorgyár munkásai elfoglalták a gyárat, hogy megakadályozzák 50 munkás elbocsátását. A rendőrség kényszerítette a sztrájkolókat az üzem elhagyá-

sára. Március 24-én általános szolidaritási sztrájkot rendeztek a városban.

Március 5—6. Az Olasz Általános Munkásszövetség Irányító Bizottságának ülésszaka. Az ülésszak felhívással fordult az Olasz Dolgozók Szakszervezeti Szövetségéhez és az Olasz Munkaszövetséghez, hogy teremtsék meg az akcióegységet a nagyvállalkozóknak a munkások jogai elleni támadásával szemben.

Március 8—15. Községi választások Franciaországban. A választásokat a baloldali erők befolyásának növekedése és a Francia Kommunista Párt nagy sikere jellemezte. Az FKP a 13 legnagyobb városban (Párizst is beleszámítva) az érvényes szavazatok 27,7%-át kapta meg, az 1958-as parlamenti választások 19,5%-ával szemben. Ugyanakkor az UNR jelöltjeire adott szavazatok száma az 1958-as 22,9%-ról 20,8%-ra csökkent, a szocialista párt pedig a szavazatok 12,8%-át kapta meg.

Március 9—11. Az Olasz Kommunista Párt Központi Bizottságának és Központi Ellenőrző Bizottságának teljes ülése, amely felhívta az olasz népet, hogy fokozott erővel harcoljon, a Fanfani-kormány lemondása folytán bekövetkezett politikai válság demokratikus megoldásáért.

Március 11. A francia szakszervezeti szövetségek — a CGT, a Keresztény Dolgozók Szövetsége és a „Force Ouvière" — felhívására a Sambre folyó medencéjében levő üzemekben sztrájkokat és gyűléseket rendeztek, tiltakozásul az alacsony munkabérek és a rossz munkakörülmények ellen. A sztrájkokban és a gyűléseken 20 000 munkás vett részt.

Március 12. A holland parlament második kamarájának választásai. A Katolikus Néppárt 31,59, a jobboldali szocialista Munkapárt 30,37 (az 1956-os 32,69%-kal szemben), a Holland Kommunista Párt 2,41%-át kapta meg a szavazatoknak.

Március 12. Az olasz textilmunkások 1945 óta először rendeztek 24 órás általános sztrájkot. A követelések: munkabéremelés, továbbá a férfi- és női munka egyenlő bérezése. A sztrájkot, melyben 375 000 textilmunkás vett részt, a három szakszervezeti szövetség — az Olasz Általános Munkásszövetség, az Olasz Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége, és az Olasz Munkaszövetség — hirdette meg.

Március 14—15. A Norvég Kommunista Párt konferenciája, amely bel- és gazdaságpolitikai programot fogadott el, s határozatot hozott a nemzetközi feszültség enyhítéséért folyó harcról.

Március 18. A Német Szociáldemokrata Párt jóváhagyta „Németország újraegyesítésének tervét", amelyet külön „hetes bizottság" dolgozott ki.

Március 19—20. A Francia Kommunista Párt Központi Vezetőségének

a községi választások eredményeivel és a párt XV. kongresszusának előkészítésével foglalkozó plénuma.

Március 21. Ferrara tartomány (Olaszország) 70 000 napszámosának 24 órás sztrájkja, tiltakozásul az ellen, hogy a nagybirtokosok megtagadták a tárgyalásokat az új kollektív szerződés megkötéséről.

Március 23. Befejezte munkáját az Olasz Dolgozók Szakszervezeti Szövetségének III. kongresszusa. A kongresszus számottevő nézeteltéréseket hozott felszínre a kormány támogatásának álláspontján levő vezetők és a katolikus dolgozó tömegekkel kapcsolatban levő szakszervezeti funkcionáriusok között. A kongresszus határozatot hozott, amely újból megtagadja az akcióegységet a többi szakszervezeti szövetséggel.

Március 27—30. Nagy-Britannia Kommunista Pártjának XXVI. országos kongresszusa Londonban.

Április 1—2. Az Európai Szén- és Acélközösség és az Európai Gazdasági Közösség (közös piac) hat tagállamában (NSZK, Belgium, Franciaország, Hollandia, Olaszország és Luxemburg) működő kommunista pártok képviselőinek értekezlete Brüsszelben. Megvitatta a „közös piac" országainak gazdasági helyzetét, kommunista és munkásmozgalmát.

Április 5. Görögországban a községi választásokon az ország demokratikus erői sikert értek el, s kudarcba fulladt a kormánynak az a kísérlete, hogy egységfrontot létesítsen a haladó EDA párt ellen.

Április 9. Az Olasz Általános Munkásszövetség titkárságának tiltakozása az olasz kormány ama döntése ellen, hogy amerikai rakétafegyvereket helyez el az országban.

Április 12. Községi tanácsválasztás Genfben. A Svájci Munkapárt jelentős győzelmet a ratott: szavazatainak száma 80%-kal emelkedett 1955-höz képest. A párt 18 mandátumot szerzett a városi tanácsban (szemben az 1955-ös 11-gyel). Frakciója most, létszámát tekintve a második helyen áll.

Április 15—18. A „Force Ouvrière" (Franciaország) VI. kongresszusa. A kongresszus állást foglalt a haladó szakszervezetekkel való akcióegység ellen.

Április 16. 1 millió olasz kohó- és gépipari dolgozó 24 órás általános sztrájkja. Követelések: új kollektív szerződés, 7—9%-os béremelés, a munkanap megrövidítése stb. A sztrájkot az Olasz Általános Munkásszövetség, az Olasz Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége és az Olasz Munkásszövetség hirdette meg.

Április 21—24. A Skót Szakszervezeti Kongresszus évi konferenciája. Határozatukban követelték a 40 órás munkahetet és a leszerelést.

Április 29. Hatalmas sztrájkhullám Franciaországban. A Norde megyei iparvállalatoknál 40 000, Rhône megyében 30 000, Párizsban és külvárosaiban több mint 40 000 munkás sztrájkolt.

Május 1. A Finn Kommunista Párt Központi Bizottságának harci felhívása a reakció demokráciaellenes összeesküvése ellen, a 40 órás munkahét, a munkanélküliségi és a betegségbiztosítás bevezetéséért.

Május 1—3. A francia Autonóm Szocialista Párt kongresszusa megvitatta a párt programtervezetét.

Május 3. A „Neues Deutschland" közli Németország Kommunista Pártjának „Az új politikáért — a feszültség enyhítéséért és a békéért" című kiáltványát, amelyet a német KP Központi Bizottságának XI. teljes ülése fogadott el.

Május 4—5. 1 millió olasz kohó- és gépipari munkás 48 órás országos sztrájkja, amelyet az Olasz Általános Munkásszövetség, az Olasz Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége és az Olasz Munkaszövetség hirdetett meg, hogy kiharcolja a bérek jelentős emelését, a férfi- és a női munka egyenlő bérezését, az elbocsátáskor és nyugdíjazás esetén járó segély növelését, és a szolgálati idő kitöltéséért járó segély bevezetését.

Május 6. A francia mozdonyvezetők sztrájkja, amely a CGT és a Független Szakszervezetek Szövetsége felhívására tört ki. A sztrájkban a gépészek és a mozdonyvezetők 95%-a vett részt.

Május 6—7. A Finn Szociáldemokrata Pártban levő baloldali ellenzék képviselőinek értekezletén elhatározták, hogy megalakítják a Szociáldemokrata Munkás- és Kisparasztszövetséget. A szövetség elnökévé E. Skogot választották meg. Határozatot hoztak, amely elítéli a szociáldemokrata pártnak a jobboldali burzsoá pártokkal együttműködő jelenlegi vezetését.

Május 7—9. A Norvég Munkáspárt XXXVII. kongresszusa.

Május 8. A Spanyol Kommunista Párt javasolta a Spanyol Szocialista Párt vezetőségének, hogy szervezzenek együtt 24 órás országos sztrájkot a Franco-diktatúra elleni tiltakozás jegyében.

Május 8—10. 80 000 olasz banktisztviselő, 200 000 olasz famunkás, 300 000 Po-völgyi napszámos sztrájkja.

Május 10. Parlamenti választások Ausztriában. A Szocialista Párt 78 mandátumot kapott (1956-ban 74-et), a Néppárt 79-et (1956-ban 82-t). A Kommunista Párt, amely egy blokkban indult a baloldali szocialistákkal, az antidemokratikus választási rendszer következtében nem jutott képviselethez a parlamentben.

Május 13—15. A Dán Központi Szakszervezeti Szövetség rendes kongresszusán Jensen elnök igazolni igyekezett Dánia részvételét a NATO-ban, élesen bírálta az úgynevezett „törvénytelen sztrájko-

kat", s a munkások és a vállalkozók együttműködése mellett foglalt állást.

Május 15. A svéd parlament törvényt hozott a szolgálati idő letelte után járó nyugdíjról. Az a támogatás, amelyben a kommunisták a kormányzó szociáldemokrata pártot részesítették, biztosította ennek a törvénynek — az utóbbi évek legfontosabb szociális reformjának — elfogadását.

Május 15—16. A Finn Szociáldemokrata Ifjúsági Szövetség kongresszusa, melyen a szociáldemokrata párt vezetősége vereséget szenvedett, és új, szakadár szervezet megalakítását határozta el.

Május 16—18. A Svájci Munkapárt VII. kongresszusa Genfben. A kongresszus megvitatta Edgar Woog főtitkár beszámolóját a politikai helyzetről és a párt feladatairól, s elfogadta az új pártprogram szövegét.

Május 19. Hollandiában a jobboldali szocialista Munkapárt részvétele nélkül alakult kormány. A Munkapárt 1939 óta első ízben volt kénytelen ellenzékbe vonulni.

Május 23. Az „Unità" közölte az Olasz és a Portugál Kommunista Párt közös nyilatkozatát a nemzetközi helyzetről, valamint a nyugat-európai és a Földközi-tenger vidéki kommunista pártok feladatairól.

Május 29. A dolgozók gazdasági követeléseinek teljesítéséért folyó harc napja Belgiumban.

Május 30. A társadalombiztosítási rendszer védelmének napja Franciaországban.

Május vége—június eleje. Tömeges letartóztatások Madridban, Barcelonában és San Sebastiánban (Spanyolország) röplapok terjesztése miatt. A röplapok arra hívták fel a lakosságot, hogy június 18-án rendezzen békés tüntetést a Franco-diktatúra ellen.

Június 1. A finn építőmunkások sztrájkja mintegy 10 000 munkás részvételével. Ez volt az első nagy sztrájk az országban az utóbbi három esztendőben.

Június 9—július 18. Az olasz kereskedelmi és személyszállító flotta 100 000 tengerészének országos sztrájkja, amelyet az Olasz Általános Munkásszövetség, az Olasz Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége és az Olasz Munkaszövetség azért hirdetett meg, hogy új, országos érvényű kollektív szerződést és 30%-os béremelést harcoljon ki, és kivívja a munkakörülmények megjavítását.

Június 10. Az olasz textilmunkások 24 órás sztrájkja, amely az ország valamennyi főbb textilipari központjára kiterjedt.

Június 11. A lotaringiai medence 40 000 fémmunkása a CGT, a Keresztény Dolgozók Szövetsége és a „Force Ouvrière" felhívására 24 órás sztrájkba lépett. A lotaringiai bányászok kétórás szolidaritási sztrájkot rendeztek.

Június 12. A spanyol értelmiség néhány száz képviselője, köztük Menéndez Pidal, a Spanyol Tudományos Akadémia elnöke petíciót írt alá azzal a követeléssel, hogy adjanak általános amnesztiát a politikai foglyoknak.

Június 14—19. A francia Általános Munkásszövetség (CGT) XXXII. kongresszusa Ivryben (Franciaország). A kongresszus elfogadta azoknak a követeléseknek a programját, amelyek a dolgozó tömegek helyzetének megjavítását célozzák, s jóváhagyta B. Frachon beszámolóját, amely meghatározta a CGT tevékenységének általános irányát.

Június 15—július 1. 80 000 olasz banktisztviselő sztrájkja. A harc a fizetésemelést követelő sztrájkolók győzelmével ért véget.

Június 16. A három nagy francia szakszervezeti szövetség felhívására Párizsban sztrájkba léptek a Renault művek fémmunkásai. Követelések: béremelés, 24 nap fizetett szabadság stb.

Június 16—19. Az Olasz Szocialista Párt Központi Bizottsága elhatározta, hogy a „Szocialista Kezdeményezés Egységes Mozgalmá"-t (MUIS) felveszi a szocialista pártba.

Június 17. A Spanyol Kommunista Párt, a Baloldali Kereszténydemokrata Párt és más szervezetek felhívást intéztek az egész spanyol néphez, hogy vegyen részt a 24 órás országos sztrájkban. A Spanyol Szocialista Munkáspárt és az Általános Munkásszövetség hivatalosan állást foglalt a 24 órás sztrájk ellen.

Június 18. Madridban letartóztatták Simon Sánchez Monterót, a Spanyol Kommunista Párt Politikai Irodájának tagját.

Június 18. A kommunista párt, valamint több más ellenzéki párt és csoport kezdeményezésére Spanyolországban békés országos sztrájkot rendeztek a fasiszta uralom ellen.

Június 18—augusztus 15. 150 000 brit nyomdaipari dolgozó sztrájkja a 40 órás munkahétért és 10%-os béremelésért. A munkások részben elérték követeléseik teljesítését.

Június 21. A Francia Keresztény Dolgozók Szövetségének kongresszusa határozatban elítélte a kormány gazdaságpolitikáját.

Június 24—28. A Francia Kommunista Párt XV. kongresszusa. Megvitatta az FKP Központi Bizottságának „Egyesítsük a munkásokat és az összes köztársasági erőket a demokrácia helyreállításáért és újjáteremtéséért vívott harcban" című beszámolóját, s téziseket fogadott el, amelyek a munkásosztály és valamennyi demokratikus erő akcióegységéért, az algériai gyarmati háború megszüntetéséért, a franciaországi demokrácia helyreállításáért és újjáteremtéséért való harc programját tartalmazzák.

Június 26—27. 1 millió olasz fém- és gépipari munkás 48 órás általános sztrájkja a bérek emeléséért.

Június 27. Megalakult a nyugatnémet keresztény szakszervezetek szakadár szövetsége (14 szakszervezet mintegy 200 000 taggal).

Június 27—28. A Svájci Szociáldemokrata Párt winterthuri kongresszusa jóváhagyta a szocialista elvekkel szakító új pártprogram tervezetét.

Június 28. A Nicosiában (Ciprus fővárosa) rendezett 100 000-es tömeggyűlés követelte a Ciprusi Dolgozó Nép Haladó Pártjának (AKEL) tevékenységét betiltó rendelkezés visszavonását.

Július 2. A dán, a finn, a norvég és a svéd kommunista párt képviselőinek konferenciája Stockholmban. Javaslat született a baltitengeri atommentes övezet megteremtéséről.

Július 9—12. A Francia Szocialista Párt (SFIO) 51. kongresszusa. A kongresszus határozatot hozott az algériai kérdésről, a gazdaság- és a szociálpolitikáról, a nemzetközi helyzetről.

Július 9—22. Az athéni katonai törvényszék tárgyalta Manolisz Glezosz és más görög hazafiak ügyét. Glezoszt 5 évi börtönbüntetésre ítélték, 8 évre megfosztották állampolgári jogaitól, és 4 évre Hagion Eusztratiosz szigetére száműzték.

Július 10—14. 1 millió olasz kohó- és gépipari munkás országos sztrájkja. A sztrájkolók követelték az új, országos érvényű munkaszerződés aláírását és a munkabérek emelését. A tüntetések során Milánóban, Genovában, Torinóban, Trieszt-ben és más városokban összetűzésekre került sor a rendőrséggel.

Július 26. Az olasz építőipari szakszervezetek (300 000 tag) és a vállalkozók szervezetei új, országos érvényű kollektív szerződést írtak alá. A szerződés szerint 5%-kal emelkedik a segédmunkások és 7%-kal a szakmunkások bére, a fizetett szabadság időtartama pedig 12 napról 14-re növekszik stb.

Augusztus 28. Megjelent a Spanyol Kommunista Párt felhívása nagyszabású tagtoborzási kampány megszervezésére, és az összes Franco-ellenes erők akcióegységének biztosítására.

Augusztus 30—31. A Svéd Kommunista Párt Központi Bizottságának teljes ülése. Megvitatta a választási előkészületeket és a legfőbb gazdaságpolitikai feladatokat.

Szeptember 6. A skandináv országok (Svédország, Dánia, Norvégia, Finnország) szociáldemokrata pártjainak és szakszervezeteinek hagyományos konferenciája Malmőben (Svédország). Megvitatták, miként „korszerűsítsék" a szociáldemokrata pártokat, hogy a lakosság széles rétegei reformista befolyás alatt maradjanak.

Szeptember 7—11. A Brit Szakszervezeti Szövetség 91. kongresszusa Blackpoolban. A jobboldali vezetés akarata ellenére olyan határozatok születtek, amelyek tiltakoznak az Angliában elhelyezett amerikai rakétatámaszpontok és az NSZK nukleáris fegyverrel való felszerelése ellen.

Szeptember 7—12. A Német Szakszervezeti Szövetség (NSZK) V. kongresszusa Stuttgartban. Tiltakozó határozatot hoztak a Bundeswehr atomfelfegyverzése ellen. A kongresszus állást foglalt a Szabad Német Szakszervezeti Szövetséggel való kapcsolatok ellen.

Szeptember 19—20. A Belga Szocialista Párt rendkívüli kongresszusa elfogadta a párt új gazdasági programját, amely „strukturális reformokról" (az energetika államosítása, tervezés stb.) szóló követeléseket tartalmaz.

Szeptember 22—24. Az ír szakszervezetek kongresszusa Dublinban. Ez volt az első kongresszus az ír szakszervezetek egyesülése óta. Határozatai követelik a 40 órás munkahetet és a társadalombiztosítási segélyek emelését.

Szeptember 26. 50 000 Ruhr-vidéki bányász tiltakozó tüntetése Bonnban a szénbányászatban történt tömeges elbocsátások ellen.

Szeptember 26. A spanyol katonai törvényszék 20 évi börtönbüntetésre ítélte a kommunista Simon Sánchez Monterót. Luis Lucio Lobato kommunista párttagot 14 évi börtönnel sújtották.

Szeptember. Illegálisan megtartották a Ciprusi Dolgozó Nép Haladó Pártjának kongresszusát.

Szeptember. A Sevilla tartományban (Spanyolország) levő olajültetvények mezőgazdasági munkásainak harca a béremelésért. A sztrájkolók 14 napos harca győzelemmel végződött.

Október 8. Parlamenti választások Nagy-Britanniában. A Munkáspárt veresége. A konzervatívokra szavazott a választók 49,3%-a (1955-ben 49,8%-a), a munkáspártiakra 43,9%-a (1955-ben 46,4%).

Október 8. A római tartomány 40 000 napszámosának 24 órás sztrájkja, amelyet a latinai és a bresciai napszámosok is támogattak. A sztrájkolók béremelést követeltek.

Október 9. Közzétették a Német Kommunista Párt Központi Bizottságának a Német Szociáldemokrata Párt Központi Vezetőségéhez intézett levelét. A kommunista párt javasolta, hogy a szociáldemokrata párt terjesszen a Bundestag elé olyan határozattervezetet, amely támogatja az általános leszerelésről szóló szovjet javaslatokat, követeli az NSZK atomfelfegyverzéséről való lemondást és a tárgyalásokat az NDK-val.

Október 12—14 és 19—23. Az olasz bányászok általános sztrájkjai a kollektív szerződések megjavításáért.

Október 23. Az olasz kohó- és gépipari dolgozók új, országos érvényű kollektív szerződést kötöttek, amely teljesíti legtöbb követelésüket.

Október 24—25. Általános választások Svájcban. A Nemzeti Tanács 196 mandátumának megoszlása a következő: szocialisták 51 (az 1955-ös választásokon 53), burzsoá pártok 142 (1955-ben 139), kommunisták 3 (1955-ben 4).

Október 25—26. Az izlandi althing-választások. A Függetlenségi (Konzervatív) Párt a szavazatok 39,7%-át kapta és 24 mandátumhoz jutott. A szavazatok, illetve mandátumok további megoszlása: Progresszív Párt 25,7%, 17 mandátum; „Népi Szövetség" (a Szocialista Egységpárt és a baloldali szociáldemokraták egyesülése) 16%, 10 mandátum; szociáldemokrata párt (Néppárt) 15,2%, 9 mandátum.

Október hó. 27 San Marinó-i kommunista, illetve szocialista pártvezető bírósági tárgyalása. A vádlottakat különböző időtartamú börtönbüntetésre ítélték.

November 8. Közzétették Németország Kommunista Pártja konferenciájának határozattervezetét „A Szövetségi Köztársaság helyzete s a békéért és a demokráciáért folyó harc" címmel.

November 11. Az EDA Adminisztratív Bizottsága állást foglalt az ellen, hogy Görögország részére „Honest John" típusú, atomtöltet hordozására alkalmas amerikai irányítható lövedéket szállítsanak.

November 11—13. Az Osztrák Szocialista Párt rendes kongresszusa, amelyet a párt alakuló kongresszusának 70. évfordulóján tartottak.

November 12—14. A holland Munkapárt VII. kongresszusa. Új programot fogadtak el, amely mellőz minden szocialista elvet.

November 13. A „Tribune" című angol hetilap közzétette az „A szocializmus győzelméért" elnevezésű baloldali munkáspárti csoport programkiáltványát.

November 13—15. A Német Szociáldemokrata Párt rendkívüli kongresszusa Bad Godesbergben. A kongresszus új programot fogadott el, amely teljesen szakít a szocializmussal.

November 18. Németország Kommunista Pártja Központi Bizottságának nyilatkozata a Német Szociáldemokrata Párt új programjáról. A nyilatkozat a monopóliumok és az imperialisták előtti kapitulációnak minősíti a programot.

November 20—24. Az Általános Belga Munkásszövetség kongresszusa, amely élesen bírálta a kormány gazdasági és pénzügyi politikáját.

November 21—24. A Gramsci-intézet kezdeményezésére Rómában értekezletet tartottak az európai tőkésországok kommunista pártjainak képviselői. Az értekezleten az európai kapitalizmus fejlődésének problémáit tanulmányozták.

November 26—29. Az Olasz Szociáldemokrata Párt XII. országos kongresszusa Rómában. A kongresszus megvitatta Olaszország belső helyzetét, a nemzetközi helyzetet és a párton belüli kérdéseket.

November 28—29. A brit Munkáspártnak a választási vereségek okaival foglalkozó országos konferenciája. A jobboldali vezetők követelték a szervezeti szabályzat 4. pontjának, vagyis annak a

pontnak a módosítását, amely a termelési eszközök társadalmasítását minősíti a párt céljának.

November 28—december 2. A görög Egyesült Demokratikus Baloldali Párt (EDA) első kongresszusa. Megvitatta az ország helyzetét, és elfogadta a párt programját.

December 2. Megszüntették a Ciprusi Dolgozó Nép Haladó Pártjának (AKEL) tevékenységét betiltó rendelkezést, amely 1955 novembere óta volt érvényben.

December 2. Több mint 1 millió francia állami tisztviselő 24 órás sztrájkja.

December 8. A Francia KP Központi Bizottságának teljes ülése, amely a következő kérdéseket vitatta meg: a falusi helyzet, a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetsége; a dolgozók harca követeléseik teljesítéséért.

December 12. A Venezia tartományban (Olaszország) levő Cavarzere városban a munkások elfoglalták a Montesi cukorgyárat, miután a tulajdonos a gyár bezárása mellett döntött.

December 12—13. A Belga Szocialista Párt évi kongresszusa, amely állást foglalt az általános és teljes leszerelés, a katonai kiadások csökkentése, a Kínai Népköztársaság elismerése, Kongó függetlensége mellett.

December 18—19. A magántulajdonban levő olasz gázgyárak munkásainak 48 órás általános sztrájkja anyagi helyzetük megjavításáért.

December. A görög hatóságok letartóztatták G. Sztergiut, az EDA egyik vezetőjét, végrehajtó bizottságának tagját, a tekintélyes görög szakszervezeti funkcionáriust.

1960

Január 1—9. A francia rádió és televízió személyzetének általános sztrájkja.

Január 3. Alvaro Cunhal, a Portugál Kommunista Párt főtitkára és a párt több más vezető személyisége megszökött Peniche (Portugália) börtönéből.

Január 26. A madridi munkások tömegtüntetése a munkabérek emeléséért és az elbocsátások megszüntetéséért.

Január 27. A francia Általános Munkásszövetség nyilatkozata, mely szerint a fasizmus elleni harcban a szakszervezeti és a demokratikus szervezetek akcióegységére van szükség (a nyilatkozat az algériai fasiszta zendülés alkalmából hangzott el).

Január 28. A Francia Kommunista Párt Központi Vezetőségének Po-

litikai Irodája kiáltványt intéz a francia néphez az algériai zendüléssel kapcsolatban.

Január 28—31. A Spanyol Kommunista Párt VI. kongresszusa, amely a következő feladatokat tűzte ki: harc a „stabilizálási terv" és a Franco-rendszer egész gazdaságpolitikája ellen; országos politikai sztrájk, amelynek célja véget vetni a Franco-diktatúrának. A kongresszus új programot fogadott el, és lényeges módosításokat eszközölt a párt szervezeti szabályzatában.

Január 29. A Belga Általános Munkásszövetség 24 órás általános tiltakozó sztrájkot hirdetett az országban, válaszul arra, hogy a kormány megtagadta a gazdasági és szociális problémákat megvitatni hivatott országos konferencia összehívását. A sztrájkolók a bérek emelését és a munkakörülmények megjavítását követelték.

Január 30. A holland haladó szakszervezeti szövetség, az „EVC—58" rendkívüli kongresszusa határozatot hozott, amely a szakszervezeti mozgalomban levő szakadás megszüntetése végett javasolja a szövetség tagjainak, hogy lépjenek a szocialista vezetés alatt álló Holland Szakszervezeti Szövetségbe.

Január 30. Németország Kommunista Pártjának Központi Bizottsága felhívással fordult az NSZK dolgozóihoz, hogy tiltakozzanak a rendkívüli állapotról szóló törvényjavaslat ellen, amelyet a bonni kormány január 18-án terjesztett a Bundestag elé.

Január 30—31. A dán, a norvég, a finn és a svéd kommunista párt képviselőinek értekezlete Oslóban. Az értekezlet a nemzetközi feszültség enyhítéséért, az északi országok területének atommentes övezetté nyilvánításáért, az északi országoknak a közös piachoz és a szabadkereskedelmi egyesüléshez való csatlakozása ellen folytatott harc kérdéseiről tanácskozott.

Január 30—február 5. Az Olasz Kommunista Párt IX. kongresszusa Rómában. A kongresszus megerősítette és konkretizálta a VIII. kongresszus stratégiai irányvonalát, mely szerint a szocialista forradalomnak a békés egymás mellett élés viszonyai között kell fejlődnie a mélyreható társadalmi és gazdasági reformokért való tömegharc útján; e harc során széles körű demokratikus koalíció alakul ki a munkásosztállyal az élén, majd ez a koalíció fokozatosan az ország döntő politikai erejévé válik.

Január 31. A brit Munkáspárt „A szocializmus győzelméért" elnevezésű baloldali szocialista csoportjának konferenciája egyhangúlag állást foglalt a termelési eszközök államosítása mellett.

Február 1. 10 milliós antifasiszta sztrájk, amelyet a három nagy francia szakszervezeti központ: a CGT, a Francia Keresztény Dolgozók Szövetsége és a „Force Ouvière" együtt hirdetett meg, s amelynek a jelszavai ezek voltak: önrendelkezési jog Algériának, a fa-

siszta zendülők megbüntetése, a demokrácia megvédése a reakció és a fasizmus támadásával szemben.

Február 2. A Francia KP Központi Vezetőségének teljes ülése, amely megvitatta a fasizmus ellen és az algériai békéért vívott harcban szükséges akcióegység kérdéseit.

Február 12. Megkezdődött az olasz állami pénzügyi intézmények 50 000 alkalmazottjának országos sztrájkja. A sztrájkolók anyagi helyzetük megjavítását követelték.

Február első fele. Németország Kommunista Pártjának konferenciája Köln vidékén. Elfogadták „Az NSZK helyzete és a békéért, a demokráciáért és a szociális jólétért folyó harc" című okmányt.

Február 26. A „Waarheid" című lap közzétette a Holland Kommunista Párt programtervezetét.

Február 29. Herstal városában (Liège tartomány) megkezdődött a Fabrique National, a legnagyobb belga iparvállalat alkalmazottainak sztrájkja a fizetések emeléséért. A sztrájk a dolgozók győzelmével végződött.

Február. Tiltakozási hullám az NSZK-ban a betegbiztosításnak a gyógykezelési költségek emelését kilátásba helyező reformja ellen.

Március 2. Görögországban „hatóságsértés" vádjával letartóztatták L. Kirkoszt, az „Avghi" című lap igazgatóját, az EDA Végrehajtó Bizottságának tagját. A letartóztatásra az adott okot, hogy a lap február 28-i száma közzétette M. Glezosznak a görög néphez intézett felhívását.

Március 2—4. Az Olasz Kommunista Párt Központi Bizottságának és Központi Ellenőrző Bizottságának egyesített plénuma Rómában. A plénum megvitatta, hogy melyek a párt feladatai az ország politikai válsága közepette, foglalkozott a pártszervezetek üzemi munkájának fokozását érintő kérdésekkel.

Március 3. Megkezdődött több mint 1700 caregnoni (borinage-i szénmedence, Belgium) bányász sztrájkja, tiltakozásul az ellen, hogy a „belga szénbányászat szanálási terve" keretében bezárták a bányákat. A sztrájk nagyarányú szolidaritási mozgalmat indított meg.

Március 6. Általános tiltakozó sztrájk Korzika szigetén a növekvő drágaság ellen. A sztrájkban a magánszektorban foglalkoztatott személyek részvétele 100%-os volt, az állami szektorban foglalkoztatottaké pedig 80%-os.

Március 7—8. Az athéni újságírók 48 órás sztrájkba léptek, mert a kormány támadást intézett a görögországi sajtószabadság és a görög újságírók jogai ellen.

Március 7—21. Az utóbbi idők legnagyobb sztrájkja Hollandiában:

250 000 építőmunkás sztrájkolt, béremelést követelve. A sztrájk a dolgozók győzelmével végződött.

Március 9. Követelésük teljesítésével ért véget az olasz kötszövőipari vállalatok 55 000 női dolgozójának hónapok óta tartó harca. A férfiakéval egyenlő munkabért követeltek.

Március 16. A brit Munkáspárt Végrehajtó Bizottságának ülése. Gaitskellnek nem sikerült elérnie, hogy felülvizsgálják a szervezeti szabályzatnak az államosítás elvével kapcsolatos 4. pontját. Ugyanakkor megszavaztak ehhez a ponthoz egy „magyarázatot", amely leszögezi, hogy a társadalmi tulajdon mértékét és formáit „a körülményektől függően" kell meghatározni.

Március 18—20. Az Izlandi Szocialista Egységpárt XII. kongresszusa, amely megvitatta a párt munkájának eredményeit és módosította szervezeti szabályzatát.

Március 25. A „Neologosz" című lap közlése szerint a „13 együttműködő szakszervezet mozgalma" elnevezésű haladó görög szakszervezeti szervezet azzal a felhívással fordult minden görög szakszervezethez, az Általános Görög Munkásszövetséghez (HSZEE) és az „Új HSZEE"-hez, hogy hívjanak össze országos szakszervezeti értekezletet a görög szakszervezeti mozgalomban fennálló súlyos helyzet és az egység helyreállításával kapcsolatos problémák megvitatására.

Március 27. 30 000 belga dolgozó tiltakozó sztrájkja Brüsszelben. A sztrájkot az Általános Belga Munkásszövetséghez tartozó Közalkalmazottak Szakszervezeteinek Szövetsége kezdeményezte a február 17-i kormányhatározat ellen, amely szerint a kormány adminisztratív szankciókat alkalmaz az 1960 januári általános sztrájk résztvevőivel szemben.

Március 29. A fasiszták meggyilkolták René Pontés francia kommunistát, aktív szakszervezeti funkcionáriust, a közlekedési dolgozók szakszervezetének végrehajtó bizottsági tagját.

Március 31. Hivatalos franciaországi látogatása során Hruscsov találkozik a francia szakszervezetek képviselőivel.

Április 2—7. Az Olasz Általános Munkásszövetség V. országos kongresszusa Milánóban. A kongresszuson megvitatott kérdés: a szakszervezetek egysége és szerepük növekedése a dolgozók magasabb életszínvonaláért, az ország gazdasági előrehaladásáért, és demokratikus fejlődéséért vívott harcban.

Április 4. A francia Autonóm Szocialista Párt, a Baloldali Szocialista Unió és a többi baloldali szocialista csoport beolvadása az Egyesült Szocialista Pártba.

Április 5—13. 14 hazaárulással vádolt görög kommunista ügyének tárgyalása. 6 vádlottat életfogytig tartó börtönbüntetésre ítéltek.

Április 8. Düsseldorfban különböző időtartamú börtönbüntetésekre

ítélték az NSZK békemozgalmának több harcosát. A békemozgalmat az NSZK alkotmányával ellentétesnek nyilvánították.

Április 11—15. A Francia, a Guadeloupe-i a Martinique-i és a Réunioni Kommunista Párt képviselőinek találkozója Párizsban. Az értekezlet résztvevői kicserélték véleményüket országaik helyzetéről.

Április 15—18. A brit Szövetkezeti Párt (a Munkáspárt kollektív tagja) konferenciája, amely síkraszállt amellett, hogy a brit kormány egyoldalúan mondjon le az atomfegyverről, állást foglalt a német támaszpontok angliai elhelyezése, és az NSZK atomfegyverrel való ellátása ellen.

Április 15—18. A Finn Kommunista Párt XII. kongresszusa, amely felhívást intézett a dolgozókhoz a küszöbönálló községi választások alkalmából.

Április 16. Az „Humanité" közölte a Spanyol Kommunista Pártnak a többi spanyol ellenzéki párthoz és politikai csoporthoz intézett felhívását, amelyben a párt javasolja, hogy szervezzenek nemzetközi és nemzeti kampányt a Carabanchel-börtön éhségsztrájkot folytató politikai foglyainak támogatására.

Április 16—18. A Finn Szociáldemokrata Párt kongresszusa, amely programkérdéseket tárgyalt meg. A párt elnökévé ismét Tannert választották.

Április 16—18. A Belga Kommunista Párt XIII. kongresszusa Liègeben.

Április 19—22. A Skót Szakszervezeti Szövetség 63. kongresszusa, amely állást foglalt Angliának a nukleáris fegyverről való lemondása és az államosítás elve mellett, s felszólítja a leendő kormányt a legfontosabb iparágak államosítására.

Április 23. A „Neues Deutschland" közölte a Görög Kommunista Párt Központi Bizottságának nyilatkozatát, amely felhívja az összes görög demokratákat, hogy egyesítsék erőiket a reakció támadásával szemben.

Április 25. Megnyílt a brit Gépipari Munkások Egyesült Szövetségének konferenciája. A konferencia ellenezte, hogy megváltoztassák a Munkáspárt szervezeti szabályzatának (az államosításra vonatkozó) 4. pontját, állást foglalt több fontos iparág államosítása mellett, Angliának a nukleáris fegyverről való egyoldalú lemondása mellett, az NSZK nukleáris fegyverrel való felszerelése ellen.

Április 27. és május 6. A francia állami vállalatok munkásai országos kampányokat bonyolítottak le a béremelésért és egyéb követelések teljesítéséért. A résztvevők száma mintegy 50 000 volt. A CGT, a Keresztény Dolgozók Szövetsége és a „Force Ouvrière" sok helyütt együttesen lépett fel.

Április 29. Az EDA párt nevében törvényjavaslatot terjesztettek a görög parlament elé 2000 olyan demokrata szabadon bocsátásáról, akik már több mint 10 éve vannak börtönben, vagy büntetésük kétharmadát már letöltötték.

Május 2. A Görög Kommunista Párt Központi Bizottságának felhívása a kormányhoz, a parlamenthez és valamennyi politikai párthoz. A felhívás követelte a kommunista párt törvényesítését és az általános amnesztiát.

Május 2. A francia posta, távíró és telefon műszaki személyzetének 24 órás általános sztrájkja, a 40 órás munkahétért és más gazdasági követelésekért. A CGT, az autonóm szakszervezetek, a „Force Ouvrière" és a Keresztény Dolgozók Szövetsége által szervezett sztrájk nagy sikerrel zárult.

Május 5. Az olasz alkotmánybíróság határozatot hozott a munkáskizárások törvényességéről.

Május 11. Az Olasz Kommunista Párt Központi Bizottságának teljes ülése. Határozatot hoztak az ország helyzetéről és a pártnak a kormányválság idején képviselt álláspontjáról.

Május 14—15. A Dán Kommunista Párt Központi Bizottságának teljes ülése a következő demokratikus reformokat követelte: minden dolgozó ellátása állandó munkával heti 250 koronás bérminimum mellett, az 5 munkanapból álló 40 órás munkahétre való áttérés, továbbá a bankok, a biztosító társaságok, valamint a cukor- és az olajfeldolgozó ipar államosítása.

Május 18. Párizsi tartózkodása alatt Hruscsov szovjet kormányfő fogadta Nürnberg munkásainak küldöttségét, amely átnyújtotta neki a német dolgozóknak a négy hatalom kormányfőihez címzett követeléseit.

Május 18. A három nagy francia szakszervezeti központ felhívására sztrájkba lépett a Peugeot művek (Franciaország) 12 000 munkása. A sztrájk jelszavai: a munka ütemének csökkentése és a 40 órás munkahéthez való visszatérés.

Május 26. Az athéni katonai törvényszék életfogytig tartó börtönbüntetésre ítélte K. Luliszt, H. Florakiszt és D. Dallaszt, a Görög KP Központi Bizottságának tagjait, valamint más kommunistákat.

Május 26. A ciprusi görög és török munkások 24 órás általános tiltakozó sztrájkja az állami tisztviselők tömeges elbocsátása és a munkanélküliség ellen.

Május 28—29. A svéd, a norvég, a finn és a dán kommunista párt képviselőinek értekezlete Koppenhágában. Az értekezlet megvitatta a kommunista pártok együttműködésének kérdését, az ifjúság helyzetét, valamint az északi országok álláspontját a nemzetközi helyzetben végbement változásokkal kapcsolatban.

Május 29—30. Az izlandi szakszervezetek képviselői speciális konferenciát tartottak a kormány gazdaságpolitikájának megvitatására. A konferencia követelte a nyugdíjellátás megjavítását, betegségi segélyek folyósítását, az egyenlő munkabért a férfiak és a nők számára, a halárak emelését és a halászok munkakörülményeinek megjavítását.

Május. Belgiumban a kormány, a vállalkozók és a szakszervezeti vezetők úgynevezett „szociális paktumot" kötöttek, amelynek értelmében a szakszervezetek a vállalkozók bizonyos engedményei ellenében kötelezték magukat, hogy 1962 végéig tartózkodnak újabb követelésektől. A Kommunista Párt ellenezte ezt a megállapodást.

Június 6—10. A Svéd Szociáldemokrata Párt kongresszusa Stockholmban. Az elfogadott új pártprogram gyakorlatilag lemond a szocializmusért való harcról.

Június 9. Több mint 750 000 kohóipari munkás rövid ideig tartó sztrájkokat rendezett egész Franciaországban. A sztrájkolók 40 órás munkahetet és béremelést követeltek.

Június 10. A francia állami tisztviselők 24 órás általános sztrájkja, amelyet a három nagy francia szakszervezeti központ rendezett. A sztrájkolók béremelést követeltek.

Június 15. A madridi katonai törvényszék 17 főt börtönbüntetésre ítélt azzal a váddal, hogy országos sztrájkot próbáltak szervezni.

Június 20. Reykjavikban (Izland) gyülést tartott annak a tüntető menetnek 3000 résztvevője, amely Izlandnak a NATO-ból való kilépését követelte; a menetet az Izlandi Szocialista Egységpárt szervezte.

Június 22. A brit Munkáspárt Végrehajtó Bizottsága és a Brit Szakszervezeti Szövetség „Külpolitika és Honvédelem" című deklarációjukban állást foglalnak a NATO-hoz való hűség és a nukleáris fegyverek szükségessége mellett.

Június 23. Rhône megye (Franciaország) több mint 30 000 fémmunkásának és 32 000 építőmunkásának sztrájkja. A sztrájkolók béremelést követeltek.

Június 24. A milánói Alfa Romeo autógyár 8000 munkásának sztrájkja, tiltakozásul ama külön megállapodás ellen, amelyet a cég a kereszténydemokrata Olasz Dolgozók Szakszervezeti Szövetségéhez és a szociáldemokrata Olasz Munkaszövetséghez tartozó szakszervezetekkel kötött. A munkások a bérek emelését és a munkanap megrövidítését követelték. Június 27-én újra fellángolt a sztrájk, tiltakozásul 1400 sztrájkoló elbocsátása ellen. Július 22-én az igazgatóság megszüntette az elbocsátásokat.

Június 25. Meghalt Harry Pollitt, Nagy-Britannia Kommunista Pártja Végrehajtó Bizottságának elnöke.

Június 27. Több ezer bányász és paraszt viharos tiltakozó tüntetése Hasseltben (Limburg, Belgium) a campine-i szénbányákban fennálló helyzet ellen. A tüntetők többször összetűztek a rendőrséggel.

Június 30. Külöpolitikai vita a bonni Bundestagban. Ennek során Wehner, a Német Szociáldemokrata Párt egyik vezetője a párt nevében kifejezte a kormány külpolitikájának jóváhagyását. A Német Szociáldemokrata Párt jobboldali vezetése nyíltan az Adenauer-féle politika teljes támogatásának álláspontjára helyezkedett.

Június 30. A genovai dolgozók határás sztrájkja és tömegtüntetései, tiltakozásul a fasiszta „Olasz Szociális Mozgalom" genovai kongresszusának július 2-ára tervezett megnyitása ellen. A munkások összetűztek a rendőrséggel. A dolgozók akciója a kongresszus betiltására kényszerítette a kormányt.

Június 30—július 3. A Francia Szocialista Párt (SFIO) 52. kongresszusa.

Július 1. 24 órás általános sztrájk Karditsa városában (Görögország), tiltakozásul az ellen, hogy a kormány nem nyújt segítséget az elemi csapások sújtotta lakosoknak.

Július 1. A CGT, a Francia Keresztény Dolgozók Szövetsége, a Közoktatási Szövetség és a Főiskolások Országos Szövetsége közös nyilatkozatban követelte a tűzszünetet Algériában, és az algériai nép önrendelkezésének megadását.

Július 1. 2 millió olasz napszámos és mezőgazdasági munkás 24 órás sztrájkja. A sztrájkolók követelték a munkabér emelését, a nagyobb foglalkoztatottság biztosítását, és a sokgyermekeseknek járó segély emelését.

Július 2. A skandináv országok kommunista pártjainak értekezlete Stockholmban. Megvitatta az akciók egybehangolásának, valamint a békéért és a leszerelést folyó harcnak a kérdéseit.

Július 4. Az „Unità" közli: a Szicíliai Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége, amely a Szicíliai Kereszténységszociális Szövetség tagjait foglalja magában, elhatározta, hogy beolvad az Olasz Általános Munkásszövetségbe.

Július 4. Megnyílt a brit vasutasok, illetve a brit bányászok országos szakszervezetének évi konferenciája. Mindkét konferencia ellenezte, hogy bármily módon megváltoztassák a Munkáspárt szervezeti szabályzatának 4. pontját, s állást foglalt amellett, hogy Anglia egyoldalúan mondjon le a nukleáris fegyverekről.

Július 6. Rómában antifasiszta tüntetés zajlott le, amelyet az Országos Ellenállási Tanács szervezett. A rendőrség megtámadta a tüntetőket.

Július 7. Általános tiltakozó sztrájk Olaszországban a rendőrségi megtorló rendszabályok, és a fasizmus újjászületése ellen. A sztrájk

Rómára, Bolognára, Ferrarára, Ravennára, Reggio Emiliára, Livornóra és más olasz városokra terjedt ki. Reggio Emiliában a rendőrség tüzet nyitott a tüntetőkre. 5 antifasiszta munkás meghalt.

Július 8. Olaszországban általános tiltakozó sztrájk tört ki, a Reggio Emilia-i vérontás és a fasisztabarát Tambroni-kormány más erőszakosságai miatt. A sztrájkban 1 millió dolgozó vett részt. A kommunista, a szocialista, a szociáldemokrata, a köztársasági és a radikális párt is szembefordult a kormánnyal.

Július 9. A Ciprusi Dolgozó Nép Haladó Pártjának Végrehajtó Bizottsága nyilatkozatban ítéli el az új angol—ciprusi egyezményt, amelynek értelmében Anglia állandó katonai és légi támaszpontokat kap a szigeten.

Július 11. Meghalt Gaston Monmousseau, a francia munkásmozgalom legidősebb harcosa, a CGT irodájának titkára.

Július 13. A brit Munkáspárt Végrehajtó Bizottsága elhatározta, hogy eláll a szervezeti szabályzat 4. pontjának módosítására vonatkozó javaslatától.

Július 18—21. Az Olasz Kommunista Párt Központi Bizottságának és Központi Ellenőrző Bizottságának teljes ülése. Foglalkozott a békeharc kérdésével, s megvitatta, hogyan kell biztosítani a küszöbön álló községi választásokon a balratolódást.

Július 19. A munkásosztály és a nagy néptömegek nyomására lemond a fasisztabarát olasz Tambroni-kormány.

Július 31. Képviselőválasztások Cipruson. Az 50 mandátum közül a Ciprusi Dolgozó Nép Haladó Pártja 5, a Makariosz-féle Hazafias Front 30 mandátumot kapott.

Július. Tömeges letartóztatások Spanyolország déli részén.

Augusztus 16. A Ciprusi Köztársaság függetlenségének kikiáltása.

Augusztus 16. Az „Humanité" közlése szerint a portugál hatóságok letartóztatták Francisco Miguelt, a Portugál KP Központi Bizottságának tagját.

Augusztus 20. A Holland Kommunista Párt Központi Bizottságának nyílt levele a holland Munkapárt valamennyi tagjához. A levél felhívja a Munkapárt tagjait, hogy harcoljanak együtt a leszerelésért, a békés egymás mellett élésért és Hollandia atomfelfegyverzése ellen.

Augusztus 24. Megjelent a német KP Központi Bizottságának XVI. teljes üléséről szóló közlemény. A teljes ülés megvitatta Max Reimann „Az NSZK összes hazafias erőinek egyesítése a német imperializmus ellen, a békéért és a békés egymás mellett élésért folyó harcban" című beszámolóját.

Augusztus 24. Közzétették a Német Szociáldemokrata Párt agrárpolitikai irányelveit. Az irányelvek megkerülik a földreform kér-

dését. A legfontosabb feladatot abban látják, hogy „meggyorsítsák a mezőgazdaság alkalmazkodását a strukturális változásokhoz".

Szeptember 1. 20 000 athéni kőfejtő 24 órás sztrájkja, tiltakozásul a görög kormány munkásellenes bérpolitikája és a hivatalos szakszervezetek sztrájktörő tevékenysége ellen.

Szeptember 5—9. A brit szakszervezetek 92. kongresszusa Douglas városában. A kongresszus a jobboldali vezetőség akarata ellenére olyan határozatot fogadott el, amely felhívást tartalmaz a nukleáris fegyverekkel való fenyegetőzésen alapuló politika elvetésére. Ugyanakkor a vezetőségnek sikerült keresztülhajszolnia egy okmányt, amely az „atlanti" politikát támogatja. A kongresszus állást foglalt a nagyobb arányú államosítás mellett. A kommunista W. Paynter, a bányamunkások országos szakszervezetének főtitkárát beválasztották a Brit Szakszervezeti Szövetség Főtanácsába.

Szeptember 10—11. A svájci Munkapárt Központi Bizottságának teljes ülése. Határozatban tiltakozik a hadsereg újjászervezésének tervezete és Svájc atomfelfegyverzése ellen.

Szeptember 16—18. A Dán Kommunista Párt XXI. konferenciája Koppenhágában.

Szeptember 17. 24 napos heves harc után befejeződött a Pertusola (Szárdinia, Olaszország) ólom- és horganybányák dolgozóinak sztrájkja. A sztrájkolók kiharcolták a vállalat vezérigazgatójának elbocsátását. Október 2-án a társaság beleegyezett a munkabérnek átlagosan 15%-kal való emelésébe.

Szeptember 18. A svéd parlament alsóházának újjáválasztása. A munkáspártok 119 mandátumot kaptak (1958-ban 116-ot), ebből a szociáldemokraták 114-et és a kommunisták 5-öt; a burzsoá tömb 113 mandátumot szerzett (1958-ban 115-öt). A kommunista pártra adott szavazatok száma az 1958. évi 3,4%-ról 4,6%-ra, a szociáldemokratákra adott szavazatok 46,2%-ról 47,8%-ra emelkedett.

Szeptember 21. Az olasz cellulózipari munkások 48 órás sztrájkot rendeztek bérük felemeléséért. A sztrájkban 40 000 munkás vett részt, az ebben az iparágban dolgozók 95%-a.

Szeptember 21. A Norvég KP Központi Bizottsága felhívja a norvég népet, hogy harcoljon az atomfegyverek, valamint a külföldi támaszpontok Norvégia területén való elhelyezése ellen.

Szeptember 27. Lucca Siculában (Szicília) a helyi fasiszták meggyilkolták a kommunista Bongiornót, a munkakamara titkárát.

Szeptember—október. 100 000 béremelést követelő olasz villamosipari munkás több országos sztrájkot rendezett.

Október 2—3. Községi választások Finnországban. A burzsoá pártok 1 015 949 szavazatot (52,6%) és 7262 mandátumot kaptak, ebből az

Agrárszövetség 3782 mandátumot; a Finn Népi Demokratikus Unio 427 867 szavazatot (22,2%) és 2470 mandátumot, a Szociáldemokrata Párt 414 000 szavazatot (21,5%) és 2322 mandátumot, a Szociáldemokrata Munkás- és Kisparasztszövetség 65 187 szavazatot (3,4%) és 240 mandátumot kapott.

Október 3. A palermói (Szicília) dolgozók általános sztrájkja. A sztrájkolók követelték, hogy szüntessék meg a szicíliai vállalatoknál a bérezés terén fennálló „gyarmati viszonyokat", és emeljék a béreket.

Október 3. Közzétették a brit Munkáspárt Országos Végrehajtó Bizottságának és a Brit Szakszervezeti Szövetség Főtanácsának közös nyilatkozatát a fűtőanyag- és az energiagazdálkodásról. A nyilatkozat több intézkedést követel a szénbányászat válságos helyzetének megkönnyítésére.

Október 3—7. A brit Munkáspárt 59. konferenciája Scarborough-ban. A konferencia — melyet a munkásmozgalom baloldali erőinek győzelme tett emlékezetessé — a jobboldali vezetés álláspontjával szemben hozott határozatában követelte, hogy Nagy-Britannia egyoldalúan mondjon le a nukleáris fegyverek előállításáról, kipróbálásáról és angliai támaszpontokon való elhelyezéséről, s vesse el a nukleáris fegyverekkel való fenyegetőzés politikáját. A konferencia megerősítette azt a jobboldal által támadott elvet, amely szükségesnek tartja a termelési eszközök államosítását. A küldöttek túlnyomó többsége követelte, hogy a parlamenti frakció tartsa magát a konferencia határozataihoz.

Október 8. A CGT, a Francia Keresztény Dolgozók Szövetsége és több bányászszakszervezet felhívására a franciaországi „Centre-Midi" szénmedence bányászai 24 órás sztrájkba léptek, mert a vállalkozók több bányát be akartak zárni.

Október 9. Tömegtüntetés La Vallettában Málta függetlensége mellett.

Október 14. A Francia Kommunista Párt Központi Bizottságának teljes ülése tanácskozott az egységről, az algériai békéért, a leszerelésért, a szabadságért és a nép követeléseinek teljesítéséért folytatandó akciókról.

Október 17. Megnyílt a nyugatnémet fémmunkások szakszervezetének, a legnagyobb nyugatnémet szakszervezetnek (taglétszáma 1,8 millió) kongresszusa. A kongresszus a proletártömegek követeléseit tükrözve síkraszállt a kulcsiparágak és a bankok társadalmi tulajdonba vétele mellett. Ezért a Német Szociáldemokrata Párt jobboldali vezetése élesen támadta a szakszervezetet.

Október 18. A legnagyobb francia autógyár, a Renault művek igazgatósága hivatalosan bejelentette 3000 munkás elbocsátását. Ez a döntés több sztrájkot idézett elő a Renault művekben.

Október 20. 65 000 építőmunkás sztrájkja Rómában. A sztrájkolók munkabéremelést és nagyarányú közmunkákat követeltek.

Október 25. A livornói (Olaszország) dolgozók általános sztrájkja. A sztrájkolók sürgős intézkedéseket követeltek a munkanélküliség ellen.

Október 27. A brit Munkáspárt parlamenti frakciója 166 szavazattal 81 ellenében ismét Gaitskellt választotta vezetőjévé.

November 4. A Francia KP Politikai Irodájának nyilatkozata, amely egységre szólít fel minden hazafit a franciaországi német támaszpontok létesítése elleni harcban.

November 5. Az „Unità" közölte a Portugál Kommunista Pártnak a világ demokratáihoz intézett felhívását. A párt kéri, hogy indítsanak akciókat a portugál politikai foglyok védelmében.

November 5. A szociáldemokrata egységbontók új szakszervezeti szövetséget alakítottak Finn Szakszervezetek Szövetsége néven. Az új szövetség összesen 41 000 tagot számláló 11 szakszervezetet foglal magában.

November 5—6. Dortmundban konferenciára gyűltek össze azok a szociáldemokraták, akik kiléptek és akiket kizártak a Német Szociáldemokrata Pártból. Megalakították a Független Szocialisták Szövetségét.

Az új szervezet a következőket követeli nyilatkozatában: a demokratikus jogok helyreállítása az NSZK-ban, a „rendkívüli törvényhozás" terveinek elvetése, az NSZK és az NDK kiválása a katonai tömbökből, atommentes övezet megteremtése, a fegyverkezés megszüntetése, a volt nácik eltávolítása a fontos posztokról stb.

November 6—7. Községi választások Olaszországban. A kommunista pártra adott szavazatok száma 1956-hoz képest 416 000-rel emelkedett. Az OKP a szavazatok 24,5%-át kapta (1956-ban 24,2%), a szocialista párt 14,4%-át (1956-ban 15,3%), a szociáldemokrata párt 5,7%-át (1956-ban 5,6%). A kereszténydemokrata pártra a szavazatok 40,3%-a jutott.

November 7. A belga kormány a parlament elé terjesztette a dolgozók szociális vívmányai ellen irányuló adóegységesítési törvény tervezetét.

A törvényjavaslat a többi között a következőket irányozta elő: a szénbányászatnak, a vasutaknak stb. nyújtott állami támogatás jelentős csökkentése, 6,6 milliárd frank újabb adó, az öregségi és munkanélküli-segélyhez való jog korlátozása.

November 9. A Skót Szakszervezeti Szövetség Központi Tanácsa nyilatkozatában ellenezte, hogy támaszpontokat létesítsenek Skóciában a rakétákkal ellátott amerikai tengeralattjárók számára.

November 9. A brit Munkáspárt parlamenti frakciója szavazattöbb-

séggel jóváhagyta Gaitskell irányvonalát, s nyíltan szembeszállt a pártkongresszus határozatával.

November 13. Tiltakozó tüntetések egész Franciaországban az NSZK csapatainak franciaországi elhelyezése ellen.

November 15. Parlamenti választások Dániában. A szociáldemokrata pártra a választók 42,13%-a szavazott, a szocialista néppártra 6,41%, a burzsoá pártokra mintegy 50% (8%-kal kevesebb, mint 1957-ben), a kommunistákra pedig a választók 1,14%-a.

November 17—20. Az Izlandi Szakszervezeti Szövetség XXVII. kongresszusa. Kidolgozták a vállalkozók elé terjesztendő követeléseket: 15—20%-os béremelés, a heti munkaidő csökkentése 48 óráról 46-ra, a túlóra megszüntetése, egyenlő munkáért egyenlő bér. Határozatban követelik az amerikai csapatok kivonását.

November 21—25. A Német Szociáldemokrata Párt IX. kongresszusa Hannoverben. Határozatai a monopolista burzsoázia előtti teljes kapitulációról tanúskodnak.

A kongresszus állást foglalt az NSZK-nak a NATO-hoz való hűsége és a „Bundeswehr hatásos felfegyverzése" mellett. Megerősítette az egyik jobboldali vezető, Willy Brandt jelölését a szövetségi kancellári tisztségre, arra az esetre, ha a párt győzne az 1961-es parlamenti választásokon.

November 26. A Belga KP Központi Bizottsága javasolta az Általános Belga Munkásszövetségnek, hogy szervezzenek általános sztrájkot arra a napra, amikor a parlament megnyitja a vitát az adóegységesítési törvény fölött.

December 1. 100 000 görög építőmunkás, lakatos, kőfejtő és más szakmákban dolgozó munkás 24 órás általános sztrájkja. Ez volt a legnagyobb sztrájk Görögországban az utóbbi három esztendőben. A sztrájkolók a társadalombiztosítás fejlesztését és a munkabérek emelését követelték.

Athénben nagy összetűzésekre került sor a sztrájkoló építőmunkások és a rendőrség között. 121-en megsebesültek, 173 munkást letartóztattak.

December 13. A brit Munkáspárt parlamenti frakciójának mintegy 70 tagja szembehelyezkedett Gaitskell irányvonalával; tüntetően tartózkodtak a szavazástól, amikor a párt frakciójának vezetősége által előterjesztett határozati javaslat megszavazására került sor.

December 14. A belga dolgozók megmozdulásai az adóegységesítési törvény tervezete ellen.

A Belga Kommunista Párt üzenetet intézett a szocialista parlamenti képviselőkhöz. Az üzenet megállapítja, hogy a munkáspártoknak közös programot kell kidolgozniuk az adóegységesítési törvény ellensúlyozására. 1961-re a KP azt javasolja, hogy 10 mil-

liárd frankkal csökkentsék a katonai kiadásokat, további 10 milliárdot pedig a monopóliumok profitjának megadóztatása útján szerezzenek.

December 15—16. A Francia KP Központi Vezetőségének teljes ülése, amely jóváhagyta a kommunista és munkáspártok moszkvai értekezletének okmányait.

December 16. Az Általános Belga Munkásszövetség Országos Bizottsága elhatározta, hogy országos viszonylatban megrendezi az adóegységesítési törvény elleni harc napját.

December 16—18. A Belga Szocialista Párt kongresszusa. A kongresszus belpolitikai kérdésekről hozott határozata követeli az Eyskens-kormány lemondását és a parlament feloszlatását. A külpolitikai és katonai kérdésekről hozott határozat harcot hirdet a katonai kiadások csökkentéséért (de nem jelöli meg a csökkentés pontos mértékét) és az ellen, hogy rakétatámaszpontokat létesítsenek belga területen; ugyanakkor a kongresszus elvetette a NATO-ból való kilépésre és a katonai kiadások 50%-os csökkentésére vonatkozó javaslatot.

December 18—19. A francia Egyesült Szocialista Párt Országos Tanácsa 541 szavazattal a népszavazás kérdéseire adandó negatív válasz mellett foglalt állást, a népszavazás bojkottjáért síkraszálló 188 szavazat ellenében.

December 20. Megkezdődött a belga dolgozók tömegsztrájkja az adóegységesítési törvény ellen. A sztrájk a parlamenti vita megnyitásának napján indult meg.

December 21—22. A Francia Szocialista Párt (SFIO) rendkívüli kongresszusa, amely az 1961. január 8-i népszavazás kérdéseire adandó pozitív válasz mellett foglalt állást. Ezt a döntést 2191 szavazattal hozták 836 ellenében.

December 22. Megkezdődött az Általános Belga Munkásszövetség vasutasainak határidő nélküli általános sztrájkja.

December 24—25. A Luxemburgi Kommunista Párt XVI. kongresszusa. Határozata magáévá tette a kommunista és munkáspártok moszkvai értekezletén hozott határozatokat, s a párt legfőbb feladataként az ország semlegességéért és Luxemburgnak a NATO-ból való kiválásáért vívott harcot jelöli meg.

December 25. Liège-be (Belgium) csapatokat vezényeltek, és kihirdették az ostromállapotot. A rendőrség behatolt a „Vallonia" című baloldali szocialista lap helyiségébe.

December 25. Hatalmas népi tüntetés Milánóban. A tüntetők kifejezték szolidaritásukat a (megszakításokkal) már három hónapja sztrájkoló 60 000 elektromechanikai munkás családtagjaival.

December 27. A belga Keresztény Szakszervezetek Szövetsége „politikainak és forradalminak" nyilvánította és elítélte a sztrájkot, s

a munka újrafelvételére hívta fel a sztrájkolókat. A sztrájk továbbra is megbénította Belgiumot.

December 28. A sztrájkolók és a rendőrség nagyarányú összetűzése Gentben (Belgium). Az Általános Belga Munkásszövetség antwerpeni szervezete kihirdette az általános sztrájkot Antwerpenben.

December 29. Több bécsi vállalat munkásainak sztrájkja a kenyér és a liszt árának emelkedése miatt.

December 30. Munkások és lovasrendőrök összetűzése Brüsszel utcáin. Egy munkást megöltek.

December 31. A Belga KP Politikai Irodája nyilatkozatot tett közzé, amelyben követeli az Általános Belga Munkásszövetség vezetőségétől, hogy hirdessen hivatalosan általános sztrájkot 1961. január 3-ától.

December. Az Olasz Szocialista Párt baloldali áramlatának képviselői gyűlést tartottak Rómában. Határozatot hoztak arról, hogy a XXXIV. kongresszuson a baloldali áramlat olyan politikát fog képviselni, amely az imperializmus és a monopóliumok ellen harcoló munkásosztály egységére törekszik, és engesztelhetetlenül áll szemben mindenféle szociáldemokrata elhajlással.

1961

Január 2. A Német Szövetségi Köztársaság közlekedési dolgozóinak szakszervezete felhívta tagjait, hogy ne rakják ki a belga hajók áruit, ha azok a belgiumi sztrájk miatt futnak be nyugatnémet kikötőkbe.

Január 3. A belgiumi sztrájk az egész országra kiterjedt. Brüsszelben a rendőrök megtámadták a tüntetőket. A kommunista párt javaslatára munkásküldöttségek mentek a parlamentbe, tevékenységük nyomán több liberális képviselő kijelentette, hogy az adóegységesítési törvény ellen fog szavazni.

Január 5. A Belga Kommunista Párt Központi Bizottsága levelet intézett a belga pártok vezetőihez, s felhívta őket, hogy egyöntetűen követeljék a parlament feloszlatását, új választások kiírását.

Január 6. Sortűz Liège-ben a sztrájkoló és tüntető belga munkásokra. Negyvenheten megsebesültek.

Január 5—8. A Svéd Kommunista Párt XIX. kongresszusa. A párt fő belpolitikai feladatának a demokrácia szélesítéséért vívandó harcot jelölte meg. Fő jelszava: „Békét, demokráciát, munkásegységet, tömegpártot!"

Január 8. Háromra nőtt a belgiumi sztrájkolók elleni rendőrterror halálos áldozatainak száma. A kormány 50 000 külföldi munkást kiutasítással fenyegetett meg.

Január 11. A Francia Kommunista Párt Központi Bizottságának nyilatkozata a francia népszavazás eredményéről. Ötmillió ember szavazott az ideiglenes algériai kormánnyal való azonnali tárgyalások, a tűzszünet, az algériai nép önrendelkezési joga mellett.

Január 11. A Belga Szocialista Párt jobbszárnya egyezkedni kezd a kormánnyal, a baloldal a sztrájk folytatását követeli.

Január 13. Nyugati hírügynökségek jelentették, hogy Malagában mintegy 40 személyt tartóztattak le Franco-ellenes röplapok terjesztése miatt.

Január 13—15. A Francia KP Központi Bizottságának ülése, mely megállapította, hogy a párt helyesen értékelte de Gaulle-t és a személyi hatalom rendszerét. A KB elhatározta, felhív minden pártot, szakszervezetet és társadalmi szervezetet, amely az algériai tárgyalások elve mellett foglalt állást, hogy indítsanak hatalmas közös akciókat a tárgyalások azonnali megkezdéséért.

Január 19—21. Az Olasz Kommunista Párt Központi Bizottságának ülése. Hangsúlyozta, hogy a pártmunkának lépést kell tartania azokkal az országban végbe menő változásokkal, amelyek a tőkés fejlődés mai folyamatával, egyes vidékek hanyatlásával, más vidékek rohamos fejlődésével, a technika korszerűsítésével, a mezőgazdasági dolgozók létfeltételei ellen indított tőkés támadásokkal stb. kapcsolatosak.

Január 21. Nagygyűlés az Olasz KP alapításának 40. évfordulóján. Az évfordulóra az „Unità" egymillió példányban jelent meg.

Január 23. Belgium dolgozói több mint egyhavi hősi harc után az Internacionálét énekelve felvették a munkát. A sztrájkolók elérték, hogy minden ellenzéki párt követelte a parlament feloszlatását és a kormány lemondását. „A harc más formákban folyik" — hangsúlyozta a kommunista párt nyilatkozata.

Január. A Görög Kommunista Párt Központi Bizottsága megállapította, hogy az országot ismét német imperialista megszállás fenyegeti, ezúttal nyugatnémet katonai „segítség" alakjában. Minden hazafias erőt össze kell fogni a bonni revansista tervek s görögországi atom- és rakétatámaszpontok létesítése ellen.

Január 22. Hírül adták, hogy a Santa Maria portugál hajót a nyílt tengeren Salazar-ellenes erők vették birtokukba.

Január 26. Az „Unità" közli: egy év alatt 142 000 új tag lépett be az Olasz KP-ba.

Január. Portugália politikai és tudományos életének mintegy 300 ismert személyisége az államelnökhöz intézett beadványában a demokratikus jogok helyreállítását követeli.

Január 28—29. A Belga Kommunista Párt Központi Bizottságának ülése összegezte a nagy sztrájk tanulságait. A fő feladat: segíteni a szociáldemokrata szervezeteket abban, hogy a szociális hala-

dásnak a monopoltőke ellen irányuló programja alapjára helyezkedjenek, s ezzel a szociáldemokrata pártban balratolódás következzék be.

Január 28—29. Dánia, Finnország, Svédország és Norvégia kommunista pártjainak tanácskozása Stockholmban. Megbeszélték, melyek a pártok feladatai az imperialisták agresszív politikája elleni harcban.

Január 26—31. A belgiumi sztrájk résztvevőinek tömeges letartóztatása.

Január—február. Az angol munkaügyi minisztérium jelentése szerint az országban december közepétől január közepéig 53 000-rel nőtt, s ezzel 418 000 lett a munkanélküliek száma. A legtöbb munkanélküli Észak-Írországban van.

Február 2. A Santa Maria kikötött Brazíliában. A felkelő csoport parancsnoka, Galvão kapitány kiáltványban hangsúlyozta: látható, hogy Salazar diktátor nem sebezhetetlen.

Február 6. Antifasiszta gyűlések és tüntetések Olaszországban a KP épületei ellen irányuló fasiszta merényletek miatt. Több kommunista, szocialista, keresztényszocialista és más szervezet közös tiltakozó határozatot fogadott el.

Február 11. Olaszországban „az olasz parasztok harci napján" mintegy 600 városban és faluban tüntettek a parasztok a nincsteleneket és a szegényparasztokat sújtó kormánypolitika ellen.

Február 14. Tüntetők fogadták Londonban Karamanlisz görög miniszterelnököt. A görög politikai foglyok szabadon bocsátásáért tüntettek.

Február 14. Az angol autóipari munkások 4000 tagú küldöttsége az alsóház előtt. Munkát követelt a 35 000 teljes és 120 000 részleges autóipari munkanélkülinek.

Február 15. A lapok közlik, hogy Salazarék letartóztatták Carvallót, az illegális Portugál KP Központi Bizottságának tagját.

Február 17. Az Osztrák Kommunista Párt nyilatkozata: Ausztriának semlegessége lehetetlenné teszi, hogy az ország csatlakozzon az európai közös piachoz.

Február. Erősödik a harc a Salazar-diktatúra ellen. A Nemzeti Felszabadító Junta röpiratokkal árasztja el az országot. Követelései: új demokratikus alkotmány, amnesztia, a zsarnokok bíróság elé állítása.

Február 23—24. A Francia Kommunista Párt Központi Bizottságának ülése. Szembefordult azokkal a nézetekkel, melyek szerint de Gaulle a monopoltőke „nemzeti" irányzatát képviseli szemben a „kozmopolita" irányzattal. Leváltotta Marcel Servint és Laurent Casanovát a Politikai Bizottságban, illetve a Titkárságban viselt funkciójukból. Májusra összehívta a pártkongresszust.

Február 28. Rendőrök rohamkocsikkal gázoltak a kelet-szicíliai Augusta olajfinomító egy hete sztrájkoló munkásainak tüntető menetébe. Harminc sebesült.

Március 1. 85 000 Yorkshire-vidéki angol bányász sztrájkja.

Március 8. Az alessandriai Borsalino üzem 24 napja sztrájkoló munkásainak tüntetése. Az olasz rendőrség támadása folytán több sebesülés.

Március 9—16. Franco-ellenes összeesküvők pere Madridban. A vádlottak közt Ridruejo költő, a falangista himnusz szerzője, aki később szembefordult Francóval, továbbá Galvan, a salamancai egyetem volt tanára. Nemzetközi tiltakozásra hét vádlottat felmentettek, Menchaca írót egy évre ítélték.

Május 14. 1 millió francia állami alkalmazott sztrájkja. Követeléseik 500 frank bérminimum, a fizetések és nyugdíjak rendezése.

Március 17. A brit Munkáspárt parlamenti frakciója kizárta a párt soraiból balszárnyának öt tagját — köztük Sidney Silvermant —, akik a katonai költségvetés ellen szavaztak.

Március 17—19. A Norvég Kommunista Párt X. kongresszusa. Nyilatkozatban követelte az atommentes, semleges Norvégiát.

Március 20. Véget ért az Olasz Szocialista Párt XXXIV. kongresszusa, amelyen részt vett a KP küldöttsége is. A baloldal erősödött, az „autonómista" szárny, a kommunistáktól való eltávolodás híve, gyengült.

Március 20. Győzelemmel ért véget Trieszt 10 000 és Palermo 3500 hajógyári dolgozójának sztrájkja.

Március 25—26. „Amnesztiát a spanyolországi politikai foglyoknak és emigránsoknak!" jelszóval egybehívott nyugat-európai konferencia. Támogatják Coty és Auriol volt francia köztársasági elnökök, Faure, Ramadier, Daladier és Paul-Boncour volt miniszterelnökök, Erzsébet belga anyakirálynő, Shinwell, volt angol hadügyminiszter és mások. A konferencia határozata szerint a résztvevők felszólítják kormányukat, hogy eszközöljék ki a spanyol kormánynál az amnesztiát. A konferencia felhívta az ENSZ-t a spanyol helyzet megvizsgálására.

Március 25—26. A San Marinó-i Kommunista Párt VI. kongresszusa harcot hirdetett a köztársaság demokratikus rendjének s az 1957-es reakciós államcsíny előtti viszonyoknak visszaállításáért.

Március 26. A belgiumi választásokon a kormányzó Keresztényszociális Párt az addigi 104 mandátum helyett 96-ot kapott, a szocialista párt megtartotta 84 mandátumát, a kommunista párt 2-ről 5-re növelte mandátumainak számát, tartományi tanácstagjainak száma pedig 3-ról 11-re nőtt. Erősödtek a szélsőjobboldal kis pártjai is.

Március 31—április 3. Nagy-Britannia Kommunista Pártja XXVII.

kongresszusa. A lakosság legszélesebb rétegeinek egységét hirdette meg a konzervatívok és a monopóliumok politikája ellen. Rendkívüli határozatot hozott: „Szabadságot egész Afrikának!"

Március 31—április 3. A Finn Népi Demokratikus Unió kongresszusa. Paavo Aitót jelölték az elnökválasztásra.

Április 1—3. Az Osztrák Kommunista Párt XVIII. kongresszusa. Megjelölte a párt fő feladatait: harc a békéért, Ausztria semlegességéért, a demokratikus jogok védelméért, a demokrácia megújulásáért, harc a reakció, a neonácizmus, a monarchizmus és klerikalizmus ellen, harc a dolgozóknak a konjunktúra gyümölcseiből juttatandó nagyobb részesedésért.

Április 5. A görög parlament 17 képviselője, köztük 5 kormánypárti, nyilatkozatban amnesztiát követelt a politikai foglyoknak és emigránsoknak. A politikai foglyok több börtönben és koncentrációs táborban háromnapos éhségsztrájkot kezdtek.

Április 12. Dánia 100 000 vasmunkása sztrájkba lépett. A már sztrájkoló tengerészekkel és gépkocsivezetőkkel együtt 150 000-en sztrájkoltak. A háború óta Dánia legnagyobb sztrájkja.

Április 22. Az algériai fasiszta puccs hírére a Francia Kommunista Párt levelet intézett minden köztársasági párthoz és szakszervezethez, s javasolta, hogy vezetőik üljenek sürgősen össze a szükséges lépések megbeszélésére. Felhívta a katonákat, tiszteket és altiszteket, hogy ne engedelmeskedjenek Salannak, Jouhaud-nak és társaiknak.

Április 22. A három nagy francia szakszervezeti szövetség az algériai fasiszta puccs hírére egyöntetűen elhatározta, hogy egyórás tiltakozó sztrájkot rendez.

Április 24. 12 millió ember tiltakozó sztrájkja Franciaországban.

Április 24. Francia gyárak munkásai fegyvert követelnek a puccsisták leverésére. A Renault gyárban ülősztrájkot kezdtek.

Április 27. A Francia Kommunista Párt nyilatkozata megállapítja, hogy a puccs megbukott. A győzelem elsősorban a népnek köszönhető. A kormány nem tett semmit a lázadás ellen. Meg kell büntetni a lázadókat, helyre kell állítani a dolgozók teljes gyülekezési és felvonulási szabadságát. A nép egységére továbbra is szükség van a demokrácia helyreállításáért vívandó harcban.

Április 27. Elkobozták az „Humanité"-t, a Francia Kommunista Párt nyilatkozatának közlése miatt.

Április 27. A Francia KP Központi Bizottságának ülése megvonja a puccs elleni harc mérlegét. Megállapítja, hogy a párt helyesen értékelte azt a veszélyt, amelyet a személyi hatalom jelent.

Május 11—14. A Francia Kommunista Párt XVI. kongresszusa. Határozata hangsúlyozta, hogy a fő feladat az összes demokratikus

erők egyesítése a monopóliumok hatalma ellen, a haladásért és a demokráciáért. Azonnali tárgyalásokat követelt az algériai gyarmati háború beszüntetése érdekében.

Május 18. Félmillió francia közlekedési és közszolgáltatási dolgozó sztrájkja egy napra megbénította az ország életét.

Május 19. Kormányrendelet Franciaországban: sztrájk esetén katonai behívókkal kényszeríthetik munkára a dolgozókat.

Május 20—22. A Holland Kommunista Párt XX. kongresszusa. Megállapította, hogy a holland Munkapártban baloldali irányzat létesült, s ez erősíti az egységfront megteremtésének lehetőségeit.

Május 20—21. Nagy tüntetés Holy Lochnál, az ott kiépített amerikai tengeralattjáró-támaszpont ellen. Az angol rendőrség és az amerikai tengerészek verték szét a tüntetőket.

Május 28—31. A Finn Szakszervezetek Központi Szövetségének kongresszusa. A 35 szakszervezet közül csak 5-ben választották demokratikusan a küldötteket, a többiben felülről jelölték őket. A küldöttek jelentős része így is az egység mellett, s határozottabb osztálypolitika mellett foglalt állást.

Május 28—június 2. A francia CGT XXXIII. kongresszusa.

Május 29. Athénben nagy ünnepségen emlékeztek meg Manolisz Glezosz és Szantosz hőstettének 20. évfordulójáról. Követelték Glezosz és az ellenállás többi bebörtönzött résztvevőjének szabadon bocsátását.

Június 10—30. A Bretagne-ban parasztmozgalom kezdődött, majd Franciaország több vidékére kiterjedt. Sorozatos összetűzések az utakat eltorlaszoló parasztok és a hatóságok közt. Tömeges letartóztatások.

Június. A portugál és spanyol kommunista párt közös nyilatkozatot adott ki. Hangsúlyozza, hogy a két ország demokratikus mozgalmának s a két kommunista pártnak a barátság és az internacionalizmus szellemében együtt kell dolgoznia. Nem helyesli azonban azt a követelést, hogy a két ország antifasiszta erőinek „közös vezető központja" és közös felszabadító hadserege legyen. Ez ellentmond a szabadságharc nemzeti és függetlenségi jellegének, nem veszi figyelembe a két ország helyzetének különbségeit.

Június. Az olasz és a spanyol kommunista párt közös nyilatkozata. Az Olasz KP szolidáris a spanyol nép harcával. A Spanyol KP elítéli a Franco-rendszer „liberalizálásának" törekvését, mert ez a liberalizálás a rendszer teljes fenntartását, csupán néhány népszerűtlenné vált képviselőjének leváltását jelentené.

Június 27—28. A Francia KP Központi Bizottsága ülésének határozata: a rendszer nem képes megoldani az ország nagy bel- és kül-

politikai problémáit, a személyi hatalom új fasiszta kalandok előtt nyit utat.

Július 7—8. Olasz szegényparasztok, zsellérek és kisbérlők milliós tömegsztrájkja az agrárreformért.

Július 11. A madridi katonai bíróság kommunista propaganda vádjával 21 vádlottat, többségükben ipari és mezőgazdasági munkásokat, 12 évig terjedő börtönbüntetésre ítélt.

Július 15. 1,5 millió olasz szegényparaszt és kisbérlő újabb sztrájkja.

Július közepe. Meghalt Vicente Uribe, a Spanyol Kommunista Párt Központi Bizottságának tagja, volt földművelésügyi miniszter.

Július 20. A nagy francia parasztmozgalom egyik kimagasló eseménye: tízezer munkás és paraszt tüntetett Saint-Nazaire kikötővárosban.

Július 21. A Francia KP Politikai Bizottsága nyilatkozott a tuniszi francia katonai beavatkozásról: a gyarmatosítás politikája ellentmond Franciaország érdekeinek.

Július 25—28. A Brit Szakszervezeti Szövetség Főtanácsa leváltatta a villamosipari dolgozók szakszervezetének választott főtitkárát, a kommunista Frank Haxellt, s jobboldali főtitkárt neveztetett ki helyére. A szakszervezet több kommunista választott vezetőjét öt évre eltiltotta a szakszervezeti tevékenységtől. A villamosipari szakszervezet a Főtanács eljárását megengedhetetlen beavatkozásnak minősítette.

Augusztus 3. A nyugatnémet rendőrség Bonnban szétverte a San Franciscóból jövő békemenetet, s tiltott tüntetés címén néhány résztvevőjét őrizetbe vette.

Augusztus. A Görög Kommunista Párt VIII. kongresszusa. Elfogadta a párt programját, mely szerint Görögország elkövetkező forradalma antiimperialista, demokratikus lesz. Az egyik határozat megállapította, hogy a demokratikus erők egységes fellépéssel legyőzhetnék az imperializmus kiszolgálóit, demokratikus többséget teremthetnének a parlamentben, s demokratikus kormányt alakíthatnának.

Augusztus 18. Németország Kommunista Pártja betiltásának 5. évfordulóján Max Reimann, a párt főtitkára, a berlini televízióban felhívást intézett Nyugat-Németország munkásaihoz. Hangsúlyozta, hogy az ország politikai viszonyait gyökeresen meg kell változtatni.

Augusztus 22. A svéd vasmunkások szakszervezetének kongresszusán Erlander szociáldemokrata miniszterelnök kijelentette, hogy a kormány nem kíván a közös piachoz csatlakozni, mert az a mai formájában nem egyeztethető össze a semlegességgel.

Augusztus 24. Willy Brandt nyugat-berlini szociáldemokrata polgármester utasítására bezárták és lepecsételték Németország Szocia-

lista Egységpártja nyugat-berlini központi és 12 kerületi székházát.

Augusztus 25. Az angol békevédelmi bizottság röpiratokkal fogadta az első nyugatnémet páncélos zászlóaljat. A röplapok közlik azoknak a walesi szervezeteknek hosszú névsorát, amelyek már tiltakoztak a nyugatnémet haderő angliai állomásozása ellen.

Augusztus 27. Az Osztrák Kommunista Párt lapjának, a „Volksstimmé"-nek felhívására az osztrák hatóságok tilalmával és a katonai készültséggel dacolva ezrek mentek Bruck an der Leithába, hogy tiltakozzanak a magyar határ mentén titokban épített erődítmény-övezet miatt.

Szeptember 3. Anglia háborúba lépésének 22. évfordulóján a volt frontkatonák békeharcos mozgalma gyűlést rendezett Londonban, s tiltakozott az ellen, hogy a Bundeswehr angol területen készül új háborúra.

Szeptember 4—9. A Brit Szakszervezeti Szövetség 93. kongresszusa. A Főtanács javaslatára kizárták a villamosipari dolgozók harcos szakszervezetét, melynek 240 000 tagja van. A főtanács ellenére határozatot fogadtak el a Bundeswehr angliai hadgyakorlatai ellen.

Szeptember 7. Sztrájk Dunkerque-ben a dolgozók életszínvonalát érő sorozatos tőkés támadások miatt. A francia kikötőben minden munka megállt.

Szeptember 12. Lord Bertrand Russelt, a „100-ak bizottsága" elnökét, az atomfegyverkezés ellen folytatott küzdelme miatt a londoni bíróság egészségi állapotára való tekintettel 8 napi elzárásra, 35 társát 1—2 havi börtönre ítélte.

Szeptember 17. A nyugatnémet választásokon, melyeken Adenauer pártja elvesztette abszolút többségét, a Német Békeszövetség, az egyetlen párt, amely a német militarista politika ellen lépett fel, több mint 600 000 szavazatot kapott (a szavazatok mintegy 2%-át), s noha ennek megfelelően 9 mandátumot kellett volna kapnia, a választási törvény értelmében nem jutott mandátumhoz, mert nem érte el az 5%-ot.

Szeptember 19. Németország Kommunista Pártja Központi Bizottságának nyilatkozata: a választások eredményei mutatják, hogy a sovinizmus és revansizmus légkörében a választók tömegei nem vonták le a szükséges következtetéseket a bonni militaristák csődpolitikájából. Fordulat kell, s ehhez a munkásosztály aktivitásának fokozása szükséges.

Szeptember 27—28. A Francia Kommunista Párt Központi Bizottságának plénuma. A KB ünnepélyes felhívással fordult a szocialista és a köztársasági munkásokhoz, hogy vessenek véget a széthúzásnak. A kommunista párt kész együttműködni minden párttal vagy mozgalommal, mely a demokrácia híveinek összefogása alapján,

a fasizmus, a személyi diktatúra megdöntésére és a békére törekszik.

Október 2—6. A brit Munkáspárt évi közgyűlése Gaitskell-lel és más pártvezetőkkel szembehelyezkedve 3611 szavazattal 2739 ellenében tiltakozó határozatot hozott az Angliában állomásozó és „Polaris" rakétákkal felszerelt amerikai tengeralattjárók ügyében, s hasonló arányban a Bundeswehr angliai hadgyakorlatai ellen. Más kérdésekben a jobboldalnak sikerült a nyugati agresszív politika számára többséget biztosítania.

Október 10—12. A Spanyol Kommunista Párt Központi Bizottságának ülése nyilatkozatot fogadott el a Kommunista Ifjúsági Szövetség újraalakulásáról.

Október 11. Düsseldorfban a bíróság két Ruhr-vidéki munkást kommunista tevékenységért másfél évi börtönbüntetésre ítélt.

Október 17. 30 000 algériai tüntetése Párizsban az algériaiakat sújtó kijárási tilalom ellen, a letartóztatott szabadságharcosok szabadon bocsátásáért. Több mint 10 000 őrizetbevétel.

Október 24. A három nagy francia szakszervezeti szövetség együttes akciója: a francia vasutasok 24 órás sztrájkja a munkaidő megrövidítéséért, a fizetések emeléséért.

Október 26. Hatalmas sztrájkhullám Franciaországban a szakszervezeti jogok védelmében, a bérek emeléséért. 95%-on felüli a részvétel a vasutasok sztrájkjában.

Október 29. Durva terror és botrányos csalások a görög választásokon. A kormánypárt így a szavazatok 49,6, a burzsoá ellenzék 34,3, a baloldali PAME 15,1%-át kapta. Egyes helyeken a választók 70—80%-át nem engedték szavazni. A választásokat, amelyek során 3 embert megöltek, mintegy 500-at megsebesítettek, több százat letartóztattak, s amelyen mintegy 500 000 hamisított szavazat volt, az amerikai nagykövet a demokrácia példájának nevezte. A börtönben levő Manolisz Glezoszt a PAME listáján megválasztották.

Október 30. A Francia Kommunista Párt Központi Bizottsága üdvözölte a párt 23 000, 1961-ben belépett új tagját.

November 10. Salazar-ellenes röpiratokkal árasztották el egy portugál repülőgépről Lisszabont. A Marokkóból jövő utasszállító repülőgépet a portugál főváros felett ellenzéki személyek kerítették hatalmukba, s a röplapok leszórása után visszairányították Marokkóba.

November 10. Alvaro Cunhal, a Portugál KP főtitkára nyilatkozatában kijelentette, hogy a Hazafias Junta megteremtésével komoly lépés történt az ország demokratikus egységének megvalósítása felé. A Hazafias Junta helyi bizottságokat tart fenn, illegális lapot ad ki.

November 11. Nagy tüntetések Almada portugál városban „Vesszen Salazar!", Hozzák haza a gyarmatokról katonáinkat!" jelszóval. A 20 000 főnyi tüntető tömegre támadó rendőrség egy munkást megölt.

November 14. Tüntetések Oslóban a Norvégiába érkező Strauss bonni hadügyminiszter ellen.

November 18—19. A finn, a svéd, a norvég és a dán kommunista párt tanácskozása. Közös nyilatkozatukban és Kennedyhez küldött táviratukban tiltakoztak az amerikai kommunista párt üldözése ellen...

November 22. Munkásküldöttségek tucatjai, köztük a Renault-művek és a Hispano-Suiza küldöttségei keresték fel az Egyesült Államok párizsi nagykövetségét, hogy tiltakozzanak az amerikai kommunista párt üldözése ellen.

November. Sorozatos tüntetések Portugáliában. Lisszabonban és Coimbrában a tüntetők összecsaptak a karhatalommal. Coimbrában sok kivezényelt katona a tüntetők oldalára állt. A Portugál KP kiáltványa hangsúlyozta, hogy a novemberi tüntetések a demokratikus erőknek és a tüntetések fő szervezőjének, az illegális kommunista pártnak jelentős sikerei.

November 28. Franciaországban 500 000 dolgozó 24 órás sztrájkja megbénította a vasút, a metro, az autóbuszok forgalmát. A sztrájk az erősödő akcióegység jele volt.

December 1. Az olasz textilipar 400 000 munkásának 48 órás sztrájkja.

December 4. A görög parlament megnyitó ülésén Pál király félig üres ülésteremben mondta el trónbeszédét, mert a választási terror és a csalás elleni tiltakozásképpen a burzsoá középpártok és a PAME képviselői nem jelentek meg.

December 6. Franciaországban megrendezték az OAS-terror elleni harc napját. Országszerte tüntetések, tiltakozó sztrájkok voltak.

December 10. Nagy tüntetések Angliában az amerikai katonai támaszpontok fenntartása ellen. Több száz tüntetőt börtönbüntetéssel sújtottak.

December 16. Nagyarányú letartóztatások Portugáliában. Letartóztatták Octavio Rodriguez Patot és Pires Jorget, a kommunista párt politikai bizottsága tagjait, s Carlos Costa KB-tagot, Pires Jorge 1943-ban szökött meg Salazar börtönéből, Costa pedig 1960 januárjában, Cunhal főtitkárral együtt.

December 19. A „Daily Worker" jelentette, hogy december első hetében 8 kommunista megszökött Salazar börtöneiből. A portugál hatóságok „meghatározatlan ideig" akarták őket fogva tartani. Egyikük, Francisco Miguel, a KB tagja, 21 évig volt börtönben.

December 19. Franciaország dolgozóinak és szakszervezeteinek egységes tiltakozó sztrájkja az OAS-terror ellen.

December 19. Decazeville 2200 bányásza megkezdte a mai francia munkásmozgalom egyik legélesebb sztrájkharcát a bánya mélyén.

December 21. 15 000 ember tüntetett Decazeville-ben az ülősztrájkban levő bányászok mellett.

December 21—22. Az Osztrák Kommunista Párt Központi Bizottsága tárgyalt a neonácizmus veszélyéről, s tiltakozott Ausztriának az európai közös piachoz való csatlakozása ellen.

December 29. Dániában 77 sztrájk volt.

1962

Január 1. Polgári és katonai személyek fegyveres felkelése Salazar diktatúrája ellen Beja városban. Nagy tüntetések Portugália más városaiban.

Január 5. Fasiszták géppisztolyos támadása a Francia Kommunista Párt székháza ellen. Az FKP Politikai Bizottsága újból egyesülésre szólította fel az ország összes munkásait, demokratáit.

Január 6. Belügyminiszteri tilalom ellenére nagy tüntetések az OAS-terror ellen.

Január 7. A Belga Kommunista Párt Központi Bizottsága nyilatkozatban követelte a kongói imperialista beavatkozás megszüntetését.

Január 7. Az olasz nyomdaipari munkások két nagy, 48 órás sztrájk után elérték, hogy új kollektív szerződésükben a munkahetet 49 óráról 45-re csökkentették, s bérüket 11%-kal növelték.

Január 9. 30 000 ember tüntetése Decazeville ülősztrájkot folytató bányászai mellett.

Január 9—14. Sorozatos sztrájkok és tüntetések Nyugat-Németországban a reálbérek csökkenése miatt.

Január 15—16. A finn elnökválasztáson a béke erői győzelmet arattak. A KP vezetése alatt álló Finn Népi Demokratikus Unió 90 000 szavazattal és 8 elektorral erősödött az 1956-os elnökválasztásokhoz képest, Kekkonnen csoportja 88-ról 146-ra növelte elektorainak számát, a jobboldali szociáldemokraták elektorainak száma 72-ről 36-ra csökkent, s hasonló vereség érte a finn nagyburzsoá csoportot.

Január 19. Bilbaóban a La Basconie kohóművek dolgozói ülősztrájkba kezdtek.

Január 26. Decazeville-ben 50 000 ember tüntetett a 40 napja harcoló bányászok mellett.

Február 4—5. A béke erőinek újabb sikere a finn választásokon. Az Agrárszövetség 583 000 szavazatot kapott (legutóbb 448 000-et), a Finn Népi Demokratikus Unió 493 000-et (450 000), a Szociálde-

mokrata Munkás- és Kisparasztszövetség 98 000-et (34 000). Gyengült a jobboldali szociáldemokrata párt (437 000, azelőtt 450 000).

Február 5. Az angol gép- és hajóépítő ipari dolgozók 24 órás általános sztrájkja. 1926 óta Anglia legnagyobb sztrájkja: 3 millió résztvevő.

Február 6. A másfél hónapja sztrájkoló decazeville-i bányászok egy része éhségsztrájkot kezdett.

Február 6. Diamandopulosz burzsoá képviselő a kommunista párt engedélyezését követelte a görög parlamentben.

Február 7. Fasiszta bombamerénylet Raymond Guyot, a Francia KP Politikai Bizottságának tagja ellen. Két munkás és Guyot felesége megsebesült.

Február 8. Rohamrendőrök tüzeltek a párizsi antifasiszta tüntetőkre. Nyolc tüntető — köztük a KP egyik kerületi titkára — meghalt. A sebesültek közt van Léon Figueres, a KB titkára. A tüntetéssel egy időben az OAS számos bombamerényletet követett el.

Február 9. A Francia KP Központi Bizottságának nyilatkozata megállapítja, hogy a kormány a lázadóknak nyújt segédkezet, amikor a nép ellen küldi a rendőrséget. Követeli a hadsereg, a rendőrség megtisztítását, Frey belügyminiszter és Papon rendőrfőnök eltávolítását.

Február 12. A baloldali pártok nagy egységes antifasiszta tüntetése.

Február 13. Általános sztrájk a február 8-i sortűz áldozatainak temetése napján. Az utóbbi 25 év legnagyobb sztrájkja Franciaországban. Párizs népének milliós egységes tüntetése a fasiszta veszély és a rendőrterror ellen. A rendőrség összevont — 30 000 főnyi — osztagai tehetetlenek.

Február 13. Győzelemmel ért véget a torinói Lancia autógyár dolgozóinak csaknem egyhónapos sztrájkja.

Február 20. 64 nap után véget ért Decazeville bányászainak sztrájkja. A kormány hajlandónak mutatkozott a követelések megvizsgálására.

Február 20. 12—18 havi börtönre ítéltek angol békeharcosokat, akik ülősztrájkot folytattak az Egyesült Államok egyik angliai atomtámaszpontja előtt.

Március 5. 3 millió angol gépipari munkás újabb 24 órás országos sztrájkja.

Március 9—11. A Ciprusi Dolgozó Nép Haladó Pártjának X. kongresszusa. Elfogadta a párt új programját. Határozatban követelte a ciprusi angol katonai támaszpontok megszüntetését, Ciprus teljes függetlenségét, a külföldi monopóliumok hatalmának felszámolását.

Március 13. Párizsban és környékén két és félmillió főnyi tömeg sztrájkolt, tiltakozásul az OAS terrorja ellen. Sztrájkhullám Franciaországban.

Március 16. Görögországban megsemmisítették Manolisz Glezosz képviselői mandátumát.

Március—június. Portugália három egyetemének 25 000 diákja tartós sztrájkkal harcol a fasiszta rendszer ellen.

Március 16. Svédország, Dánia, Norvégia és Finnország kommunista pártjainak képviselői helsinki tanácskozásukon kimondták, hogy együttesen kell harcolniuk a közös piachoz való csatlakozás ellen, s a Nyugattal és Kelettel folytatott kereskedelem egyidejű fejlesztéséért.

Március 18. A Francia KP Politikai Bizottsága megállapította, hogy az eviani tűzszüneti egyezmény az algériai népnek és a világ békeszerető erőinek győzelme, éberségre azonban továbbra is szükség van.

Március 20. Véget ért az Ír Munkásliga IV. országos konferenciája. A Munkásliga párttá alakult át, felvette az Ír Dolgozók Pártja nevet. Bejelentette, hogy fő feladata harcolni a békéért, a haladásért, a katonai csoportokhoz való tartozás ellen.

Április 2. Nagy tüntetés Athénben, a meghamisított választási eredmények érvénytelenítéséért.

Április 3. A Holland Kommunista Párt Központi Bizottságának plénuma megállapította, hogy a választások a kormány vereségével végződtek; a kommunista párt 32 000 szavazatot nyert. A plénum állást foglalt amellett, hogy Nyugat-Iriánt adják át Indonéziának.

Április közepe. Hatalmas sztrájkhullám Asturiában.

Április 16. A béke híveinek londoni konferenciája, melyen 37 nemzet képviselői vettek részt, táviratban tiltakozott Kennedynél az atomtámaszpontok létesítése ellen.

Május 1. Lisszabonban és Portóban a tilalom ellenére tüntettek május elsején. (Lisszabonban 100 000-en tüntettek.)

Május 9. 210 000 osztrák vasmunkás sztrájkba lépett. 15 éve a legnagyobb sztrájk Ausztriában.

Május 11. A holland Munkapárt Végrehajtó Bizottsága félmillió holland aláírásával támasztotta alá javaslatát: adják át Nyugat-Iriánt Indonéziának.

Május 11. Terjed a diákság forradalmi mozgalma Portugáliában. Lisszabon egyetemi negyedében 1500 letartóztatás. Letartóztattak több ismert egyetemi tanárt is, akik támogatták a diákság mozgalmát. Coimbrában diákgyűlésen elhatározták, hogy addig sztrájkolnak, amig meg nem szűnik a diákvezetők üldözése, s nem biztosítják a demokratikus jogokat az egyetemen.

Május 11. Több mint 100 000 munkás sztrájkol már Spanyolországban.

Május 12. Közzétették a Spanyol Kommunista Párt Központi Bizott-

ságának nyilatkozatát. A KB helyesli a Demokratikus Erők Szövetségének határozatát, amely a sztrájkolókkal való szolidaritást hirdeti. Szükségesnek tartja, hogy a Franco elleni összefogásba vonjanak be minden jobb- és baloldali ellenzéki pártot, így a kereszténydemokrata pártot, sőt a Spanyol Uniót is.

Május 15. 350 000 francia vasutas 24 órás sztrájkja.

Május 15. Mintegy 250 000-re nőtt Spanyolországban a sztrájkoló munkások száma.

Május 17. Az angol Munkáspárt Végrehajtó Bizottsága kizárással fenyegeti meg a „100-ak bizottságának" elnökét, lord Bertrand Russellt, továbbá Collins kanonokot és másokat, ha nem állnak el a leszerelési és béke-világkongresszus támogatásától.

Május 23. A Spanyol Kommunista Párt kiáltványban hangsúlyozza, hogy a sztrájk tanúsága szerint a Franco-ellenes erők képesek a Franco-diktatúra megdöntésére, s a nép akaratát valóban kifejező kormány létrehozására.

Május 28. 2 millió olasz mezőgazdasági munkás sztrájkja.

Május vége. A Német Szociáldemokrata Párt kongresszusa Kölnben. Több felszólaló élesen támadta a pártvezetőség politikáját, követelte, hogy a párt ne támogassa az atlanti szerződést, s ne vállaljon közösséget a bonni kormánnyal.

Június eleje. A Francia Kommunista Párt Központi Bizottsága felhívta a figyelmet arra, hogy új fasizálási kísérletek folynak, hogy az ország fasiszta diktatúra felé halad. A fasizmus veszélyének elhárításához meg kell változtatni a személyi hatalom diktatórikus rendszerét.

Június. Spanyolországban tömegesen tartóztatják le a sztrájkok vezetőit, a népi ellenállás résztvevőit.

Június 14. Általános vasmunkás-sztrájk Olaszországban. A sztrájkolók száma 1 200 000.

Június 14. A „France Nouvelle" közölte a Spanyol Kommunista Párt főtitkárának, Santiago Carillónak nyilatkozatát: Az események bizonyítják, hogy a Franco-diktatúrát meg lehet dönteni békés úton, a kommunisták által javasolt általános sztrájkkal. A fasiszta rendszer megdöntése közeli perspektíva.

Június 24. A Francia KP Politikai Bizottsága nyilatkozatban tiltakozott Adenauer július 1-re tervezett látogatása ellen, mert az a francia nép érzéseinek megcsúfolása lenne.

Június 25. Véget ért Athénben az országos leszerelési és békekongresszus. A kongresszuson felszólalt annak a Nikiforidasznak az anyja is, akit a stockholmi békefelhívás idején halálra ítéltek és kivégeztek, mert aláírásokat gyűjtött a felhíváshoz.

Június 26. A brit Munkáspárt tagságának és a közvéleménynek nyomására a párt vezetősége megszüntette az eljárást a béke-világ-

kongresszust támogató munkáspártiak, Collins kanonok, Bertrand Russell és mások ellen.

Június 26—27. Olaszország összes kohászati dolgozóinak 48 órás sztrájkja.

Június 27. Bilbaóban a General Electrica Española villamos gépgyár 4000 dolgozója sztrájkba lépett, s követelte a múlt hónapi nagy sztrájkban való részvétel miatt letartóztatott társaik szabadon bocsátását. Vizcaya tartomány más városaiban is újabb sztrájkok törtek ki.

LATIN-AMERIKA

1959

Január 1—5. Kubában általános sztrájk zajlott le, amely a Batista-féle diktatúra ellen indult népi mozgalom végső győzelmére vezetett.

Január 2. A felkelő csapatok bevonulása Havannába és Santiago de Cubába. A kubai népi forradalom győzelme.

Január 4. A Népi Szocialista Párt kiáltványban szólítja fel a kubai forradalmárokat, demokratákat, hazafiakat, hogy tömörüljenek szorosan Fidel Castro, a felkelő hadsereg és az ideiglenes kormány köré.

Január 6. Kubában feloszlatták a kongresszus mindkét házát és a rendkívüli bíróságokat; megjelent a dekrétum a népi milícia megalakításáról.

Január 18—22. Általános sztrájk Argentínában. A szakszervezetek a sztrájkjog korlátozásának megszüntetését, a kormány gazdasági stabilizációs tervének elejtését, a munkabérek emelését követelték. A sztrájkban 2 millió munkás vett részt. Tömeges letartóztatásokra került sor. A letartóztatottak között 20 kommunista is volt.

Január 22—28. A kubai Népi Szocialista Párt Országos Bizottságának kibővített plénuma megvizsgálta a forradalom védelmének és továbbfejlesztésének, a párt szervezésének, a pártmunka aktivizálásának stb. kérdéseit. A plénum levelet intézett az elnökhöz. A levél az alábbiak szükségességére mutatott rá: földreformtörvény haladéktalan életbe léptetése, a faji megkülönböztetés kiküszöbölése, a dolgozók szükségleteinek kielégítése és jogainak biztosítása, a szakszervezeti demokrácia érvényesítése, a cukorültetvényeken és a cukorgyárakban dolgozó munkások bérének emelése, a terheket jelentő koncessziók semmissé nyilvánítása, a felkelő hadseregen alapuló fegyveres erők megteremtése.

Február 8. Fidel Castro kiáltványban hívta fel a munkásokat, hogy tartózkodjanak a sztrájkoktól, és segítsék a forradalmi kormányt a kubai gazdaság fellendítésében.

Február 11—13. Córdobában (Argentína) értekezletet tartottak az argentin szakszervezeti szövetségek képviselői. Határozatukban követelték a letartóztatottak szabadon bocsátását, a rendkívüli állapot megszüntetését, a kormánynak a szakszervezetek ügyeibe való be nem avatkozását, az állami tisztviselők tömeges elbocsátásának megszüntetését, a nemzeti ipar védelmét.

Február 16. Fidel Castro Kuba miniszterelnöke lett.

Február 18. A kubai Népi Szocialista Párt Végrehajtó Bizottsága határozatot hozott a Castro-kormány programjának támogatásáról.

Február 25—27. 60 000 mexikói vasutas sztrájkja. Új kollektív szerződést írtak alá, amely előírja a munkabér havi 2,5 dolláros emelését, az egészségügyi ellátás és az olcsó lakások biztosítását.

Február 27. A Chilei Dolgozók Egységes Szakszervezeti Központjának III. országos konferenciája Santiagóban. A konferencia megtárgyalta a szakszervezeti központ programját, és elítélte a munkásellenes bértörvényt.

Február. Általános sztrájk Ecuadorban. A dolgozók a megtorló rendszabályok ellenére elérték legtöbb követelésük teljesítését. Többek között azt, hogy sok szakszervezeti funkcionáriust, szocialistát és kommunistát kiengedtek a börtönökből.

Február. Megalakult a Perui Dolgozók Egyesült Frontja. A szervezet célja a szakszervezetek jogainak védelme.

Március eleje. Az Ecuadori Szocialista Párt XXVI. kongresszusa állást foglalt a szakszervezeti egység mellett, és elítélte a kormány politikáját.

Március 2. A kubai kormány dekrétumot fogadott el a Batista-rendszerrel együttműködő személyek vagyonának kisajátításáról.

Március 15. Az uruguayi Általános Munkásszövetség konferenciája, amely megvitatta a munkásosztály egységének és az egységes szakszervezeti központ megteremtésének kérdését.

Április 3. Befejeződött a fizetésemelést követelő perui banktisztviselők sztrájkja. Ez volt a leghosszabb sztrájk Peru történetében (62 napig tartott).

Április 3. A tíz legnagyobb argentin szakszervezet dolgozóinak 6 órás általános sztrájkja, tiltakozásul a kormánynak a szakszervezetek ügyeibe való beavatkozása ellen. A sztrájk jelszavai: béremelés és egyéb követelések teljesítése.

Április 6—8. Bolívia Kommunista Pártjának I. országos kongresszusa La Pazban. A kongresszus konkretizálta az agrárforradalom és az antiimperialista forradalom céljait, s kiadta a demokratikus nemzeti felszabadítási front megalakításának jelszavát.

Április 27. Az argentin kormány betiltotta a kommunista pártot.

Május 4. A Buenos Aires-i dolgozók 24 órás általános sztrájkja a banktisztviselőkkel való szolidaritás jegyében. Az argentin textilmunkások 24 órás sztrájkja a kormánynak a szakszervezet ügyeibe való beavatkozása ellen; a sztrájkolók követelték a letartóztatott szakszervezeti vezetők szabadon bocsátását és a munkabérek emelését.

Május 15. Több mint 1 millió argentin munkás 24 órás sztrájkja a banktisztviselőkkel való szolidaritás jegyében, továbbá tiltakozásul a kormánynak a szakszervezetek ügyeibe való beavatkozása és a nagy drágaság ellen.

Május 15—17. 80 uruguayi szakszervezet képviselőinek konferenciája Montevideóban az egységes szakszervezeti központ megalakításával kapcsolatban.

Május 15—20. 30 000 mexikói halász sztrájkja. A sztrájkolók azt követelték, hogy jobban fizessék meg munkájukat, s hogy a halászhajókat adják át a halász-szövetkezeteknek. A sztrájkolók teljes győzelmet arattak.

Május 17. A kubai kormány jóváhagyta a földreform-törvényt, amely előírja a külföldi társaságok kubai földtulajdonának megsemmisítését és a kisajátított földeknek a föld nélküli parasztok közti felosztását stb.

Május 22. 6000 guatemalai egyetemi hallgató sztrájkja, tiltakozásul az egyetem egyik „kommunistának" nyilvánított munkatársának elbocsátása ellen.

Május 28. Megkezdődtek a paraguayi néptömegek akciói a Stroessner-féle diktatúra ellen.

Május 29. Az amerikabarát politika ellen tiltakozó panamai egyetemi hallgatók és tanulóifjúság sztrájkja nyomán leváltották a panamai külügyminisztert, továbbá az oktatásügyi és az egészségügyi minisztert.

Június 1. Általános tiltakozó sztrájk Managuában (Nicaragua) L. Somoza uralma ellen.

Június 6. A „Popular" című uruguayi lap közzétette a nicaraguai ellenzéki pártok okmányát: „Az 1959-es nicaraguai forradalom elvének deklarációja és minimális programja".

Június 8—10. 95 000 argentin építőmunkás sztrájkja. A sztrájkolók a munkabérek emelését és a letartóztatottak szabadon bocsátását követelték.

Június 11. Közzétették a chilei kommunista és szocialista pártnak a Népi Akció Frontja védelmében tett közös nyilatkozatát.

Június. A dominikai hazafiak fegyveres harca a Trujillo-féle diktatúra ellen.

Július 17. A nép nyomására lemondott Urrutia, kubai elnök, aki a

Castro-kormány forradalmi intézkedései ellen foglalt állást. Az új elnök O. Dorticos lett.

Július 21—augusztus 13. Több argentin tartomány cukorültetvényein és cukorgyáraiban 160 000 munkás sztrájkolt. A sztrájk a munkások követeléseinek teljesítésével végződött.

Július 23. 200 000 béremelést követelő argentin fémmunkás általános sztrájkja.

Július 26. 500 000 ember tüntetése Havannában a „Július 26-a Mozgalom" születésnapján.

Július 31. Több mint 1 millió argentin mezőgazdasági munkás 48 órás sztrájkba lépett, tiltakozásul a béremelés megtagadása ellen.

Július. Luis Carlos Prestest és a Brazil Kommunista Párt 20 másik vezetőjét felmentették az „állambiztonság veszélyeztetésének" vádja alól.

Július—augusztus. A Mexikói Kommunista Párt és a Mexikói Munkás-Paraszt Párt Központi Bizottságának egyesített plénuma. Megalakították a két párt állandó koordinációs bizottságát.

Augusztus 4. Tüntetés Caracasban (Venezuela) a kormány gazdaságpolitikája ellen. Válaszul az elnök Caracas körzetében 30 napra felfüggesztette az alkotmányos garanciákat.

Augusztus 17. Argentínában szakszervezetközi bizottság alakult a „62 szakszervezet szövetsége", a „Mozgalom az egységért és a koordinációért" nevű és más független szakszervezeti szövetség képviselőiből.

Augusztus 25. Argentínában megalakították az állami vállalatok szakszervezeteinek egységfrontját.

Augusztus 25. A Venezuelai Olajmunkások Szövetsége kollektív szerződést dolgozott ki a külföldi olajtársaságok számára. A munkások érdekeit szem előtt tartó tervezetet átadta az elnöknek.

Augusztus. A Mexikói KP Központi Bizottságának teljes ülése, amely elhatározta, hogy megszünteti a párt főtitkári tisztségét. A párt a demokratikus jogokért és az alkotmányos szabadságjogok tiszteletben tartásáért folyó harc aktivizálásáért szállt síkra.

Szeptember 7. A bogotái (Kolumbia) tanárok sztrájkba léptek. azt követelték, hogy a fegyverkezésre fordított összegeket adják át az oktatásügyi minisztériumnak.

Szeptember 10. Kubában törvényt hoztak újabb 10 000 alsófokú iskolai osztály létesítéséről.

Szeptember 21—november 9. Az argentin textilmunkások általános sztrájkja, amely a sztrájkolók győzelmével végződött.

Október 5. Mintegy 2000 ember vett részt a panamai „éhségmenetben", amelyet a Munkanélküliek Szövetsége szervezett.

Október 8—12. A chilei Egyesült Szocialista Párt XVIII. kongresszusa

megtárgyalta a szocialisták és a kommunisták akcióegységének, valamint a latin-amerikai országok szolidaritásának kérdéseit.

Október 22—25. Az Uruguayi Kommunista Ifjúsági Szövetség I. országos kongresszusa elfogadta a szövetség politikai platformját és szervezeti szabályzatát.

Október 26. Havannában gyűlést és tüntetést rendeztek az Egyesült Államok agresszív politikája ellen és a földreform mellett. A résztvevők száma 1 millió volt.

November 13—20. A Venezuelai Munkásszövetség kongresszusa Caracasban. A kongresszus állást foglalt a dolgozók akcióegysége mellett. A szövetségnek tagja lett minden venezuelai szakszervezet. A 14 tagú vezetőségbe 3 kommunistát is beválasztottak.

November 17. A „Popular" című uruguayi lap közzétette a Paraguayi Kommunista Párt kiáltványát, amely felhívja a népet, hogy keljen harcra a demokratikus, antiimperialista és agrárforradalomért.

November 19—24. A Kubai Munkásszövetség X. kongresszusa, amely elítélte a szövetség vezetőségében levő jobboldali elemek politikáját. A Kubai Munkásszövetség határozatban kimondta, hogy kilép a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségéből (november 23).

November 21—24. A brazil szakszervezetek II. országos konferenciája Rio de Janeiróban. Határozatot hoztak a drágaság elleni harcról, a dolgozók jogainak védelméről, az elnökválasztásról és a földreformért folyó harcról.

November 27—28. Az Uruguayi Egységes Munkásszövetség V. kongresszusa Montevideóban. A kongresszus határozatban kimondta a szövetség feloszlását és az egységes szakszervezeti központ alakuló kongresszusának összehívását.

December 4—7. Az uruguayi dolgozók egységes központjának megalakítása végett összehívott szakszervezeti kongresszus első ülésszaka Montevideóban. A kongresszuson részt vettek azok a szakszervezetek, amelyek az Egységes Munkásszövetséghez tartoztak, sok autonóm szakszervezet, továbbá olyan szakszervezetek, amelyek szakítottak az Uruguayi Szakszervezeti Szövetséggel. Elfogadták az egységes központ szervezeti szabályzatának alaptételeit, és megválasztották az ideiglenes végrehajtó bizottságot.

December 4—8. A Chilei Dolgozók Egységes Szakszervezeti Központjának II. országos kongresszusa, amely megvitatta a szakszervezeti mozgalomnak és a latin-amerikai dolgozók akcióegységének kérdéseit. Helyeselték a Kubai Munkásszövetségnek azt a kezdeményezését, hogy alakítsanak új latin-amerikai szakszervezeti szövetséget.

December 10—12. A brazil országos légi közlekedés földi szolgálatot

teljesítő 20 000 alkalmazottjának sztrájkja. A sztrájkolók 35%-os fizetésemelést értek el.

December 16. A perui cukorültetvények munkásainak országos szövetsége általános sztrájkot hirdetett a szakszervezetekbe való egyesülés jogának védelmében.

December 23. A United Fruit Company 50 Costa Rica-i banánültetvényén sztrájk kezdődött, tiltakozásul a kollektív szerződések megszegése ellen. 1960. január 7-én a kormány hadiállapotot hirdetett a sztrájk által érintett vidékeken.

December 30. A Venezuelai Munkásszövetség egységes latin-amerikai szakszervezeti központ megalakítását javasolta.

1960

Január 6. A Kubai Munkásszövetség Végrehajtó Bizottsága határozatot hozott, hogy a munkások bérük 4%-át két éven át az országos iparosítási alapba fizetik be.

Január 9. Az Ecuadori Kommunista Párt, a Szocialista Párt és a Népi Erők Tömörülése vezetőinek értekezlete. Harci frontot alakítottak a kormányzó Ecuadori Konzervatív Párt ellen.

Január 13. Felbérelt banditák meggyilkolták Jacobo Friazt, a Kolumbiai KP Központi Bizottságának tagját.

Január 15—25. A guatemalai társadalombiztosító intézet munkatársainak éhségsztrájkja, tiltakozásul 51 alkalmazott elbocsátása ellen. A konfliktus egyezmény aláírásával végződött.

Január 23—28. A Szocialista Internacionálé latin-amerikai titkárságának konzultatív bizottsága La Pazban (Bolívia) megtartotta IV. konferenciáját, a chilei, az uruguayi, az argentin és a kolumbiai szocialista párt részvételével. A konferencia a latin-amerikai népek nemzeti felszabadító mozgalmának nyomására határozatot hozott a kubai forradalom támogatásáról és az imperializmus agresszív politikájának elítéléséről.

Január 25. A bolíviai bányászszakszervezet általános sztrájkot hirdetett az állami ércbányákban, tiltakozásul a szakszervezetekkel szemben elkövetett erőszakosságok ellen.

Január 29—31. Az Uruguayi Szocialista Párt XXXII. kongresszusa Montevideóban. A kongresszus határozatban kimondta, hogy támogatja a kubai forradalmat, kilép a Szocialista Internacionáléból, és hozzájárul az egységes szakszervezeti központ megszilárdulásához.

Február 1. Befejeződött az Ecuadori Szocialista Párt XXVII. kongresszusa. A kongresszus a jobboldali elemek ellenzésével szemben újra kifejezte hűségét a kommunista párttal való szövetséghez.

Március 4. A havannai kikötőben ellenforradalmárok levegőbe röpítették a „Le Couvre" hajót. Másnap antiimperialista tömegtüntetés volt, amelyen Fidel Castro beszédet mondott.

Március 7. Kubában törvényt hoztak, amely szerint a kubaiak többségének lakbérét 50%-kal csökkentik.

Március 9. 130 000 brazil egyetemi hallgató általános sztrájkja, tiltakozásul az ellen, hogy az amerikai társaság felemelte a villamosviteldíjakat, valamint a rendőrség önkénye ellen. A szakszervezetek támogatták az egyetemisták követeléseit.

Március 12. A kubai minisztertanács jóváhagyta a munkafeltételekről szóló törvényt, amely munkabérminimumot állapít meg, megtiltja a vállalkozóknak, hogy a munkaügyi minisztérium tudta nélkül munkásokat bocsássanak el stb.

Március 15. Sok ezer dolgozó tüntetése Montevideóban a „szakszervezetek tevékenységének" szabályozásáról szóló törvény ellen, amely gyakorlatilag megszünteti a sztrájkjogot.

Március 18—19. Tömeggyűlések és tömegtüntetések Caracasban a kubai forradalom mellett.

Március 27. A kubai cukoripari munkások határozatot hoztak, hogy „befagyasztják" munkabérük egy részét, s szükség esetén bármilyen áldozatra és nélkülözésre hajlandók a forradalom végső győzelméért.

Április 1—20. A legnagyobb kubai cukorültetvényeken szövetkezetek alakulnak.

Április 10. Az élet- és munkakörülmények megjavítását követelő bolíviai távírászok sztrájkja. A szolidaritás jelélül sztrájkba léptek a városi és községi munkások és alkalmazottak, a tanárok, az egészségügyi dolgozók. A kormány törvénytelennek nyilvánította a sztrájkot.

Április 20. Közzétették az Argentin Kommunista Párt nyilatkozatát, amely felhívja a latin-amerikai népeket, hogy szálljanak síkra a kubai forradalom mellett, a Kuba ügyeibe való amerikai beavatkozás ellen.

Május 7. Megkezdődött 2800 chilei kohóipari munkás több mint két hónapig tartó sztrájkja.

Május 13. 24 órás általános sztrájk Peruban, tiltakozásul az ellen, hogy a rendőrség 5 munkást megölt Cerro de Pascóban és Paramongában.

Május 13—15. A Szakszervezeti Világszövetséghez tartozó Általános Mexikói Munkás-Paraszt Szövetség II. kongresszusa, amely megvitatta a békeharccal, a munkásmozgalom egységével, a földreformmal stb. kapcsolatos kérdéseket.

Május 24. A kubai kormány rendeletet hozott, amely megszüntette

az amerikai társaságoknak az olaj és az olajtermékek eladása és elosztása terén élvezett monopóliumát.

Május 27—31. A Mexikói Kommunista Párt XIII. kongresszusa. A kongresszus elítélte a D. Encinával az élén működő előző pártvezetés jobboldali oppurtunista hibáit, és a párton belüli demokrácia sorozatos megsértését. Új Központi Bizottságot választottak. A kongresszus elszánt harcra hívta fel a hazafias, imperialista-ellenes erőket a hatalom megszerzése végett.

Július 1. Santos (Brazília) dolgozóinak 24 órás általános sztrájkja, amelyet 53 szakszervezet szervezett, tiltakozásul a vállalkozók önkénye ellen.

Július 5. Válaszként arra, hogy az Egyesült Államok korlátozta a kubai cukor kvótáját az amerikai piacon, a kubai kormány elrendelte az amerikai állampolgárok vállalatainak és tulajdonának államosítását.

Július 10. Venezuelában megalakult a „Baloldali Forradalmi Mozgalom" nevű párt, amely síkraszáll az olajipar és a vaskohászat államosítása, a földreform, a szövetkezés támogatása, a gazdaság tervezése, az ország külkereskedelmének és bankrendszerének állami ellenőrzése, valamint a kubai forradalom támogatása mellett.

Július 23—24. A Szocialista Internacionálé latin-amerikai titkárságának konzultatív bizottsága Montevideóban tartotta V. konferenciáját. A konferencia határozatot hozott a kubai forradalom támogatásáról.

Augusztus 1. A kubai Népi Szocialista Párt, valamint a Venezuelai, a Guadeloupe-i és a Martinique-i Kommunista Párt képviselőinek találkozója Fort-de-France-ban (Martinique szigetén). Az elfogadott nyilatkozat rámutat a latin-amerikai népek és az Antillákon élő népek harcának fellendülésére, s kifejezi a szolidaritást a kubai nép harcával, valamint a többi latin-amerikai népnek a diktatorikus rendszerek elleni küzdelmével.

Augusztus 11—14. A brazil szakszervezetek III. országos kongresszusa. Egységes akcióprogramot dolgoztak ki, és országos végrehajtó bizottságot választottak az egységes országos szakszervezeti központ megalakításának előkészítésére.

Augusztus 15—17. A brazil, a venezuelai, az argentin, az uruguayi, a chilei és a perui kohászat, gépipar, elektrotechnika és az ezekkel rokon iparágak dolgozóinak első latin-amerikai konferenciája Brazíliában (az ORIT nem vett részt). Az alábbi közös követeléseket dolgozták ki: béremelés, az áremelések megszüntetése, 40 órás munkahét, a munkaintenzitás növelésének megszüntetése, a társadalombiztosítás kiterjesztése, a nemzeti ipar fejlesztése, a szakszervezeti jogok és a demokratikus szabadságjogok megszilárdítása és kiterjesztése.

Augusztus 16—22. A kubai Népi Szocialista Párt VIII. országos kongresszusa Havannában. A kongresszus jóváhagyta a párt programjának és szervezeti szabályzatának tervezetét, valamint a párt tevékenységéről elhangzott beszámolót, s megválasztotta a vezető szerveket. A kongresszuson résztvevő latin-amerikai országok kommunista és munkáspártjainak képviselői közös nyilatkozatot tettek a kubai forradalom támogatásáról.

Augusztus 18. Az uruguayi dolgozók általános tiltakozó sztrájkja az Amerikai Államok Szervezete San José-i konferenciájának Kuba ügyeibe való beavatkozása ellen.

Augusztus 27. A mexikói társadalmi, politikai és kulturális élet vezető személyiségeinek egy csoportja nyilatkozatot tett közzé a „Novedades" című lap hasábjain. A nyilatkozat tiltakozik David Alfaro Siqueiros mexikói festőművésznek, a Mexikói Kommunista Párt titkárának letartóztatása ellen. A nyilatkozatot többek közt G. Chávez festőművész, J. Karrion tekintélyes néppárti funkcionárius, C. Fuentez író is aláírták.

Nyár. A Guatemalai Munkapárt illegális III. kongresszusa. A kongresszus elfogadta a párt politikai platformját, amely meghatározta a guatemalai demokratikus imperialistaellenes forradalom legfőbb feladatait.

Szeptember 2. Havannában gyűlést tartottak több mint 1 millió ember részvételével. A gyűlés elfogadta a „havannai nyilatkozatot", amely Kuba válasza volt a San Josében elfogadott és Kuba által határozottan visszautasított „nyilatkozatra". A havannai nyilatkozat minden latin-amerikai nép szabadság- és függetlenségi harcának programokmánya.

Szeptember 7. Befejezte munkáját a Brazil Kommunista Párt V. országos kongresszusa, amely elfogadta a párt új szervezeti szabályzatát, politikai határozatot hozott (a szocializmusért való harc brazil útjáról), továbbá határozatot hozott a kubai forradalommal való szolidaritásról és az elnökválasztásokról.

Szeptember 19. A Venezuelai Parasztszövetség javasolta, hogy a földreformnak megfelelően sajátítsák ki és osszák fel azoknak a földjét, akik törvénytelen úton gazdagodtak meg Pérez Jiménez diktátori uralma idején.

Október 14. A Fidel Castro-kormány 382 vállalatot államosított. Ezzel az összes főbb kubai üzemek állami kézbe kerültek.

Október 14—16. A Mexikói Népi Párt III. országos kongresszusa akcióprogramot fogadott el, s elhatározta, hogy felveszi a Népi Szocialista Párt nevet. A kongresszus állást foglalt a havannai nyilatkozat támogatása és a nemzeti demokratikus hazafias front megteremtése mellett.

Október 16—20. A Chilei Kommunista Párt X. országos konferenciája,

amely elemezte az ország gazdasági és politikai válságát. A konferencia felhívta a népet az imperialistaellenes harc folytatására.

Október 18. A béremelést követelő dokkmunkások általános sztrájkja megbénította az összes brazil kikötőket. 120 000 rakodómunkás sztrájkolt, a béremelésért és a biztosítópénztárak visszaállításáért.

Október 19. A montevideói diákok, tanárok és dolgozók tüntetése a következő célkitűzésekkel: az oktatásra fordított költségvetési keret növelése, az állampolgári szabadságjogok védelme, országos érvényű munkabérminimum megállapítása.

Október 21. Brazíliában a dolgozók harcának eredményeként életbe lépett a bérminimum 50%-os emeléséről szóló rendelet.

Október 24. Határozat a kubai forradalmi ifjúság egységes szervezetének megalakítására.

Október 25. A bolíviai vasutasszakszervezetek szövetsége elhatározta, hogy magára vállalja a Szovjetunióban felállítandó bolíviai nagykövetség költségeit, mivel a kormány kijelentette, hogy nem áll rendelkezésére megfelelő összeg.

Október 31. Megkezdődött több mint 200 000 brazil fémmunkás sztrájkja. A sztrájkolók 50%-os béremelést követeltek.

November 1. Az uruguayi textilmunkások 70 napos sztrájkharc után 60—70%-os béremelést értek el.

November 3. A Chilei Dolgozók Egységes Szakszervezeti Központja gyűlést szervezett Santiagóban a drágaság ellen. A gyűlést tüntetés követte, amelyet a rendőrség sortűzzel oszlatott szét.

November 3—december 6. Bocas del Toro és Chiriqui tartományokban (Panama) az ültetvények munkásai fegyveres harcot indítottak a munkabércsökkentés miatt. A munkások elfoglalták az ültetvényeket, és forradalmi törvényszékeket állítottak fel. A mozgalmat az ország valamennyi szakszervezete, társadalmi szervezete és az egyetemi hallgatóság támogatta. Bocas del Toro 4000 munkása kiharcolta a győzelmet.

November 7. A Chilei Dolgozók Egységes Szakszervezeti Központja országos gyásznapot rendelt el a november 3-i tüntetésen megölt munkások emlékére, s általános sztrájkot, amelyben mintegy 500 000 dolgozó vett részt.

November 7. 3 millió argentin dolgozó 24 órán át sztrájkolt, mert az elnök vétót emelt az úgynevezett „elbocsátási törvénynek" a kongresszus által elfogadott, a munkások érdekeinek megfelelő módosításai ellen. A sztrájkolók kivívták a győzelmet.

November 8—11. A brazil államvasutak és hajózási társaságok több mint 1 millió munkásának sztrájkja. Ez volt eddig a legnagyobb sztrájk az ország történetében. A kormány törvénytelennek nyilvánította a sztrájkot, ostromállapotot hirdetett, és nagyarányú le-

tartóztatásokat hajtott végre. A szrájkolók 40%-os béremelést értek el.

November 11. Jinotepe városában (Nicaragua) felkelést kezdődött a Somoza-féle uralom ellen; a felkelést november végén elfojtották.

November 12. Befejeződött a chuquicamatai (Chile) ércbányák 6530 munkásának 42 napos sztrájkja. A munkabért 25%-kal emelték.

November 13. Guatemalában felkelés tört ki Ydigoras Fuentes uralma ellen; a felkelést november 16-án elfojtották.

November 14. A bolíviai építőmunkások szövetsége síkraszállt olyan milícia megteremtéséért, amely kész segíteni Kubát egy esetleges intervenció elleni harcban.

November 17. A Cachabamba (Bolívia) környéki parasztok tiltakozó tüntetése a rendőrterror ellen, melynek több mint 100 paraszt esett áldozatul. A tüntetés a parasztok fegyveres akciójává fejlődött. November 18-án a kormány rendkívüli állapotot hirdetett ki az országban.

November 22. A Port-au-Prince-i egyetem (Haiti) hallgatói általános sztrájkot hirdettek, s a letartóztatott munkások szabadon bocsátását követelték. A kormány hadiállapotot hirdetett ki, és feloszlatta a diákszervezeteket.

November 25—28. Megmozdulások Caracasban a sztrájkoló telefonszerelőkkel való szolidaritás jeléül. Összeütközés a rendőrséggel és a katonasággal. Sok halott és sebesült. A kormány felfüggesztette az alkotmányos jogokat. A mozgalom kormányellenes tömegtüntetéssé fejlődött.

December 12—13. A latin-amerikai építőmunkások első találkozója Montevideóban. Követeléseik: 44 órás munkahét, mozgó bérskála, a demokratikus szabadságjogok védelme stb.

December 13. A brazil repülőtársaságok 50%-os béremelést követelő 20 000 dolgozója sztrájkot hirdetett. A tengerészek, a dokkmunkások és a vasutasok elhatározták, hogy sztrájkba lépnek, ha a kormány beavatkozik a repülőtársaságok dolgozóit egyesítő szakszervezet ügyeibe.

December 17. 500 éhező paraszt elfoglalta a „Carrera" birtokot a Pichincha tartományban (Ecuador). Az ország más tartományaiban is történtek hasonló események.

December 17. Montevideóban a kommunista párt hatalmas tüntetést szervezett a kubai forradalom támogatása, a demokratikus erők egysége, a nemzeti függetlenség és a dolgozók életkörülményeinek megjavítása mellett.

Január 1. Az Argentin Kommunista Párt tagjainak száma 1960-ban 80 000-ről 100 000-re nőtt.

Január 2. Jelentették, hogy a közrend és a nemzetvédelem aláaknázásának vádjával letartóztatták Raúl Acostát, a Perui Kommunista Párt főtitkárát.

Január 11. Reakciós banditatámadás az Uruguayi Kommunista Párt székháza ellen. Jaime Perez KB-titkárt súlyosan megsebesítették. A rendőrség a megtámadottak ellen fordult, letartóztatta Alberto Suarez KB-titkárt, s mintegy 100 más kommunistát.

Január. Peru szenátusa törvényt hozott a kommunista párt és más haladó szervezetek betiltásáról.

Február. Bolíviában ostromállapotot hirdettek, tömegesen tartóztattak le munkásokat a kitűzött általános sztrájk megakadályozására.

Február 9. A Kubával való szolidaritás chilei bizottsága 100 000 aláírást gyűjtött össze a kubai nép kormányának támogatására.

Február 13. Fidel Castro bejelentette, hogy Kuba munkásainak 80 százaléka már államosított üzemben dolgozik.

Február 18. Meghalt Elias Lafferte, a Chilei Kommunista Párt elnöke.

Február 26. Brit Hondurasban a függetlenséget követelő Függetlenségi Párt a törvényhozó gyűlési választásokon mind a 18 mandátumot megszerezte. A törvényhozó gyűlés további 8 tagját az angol hatóságok nevezik ki.

Február vége. 541 napi számüzetésre ítélték Clothario Blestet, a Chilei Dolgozók Egységes Szakszervezeti Központjának elnökét, a november 7-i 24 órás általános sztrájk irányítóját.

Március 5. A demokratikus erőket tömörítő Népi Akció Frontjának győzelme a chilei választásokon. A szenátus 45 mandátumából 13-at szerzett, 5-tel többet, mint legutóbb. Mind a négy kommunista szenátorjelöltet megválasztották. A képviselőházba 15 kommunista képviselő jutott.

Március 6. Véget ért a latin-amerikai ültetvények dolgozóinak első konferenciája. Tárgyaltak a bérmozgalmak fejlődéséről, megvitatták, melyek a feladataik az ültetvényeken dolgozók életszínvonalának emelésében, s megtárgyalták a kubai földreform eredményeit.

Március. A Guatemalai Munkapárt Politikai Bizottsága nyilatkozatában forradalmi, demokratikus és hazafias kormány alakítása mellett emelt szót, amely az Egyesült Államok monopolistáit kiszolgáló Fuentes-kormányt váltaná fel.

Március. Latin-Amerika képviselőinek mexikói konferenciája állást foglalt a latin-amerikai országok szuverenitását sértő egyezmé-

nyeknek, a dél-atlanti egyezmény stb. érvénytelenítése mellett, a pánamerikanizmus ellen. Zárónyilatkozatában hangsúlyozta, hogy Latin-Amerika felszabadító harcának új szakasza kezdődött meg.

Március 10. A kubai földreform országos intézete határozatot hozott 300 állami birtok létesítésére. Ezek sajátos mezőgazdasági városok lesznek, s a legjobb mezőgazdasági tapasztalatok terjesztését fogják szolgálni.

Március. A Venezuelai Kommunista Párt III. kongresszusa. Nyilatkozatában kifejti, hogy Kuba forradalmával véget ért Latin-Amerikában az észak-amerikai monopóliumok teljhatalmú uralma.

Április 16. Fidel Castro proklamálja, hogy Kuba forradalma szocialista jellegű.

Április 17. Imperialista zsoldosok fegyveres betörése Kuba földjére. Kuba népe fegyvert fog hazája és forradalma védelmére. Nagy tüntetések Argentínában s más latin-amerikai országokban Kuba mellett.

Április 19. 72 órán belül szétverték az Egyesült Államok imperialista körei által szervezett Kuba-ellenes intervenciót.

Április 19. Nagy tömegtüntetések, tömeggyűlések Chilében, Mexikóban Kuba mellett. Chilében 24 órás sztrájk a Kubával való szolidaritás kifejezésére. Guatemalában a tüntetők megtámadták a United Fruit és más észak-amerikai társaságok épületeit.

Április 27. Már több mint 1000 kubai lázadó esett a forradalmi csapatok fogságába.

Május 4. Megkezdték Kubában az iskolák államosítását.

Május 13. Luis Carlos Prestes, a Brazil Kommunista Párt főtitkára bejelentette, hogy országos kampány indul az 1947-ben betiltott kommunista párt legalizálásáért. Jelentős közéleti személyiségek és városi képviselőtestületek is részt vesznek a kampányban.

Május 15. 240 000 vasutas 24 órás sztrájkja Argentínában béremelésért.

Május 20—26. 23 000 tengerész és kikötőmunkás sztrájkja Chilében.

Június 2. A dominikai Népi Szocialista Párt Központi Bizottsága nyilatkozatában megállapította, hogy Trujillo halála után az amerikai imperialisták beavatkozása akadályozta meg a demokratikus rendszer létrejöttét.

Június 2. A Dominikai Felszabadító Mozgalom Végrehajtó Bizottsága tiltakozó felhívásában hangsúlyozta, hogy Trujillo halála után is folytatni kell a harcot az amerikai beavatkozás ellen, melynek célja Trujillo-diktatúra Trujillo nélkül is.

Június 7. Bolíviában újból ostromállapotot vezettek be a sztrájkok letörésére. A kommunista párt tiltakozott két szakszervezeti vezetőnek és a párt két vezető tagjának letartóztatása ellen.

Június 9. A szakszervezetek általános sztrájkot hirdettek Bolíviában tiltakozásul a tömeges letartóztatások ellen.

Június 13. Nagy tüntetések Santiago de Chilében az odaérkező Stevenson, Kennedy megbízottja ellen.

Június 15. Hatalmas tüntetés La Pazban a letartóztatott bolíviai munkásvezetők szabadon bocsátásáért, az ostromállapot megszüntetéséért és az odaérkezett Stevenson ellen. Az amerikai nagykövetség előtt a rendőrség megütközött a tüntetőkkel. Öt tüntető meghalt.

Június 16. Tiltakozó tüntetések Limában és Peru más városaiban Stevenson ellen.

Június 21. Tüntetések Kolumbiában Stevenson látogatása ellen.

Június 25—28. A Kolumbiai Kommunista Párt IX. kongresszusa. Határozatot hoztak, hogy az elnökválasztásokon a liberális nemzeti mozgalom jelöltjét támogatják. Követelték az alkotmányozó nemzetgyűlés egybehívását, a népi erők részvételének engedélyezését.

Június 28. Az Uruguayi Kommunista Párt Központi Bizottsága országos kampányt indított a baloldali csoportok szövetségének megteremtéséért. A kampányt Montevideóban nagygyűlés vezette be.

Július 7. Az utóbbi harminc év legnagyobb kormányellenes tüntetése Dominika fővárosában. A rendőrség tüzet nyitott a tüntetőkre.

Július 8. Brazil kongresszusi képviselők, köztük a Munkáspárt parlamenti csoportjának elnöke, a kommunista párt legalizálása mellett nyilatkoztak.

Július 12. Sikertelen felkelés Guatemalában Ydigoras Fuentes diktatúrája ellen.

Július 18. 24 órás általános sztrájk Argentínában 2 millió résztvevővel. Követelik a letartóztatott szakszervezeti vezetők szabadon bocsátását s a bérek emelését.

Július 22—24. 115 letartóztatás kommunista tevékenység vádjával Buenos Airesban és más argentin városokban.

Július 26. Fidel Castro bejelentette, hogy az egyesült forradalmi szervezetekből kell idővel megalakulnia a kubai forradalmi szocialista egységpártnak.

Július. Valamelyik közép-amerikai államban megtartották Guatemala, Salvador, Honduras, Nicaragua és Costa Rica kommunista és munkáspártjai képviselőinek értekezletét. Az értekezlet megállapította, hogy nő a gyűlölet az észak-amerikai imperializmus és a honi despoták ellen. A közép-amerikai közös piac létrehozásával az Egyesült Államok fokozni kívánja az imperializmus befolyását. Igazi közép-amerikai egység csak az észak-amerikai monopóliumok hatalmának és befolyásának felszámolása útján érhető el.

Augusztus 4—6. A nemzeti szuverenitásért, a gazdasági szabadságért és a békéért folyó harc első országos értekezlete Mexikóban. Követelések: az Amerikai Államok Szervezetének megszüntetése, a

külföldi társaságok tulajdonának kisajátítása, agrárreform. Elhatározták a Nemzeti Függetlenségi Mozgalom létrehozását.

Augusztus 16. Cochabamba városában (Bolívia) a sztrájkolók behatoltak a rendőrség épületébe, s követelték a június óta bebörtönzött szakszervezeti vezetők szabadon bocsátását.

Augusztus. Fegyveres barikádharcok Pôrto Alegrében, általános sztrájk Rio de Janeiróban, São Paulóban és Brazília más városaiban.

Augusztus 21. Brit Guayanában a választásokon a Népi Haladó Párt 20 mandátumot szerzett 35-ből. Cheddi Jagan pártvezető kijelentette, hogy megalakítandó kormánya Ghana és India mintájára semleges politikát fog folytatni. A gyarmatosítók 1953 megismétlésével fenyegetőznek. Akkor fegyveres erővel távolították el a kormányt, s több tagját bebörtönözték.

Augusztus 23. Rendkívüli állapot Santiago de Chilében és négy más városban a fokozódó sztrájkmozgalom miatt.

Augusztus 26. Tiltakozásul a brazil reakció mesterkedései ellen, amellyel Quadros elnököt lemondásra kényszerítették, több szakszervezet általános sztrájkot hirdetett. Prestes a Brazil KP nevében kijelentette, hogy az alkotmányosság veszélyben van, de a nép meg fogja védeni.

Augusztus 26—31. Sztrájkok és tüntetések Brazíliában. A népmozgalom keresztülhúzza a reakció terveit.

Szeptember 3. Megjelent a „Cuba Socialista", Kuba új elméleti és politikai folyóiratának első száma.

Szeptember 13. Általános sztrájk és tiltakozó gyűlés a Dominikai Köztársaságban a sortűz miatt, amely előző nap megölte az imperialistaellenes tüntetés két résztvevőjét. 32 év óta ez volt az ország legnagyobb tömegmozgalma.

Szeptember 15. Luis Carlos Prestes, a Brazil Kommunista Párt főtitkára ismertette a párt álláspontját. Eszerint a brazíliai események a nép nagy győzelmét hozták, megmutatták, hogy az Egyesült Államok monopolistái már nem teljhatalmú urak egész Latin-Amerikában. Az amerikai monopolisták a kommunistaellenesség zászlaja alatt frontot akartak alakítani, hogy szétverjék a demokratikus erőket. A brazil nép azonban a törvényesség védelmére kelt, s Goulart elnöksége mellett egységes frontba tömörítette a lakosság széles rétegeit, beleértve a burzsoázia kiterjedt köreit, még az imperialista monopóliumokkal kapcsolatban álló egyes köröket is, továbbá a fegyveres erők többségét.

Október 5. 24 órás sztrájk, nagy tüntetések, összetűzések a rendőrséggel Ecuadorban a nemrég bevezetett, s a dolgozókat sújtó egyenes adók miatt.

Október 6. 24 órás általános sztrájk Argentínában a drágaság és Frondizi elnök gazdaságpolitikája ellen.

Október 14—22. Sorozatos munkás- és diáktüntetések Ciudad Trujillóban a dominikai kormány diktatúrája ellen.

Október 26. Megalakult Brazíliában a Nemzeti Felszabadítási Front. Célja a demokratikus jogok, a köztársasági alkotmány, a függetlenség védelme, a külföldi vállalatok államosításának, az agrárreformnak és más reformoknak kivívása.

Október 30. Argentínai vasutasok sztrájkkal tiltakoztak több ezer kilométer vasútvonal megszüntetésének, 70 000 vasutas elbocsátásának terve ellen. A megszüntetendő vasutvonalak helyett északamerikai társaságok kezében levő autóvállalatok bonyolítanák le a forgalmat.

Október vége — november 9. Ecuadorban fegyveres felkelésbe átmenő általános sztrájk elsöpörte Ibarra reakciós kormányát. A börtönből szabaduló Arosemena alelnök a felkelő munkások és diákok kezéből kapja az elnöki hatalmat.

November 5. Az argentin szakszervezeti szövetség november 7—9-re általános sztrájkot hirdetett a sztrájkban álló 280 000 vasutas támogatására.

November 17. Az Ecuadori Kommunista Párt felhívásában Arosemena kormányának támogatása mellett szállt síkra.

November 19. A sorozatos kormányellenes tüntetések elfojtására Dominikában bevezették az ostromállapotot.

November 21. A dominikai Népi Szocialista Párt Központi Bizottsága felhívta a népet s az ország ellenzéki erőit, hogy harcoljanak az észak-amerikai beavatkozás ellen, olyan kormányért, amelyben nem kapnak helyet Trujillo és Balaguer hívei s a külföldi érdekeket szolgáló katonatisztek.

November vége. Az Ecuadori Szocialista Párt kongresszusa állást foglalt a kubai forradalom védelme mellett. A kongresszuson részt vett a kommunista párt küldöttsége is.

November vége—december. Általános sztrájk, nagy tüntetések sorozata az amerikai imperializmus dominikai bábkormánya ellen. A munkások és a diákok nyolc napig kezükben tartották a főváros egyik kerületét, melyet „Amerika szabad földjének" neveztek.

December 3. Puerto Rico Kommunista Pártja nyilatkozott, hogy szembehelyezkedik a Puerto Ricóra is érvényes fasiszta McCarran-törvénnyel, s nem hajlandó „idegen hatalom ügynökeként" nyilvántartásba vétetni a pártot s a párttagokat.

December 11. 42 nap után győzelemmel ért véget az argentin vasutassztrájk. Az eredmény 20%-os béremelés, a büntető intézkedések érvénytelenítése, az elbocsátások megszűnése. A sztrájk idejére 80%-os bért folyósítottak.

December. Rio de Janeiro államban a parasztok elfoglaltak két nagy földbirtokot, és harcba szálltak az ellenük kivezényelt csapatokkal.

1962

Január 2. Húsz különböző pártállású uruguayi ifjúsági szervezet elhatározta, hogy megszervezi az ifjúság hazafias felvonulását, s így tiltakozik az Amerikai Államok Szervezetének küszöbönálló Kuba-ellenes külügyminiszteri tanácskozása ellen.

Január 9. 14 havi tilalom után ismét megjelent Venezuela Kommunista Pártjának lapja, a „Tribuna Popular". Vezércikkében követelte az összes alkotmányos jogok helyreállítását.

Január 10. Véget ért Limában a Perui Népi Felszabadító Front I. kongresszusa. Salomon Hidalgo lelkész, a front elnöke kijelentette, hogy ideje Perut is felszabadítani, ahogy Fidel Castro felszabadította Kubát.

Január 12—14. A Chilei Dolgozók Egységes Szakszervezeti Központjának IV. országos konferenciája Chile elnökéhez fordult azzal a felhívással, hogy az amerikai külügyminiszterek tanácskozásán Chile a be nem avatkozás elvét védje. Hangsúlyozta, hogy minden Kuba-ellenes lépés Chile dolgozóinak ellenállásába fog ütközni.

Január 17—27. San Cristóbal (Venezuela) közlekedési dolgozóinak győzelmes sztrájkja. A sztrájkot tömegtüntetések támogatták, melyek Venezuela demokratizálását is követelték. A hatóságok terrorral válaszoltak, mintegy 80 embert összetűzésekben megöltek, több ezret letartóztattak.

Január 22. Costa Rica dolgozói általános sztrájkkal tüntettek az amerikai államok külügyminiszteri tanácskozása ellen, Kuba mellett.

Január 23—27. A latin-amerikai népek képviselőinek konferenciája Havannában. Latin-Amerika népeinek önrendelkezési joga mellett s az észak-amerikai beavatkozás ellen foglalt állást.

Január 30. Argentína és Chile szocialista pártjai közös nyilatkozatot adtak ki az Egyesült Államok Kuba-ellenes politikája ellen.

Január 31. A szakszervezetek felhívására több százezer dolgozó tüntetett Havannában az Amerikai Államok Szervezetének Kuba-ellenes határozata ellen.

Február 1. Caracasban a rendőrség megrohanta Venezuela Kommunista Pártjának helyiségeit, s mintegy 300 személyt őrizetbe vett.

Február 4. Elfogadták a „Második Havannai Nyilatkozat"-ot, amely kifejti a kubai forradalom céljait, elítéli az Egyesült Államok imperialista törekvéseit, s hangsúlyozza, hogy a kubai nép elszántan védelmezi és fejleszti tovább forradalmát.

Február 6. Fegyveres felkelés a guatemalai kormány ellen. A fiatal tisztek által vezetett felkelők megtámadtak kaszárnyákat, fegyvert szereztek, s a hegyekbe vonultak.

Február 7—28. A guatemalai forradalmi hazafias front partizánjainak harcai a kormánycsapatok ellen.

Február 9. A francia kormány határozatot hozott az Antilla-szigetek kommunista pártjainak betiltására. A betiltás Martinique és Guadeloupe kommunista pártjaira vonatkozik.

Február 13. Tömegtüntetések Buenos Airesban az argentin kormány ama döntése ellen, hogy megszakítja a diplomáciai kapcsolatokat Kubával. A tüntetők ellen könnygázbombákat használtak.

Február 15. Nagy tüntetések az Egyesült Államok beavatkozása ellen Santo Domingóban.

Február 17—18. Jobboldali provokátorok garázdálkodása Brit Guayanában ürügyül szolgált az angol hatóságoknak arra a bejelentésre, hogy Brit Guayana függetlenné válását évekkel el kellett halasztani.

Február 28. Guatemalai partizánok elfoglalták a főváros két rádióadóját, és fegyveres harcra hívták fel a népet a diktatúra ellen.

Március 8. Megalakult Kubában az Egyesült Forradalmi Szervezetek (ORI) országos vezetősége. Hangsúlyozta, hogy a vezetőség marxista—leninista alapon áll, s a szervezet megalakulása fontos lépés Kuba szocialista, forradalmi egységpártjának megteremtése útján. Az országos vezetőség tagjai közt van Fidel Castro, Dorticos, Blas Roca.

Március 9—13. Az Ecuadori Kommunista Párt VII. kongresszusa.

Március 13—18. A Chilei Kommunista Párt XII kongresszusa.

Március 16. Tömegtüntetés Limában tiltakozásul 22 perui paraszt agyonlövetése ellen.

Március 16. Új összetűzések Guatemalában, 20 halott, sok sebesült. Teljes gyülekezési és sztrájktilalmat rendeltek el.

Március 22. A kubai Egyesült Forradalmi Szervezetek országos vezetősége ülést tartott. Első titkárává Fidel Castrót, második titkárává Raúl Castrót választotta. A titkárság tagjai még Ernesto Guevara, Osvaldo Dorticos, Blas Roca és Emilio Aragonas.

Március 23. Általános sztrájk Argentínában a választási eredmények semmibevevése miatt.

Március. Nicaraguában földfoglalási mozgalom kezd terjedni.

Április 4—5. Miután katonai körök nyomására Ecuador megszakította diplomáciai kapcsolatait Kubával, Csehszlovákiával és Lengyelországgal, az Ecuadori Kommunista Párt nyilatkozatban kijelentette, hogy ezzel megszűnt Ecuador külpolitikájának függetlensége. Quitóban és Guayaquilban tömegtüntetések voltak a kormány döntése ellen.

Április. A Dominikai Köztársaságban tovább folyik a népmozgalom az Egyesült Államok monopolistáit szolgáló kormány ellen. A fővárosban ellenzéki csoportok hatalmukba kerítették a rádiót, és felhívást olvastak fel a kormány megdöntésére.

Május 1. Véres összetűzések a caracasi május elsejei tüntetésen. Több halott, sok sebesült.

Május 4—5. Sikertelen felkelés Venezuelában a reakciós kormány ellen.

Május 10. Rendeleti úton betiltották Venezuelában a kommunista pártot és a baloldali forradalmi mozgalmat.

Május 21. Siqueiros világhírű festőművészt, a Mexikói Kommunista Párt 65 éves vezetőjét 8 évi börtönre ítélték.

Május 25. Az Argentin Kommunista Párt Központi Bizottsága nyilatkozatot adott ki, melyben hangsúlyozta, hogy a fasiszta polgári-katonai diktatúrát a békés harc módszereivel is meg lehet dönteni. Ha a reakciósok és a fasiszták a népmozgalommal szemben erőszakot alkalmaznak, akkor erőszakkal kell rá válaszolni.

Május 27. Venezuela parlamentjében a többség elutasította a kormány törvényjavaslatát a kommunista párt és a baloldali forradalmi mozgalom betiltására.

Május. Partizánmozgalom Venezuela több vidékén.

Június 2—3. Felkelés Venezuelában forradalmi baloldali szervezetek részvételével. Kiszabadították a Puerto Cabello erőd politikai foglyait. A felkelők nehéz harcokban vereséget szenvedtek, egy részük azonban partizánharcot folytat.

Június 9. Argentína elnöke rendeletet adott ki, mellyel engedélyezi kommunisták „akadálytalan" letartóztatását. Coroba tartományban mintegy 100 kommunistát tartóztattak le.

Június 18. Nicaragua demokratikus szervezetei követelik a földfoglalás miatt letartóztatott parasztok szabadon bocsátását.

Június. Venezuela Kommunista Pártjának Politikai Bizottsága nyilatkozatot adott ki a párt betiltásával kapcsolatosan. Kijelentette, hogy illegalitásba vonul, nem szünteti be a harcot, a május 4-i mozgalom, amelyben a fegyveres erők legjobbjai a nép oldalára álltak, csak átmeneti vereséget szenvedett.

Június 29. Megkezdődött az Uruguayi Kommunista Párt XVIII. kongresszusa. Napirendjén: harc a haladó erők egységéért, a békéért és a nemzeti felszabadulásért, a demokratikus jogok védelméért és kiterjesztéséért, az agrárreformért.

1959

Január 22—23. A Kanadai Munkás (Szakszervezeti) Kongresszus és a Kanadai Katolikus Szakszervezeti Szövetség sürgős intézkedéseket követelt a kormánytól a tömeges munkanélküliség ellen.

Február 16. Henderson városban (Egyesült Államok), ahol 1958. november 17-e óta 1100 textilmunkás sztrájkolt a szakszervezetek jogainak csorbítása miatt, sztrájktörők segítségével újra megindult a munka. A városban kihirdették az ostromállapotot, s katonaságot vetettek be.

Március 13. Az Egyesült Államok Kommunista Pártjának felhívása az összes haladó erők akcióegységére. A párt programja: a hidegháború és az atomfegyver-kísérletek megszüntetése, a Kinai Népköztársaság elismerése, 30 órás munkahét bevezetése, a munkanélküli-segélyek emelése, a Taft—Hartley-féle törvény hatálytalanítása, a farmerek védelme, egyenlő állampolgári jogok a négereknek stb.

Április 8. Az AFL—CIO Végrehajtó Bizottsága a tömegek nyomására konferenciát hívott össze Washingtonba a munkanélküliség elleni harc megtárgyalására. A konferencián tízezren vettek részt. Előkészületként országszerte tömeggyűléseket tartottak, amelyeken megválasztották a küldötteket, és „munkanélküli-központokat" alakítottak.

A konferencia megállapította, hogy a munkanélküliség példátlan méreteket öltött az országban, s programot hagyott jóvá a következő követelésekkel: 1. egységesen megszabott munkanélküli-segély országszerte, 2. 1 dollár 25 centes minimális órabér, 3. a heti munkaidő csökkentése, 4. a „nyomorgó" vidékek megsegítése, 5. 5 millió dolgozó munkába állítása 1959-ben.

Májusi 15. Megkezdődött több mint 3000 munkás sztrájkja a canaverali (Florida) rakéta-lőtéren. A sztrájkolók béremelést követeltek.

Július 14. Megkezdődött 500 000 amerikai acélipari munkásnak az új kollektív szerződés megkötésével kapcsolatos sztrájkja. Az acélöntők szakszervezete követelte az órabér 15 centes emelését, a mozgó bérskála fenntartását, a munkanélküli-segélyek és a nyugdíjak felemelését, a munkanap rövidítését, a megkülönböztetések megszüntetését stb. Ezzel szemben a társaságok teljes cselekvési szabadságot követeltek a technikai újítások bevezetése, a munka ütemének meghatározása, a munkások elbocsátása stb. terén. Az elnök beavatkozása folytán a sztrájkot két héttel elhalasztották, s

ez lehetővé tette a társaságoknak, hogy jobban felkészüljenek a harcra.

Július 30. Az Egyesült Államok Fellebbviteli Bírósága határozatot hozott, melynek értelmében a kommunista párt a „bomlasztó tevékenységről" szóló 1950. évi törvény alapján köteles nyilvántartásba vétetni magát a kormányszerveknél. Az igazságügyi minisztérium 9 éve törekedett e határozat meghozatalára. (A határozatot a kommunista párt megfellebbezte.)

Augusztus. Az 1958 óta tartó hendersoni (Észak-Karolina) textilesztrájk 8 vezetőjét letartóztatták azzal a váddal, hogy „összeesküvést" szőttek a társaság ellen. A vádlottakat az észak-karolinai bíróság börtönbüntetéssel sújtotta. A sztrájk folytatódik.

Szeptember 7. Tömegtüntetések New York-ban (500 000 résztvevő) és Detroitban (150 000 résztvevő) a Landrum—Griffin-féle munkásellenes törvény ellen és a sztrájkoló kohászokkal való szolidaritás jegyében.

Szeptember 14. Az Egyesült Államokban életbe lépett a Landrum—Griffin-féle szakszervezetellenes törvény, amely fokozza a szakszervezetek ügyeibe való állami beavatkozást, részletes beszámolót követel a szakszervezettől szervezeti szabályzatára és pénzügyi helyzetére vonatkozólag, megkönnyíti a szakszervezetekkel szembeni megtorló rendszabályok alkalmazását, még inkább korlátozza a szakszervezeteknek a sztrájkhoz, a bojkotthoz, a sztrájkőrségek szervezéséhez stb. való jogát.

Szeptember 17—23. Az AFL-CIO III. kongresszusa San Franciscóban. Határozatot hoztak a sztrájkoló acélöntők támogatására, a „munkások politikai nevelésének fokozására", s olyan határozatot is hoztak, amely azt követeli az amerikai kongresszustól, hogy „hozzon igazságos törvényeket az állampolgári jogok biztosítására".

Szeptember 20. Hruscsov találkozása az amerikai szakszervezeti vezetőkkel hivatalos amerikai látogatása idején.

Október 1. 100 000 amerikai dokkmunkás sztrájkja az atlanti partvidék és a Mexikói-öböl kikötőiben. A sztrájkolók béremelést követeltek. A sztrájkot a rakodómunkások független szakszervezete irányította. Október 17-én a Szövetségi Bíróság Eisenhower elnök követelésére határozatot hozott a dokkmunkássztrájk megszüntetésére.

Október 9—13. A kanadai Haladó Munkáspárt VII. kongresszusa Torontóban. A kongresszus új programot fogadott el, és módosította a párt szervezeti szabályzatát. Elhatározták, hogy a párt a továbbiakban régi nevét, a Kanadai Kommunista Párt nevet fogja viselni.

Október 27. Az Egyesült Államok Fellebbviteli Bírósága határozatot

hozott, hogy a Taft—Hartley-törvénynek megfelelően 80 napra fel kell függeszteni az acélipari sztrájkot.

Október. Az amerikai autógyári munkások egyesült szakszervezetének kongresszusa határozatot hozott, amely követeli az AFL-CIO vezetőségétől, hogy hívja össze a munkás-, a farmer- és egyéb haladó szervezetek országos konferenciáját a küszöbönálló elnökválasztásokon követendő független politikai irányvonal meghatározása és jelöltjeik megválasztása végett. A kongresszus határozatot hozott a heti munkaidő csökkentésének, a békés egymás mellett élésnek, és az atomkísérletek megszüntetésének kérdéseiről.

December 10—13. Az Egyesült Államok Kommunista Pártjának XVII. kongresszusa. Az alábbi kérdésekről hozott határozatot: a monopóliumok elleni harc, a párt álláspontja az 1960-as választásokon, a szakszervezetek, a négerkérdés, a párt helyzete s a revizionisták és dogmatikusok elleni harc, a kubai forradalom támogatása.

1960

Január eleje. Az AFL-CIO-nak a tömegek nyomására összehívott konferenciája kidolgozta az úgynevezett „munkásprogramot". A program követelései: a bérminimum és a munkanélküli-segély emelése, az állampolgári jogok biztosítása, a nyomorgó vidékek megsegítése, az iskolai oktatás javítása stb.

Április 25—29. A Kanadai Munkás (Szakszervezeti) Kongresszus III. kongresszusa Montrealban. Megvitatta a krónikus munkanélküliség és a kanadai munkásellenes törvények kérdését. Határozatban mondták ki, hogy meg kell alakítani a Kanadai Munkáspártot, s hogy a párt alakuló kongresszusát 1961 nyarán meg kell tartani. Elfogadták a párt programját és szervezeti szabályzatát. A program harcot hirdet a munkanélküliség ellen, a 40 órás munkahétért, az állami tervezés és a társadalmi tulajdon kiterjesztéséért, a Kínai Népköztársaság elismeréséért, az Egyesült Államoktól és Angliától való függőség megszüntetéséért. Szóba került az a követelés is, hogy a pártnak osztályjellege legyen.

Május 27. Az Egyesült Államok Kommunista Pártjának Országos Bizottsága nyilatkozatot tett közzé a csúcsértekezlet meghiúsulásáról. A nyilatkozat rámutat arra, hogy a csúcsértekezlet csődjéért a felelősség a Pentagont, az amerikai kormányt és a nagy monopóliumokat terheli.

Május vége. Detroitban megalakult az Országos Néger Munkástanács (az elnök Randolph, az AFL-CIO alelnöke lett). A tanácsban helyet foglalnak az AFL—CIO-hoz tartozó szakszervezetek is és számos független szakszervezet is. A tanács megalakításának célja:

megszüntetni a szakszervezetekben folyó megkülönböztetéseket, kiharcolni, hogy a négerek egyenlő képviselethez jussanak a szakszervezeti kongresszusokon, egyenlő feltételek mellett alkalmazzák és fizessék őket.

Augusztus 26. Az AFL-CIO főtanácsa határozatban kimondta, hogy az elnökválasztáson a Demokrata Párt jelöltjeit támogatja.

Augusztus 29—31. New York állam AFL-CIO szervezetének kongresszusa, amelyen harc indult meg a diktatórikus szakszervezeti vezetés ellen, a szakszervezet demokratizálásáért.

Szeptember 1—13. A pennsylvaniai vasút (Egyesült Államok) 20 000 munkásának sztrájkja, a szakszervezet ama jogának védelmében, hogy meghatározhassa a munkafeltételeket. A munkások elérték követeléseik teljesítését.

Szeptember 6—16. Az AFL-CIO-hoz tartozó (1 millió tagot számláló) országos gépész-szakszervezet kongresszusa, amely harcot követelt a munkások független politikai pártjáért.

Szeptember 19—25. Az amerikai acélöntő munkások (1,2 millió tagot számláló) egyesített szakszervezetének kongresszusa Atlantic Cityben (New Jersey). A kongresszuson a baloldali erők harcot indítottak a reformista vezetés ellen, a szakszervezet demokratizálásáért.

Szeptember. A villamosipari munkások egyesült (független) szakszervezetének kongresszusa Atlantic Cityben (New Jersey). A kongresszus követelte a Smith—McCarran-féle, és a többi reakciós törvény hatálytalanítását, a Szövetségi Nyomozóiroda megszüntetését és a munkáspárt megalakítását.

Október 2—22. A General Electric 70 000 munkásának sztrájkja. Követelések: béremelés, a nyugdíjak és a munkanélküli-segélyek emelése stb. A társaság kihasználva a munkások szervezeti szétforgácsoltságát, sztrájktörők és katonaság alkalmazásával rá tudta kényszeríteni feltételeit a sztrájkolókra.

1961

Január 2. Az Egyesült Államok számos vidékéről érkezett küldöttek tüntetése a Fehér Ház előtt. A tüntetők az Amerikaellenes Tevékenységet Vizsgáló Bizottság feloszlatását követelték.

Január 31. Meghalt Eugene Dennis, az Egyesült Államok Kommunista Pártja Országos Bizottságának elnöke.

Február 26. Harlemben, New York néger negyedében egész napos tüntetés volt Lumumba gyilkosai ellen.

Március eleje. Louisville-ben (Kentucky állam) a négerüldözés elleni „ülőtüntetés" 600 résztvevőjét letartóztatták.

Március 4. Hivatalos jelentés szerint a 30-as évek válsága óta először érte el a munkanélküliek száma az Egyesült Államokban a 4 850 000-et. Különösen válságos a néger munkások helyzete, őket bocsátják el elsőként.

Március 14. Az Egyesült Államok Kommunista Pártja Elisabeth Flynnt választotta Országos Bizottságának új elnökévé.

Március 26. Elindult 110 mérföldes útjára az Egyesült Államok „békemenete". A békemenet április elsején az ENSZ-palota előtti gyűléssel ér véget.

Május 4. Az Egyesült Államok munkaügyi minisztere közölte, hogy az országban 1961 első negyedében több mint 600 sztrájk volt 255 000 résztvevővel.

Május 10. Fajgyűlölő huligán banda megtámadta Alabama államban a fajüldözés ellen tiltakozó „szabadságmenetet", felgyújtotta autóbuszait, súlyosan bántalmazta résztvevőit.

Május 25. A „szabadságmenet" 25 néger és 2 fehér résztvevőjét letartóztatták. Vád: a rend és a békesség megzavarása.

Június 6. Gus Hall, az Egyesült Államok Kommunista Pártjának főtitkára nyilatkozott az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának arról a döntéséről, amely a Smith- és a McCarran-féle törvények értelmében a kommunista pártot de facto törvényen kívül helyezi. A döntést az egész demokrácia ellen intézett támadásnak minősítette.

Június 15. Az Egyesült Államok keleti partvidékein bérköveteléseinek teljesítéséért 82 000 tengerész lépett sztrájkba.

Július 1. Henry Winston, az Egyesült Államok Kommunista Pártja Országos Bizottságának titkára kiszabadult a börtönből, ahol 1956 óta sínylődött és elvesztette szemevilágát.

Július 10. A Kennedy-kormány kívánságára a szövetségi bíróság a Taft—Hartley-törvényt alkalmazta a sztrájkoló tengerészekkel szemben, vagyis kötelezte őket a sztrájk megszakítására. A sztrájk folytán 30 kikötőben mintegy 500 hajó vesztegelt, s 400 hajó nem tudott a kikötőkbe befutni.

Augusztus 4. Új pártot alapítottak Kanadában, Új Demokrata Párt néven a kanadai szakszervezetek és a volt szociáldemokrata párt. Az új párt az angol Munkáspárt kanadai változata kíván lenni. A Kanadai Kommunista Párt Országos Végrehajtó Bizottsága úgy nyilatkozott, hogy az Új Demokrata Párt megalakítását lépésnek tekinti a kanadai munkásosztály független politikai mozgalmának fejlődésében. A kommunista párt, mely az összes hazafias erőkkel szövetségre törekszik, az új párttal is szövetségi viszonyt akar teremteni, nem hallgatva el, hogy annak jobboldali vezérei politikájukkal jelenleg ártanak a munkásosztálynak.

Szeptember 1. 81 éves korában elhunyt William Z. Foster, az Egyesült

államok Kommunista Pártja Országos Bizottságának tiszteletbeli elnöke, az amerikai és a nemzetközi munkásmozgalom kiemelkedő alakja.

Szeptember. A General Motors 129 üzemében 310 000 dolgozó sztrájkolt. Ez volt az utóbbi 11 év legnagyobb autóipari bérharca.

Szeptember 24—25. A demokratikus jogok védelmére 155 tekintélyes közéleti személyiség által egybehívott országos konferencia tanácskozásai. A konferencia felhívott minden amerikait, hogy harcoljon a McCarran- és a Smith-féle törvények, valamint a kommunista párt nyilvántartásba vételéről hozott bírósági döntés érvénytelenítéséért.

Október 3—11. A Ford művek 120 000 munkásának sztrájkja.

Október 9. Az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága elutasította a kommunista párt fellebbezését, s megerősítette azt a döntést, mely kötelezi a kommunista pártot, hogy „idegen hatalom ügynökeként" vétesse nyilvántartásba magát, vezetőit, szervezeteit és tagjait.

Október 10. 322 tekintélyes amerikai személy folyamodványt intézett Kennedyhez, s javasolta, hogy a kormány tekintsen el a kommunista párt nyilvántartásba vételének követelésétől. A folyamodványt mintegy 90 lelkész, köztük a metodista egyház két püspöke, továbbá 70 tanár és tanító, 30 jogász, 9 művész, 20 író és újságíró írta alá.

November 22. Válaszul az Egyesült Államok Kommunista Pártja ellen folyó boszorkányüldözésre William Du Bois, a 93 éves híres néger tudós és író bejelentette, hogy belép az Egyesült Államok Kommunista Pártjába.

November 29. Az Egyesült Államok Kommunista Pártja nyilatkozatban jelentette ki, hogy funkcionáriusai nem vétetik magukat nyilvántartásba, mert a törvény, amely a pártot erre kényszeríteni akarja, fasiszta típusú, alkotmányellenes. A párt szembenéz azzal a fenyegetéssel, hogy a nyilvántartásba vételnek már egynapi elmulasztását is ötévi börtönbüntetéssel és 10 000 dollár pénzbüntetéssel lehet megtorolni.

December 8. Gus Hall főtitkár Washingtonban megjelent az őt beidéző Szövetségi Bíróság előtt. Kijelentette, hogy nem vétetik pártját nyilvántartásba, s a McCarran-törvény — ha nem érvénytelenítik — az egész amerikai népet fogja sújtani.

December 8. Letartóztatták a Prensa Latina távirati iroda New York-i igazgatóját, mert megsértette az amerikai törvényeket, amikor nem volt hajlandó idegen hatalom ügynökeként nyilvántartásba vétetni magát.

Január 19—22. A Kanadai Kommunista Párt XVII. kongresszusa. Elfogadta a párt politikai feladatairól szóló határozatot, melyet a tagság előzőleg megvitatott, s változtatásokat fogadott el a párt programjában és szervezeti szabályzatában.

Január 22. A KKP Országos Bizottsága Leslie Morrist főtitkárrá, az eddigi főtitkárt, a 71 éves Tim Buckot pedig elnökké választotta.

Február 2. Elhalasztották az Egyesült Államok Kommunista Pártjának eredetileg február 1-re kitűzött perét.

Február 16—17. 200 észak-amerikai főiskola 8000 diákjának tüntetése Washingtonban a nukleáris kísérletek ellen. A 30-as évek óta a legnagyobb tüntetés Washingtonban.

Február. Az Egyesült Államokban 300 sztrájk volt mintegy 100 000 résztvevővel.

Március 6. Tüntetések New Yorkban az amerikai atomrobbantások ellen.

Március 9. Félévi börtönre ítélték a „Worker" főszerkesztőjét, James Jacksont, mert megtagadta a választ az amerikai bíróság provokatív kérdéseire.

Március 16. Letartóztatták Gus Hallt és Benjamin Davist, az Egyesült Államok Kommunista Pártjának vezetőit, majd biztosíték ellenében ideiglenesen szabadlábra helyezték őket.

Május 31. Robert Kennedy igazságügyminiszter átírt az Amerikaellenes Tevékenységet Vizsgáló Bizottságnak, szólítsa fel a kommunista pártnak 1959-ben az Országos Bizottságba választott 10 tagját, hogy 20 napon belül vétessék magukat „idegen hatalom ügynökeként" nyilvántartásba.

Június 18. Parlamenti választások Kanadában. A kormányzó Haladó Konzervatív Párt 118 mandátumot kapott (legutóbb 208-at), a Liberális Párt 97-et (48), a jobboldali Szociális Hitelpárt 30-at (0), az Új Demokrata Párt, melynek jelöltjeit a legtöbb választókerületben a kommunista párt is támogatta, 19 mandátumot kapott, míg elődjének, a szociáldemokrata Szövetkezeti Közösségi Szövetségnek 11 mandátuma volt.

Június 19. Kennedy elnök új törvényt írt alá, mellyel megtiltják a kommunista pártnak új tagok szervezését, új pártszervezetek létesítését és pártszervezeteinek átcsoportosítását. A kommunista párt felhívott minden demokratikus érzelmű amerikai állampolgárt, hogy tiltakozzon e jogtiprás ellen.

Június 28. Az Egyesült Államok Fellebbviteli Bírósága érvénytelenítette az alsóbb bíróságok ítéletét, amellyel hathavi börtönbüntetést szabtak ki a „Worker" főszerkesztőjére, James Jacksonra, „a bírósággal szemben tanúsított tiszteletlen magatartás" címén.

1959

Január 10—12. A Japán Kommunista Párt Központi Bizottságának teljes ülése határozatot hozott „A JKP álláspontja Japán semlegességének kérdésében" címmel. Elítélte a biztonsági szerződés felülvizsgálására törekvő Kisi-kormány amerikabarát politikáját, s a következő harci jelszavakat adta ki: Japán atomfelfegyverzésének megakadályozása, a biztonsági szerződés hatálytalanítása, békeszerződés a Szovjetunióval, a diplomáciai kapcsolatok helyreállítása a Kínai Népköztársasággal és a Koreai Népi Demokratikus Köztársasággal, az alkotmány felülvizsgálásának megakadályozása stb.

Január 11. Szufanuvong herceg, a Neo Lao Hakszat párt elnöke levelében tiltakozik a nemzetközi ellenőrző bizottságnál a laoszi kormánynak a párt tagjaival szemben alkalmazott megtorló rendszabályai ellen. (Tömeges letartóztatások, bírósági tárgyalás nélküli kivégzések stb.)

Január 18. Bangalorében befejeződött az Összindiai Szakszervezeti Kongresszus (a Szakszervezeti Világszövetség tagja) Főtanácsának ülésszaka. Követelték a nagybankok, az iskolák, az ültetvények, valamint az autóipari vállalatok államosítását.

Február 7. A malájföldi gumiültetvények munkásai és tulajdonosai 13 hónapos konfliktus után 1 évre szóló megállapodást írtak alá, amely 300 000 munkásra és alkalmazottra terjed ki. A megállapodás garantált napi munkabért ír elő, amelyet a nyersgumi-árak ingadozása esetén felülvizsgálnak. Ezenkívül a dolgozók a teljesítmény emelkedéséért prémiumot kapnak, s biztosítják számukra a heti egy fizetett munkaszüneti napot.

Február 8. Az Amin Jute Mills gyár (Kelet-Pakisztán) 16 000 munkásának sztrájkja, tiltakozásul a vasárnap munkanappá nyilvánítása ellen. Ez volt az első sztrájk a hadiállapot bevezetése óta. 9 munkást letartóztattak.

Február 14. A Kommunista Párt tízezres tüntetése Katmanduban, Nepál fővárosában a küszöbönálló választásokkal kapcsolatban.

Február 18—április 14. Az első képviselőválasztások Nepál történetében. A szocialista Nepáli Kongresszus párt 73 mandátumot kapott, a „Gurhka Parisad" 19, az Egyesült Demokrata Párt 5, a Kommunista Párt 4, a többi párt 7 mandátumhoz jutott. A Kommunista Pártra a választók 7,4%-a szavazott.

Február 25. A „Harian Rakjat" című lap közli az Indonéz KP Politikai Bizottságának nyilatkozatát, amely támogatja az 1945-ös alkotmányra való áttérésről szóló kormányhatározatot.

Február 26. A japán dolgozók „tavaszi támadásának" első hulláma a dolgozók jogainak védelmében. Az akciókban mintegy 4 millió dolgozó vett részt.

Február 27. Andhra Pradesh állam (India) 200 000 állami tisztviselőjének sztrájkja. A sztrájkolók fizetésemelést követeltek.

Március 3. Csengcsouban (Kínai Népköztársaság) a Kínai és a Japán Kommunista Párt közös nyilatkozatot írt alá, amely közös harcot hirdet a békéért, az amerikai imperializmus ellen, a kínai—japán viszony normalizálásáért.

Március 4. A háború és a munkanélküliség ellen, a nép demokratikus jogainak védelme jegyében rendezett népi menet résztvevőinek első csoportjai megérkeztek Tokióba. A menetben több mint 1 millió dolgozó vett részt.

Március 6. A Szinhua-hírügynökség közlése szerint 1957. április 5-től 1959. február 1-ig a helyi államhatalmi szervek megüresedett helyére a Kommunista Párt 54, a pártonkívüliek 48, az Indiai Nemzeti Kongresszus párt 34 képviselőjét választották.

Március 11. A burmai lapok közlik a Szakszervezeti Világszövetségnek Ne Win burmai miniszterelnökhöz intézett levelét, amely tiltakozik a burmai szakszervezetek jogainak csorbítása, nevezetesen a vasutasok, a kikötőmunkások és a vízi közlekedési dolgozók szakszervezetének feloszlatása és a kormányzati szerveknek közvetlenül alárendelt szakszervezetek alakítása ellen.

Március 20. Japán dolgozók tömeggyűlései és tüntetései a munkakörülmények megjavításának és a munkabérek emelésének jelszavával. A résztvevők száma 4 millió.

Március 23. Megkezdődött 200 000 japán bányász sztrájkja. A sztrájkolók havi 2000 jenes béremelést követeltek.

Március 28. Megalakult Japánban a biztonsági szerződés felülvizsgálata elleni harc országos bizottsága, amelynek munkájában 134 szervezet vesz részt, köztük a kommunista és a szocialista párt is.

Április 3—7. Újabb letartóztatási hullám Burmában. A letartóztatottak között van Thakin Luin, a Burmai Szakszervezeti Kongresszus elnöke és Thakin Kin Soe, a szervezet titkára.

Április 6. Az „Akahata" című kommunista lap kezdeményezésére Tokióban találkozott Mijamoto, a Japán KP és Aszanuma, a Japán Szocialista Párt főtitkára. Megvitatták a két pártküldöttség kínai útjának jelentőségét, kicserélték véleményüket a biztonsági szerződés hatálytalanításáért folyó harcról és a japán—kínai diplomáciai kapcsolatok helyreállításáról, s megállapították, hogy a két párt egysége több kérdésben megvalósítható.

Április 20. Megkezdődött a közép-ceyloni teaültetvények több mint 15 000 munkásának sztrájkja. A sztrájkolók követelték, hogy adjanak munkát serdülő gyermekeiknek az ültetvényeken.

Április 27. Az „Akahata" című lap közli a Japán KP Központi Bizottsága Elnökségének nyilatkozatát a helyi államhatalmi szervek április 23-i választásának eredményeiről. A nyilatkozat leszögezi, hogy a demokratikus erők sikert arattak, a helyi gyűlések mandátumainak 25%-át kapták meg (az előző 20%-kal szemben) egyes vidékeken pedig több mint 30%-át. A JKP 12 mandátumot kapott. A Központi Bizottság Elnöksége ismét akcióegységre hívta fel a szocialistákat.

Április 29—május 3. A „Kisan Sabha", a kommunisták vezette Összindiai Parasztszövetség XVI. konferenciája, amely radikális változásokat követelt az agrárviszonyokban.

Április. A malájföldi törvényhozó gyűlés új törvényt hozott a szakszervezetekről. A törvény még jobban korlátozza a szakszervezetek tevékenységét. Alkalmazása több szakszervezeti szerv feloszlatására vezetett.

Április vége. A Fülöp-szigeti szakszervezeti szövetség alakuló gyűlése. A szövetséghez 13 szakszervezet tartozik, több mint 100 000 taggal. Határozatban kimondták, hogy haladéktalanul érvényteleníteni kell az Egyesült Államokkal a katonai támaszpontokról kötött egyezményt, ha az amerikaiak nem hajlandók engedményekre a támaszpontok státusának kérdésében.

Május 18. A laoszi kormánycsapatok támadása a Patet Lao egységei ellen. Újra fellángol a polgárháború Laoszban.

Május 30. Általános választások Szingapurban. A kormányzópárt, a Szingapuri Népi Szövetség, valamint a jobboldali Liberális Szocialista Párt súlyos vereséget szenvedett. A Népi Akciópárt, amely Szingapur és Malájföld egyesüléséért, az angol csapatok kivonulásáért harcol, az 51 mandátumból 43-at szerzett meg.

Június 2. Felsőházi választások Japánban. A Liberális Demokrata Pártnak nem sikerült megszereznie az alkotmány felülvizsgálásához szükséges kétharmados többséget. A kommunistákra leadott szavazatok száma (1 millió szavazat a helyi választókörzetekben) növekedett 1958-hoz képest.

Június 4. Quezon Cityben megkezdődött az amerikai kézben levő Fülöp-szigeti dohánytársaság több mint 1 millió munkásának sztrájkja, tiltakozásul az önkényes elbocsátások ellen.

Június 8. A Japán Szakszervezetek Általános Szövetségének (Szohio) vezetősége elfogadta a biztonsági szerződés felülvizsgálása elleni harc tervét.

Június 18. A dél-vietnami Ngo Dinh Diem-klikk kiadta a terrorista „10/59-es törvényt", amely szerint külön katonai bíróságokat létesítenek a „rendszer ellen forduló" személyek ügyeinek tárgyalására.

Június 20. A Szohio határozata a Japán Kommunista Párttal való együttműködésről.

Június 25. A „közös akciók napja" Japánban a biztonsági szerződés felülvizsgálása ellen.

Június. 20 000 puszani (Dél-Korea) dokkmunkás többnapos sztrájkja. A sztrájkolók 50 százalékos béremelést értek el.

Július 5. Sukarno indonéz elnök dekrétuma az alkotmányozó nemzetgyűlés feloszlatásáról, és az 1945-ös alkotmány visszaállításáról.

Július 13. A „Harian Rakjat" közli az Indonéz KP főtitkárának nyilatkozatát az új Sukarno-kabinet kormányprogramjának támogatásáról.

Július 15. Indonézia Szakszervezeteinek Központi Szerve (SOBSI) nyilatkozatban biztosította Sukarno elnököt, hogy teljes mértékben támogatja az új kormány programját.

Július közepe—szeptember. Zavargások Nyugat-Bengália állam lakossága körében az Indiai Nemzeti Kongresszus párt élelmezési politikája miatt.

Július 16. Befejeződött Trivandrumban az Indiai Kommunista Párt Nemzeti Tanácsának ülésszaka. Az ülésszak elvetette azt a javaslatot, hogy új választásokat írjanak ki Keralában, megerősítette a párt Központi Végrehajtó Bizottságának azt a határozatát, hogy elutasítja a Kerala állam kormányának lemondására irányuló ellenzéki követelést, s elhatározta, hogy az egész ország területén harcot indít a keralai kormány védelmére.

Július 25—28. 100 000 japán bányász általános sztrájkja. A sztrájkolók követelték a nyári segélyek 2000 jennel való emelését. Megállapodást harcoltak ki, amelynek értelmében pótlólag 2000 jent kifizetnek kölcsönként.

Július 27. Nasution indonéz honvédelmi miniszter megtiltotta a sztrájkokat és a lockoutokat a textiliparban, hogy „biztosítsa a biztonságot és a törvényességet".

Július 28. Letartóztatták a Neo Lao Hakszat párt vezetőségét, élén Szufanuvong herceggel. A laoszi kormány közölte, hogy a pártvezetőket rövidesen bíróság elé állítják.

Július 31. Az indiai elnök dekrétummal feloszlatta a kommunisták vezette keralai kormányt.

Augusztus 1. Kerala állam munkásainak sztrájkja, tiltakozásul az állam kormányának feloszlatása ellen.

Augusztus 3. A kommunisták egész Indiában tömegtüntetéseket szerveztek Kerala állam törvényes kormányának támogatására.

Augusztus 15. Megkezdődött a calcuttai kikötőmunkások sztrájkja, tiltakozásul a munkások kegyetlen kizsákmányolása ellen. A sztrájk novemberig tartott.

Augusztus 19. Választások Malájföldön. A kormányzó „Hármas Párt-

szövetség" 73, az Iszlám-párt 13, a Népi Szocialista Front 8, a többi párt 10 mandátumot szerzett.

Augusztus 19. A Japán Szakszervezeti Kongresszus (Dzenro) megszakította a Szohióval az egységes munkásfrontról folytatott tárgyalásokat.

Augusztus 22. A Japán Szocialista Párt nyilatkozatban ismertette, hogy milyen lesz a párt politikája a hatalomra jutás után („A szocializmus 12—15 év alatti békés felépítésének programja").

Augusztus 26—29. A Szohio — a legnagyobb japán szakszervezeti központ — XII. kongresszusa Tokióban. A kongresszus jóváhagyta a Szohio új programját. Elvetette a vezetőségnek azt a javaslatát, hogy a központ egyedül a szocialista pártot támogassa, s úgy határozott, hogy a politikai szövetségek kérdését minden szakszervezeti szövetség maga döntse el.

Szeptember 1. Általános sztrájkok és tüntetések Calcuttában és más nyugat-bengáliai városokban (India), tiltakozásul az állam kormányának élelmezési politikája ellen. Több mint 1,5 millió munkás, alkalmazott és egyetemista sztrájkolt.

Szeptember 3—5. A (Szakszervezeti Világszövetséghez tartozó) Ceyloni Szakszervezeti Szövetség XIV. konferenciája síkra száll az imperialistaellenes egységfrontért, s követeli a külföldi tulajdonban levő vállalatok államosítását. A konferencia elhatározta, hogy kampányt indít a napi 7 rupia bérminimumért.

Szeptember 7—15. Az Indonéz Kommunista Párt VI. kongresszusa. Jelszava: „A demokráciáért, az együttműködés kormányáért." A kongresszus új szervezeti szabályzatot és programot dolgozott ki, s kijelentette, hogy a párt támogatja a kormány politikájának haladó oldalait. A kongresszuson Sukarno elnök üdvözlő beszédet mondott.

Szeptember 10. Közzétették a Neo Lao Hakszat Központi Bizottságának az ENSZ-hez intézett üzenetét. Az üzenet követeli, hogy a laoszi kormány hajtsa végre a genfi és a vientianei megállapodásokat, bocsássák szabadon a hazafiak vezetőit, az Egyesült Államok szüntesse meg a beavatkozást Laosz ügyeibe, s a Laosszal foglalkozó nemzetközi bizottság folytassa munkáját.

Szeptember 12—16. A Japán Szocialista Párt XVI. kongresszusa, amelyen éles harc fejlődött ki a balszárny ama követelése körül, hogy egységbontó tevékenysége miatt zárják ki a pártból Nisiót. A kongresszus elfogadta a párt 1959—1960. évi tevékenységére vonatkozó programot, a külpolitikai irányvonal tervezetét stb. Az új program rámutat arra, hogy a kommunista párt ereje és aktivitása nem hagyható figyelmen kívül; a szocialista párt azonban nem szándékozik országos viszonylatban együttes harcot foly-

tatni a kommunistákkal. Szeptember 16-án a kongresszus megszakította munkáját.

Október 9. Merénylet a „Pracseacson" című kambodzsai lap (a Néppárt lapja) igazgatója ellen, aki két nappal később meghalt. A Néppárt nyilatkozata szerint ez a bűncselekmény része annak az összeesküvésnek, amelyet az imperialisták Kambodzsa függetlensége és semlegessége ellen szőnek.

Október 16—18. A Japán Szocialista Párt XVI. kongresszusa befejezte munkáját. Határozatban mondták ki a biztonsági szerződés felülvizsgálása elleni mozgalom fejlesztését. Egyhangúlag megrovásban részesítették Szuehiro Nisiót egységbontó tevékenysége miatt. A Nisio-csoport bojkottálta a kongresszust.

Október 17. A Koreai Központi Hírügynökség közleménye 16 délkoreai textiltársaság munkásainak győzelméről. A munkások kiharcolták a 8 órás munkanapot (a 12 órás helyett). A textilesek harca 1959 tavaszán kezdődött.

Október 18. A Nisio-féle jobboldali csoport bejelentette kilépését a Japán Szocialista Pártból.

Október 18. A malájföldi munkáspárt évi kongresszusa, amely felhívta a kormányt, hogy helyezkedjék külpolitikájában a semlegesség álláspontjára, s tartsa magát a bandungi elvekhez.

November 19—20. A Szohio (Japán) rendkívüli, XIII. kongresszusa jóváhagyta a biztonsági szerződés felülvizsgálása elleni harc programját.

November 20. A Ceyloni Kommunista Párt Politikai Irodája határozatban követelte a Dahanayake-kormány lemondását, a mielőbbi általános választásokhoz szükséges feltételek megteremtését, és a Bandaranaike miniszterelnök meggyilkolásához vezető összeesküvés körülményeinek alapos kivizsgálását.

November 26—28. A japán Szakszervezeti Kongresszus (Dzenro) VI. kongresszusa. A kongresszus elfogadta további tevékenységének programját, amely a munka és a tőke „összhangjának" elvén alapul. Ugyancsak elfogadták a biztonsági szerződés felülvizsgálása elleni harc programját, amelyben a parlamenti harci formának tulajdonítják a legnagyobb jelentőséget.

November 27. A „Közös akciók napja" Japánban az Egyesült Államokkal kötött katonai szövetség ellen. A résztvevő japán dolgozók száma több mint 3 millió.

December 4. Rendőrségi sortűz közép-ceyloni teaültetvények sztrájkoló munkásaira. Válaszul 30 000 közép-ceyloni munkás sztrájkba lépett. A sztrájk december 12-én ért véget, miután az ültetvénytulajdonosok helyt adtak a sortűz körülményeinek kivizsgálására vonatkozó követelésnek.

December 5. Valamennyi japán szakszervezet együttesen követelte,

hogy a kormány ratifikálja a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet 87. számú (a munkások szervezkedési szabadságáról szóló) konvencióját.

December 10. Sztrájkok és tüntetések egész Japánban a biztonsági szerződés felülvizsgálása ellen. A résztvevők száma több mint 4 millió.

December 22. A „Közös akciók napja" Japánban a biztonsági szerződés felülvizsgálása ellen. A résztvevők száma 4,5 millió.

December 23. Közzétették a Ceyloni KP Központi Bizottságának az összes haladó erőkhöz, köztük a Lanka Sama Samaj és a Mahajana Eksat Peramuna párthoz intézett felhívását, hogy alakítsanak egységfrontot az 1960 márciusi általános választásokon. A tárgyalások meg is indultak, de nem vezettek eredményre.

1960

Január 22—26. A Japán KP Központi Bizottságának VIII. kibővített plénuma Tokióban. Tárgy: harc az új japán—amerikai biztonsági szerződés ratifikálása ellen.

Január 24. A Japán Szocialista Demokrata Párt alakuló kongresszusa Japánban. A kongresszuson politikai programot, szervezeti szabályzatot és egyéb dokumentumokat fogadtak el. A program hangsúlyozza a párt osztályfeletti jellegét. A párt célja „a szocialista társadalom felépítése parlamenti harc útján". Határozatot hoztak, amely ellenzi az új biztonsági szerződés ratifikálását és követeli az alsóház feloszlatását. A Központi Bizottság elnökévé Szuehiro Nisiót választották.

Február 1. Soron kívüli választások Kerala államban (India). A kommunistákra adott szavazatok száma meghaladta a 3,5 milliót (szemben az 1957-ben szerzett 2 378 000 szavazattal). A választók 44%-a szavazott a kommunista pártra (1957-ben 40,75%). A többséget mégis a kommunistaellenes koalíció szerezte meg.

Február 24. Megkezdte munkáját a japán szakszervezetek közös központi bizottsága, amelyet a Szohio és az autonóm szakszervezetek teremtettek meg. A bizottság munkájában 66 szakmai szervezet vesz részt (ezek közül 57 a Szohio tagja).

Március 15. Maszanban (Dél-Korea) sortűzzel kergették szét azt a tüntetést, amely tiltakozott az elnökválasztás eredményeinek meghamisítása ellen.

Március 19. Általános képviselőválasztások Ceylonban. A demokratikus erők széthúzása folytán a jobboldali Egyesült Nemzeti Párt szerezte meg a relatív többséget.

Március 23—24. A Japán Szocialista Párt XVII., rendkívüli kongresz-

szusa. Elfogadták a legközelebbi időre szóló pártprogramot, amely harcot hirdet a biztonsági szerződés ellen, a Kínai Népköztársasággal való diplomáciai kapcsolatok helyreállításáért, a nemzeti ipar védelmében és a munkások életének megjavításáért. A kongresszus határozata hangsúlyozza, hogy az újonnan alakult Japán Szocialista Demokrata Párt szakadár jellegű. A párt elnökévé a nyugdíjba vonult Szuzuki helyett Inedziro Aszanumát választották (228 szavazattal, a jobboldali frakció jelöltjére, Kavakamira leadott 209 szavazat ellenében), a főtitkár pedig Szaburo Eda lett.

Március 27. Sukarno indonéz elnök közzétette a „Gotong rojong" parlament módosított képviselő-jegyzékét. A pártok képviselőinek száma 130-ra csökkent, ebből 44 Indonézia Nemzeti Pártja, 36 a Nahdatul Ulama párt, 30 az Indonéz Kommunista Párt képviselője. A Masjumi pártnak nincs képviselete.

Március 28—29. A miikei (Japán) sztrájkoló bányászok véres összetűzése a sztrájktörőkkel és a fasiszta szervezetek tagjaival.

Április 5—9. A Japán KP Központi Bizottságának X. kibővített plénuma. A párt felhívással fordult a japán néphez, hogy támogassa a miikei bányászok harcát.

Április 11—13. Tömeges kormányellenes megmozdulások Maszanban (Dél-Korea) a Li Szin Man-féle uralom megdöntésének jelszavával. Az április 12-i tüntetésen több mint tízezren vettek részt. Összetűzés a rendőrséggel; sok halott és sebesült.

Április 19. Sok ezer ember részvételével tüntetések voltak Szöulban és más dél-koreai városokban a Li Szin Man-uralom ellen. A rendőrséggel való összetűzések során sokan meghaltak vagy megsebesültek („Véres kedd"). Szöulban, Puszanban, Teguban és más városokban kihirdették a hadiállapotot.

Április 24—26. Az Indiai Nemzeti Szakszervezeti Kongresszus (a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségéhez tartozik) XI. kongresszusa, amely megvitatta az ország gazdasági fejlesztésének kérdéseit a harmadik ötéves terv kidolgozásával kapcsolatban.

Április 25—27. Újabb megmozdulások Dél-Koreában és a Li Szin Man-uralom bukása. Április 26-án 500 000 ember tüntetett Szöulban. A tüntetések spontán felkelésekké fejlődtek. Bejelentették az új választások kiírását és Li Szin Man távozását.

Április 26. A biztonsági szerződés ellen harcoló japán dolgozók egységes akcióinak napja. A résztvevők száma mintegy 5 millió.

Április vége. A malájföldi parlament alsóháza elfogadta a kormány alkotmánymódosításait, amelyek feljogosítják a „legfelső uralkodót", hogy rendkívüli állapotot hirdessen ki, s amelyek „biztonsági okokból" törvényesítik a két évig terjedő, bírósági eljárás nélküli „előzetes letartóztatásokat".

Május 7—11. A Nepáli Kongresszus nevű szocialista pártnak — Nepál

kormányzó pártjának — VII. kongresszusa; egyhangúlag jóváhagyta a semlegességi politikát.

Május 8. A dél-koreai rendőrség 16 embert letartóztatott, azzal a váddal, hogy újjá akarták szervezni a betiltott kommunista pártot.

Május 9. A SOBSI (Indonézia Szakszervezeteinek Központi Szerve) nyilatkozata követelte az országban levő holland gazdasági pozíciók teljes felszámolását. A nyilatkozat kemény intézkedéseket követel a reakciós erőkkel szemben.

Május 12. Megkezdődött a japán dolgozók 16. akciókampánya a biztonsági szerződés ellen. Ezen a napon több mint 4 millió dolgozó vett részt a kampányban.

Május 17. A Szocialista Internacionálé főtitkára értesítette a Japán Szocialista Demokrata Párt elnökét, hogy a pártot felvették az Internacionáléba.

Május 17. A Japán Szocialista Demokrata Párt visszautasította a Szocialista Pártnak azt a javaslatát, hogy alkossanak egységfrontot a biztonsági szerződés elleni harcban.

Május 20. A japán alsóházban kierőszakolták a biztonsági szerződés ratifikálását. A ratifikáció a sztrájkok és a tiltakozó tüntetések szakadatlan áradatát idézte elő Japánban. A Kommunista Párt, a Szocialista Párt és a Szocialista Demokrata Párt követelte a Kisi-kormány azonnali lemondását és az alsóház feloszlatását.

Május 24. Megszökött a börtönből Szufanuvong herceg, a Neo Lao Hakszat párt vezére és a laoszi hazafias erők 14 más vezetője.

Május 28. Közzétették a pakisztáni hadiállapot új, 79. cikkelyét: tilos bárminemű politikai gyűlésen vagy tüntetésen való részvétel. A tilalom megszegéséért 7 évig terjedő börtönbüntetés jár.

Május. A multáni (Pakisztán) Burievala Textile Mills munkásainak sztrájkját elfojtották. 32 embert letartóztattak. 53-at vontak bírói úton felelősségre.

Május. A Ceyloni Kommunista Párt, a Lanka Sama Samaj és a Shri Lanka Freedom megállapodást kötöttek, hogy nem versengenek egymással az új általános választásokon.

Június 4. 5 millió japán dolgozó vett részt a biztonsági szerződés ellen és Kisi lemondásáért folyó harc jegyében rendezett általános sztrájkban és tüntetésekben.

Június 6. A Japán Szocialista Párt XVIII., rendkívüli kongresszusa megvitatta a biztonsági szerződés elleni harc kérdéseit.

Június 8—9. A Szohio (Japán) XIV., rendkívüli kongresszus. Jóváhagyták a biztonsági szerződés és Eisenhower látogatása elleni harcnak, valamint a miikei bányászok megsegítésének programját.

Június 10. Viharos tüntetés Tokióban Hagertynek, Eisenhower amerikai elnök személyes képviselőjének Japánba érkezése ellen.

Június 14. Palembangban (Indonézia) merénylet következtében megsebesült Nungcsik, az Indonéz KP Központi Bizottságának tagja.

Június 15. 5,8 millió japán dolgozó vett részt az Egyesült Államokkal kötött katonai szövetség és Eisenhower látogatása ellen rendezett sztrájkokban és tüntetésekben. Tokio utcáin a tüntetők összeütköztek a rendőrséggel és a fasisztákkal.

Június 16. Eisenhower lemondta japáni látogatását.

Június 22. Több mint 6 millió japán dolgozó vett részt a biztonsági szerződés ratifikálása elleni általános sztrájkban és tüntetésben. Ez volt Japánban az utóbbi évek legnagyobb méretű sztrájkja.

Június 23. A japán és az amerikai kormány kicseréli a ratifikációs okmányokat. Kisi hivatalosan bejelenti lemondási szándékát. A kommunista és a szocialista párt kijelenti, hogy nem ismeri el az új szerződést.

Június 27. A serembáni (Malájföld) gumiültetvények sztrájkoló munkásainak összetűzése a sztrájktörőkkel és a rendőrséggel. 1 ember meghalt, 27 megsebesült, 14-et letartóztattak. A munkások a munkabér felemelését és az elbocsátások megszüntetését követelték.

Június 30. A sztrájkoló incsöni (Dél-Korea) dokkmunkások összetűzése a rendőrséggel. A tüntetők közül, akik elfoglaltak egy rendőrőrszobát, 47-et letartóztattak.

Július 4—5. A Japán Szocialista Demokrata Párt konferenciája „felelőtlennek" nyilvánította Japán semlegességének követelését, és határozatot hozott a miikei bányászok sztrájktörő szakszervezetének támogatására.

Július 12—17. Az állami tisztviselők általános sztrájkja Indiában (Calcuttában, Bombay-ben és más városokban), a kommunisták támogatásával. A sztrájk résztvevőinek száma több mint 500 000. A sztrájkolók követelései: fizetésemelés, drágasági pótlék megállapítása, 125 rupiás bérminimum. Az indiai kormány 80 rupiára emelte a bérminimumot, és felemelte 2 millió kormányhivatali tisztviselő fizetését. A sztrájk során 21 000 volt a letartóztatottak száma.

Július 14. Dzsakartában megnyílt az indonéz szakszervezetek képviselőinek országos konferenciája, amely megvitatta egy egyesült szakszervezeti szövetség megalakításának — a munkaügyi minisztérium kezdeményezésére felvetett — kérdését; a szövetség az „irányított demokrácia" elvére épülne. A SOBSI és több más szakszervezet képviselői helytelenítették ezt a javaslatot.

Július 16. Az indonéz katonai hatóságok betiltották a „Harian Rakjat"-ot, az Indonéz KP központi lapját a Politikai Iroda július 8-i

nyilatkozatának közlése miatt, amely a hatóságok szerint „aláásta a biztonság megóvására irányuló kormánypolitikát".

Július 20. Az év folyamán másodízben bonyolítottak le képviselőválasztásokat Ceylonban. A Shri Lanka Freedom, a Lanka Sama Samaj és a Ceyloni Kommunista Párt blokkja győzelmet aratott.

	1960 július	*1960 március*
Shri Lanka Freedom	75 mandátum	46 mandátum
Egyesült Nemzeti Párt	30 mandátum	50 mandátum
Lanka Sama Samaj	12 mandátum	10 mandátum
Ceyloni Kommunista Párt	4 mandátum	3 mandátum
Egyéb pártok és csoportok	29 mandátum	42 mandátum

A Shri Lanka Freedom egypárti kormánya került hatalomra, élén Bandaranaike asszonnyal.

Július 29. Általános nemzetgyűlési választások Dél-Koreában. A rendőrség többször összeütközött a tüntetőkkel, akik tiltakoztak a választás eredményeinek meghamisítása ellen.

Július 31—augusztus 3. A Szohio XV. kongresszusa. Elfogadták a legközelebbi időre szóló akcióprogramot, mely szerint a szervezet állandóan támogatja a Japán Szocialista Pártot, és egyes kérdésekben együttműködik a többi párttal (a Japán Kommunista Párttal és a Japán Szocialista Demokrata Párttal). A követelések: havi 8000 jen bérminimum, az ideiglenes alkalmaztatás rendszerének megszüntetése, harc a tőkés racionalizálás ellen.

Augusztus 5. A „Darul Islam" terroristái meggyilkolták Hadzsi Muhlaszt, az indonéz kommunista mozgalom egyik veteránját.

Augusztus 9. Fordulat Vientianéban, Laosz fővárosában. A reakciós Somsanit-kormány megdöntése. Forradalmi Bizottság alakul, élén Kong Le kapitánnyal, aki kijelenti, hogy eltökélt szándéka igazi semleges politikát folytatni.

Augusztus 9. A Neo Lao Hakszat párt Központi Bizottságának nyilatkozata a vientianei fordulat teljes támogatásáról. A párt javaslatot tett nemzeti koalíciós kormány megalakítására, és a reakció elleni egységes akciókra.

Augusztus 15. Indonézia elnöke közzétette a Nemzeti Front központi vezetőségének összetételét. A vezetőségnek tagja lett Aidit, a kommunista párt elnöke és Njono, a SOBSI főtitkára.

Augusztus 16. Megalakult az új laoszi kormány, élén Souvanna Phouma herceggel; a kormány a béke és a semlegesség politikáját hirdette meg.

Augusztus 17. Sukarno indonéz elnök elrendelte a Masjumi-párt és az Indonéz Szocialista Párt feloszlatását, mert ezek a pártok

jobboldali ellenzéki álláspontra helyezkedtek az indonéz kormánnyal szemben.

Augusztus 17—18. A Japán KP Központi Bizottságának XIII. kibővített teljes ülése javasolja, hogy alakuljon demokratikus koalíciós kormány a biztonsági szerződés ellenfeleiből.

Augusztus 21. Andhra Pradesh államban (India) több mint 80 000 munkás egynapos sztrájkba lépett a demokrácia és az alkotmány védelmében.

Augusztus 22—27. A Szakszervezeti Világszövetséghez tartozó SOBSI III. kongresszusa.

Augusztus vége. A katonai hatóságok egyes tartományokban betiltották az Indonéz Kommunista Párt tevékenységét.

Szeptember 7—8. A Japán Szakszervezetek Általános Szövetségének (Szohio) XVI., rendkívüli kongresszusa. Elfogadták a tömeges elbocsátások ellen és a munkabérek emeléséért való harc programját, és az Ikeda-kormány elleni harcra vonatkozó deklarációt.

Szeptember 13. A Neo Lao Hakszat párt Központi Bizottsága nyilatkozatban jelentette ki, hogy a Nosavan—Boun Oum-féle reakciós zendülés (szeptember 10-én kezdődött) ellen erélyesen harcolni kell, s hogy a párt kész együttműködni ebben a harcban az összes hazafias erőkkel.

Szeptember 14. A thaiföldi rendőri szervek közölték, hogy az illegalitásban levő kommunista párt tevékenysége fokozódott. Az ország északi tartományaiban „A Kommunista Párt Központi Bizottsága" aláírású röpiratokat terjesztenek. A rendőrség utasítást kapott a párt Központi Bizottságának megsemmisítésére.

Szeptember 28. A Patet Lao erői megtisztították Sam-Neua városát a lázadóktól. A lázadó osztagok megadták magukat Sam-Neua tartományban.

Október 11. Kormányellenes tömegtüntetések Dél-Koreában.

Október 12. Egy fasiszta terrorista meggyilkolta Inedziro Aszanumát, a Japán Szocialista Párt elnökét. A párt Központi Végrehajtó Bizottsága ideiglenesen Szaburo Éda főtitkárt bízta meg az elnöki teendők ellátásával.

Október 12. A Japán Kommunista Párt Aszanuma meggyilkolása alkalmából felhívta a dolgozókat, hogy szervezzenek tiltakozó hadjáratot, követeljék az Ikeda-kormány azonnali lemondását és a fasiszta szervezetek feloszlatását.

Október 13. A Japán Szocialista Párt XIX., rendkívüli kongresszusa, amely követelte Aszanuma gyilkosának szigorú megbüntetését, a fasiszta bandák feloszlatását és az Ikeda-kormány lemondását.

Október 14. A Szinhua hírügynökség ismertette a Thaiföldi Kommunista Párt kiáltványát. A párt felhívja a népet, hogy egyesítse

a hazafias erőket a Szarit Thanarat diktatúrájának megdöntésére, alakítson demokratikus kormányt, amely semleges külpolitikát folytat stb.

Október 20. Aszanuma temetésének napja. 40 japán városban gyűléseket és tiltakozó tüntetéseket rendeztek a fasiszta terror ellen.

Október 26. A Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségének küldöttsége, amely október 22. és 27. között Japánban tartózkodott, ajánlatott tett a Szohiónak a belépésre. A Szohio visszautasította az ajánlatot.

Október 31. Megalakult a Laoszi Semlegességi Párt, amelynek munkájában a Neo Lao Hakszat párt képviselői, és más laoszi haladó szellemű vezetők vesznek részt. A szervezet elnöke Pheng Phong Savan. Az öt alelnök között van Kinim Pholsena, Kong Le kapitány és mások. Souvanna Phouma és Szufanuvong hercegek tiszteletbeli elnökök.

Október. Sarawak angol gyarmaton (Borneo sziget) a mezőgazdasági munkások gyűléseken és tüntetéseken követelték az ország függetlenségét.

Október—november. Megélénkült a dél-vietnami hazafiak partizánharca a Ngo Dinh Diem-klikk ellen.

November 1. 15 000 miikei (Japán) bányász sztrájkja, amely több mint 9 hónapig tartott, kompromisszumos megállapodással ért véget: 1200 bányászt elbocsátottak oly módon, hogy munkát biztosítottak nekik más vállalatoknál, és segélyt folyósítottak számukra.

November 5. A malájföldi hatóságok Kuala Lumpurban a „belbiztonsági törvény" alapján letartóztattak 20 embert, köztük a Malájföldi Népi Szocialista Front 10 aktivistáját.

November 11—12. A malájföldi Rakjat párt (a Népi Szocialista Fronthoz tartozik) VI. kongresszusán követelték a semleges külpolitikát, az Angliával kötött katonai szerződés hatálytalanítását, a külföldi csapatok kivonását, a Kínai Népköztársaság elismerését és felvételét az ENSZ-be.

November 18—20. Souvanna Phouma laoszi miniszterelnöknek és Szufanuvong hercegnek, a Neo Lao Hakszat párt Központi Bizottsága elnökének tárgyalásai Sam-Neunában. November 20-án Souvanna Phouma és Szufanuvong közös nyilatkozatban jelentette ki, hogy olyan koalíciós kormányt kell alakítani a Neo Lao Hakszat részvételével, mely semlegességi politikát folytat, szoros kapcsolatot teremt a Kínai Népköztársasággal és a Vietnami Demokratikus Köztársasággal.

November 20. Alsóházi választások Japánban. A Liberális Demokrata Pártnak (amely 296 mandátumot kapott) nem sikerült megszereznie az alkotmány felülvizsgálásához szükséges kétharmados többséget. A Japán Szocialista Párt 122-ről 145-re, a Japán Kommu-

nista Párt 1-ről 3-ra növelte képviselőinek számát. A szakadár Szocialista Demokrata Párt 40 mandátumából 23-at elvesztett.

November 27. A munkások összetűzése a rendőrséggel Chittagongban (Kelet-Pakisztán) a jutagyári munkásbizottság egyik vezetőjének letartóztatása miatt. 2 halott, 7 (köztük 5 rendőr) sebesült. A letartóztatottak száma 40.

November 29. A Dél-koreai Szocialista Párt megalakulása. A párt követelése: Észak- és Dél-Korea semlegesítése a Szovjetunió és az Egyesült Államok garanciája mellett, továbbá a gazdasági és kulturális kapcsolatok haladéktalan megteremtése Korea két része között.

December 12. A Patet Lao főparancsnoksága felszólította partizánjait, hogy indítsanak egész Laoszban partizánháborút a Nosavan—Boun Oum-féle csapatok ellen.

December 15. Államcsíny Nepálban. A király parancsára letartóztatják Koirala miniszterelnököt és a kormány többi tagját. Letartóztatják Puspa Lalt, a kommunista párt vezetőjét, s a Nepáli Kongresszus párt és a kommunista párt más vezetőit.

December 17—20. A Ceyloni Szakszervezeti Szövetség (a Szakszervezeti Világszövetség tagja) XV. kongresszusa. A szövetség felhívta az ország valamennyi szakszervezetét, hogy harcoljanak közösen a gazdasági követelések teljesítéséért.

December 26—30. A Ceyloni Kommunista Párt VI. kongresszusa. Politikai téziseket fogadtak el, melyeknek fő pontjai: a Ceyloni Kommunista Párt, a Shri Lanka Freedom és a Lanka Sama Samaj szilárd egységfrontjának megteremtése, a munkásosztály erőinek egyesítése és a marxizmus—leninizmus elvei alapján álló egységes szocialista párt megalakítása.

December 30. Megkezdődött a Patet Lao és a laoszi kormánycsapatok egyesült erőinek támadása a lázadók ellen.

December 30—31. Az Indonéz KP Központi Bizottságának teljes ülése helyeselte a kormányprogramot, és meghatározta a megvalósításához szükséges feltételeket: az állami szektor növelése, következetes földreform, a forradalmi erők demokratikus szabadságjogainak kiterjesztése stb.

1961.

Január 1. A Japán Kommunista Párt tagjainak száma 1960-ban 50 000-ről 100 000-re nőtt.

Január 1. A Patet Lao Hangja rádió jelentette, hogy a Patet Lao csapatai felszabadították Nong Het városát, s a kormánycsapatok is sikeres harcokat vívnak a lázadókkal.

Január 5. A nepáli király betiltotta az összes politikai pártokat, és letartóztatta a polgári szociáldemokrata Nepáli Kongresszus párt, valamint a kommunista párt több vezetőjét.

Január 8. A Patet Lao osztagai a lakosság támogatásával több várost felszabadítottak.

Január 8. Japán hárommilliós szakszervezeti központjának, a nemzetközi szövetségek egyikéhez sem tartozó Szohiónak küldöttsége informatív tárgyalásokat folytatott a Szakszervezeti Világszövetség képviselőivel, akik a világszervezet szolidaritásáról és támogatásáról biztosították a japán szakszervezeteket.

Január 9. Megalakult az Indonéz Nemzeti Front az ország nagy politikai pártjainak, köztük a kommunista pártnak részvételével. Elnöke Sukarno, főtitkára Sudibo miniszter, a hét elnökhelyettes egyike Aidit, a KP főtitkára. Tagja a vezetőségnek az országos békebizottság elnöke is.

Január 9. A laoszi népi erők, amelyek december közepe óta a kormánycsapatokkal együtt eredményes hadműveletekben jelentős területeket szabadítottak fel, 500 foglyot ejtettek, köztük 20 amerikait.

Január 15—25. Nagy tüntetések Dél-Vietnamban a büntető expedíciók terrorja ellen. A „preventív" akciók során ezek az expedíciók szörnyű tömegmészárlásokat rendeztek.

Január 24. A Japán Kommunista Párt kezdeményezésére tárgyalások folytak a szocialista párttal és a szakszervezetekkel a biztonsági szerződés ellen küzdő országos tanács tevékenységének felújítása céljából. A tárgyalásokat eddig a szocialista párt elnökének, Aszanumának meggyilkolása óta a pártban erősödő jobboldali irányzat akadályozta.

Január 30. A nemrég megalakult dél-vietnami Nemzeti Felszabadító Front felhívta az egész ország népét, hogy harcoljon egységesen a gyarmati rendszer ellen, a gyarmatosítókat kiszolgáló diktatórikus kormány megdöntéséért, nemzeti demokratikus koalíciós kormány alakításáért, a sajtó-, vallás- és gyülekezési szabadság és a többi szabadságjogok kivívásáért, általános amnesztiáért, a koncentrációs táborok feloszlatásáért s az antidemokratikus törvények érvénytelenítéséért.

Február 8. Véget ért a Japán Szocialista Párt XX. kongresszusa. A balszárny élesen bírálta a programtervezetet következetlenségei miatt. Az elfogadott program állást foglal az amerikai—japán katonai egyezmény, az amerikai katonai támaszpontok ellen, a Kínai Népköztársasággal való diplomáciai viszony rendezése és Japán semlegessége mellett.

Február. Kétmillió japán dolgozó vett részt azokon a tiltakozó gyűlé-

seken és tüntetéseken, melyeket a nép életkörülményei és jogai ellen irányuló tőkés támadások miatt rendeztek.

Március 4. Megkezdődött Japánban a „tavaszi hadjárat", a japán dolgozók gyűlés-, tüntetés- és sztrájksorozata, amellyel életviszonyaik megjavításáért, demokratikus jogaik védelméért s a függetlenségért harcolnak. Az első nagy megmozdulásokban öt és fél millió dolgozó vett részt.

Március 14. Szöulban több dél-koreai párt és tömegszervezet elhatározta, hogy egységbizottságot alakít a kommunistaellenes rendkívüli törvény és más diktatórikus törvények elleni harc programjával.

Március 24. Az antidemokratikus törvények ellen folyó tömegtüntetések elfojtása végett Szöulban rendkívüli állapotot hirdettek ki.

Április 7—16. Az Indiai Kommunista Párt VI. kongresszusa. Megállapította, hogy a reakció támadásai ellenére Indiában kedvezőek a feltételek a demokrácia erői számára. Szilárd nemzeti demokratikus front létrehozása mellett foglalt állást. Gazdasági programja a külföldi tőke további behatolásának megakadályozása, az állami szektor növelése, bérminimum megállapítása, igazságos adóreform, földreform. A kongresszus után tömeggyűlés volt, 300 000 résztvevővel.

Április 12. Az Indonéz Kommunista Párt Központi Bizottsága kiegészítette a párt szervezeti szabályzatát egy cikkellyel, mely a jelen időszak feladatát az indonéz nép demokráciájának megteremtésében határozza meg, távolabbi feladatát pedig a szocialista, majd a kommunista társadalom megvalósításában.

Április. További tömegtüntetések Puszanban, Teguban és más délkoreai városokban az antidemokratikus törvények ellen.

Április 19. Hivatalos jelentés szerint Dél-Koreában egy év alatt 248 sztrájk volt.

Április 29. A Japán Kommunista Párt közzétette programtervezetét, mely szerint ma a központi cél nemzeti demokratikus egységfront megteremtése, s ezen az alapon népi kormány megalakítása.

Május 3. A laoszi hazafias erők sikereinek hatására a felkelők elfogadták a tűzszünetre és a tárgyalások megkezdésére vonatkozó javaslatot.

Május 11. Demokratikus személyek tömeges letartóztatása Thaiföldön.

Május első fele. Hatalmas népi tömegmozgalom Dél-Koreában, tüntetések sorozata. Dél- és Észak-Korea diákjai megállapodtak, hogy május 20-án Panmindzsonban diáktalálkozón vitatják meg Korea egyesítésének lehetőségeit.

Május 19. Szilcsar városában (India) a bengáliai lakosság nyelvének elismerését követelte. A rendőrség a békés tüntetők közé lőtt.

Május 20. Reakciós katonai államcsíny Dél-Koreában. Célja: a tömegmozgalom leverése, tényleges forradalmi fellépések megakadályozása.

Május 20—21. Nagy amerikaellenes és kormányellenes tüntetések Japánban a biztonsági szerződés elleni harc országos tanácsának felhívása nyomán.

Május 24. Általános sztrájk Calcuttában a szilcsari vérontás miatt. 60 000 ember gyászmenete Calcutta utcáin.

Május 25. A Szohio felhívására tömeggyűlések és tüntetések zajlottak le Japánban a „politikai erőszak megakadályozását" célzó törvényjavaslat ellen, amelyet a kormányzó Liberális Demokrata Párt és a Szocialista Demokrata Párt nyújtott be, s amely az amerikai—japán biztonsági szerződés belpolitikai megerősítését kívánja szolgálni.

Június 3. Tízezrek tiltakoztak a japán parlament előtt a „politikai erőszak megakadályozását" célzó törvényjavaslat ellen. A szocialista és a kommunista párt vezetői a két párt közös gyűlésén egységes akciókra szólították fel a tömegeket a reakciós törvény ellen. „Illegális tüntetés szervezése" címén a hatóságok letartóztattak három szakszervezeti vezetőt.

Június 7. A két japán munkáspárt és a szakszervezetek közös harca győzelemmel végződött. A hatalmas tömegmozgalom hatására a kormányzó Liberális Demokrata Párt egy része is szembefordult a reakciós törvényjavaslattal, mely végül is lekerült a napirendről.

Június 17. Nagygyűlés Tokióban Ikeda miniszterelnök amerikai útja ellen. Nagy tüntetések Tokió, Oszaka, Fukuoka, Szapporo, Hirosima és más városokban.

Július 14. A japán kormány döntése: nem ad beutazási engedélyt a kommunista párt VIII. kongresszusára meghívott külföldi kommunista és munkáspártok képviselőinek, hogy „megakadályozza a Japán belügyeibe való idegen beavatkozást".

Július 15. Megalakult Dél-Vietnamban a Radikális Szocialista Párt. A párt kijelentette, hogy a Nemzeti Felszabadító Fronthoz csatlakozik, s felhívta a világ szocialista pártjait, hogy támogassák Dél-Vietnam népének szabadságharcát.

Július 25—31. A Japán Kommunista Párt VIII. kongresszusa. Új programot fogadott el, módosította a párt szervezeti szabályzatát, felhívta a népet, hogy fokozottan harcoljon az amerikai imperializmus és a japán monopoltőke ellen, a függetlenségért, a demokráciáért, a semlegességért és a nép életszínvonalának emeléséért.

Augusztus 8. 12 év után a provokációs „Macukava-ügy" összes vádlottait felmentették. A vádlottak közt voltak a nagy vasutassztrájk vezetői. Az volt a vád ellenük, hogy vasúti balesetet idéztek

elő. Ezzel az ürüggyel a hatóságok több sztrájkellenes intézkedést hoztak. A perben 12 évvel ezelőtt öt vádlottat halálra, ötöt életfogytiglani fegyházra ítéltek. Felmentésük hosszú évek harcának eredménye.

Augusztus. Nagy amerikaellenes tüntetések Laoszban a lázadók megszállta területen.

Augusztus 29. Dél-Koreában halálra ítélték egy szocialista napilap kiadóját és a lap két másik dolgozóját, mert olyan szervezethez tartoztak, amely Korea békés egyesüléséért küzd.

Szeptember 18. Dél-Vietnam partizánjainak nagyobb hadműve lete. Rövid időre elfoglalták Phuoc Thanh várost is.

Október 11. Hatalmas egységes antifasiszta tömeggyűlés Tokióban Aszanumának, a szocialista párt meggyilkolt elnökének emlékére, a gyilkosság évfordulóján.

Október 31. Újból levették a japán parlament napirendjéről a „politikai erőszak megakadályozásáról" szóló törvényjavaslatot.

November 15. Dzsakartában és Amszterdamban közzétették Indonézia és Hollandia kommunista pártjainak közös nyilatkozatát, amely szerint a két párt teljesen egyetért abban, hogy Nyugat-Iriánt Indonéziához kell csatolni.

November. Újabb véres büntető hadjáratok Dél-Vietnamban a lakosság ellen.

November 27. Megkezdődött Japán legnagyobb szakszervezeti szövetségének, a Szohiónak rendkívüli kongresszusa. Napirenden: a nyomor, a munkanélküliség, és az ország függősége elleni harc.

December 11. Az indiai parlamentben a KP képviselője felszólította a kormányt, hogy tegyen lépéseket Goa felszabadítására.

December 18—19. Indiai csapatok felszabadították Goát, Damaót és Diút a portugál gyarmati elnyomás alól.

1962

Január 1. A vietnami Népi Forradalmi Párt, amelyet nemrég alakítottak dél-vietnami marxista—leninisták, kiáltványt bocsátott ki, s bejelentette, hogy csatlakozik a Nemzeti Felszabadító Fronthoz. Felszólította a népet s a Diem-hadsereg tisztjeit és katonáit, hogy egyesüljenek, és döntsék meg az elnyomó amerikabarát rendszert.

Január 13. Elhunyt Adzsoj Ghos, az Indiai Kommunista Párt főtitkára.

Január 20—22. A Japán Szocialista Párt XXI. kongresszusa. Éles vita folyt az imperialistaellenes harc következetes hívei, s az ún. „szerkezeti reformok" hívei közt, akik kompromisszumokat akarnak kötni az amerikai és a japán monopoltőkésekkel. A baloldal nyo-

mására a kongresszus követelte Okinawa és a többi sziget visszaadását, az amerikai katonai támaszpontok megszüntetését, a biztonsági szerződés érvénytelenítését, az ázsiai atommentes övezet megteremtését, a Kínai Népköztársasággal való viszony normalizálását stb. A kongresszus a baloldal erősödését mutatta.

Február 6—9. Sorozatos amerikaellenes tüntetések fogadják Japánban Robert Kennedy igazságügyminisztert.

Február 14. Dél-Koreában súlyos börtönbüntetésre ítélték a szocialista párt 20 funkcionáriusát.

Február 20. Megkezdődött a japán dolgozók 1962. évi „tavaszi hadjárata". Az első gyűlések és tüntetések résztvevőinek száma mintegy ötmillió volt.

Február 25. Az indiai választásokon Nehru pártja a szavazatok 40%-át kapta (legutóbb 47,8-et), az ország második pártja a kommunista párt lett 10%-kal (legutóbb 8,92), míg a jobboldali szocialista Praja párt 6,88%-ot ért el, szemben a legutóbbi 10,41%-kal.

Március 25. Az amerikai és a japán katonai bázisok övezetében összesen 100 000 japán dolgozó tüntetett.

Március 28. 5,5 millió japán dolgozót egyesítő több mint 100 szakszervezet 24 órás sztrájkot hirdetett a munkafeltételek megjavításának, a demokratikus jogok sérthetetlenségének követelésével.

Március 31. 320 000 japán közlekedési dolgozó általános sztrájkja.

Április 1. Felkelés a nyugat-iriáni Sorong közelében levő Waigeo szigeten a holland gyarmati uralom ellen. A felkelés leverésére küldött holland tengerészgyalogságot visszaverték.

Április 3. Amerikai tankokkal, repülőgépekkel és katonai tanácsadókkal hadjárat indult Dél-Vietnamban a „kommunista elemek" ellen.

Április eleje. Partizánharcok Nyugat-Irián több pontján.

Április 24. Bangkokban kivégezték Ruan Vongpand tanítót, ismert thaiföldi kommunistát.

Április 25—30. Az Indonéz Kommunista Párt VII. kongresszusa. Felszólalt Sukarno elnök is, és értékelte azt a szerepet, melyet a kommunista párt Indonézia függetlenségi harcában betöltött.

Április 30. Az Indiai Kommunista Párt Országos Tanácsának ülése. Elnökké Dangét, főtitkárrá Nambudiripadot választotta.

Május 22. Indonéz partizánok felszabadították Taninalman nyugat-iriáni várost.

Június 6. Nagy diáktüntetés Szöulban az amerikai katonaság garázdálkodása ellen.

Június 11. Szufanuvong herceg, a Neo Lao Hakszat párt elnöke a hazafias erők történelmi jelentőségű győzelmének nevezte a nemzeti egység kormányának létrejöttét. Hangsúlyozta, hogy szervezetük jelentős engedményeket tett a megegyezés érdekében, s to-

vábbra is meg kell mindent tenni, hogy Laosz a béke, a nemzeti egység és a gazdasági felvirágzás útján haladjon.

Június 26. Japán négy legnagyobb szakszervezeti szövetsége közös nyilatkozatban követelte a 40 órás munkahét bevezetését.

KÖZEL- ÉS KÖZÉP-KELET

1959

Január 23—24. Az Izraeli Kommunista Párt aktivistáinak jaffai országos találkozója síkraszállt a népfront megalakításáért, és javasolta a „Mapam" és az „Ahdut Háávoda" pártoknak, hogy a parlament (knesszet), a Hisztadrut (Általános Szakszervezeti Szövetség) és a városi önkormányzati testületek újraválasztásakor induljanak közös listán a Kommunista Párttal, és bontsák fel a jobboldali szocialista „Mapai" párttal alakított koalíciót.

Január. Egyiptomi és szíriai kommunisták tömeges letartóztatása az EAK-ban. Kairóban bezártak három haladó kiadót.

Február 2. Tiltakozó tömegtüntetések Tel Avivban és Haifában a növekvő drágaság és a Hisztadrut végrehajtó bizottságának ama határozata ellen, hogy 1959-re és 1960-ra „befagyasztja" a munkabért.

Február 16. A Tunéziai Kommunista Párt nyilatkozatot tett közzé, amely szerint harcolni kell a külföldi csapatok Bizertából való kivonásáért.

Március 6. Moszulban 250 000 iraki békeharcos követelte Irak kiválását a bagdadi paktumból.

Március 8—10. Savvat ezredes reakciós lázadása Moszulban (Észak-Irak). A lázadást a hadsereg és a kommunisták vezette néptömegek leverték.

Március 10—11. Munkások, parasztok és katonák népes tüntetése Bagdadban Kasszem miniszterelnök mellett a moszuli lázadással kapcsolatban.

Március 25. Népes gyűlések és tüntetések Bagdadban és más iraki városokban abból az alkalomból, hogy Irak kilépett a bagdadi paktumból (március 24-én).

Április 15. Az Iraki Parasztszövetség alakuló kongresszusa.

Április 24—26. A Marokkói Munkaszövetség II. kongresszusa. Harcba szólította a népet a gyarmati rendszer maradványainak felszámolásáért. Az Isztiklal párt „törvénytelennek" nyilvánította a kongresszust, és kijelentette, hogy az autonóm szakszervezeteket támogatja.

Április 27. Az Iraki Köztársaság minisztertanácsa úgy határozott, hogy ünnepnappá nyilvánítja május elsejét.

Április. Kommunisták tömeges letartóztatása Jordániában.

Április. Az EAK szíriai tartományában közzétették a munkatörvényt, amely megfosztja a munkásokat minden vívmányuktól, a többi között a sztrájkjogtól.

Április. Az Arab Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségének II. kongresszusa. Határozatokat hoztak az algériai, az adeni és a bahreini nép nemzeti függetlenségi harcának támogatásáról. A kongresszus ellenséges álláspontra helyezkedett az Iraki Köztársasággal szemben.

Május 1. 20 000 dolgozó május elsejei tüntetése Casablancában. Ez volt az első május elsejei tüntetés Marokkó történetében.

Május 9. Közzétették az Iraki Szakszervezeti Szövetség nyilatkozatát, amely a termelés fokozására szólítja fel az iraki munkásokat.

Május 23. Az Iraki Kommunista Párt közzétette azt a határozatát, amelynek értelmében a nemzeti egység érdekében megszünteti a harcot a kommunistáknak a kormányban való részvételéért.

Május. Az első sztrájk Törökország történetében a rami „Lanatex" szövőgyárban.

Június 11—16. Az Iraki Demokratikus Ifjúsági Szövetség első konferenciája.

Június 25. A jordániai „El Dzsafre" börtönének politikai foglyai éhségsztrájkot hirdettek, tiltakozásul az igazságügyi hatóságok önkénye ellen.

Június 25. Damaszkuszban (Szíria) a hatóságok letartóztatták Farajallah Helout, a Libanoni Kommunista Párt titkárát.

Június 28. Közzétették az EAK szakszervezeteinek újjászervezéséről szóló rendeletet, amely kimondja, hogy meg kell szervezni mindkét tartományban az Általános Szakszervezeti Szövetséget, s a két szövetséget az EAK Általános Munkásszövetségében kell egyesíteni.

Június 29. Az Egyesült Nemzeti Front megalakulása Irakban. Tagjai: a Kommunista Párt, a Nemzeti Demokrata Párt balszárnya, a Kurdisztáni Egyesült Demokrata Párt és több demokratikus társadalmi szervezet.

Június 30. Közzétették az iraki Egyesült Nemzeti Front programnyilatkozatát. Követelései: az államapparátus megtisztítása, harc a köztársaság ellenségei ellen, népfelkelő csapatok felfegyverzése, a pozitív semlegesség elvén alapuló külpolitika, a demokratikus szabadságjogok kiterjesztése, általános közvetlen választások, a földreform megvalósítása, a halaszthatatlan népművelési és egészségvédelmi intézkedések végrehajtása.

Július 4. Tömeggyűlések és tömegtüntetések Izraelben, tiltakozásul az ellen, hogy Izrael fegyvereket ad el a Bundeswehrnek.

Július 8—13. Az Iraki Szakszervezeti Szövetség alakuló konferenciája. Határozatban mondták ki, hogy a szövetség belép a Szakszervezeti Világszövetségbe, és csatlakozik az Egyesült Nemzeti Fronthoz.

Július 8—21. A munkanélküli zsidó bevándoroltak tömegtüntetései több izraeli városban. A tüntetők követelték a munkához való jogot és a megkülönböztetés megszüntetését. A tüntetők helyenként összetűztek a rendőrséggel.

Július 14. Ünnepségek Irakban a forradalom 1. évfordulója alkalmából. Kirkukban reakciós körök megtámadták a felvonuló dolgozókat. Sokan meghaltak, megsebesültek.

Július közepe. Az Iraki Kommunista Párt Központi Bizottságának kibővített teljes ülése. Megtárgyalta a párt taktikai hibáit, amelyek abból adódtak, hogy a párt lebecsülte a nemzeti burzsoázia és a nemzeti kormány szerepét. Megállapította, hogy egyes esetekben megsértették a kollektív vezetés elvét. A plénum tömörülésre szólította fel az ország összes demokratikus erőit.

Július 17. Izraelben megválasztották a Hisztadrut IX. kongresszusán részt vevő küldötteket. A jobboldali szocialista „Mapai" a szavazatok 55,42%-át szerezte meg, vagyis az 1955-ös választásokhoz képest 2,32%-ot vesztett. A baloldali szocialista pártok — a „Mapam" és az „Ahdut Háávoda" — elutasították a Kommunista Pártnak az akcióegységre vonatkozó javaslatát.

Július 31—augusztus 1. Az Izraeli KP konferenciája kidolgozta a párt választási programját, amely követeli a függetlenség biztosítását, az arab–izraeli békét, az életszínvonal emelését, a demokratikus szabadságjogok védelmét.

Július 31—augusztus 1. Viharos tüntetések Haifában (Izrael) a bevándoroltak megkülönböztetése ellen. 50 tüntetőt letartóztattak. A rendőrséggel történt összetűzések során 7 ember súlyosan megsebesült.

Augusztus 3. Az Iraki Szakszervezeti Szövetség betiltása. Szadik Fellahit, a szövetség főtitkárát letartóztatták.

Augusztus 15. Alexandriában megkezdődött a legnagyobb közelkeleti kommunistaellenes per, melynek vádlottai az 1959 januárjában letartóztatott haladó egyiptomi közéleti személyiségek.

Szeptember 13—18. Az iráni Néppárt Központi Bizottságának VI. rendkívüli plénuma, amely megvitatta az iráni munkásosztály egységes pártjának megalakításával és a Néppárt belső egységének megszilárdításával összefüggő kérdéseket. Megállapodás jött létre, melynek értelmében az Azerbajdzsáni Demokratikus Párt beolvad az iráni Néppártba.

Október 29. A Marokkói Kommunista Párt ügyét tárgyaló casablan-

cál polgári bíróság elutasította a kormánynak a párt feloszlatására vonatkozó követelését. A kormány azzal az ürüggyel követelte a feloszlatást, hogy a párt tevékenysége összeegyeztethetetlen a vallással.

November 3. Parlamenti választások Izraelben. A mandátumok megoszlása: „Mapai" párt 47, a „Mapai"-hoz kapcsolódó arab pártok 4, „Mapam" 9, „Ahdut Háávoda" 7, Kommunista Párt 3 (27 374 szavazat), burzsoá pártok 49 mandátum.

November 12. Az Iraki Szakszervezeti Szövetség ismét legális.

November. A líbiai munkások első országos konferenciája, amely határozatot hozott az Országos Szakszervezeti Szövetség megalakítására. A konferencia állást foglalt a gyarmati népek függetlenségi harcának támogatása mellett.

December 15. Marokkóban letartóztatták és börtönbe vetették Mohamed Baszrit, az „Al-Tahrir" című lap igazgatóját és Abdurrahnan Juszifit, a lap főszerkesztőjét. Mindketten a Népi Erők Nemzeti Szövetsége nevű baloldali párt tekintélyes funkcionáriusai.

1960

Január 17. Az „Al Akhbar" című lap közli a Szíriai Kommunista Párt kiáltványát, amely élesen bírálta az EAK hatóságainak diktatórikus és terrorista kormányzati módszereit. A párt leszögezte, hogy a legfőbb veszély továbbra is a nemzetközi imperializmus, s egységes nemzeti front megalakításáért szállt síkra.

Február 2. Az Izraeli KP nyilatkozata elítéli a kormánynak az EAK határán végrehajtott katonai provokációit.

Február 3—5. A Hisztadrut IX. kongresszusa Tel Avivban (Izrael). Támogatta a jobboldali szocialista „Mapai" kormányzópárt reakciós politikáját. A napirend nem foglalta magában a kommunista küldöttek által felvetett két kérdést, a hidegháború elleni harc és az NSZK-ba irányuló fegyverszállítások kérdését. A kongresszus támogatta a munkabérek „befagyasztásának" politikáját.

Február 9. A marokkói fellebbviteli bíróság betiltotta a Marokkói KP tevékenységét.

Február 9. Megnyílt az Iraki Szakszervezeti Szövetség I. kongresszusa. Az iraki dolgozók egységének jelszava jegyében lezajlott kongresszus megtárgyalta Irak gazdasági fejlődésének kérdését.

Február 10. Az iraki kormány engedélyezte a Daud asz-Szajig nevű opportunista csoportnak, hogy „kommunista" elnevezéssel pártot alapítson, s ugyanezt megtagadta az igazi kommunistáktól.

Február 14. Az iraki kommunisták, élükön Zaki Heirivel, engedélyt kértek a hatóságoktól az „Ittihad as-Saab" (Népi Szövetség Pártja) megalakítására.

Február 15. Általános sztrájk Marokkóban, tiltakozásul a francia atombomba-kísérletek ellen.

Február 24. A villamosközlekedési dolgozók sztrájkja Beirutban (Libanon). A sztrájkolók követelései: 7 órás munkanap, a munkabér 10%-os emelése, kártérítés baleseti rokkantságért. A munkások kivívták követeléseik jelentős részének teljesítését.

Február 24. Az iraki belügyminisztérium nem engedélyezte az „Ittihad as-Saab" (az igazi iraki kommunista párt) megalakítását.

Március 10. Az Iraki Szakszervezeti Szövetség memorandumban tiltakozott Kasszem miniszterelnöknél a szakszervezeti mozgalom elfojtására irányuló szervezett kampány ellen.

Március 15. Az Izraeli KP elítéli Ben-Gurion és Adenauer kancellár tárgyalásait, és kijelenti, hogy „az izraeli kormány ezzel segítséget nyújt ahhoz, hogy Hitler utódát és ügyének folytatóját rehabilitálják a nemzetközi közvélemény előtt".

Március 20. Baszrában (Irak) 33 munkást letartóztattak „szakszervezeti tevékenységért". 410 munkást elbocsátottak.

Március 20. A marokkói Isztiklal párt kongresszusa bejelentette, hogy a Marokkói Munkásszövetség ellensúlyozására új szakszervezeti szövetséget alakít, Marokkói Dolgozók Általános Szövetsége elnevezéssel.

Március 23—25. Az izraeli jobboldali szocialista „Mapai" kongresszusa, amely teljes mértékben támogatta a Ben-Gurion-kormány külpolitikáját, valamint a provokatív szovjetellenes kampányt.

Március 25. Általános sztrájk Casablancában és Rabatban, tiltakozásul a Marokkói Dolgozók Általános Szövetsége nevű szakadár szakszervezeti központ megalakítása ellen. A sztrájkot a Marokkói Munkásszövetség hirdette meg.

Április 1—3. A tuniszi Általános Munkásszövetség VIII. kongresszusa.

Április 22. Az Arab Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségének végrehajtó bizottsága bojkottot hirdetett az amerikai hajók ellen, válaszul azokra a megkülönböztető rendszabályokra, amelyeket a New York-i kikötőben alkalmaztak az EAK „Kleopátra" nevű hajójával szemben.

Április 28. A legnagyobb török városokban diákzavargások kezdődtek a Menderes-féle diktatúra ellen. Véres összeütközésekre került sor a tüntetők és a rendőrség között. Ankarában és Isztanbulban kihirdették az ostromállapotot.

Május 4. Megkezdődött a párizsi „Santé" börtön algériai foglyainak éhségsztrájkja, tiltakozásul a vadállati bánásmód ellen.

Május 27. Katonai puccs Törökországban. A reakciós, népellenes Menderes—Bayer-rendszer megdöntése.

Május 29. Az első községi választások Marokkó történetében. A jobb-

oldali burzsoá Isztiklal párt a szavazatok 45%-át, míg a Népi Erők Nemzeti Szövetsége a szavazatoknak kb. 30%-át kapta meg.

Június 23. Marokkóban rendelet jelent meg, amely megállapítja a mezőgazdasági munkások bérminimumát.

Augusztus 15—17. Általános sztrájk Adenben a sztrájkjogot korlátozó új munkásellenes törvény ellen.

Augusztus 24. Kirkukban (Irak) terroristák meggyilkolták Samunt, a kommunista párt tekintélyes tagját.

Szeptember 1. Az Algériai KP nyilatkozatban támogatja az Algériai Köztársaság ideiglenes kormányának azt a követelését, hogy az ENSZ ellenőrzésével tartsanak népszavazást Algériában.

Október 1. A bagdadi (Irak) katonai törvényszék 6 szakszervezeti funkcionáriust ítélt el „sztrájkra való felbújtásért".

Október 1. A. K. Busztanit, az „Ittihad as-Saab" című iraki kommunista lap főszerkesztőjét 3 havi börtönre ítélték. A lapot 10 hónapra betiltották.

Október 4—5. A libanoni textilmunkások általános sztrájkja 260 textilmunkás elbocsátása miatt. A gyárosok elhalasztották az elbocsátást, mire a sztrájk megszűnt.

Október 12. A casablancai kikötő munkásai és alkalmazottai a Marokkói Munkaszövetség felhívására 24 órás általános sztrájkot tartottak a munkabér emeléséért és az anyagi helyzet megjavításáért.

Október 12. Közzétették az Izraeli KP Központi Bizottsága teljes ülésének határozatát, amely felhívja a dolgozókat, hogy „alakítsanak egységfrontot Izrael politikájának megváltoztatásáért, a béke, a függetlenség, a semlegesség, a Szovjetunióval való barátság, valamint az afrikai és az ázsiai népek felszabadító mozgalmával való szolidaritás politikájáért".

Október 29—30. Dohánygyári munkások tiltakozó tüntetése Bagdadban az ellen, hogy a hatóságok meghamisították a dohánygyári munkások és alkalmazottak szakszervezeti vezetőinek választását. A tüntetők összetűztek a rendőrséggel. A választásokat érvénytelenítették.

November 19—21. A török szakszervezetek IV. konferenciája Ankarában. A konferencia követelései: a szakszervezetekről szóló törvény módosítása, munkatörvény életbe léptetése, béremelés, a sztrájkjog és a kollektív szerződés megkötéséhez való jog azonnali elismerése. A konferencia képviseletet követelt a munkások számára a medzsliszben (nemzetgyűlés).

December 10—11. A muzulmán lakosság tüntetései Algírban és Oranban a nemzeti függetlenség mellett. Francia ejtőernyősöket és idegenlégiós csapatokat vetettek be az algériaiak ellen. December 11-én Algírban 80 ember meghalt, 1500 megsebesült.

December 31. A libanoni kormány elrendelte, hogy 1961. január 1-én 15%-kal fel kell emelni valamennyi munkás és alkalmazott bérét, a bérminimumot pedig havi 94 libanoni fontról 125-re emelte. A határozat a libanoni dolgozók növekvő sztrájkmozgalmának nyomására született meg.

1961

Január 20. Tömeggyűlés Teheránban az iráni választási módszerek ellen. A Nemzeti Front által rendezett tömeggyűlés a legnagyobb gyűlés volt az 1953-as reakciós államcsíny óta.

Január. Többszöri diáktüntetések Teheránban a választási szabadság elfojtása ellen, a letartóztatott diákvezetők szabadon bocsátásáért.

Február 5. Az Arab Liga Tanácsának bagdadi ülésszaka alkalmával nagy imperialistaellenes tüntetés Bagdadban az agresszív katonai tömbök politikája ellen.

Február 20. Megalakult a Török Munkáspárt. Elnökévé Avni Eraklanit, az isztambuli szakszervezetek elnökét választották.

Március vége. Bagdadban sortüzet nyitottak az adóemelések ellen tüntetőkre.

Április 8. A nácizmus ellen harcolók V. konferenciája Izraelben. Jelszava: „Az Eichmann-per a nácizmus feletti ítélkezés legyen." A konferencia végén Tel Avivban tömegtüntetés volt Eichmann cinkosai — Globke, Oberländer és társaik — ellen.

Április 2. Szaúd-Arábia nöptömegeinek nyomására nem hosszabbították meg a dhahrani amerikai támaszpontról szóló egyezményt, s így e támaszpont átment Szaúd-Arábia birtokába.

Május eleje. Teheránban a rendőrség tüzet nyitott a sztrájkoló pedagógusok tüntetésére. Egy tüntető meghalt. Másnap 10 000 ember némán tüntetett. A pedagógusok folytatták sztrájkjukat, s a felelősök megbüntetését, a fizetések emelését követelték. Az ország minden tanintézete bezárta kapuit.

Május eleje. Irakban letartóztatták a május elsejei tüntetés több vezetőjét.

Május 9. Irak katonai kormányzója bezáratja a békeharcosok országos tanácsának irodáját.

Május közepe. Iránban földreformot követelnek a parasztok tömegei. Egyes helyeken földfoglalás volt.

Május 18. 60 000 ember vett részt Teheránban a Nemzeti Front által rendezett tömeggyűlésen. A résztvevők új választások kiírását követelték.

Május 30. A Libanoni Kommunista Párt titkársága közölte, hogy egy szíriai börtönben kínzások közben meggyilkolták Farajallah Helout, a párt főtitkárát, a kiváló arab forradalmárt.

Május 31—június 3. Az Izraeli Kommunista Párt XIV. kongresszusa. Felhívta a népet a bonni militaristákkal paktáló, az amerikai nagytőkét szolgáló Ben Gurion-kormány elleni harcra.

Május vége—június. Nagy sztrájkhullám Iránban. Sztrájkolnak a teheráni olajvállalatok dolgozói.

Június eleje. A világ minden részéből tiltakozások érkeznek az Egyesült Arab Köztársaság kormányához Farajallah Helou meggyilkolása miatt.

Június 19. Bejelentették, hogy Kuwait sejkség angol védnöksége megszűnt, Kuwait önálló állam lett.

Július 18—19. Angol csapatok Hadramauthban, az Arab félszigeten megütköztek felkelő nomád arab törzsekkel. 257 angol katona elesett.

Július 20. Az iráni rendőrség letartóztatta a haladó Nemzeti Front hat vezetőjét „zavargások és nyugtalanság szítása" címén.

Augusztus 15. Választások Izraelben. A „Mapai" 6 mandátumot vesztett, de 41 mandátumával így is a legerősebb párt maradt. A kommunista párt 5 mandátumot kapott, 2-vel többet, mint legutóbb.

Október 6. Közzétették a Szíriai Kommunista Párt nyilatkozatát, mely Szíriának az EAK-tól való elszakadását a nép nagy győzelmének nevezi, élesen elítéli a megdöntött rendszert, amely tömegesen vetett börtönbe hazafiakat, meggyilkolta Farajallah Helout s több más kiváló arab kommunistát.

Október 25—november 11. Hatvan politikai, többségében kommunista fogoly éhségsztrájkja a jordániai Amman börtönében.

November 19. Haled Bagdast, a Szíriai Kommunista Párt főtitkárát, a régi szíriai parlament képviselőjét a damaszkuszi repülőtéren nem engedték kiszállni a repülőgépből, s kényszerítették, hogy ugyanazzal a géppel hagyja el Szíriát. Így megakadályozták, hogy jelöltesse magát a decemberi választásokon.

November. Iszfahanban 94 iráni dolgozót letartóztattak a sztrájkoló munkások támogatása és röpiratok terjesztése miatt.

November 29. A damaszkuszi börtönben levő kommunisták levelet intéztek a szíriai hatóságokhoz, amelyek 60 nappal a nép és a hadsereg felkelése után még mindig fogva tartják őket.

December közepe. Az iráni Tudeh párt Központi Bizottságának felhívása 90 bebörtönzött hazafi megmentésére, akiket kínvallatásoknak vetettek alá, s akiket ki akarnak végezni. A párt felhívta a néptömegeket, hogy tömörüljenek egységes hazafias frontba a sah rendszerének megdöntésére, az imperialisták kiűzésére, s a Moszadik vezette nemzeti kormány megalakításának kivívására.

1962

Január 23. Izrael történetének első általános sztrájkja.

Január vége. Az Izraeli Kommunista Párt országos értekezlete megállapította, hogy a párttagság 1961-ben 24%-kal növekedett.

Február 19. Országos figyelmeztető sztrájk Izraelben a kormány gazdasági politikája és a drágaság ellen.

Február vége. Jordániában a rendőrség meggyilkolta Abdul Fattah Tulsztan kommunista tanítót. A kommunista párt felhívta a népet, hogy emelje fel szavát a zsarnokság, a kínzások és a gyilkosságok ellen, harcoljon nemzeti demokratikus kormányért.

Február vége. A jordániai békeharcosok a világ közvéleményéhez fordultak felhívással. Jordánia börtönei zsúfoltak, életveszély fenyegeti a letartóztatottakat, köztük a Béke-világtanács két tagját.

Május. 40 000 török munkás tüntetett Izmirben 25%-os béremelést követelve. A város történetében ez volt az első ilyen tömegmegmozdulás.

AFRIKA

1959

Január 4. Tüntetések Leopoldville-ben (Kongó) az ország függetlensége mellett. A rendőrség a tüntetők közé lőtt.

Január 15—18. A Fekete-afrikai Általános Munkásszövetség első kongresszusa Conacryban (Guinea). Jelen voltak Francia Nyugat- és Egyenlítői Afrika, Togo, Guinea és más országok küldöttei. A kongresszus célja: kidolgozni az afrikai szakszervezetek közös akcióinak programját.

Január. A Keresztény Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségéhez tartozó afrikai szakszervezetek konferenciája. Határozatot hoztak, hogy megalakítják a Keresztény Dolgozók Nemzetközi Szövetségének regionális szervezetét, a Keresztény Dolgozók Pánafrikai Szövetségét, Brazzaville központtal.

Január vége—március eleje. Tömeges megmozdulások Nyaszaföldön a Rhodesia—Nyaszaföld Szövetségből való kilépés mellett. A megmozdulásokat katonaság fojtotta el.

Február 26. Rendkívüli állapot bevezetése Dél-Rhodesiában.

Március 3. Nyaszaföldön kihirdették a rendkívüli állapotot, törvényen kívül helyezték a Nyaszaföldi Afrikai Nemzeti Kongresszust, tömeges letartóztatásokra és tömeges kivégzésekre került sor a bennszülött lakosság körében.

Március 7. A Dél-afrikai Unió parlamentje elé törvényjavaslatot terjesztettek, amelynek célja az afrikai szakszervezetek jogainak korlátozása.

Március 8. A nigériai szakszervezetek egyesített konferenciája Enuguban. Új szakszervezeti központot alakítottak: a Nigériai Szakszervezeti Szövetséget.

Március 29. A kenyai rendőrség letartóztatta J. M. Oijangit, a nairobi Afrikai Kongresszus párt főtitkárát.

Március. A dél-rhodesiai törvényhozó gyűlés jóváhagyta a „megbékélési törvényt", amely megtiltja a szakszervezeteknek a politikai tevékenységben való részvételt.

Április 10. A Ghanai Szakszervezeti Kongresszus elhatározta, hogy belép a Fekete-afrikai Általános Munkásszövetségbe, s hogy összehívja Accrába egész Afrika szakszervezeteinek konferenciáját.

Április 10—13. A kongói politikai pártok és csoportok első országos kongresszusa Luluabourg-ban. A kongresszus elhatározta, hogy 1961 januárjában megalakítja a kongói kormányt.

Április 14. Dzsomo Kenyatta tekintélyes kenyai szabadságharcost és a Kenyai Afrikai Unió 4 másik funkcionáriusát a tömeges tiltakozások nyomására kiengedték a börtönből, de megtiltották nekik, hogy elhagyják Lodwar városkát, ahol szigorú rendőri felügyelet alatt állnak.

Május 12. A holai (Kenya) táborban 144 fogoly éhségsztrájkba lépett, tiltakozásul 11 bajtársuk meggyilkolása ellen.

Május 12. A felkelő foglyok elfoglalták a körzeti börtönt Észak-Ugandában.

Május 18. A Réunioni Kommunista Párt megalakulása. A párt első titkárává P. Vergest választották.

Május 21. Az afrikai szakszervezetek és vállalkozók képviselőinek konferenciája Leopoldville-ben (Kongó); a vállalkozók kénytelenek voltak elismerni a szakszervezeti szabadságjogokat és a szrájkjogot.

Május 23. Tömegtüntetések Katweben (Uganda) a Nemzeti Mozgalom nevű hazafias szervezet betiltása ellen. A tüntetések jelszava: függetlenséget Ugandának!

Május. Renkívüli állapot Ugandában. A hazafias szervezetek feloszlatása.

Május vége. Batában (Dél-Kamerun, angol gyámsági terület) a „Kamerun fejlesztésére alakult társaság" 6000 munkása tiltakozó sztrájkot hirdetett a törvénytelen elbocsátások ellen. A sztrájk csakhamar más ültetvényekre is átterjedt.

Június 26. A Dél-afrikai Unióban az Afrikai Nemzeti Kongresszus és más demokratikus szervezetek felhívására megkezdődött az apartheid-politikát támogató cégek áruinak bojkottja.

Június—szeptember. Forrongások Natalban (Dél-afrikai Unió) az apartheid-politika ellen.

Július 4. A Kongói Nemzeti Mozgalom, a Kongói Demokrata Párt, a Függetlenségi Párt és más kongói politikai pártok üzenetet intéztek a belga parlamenthez és kormányhoz, s követelték, hogy rendezzenek népszavazást ENSZ-megfigyelőkből alakult bizottság ellenőrzésével.

Július 25—26. A Fekete-afrikai Általános Munkásszövetség Főtanácsának ülésszaka. A megvitatott kérdések: az afrikai népek egysége és függetlensége, az algériai probléma, a szaharai atomfegyver-kísérletek kérdése és más problémák.

Augusztus 3. Rendőrségi sortűz Bissauban (Portugál Guinea), sztrájkoló dokkmunkásokra. Ötven halott.

Augusztus 8. Általános szakszervezeti konferencia a Fekete-afrikai Általános Munkásszövetség, a Hivő Munkások Afrikai Szövetsége, a Mali Vasutasszövetség és más szakszervezetek képviselőinek részvételével. Megvitatták az afrikai szakszervezetek egységének kérdését.

Augusztus 25. A lagosi (Nigéria) értekezleten a ghanai és a nigériai szakszervezetek vezetői határozatot hoztak a Nyugat-afrikai Szakszervezetek Szövetségének megalakítására.

Augusztus—december. A kameruni nemzeti felszabadító hadsereg sikeres akciói a francia gyarmatosítók seregei ellen.

Szeptember 11—13. A „Force Ouvrière"-hez (és a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségéhez) tartozó Szabad Szakszervezetek Afrikai Szövetségének kongresszusa Abidzsánban. A kongresszus megvitatta a gazdasági problémákat és a munkásmozgalomban való befolyásért vívott harc kérdéseit.

Szeptember 14—17. A Guineai Demokrata Párt V. kongresszusa, amely megvitatta az ország fejlesztésének 1960—1962. évi hároméves tervét.

Október 11. Községi választások Madagaszkárban. A Függetlenségi Kongresszus Tananariveben és Diégo-Suarezben megszerezte a mandátumok többségét.

Október 20. Tömegtüntetések Nairobiban (Kenya) Dzsomo Kenyatta teljes szabadságáért.

Október 23—28. A Kongói Nemzeti Mozgalom nevű párt I. kongresszusa Stanleyville-ben. Patrice Lumumba Belga Kongó függetlenségének azonnali kikiáltásáért szállt síkra.

Október 26. A szenegáli szakszervezetek konferenciája elhatározta, hogy megalakítja a Szenegáli Munkásszövetséget, amely magában foglalja majd a már működő szakszervezeti szövetségeket: a Szabad Szakszervezetek Autonóm Szövetségét, a Force Ouvrière-t, a Fekete-afrikai Általános Munkásszövetséget, a Fekete-afrikai Ál-

talános Autonóm Munkásszövetséget, és a vasutasszakszervezetet.

Október 26. A Ghanai Szakszervezeti Kongresszus főtitkára kijelentette, hogy a szervezet többé nem tekinti magát a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége tagjának.

Október 30. Forrongások Stanleyville-ben (Kongó); a rendőrség a tüntetők közé lőtt.

Október. Betiltják az Ugandai Szabadság Szövetségét.

November 1. Patrice Lumumbának, a Kongói Nemzeti Mozgalom vezetőjének letartóztatása.

November 3. 8000 kongói munkás sztrájkja az elisabethville-i növényolaj-termelő üzemekben.

November 6—10. Accrában (Ghana) konferenciát tartottak, amely megvitatta az Afrikai Szakszervezeti Szövetség megalakításának kérdését.

November 9—15. A Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségének kezdeményezésére Lagosban (Nigéria) megtartották az afrikai szakszervezetek II. konferenciáját, amelynek célja az afrikai szakszervezeti mozgalom egységének megbontása volt.

November 12. Belgium kihirdette a rendkívüli állapotot Ruanda gyámsági területen.

November 13—28. 20 000 afrikai vasutas sztrájkja Kenyában, tiltakozásul a faji megkülönböztetés ellen.

November 19—december 5. 6000 ugandai vasutas sztrájkja a kenyai sztrájkolókkal való szolidaritás jeléül.

November. Megmozdulások a Dél-afrikai Unió fokvárosi tartományában a kormány fajüldöző politikája ellen.

1960

Január 1. A Kameruni Köztársaság függetlenségének kikiáltása.

Január 24. Afrikaiak tömegtüntetése Durbanban (Dél-afrikai Unió). A tüntetők az ellen tiltakoztak, hogy bennszülöttek nem vehetnek részt abban a népszavazásban, amelyet a Dél-afrikai Uniónak Dél-afrikai Köztársasággá nyilvánítása kérdésében tartanak. A tüntetők és a rendőrség összetűzése során többen meghaltak vagy megsebesültek.

Január 25. A kongói közvélemény nyomására a belga hatóságok kiengedték a börtönből Lumumbát, a Kongói Nemzeti Mozgalom vezetőjét.

Január 25—31. Az afrikai népek II. konferenciája Tuniszban több mint 30 afrikai ország képviselőinek részvételével. Napirend: 1. Afrika függetlensége, 2. harc a kolonializmus és a neokoloniа-

lizmus ellen, 3. a gazdasági és a társadalmi fejlődés, 4. az afrikai egység.

Január. Az első kerületi tanácsválasztások Ugandában. Az önkormányzatért harcoló Ugandai Nemzeti Kongresszus a 43 mandátumból 38-at szerzett meg.

Február 1. 135 sztrájkoló afrikai munkás letartóztatása a Dél-afrikai Unióban.

Február 8—április 30. Több mint 10 000 afrikai vasutas sztrájkja Tanganyikában. A sztrájkolók a munkabér emelését, a minősítések felülvizsgálását és a jogtalanul elbocsátottak visszahelyezését követelték.

Február 24. A Kariba vízi erőmű (Dél-Rhodesia) építkezésén dolgozó mintegy 2000 afrikai sztrájkba lépett, s követelte a föld alatti munkát végzők bérének emelését. A sztrájk közvetlen oka a február 20-i bányakatasztrófa volt.

Március 21. Sharpeville-ben (Dél-afrikai Unió) a Pánafrikai Kongresszus tüntetéseket szervezett a személyazonossági igazolványra vonatkozó törvények ellen. A rendőrök több mint 60 embert megöltek, több százat megsebesítettek.

Március 28. A Dél-afrikai Unió társadalmi szervezetei gyásznapot hirdettek a sharpeville-i áldozatok emlékére. Az általános sztrájk kiterjedt valamennyi iparágra és a közlekedésre.

Március 30. A dél-afrikai kormány bevezette a rendkívüli állapotot.

Április 4—14. 700 afrikai bennszülött bányász sztrájkja az észak-rhodesiai rézbányákban.

Április 6. A Kongói Nemzeti Mozgalom kongresszusa Luluabourg-ban.

Április 7. Accrában (Ghana) megnyílt az afrikai kormányzati és társadalmi szervek képviselőinek rendkívüli konferenciája. Napirend: a béke és a biztonság szavatolásának útjai az afrikai kontinensen.

Április 8. A dél-afrikai kormány betiltotta a Pánafrikai Kongresszus tevékenységét.

Április 9. Bejelentették a Kongói Keresztény Szakszervezetek Szövetségének átszervezését. Új neve Kongói Dolgozók Szövetsége. A szervezet élére kongói bennszülötteket állítottak.

Április 10. Kamerunban terror és megtorló intézkedések közepette tartották meg a parlamenti választásokat. Eredmények: a 100 mandátumból a Kameruni Nemzeti Unio (Kamerun kormányzó pártja) 60, a Kameruni Népek Szövetsége 22 mandátumot szerzett.

Április 15. Conacryban (Guinea) befejeződött az ázsiai és az afrikai népek II. szolidaritási konferenciája. Határozatot hoztak az imperializmus és a kolonializmus elleni harcról, a dél-afrikai, az algériai és a kameruni eseményekről.

Április 27. Kikiáltották Togo Köztársaság függetlenségét.

Május 4. Mangaliso Sobukwét, a Dél-afrikai Unióban betiltott Pánafrikai Kongresszus elnökét háromévi börtönbüntetésre ítélték.

Május 10. Londonban megteremtették a Dél-afrikai Unióban működő Afrikai Nemzeti Kongresszus, Pánafrikai Kongresszus és Indiai Kongresszus egységfrontját.

Május 11. Brazzaville-ben a Kongó Köztársaság nemzetgyűlése több rendkívüli törvényt hozott a szakszervezeti jogok és a demokratikus szabadságjogok megszüntetésére.

Május 23. A Kongói Nemzeti Mozgalom rendkívüli kongresszusa Patrice Lumumba elnökletével. A párt követelte a belga csapatok azonnali kivonását, a belga katonai támaszpontok megszüntetését, továbbá követelte, hogy valamennyi vezető posztra haladéktalanul kongói állampolgárokat nevezzenek ki stb.

Május 25. Befejeződtek a kongói parlamenti és tartományi gyűlési választások. A parlamenti választások eredményei: Kongói Nemzeti Mozgalom (Lumumba pártja) és a hozzá csatlakozó csoportok — 41 mandátum, Nemzeti Haladó Párt és a hozzá csatlakozók — 21, Afrikai Szolidaritás Párt (Gizenga pártja) — 13, ABAKO (Kaszavubu pártja) — 12, CEREA — 10, Kongói Nemzeti Mozgalom (Kalondzsi szárnya) — 8, Konakat (Csombe pártja) — 8, Balubakat Párt — 7, Puna — 7, egyéb pártok — 10 mandátum.

Június 7. Transkei körzetében (Dél-afrikai Unió) a rendőrség repülőgépek és helikopterek fedezete mellett tüzelt az afrikai tüntetőkre, akik tiltakoztak az ellen, hogy a dél-afrikai hatóságok bábvezéreket neveztek ki a törzsek élére. Több mint 25-en meghaltak, és mintegy 60-an megsebesültek.

Június 9. A Szakszervezeti Világszövetség Főtanácsa táviratot intézett a Kongó Köztársaság (Brazzaville-ben székelő) kormányához, tiltakozásul Julien Bukambunak, az Afrikai Általános Munkásszövetség főtitkárának és a szövetség más vezetőinek önkényes letartóztatása ellen; az SZVSZ követelte a szakszervezeti jogok helyreállítását és tiszteletben tartását.

Június 12—24. A független afrikai államok II. konferenciája Addisz-Abebában. A konferencia megvitatta a politikában, a gazdaságban és a függetlenségi harcban megnyilvánuló afrikai szolidaritás fejlődésének problémáit, a többi között a dél-afrikai faji megkülönböztetést, az algériai háborút, a szaharai francia atomkísérleteket stb.

Június 20. A Mali Államszövetség függetlenségének kikiáltása.

Június 23. Megalakul a kongói kormány, élén P. Lumumbával.

Június 25. A Malgas Köztársaság (Madagaszkár) függetlenségének kikiáltása.

Július. A Kenyai Szakszervezeti Szövetség konferenciája.

Július 1. Szomálla függetlenségének kikiáltása.

Július 4. A coquilhatville-i (Kongó, Egyenlítői Tartomány) munkások általános sztrájkja a munkabérek emeléséért. A rendőrség tüzet nyitott a tüntetőkre.

Július 6. Kongói csapatok felkelése Thysville-ben és Leopoldvilleben a belga szoldateszka ellen.

Július 10. Belga ejtőernyősök leszállása Kongóban; a Kongó elleni belga agresszió kezdete.

Július 11. A Sabena légiközlekedési társaság kongói személyzetének sztrájkja Leopoldville-ben. Követelések: bennszülött káderek munkába állítása, segély folyósítása lakbérekre és a sokgyermekes családoknak.

Július 11. A kongói kormány bejelentette, hogy 30%-kal emeli a bennszülött munkások bérét.

Július 13. A Lumumba-kormány segítséget kért az ENSZ-től a belga agresszió visszaveréséhez.

Július 28. A leopoldville-i távközlési központ munkásai, valamint a postaalkalmazottak sztrájkba léptek a belga szakemberek visszatérése miatt.

Augusztus 1. Dahomey függetlenségének kikiáltása.

Augusztus 3. Nigéria függetlenségének kikiáltása.

Augusztus 5. Felső-Volta függetlenségének kikiáltása.

Augusztus 7. Az Elefántcsontpart függetlenségének kikiáltása.

Augusztus 11. A Csád Köztársaság függetlenségének kikiáltása.

Augusztus 13. A Közép-afrikai Köztársaság függetlenségének kikiáltása.

Augusztus 15. Kongó (volt francia) függetlenségének kikiáltása.

Augusztus 17. Gabon függetlenségének kikiáltása.

Augusztus 25. A ghanai nemzetgyűlés jóváhagyta az ipari törvény módosítását, amely kötelezővé teszi a munkások belépését a szakszervezetbe.

Augusztus 26. Nkrumah, ghanai elnök bejelentette az évi 360 font sterlingnél alacsonyabb fizetésű dolgozók bérének emelését.

Augusztus 31. Befejeződött Leopoldville-ben a független afrikai államok konferenciája, amely teljes súlyával a gyarmatosítók ellen harcoló kongói nép mellé állt.

Szeptember 1. A dahomeyi kormány levette az országgyűlés napirendjéről azt a törvényjavaslatot, amely gyakorlatilag megtiltja az állami tisztviselők sztrájkjait. Ez a törvényjavaslat volt a legfőbb oka annak a 24 órás sztrájknak, amelyet a Fekete-afrikai Általános Munkásszövetség erre a napra meghirdetett.

Szeptember 4. Alsóházi választások Madagaszkárban. A baloldali „Szövetség Madagaszkár függetlenségéért" óvást emelt a meghamisított választások eredményei ellen, követelte a hamisítók meg-

büntetését, s tiltakozásul megtagadta a szenátusi választásokon való részvételt.

Szeptember 5. Kaszavubu szembefordul a Lumumba vezette kongói kormánnyal.

Szeptember 14. Mobutu ezredes lázadása a Lumumba-féle törvényes kongói kormány ellen.

Október 4. 2000 ugandai bennszülött tanító sztrájkja.

Október 10. Megkezdődött 2000 béremelést követelő munkás sztrájkja Bulavajóban (Dél-Rhodesia). Válaszul a kormány mozgósította a területi katonaságot, amelynek alegységei megszállták a bennszülöttek településeit.

Október 14. Tömegtüntetés Leopoldville-ben a Lumumba-kormány mellett.

Október 20. Sztrájkok Kenyában. A sztrájkolók Kenyatta kiszabadítását és a függetlenséget követelték.

Október 22—24. Dél-Rhodesiában mintegy 500 embert tartóztattak le és vittek koncentrációs táborokba.

Október 24. Általános sztrájk Cotonouban és Porto-Novóban (Dahomey), tiltakozásul a kormány gazdaságpolitikája ellen. A sztrájkot a Fekete-afrikai Általános Munkásszövetségnek és a Hivő Munkások Afrikai Szövetségének dahomeyi szervei irányították.

Október 28. A dahomeyi dolgozók 24 órás általános sztrájkja. Követelték a munkabérek emelését és a szakszervezetellenes törvényjavaslat elvetését.

November 4. Az Észak-Rhodesiában dolgozó európai bányászok szakszervezete állást foglalt az iparban alkalmazott faji megkülönböztetés megszüntetése mellett.

November 7—11. A Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségéhez tartozó afrikai szakszervezetek III. regionális konferenciája Tuniszban. A konferencián megalakult az afrikai országok szakszervezeteinek regionális szervezete.

December 1. Port Francqui városában Mobutu lázadó erői letartóztatták P. Lumumbát, a Kongói Köztársaság miniszterelnökét. Ugyanaznap letartóztatták M. Mpolo hadügyminisztert és J. Okitót, a szenátus elnökét. December 3-án Lumumbát a thysville-i börtönbe zárták.

December 3—5. A leopoldville-i lakosság tüntetései a Lumumba miniszterelnökkel szemben alkalmazott vadállati bánásmód ellen.

December 4. Az Afrikai Szakszervezeti Szövetség megalakítását előkészítő bizottság felhívta az összes afrikai szakszervezeteket, hogy lépjenek ki mindennemű nemzetközi szakszervezeti szövetségből. A bizottság elítélte a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségét, mert akadályokat gördít az Afrikai Szakszervezeti Szövetség megalakítása elé.

December 13. Antoine Gizenga kongói miniszterelnök-helyettes bejelentette, hogy Stanleyville-t nyilvánították Kongó ideiglenes fővárosává és a kormány tartózkodási helyévé. Gizenga azt is bejelentette, hogy Lumumba letartóztatása folytán magára vállalja a miniszterelnöki teendők ellátását.

December 16. A nigériai ólombányák 47 000 munkásának sztrájkja. A bányászok a munkabér emelését és afrikai káderek előtérbe helyezését követelték.

December 25. A törvényes kongói kormány ellenőrzése alá vette Kivu tartományt.

1961

Január eleje. Dakar kikötőmunkásainak sztrájkja. A sztrájkot vezetőinek letartóztatása után a szenegáli hatóságok elfojtották.

Január 10. Az Algériai Kommunista Párt nyilatkozatában megállapította, hogy a nép követte a nemzeti szervezetek — a Nemzeti Felszabadító Front és a kommunista párt — felhívását, és bojkottálta a népszavazást. A harcot folytatni kell a tűzszünetre és az önkormányzat tényleges biztosítékaira vonatkozó tárgyalások megkezdéséért.

Január 10. Az Arab Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségének végrehajtó bizottsága felhívta az arab dolgozókat, hogy bojkottálják a francia hajókat, repülőgépeket és árukat, s ezzel is támogassák Algéria népének függetlenségi harcát.

Február 3. Luandában, Angola fővárosában, fegyveres szabadságharcosok megtámadták a katonai és polgári börtönöket, hogy kiszabadítsák a gyarmati uralom foglyait. Az összetűzéseknek 31 halottja van, köztük 6 rendőr.

Február 4. A londoni „Daily Worker" felhívást tett közzé 370 egyiptomi politikai fogoly megmentésére. Többen már belehaltak a kínzásokba.

Február 13. Nyilvánosságra került Lumumba kongói miniszterelnök, Mpolo miniszter és Okito szenátusi elnök meggyilkolásának híre.

Február 15. Újabb sikertelen kísérlet Luandában a foglyok kiszabadítására. Az összetűzéseknek mintegy 100 halálos áldozatuk volt.

Február 21. Franciaország és Algéria szakszervezeteinek és diákszervezeteinek küldöttségei közös nyilatkozatban követelték a tárgyalásokat és a gyarmati rendszer felszámolását.

Március eleje. A Marokkói Kommunista Párt vezetői levelet intéztek II. Hasszán királyhoz. Felvetették benne a párt legalitásának kérdését. Javasolták a nemzeti, imperialistaellenes egységfront létrehozását négy pont alapján: 1. az összes külföldi csapatok ki-

vonása, beleértve az amerikaiakat és a spanyolokat; 2. a még megszállt vidékek felszabadítása; 3. alkotmányozó nemzetgyűlés; 4. a nemzetgazdaság megszabadítása a külföldi tőkés monopóliumoktól, a létfontosságú iparágak államosítása, radikális földreform.

Március eleje. II. Hasszán marokkói király a mezőgazdasági miniszteri tárcát ajánlotta fel a betiltott kommunista pártnak.

Március 9. Gizenga nyilatkozott, hogy Kongó életének normalizálása csak a törvényes kormány és a parlament jogainak helyreállítása útján lehetséges.

Március. Az algériai Nemzeti Felszabadító Hadsereg kiszabadított mintegy 1000 algériai foglyot, akik Kelet-Algériában egy francia koncentrációs táborban voltak.

Március 14. A dél-afrikai Bászutóföld első nagy általános sztrájkja. Súlyos összetűzések voltak az angol gyarmati csapatokkal.

Március közepe. Tömegsztrájkok sorozata Angolában.

Március 25—26. Pietermaritzburgban (Dél-afrikai Unió) a terrorintézkedések ellenére 45 politikai szervezet képviseletében megjelent 1400 küldött részvételével megtartották a dél-afrikai népek első országos konferenciáját.

Április 8. Cabinda portugál gyarmat lakosságának nagy tüntetése. A gyarmati katonaság sortüze 73 tüntetőt megölt.

Április. Az angolai felkelők folytatják harcukat. Nagyobb területeket ellenőrzésük alatt tartanak.

Április. Az algériai, a francia, a marokkói és a tunéziai kommunisták képviselői értekezletükön közös nyilatkozatot fogadtak el, s meghatározták, melyek a kommunisták céljai és feladatai az Algéria függetlenségéért folyó harcban.

Április 27. Sierra Leone független állam lett.

Május 24—30. Casablancában megtartották a szakszervezetek első afrikai kongresszusát 38 afrikai ország szakszervezeti küldötteinek részvételével. A konferencia megalakította az Afrikai Szakszervezetek Szövetségét. A tanácskozások közben kiderült, hogy Irving Brown a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége részéről több küldöttet meg akart vesztegetni, hogy foglaljon állást a kettős tagság mellett, vagyis azért, hogy az afrikai szakszervezetek a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségéhez is tartozzanak.

Május 29—31. A Dél-afrikai Unió afrikai lakosságának háromnapos általános sztrájkja a Verwoerd-kormány kegyetlen fajüldöző politikája ellen.

Május 31. Államellenes összeesküvés vádjával letartóztatták a betiltott Dahomeyi Demokratikus Tömörülés vezetőjét.

Június 1. Véres választások Zanzibarban. Az angol gyarmati rendőr-

ség 66 embert megölt, sokat megsebesített, s mintegy 1200-at letartóztatott.

Június 11. Tüntetés a zanzibari Nacionalista Párt főtitkárának, Abdurrahman Mohamednek tárgyalása napján a bíróság épülete előtt.

Július 1. Hatalmas tüntetések Algériában az ország kettészakításának francia terve ellen. Súlyos összetűzések, sok halott.

Július vége. A dél-rhodesiai sztrájk fegyveres harcokba csapott át.

Augusztus eleje. Függetlenségi harc kezdődött Portugál Guineában a gyarmati rendszer ellen. A felkelők megütköztek a katonasággal.

Augusztus 5—13. Hatalmas népmozgalom Észak-Rhodesiában az angol gyarmatosítók ellen. Angol repülőgépeket vetettek be a támadó partizáncsapatok ellen.

Augusztus 7. Tunézia Kommunista Pártjának Központi Bizottsága nyilatkozott a bizertai eseményekről. Támogatja a kormányt a Bizerta francia katonai megszállása elleni harcban, de figyelmezteti, hogy e harcban Tunézia igazi barátaira, a függetlenség tényleges híveire kell támaszkodnia.

Augusztus 14. Jelentették, hogy Dzsomo Kenyatta, Kenya kiváló nemzeti vezetője, akit az angolok 1953-ban hét évre börtönbe vetettek, majd száműzetésben tartottak, visszanyerte szabadságát.

Augusztus 15. Az első nyaszaföldi választásokon a Nemzeti Mozgalom Párt elnyerte a néger választók számára biztosított 20 mandátum mindegyikét, továbbá 3 mandátumot szerzett az európaiak és az ázsiaiak listáján. A fajgyűlölő Welensky miniszterelnök pártja 5 mandátumot kapott.

Augusztus 15. Több hazafias irányú pártból megalakult Kongóban a Lumumba Nemzeti Párt.

Augusztus. Ruanda-Urundi gyámsági terület közelgő első választása küszöbén a belga gyarmatosítók összetűzéseket provokáltak, melyekben több mint 100 embert megöltek.

Augusztus 31. Tüntetés és nagygyűlés Stanleyville-ben a gyarmatosítók ellen, Lumumba utóda, Gizenga mellett.

Szeptember 11. Általános sztrájk Libériában két szakszervezeti vezető letartóztatása miatt. Libéria első általános sztrájkja.

Szeptember 16—17. Franciaország, a közép-amerikai Guadeloupe és Martinique, valamint az afrikai Réunion kommunista pártjainak tanácskozása. Megállapították, hogy az üldözés ellenére gyorsan nő a három elnyomott ország gyarmatosítás elleni harca. A Francia Kommunista Párt szolidaritásáról biztosította az autonómiáért és a gyarmati alárendeltség felszámolásáért harcoló Guadeloupe, Martinique és Réunion népét.

Október 1. Dél-Kamerun független lett, s egyesült a Kameruni Köztársasággal: létrejött a Kameruni Szövetségi Köztársaság.

Október 2. Négy év fogság után megszökött börtönéből a 10 évre elítélt Henry Alleg algériai újságíró.

November 1. A francia csapatok elhagyták Bizerta várost, s támaszpontjaikra vonultak vissza.

November 1. Algéria népének hatalmas tömegtüntetése a függetlenség mellett. Barbár fegyveres támadások a tüntetők ellen, 77 halott.

November 4. Éhségsztrájkba léptek az algériai politikai foglyok, köztük Ben Bella, az ideiglenes kormány miniszterelnök-helyettese.

November 20. 19 napos éhségsztrájk után a francia hatóságok kötelezték magukat, hogy kiterjesztik a politikai foglyok jogait az algériaiakra is. Ezzel az éhségsztrájk véget ért.

December 9. Tanganyika önálló állammá lett. A 29. önálló állam Afrikában.

December 27. A Mali Dolgozók Országos Szövetsége nyilatkozatában élesen elítélte a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségének kezdeményezését, a dakari afrikai szakszervezeti értekezlet összehívását. Az Afrikai Szakszervezetek Szövetségének megteremtése az afrikai munkásság történelmi jelentőségű eredménye volt, a dakari értekezletet az egység megbontására hívták egybe. A nyilatkozat felhívta a résztvevőket, hogy védjék az afrikai szakszervezeti mozgalom egységét.

1962

Január. Hatalmas akciók világszerte az életveszélyben forgó Gizenga megmentéséért.

Január vége. Nagy sztrájkhullám Algériában az OAS gyilkos terrorja és a hatóságok tétlensége miatt.

Február 2. Megkezdődött a pánafrikai mozgalom szervezetének Kelet- és Közép-Afrika felszabadítását tárgyaló konferenciája Addis-Abebában.

Március. A parasztszervezetek első afrikai konferenciája 16 ország képviselőinek részvételével. Megalakult az Afrikai Farmer Szövetség.

Március. Nemzetközi tiltakozó akció Gizenga érdekében.

Március 25—28. Tunézia Kommunista Pártjának VII. kongresszusa.

Március 27. Az Algériai Kommunista Párt Központi Bizottságának nyilatkozata megállapítja, hogy a párt hatalmas örömmel fogadta a háború befejezését, de felhívta a nép figyelmét, hogy a nehézségek még nem értek véget. A párt támogatja a Nemzeti Felszabadító Frontot az ország teljes felszabadítását célzó program megvalósításában.

Április 5—6. Angola Népeinek Szövetsége bejelentette, hogy április 4-én Leopoldville-ben megalakult Angola Köztársaság ideiglenes kormánya, melynek székhelye egyelőre Leopoldville-ben lesz.

Május 16. Az Afrikai Szakszervezetek Szövetsége felhívására Dél-Rhodesiában 80 000 dolgozó általános sztrájkba lépett. A rendőrség megtámadta a tüntetőket, három sztrájkolót megölt.

Május. 30 000 észak-rhodesiai bányász sztrájkja.

Május 28. Véget ért a marokkói Népi Erők Nemzeti Szövetségének II. kongresszusa. Abdallah Ibrahim főtitkár hangsúlyozta, hogy a fejlődés tőkés útja elfogadhatatlan a nép számára, s csak a szocializálás biztosítja a függőség és a nyomor teljes felszámolását.

Június 7. Közzétették az Algériai Kommunista Párt programját. A párt megfelelőnek tartja a nemzeti erők összefogására a Nemzeti Felszabadító Frontot, melyben a kommunista párt megőrzi függetlenségét. Elutasítja azt az elgondolást, hogy a Nemzeti Felszabadító Front burzsoá-nacionalista alapon az ország egyetlen pártjává váljon. Az EAK példája mutatja, hogy ez diktatúrához, a kommunisták és más demokraták üldözéséhez vezet. Megfelelő politikai és társadalmi feltételek mellett a marxizmus—leninizmus alapján létrejöhet a nép egységes pártja, ahogyan ez Kubában történik.

Június 13. A Francia Kommunista Párt és az Algériai Kommunista Párt vezetői megállapodtak, hogy a két párt továbbra is szolidárisan harcol Franciaország és a független Algéria közti együttműködésért.

Június 19. Az Algériai Kommunista Párt nyilatkozata szerint az OAS-nak az algériaiakkal való „együttműködésre" vonatkozó javaslata mutatja, hogy a politikailag megvert OAS Algériát fasiszta típusú köztársasággá akarja változtatni. A KP üdvözöl minden lépést, amely az algériai nép és az európai kisebbség közti megbékélést szolgálja, de nem lehet megbékélés a kizsákmányolókkal és az OAS-gyilkosokkal.

AUSZTRÁLIA ÉS ÓCEÁNIA

1959

Április 1. Az Új-zélandi Kommunista Párt nyilatkozata a SEATO-országok képviselőinek értekezletéről. A párt követelte, hogy Új-Zéland lépjen ki a SEATO-ból.

Május 15. Canberrában megnyílt az ausztráliai Munkáspárt konferenciája, amely elhatározta, hogy büntetést szab ki azokra a munkáspárti jelöltekre, akik a szakszervezeti választásokon közös listán indultak a kommunistákkal.

Augusztus 31—szeptember 4. Az Ausztráliai Szakszervezeti Tanács melbourne-i kongresszusa határozatban követelte, hogy vessenek véget a munkanélküliség növekedésének, emeljék a dolgozók életszínvonalát, s szervezzék meg a szakszervezeti küldöttségek cserelátogatását a Szovjetunióval és a Kínai Népköztársasággal.

November 9. Melbourne-ben megnyílt a békés együttműködésért és a leszerelésért munkálkodó ausztráliai és új-zélandi haladó erők együttes kongresszusa.

November 27. Az Ausztráliai Szakszervezeti Tanács Végrehajtó bizottsága elhatározta, hogy országos kampányt indít a 35 órás munkahétért és az évi 3 hetes szabadságért.

December 7—16. A Fidzsi-szigetek ipari munkásságának általános sztrájkja, amely december 10-én spontán felkeléssé fejlődött. A sztrájkolók kivívták követeléseik egy részének teljesítését.

1960

Január 18. Az Ausztráliai Kommunista Párt Központi Bizottságának levele Menzies miniszterelnökhöz. A párt követelte az ausztráliai nácizmus és antiszemitizmus felszámolását. Követelte továbbá, hogy vizsgálják ki Mühlenfeldnek, az NSZK ausztráliai nagykövetének tevékenységét.

Január 25. Megkezdődött Melbourne-ben az Ausztráliai Munkásszövetség évi kongresszusa.

Február 10. Evatt, az ausztráliai Munkáspárt vezetője, lemondott a párttal fennálló nézeteltérések miatt. Utóda Arthur Calwell.

Március 25. Sidneyben a rendőrség megtámadta a dél-afrikai fajüldözés ellen tüntető munkásokat és diákokat.

Április 12. Ausztráliai dokkmunkások 24 órás általános sztrájkja a vasárnapi munka ellen.

Április 15—17. Az Új-zélandi Kommunista Párt országos kongresszusa Aucklandben.

Május 4. 24 000 ausztráliai dokkmunkás 24 órás általános sztrájkja a heti munkaidő csökkentéséért.

Május 15. Tömeggyűlések és tüntetések Sidneyben és Melbourne-ben a csúcsértekezlet kezdete alkalmából a leszerelés és a nemzetközi együttműködés mellett.

Június 7. Queensland állam (Ausztrália) kormánya kihirdette a rendkívüli állapotot, válaszul a villamos erőművek béremelést követelő munkásainak sztrájkjára.

Augusztus 9. Tömegtüntetés Melbourne-ben az általános leszerelés mellett.

Augusztus 17. Az Ausztráliai Szakszervezeti Tanács végrehajtó bi-

zottsága elhatározta, hogy pénzalapot létesít a külföldi szakszervezetekkel való cserelátogatások fedezésére. Ez a határozat a szovjet és a kínai szakszervezetekkel való cserelátogatásokat ellenző jobboldali szakszervezetek akaratával szemben született meg.

Szeptember 14. 5000 sidneyi dokkmunkás tiltakozó sztrájkja az önkényes elbocsátások ellen.

Szeptember 14. Brisbane város (Queensland állam, Ausztrália) 100 000 munkásának sztrájka a rendkívüli állapot ellen.

November 10—14. 2000 melbourne-i dokkmunkás sztrájkja az önkényes elbocsátások ellen.

November 23. Az ausztráliai képviselőház törvényt hozott az államellenes bűncselekményekről. A törvényt, mely elsősorban az Ausztráliai KP és a többi haladó szervezet ellen irányul, a Kommunista Párt, az Ausztráliai Szakszervezeti Tanács, a Munkáspárt és más szervezetek tömeges tiltakozásai ellenére fogadták el. December 7-én a szenátus is elfogadta a törvényt.

November 24. Az ausztráliai Demokratikus Munkáspárt együttműködést ajánlott a Munkáspártnak az 1961-es választások idejére azzal a feltétellel, hogy határozott intézkedéseket tesznek a kommunista behatolás ellen, bővítik a parlamenti frakció jogkörét stb. December 6-án a Munkáspárt végrehajtó bizottsága visszautasította az ajánlatot.

November 26. Parlamenti választások Új-Zélandban. A győzelmet az ellenzéki Nemzeti Párt szerezte meg (45 mandátum). A Munkáspárt csak 35 mandátumot szerzett, s így elvesztette parlamenti többségét.

1961

Január 25. Nagy győzelemmel végződött a New Castle-i vasassztrájk. Ausztrália egyik legnagyobb vaskohójának dolgozói megakadályozták az elbocsátásokat.

Január. Ausztráliában a munkanélküliek száma 71 115, a dolgozók 1,7%-a.

Február. Az ausztráliai béketanács az ENSZ titkárához küldött tiltakozó határozatban Lumumba kiszabadítását követelte.

Május 3. A nyugat-ausztráliai Perthben 8000 főnyi tömeg tüntetett az amerikai haditámaszpont előtt Kuba megtámadása ellen.

Május 16. 20 000 ausztráliai dokkmunkás 24 órás tiltakozó sztrájkja egy reakciós törvénytervezet ellen, amely szerint a sztrájk a nyugdíj megvonásával büntethető.

Május. Népszavazás Nyugat-Samoában az ország függetlenségéről.

A nagy többség igennel szavazott, s így az év végén megszűnik Nyugat-Samoa gyámsági viszonya.

Június 9—12. Az Ausztráliai Kommunista Párt XIX. kongresszusa. Követelte az ország kilépését a SEATO-ból, az amerikai és az angol katonai támaszpontok felszámolását, a nagy monopóliumok államosítását, az alacsony jövedelműek adójának csökkentését, a bérek és a nyugdíjak emelését stb.

Szeptember 2—3. Az Ausztráliai KP Központi Bizottsága a parlamenti választások előtt felszólította választóit, hogy ahol a kommunista párt nem állít jelölteket, ott a Munkáspártra szavazzanak.

Szeptember 4—8. Az Ausztráliai Szakszervezeti Tanács kongresszusa. Síkraszállt a profit korlátozása, a lakbérek csökkentése, a monopóliumok államosítása, az alacsony jövedelműek adójának csökkentése mellett stb. A küldöttek nyomatékosan hangsúlyozták a szakszervezeti egység szükségességét, élesen bírálták a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségét.

Szeptember 15. Ausztrália három nagy városából békemenet indult a fővárosba, hogy tiltakozzon az Ausztráliában levő amerikai katonai támaszpontok ellen.

December. Közzétették az Ausztráliai Kommunista Párt és az Indonéz Kommunista Párt közös nyilatkozatát. Az Ausztráliai Kommunista Párt támogatja Nyugat-Irián felszabadításának és Indonéziához való csatolásának követelését. A két párt hangsúlyozta, hogy a kelet-ázsiai agresszív tömbök veszélyeztetik Indonézia és Ausztrália népeinek békéjét.

December vége. Az ausztráliai szakszervezetek közlik, hogy a munkanélküliek száma 174 000.

1962

Január 1. Nyugat-Samoa elnyerte függetlenségét. Óceánia első független országa.

Január 26. Az Ausztráliai Kommunista Párt küldöttsége az Egyesült Államok sidney-i főkonzuljánál éles tiltakozást nyújtott át az Egyesült Államok Kommunista Pártjának üldözése ellen.

Április 27. Az Egyesült Államok melbourne-i konzulátusa előtt ausztráliai békeharcosok tüntettek az amerikai atomrobbantások ellen.

Május 9. 24 órás kikötőmunkás-sztrájk Sidney, Melbourne és Adelaide kikötőiben.

TARTALOM

Előszó 7

B. N. Ponomarjov: *A mai nemzetközi kommunista mozgalom fő problémái* 11

I. A marxista—leninista pártok harcos akcióprogramja 11

II. A kommunista világmozgalom három fő osztagának harca az emberiség szebb jövőjéért 17

III. A nemzetközi proletariátusnak és marxista—leninista élcsapatának nagy történelmi küldetése: a háborúk kiküszöbölése a társadalom életéből 58

IV. A kommunista pártok ideológiai megerősödése és szervezettsége a nemzetközi munkásmozgalom újabb győzelmeinek záloga 63

T. T. Tyimofejev, A. B. Veber, K. G. Holodkovszkij, K. L. Majdanyik: *Munkásmozgalom a kapitalista világban, a kapitalizmus általános válságának új szakaszában* 70

Az erőviszonyok megváltozása a nemzeközi küzdőtéren és a forradalmi mozgalom 72

A munkásosztály növekedése és strukturális változásai 94

A kapitalizmus ellentmondásainak kiéleződése és az osztályharc újabb fellendülése a kapitalista országokban 109

A szociálreformizmus válsága és a munkásmozgalom egységének sikerei 132

MUNKÁSMOZGALOM A VILÁG EGYES ORSZÁGAIBAN ÉS TERÜLETEIN

K. G. Holodkovszkij, J. I. Rubinszkij, V. N. Malov: *A legnagyobb nyugat-európai osztályharcok 1959—1961-ben* 153

Az antimonopolista és az antifasiszta harc fellendülése Olaszországban ... 157
A francia dolgozók harca az algériai háború és a reakció erői ellen ... 172
A belgiumi nagy sztrájk ... 184
V. V. Peszcsanszkij: *Erőeltolódás az angol munkásmozgalomban* 198
A labourista k veresége ... 201
Brightontól Scarborough-ig ... 203
A baloldal sikere ... 204
A balratolódás okai ... 212
A harc éleződik ... 221
A. I. Kalinyin: *A munkásosztály és a kubai forradalom* ... 223
A kubai proletariátus és munkásmozgalom a forradalom előtt
A munkásosztály szerepe a kubai forradalom első szakaszában ... 227
Az osztály-erőviszonyok és a munkásosztály szerepe a kubai forradalom mai szakaszában ... 234
A kubai forradalom a latin-amerikai népek fáklyája ... 241
I. V. Danyilevics: *A latin-amerikai proletariátus a nemzeti felszabadító mozgalomban* ... 247
E. D. Vilhovcsenko—I. N. Zorina: *Az Egyesült Államok munkásosztályának harca jogaiért* ... 272
P. V. Kocubin: *A délkelet-ázsiai országok munkásmozgalma* ... 297
Az indiai munkásmozgalom ... 298
Az indonéziai munkásmozgalom ... 308
A ceyloni munkásmozgalom ... 315
I. M. Pirogova: *A japán munkásosztály harca a békéért és a nemzeti függetlenségért* ... 322
G. A. Uszov: *Közép- és Dél-Afrika munkásosztályának harca az imperializmus ellen* ... 344
Az afrikai proletariátus keletkezése, létszáma, ágazati szerkezetének sajátosságai ... 346
A gyarmati munkarendszer ... 350
A legalacsonyabb életszínvonal a világon ... 354
A proletariátus szervezettségének növekedése, harc a szakszervezeti egységért ... 358
A sztrájkmozgalom fellendülése ... 366

TÁJÉKOZTATÓ A KOMMUNISTA PÁRTOKRÓL, A SZAKSZERVEZETI SZÖVETSÉGEKRŐL ÉS A SZOCIÁLDEMOKRATA SZERVEZETEKRŐL

A kommunista pártok ... 375
A nemzetközi szakszervezeti szövetségek ... 396
Szakszervezeti Világszövetség (SZVSZ) ... 397

Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége (SZSZNSZ) 401
Keresztény Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége (KSZNSZ) 406
A nemzetközi szociáldemokrata mozgalom 439
A Szocialista Internacionálé 1959—1960-ban 439

A MUNKÁSMOZGALOM EGYES KÉRDÉSEINEK ÁTTEKINTÉSE, TÁJÉKOZTATÓ ÉS STATISZTIKAI ANYAGOK

A proletariátus sztrájkharca 452
A dolgozók szociális vívmányai 500
A munkanélküliség 533
A munkásmozgalom és a felszabadító mozgalom krónikája 1959—1962. VI. 30.
Általános rész 538
Európa 543
Latin-Amerika 581
Észak-Amerika 600
Délkelet-Ázsia 607
Közel- és Közép-Kelet 626
Afrika 634
Ausztrália és Óceánia 646

62^652
Athenaeum Nyomda
Felelős vezető: Soproni Béla igazgató

Szerkesztette: Rózsa István. A borítót Görög Júlia tervezte. Műszaki vezető: Szécsi Andor. Műszaki szerkesztő: Le gyel József. A szedést VII. 3-án kezdték meg. Megjelent 1962. XI. 26-án 3000 példányban. Terjedelem: 41 (A/5) iv.

KAMERADEN

L'unità
dei
lavoratori
sconfiggerà
l'intransigenza